

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

፱ኛ ፡ ሸልዮም ፡ ቁጥር ፡ ፪ ።
 ታኅሣሥ ፡ ፲፱፻፷፯ ፡ ዓ. ም.

Vol. IX No. 2
 DECEMBER 1973

ማውጫ ።

በዚህ ፡ እትም ፡	IN THIS ISSUE
	ገጽ ፡
የፍርድ ፡ ጉዳዮች ።	208
የኤርትራ ፡ ሕግጋት ፡ እንቁቅልሽ ፤	/
በፋሲል ፡ ናሆም ።	258
የአንዱስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ በኢትዮጵያ ፤	
በፒተር ፡ ዊንሺፕ ።	346
ሕግና ፡ የሕብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ በአፍሪካ ፤ ስለ ኢትዮጵያ ፡ ሁኔታ ፡ የመጀመሪያ ፡ አስተያየት ፤	
በዳንኤል ፡ ኃይሌ ።	366
አሥረኛ ፡ የዲኑ ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤	391
 Case Reports	 002434.. 217
Enigma of Eritrean Legislation	
by <i>Fasil Nahum</i>	307
Industrial Property Rights in Ethiopia	
by <i>Peter Winship</i>	357
Law and Social change in Africa: Preliminary Look at Ethiopian Experience	
by <i>Daniel Haile</i>	380
Tenth Annual Report From the Dean	419

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ።

ክፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

(፱ኛ ፡ ሾልዩም ፡ ቁ. ፪ ፡ የኢት. ሕግ ፡ መ. ተብሎ ፡ ይጠቀስ)

የቦርድ ፡ አባሎች ።

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ (ሊቀመንበር)

የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ አ/ሚካኤል፤

ዲን ፡ ወርቁ ፡ ተፈራ፤

ክቡር ፡ አፈንጉሥ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም፤ ሚስተር ፡ ጀርሚ ፡ ሀሪሰን፤

ክቡር ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቀ፤ አቶ ፡ ፋሲል ፡ ናሆም፤

የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ፤

ዋና ፡ አዘጋጅ፤

ፋሲል ፡ ናሆም፤

የምርምር ፡ ድርሰቶች ፡ አዘጋጅዎች፤ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ አዘጋጅዎች፤ የፍርድ ፡ አዘጋጅዎች

ፍሥሐ ፡ ይመር፤

ጀርሚ ፡ ሀሪሰን

ሐጉስ ፡ ኃይሌ፤

ሙሳ ፡ ሁሴን ፡ ናይብ፤

ደለለ ፡ ይርዳው

ስለሞን ፡ ገ/ሥላሴ፤

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች፤

ሰመረ ፡ ተስፋይ፤

አማኑኤል ፡ ጳውሎስ፤

በቀለ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ፤

ስለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብ ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽሔቱ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ፖስታ ፡ ሳጥን ፡ ቁጥር ፡ 1176 ፡ አዲስ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published twice annually at the Faculty of Law Haile Sellassie I University, with
co-operation of the Ministry of Justice.

(to be cited as vol. 9 No. 2 J. Eth. L.)

EDITORIAL BOARD

H. E. Ato Belachew Asrat, Chairman

Hon. Ato Amanuel Amdemichael

Dean Worku Tafara

H. E. Afenugus Teshome Haile Mariam

Mr. Jeremy T. Harrison

H. E. Ato Negussie Fitawake

Ato Fasil Nahum

Hon. Ato Negga Tessema

EDITORIAL STAFF

Editor-in-Chief

Fasil Nahum

Article Editors

Fisseha Yimer

Musa Hussein Naib

Managing Editors

Jeremy T. Harrison

Delele Yerdaw

Case Editors

Hagos Haile

Solomon G/Sellasié

Junior Editors

Semere Tesfai

Amanuel Paulose

Bekele Haile Sellasie

All editorial and business correspondence should be addressed to the Editor-in-Chief, Journal of Ethiopian Law, P. O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ።

በ፲፱፻፳፮ ዓ. ም. የተቋቋመው ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ የኤል. ቢ. ዲግሪን ፡ ይሰጣል ። እንዲሁም ፡ ዲፕሎማና ፡ ሰርቲፊኬትን ፡ የሚያስገኝ ፡ ትምህርት ፡ ያስተምራል ። ስለማንኛውም ፡ ነገር ፡ ለመረዳት ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ ም/ ዲን ፡—ቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ ፖ. ሣ. ቁ 1176 አዲስ ፡ አበባ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ ጠይቁ ።

የሕግ ፡ መምህራን ፡

፲፱፻፳፮ ፡ ዓ. ም ፡

- ወርቁ ፡ ተፈራ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም ፤ ዲን ፤
- አቢዩ ፡ ገለታ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም ፤
- አለክሳንድራ ፡ ሐማዊ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤
- አንዳርጋቸው ፡ ጥሩነህ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤
- ቢልልኝ ፡ ማንደፍሮ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ፤
- ብሪቲዝኪ ፡ ፖል ፤ ቢ. ኤ. ፤ ጀይ. ዲ. ፤
- ሻቪን ፡ ማርሰል ፤ ሊ.ሲ. ዲ. ሲንግ. ፤
- ሻቪን ፡ ማሪዬ—አነ ፤ ከፕ. ዲ. ለትዥ—ሞደርነ ፤
- ፋሲል ፡ ናሆም ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም ፤
- ፍቅሬ ፡ መርዕድ ፤ ቢ. ኤ. ፤ ሊ.ሲ. ኤን. ድራ ፤
- ፍሥሐ ፡ ይመር ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ፤
- ግርማ ፡ ወ/ሥላሴ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ም/ዲን ፤
- ሐጉስ ፡ ኃይሌ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤
- ሃሪሰን ፡ ጀርሚ ፤ ቢ. ኤስ. ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ፤
- ኮሶው ፡ ጁሊያን ፤ ቢ. ኤ. ፤ ጀይ. ዲ. ፤
- ቹቹናቪት ፡ ጆርጅ ፤ ቢ. ኤ. ፡ ኤል. ኤል. ኤም. ፤ ሊ.ሲ. ሲ. ኮም. ፤ ሊ.ሲ. ሲ. ፖሊቲ. ፤
- ሾሌር ፡ ሃንሪች ፤ ዶክ. ጁር. ፤
- ሲምሰን ፡ ራንዳል ፤ ኤ. ቢ. ፤ ጀይ. ዲ. ፤
- ተስፋዬ ፡ ወልደጻዲቅ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤
- የወንድወሰን ፡ መክብብ ፤ ኤል. ኤል. ቢ. ፤ ኤል. ኤል. ኤም. ፤

HAILE SELASSIE I UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1964, offers courses in Law leading to LL. B. degree and to a Diploma in Law. For further information contact the Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P. O. Box 1176, Addis Ababa.

FACULTY
1973-74

Worku Tafara, LL. B. LL. M., Dean
Abiyu Geleta, LL. B., LL. M.
Alexandra Hamawi, LL. B.
Andergachew Tiruneh, LL. B.
Bilillign Mandefro, LL. B., LL. M.
Brietzke, Paul, B. A. J. D.
Chavin, Marcel, Lic. de Ling.
Chavin, Marie-Anne, copes de Lettres-Modernes
Fasil Nahum, LL. B., LL. M.
Fikre Merid, B. A., Lic. en Dr.
Fisseha Yimer, LL. B., LL. M.
Girma Wolde Sellassie, LL.B., Assistant Dean
Hagos Haile, LL. B.
Harison, Jeremy, B. S., LL. B., LL. M.
Kossow, Julian, B. A., J. D.
Krzeczunowicz, George, B. A., LL. B., LL. M., Lis. Se. Comm., Lic. Sc. Polit.
Simpson, Randall, A. B., J. D.
Tesfaye Wolde Tsadik, LL. B.
Yewondwossen Mekbib, LL. B., LL. M.

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ።

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አቅዋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሚ ፡ እርምጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገንዘብ ፡ ግርማዊ ፡ ቀ. ኃ. ሥ. መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ በ፲፱፻፺፮ ፡ ዓ. ም. የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ መጽሔቱ ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩንም ፡ እንዲያስፋፋ ፡ የሚፈልጉትን ፡ ሰዎች ሁሉ ፡ የመጽሔቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ ጋበዘ ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዝሮ ፡ የሚገኙት ፤ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል ።

አቶ ፡ አበበ ፡ ስብሃቱ ።
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀንበሬ ።
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አደራ ፡ ፍራንስዎ ።
 አፍሪካን ፡ ሰሊዳሪቲ ።
 አቶ ፡ አክሊሉ ፡ አጥላባቸው ።
 አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ቤተ ፡ ማርያም ።
 ዶክተር ፡ አክሊሉ ፡ ሃብቱ ።
 ዶክተር ፡ አን ፡ ማሪዬ ፡ ጃኮሚ ፡ ሚለት ።
 ዶክተር ፡ አራዶም ፡ ተድላ ።
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ ጸጋዬ ።
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ በፈቃዱ ፡ ታደሰ ።
 ወይዘሮ ፡ በልዩ ፡ ወርቅ ፡ ወ/መስቀል ።
 ዶክተር ፡ በርሄ ፡ በዩነ ።
 አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ኪዳነማርያም ።
 ሊ/ከሎኔል ፡ ብርሃኑ ፡ ወልደዬስ ።
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ በዩነ ፡ አብዲ ።
 ዶክተር ፡ ብሩን ፡ አቶ ፡ ብሪደይ ።
 ፕሮፌሰር ፡ ቢ. ጀይ. ተነሪ ።
 ሚስተር ፡ ክሊፍ ፡ ኤፍ. ቶምስን ።
 አቶ ፡ ደምሰው ፡ አሳዩ ።
 አቶ ፡ ኤደን ፡ ፋሲል ።
 ዶክተር ፡ ፋሲል ፡ ገ/ኪሮስ ።
 አቶ ፡ ፋሲል ፡ ናሆም ።
 አቶ ፡ ገብረሐይወት ፡ ወ/ሃዋሪያት ።
 ቀኛዝማች ፡ ጌላ ፡ ሚካኤል ፡ ባህታ ።
 ባላምበራስ ፡ ገመዳ ፡ ኡርገሳ ።
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ጌታቸው ፡ ክብረት ።
 አቶ ፡ ጌታቸው ፡ ተሰማ ።
 አቶ ፡ ጌታሁን ፡ ሁነኛው ።
 አቶ ፡ ግርማ ፡ ታደሰ ።
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሃይለ ፡ አማን ።

የተከበሩ ፡ ዶክተር ፡ ኃይለጊዮርጊስ
 ወርቅነህ ።
 አይ ፡ ቢ ፡ ቲ ፡ ኢ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ።
 የኢ.ን.ኔ.መ. የምድር ፡ ወር ፡ የሕግ ፡ ክፍል ።
 ኢምፔሪያል ፡ ኢንፎራንስ ፡ ኩባንያ ።
 የተከበሩ ፡ ም/አፈንጉሥ ፡ ከበደ ፡ ከሊል ።
 አቶ ፡ ከበደ ፡ ገ/ማርያም ።
 ካትሪን ፡ አዶኖቫን ።
 የተከበሩ ፡ አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ።
 የእርሻ ፡ ሚኒስትር ፡ የሕግ ፡ ክፍል ።
 ሚስተር ፡ ኒኮላስ ፡ ሲ. ቪሲኮስ ።
 የተከበሩ ፡ ም/አፈንጉሥ ፡ ማትያስ ፡ ህለተ
 ወርቅ ።
 ዶክተር ፡ ማውሪስ ፡ አየሊዩን ።
 ክቡር ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ ዓብዱልራሕማን ።
 ሚስተር ፡ ፒተር ፡ ዊንሺፕ ።
 ዶክተር ፡ ሩሲኒ ፡ ዚዮ ።
 ሚስተር ፡ ስኮት ፡ ሮበርት ።
 አቶ ፡ ሰላሙ ፡ በቀለ ።
 ክቡር ፡ ዶክተር ፡ ስዩም ፡ ሐረጎት ።
 አቶ ፡ ሽፈራው ፡ ወርቁ ።
 አቶ ፡ ሽብሩ ፡ ሰይፉ ።
 ሚስተር ፡ እስቶርዲያን ፡ አልፍሪድ ።
 አቶ ፡ ታደሰ ፡ አበበ ።
 ፊታውራሪ ፡ ታፈሰ ፡ የጥብቅና ፡ ማሕበር ።
 አቶ ፡ ተፈራ ፡ ደገፌ ።
 አቶ ፡ ተመስገን ፡ ወርቁ ።
 ዶክተር ፡ ቲዬሪ ፡ ጂ. ቨርሂለስት ።
 የተከበሩ ፡ ም/አፈንጉሥ ፡ ጥበቡ ፡ በዩነ ።
 ቶባኮ ፡ ሞኖፖል ።
 ሚስተር ፡ ዊልያም ፡ ኤች. ኤዊንግ ።
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ወልደ ፡ በርሄ ።

PATRONS FOR THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Sellassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

Ato Abebe Sebhatu	H. E. Dr. Haile Ghiorgis Workneh
H. E. Ato Aberra Jembere	IBTE Legal Dep.
Hon. Ato Adera Francois	IEG Armed Force Legal Dep.
Africa Solidarity	Imperial Insurance Co.
Ato Aklilu Atlabachew	Hon. V/Afenugus Kebede Kelil
Ato Aklilu Bete Mariam	Ato Kebede G/Mariam
Dr. Aklilu Habte	Katherine O'Donovan
Dr. Ann Marie Jacomy Millet	H. E. Afenugus Kitaw Yetateku
Dr. Aradom Tedla	Ministry of Agriculture Legal Advisor
Ato Assefa Tsegaye	Mr. Nicolas C. Vosikis
H. E. Ato Befekadu Tadesse	Hon. V. Afenugus Matias Hiletework
Woizero Belyu Work W/Meskel	Dr. Maurice Aelion
Dr. Berhe Beyene	H. E. Ato Mahammed Abdul Rahman
Ato Berhanu Kidane Mariam	Mr. Peter Winship
Lt. Col. Berhane Woldeyes	Mr. Robert A. Melin
Hon. Ato Beyene Abdi	Dr. Russini Ezio
Dr. Brun-Otto Bryde	Mr. Scott Robert
Prof. B. J. Tennery	Ato Selamu Bekele
Mr. Cliff. F. Thompson	H. E. Dr. Seyom Haregot
Ato Demissew Assaye	Ato Shiferaw Worku
Ato Eden Fasil	Ato Shiberu Seifu
Dr. Fasil G/Kiros	Mr. Stordian Alfred
Ato Fasil Nahum	Ato Tadesse Abebe
Ato Ghebrehiwet W/Hawariat	Fit. Tafesse Legal Firm
Kegn. Gela Michael Bahta	Ato Tefera Degefe
Bal. Gemedas Urgesa	Ato Temesgen Worke
H. E. Ato Getachew Kibret	Dr. Thierry G. Verhelest
Ato Getachew Tesemma	Hon. V/Afenugus Tibebe Beyne
Ato Getahun Hunegnaw	Tobacco Monopoly
Ato Germa Tadesse	Mr. William H. Ewing
Hon. Ato Haile Aman	Hon. Ato Welde Berhe

የሚከተሉት ፡ ፍርዶች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፊሻል) ፡ ስለሆነ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ።

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ሁሉ ፡ የሚያስፈልግ ፡ ምሁራዊ ፡ እትም ፡ ነው ። ፍርዶች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ የሚታተሙት ፡ በመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎችና ፡ በአዘጋጃዎቹ ፡ አስተያየት ፡ አሳሳቢ ፡ የሕግ ፡ ጭብጦችን ፡ ያነሳሉ ፡ ተብለው ፡ የሚገመቱትን ፡ ውሳኔዎች ፡ ለሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ ለማቅረብ ፡ ነው ። አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ እንዲታተም ፡ በሚመረጥበት ፡ ጊዜ ፡ የመጽሔቱ ፡ ቦርድ ፡ አባሎች ፡ እና ፡ አዘጋጃዎች ፡ ፍርዱ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ የማስተጋባት ፡ ፍላጎት ፡ የላቸውም ። ቢሆንም ፡ የፍርድ ፡ አሳብ ፡ መልካምነት ፡ ፍርዱን ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ለመታተም ፡ ከሚያስችሉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛውን ፡ ደረጃ ፡ የያዘ ፡ ነው ። በአንድ ፡ የቦርዱ ፡ አባል ፡ ወይም ፡ በአንድ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ አስተያየት ፡ አንድ ፡ ፍርድ ፡ በአንድ ፡ በኩል ፡ አሳሳቢ ፡ የሆነ ፡ የሕግ ፡ ጭብጥ ፡ የሚያነሳ ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ የሚያከራክር ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በጭብጡ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ለየት ፡ ያለ ፡ የሚደገፍ ፡ አሳብ ፡ ሊኖር ፡ የሚችል ፡ ከሆነ ፡ ይህንኑ ፡ የሚያስረዳ ፡ ማስታወሻ ፡ ይሰጣል ። ይሁንና ፡ በየደረጃው ፡ የሚገኙ ፡ የሕግ ፡ ባለሙያዎች ፡ በመጽሔቱ ፡ ውስጥ ፡ ታትሞ ፡ የሚገኘው ፡ በእያንዳንዱ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ የተለያየ ፡ አስተያየት ፡ ሊኖራቸው ፡ ስለሚችል ፡ የዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ማስታወሻ ፡ በማይሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ የፍጹምነት ፡ መልክ ፡ አለው ፡ ብሎ ፡ መቀበል ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

የቦርድ ፡ አባሎችና ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጃዎች ።

REPORTS

The following reports are cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgment is official and always precedes the English.

The Journal of Ethiopian Law is a scholarly publication, addressing itself to all members of the profession. Its purpose in publishing judgments is to make known to the profession interesting decisions which in the opinion of the Board and Editors raise important issues of law. In selecting a particular judgment for publication, the Board and Editors do not wish to convey the impression that the judgment is definitive on any proposition for which it may stand although the quality of the decision is always an important consideration in determining whether it should be included in the Journal. When, in the opinion of a Board Member or an Editor, a judgment is of interest and raises an important issue of law but there is reason to believe that aspects of the decision are contestable or that the result reached by the court is not clearly the only supportable conclusion, a note on the case is often included. The absence of such a note is not however to be interpreted as indicating complete finality on the issues raised in the case, as it is expected that members of the profession on all levels may hold differing opinions on the merits of any judgment published herein.

The Members of the Board and The Editors.

ጠቅላይ : ንጉሠ : ነገሥት : ፍርድ : ቤት

የወንጀል : ይግባኝ : መ. ቁ. ፪፬/፳፫

ሰኔ : ፳፩ ቀን : ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. አሥመራ

ዳኞች :—

አቶ : ኃይሌ : አማን ፤

ደጃዝማች : ወልደሚካኤል : መሐሪ ፤

አቶ : ዘውዱ : አስፋው ፤

ይግባኝ : ባዮች ፤

፩ ፤ ባሕታ : ተወልደ : ብርሃን ፤

፪ ፤ ሐጋረይ : ወልደ : ሐይማኖት ፤

፫ ፤ ዑቅባ : ጊዮርጊስ : ገብረ : ክርስቶስ ፤

፬ ፤ ነብዩ : ወልደ : ሃይማኖት ፤

፭ ፤ ፀጋይ : ተክለዝረ : አምስቱ : እስረኞች : ከአሥር : ቤት : በዘበኛ : ታጅበው : ቀረቡ ። ጠበቃቸው : አቶ : ዓለማየሁ : መንግሥቱ : ናቸው።

መልስ : ሰጪ : .. ዓቃቢ : ሕግ : አቶ : በጠነ : አሥፍሐም : ቀረቡ።

ይህ : ይግባኝ : ለዛሬ : የተቀጠረው : ለፍርድ : ስለሆነ : ክርክሩን : መርምረን : የሚከተለውን : ፍርድ : ሰጥተናል :

የጦር : መሣሪያ : ይዞ : የወንበዴነት : ወንጀል : መሥራት ... የከብቶች : ዝርፊያ ... የማስረጃዎች : ብቁ ነት : . በጉዳዩ : ላይ : መጽናት : የሚችለው : ተገቢ : ሕግ : . አንድ : ሕግ : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : ያለው : ቅራኔ : . . . የ፲፱፻፶፯ቱ : የወንበዴዎች : ድንጋጌ ፤ የ፲፱፻፷፩ቱ : ትዕዛዝ : ቁ. ፳፯ . . . የሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፴፯ ፤ ፴፰ ፤ እና : ፶፩ ፤ የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : አንቀጽ : ፮ ፤ እና : ፶፱ ።

ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በይግባኝ : ባዮች : ላይ : ያሳለፈውን : የአስር : ዓመት : ጽኑ : አሥራት : በመቃወም : የቀረበ : ይግባኝ ። ይግባኙ : የቀረበው : በቂ : የሆነ : ማስረጃ : አልቀረበም : በመባሉና : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በተከሰቸው : ላይ : ጥፋተኞች : ናቸው : ብሎ : ያሳለፈው : ውሳኔ : የተመሠረተበት : ሕግ : ከኢትዮጵያ : ሕገ : መንግሥት : ጋር : ተቃራኒ : ነው : በመባሉ : ነው ።

ውሳኔ :— ይግባኝ : ባዮች : የተቀጠብት : ሕግ : ተለውጦ : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ውሳኔ : ጸደቀ ።
፩) የ፲፱፻፶፱ ፤ የ፲፱፻፶፯ቱ : አዋጅ : ሕገ : መንግሥቱን : ይቃረናል ።

፪) የ፲፱፻፵፱ ፤ አዋጅ : በ፲፱፻፶፩ቱ : ትዕዛዝ : ቁ. ፳፯ : ተሸር : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ተተክቷል።

፫) በሥራ : ላይ : ሊውሉ : የሚችሉ : ሕጎች : በሕገ : መንግሥቱ : መሠረት : የታወጁ : መሆን : አለባቸው ።

፬) በኤርትራ : ውስጥ : ብቻ : እንዲጸና : ተብሎ : የታወጀ : ሕግን : እንዲያውቁ : በሌላ : ጠቅላይ : ግዛቶች : ውስጥ : ያሉት : ሰዎች : አይገደዱም ።

፭) በይግባኝ : ባዮች : ላይ : የመሰከሩት : የሕግ : ምስክሮችን : ምስክርነት : ሊቋቋም : የሚችል : ብቁ : የሆነ : ምስክርነት : ከመከላከያ : ምስክሮች : ላይ : አልተገኘም ።

፮) ከባድ : የሆነ : የውንብድና : ተግባር : ለሕዝባዊ : ፀጥታ : አደገኛ : ነው ።

አምስቱም : ይግባኝ : ባዮች : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በወንጀል : ክስ : መዘ
ገብ : ቁጥር : ፻፲፮/፳፩ : በዓቃቤ : ሕግ : ከሳሽነት : የተከሰሱበት : ወንጀል : በኤርትራ :
የውስጥ : አስተዳደር : ጊዜ : ስለ : ሽፍቶች : እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ : ዓ.ም. በወጣው : ሕግ :
በተራ : ቁጥር : ፪ — ፫ : እና : ፬ : የተጻፈውን : ተላልፈው : ካልተያዙት : ስድስት :
ግብረ : አባሮቻቸው : ጋር : ሆነው : የጦር : መሣሪያ : ይዘው : በጋሽና : ስቲት : አው
ራጃ : በሽፍትነት : ሲዘዋወሩ : በሰኔ : ፳፪ : ቀን : ፲፱፻፷ : ዓ.ም. ከቀኑ : አምስት : ሰዓት :
ሲሆን : አይነቢ : በተባለው : የባርንቱ : በርሃ : በያዙት : የጦር : መሣሪያ : በማስፈ
ራራት : መሐመድ : ፈሪና : መሐመድ : ፀመር : ከተባሉት : ሰዎች : ፻፶፭ (አንድ : መቶ :
አምሳ : አምስት) የቀንድ : ከብቶች : ዘርፈው : ወስደዋል ።

ከዘረፉት : ከብቶች : ውስጥም : ፵፮ : (አርባ : ስድስት) በእጃቸው : ወይም : ከደ
በቁጥቸው : ቦታ : ተገኝተዋል : ተብለው : በተከሰሱበት : ወንጀል : እምነት* : ክህደት :
ሲጠየቁ : የተከሰሱበት : ወንጀል : ስላገለጹምን : ጥፋተኞች : አይደለንም : ብለዋል ።

ዓቃቤ : ሕግም : ክሴን : የሚያስረዱልኝ : ምስክሮች : አሉኝ : ብለው : ስድስት :
የሕግ : ምስክሮች : ቀጥረው : አስመስክረዋል ።

ከስድስቱም : የሕግ : ምስክሮች : ውስጥ : አንደኛ : ሁለተኛና : ሦስተኛ : የሕግ : ምስክ
ሮች : ከብቶቻቸውን : የተዘረፉ : እረኞች : በመሆናቸው : አምስቱም : ተከሳሾች :
ከሌሎች : ጓደኞቻቸው : ጋር : ሆነው : በክሱ : ላይ : በተመለከተው : ቀንና : ሰዓት :
እኛን : አስረው : ፻፶፭ (አንድ : መቶ : አምሳ : አምስት) የቀንድ : ከብቶች : ዘርፈ
ውናል ። ሲዘርፉንም : የጦር : መሣሪያ : ስለነበራቸው : በያዙት : የጦር : መሣሪያ :
አስፈራርተውናል ።

ዘርፈውን : ከሄዱ : በኋላም : በሃገራችን : ለሚገኘው : ፖሊስ : ጣቢያ : አመል
ክተን : ነበር ። ስናመለክትም : አስቀድመን : ባናውቃቸው : እንኳ : በዘረፉን : ጊዜ :
አስተካክለን : ስለአየናቸው : አሁን : ብናያቸው : ለይተን : ልናውቃቸው : አንችላ
ለን : ስንል : ገልጸን : ነበር ።

በኋላም : ከብቶቻችን : ወደሄዱበት : ወደ : ትግሬ : ጠቅላይ : ግዛት : እንዳሥ
ላሴ : ስለተላከን : ቀን : እየተደበቅን : ሌሊት : እየሄድን : በዚያው : ጠቅላይ : ግዛት :
ከሚገኙ : ወረዳ : ገዥዎች : ጋር : ተገናኘን ።

እነሱም : ነጭ : ለባሽ : ወታደርና : ፖሊስ : ይዘው : ከብቶቻችን : ሲፈልጉ :
በተከሳሾች : መንደር : ስለአገኝዋቸው : ከተገኙት : ከብቶች : ውስጥ : የራሳችን :
የሆኑትን : ለይተን : አውቀን : ፵፮ : (አርባ : ስድስት) : ከብቶች : ተረክበናል ።

አስቀድሞ : ፶፩ : (አምሳ : አንድ) : ከብቶች : ተገኝተው : ተሰጥተውን : ስለ
ነበረ : ከጠፉት : ከብቶቻችን : ውስጥ : በድምሩ : ፶፯ : (ዘጠና : ሰባት) : ከብቶች : ተረ
ክበናል ። የቀሩት : ፶፰ : (አምሳ : ስምንት) : ከብቶች : እንደጠፉ : ቀርተዋል : ማለት :
ነው ።

ተከሳሾች : በዚያው : በአገራቸው : ወረዳ : ገዥዎችና : በፖሊሶች : አማካይነት :
ከተያዙ : በኋላም : ወንጀል : ወደ : ፈጸሙበት : ወደ : አገራችን : ወደ : ባርንቱ : ፖሊስ :
ጣባያ : ተልከው : ስለነበረ : እኛም : በፖሊስ : ተጠርተን : የዘረፉን : ሰዎች : ከእሥ

* በአቶ : ፋሲል : ናሆም : የተጻፈ : “የኤርትራ : ሕግጋት : እንቅስቃሴ” ገጽ : ፪፻፶፰ : ተመልከት ።

ረኞቹ፡ ውስጥ፡ መኖር፡ ያለመኖራቸውን፡ እንድንለይ፡ ስለተጠየቅን፡ ከብዙ፡ እስረኞች፡ መካከል፡ ለይተን፡ አውጥተናቸዋል፡ ሲሉ፡ መስክረውባቸዋል።

የቀሩት፡ ምስክሮችም፡ በትግሬ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ የሚገኙ፡ ወረዳ፡ ገዢዎች፡ ስለሆኑ፡ ከብቶቹን፡ ከባለ፡ ከብቶቹ፡ ጋር፡ ሆነው፡ ሲፈልጉ፡ ከተከሳሾቹ፡ በረት፡ ውስጥ፡ እንዳገኙአቸውና፡ ባለከብቶቹም፡ ከብቶቻቸውን፡ መርጠው፡ እንደ ወሰዱ፡ ግማሾቹንም፡ ተከሳሾች፡ የተያዙት፡ በእነሱ፡ አማካይነት፡ ለመሆኑና፡ ግማ ሻቸውም፡ በፖሊስ፡ አማካይነት፡ ታድነው፡ እንደተያዙ፡ አረጋግጠው፡ መስክረ ውባቸዋል።

ከብቶቹም፡ ከየበረታቸው፡ ሲያዙ፡ ተከሳሾቹ፡ በሽፍትነት፡ በበርሃ፡ እንደነ በሩ፡ ተዘርፈዋል፡ ተብለው፡ የተያዙትም፡ ከብቶች፡ ወደ፡ ፯፻ (ስድስት፡ መቶ)፡ የሚጠጉ፡ እንደነበሩ፡ ጨምረው፡ መስክረዋል።

ተከሳሾች፡ የቆጠርዋቸው፡ የመከላከያ፡ ምስክሮች፡ “ከብቶችን፡ ዘርፋችኋል”፡ በተባልንበት፡ ጊዜ፡ በሰላም፡ በሃገራችን፡ ውስጥ፡ እንኖር፡ ነበር፡ በሚል፡ ጭብጥ፡ ሲሆን፡ የመከላከያ፡ ምስክሮች፡ ግን፡ በዚሁ፡ ጭብጥ፡ አረጋግጠው፡ ስላልመሰከሩላቸው፡ አልደገፉዋቸውም።

ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤትም፡ በተከሰሱበት፡ ወንጀል፡ አጥጋቢ፡ በሆነው፡ ማስረጃ፡ እንደ፡ ተመሰክረዋቸውና፡ በመከላከያም፡ እንዳልተደገፉ፡ ተረድቶ፡ በወንጀል፡ ክስ፡ መዝገብ፡ ቁጥር፡ ፻፲፭/፳፩፡ ታሕሣሥ፡ ፳፫፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፫፡ ዓ.ም. በሰጠው፡ ፍርድ፡ በተከሰሱበት፡ ሕግ፡ ጥፋተኞች፡ ሆነው፡ ተገኝተዋል። በማለት፡ እያንዳንዳቸው፡ ከአሥር፡ ዓመት፡ ጽኑ፡ እሥራት፡ እንዲቀጡ፡ ስለፈረደባቸው፡ በጠበቃቸው፡ አማካይነት፡ ይህን፡ ይግባኝ፡ አቅርበዋል።

ጠበቃቸው፡ ግንቦት፡ ፲፫፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፫፡ ዓ.ም. ባቀረቡት፡ የይግባኝ፡ ማመልከቻ፡ የይግባኝን፡ ምክንያት፡ ሲዘረዝሩ፡ እንደሚከተለው፡ ገልጸዋል፡

፩) የዓይን፡ ምስክሮች፡ ናቸው፡ የተባሉት፡ ፩ኛ፡ ፪ኛና፡ ፫ኛ፡ የሕግ፡ ምስክሮች፡ ከብቶቻችን፡ ተዘርፈናል፡ የሚሉ፡ የግል፡ ከሳሾች፡ ናቸው። የሰጡትም ምስክርነት፡ የተለያየ፡ ነው።

፪) የቀሩት፡ ሶስት፡ የሕግ፡ ምስክሮችም፡ የዓይን፡ ምስክሮች፡ አይደሉም።

፫) ተከሳሾቹም፡ በዚህ፡ ወንጀል፡ ተይዘው፡ በፖሊስ፡ ጣቢያ፡ ሲመረመሩ፡ የተከሰሱበትን፡ ወንጀል፡ እንዳልፈጸመ፡ ገልጸዋል።

፬) የቆጠርዋቸው፡ የመከላከያ፡ ምስክሮችም፡ የዘረፉ፡ ወንጀል፡ ፈጽመዋል፡ በተባሉበት፡ ጊዜ፡ በሰላም፡ ከሃገራቸው፡ ውስጥ፡ እንደነበሩ፡ አረጋግጠው፡ ስለመሰከሩላቸው፡

በመሠረቱ፡ በዓቃቤ፡ ሕግ፡ በኩል፡ የቀረበው፡ ማስረጃ፡ በቂ፡ ባለመሆኑ፡ ወንጀሉን፡ እንደፈጸሙ፡ ተቆጥረው፡ መቀጣት፡ ስለማይገባቸው፡ በነፃ፡ መለቀቅ፡ ይገባቸዋል።

፭) በተለይም፡ ሶስተኛና፡ አምስተኛ፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ወንጀሉን፡ ቢፈጽሙም፡ ባይፈጽሙም፡ በምሕረት፡ ለመግባታቸው፡ የሚያስረዳ፡ የጽሑፍ፡ ማስረጃ፡ ስለአቀረቡ፡ ከመንግሥት፡ ምሕረት፡ ባገኙበት፡ ጉዳይ፡ መከሰስና፡ መቀጣት፡ አይገባቸውም።

በጠቅላላው፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ወንጀሉን፡ ለመፈጸማቸው፡ የሚያስረዳ፡ በቂ፡ ማስረጃ፡ ስላልቀረበባቸው፡ አስቀድሜ፡ እንደገለጽኩት፡ በነፃ፡ መለቀቅ፡ ይገባቸዋል።

ምናልባት ፣ በፍርድ ፣ ቤቱ ፣ በዓቃቤ ፣ ሕግ ፣ በኩል ፣ የቀረበው ፣ ማስረጃ ፣ አጥ ጋቢ ፣ ነው ፣ ብሎ ፣ የተቀበለው ፣ እንደሆነ ፣ ግን ፣ መቀጣት ፣ የሚገባቸው ፣ በተከሰ ሱባትና ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ጥፋተኞች ፣ ሆነው ፣ ተገኝተዋል ፣ ባለው ፣ ሕግ ፣ ማለት ፣ ድሮ ፣ በኤርትራ ፣ የውስጥ ፣ አስተዳደር ፣ ጊዜ ፣ ስለሽፍቶች ፣ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ.ም. በወጣው ፣ አዋጅ ፣ በተራ ፣ ቁጥር ፣ ፪—፫ ፣ እና ፣ ፬ ፣ ሳይሆን ፣ በወን ጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ ቁጥር ፣ ፮፻፴፮ ፣ በተመለከተው ፣ መሠረት ፣ በአነስተኛ ፣ ቅጣት ፣ እንዲቀጡ ፣ ይደረግልኝ ።

ምክንያቱም ፣ በኤርትራ ፣ የውስጥ ፣ አስተዳደር ፣ ጊዜ ፣ ወጥቶ ፣ ይሠራበት ፣ የነ በረው ፣ ሕግ ፣ የኤርትራን ፣ የፌደራል ፣ አስተዳደር ፣ ለማስቀረትና ፣ የንጉሠ ፣ ነገሥ ቱን ፣ መንግሥት ፣ የአንድነት ፣ አስተዳደር ፣ ለመተካት ፣ በ፲፱፻፶፮ ፣ በትእዛዝ ፣ ቁጥር ፣ ፳፯/፶፮ ፣ በወጣው ፣ ሕግ ፣ ስለተሻረና ፣ በዚህ ፣ ትእዛዝ ፣ በተራ ፣ ቁጥር ፣ ፮ ፣ (ስድስት) እንደተመለከተውም ፣ ጸንቶ ፣ እንዲሠራ ፣ በሕግ ፣ ስላልተፈቀደ ፣

በመሠረቱም ፣ ከኢትዮጵያ ፣ ንጉሠ ፣ ነገሥት ፣ ሕግ ፣ መንግሥት ፣ ጋር ፣ ስለማይ ስማማ ፣

በሕገ ፣ መንግሥቱም ፣ በኢትዮጵያውያን ፣ መካከል ፣ በሕግና ፣ በብሔራዊ ፣ መብት ፣ ልዩነት ፣ እንዳይኖር ፣ የተከለከለ ፣ በመሆኑ ፣

በመላ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ፀንቶ ፣ የሚሠራበትና ፣ በሕግ ፣ መንግሥቱ ፣ መሠረት ፣ ተሻሽሎ ፣ የወጣ ፣ ዘመናዊ ፣ የወንጀለኛ ፣ መቅጫ ፣ ሕግ ፣ እያለ ፣ ይግባኝ ፣ ባዮች ፣ የተከሰሱበት ፣ በኤርትራ ፣ ውስጥ ፣ አስተዳደር ፣ ጊዜ ፣ በነበረው ፣ ሕግና ፣ በኢትዮጵያ ውያን ፣ መካከል ፣ ልዩነት ፣ በሚፈጥር ፣ ሕግ ፣ በመሆኑ ፣ በዚህ ፣ ሕግ ፣ ሊከሰሱና ፣ ሊቀጡም ፣ ስለማይገባቸው ፣ ነው ፣ ብለዋል ።

ዓቃቤ ፣ ሕግም ፣ ሰኔ ፣ ፱ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፷፫ ፣ ዓ.ም. ባቀረቡት ፣ አጭር ፣ መልስ ፣ ይግ ባኙን ፣ በመቃወም ፣ ቅጣቱ ፣ እንዲጸናባቸው ፣ ጠይቀዋል ።

የይግባኝ ፣ ባዮች ፣ ጠበቃ ፣ ስለ ፣ ሕግ ፣ ጉዳይ ፣ ላቀረቡት ፣ ክርክር ፣ ግን ፣ አን ዳች ፣ መልስ ፣ ሳይሰጡበት ፣ ስለቀሩ ፣ ምክንያቱን ፣ እንዲያስረዱ ፣ ተጠይቀው ፣ በቃል ፣ የሚከተለውን ፣ መልስ ፣ ሰጥተዋል ።

“በክሳችን ፣ ላይ ፣ የጠቀስነው ፣ ድሮ ፣ በኤርትራ ፣ የውስጥ ፣ አስተዳደር ፣ ጊዜ ፣ ስለሽፍቶች ፣ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ.ም. የወጣው ፣ አዋጅ ፣ ተራ ፣ ቁጥር ፣ ፪—፫ ፣ እና ፣ ፬ ፣ ስለ ፣ ነበር ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤትም ፣ የተከሰሱበትን ፣ ሕግ ፣ ተቀብሎ ፣ ይግ ባኝ ፣ ባዮችን ፣ በዚህ ፣ ሕግ ፣ መሠረት ፣ ጥፋተኞች ፣ ናቸው ፣ ብሎ ፣ ተገቢ ፣ መስሎ ፣ የታየውን ፣ ቅጣት ፣ ወስኖባቸዋል ።

ይግባኝ ፣ ባዮችም ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ የወሰነብን ፣ ቅጣት ፣ ባልፈጸምነው ፣ ወንጀል ፣ ስለሆነ ፣ ፍርዱ ፣ ተሸሮ ፣ በነፃ ፣ እንድንለቀቅ ፣ ይደረግልን ፣ ሲሉ ፣ ይህን ፣ ይግባኝ ፣ በጠበቃቸው ፣ አማካኝነት ፣ ስለአቀረቡ ፣ እኔም ፣ ይግባኞቻችን ፣ በመቃወም ፣ የተከሰሱበትን ፣ ወንጀል ፣ ለመፈጸማቸው ፣ በከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ ባሰማናቸው ፣ ስድስት ፣ የሕግ ፣ ምስክሮች ፣ በሚገባ ፣ አስመስክረንባቸዋልና ፣ ከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ የወሰነባቸው ፣ ቅጣት ፣ በሚገባ ፣ ስለሆነ ፣ መጽደቅ ፣ ይገባዋል ፣ ስል ፣ በጽሑፍ ፣ ባቀረብኩት ፣ አጭር ፣ መልስና ፣ በቃልም ፣ ባስረዳሁት ፣ ክርክር ፣ ጠይቄአለሁ ።

ጠበቃቸው ፣ ስለተከሰሱበትና ፣ ስለተቀጡበትም ፣ ሕግ ፣ ላቀረቡት ፣ ክርክር ፣ ግን ፣ በጽሑፍ ፣ ሆነ ፣ በቃል ፣ እስካሁን ፣ መልስ ፣ እንዳልሰጠሁበት ፣ ተረድቻለሁ ።

ምክንያቱም ፡ ስለአከራካሪው ፡ ሕግ ፡ ጉዳይ ፡ እንደይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ተመሳሳይ፡
ወንጀል ፡ የራጸሙ ፡ ፩/የማነ ፡ ገብረየሱስ ፡ ፪/ክፍለአግዜእ ፡ አብረሃም ፡ የተባሉት፡
ሽፍቶች ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በወንጀል ፡ ክስ ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፹፰/
፱፻ ፡ በዚህ ፡ አሁን ፡ በሚያከራክረው ፡ የሽፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ሕግ ፡ ከሰን ፡ ክሳችን ፡
ካስረዳን ፡ በኋላ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተከሰሱበትን ፡ አዋጅ ፡ ለውጦ ፡ በወን
ጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፴፯ ፡ እና ፡ ፯፻፴፯/፩/በተመለከተው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡
ጥፋተኞች ፡ ሆነው ፡ ተገኝተዋል ፡ በማለት ፡ ስለጥፋታቸው ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በሰባት ፡
ሰባት ፡ ዓመት ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ እንዲቀጡ ፡ ስለረደባቸው ፡ እኔም ፡ ከፍተኛው ፡
ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተከሰሱበትን ፡ አዋጅ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የለወጠው ፡ ያለአ
ግባብ ፡ በመሆኑ ፡ የወሰነባቸው ፡ ቅጣት ፡ አነስተኛ ፡ ስለሆነ ፡

ሀ/ በተከሰሱበት ፡ ማለት ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ስለሽፍቶች፡
እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. በወጣው ፡ አዋጅ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ እና ፡ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡
፫ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኞች ፡ ናቸው ፡ መባል ፡ ይገባዋል ።

ለ/ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወሰነባቸው ፡ ቅጣት ፡ አነስተኛ ፡ በመሆኑ ፡
የተከሰሱበት ፡ አዋጅ ፡ በሚወስነው ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ቅጣት ፡ መቀጣት ፡ ይገባቸዋል ።
በማለት ፡ በሁለት ፡ መልስ ፡ በወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፳፰/፳፪ ፡ ይግ
ባኛን ፡ ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርቤ ፡ ነበር ።

ነገር፡ግን፡ይህ፡ፍርድ፡ቤት፡ግንቦት፡፲፰፡ቀን፡፲፱፻፷፫፡ዓ.ም. በሰጠው፡ፍርድ፡
ስለቅጣታቸው ፡ ማነስ ፡ ጉዳይ ፡ ያቀረቡትን ፡ ይግባኝ ፡ ተቀብሎ ፡ ቅጣታቸው ፡ ወደ፡
አሥር ፡ ዓመት ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ ከፍ ፡ እንዲል ፡ ሲያደረግ ፡ ስለሚቀጡበት ፡ ሕግ ፡
ግን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የጠቀሰውን ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡
፯፻፴፯ እና ፡ ፯፻፴፯/፩/በሚገባ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ አጽንቶታል ።

ስለዚህ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትና ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በአንድ ፡ ድምጽ ፡ ተስ
ማምተው ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ስለሽፍቶች ፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡
ዓ.ም. ወጥቶ ፡ የነበረውን ፡ አዋጅ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፴፯ ፡ እና
፯፻፴፯/፩/እንዲለወጥ ፡ ስለአደረጉ ፡ አሁን ፡ ድሮ ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡
ጊዜ ፡ ወጥቶ ፡ እስካሁን ፡ ሲሰራበት ፡ በቆየው ፡ ሕግ ፡ እንደገና ፡ መከራከር ፡ ጠቃሚና፡
ውጤትም ፡ የሚሰጥ ፡ መስሎ ፡ ስላልታየን ፡ ነው ።

እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ሽፍቶችን ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ወጥቶ ፡
በነበረው ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ስንከስ ፡ የቆየንበትም ፡ ምክንያት ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም.
በወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፩/፳፬ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ፩/መሰፍን ፡ ተስፋይ
፪/ሣልህ ፡ ኡመር ፡ ፫/ዘሚካኤል ፡ አልፈ ፡ መልስ ፡ ሰጪ ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ ሆነው ፡ በዚህ
ፍርድ ፡ ቤት ፡ በተከራከሩበት ፡ ጉዳይ ፡ እንዲሁኑ ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ ክርክር ፡ ተነሳቶት ፡ ስለ
ነበረ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አስችለው ፡ የነበሩት ፡ ዳኞች፡
በዚያው ፡ መዝገብ ፡ ሰኔ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. በሰጡት ፡ ፍርድ ፡ በኤርትራ ፡
የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ስለሽፍቶች ፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. የወጣውና ፡ እስከ
ሁን ፡ ሲሠራበት ፡ የቆየው ፡ አዋጅ ፡ የኤርትራን ፡ ፌዴራል ፡ አስተዳደር ፡ ለማስቀረትና
በኤርትራ ፡ የገጥሠ ፡ ነገሥቱን ፡ መንግሥት ፡ የአንድነት ፡ አስተዳደር ፡ ለመተካት፡
በሃያ ፡ ሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ በቁጥር ፡ ፫/ሶስት/ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፶፮ ፡
በወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፯/ስድስት/በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ በሌላ ፡
ሕግ ፡ እስኪሻር ፡ ድረስ ፡ ሲሠራበት ፡ ይቆይ ፡ የሚል ፡ ውሳኔ ፡ በመስጠታቸው ፡ ነበር።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፴፯ ፡ እና ፡ ፯፻፴፯/፩
በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ይሁን ፡ ከተባለ ፡ በዚህ ፡ ከመቀጠል ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡
ምርጫ ፡ የለንም ፡ ብለዋል ።

ስለ ፡ ሕጉም ፡ ሆነ ፡ ስለ ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ የቀረበልንን ፡ ክርክር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ አብ
ራርተን ፡ የገለጽነው ፡ ነው ።

ስለ ፡ ሕጉ ፡ ክርክር ፡

በ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ.ም. በሃያ ፡ ሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፫ (ሶስት) ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡
የኤርትራን ፡ የፊዴራል ፡ አስተዳደር ፡ ለማስቀረትና ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ መንግሥት ፡
የአንድነት ፡ አስተዳደር ፡ ለመተካት ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፶፮ ፡ በወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡
ቁጥር ፡ ፫ (ሶስት) የተመለከተው ፡ እንደሚከተለው ፡ ይነበባል ።

“በመላው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ጸንቶ ፡ የሚሠራ
በት ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ጥቅምት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ.ም. ተሻሽሎ ፡ የወጣው ፡
ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ብቻ ፡ ነው ።” ይባላል ።

በኛ ፡ አስተያየት ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ መንፈስ ፡ በመላው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጸንቶ ፡ መሥ
ራት ፡ የሚገባው ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ መሠረት ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ማለት ፡
ነው ፡ እንላለን ።

የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ነገረፈኛ ፡ ጠበቃ ፡ በጽሑፍ ፡ ባቀረቡት ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻ ፡
የጠቀሱትም ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥር ፡ ፴፯ ፡ እና ፡ ፴፰ ፡ ነው ።

፩. ቁጥር ፡ ፴፯ ፡ «መንግሥት ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ ይጠበቃል ።»

፪. ቁጥር ፡ ፴፰ ፡ «በብሔራዊ/ሲቭል/መብቶች ፡ ረገድ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡
መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይደረግም ይላል ።

ስለዚህ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታችን ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ መካከል
ልዩነት ፡ እንዳይደረግ ፡ ይከለክላል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በሕገ ፡ መንግሥት ፡ በቁጥር ፡ ፶፮ ፡ የተመለከተውም ፡

“ማናቸውም ፡ ሰው ፡ ወንጀሉን ፡ ከመሥራቱ ፡ በፊት ፡ የሚያስቀጣ ፡ መሆኑ ፡
በሕግ ፡ ባልታወጀበት ፡ በማናቸውም ፡ ወንጀል ፡ አይቀጣም ፡ ወይም ፡ ወንጀልን ፡
በሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ጸንቶ ፡ ባለው ፡ ሕግ ፡ ተወስኖ ፡ ከነበረው ፡ በበለጠ ፡ ቅጣት ፡ አይቀ
ጣም” ፡ ይላል ።

በተለይ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮቹም ፡ ለአመጽ ፡ ሥራና ፡ ለዘረፋ ፡ ተግባር ፡ ከአገራ
ቸው ፡ ከትግራይ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ በኤርትራ ፡ ጠ/ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ወደሚገኘው ፡
ምዕራባዊ ፡ ቆላ ፡ የመጡ ፡ በመሆናቸውና ፡ አዋጁም ፡ በሚኖሩበት ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡
ያልታወጀና ፡ ፀንቶ ፡ የማይሠራበት ፡ በመሆኑ ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡
ይህን ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ መኖሩን ፡ አያውቁም ፡ ማለት ፡ ነው ።

ወንጀሉን ፡ በፈጸሙበት ፡ ጊዜም ፡ ምልናባት ፡ ብንያዝ ፡ የምንቀጣው ፡ በምና
ውቀው ፡ ወይም ፡ ማወቅ ፡ በሚገባቸው ፡ በመላ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ፀንቶ ፡ በሚሠራው ፡
የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ እንደሚያምኑ ፡ አይጠረጠርም ።

በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፮ (ስድስት) የተመለከተውም ፡ “ይህ ፡ ሕግ እንዲጸና ፡ ከተደረገ ፡ በኋላ ፡ አድራጊው ፡ ቀድሞ ፡ ባደረገው ፡ ወንጀል ፡ ሲፈረዱበት ፡ ወንጀሉን ፡ በሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ይሠራበት ፡ ከነበረው ፡ ከቀድሞ ፡ ደንብ ፡ ይልቅ ፡ ይህ ኛው ፡ ሕግ ፡ ቅጣትን ፡ የሚያቃልልለት ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ በዚህ ፡ ላይ ፡ የተመለከተው ፡ ቅጣት ፡ ይፈጸምበታል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አዲስ ፡ ሕግ ፡ የተሻለ ፡ መሆኑን ፡ ለማመዛዘን ፡ “ለያንዳንዱ ፡ ነገር፤ በጠቅላላው ፡ የሚወዳደሩትን ፡ ድንጋጌዎች ፡ መገመት ፡ አለበት ፡” ስለሚል ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ለወንጀለኛው ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልለት ፡ ሕግ ፡ ለመምረጥ ፡ ሥልጣን ፡ አለው ፡ ማለት ፡ ነው ።

በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፱ (ዘጠኝ) የተመለከተውም ፡ በቀድሞ ፡ ሕግ መሠረት ፡ ተፈርዶ ፡ በይግባኝ ፡ ሲቀርብ ፡ እንኳ ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ለወንጀለኛው ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልለት ፡ ሕግ ፡ ለመጥቀስ ፡ እንደሚችል ፡ ያረጋግጣል።

እንዲያውም ፡ አዲስ ፡ ሕግ ፡ የሚያስቀጣው ፡ ሆኖ ፡ ከተገኘም ፡ ከነጭራሹ ፡ ከቅጣት ፡ ነፃ ፡ አድርጎ ፡ ሊለቀውም ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።

ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ይህን ፡ ዘመናዊ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ለሕዝባቸው ፡ ባወጁበት ፡ አዋጅ ፡ ላይ ፡ እንደተመለከተው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አፈጻጸም ፤

በአንድ ፡ በኩል ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ በሚገባ ፡ እንዲፈጸሙ ፡ ሲሆን ፡ በሁለተኛው ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ የአፈጻጸሙ ፡ ነገር ፡ ርኅራሄንና ፡ እጅግ ፡ የሆነ ፡ አስተያየትን ፡ እንደሚጠይቅ ፡

“ቅጣት ፡ ግድ ፡ አስፈላጊ ፡ የሚሆንበት ፡ ምክንያትም ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ ወደ ፡ ጥፋት ፡ እንዳይሄድ ፡ ደግሞም ፡ አጥፊ ፡ ሲቀጣ ፡ የሚያየው ፡ ብልህ ፡ ይሆናል ፡ እንደሚባለው ፡ ሁሉ ፡ ለሌላው ፡ አጥፊ ፡ ትምህርት ፡ እንዲሆነው ፡ ነው ፡” ሲል ፡ ያሰረዳል ።

በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ወጥቶ ፡ ሲሠራበት ፡ የቆየ ፡ ሕግ ፡ ግን ፡ ለእንዲህ ፡ ያለውን ፡ ጥፋት ፡ በዚህ ፡ ቅጣት ፡ መጠን ፡ ቅጣት ፡ የሚል ፡ አስገዳጅ ፡ ሕግ ፡ (ማንዳቶሪ) በመሆኑ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥታችንና ፡ በሕገ ፡ መንግሥታችን ፡ መሠረት ፡ ከወጣው ፡ ዘመናዊ ፡ ሕጎችን ፡ ጋር ፡ አይስማማም ።

የሕጎችን ፡ ዓላማም ፡ አስቀድመን ፡ እንዳስረዳነው ፡ ጭካኔ ፡ በሚያስፈልግበት ፡ ጊዜ ፡ በከባድ ፡ ቅጣት ፡ ለመቅጣት ፡

ርኅራሄ ፡ በሚያስፈልግበት ፡ ጊዜም ፡ እንደ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አስተያየት ፡ ቀለል ፡ ባለ ፡ ቅጣት ፡ ለመቅጣት ፡ የሚያስችል ፡ ሲሆን ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ ግን ፡ ወንጀለኛን ፡ ያለአንዳች ፡ ርኅራሄ ፡ እንዲቀጣ ፡ የሚያስገድድ ፡ በመሆኑ ፡ በተለይ ፡ በዚህ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ የሚኖሩት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በሌሎች ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛቶች ፡ የሚገኙት ፡ ወንድሞቻቸው ፡ በሚጠቀሙት ፡ በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ ሊጠቀሙ ፡ ስለማይችሉ ፡

ሕግ ፡ ሳይፈቅድ ፡ በሕግ ፡ ተርጓሚዎች ፡ ስህተት ፡ ምክንያት ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ መካከል ፡ የሕግ ፡ ልዩነት ፡ ይደርጋል ፡ ማለት ፡ ነው ። (የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፬ እና ፡ ፲፩ ፡ (፩) ይመለከቱ ፡)

በለዚህ ፡ በእኛ ፡ አስተያየት ፡ በኤርትራ ፡ የውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ለሽፍቶች ፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ.ም. ወጥቶ ፡ የነበረው ፡ አዋጅ ፡ ከሕገ መንግሥታችን ፡ ጋር ፡ በሕገ መንግሥታችን ፡ መሠረት ፡ ከወጣው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ የማይሰማ ፡ በመሆኑ ፡

የኤርትራን ፡ የፌደራል ፡ አስተዳደር ፡ ለማስቀረትና ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ መንግሥት ፡ የአንድነት ፡ አስተዳደር ፡ ለመተካት ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፶፭ ፡ በወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፫ (ሶስት) ፡ የተመለከተውም ፡ በመላው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ግዛት ፡ ጸንቶ ፡ የሚሰራበት ፡ ሕገ መንግሥት ፡ ጥቅምት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ.ም. ተሻሽሎ ፡ የወጣው ፡ ሕገ መንግሥት ፡ ብቻ ፡ ለመሆኑ ፡ ስለሚያስረዳ ፡

አከራካሪው ፡ ሕግ ፡ በዚህ ፡ ትእዛዝ ፡ እንደተሻረና ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጎችን ፡ እንደተተካ ፡ የሚቆጠር ፡ መስሎ ፡ ታይቶናል ።

ይህ ፡ ካልሆነም ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፶፭ ፡ በወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፯/ስድስት ፡ የተመለከተው ፡ “ለአስተዳደሩ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ሁሉ ...” ስለሚል ፡ የአስተዳደሩ ፡ ክፍል ፡ ለአስተዳደሩ ፡ ያስፈልጉኛል ፡ የሚላቸውን ፡ ሕጎች ፡ ለይቶ ፡ ለሕግ ፡ አውጪው ፡ ማቅረብና ፡ ሕግ ፡ አውጪውም ፡ እንዲሠራባቸው ፡ አስፈላጊ ፡ መስለው ፡ የታዩትን ፡ ሕጎች ፡ እንዲሠራባቸው ፡ በአዋጅ ፡ ማውጣት ፡ ይኖርበታል ፡ እንጂ ፡

ፍርድ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ አውጪው ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ ያስፈልጋል ፡ ለማለት ፡ እንዴት ፡ ይችላሉ?

በእኛ ፡ አስተያየት ፡ የሚቻል ፡ አይመስለንም ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ለማስረዳት ፡ የፈለግነውም ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ፕሮንሲፕል ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጎችን ፡ የተሟላ ፡ ስለሆነ ፡

የሚያከራክረው ፡ ሕግ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፴፮ ፡ እና ፡ ፯፻፴፯/፩/ቢተካ ፡ ይኸው ፡ ሕግ ፡ ለሽፍቶች ፡ የሚመለከት ፡ በመሆኑና ፡ እንደ ፡ ወንጀሉ ፡ ከባድነትና ፡ ቀላልነትም ፡ እስከ ፡ ሞት ፡ ቅጣት ፡ ድረስ ፡ የሚያስቀጣ ፡ በመሆኑ ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ሲሠራ ፡ ቀና ፡ ሲሆን ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ባላከራከረም ፡ ነበር ።

በእነዚህም ፡ ምክንያቶች ፡ ሁሉ ፡ የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጠበቃ ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ያቀረቡትን ፡ ክርክር ፡ ተቀብለን ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጥፋተኞች ፡ ሆነው ፡ ከተገኙ ፡ መቀጣት ፡ የሚገባቸው ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፴፮ ፡ እና ፡ ፯፻፴፯/፩/ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ እንጂ ፡ በድሮው ፡ ሕግ ፡ አይደለም ፡ ብለናል ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ የተከሰሰንበትን ፡ ወንጀል ፡ ጥፋተኞች ፡ አይደለንም ፡ ሲሉ ፡ ስለ አቀረቡት ፡ ይግባኝ ፡

ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ ካልተያዙት ፡ ጉደኞቻቸው ፡ ጋር ፡ ሆነውና ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ይዘው ፡ ከአገራቸው ፡ ከትግሬ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ ኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ መጥተው ፡ በክሱ ፡ ላይ ፡ በተመለከተው ፡ ቦታና ፡ ቀን ፡ በያዙት ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ አስፈራርተውና ፡ ባለከብቶችን ፡ አሰረው ፡ ፩፻፶፭ (አንድ ፡ መቶ ፡ አምሣ ፡ አምስት) ፡ የቀንድ ፡ ከብቶች ፡ ዘርፈው ፡ ለመውሰዳቸውና ፡ ከእነዚህም ፡ ፵፯ (አርባ ፡ ስድስት) ፡ የቀንድ ፡ ከብቶች ፡ በመንደሮቻቸው ፡ ተገኝተው ፡ ለባለከብቶች ፡ እንደተመለሱ ፡

፱፩ (አምሳ : አንድ) : የቀንድ : ከብቶችም : በበረሃ : ትተዋቸው : ከሄዱ : በኋላ
ይሆናል : ተገኝተው : ለባለከብቶች : እንደተመለሱ :

የቀሩት : ግን : ጠፍተው : እንደቀሩ :

የተያዙትም : በትግሬ : ጠቅላይ : ግዛት : በሚገኙት : ወረዳ : ገዢዎችና : ፖሊ
ሶች : አማካይነት : ለመሆኑ :

ወንጀል : ወደፈጸሙበት : አገር : ከተላኩ : በኋላም : ፩ኛ : ፪ኛና : ፫ኛ ጸ
የሕግ : ምስክሮች : ከብዙ : እሥረኞች : መካከል : ለይተው : እንዳወጥዋቸው :

በጠቅላላው : ስድስት : የሕግ : ምስክሮች : በሚያጠግብ : ሁኔታ : ስለመስከሩ
ባቸውና : በመከላከያም : ስላልተደገፉ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁጥር : ፯፻፴፮ :
እና : ፯፻፴፯/፩/በተመለከተው : መሠረት : ጥፋተኞች : እንደሆኑ : ተረድተነዋል ።

በተለይ : ሶስተኛና : አምስተኛ : ይግባኝ : ባዮቹም : በምህረት : ገብተናል : የሚ
ሉት : በትግሬ : ጠቅላይ : ግዛት : ውስጥም : በሽፍትነት : ተይዘው : ስለ : ነበሩ : በዚ
ያው : ጠቅላይ : ግዛት : ለፈጸሙት : በደል : ይሆናል : እንጂ : በዚህ : ጠቅላይ : ግዛት :
ስለፈጸሙት : የወንበይነት : ተግባር : ጭምር : ምሕረት : ለማግኘታቸው : የቀረበው
ጽሑፍ : ስለማያስረዳ : ሊደግፋቸው : አይችልም : ብለናል ።

የፈጸሙትም : የወንበይነት : ሥራ : ከባድና : በሕዝብ : ጸጥታ : ላይም : ከፍ :
ያለ : ጉዳት : የሚያደርስ : በመሆኑ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : እያንዳዳቸው : በ፲ :
(አሥር) ዓመት : ጽኑ : እሥራት : እንዲቀጡ : የወሰነባቸው : ቅጣት : በሚገባ : ስለ
ሆነ : አጽንተንባቸዋል ።

ሕጉ : ተሻሽሎ : ፍርድ : መጽናቱን : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : እንዲያውቀው :
የዚህ : ፍርድ : ግልባጭ : እንዲላክለት :

የወህኒ : ቤት : አስተዳዳሪም : ቅጣቱ : እንደጸናባቸው : እንዲያውቁትና : የእ
ሥራቱም : ቅጣት : እንዲያስፈጽሙ : ተገልጾ : እንዲጸፍላቸው : አዘናል ።

ይህ : ፍርድ : ዛሬ : ሰኔ : ፳፩ : ቀን : ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. ሁለቱ : ወገኖች : ባሉበት :
በጠቅላይ : ንጉሠ : ነገሥት : ፍርድ : ቤት : አሥመራ : በግልጽ : ችሎት : ተሰጠ ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Asmara

Justices:

Ato Haile Aman
Dejazmach Woldemichael Mehari
Ato Zewdu Asfaw

BAHTA TEWOLDE BERHAN et al v. ~~PUBLIC PROSECUTOR~~

Criminal Appeal No. 74/63

Armed robbery—Adequacy of Evidence—Unconstitutionality of applicable law—The Banditry Act of 1957, Order No. 27 of 1962, Articles 37, 38 and 55 of the Constitution, Arts. 6 and 9 of the Penal Code.

Appeal lodged against the decision of the High Court which sentenced defendants to ten years rigorous imprisonment under the Banditry Act of 1957. The appeal was lodged for reasons of inadequacy of evidence and the unconstitutionality of the law under which the High Court found the defendants guilty.

Held: Sentence passed by the High Court was confirmed by substituting the law applied with another law.

- (1) The 1957 Proclamation is not in agreement with the Constitution.
- (2) The 1957 Proclamation is repealed by Order 27 of 1962 and replaced by the Penal Code.
- (3) Only laws enacted in accordance with the Constitution should be enforced.
- (4) People living in provinces other than Eritrea are not required to know a special law meant to apply in Eritrea.

JUDGMENT *

The Public Prosecutor brought an action against the five appellants in the High Court under Criminal File No. 115/61. They were charged of violating Sections 2, 3 and 4 of the Eritrean Banditry Act of 1957 which was enacted when Eritrea had a federal government. Details of the charge stated that the five defendants, together with another six robbers who have not yet been captured, did attack at 11:00 a.m. on June 29, 1968 and at a place called Ayenebi, a desert area in Barentu, one Mohammed Feri and one Mohammed Omer and plundered 155 (one hundred and fifty) cattle.

When defendants were asked to answer to the charge of stealing the cattle and to explain how 46 heads of such cattle were found in their possession or at the place where they had hidden them, they denied the allegations and pleaded not guilty.

Six witnesses were called by the Public Prosecutor to give evidence. Of them, the three were shepherds whose cattle were plundered. They stated that on the day and hour mentioned in the case, the five defendants and their friends tied them up and under the threat of arms plundered their 155 cattle. The case was reported to the police station in their locality and the shepherds said that, although

* Refer to Ato Fasil Nahum's article "the Enigma of the Eritrean Legislation", p. 307

they had never seen the thieves before, they would be able to recognize them if they saw them again. At some later time, they were sent to a place called Inda Sellasie in the Tigre province where they were told that their cattle were taken. They travelled at night and hid during the day. The case was reported to the Woreda Governors and with the assistance of the police and members of the security department, some of their cattle were finally found in the village of the defendants. Forty six of the cattle were identified as theirs and given to them.

Earlier, fifty one (51) cattle were found [in the desert] and given to them, thus bringing the total number of heads received by them to ninety seven (97). The remainder of the cattle (58 heads) were reported as still missing.

After the defendants were captured, they were sent to the Barentu police station in the area where the offence had been committed. The shepherds were called by the Police and asked to identify the robbers among other prisoners. It was so done.

The remainder of the witnesses are Woreda Governors living in the Tigre Province. They testified that a search was carried out with the owners of the cattle, that the latter were found in the defendants' barn, and that the shepherds identified and took their cattle. They also testified that some of the defendants were captured by them while others were captured by the police. In addition, they testified that at the time when they captured about 600 heads of cattle from the barn belonging to defendants, the latter were in the desert committing an act of robbery.

Defendants called defense witnesses to testify that at the time that the alleged offence was committed, they were peacefully living in their hometown. But this issue did not get enough support from the defense witnesses.

The High Court, in its judgment given on January 1, 1971 under File No. 115/61 found the defendants guilty and held that the case brought against them was supported by satisfactory evidence whereas the testimony of the defense witnesses lacked persuasion. The present appeal is lodged by counsel for defendants against the judgment of the High Court which sentenced the defendants to ten years rigorous imprisonment.

Counsel for Appellants, in his memorandum dated May 21, 1971 gave the following reasons for lodging an appeal:

1. The first, second and third witness, who are also the eye-witnesses, in the case, are themselves private complainants, in that it was their own cattle that were plundered. Besides, each one of them has given a different account of the facts.

2. The remaining three witnesses are not eye-witnesses.

3. The defendants, when they were arrested and interrogated at the police station, explained that they did not commit the alleged crime.

4. The defense witnesses gave testimony to the effect that, at the time when the alleged crime was being committed, the defendants were peacefully living in their hometown. As a result, the evidence produced by the prosecutor is insufficient to justify their punishment as criminals and they should be released.

5. In particular, Appellants No. 3 and No. 5 were granted amnesty when they appeared, and irrespective of whether they have committed the crime or not, they should not be tried and punished.

It was again stressed by counsel for appellants that they should be released as there was insufficient evidence to show that they had committed the crime of which they were accused.

Counsel for appellants moreover stated that, even if the Court found that the evidence adduced by the prosecutor was satisfactory, the law under which they should be punished should not be the one under which the High Court found them guilty (i.e. Sections 2, 3 and 4 of the 1957 Proclamation which was in force when Eritrea had a federal government) but Article 636 of the Penal Code which provides for a lesser punishment.

Counsel for appellants, in discussing the applicability of the Penal Code made the following arguments.

- The Federal Status of Eritrea was terminated by Order No. 27 of 1962 which made Eritrea part of the Unitary Administration of the Empire of Ethiopia. Section 6 of the same Order does not permit the enforcement of laws which were in force at the time when Eritrea was under a federal government;

- The application of that law is uncostitutional;

- The Constitution of the Empire of Ethiopia prohibits all discrimination amongst Ethiopian nationals in matters regarding law and civil rights.

- A modern Penal Code has been proclaimed in accordance with the Constitution of the Empire of Ethiopia and is applied throughout the Empire, and this should be the law applicable in the present case.

The public prosecutor, in his short reply dated June 16, 1971, objected to the appeal and requested that the punishment imposed by the court of first instance be affirmed. When he was asked to explain why he failed to discuss the issue of the applicability of the Banditry Act raised by counsel for appellants, he stated the following orally:

“At the Court of first instance, the robbers were prosecuted under Sections 2, 3 and 4 of the 1957 Banditry Act which was in force when Eritrea had a federal government. The High Court accepted this law, found the appellants guilty and punished them accordingly.

Appellants, in their appeal to this Court, argued that they were convicted for an offence which they did not commit, and asked this Court to reverse the judgment of the High Court and to acquit them. I objected to their appeal by calling six witnesses who testified against them and asked this Court to affirm the judgment of the High Court.

I am fully aware that I have failed to discuss the issue of the applicability of the law under which they were convicted. My reasons for not doing so are the following:

A similar case involving this controversial law was filed in the High Court under Criminal File No. 388/59. Two robbers, viz. Yemane Gebreyesus and Kiflegzi Abraham were charged of committing the same crime as that for which appellants in the present case are charged. They were charged under the Banditry Act of 1957 but the Court did not accept the law under which they were brought in and found them guilty under Articles 636 and 637(1) of the Penal Code. They were sentenced

to seven years rigorous imprisonment. I objected against the leniency of the punishment envisaged by the Penal Code and the sentence imposed on the robbers and lodged an appeal in this Court under File No. 228/62. In its judgment given on May 26, 1971, the Supreme Court affirmed the decision of the High Court to the effect that the law applicable was the Penal Code but at the same time increased the sentence to ten years rigorous imprisonment.

Since both the High Court and the Supreme Court have agreed that it is the Penal Law which is to be applied and not the Banditry Act I found it unnecessary to argue that this act was the one to be applied.

The reason we charged the robbers under the Banditry Act is the following:

In the case of Mesfin Tesfay, Salih Omer and Zemichael Alfe v. Public Prosecutor, (Crim. File No. 21/64) The Public Prosecutor (Respondent) argued on the basis of this law. In deciding this case, the Supreme Court applied the Banditry Act instead of the Penal Code and, in delivering its judgment on July 4, 1964, gave the following reasons: that, until such time as the Banditry Act is replaced by another law (as specified by Section 6 of Order No. 27 of 1963 which terminates the federal status of Eritrea and provides for the application to Eritrea of the System of Unitary Administration of the Empire of Ethiopia) it shall remain in force. If the Court decides that Articles 636 and 637(1) should apply, we have no choice but to take up the argument along this line." The above detailed statements were made with respect to the facts of the case and the law applicable.

As a matter of law

Section 3 of Order No. 27 reads as follows:

"The Revised Constitution of Ethiopia given by Us as the Sovereign and Crown of the Empire of Ethiopia on 2nd November 1955 shall continue to be the sole and exclusive constitution to apply uniformly throughout the territory of the Empire of Ethiopia."

In our opinion, the spirit of this provision is that the laws applicable in the Empire of Ethiopia should only be those which are enacted in accordance with the spirit of the Constitution.

Article 37 and 38 of the Constitution which are referred to in the Memorandum of Appeal read as follows:

Article 37

"No one shall be denied the equal protection of the laws"

Article 38

"There shall be no discrimination amongst Ethiopian subjects with respect to the enjoyment of all civil rights."

The above provisions of the Constitution prohibit any discrimination amongst Ethiopian subjects with respect to the application of the law.

Moreover, Article 55 of the Constitution reads as follows:

"No one shall be punished for any offence which has not been declared by law to be punishable before the commission of such offence, or shall suffer any

punishment greater than that which was provided by the law in force at the time of the commission of the offence.”

The Appellants came from their home town in Tigre to Ayenebi, in Eritrea, and committed the acts of violence specified. Since the Banditry Act under which they were charged was not in force in the province of Tigre where they came from, they were not aware of the existence of such a law in the province of Eritrea. There is no doubt that at the time of the commission of the offence, they thought that if they should be caught, they would be charged and tried under the provisions of the Penal Code, this law being applicable throughout the Empire of Ethiopia.

Art. 6 of the Penal Code provides that where the offender is tried for an earlier offence after the coming into force of the Code, its provisions shall apply if they are more favourable to him than those in force at the time of the commission of the offence. It, moreover, specifies that the court shall decide in each case whether, having regard to all the relevant provisions, the new law is in fact more favourable. This means that the court is empowered to apply the law which is more favourable to the offender.

Art. 9 of the Penal Code specifies that even when a person who has been convicted under a previous law appeals to a higher court, the appellate court can cite any law which it thinks is more favourable to the offender. In fact, even if it is found that such a person is punishable under the new law, the court is given the power to exonerate the offender.

In the Preface to the 1957 Penal Code of Ethiopia, His Imperial Majesty stated that for the criminal law to be applicable, it is necessary “that effective, yet highly humane and liberal procedures be adopted to ensure that legislative prescriptions may have the efficacy intended for them as regulators of conduct”. He further added that “Punishment cannot be avoided since it acts as a deterrent to crimes as, indeed, it has been said, ‘one who witnesses the punishment of a wrong-doer will become prudent’. It will serve as a lesson to prospective wrong-doers.” The Banditry Act is a mandatory law. Punishment for offences against the Act is specified. And as such, it contravenes modern laws enacted in accordance with the provisions of the Constitution.

As explained above, since the aim of the law is to impose maximum punishment in major offences and to mitigate punishment in lesser offences, the Banditry Act which was passed at a time when Eritrea had a federal government, makes it mandatory to punish the offenders mercilessly; this being particularly so, since the law applicable to Ethiopian subjects in other provinces would not apply to Ethiopian subjects living in this province.

The above arguments tend to prove the discrimination between Ethiopian subjects with respect to the law applied, such discrimination arising from mistakes committed by people who interpret the law.

It is our opinion that the Banditry Act is not only unconstitutional but it also contradicts the provisions of the Penal Code, the latter legislation being enacted in accordance with the spirit of the constitutional provisions. In view of the fact that Section 3 of Order No. 27 which brought about the termination of the Federal Status of Eritrea and the application to Eritrea of the System of Unitary Administration of the Empire of Ethiopia, provides that the Revised Constitution of Ethiopia proclaimed on November 2nd, 1955 is the sole and exclusive Constitution to apply

uniformly throughout the Empire of Ethiopia, it is to be assumed that this controversial law [the Banditry Act] is repealed by this Order and replaced by the Penal Code. Should this not be so, reference should be made to Section (6) of Order No. 27 which provides as follows: "All enactments, laws and regulations or parts thereof which are presently in force within Eritrea or which are denominated to be of federal application, to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, shall, until such time as the same shall be expressly replaced and repealed by subsequently enacted legislation, remain in full force and effect, and existing administrations shall continue to implement and administer the same under the authority of the Imperial Ethiopian Government." It is the duty of the administration to identify and present to the legislator all laws which are deemed necessary for the continued operation of existing administrations. Then, whereas it is the legislator who promulgates such laws, can the court or the public prosecutor take the role of the legislator and say which law must apply? In our opinion they cannot. We have explained all this as a principle of law. If this controversial law was indeed replaced by Arts. 636 and 637(1) of the Penal Code and in view of the fact that the Penal Code covers robbery extensively and this offence could, facts permitting, carry even the death sentence, all of the above arguments could have been avoided.

For all of the above reasons, we have accepted the argument raised by counsel for Appellants and hold that if the latter are found guilty they should be punished under Arts. 636 and 637(1) of the Penal Code.

With reference to the plea of "not guilty" entered by Appellants the Court finds that such plea cannot be upheld. Appellants left their place of residence in the Tigre province and went to Eritrea. On the day and time mentioned in the case, they tied up the shepherds, threatened them with arms, and plundered 155 heads of cattle out of which 46 were found in their barn and returned to the owners. Another 51 cattle were found in the desert, where they had been left by Appellants, and returned to the owners. And the remainder of the cattle are still missing. Appellants were captured with the help of the Woreda governors and the police. They were sent to the place where the crime was committed and were identified by three witnesses. In view of the fact that six witnesses testified against them whereas their own defense witnesses failed to support their allegations, we have found the Appellants guilty under the provisions of Arts. 636 and 637(1) of the Penal Code.

With particular reference to the argument raised by Appellants No. 3 and 5 to the effect that they had been granted amnesty for the offence which they committed in Tigre province, it should be made clear that such grant applied only for offences committed in Tigre and not for those committed in Eritrea.

Since Appellants committed aggravated robbery which is dangerous to public security, we find that the decision of the High Court in sentencing them to ten years rigorous imprisonment is proper and hereby affirm the judgment.

Copy of this judgment must be sent to the High Court and a written statement to the Prisons Administration.

Judgment delivered at an open hearing held at the Supreme Imperial Court, Asmara, this 28th day of June 1971 in the presence of both parties.

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት
 ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
 የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መ/ቁ. ፹፪/፳፬

ዳኞች ፡—

አቶ ፡ አበበ ፡ ወርቁ ፤
 አቶ ፡ ተሾመ ፡ ተሰማ ፤
 አቶ ፡ ከሠተ ፡ ዘርኤ ።

ከሳሽ ፡—አቶ ፡ አሰፋ ፡ ደስታ
 ተከሳሽ ፡—ሚስተር ፡ ሉጅዮ ፡ ጀቫኒ ፡

የንግድ ፡ ሕግ ፡ ፓቴንት ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፻፵፰ ፡ ፻፵፱ ፡ የፍትሕብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ ፡ ፲፯፻፵፰፣
 ፲፯፻፵፯

በከሳሽ ፡ የቀረበው ፡ ክስ ፡ ምጣድ ፡ ስለፈለሰፍኩ ፡ የፓቴንት ፡ መብት ፡ ይሰጠኝ ፡ የሚል ፡ ነው ፡ ተከ
 ሳሹ ፡ እንደ ፡ ተከሳሽ ፡ ከሳሽ ፡ ሆኖ ፡ የከሳሹን ፡ አባባል ፡ ከካደ ፡ በኃላ ፡ የፈለሰፍኩት ፡ እኔ ፡ በመሆኔ ፡ ፓቴ
 ንቴ ፡ የሚገባው ፡ ለኔ ፡ ነው ፡ ብሏል ።
 ውሳኔ ፤ ክሱ ፡ ተሠረዘ

፩. ስለፓቴንት ፡ መብትና ፡ አጠባበቁ ፡ (ሥራ ፡ ላይ ፡ አዋዋሉ) የወጣ ፡ ሕግ ፡ የለም ።

፪. የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁ ፡ ፻፵፰ ፡ ስለፓቴንት ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ይወጣል ፡ ስለሚል ፡ ሕጉ ፡ እስከሚወጣ ፡ ድረስ
 ምንም ፡ ማድረግ ፡ አይቻልም ።

ፍርድ ።*

አሰፋ ፡ ደስታ ፡ ባቀረበው ፡ ክስ ፡ ሉጅዮ ፡ ጀቫኒ ፡ የተከሳሽ ፡ ከሳሽነት ፡ ክስ ፡
 አቅርቧል ። ሁለቱም ፡ ምጣድ ፡ የፈለሰፍን ፡ ነን ፤ የፓቴንት ፡ መብት ፡ ይታወቅልን ፡
 ባይዎች ፡ ናቸው ። በ፲፪/፩/፳፬ ፡ አሰፋ ፡ ደስታ ፡ የጻፈው ፡ ክስ ፡ በኤሌትሪክና ፡ በቡታ ፡
 ጋዝ ፡ እንጀራ ፡ የሚጋግር ፡ ምጣድ ፡ በአእምሮ ፡ በማሰብ ፡ ፈልሰፎ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡
 አውሎ ፡ ስለነበረ ፡ በተግባሩ ፡ እንዲገለገልበት ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንዲመ
 ዘገብለት ፡ ለንግድና ፡ ኢንዱስትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ ቢያመለክት ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁ.
 ፻፵፰/፪/ መብት ፡ ለመጠበቅ ፡ የሚቻልበት ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ይወጣል ፡ ስለሚልና ፡ ሕጉ ፡
 ስላልወጣ ፡ ልንመዘግብ ፡ አንችልም ፡ ስለተባለሁ ፡ ለግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ አመልክቼ ፡
 ስለተሰጠኝ ፡ የንግድና ፡ ኢንዱስትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይህን ፡ ፈቃድ ፡ በቁ. ፻፵፱/፳፪
 መዘገብ ፡ ፓቴንት ፡ ሰጥቶኛል ። የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፻፵፱ ፡ ወደ ፡ ፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ፣
 ስለሚመራ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፡ ፲፩ ፡ መሠረት ፡ እንዲከበር ፡ መጠየቅ ፡
 አስፈልጓል ፤ የንግድና ፡ ኢንዱስትሪ ፡ ሚኒስቴርም ፡ ይህን ፡ መብት ፡ በ፩/፪/፳፪ ፡
 በአዲስ ፡ ዘመን ፡ ጋዜጣ ፡ ገልጿል ።

ስለዚህ ፡ በፍ. ብ. ሕግ ፡ ቁ. ፲፯፻፵፰ ፡ የሥራ ፡ አውጪ ፡ ነው ፡ የሚባለው ፡
 ሰው ፡ ሥራው ፡ በሰው ፡ መውጣቱ ፡ የታወቀለት ፡ ሰው ፡ ስለሆነ ፡ በቁ. ፲፯፻፵፰
 (ሠ) ‘በሠሪያቸው ፡ አእምሮ ፡ የተፈጠሩና ፡ የዚሁኑ ፡ አሠራር ፡ ልዩነት ፡ የሚያሳዩ ፡

* በሚስቴር ፡ ዊንሺፕ ፡ የተጻፈ ፡ “የኢንዱስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ በኢትዮጵያ” ፲፮ ፡ ፻፵፰ ፡ ተመልከት ፡

ሌሎች ፡ ሥራዎችም ፡ ስለተጠቀሱ ፡ በቴክኒካዊ ፡ ሙያ ፡ አመልካች ፡ ለማገልገል ፡
በሥራ ፡ ውል ፡ ተቀጥሮ ፡ ይሠራ ፡ የነበረው ፡ ተከላሽ ፡ በሥራ ፡ ቅጂ ፡ ተወዳዳሪ ፡ ስለሆነ ፡
በግርማዊነታቸው ፡ የፀደቀው ፡ የአውጭነት ፡ ሙብት ፡ እንዲከበር ፡ ሕጋዊ ፡ ሙብቴ ፡
በመደፈሩ ፡ ለደረሰው ፡ ጉዳት ፡ ካሣ ፡ እንደጠይቅ ፡ ብሎ ፡ ከኪሣራ ፡ ጭምር ፡ ፍርድ ፡
እንዲሰጥ ፡ ጠይቋል ።

ተከላሹ ፡ በ፩/፫/፳፩ በጻፈው ፡ መልስና ፡ የተከላሽ ፡ ከላሽነት ፡ ክስ ፡ አመልካች ፡
ፈለሰፍኩ ፡ የሚሉትን ፡ በመካድ ፡ የንግድና ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ የአምስት ፡
ዓመት ፡ ፓቴንት ፡ ሰጥቷቸው ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ አመልካች ፡ ከግርማዊነታቸው ፡
የተፈቀደላቸው ፡ ለመሆኑ ፡ ከጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ማስረጃ ፡ ስላላመጡለት ፡ የተሰጣ
ቸው ፡ ፓቴንት ፡ ሰርዞ ፡ ለአዲስ ፡ ዘመን ፡ ጋዜጣ ፡ አስታውቋል ። አመልካቹ ፡ የ.ፍ.ብ.
ሕግ ፡ የጠቀሱት ፡ አለበታው ፡ ነው ፤ የፓቴንት ፡ ሕግ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የለም ፤ የማስ
ጠበቂያም ፡ ሕግ ፡ የለም ። በሌላው ፡ አገር ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲፈለስፍ ፡
መፈልሰፉን ፡ አስረድቶ ፡ አሳይቶ ፡ ቢያስፈልግም ፡ እራሱ ፡ አውልቆ ፡ ገጣጥም ፡ ማሳየት ፡
ይህንም ፡ እሱ ፡ የፈለሰፈው ፡ ለመሆን ፡ በቃል ፡ መሐላ ፡ ማስረዳት ፡ አለበት ፡ አመል
ካቹ ፡ ይህን ፡ አላደረጉም ፤ ተከላሹን ፡ ቀጥሎ ፡ አሠርቻለሁ ፡ የሚሉት ፡ ሐሰት ፡ ነው ።
ሌላ ፡ ሰው ፡ የአሉሚን ፡ ምጣድ ፡ እንዲሠራላቸው ፡ ጠይቀው ፡ ስላልተሳካላቸው ፡
እኔ ፡ የኤሌትሪክ ፡ ምጣድ ፡ አስቀድሜም ፡ እንደምሠራ ፡ ስለሚያውቁና ፡ መፈልሰፌ
ንም ፡ ስለሚያምኑ ፡ እንደሠራላቸው ፡ ጠይቀውኝ ፡ በ፫ሺ፳፻ ፡ ለሳቸው ፡ ምጣዶች ፡
በየዓይነቱ ፡ ሠርቼ ፡ ሰጥቻቸዋለሁ ፤ ዓላማውም ፡ አብረን ፡ ልንሠራ ፡ እና ፡ ሸሪክ ፡
ልንሆን ፡ ቢሆንም ፡ የሠራሁትን ፡ ምጣድ ፡ ከወሰዱ ፡ በኋላ ፡ ሂሳቡንም ፡ አሟልታው ፡
ሳይከፍሱኝ ፡ ሽርክናውን ፡ ትተው ፡ እኔ ፡ ነኝ ፡ የሠራሁት ፡ የሚሉት ፡ እሳቸው ፡ ለመ
ሥራታቸው ፡ አንዳችም ፡ ማስረጃ ፡ ሳያቀርቡ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ክሳቸው ፡ ይሠረዝ ፡
ሲል ፡ መልስ ፡ ሰጥቷል ፡ የተከላሽ ፡ ከላሽነትም ፡ የኤሌክትሪክ ፡ ምጣድ ፡ በ፲፱፻፶፮
ዓ. ም. ለእንዲሰትሪ ፡ አገልግሎት ፡ የሚውል ፡ በሰዓት ፡ አምስት ፡ ሙቶ ፡ እንጀራ ፡ የሚ
ጋግር ፡ ሠርቼ ፡ በ፲፱፻፶፱ ዓ. ም. ለንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ፓቴንት ፡ እንዲሰጠኝ ፡ አመል
ክቼ ፡ ነበር ፡ ለፓቴንት ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ የለም ፡ ብሎ ፡ የንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ከልክሎኛል ፡
ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ምጣዶቼን ፡ እየሠራሁ ፡ ሸጫለሁ ። ለምሳሌም ፡ በ፲፱፻፷ ዓ. ም. ለክ
ቡር ፡ ዘበኛ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በ፪ሺ፷፻ ፡ የሸጥሁት ፡ ነው ፤ የመጀመሪያው ፡ ሠሪ ፡
በመሆኔም ፡ ካሣዬ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ከተባለ ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ይህን ፡ ምጣድ ፡ ለመሥ
ራት ፡ የእሽመር ፡ ማህበር ፡ ልናቋቋም ፡ ጀምረን ፡ ገንዘብ ፡ ስላጠረን ፡ ተውነው ።
በዚህ ፡ መሠረት ፡ በኤሌክትሪክ ፡ የሚሠራ ፡ የሸክላ ፡ ምጣድ ፡ ፈልሰፌ ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡
ያዋልኩት ፡ እኔ ፡ ስለሆንሁ ፡ አመልካች ፡ በኤሌክትሪክ ፡ የሚሠራ ፡ የሸክላ ፡ ምጣድ ፡
ከመሥራት ፡ እንዲታገዱ ፡ ሲል ፡ ፍርድ ፡ ጠይቋል ።

ሁለቱም ፡ ለተቃራኒው ፡ ክስ ፡ የመልስ ፡ መልስ ፡ አስገብተዋል ፡ ክርክራቸው ፡
በፍሬ ፡ ነገር ፡ እኔ ፡ ፈልሰፌያለሁ ፡ እኔ ፡ ፈልሰፌያለሁ ፡ በሚል ፡ ነው ።

በግራ ፡ ቀኙ ፡ በኩል ፡ የቀረቡት ፡ ማስረጃዎች ፡ በከላሹ ፡ በኩል ፡ አንደኛ ፡ ብሔ
ራዊ ፡ የምግብ ፡ ሥራ ፡ ድርጅት ፡ ለዚህ ፡ ሥራ ፡ ንግድ ፡ የተመዘገበ ፡ በመሆኑን ፡ የሚ
ያስረዳ ፡ የምዝገባ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁለተኛ ፡ ይህንን ፡ የሚያስረዳ ፡ የምሥክር ፡ ወረቀት ፡
ሦስተኛ ፡ ፓቴንት ፡ ከግርማዊነታቸው ፡ ተሰጥቷቸዋል ፡ ተብሎ ፡ የተጠቀሰበት ፡ አራ
ተኛ ፡ የንግድና ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ ፓቴንት ፡ የሰጠበት ፡ አምስተኛ ፡ ይኸው ፡
ማረጋገጫ ፡ በአዲስ ፡ ዘመን ፡ ጋዜጣ ፡ የወጣበት ፡ ስድስተኛ ፡ በአዲስ ፡ ዘመን ፡ ጋዜጣ ፡
ከከላሹ ፡ የወጣ ፡ ማስታወቂያ ፡ ናቸው ።

በተከሳሹ : በኩል : የቀረቡት : ማስረጃዎች :

አንደኛ : የከሳሹ : ፓቴንት : ዋጋ : የለውም : የተባለበት :

ሁለተኛ : ተጠሪ : ፓቴንት : ከንግድ : ሚ/ር : የጠየቀበት :

ሦስተኛ : ተጠሪ : ለክብር : ዘበኛ : መሥሪያ : ቤት : ምጣድ : የሸጠበት :

አራተኛ : ተጠሪ : ከካሣዬ : ወ/ሚካኤል : ጋር : ያደረገው : የሽርክና : ውል : ናቸው ።

በሌላ : በኩል : አንዳንድ : ፍሬ : ነገሮችን : ለማስረጃት : የሰው : ምስክሮችም : ሁለቱም : ቆጥረዋል ።

ይህ : ፍርድ : ቤት : የፍልስፍና : ቅድሚያ : የአሰፋ : ደስታ : ነው : ወይስ : የሉ የጅ : ጆሻጊ : የሚለውን : ነጥብ : አያጣራም ። የሚያጣራውና : የሚወስነው : ኢትዮ ጵያ : ለእንደነዚህ : ዓይነቱ : “ፍልስፋ” “ለፈልሳፊው” የሚሰጥ : የፓቴንት : መብት : ሕግ : ያላት : መሆን : አለመሆኑንና : ካላትስ : ይህ : መብት : ተሰጥቶት : ለተወሰነ : ጊዜ : “በፍልስፍናው” ሲጠቀም : ይችላል : የሚባለው : ፈልሳፊ : የሚ ከተለው : ሥርዓት : ምንድነው : የሚለው : ነው ።

የፓቴንት : መብት : ማለት : አንድ : ሰው : በፈለሰፈው : ወይም : በፈጠረው : አዲስና : ጠቃሚ : ነገር : ላይ : ለተወሰነ : ጊዜ : የሚሰጠው : የማባዛት : የመሸጥ : የመለወጥ : የማስያዝ : ወዘተ. የግል : መብት : ነው ። ለፈልሳፊው : ወይም : ለፈጣ ሪው : ይህ : መብት : የሚሰጥበት : ምክንያት : እሱም : ሆነ : ሌሎች : ወደፊት : ልዩ ልዩ : አዳዲስ : ነገሮችን : እንዲፈጥሩ : ሁልጊዜ : ዕውቀትን : ለማግኘት : ጥብብን : ለመፈለግ : ባለመታከት : ምርምር : እንዲያደርጉ : ሊሆን : ይችላል ። ይህ : መብት : በሚሰጠው : ቦታ : የሚሰጠው : ለማን : በምንስ : ሁኔታ : እንደሆነና : ሲሰጥስ : መስ ጠቅ : የሚታወቅበትና : ለተሰጠው : ሰው : መስጠቱ : እንዲታወቅ ምን : እንደሚ ደረግ : በጠቅላላው : መንፈሱ : ለተቀባዩም : የሚጣልበት : ግዴታና : የሚሰጠው : መብት : ሁሉ : በዝርዝር : ይገለጻል ። በኢትዮጵያ : ሕግ : ስለፓቴንት : የሚናገረው : የንግድ : ሕግ : ቁ. ፻፵፰ : ነው ። ቁ. ፻፵፰/፩/ ስለተመዘገቡ : ፍልሳፊዎች : ሲናገር : ቁ. ፻፵፰/፪/ ደግሞ : የፓቴንትን : መብት : አሰጣጥ : “በልዩ : ሕግ” ይደነገጋል ። ስለ ፓቴንት : አሰጣጥ : “ልዩ ሕግ” የተባለው : ግን : አልወጣም ።

አቶ : አሰፋ : ይህ : ሕግ : ባይወጣም : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቁ. ፲፯፻፷፯ ሥራ : አውጪው : እኔ : ስለሆንኩ : እንዲሁም : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቁ. ፲፯፻፷፯/ ሠ/ “በሠሪያቸው : አእምሮ : የተፈጠሩና : የዚሁኑ : አሠራር : ልዩነት : የሚያሳዩ : ሌሎችም : ሥራዎች” : ስለሚመለከት : በዚህ : ሕግ : እጠቀማለሁ : ያላሉ ። ቁ. ፲፯፻፷፯ ም : ሆነ : ቁ. ፲፯፻፷፰ : ሁለቱም : የሚገኙት : ስለድርሰትና : ስለኪነጥበብ : ባለሐብትነት : ከተደነገገው : ክፍል : ነው ። በተለይም : ቁ. ፲፯፻፷፰/ሠ/ “ሌሎችም” በማለቱ : ፓቴንትንም : ይጨምራል : ስለሚለው : ክርክር : በዚሁ : ቁጥር : ከ/ሀ/ እስከ : /መ/ ያሉትን : የደራሲ : ሥራዎች : የሚመስል : ነገር : ግን : ከእነሱ : ውስጥ : ሳይ ጠቀስ : ያለፈ : ቢኖር : ለማጠቃለል : ታስቦ : የተደረገ : እንጂ : ከሥነ : ጽሑፍና : ከኪ ነጥብ : ባለሀብትነት : ለመውጣትና : ፓቴንት : ለመጨመር : ታስቦ : የተደነገገ : አይደለም ። ይህን : ማለት : የሚቻለው : የንግድ : ሕግ : ቁጥር : ፻፵፰ : እንደ : ቁጥር : ፻፵፱ : ወደ : ፍትሐብሔር : ሕግ : ቢመራ : ነበር ። የንግድ : ቁ. ፻፵፰ : በግልጽ : ስለ ፓቴንት : “ልዩ ሕግ : ” ይወጣል : ብሎ : ደንግጓል ። ልዩ ሕግ : ካልወጣ : ምንም : ሊደረግ : አይቻልም ። ስለፓቴንት : የሚናገረው : ይህ : የንግድ : ሕግ : ቁጥር : ፻፵፰ : ወደ : ቁ. ፲፯፻፷፰ : ካልመራ : ወይም : ቁ. ፲፯፻፷፰ : በግልጽ : ስለፓቴንት :

ካልተናገረ : ተጠቃሽ : ሊሆን : አይችልም ። በማነፃፀርም : ለመወሰን : እንዲቻል : ልዩ : ሕግ : ይወጣል : በመባሉ : ብቻ : የራሱ : ልዩ : ሕግ : እስከወጣ : መብቱ : አልተሰጠም : ተብሎ : መተርጎም : አለበት ።

ስለዚህ : ስለፓቴንት : መብትና : አጠባበቁ : በጠቅላላው : የወጣ : ሕግ : ስለሌለ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፲፯፻፵፯-፲፯፻፸፬ ም : ተጠቃሽ : ስላልሆኑ : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁ. ፲፯፻፷፮ : እና : ፲፯፻፵፰/ሠ/ መሠረት : ለመጠቀም : የጠየቁትን : የአቶ : አሰፋን : ጥያቄ : አልተቀበልንም ።

በሁለተኛ : ደረጃ : ከግርማዊነታቸው : የፓቴንት : ፈቃድ : የሚሉትን : እንመረምራለን ። ከሳሹ : ከጽሕፈት : ሚኒስቴር : የታዘዘ : ለመሆኑ : ንግድ : ሚኒስቴር : አውቆ : ፈቃዱንም : ሰጥቶኛል : ይላሉ : እንጂ : ይህን : ማሰረጃ : አላቀረቡትም : የንግድና : እንዲሁትሪ : ሚኒስቴርም : ከግርማዊነታቸው : ተፈቅዷል : ብሎ : ቢመዘግብም : የትእዛዙን : መኖር : ተጠራጥሮ : ትእዛዝ : እንዲመጣለት : ጠይቆ : “ጽሑፍ : ባለመቅረቡ : ለሚያስከትለው : ችግር : ተጠያቂ : አለመሆናችንን : እያሳሳብን : በዚህ : ጉዳይ : ለሚቀርቡ : ሦስተኛ : ወገኖች : ማገጃ : የሌለን : መሆኑን : እናስጠነቅቃለን” ብሎ : ጽፏል ። ይህ : ደብዳቤ : ለአቶ : አሰፋ : ደስታ : ቢደርስም : ባይደርስም : ለአቶ : አሰፋ : ተሰጠ : የተባለው : ትእዛዝ : እስክቀረበለትና : የንግድና : የኢንዱስትሪ : ሚኒስቴር : ለሦስተኛ : ወገኖቹ : እስካሳወቀ : ድረስ : ሦስተኛ : ወገኖችን : የሚያግድ : ነገር : የለም : ማለት : ነው ። ይህ : ፍርድ : ቤት : ተፈቅዷል : የሚለውን : የግርማዊነታቸው : ትእዛዝ : ካላየ : ምንም : ዓይነት : መብት : ሊያስከብር : አይችልም ።

በእነኝህ : ሁለት : ምክንያቶች : አንደኛ : የፓቴንት : ሕግ : በኢትዮጵያ : ያልወጣ : ስለሆነ : ሁለተኛ : የግርማዊነታቸው : ትእዛዝ : አለ : ስለተባለው : በዚህ : ላይ : ምንም : ዓይነት : ውሳኔ : ለመስጠት : አይቻልም : ምክንያቱም : አለ : የተባለው : ትእዛዝ : አልቀረበም : ስለዚህ : የአቶ : አሰፋ : ደስታን : የምጣድ : ፍልስፍና : መብት : ጥያቄና : የኪሣራ : መብት : ጥበቃ : ጥያቄ : አልተቀበልንም : ክሱን : ውድቅ : አድርገናል ።

እንደዚሁም : ሁሉ : ተከሳሹ : ሉጅዮ : ጀቫኒ : የፓቴንት : ሕግ : የለም : እያለ : የከሳሽን : ክስ : እየተቃወመ : ራሱ : ደግሞ : አስቀድሜ : የፈለሰፍኩ : እኔ : ነኝ : በማለት : መብት : እንዲታወቅለት : የሚጠይቀው : ዋጋ : የሌለው : ክርክር : ስለሆነ : አልተቀበልነውም : ክሱን : ውድቅ : አድርገናል ። ለአንዱ : የሌለ : ሕግ : ለሌላውም : የለም : ሁለቱም : እኩል : ናቸው ።

በግራ : ቀኙ : የቀረቡትን : የፍሬ : ነገር : ማሰረጃዎች : ሁሉ : ክርክሩ : በሕግ : ነጥብ : ብቻ : የተወሰነ : ስለሆነ : መመዘን : አስፈላጊ : ሳይሆን : የሁለቱንም : ክስ : ሠርዘን : ይህን : ፍርድ : በዛሬው : በሐምሌ : ፲፫/ ቀን : ፲፱፻፷፬ : ዓ. ም. በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : አንደኛ : ፍ/ብ/ ችሎት : አዲስ : አበባ : ሰጥተናል ።

ኪሣራ : እና : ወጭ : የየራሳቸውን : ይቻሉ ።

**THE IMPERIAL ETHIOPIAN GOVERNMENT
HIGH COURT**

Addis Ababa

Juges:

Ato Abebe Worke
" Teshome Tessema
" Kessete Zerie

Ato Assefa Desta v. Mr. Lugio Giovanni
Civil file No. 81/64

Action brought by plaintiff requesting for a patent for his alleged invention of Mitad (oven). The defendant, who acts as a defendant—plaintiff, denies the plaintiff's allegation and stating that he was the inventor wants the patent for himself.

Held: Action dismissed.

1. There is no law governing patent and its enforcement.
2. Com. C. Art. 148 states that special laws will be passed about patent, and so nothing can be done until such laws are passed.

JUDGEMENT*

In the suit instituted by Assefa Desta, the defendant Lugio Giovanni has acted as a defendant-plaintiff. Each one of them, claiming that he invented 'mitad' states that he be given patent to it. In his suit of 23-9-71, Assefa stated the following:

That he had invented, from his mind an injera baking oven that can be operated both by electricity and gas. But when he applied to the Ministry of Commerce and Industry for registration of his invention in accordance with the Commercial Code, he was told that there could be no registration because Commercial Code Art. 148 (2) provides that Special Laws concerning patent would be passed; and that the law was not yet passed. He further on stated that he was granted patent right after his petition to His Majesty, and so the Ministry of Commerce and Industry gave him patent under No. 349-62. As Commercial Code Art. 149 directs to the Civil Code provisions, it was necessary to request enforcement in accordance with Civil Code Art. 11. And the Ministry of Commerce and Industry publicized this patent right in the "Addis Zemen" newspaper of 10-11-69.

Thus according to Civil Code Art. 1666, as the person in whose name the work is published is deemed to be the author thereof, and as Art. 1648 refers to any 'other work created by the intelligence of their author and presenting an original character,' and as the defendant who was, under an employment contract, employed for his technical knowledge by the applicant, became a competitor for the patent; so the applicant applies for a judgement that his patent right approved by His Majesty be re-

* Refer to Mr. Wenship's article "Industrial Property Rights in Ethiopia" p. 357

spected, that he be entitled to a compensation for the infringement of his legal right and be defrayed for the costs.

In his written reply of 11-11-71 and his suit as a defendant-plaintiff, the defendant did not accept the contention of invention by the applicant. He stated that the Ministry of Commerce and Industry had given the applicant a five year patent, but as the applicant did not present evidence from the Ministry of Pen showing that he had been granted permission from His Majesty, it cancelled the patent given to the applicant and it published a notice to this effect in the "Addis Zemen" newspaper. The citing by the applicant of the Civil Code provisions is irrelevant. There is no law of patent in Ethiopia; nor is there any law for the enforcement of it. In other countries when a person invents something he declares so, show his invention, and if necessary he would formally disengage its parts and put it back to the original position; moreover he must declare by oath his having invented the thing. But the applicant did not do this; his statement that he had employed the defendant is false. The defendant further on stated that the applicant was not successful in his attempt to have another person make him an aluminium oven. But as he previously knew that the defendant invented and was making electric ovens, he requested the defendant to make him ovens, and the defendant made and delivered different kinds of ovens to the plaintiff at a price of \$3800. Although their aim was to produce the ovens together as partners, the plaintiff, after taking the ovens made by the defendant, did not pay the whole amount and abandoned the partnership. The contention by the plaintiff that he was inventor is supported by no evidence. So having stated what is detailed above, the defendant applied for the rejection of the suit. As defendant-plaintiff he also stated that in 1962-63 he invented an electric oven which can be used for industrial purposes and which could produce 500 'injeras' in an hour. When in 1966-67 he applied to the Ministry of Commerce and Industry for patent, he was refused on the ground that there is no law of patent. After that he made and sold ovens. For example, he had sold an oven to the Body Guard at \$2500. And as he was the first person to invent it, he began to form a joint venture with Kassaye Wolde Michael with the intention of producing ovens; but they gave up the idea because of lack of money. Thus the defendant applied to the court that the applicant be suspended from producing electric ovens.

Both of them submitted counter-replies to the counter suits. In his argument, each claimed to be the inventor.

Evidence submitted by the plaintiff is the following:

1. Evidence of registration that the National Food Making Institute is registered for this commercial business (2) a certificate affirming the above (3) a statement in which reference is made to the effect that he was granted patent by His Majesty (4) the patent right given by the Ministry of Commerce and Industry (5) the publication to this effect in the 'Addis Zemen' newspaper. (6) a notice by the plaintiff in the "Addis Zemen" newspaper.

Evidence of the defendant is the following:

- (1) A statement to the effect that the plaintiff's patent is of no effect; (2) the defendant's request to the Ministry of Commerce and Industry for patent; (3) the sale of ovens by the defendant to the Body Guard; (4) the defendant's joint venture contract with Kassaye Wolde Michael.

In addition both parties presented witnesses to explain certain points.

This Court will not consider the issue whether the first inventor was Assefa Desta or Lugio Giovanni. It will consider whether Ethiopia has any law which gives patent to an inventor; if Ethiopia has such a law what are the procedures to be followed by the patentees.

Right of patent is a personal right given for a limited period of time to an inventor of a useful thing, to multiply, sell, exchange, pledge it, etc. The reason for the granting of such right to an inventor may be to encourage him or others to continually pursue knowledge. At the place where this right is given, it is known to whom it is given, and under what condition, and how one can tell whether such a right is given; in general the obligations and rights of the patentee are detailed. The Ethiopian Legal provision which states about patent is Commercial Code Art. 148. Art. 148 (1) states about registered inventions while Art. 148 (2) states that patent shall be under the rule of special laws. But the special laws of patent have not yet been legislated.

Ato Assefa contends that although the law has not been legislated, since he is the author in accordance with Civil Code Art. 1666 and since Civil Code Art. 1648 (e) includes "any other work created by the intelligence of their author and presenting an original character", he has to make use of these provisions. Both Art. 1666 and 1648 are found in the section of "Literary and Artistic Ownership". There is the argument that Art. 1648(e) includes patent since it states "any other work"; but this is to include any literary work that is not enumerated from (a) to (d); it is not to include patent or anything outside of literary and artistic ownership. The argument could make sense if Commercial Code Art. 148 directs, like Commercial Code Art. 149, to Civil Code provisions. Commercial Code Art. 148 explicitly provides that special laws for patent would be passed; so nothing can be done until such special laws are passed. Neither Art. 148 nor Art. 1648 can be cited if Commercial Code Art. 148 which states about patent did not direct us to Art. 1648 or if Art. 1648 did not explicitly state about patent. No decision can be passed by analogy because there can be no analogy when it is provided that special laws would be passed.

Therefore as there is no law governing patent and its enforcement, and as Civil Code Arts. 1647-1674 are inapplicable we have rejected Ato Assefa's request to apply Civil Code Arts. 1666 and 1648 (e).

As a second point, we will examine the contention that he was granted permission for patent by His Majesty. The plaintiff stated that the Ministry of Commerce, after seeing the order from the Ministry of pen, gave him the permit; but the plaintiff has not presented evidence to this effect. Although the Ministry of Commerce and Industry put in the registration that this was permitted by His Majesty, it doubted the existence of such a permit; and requesting the submission of such a permit it stated the following, "we are not responsible for any problem that arises by reason of the non-submission of the permit; we hereby notify that we have no objecting ground to any third party who is concerned with this matter." Whether this statement reached Ato Assefa or not, it means that there was no objecting ground against third parties until the time the so-called permit was submitted and until the Ministry of Commerce and Industry notified third parties. This court cannot enforce any right unless it sees the permit granted by his Majesty.

Thus (1) because there is no Patent Law in Ethiopia, and (2) because there cannot be passed any decision on the allegation that His Majesty had granted permission as there is not presented any such permit, we have rejected Ato Assefa Desta's request for patent on oven invention and his request for the reservation of his right to ask damages; we have rejected the suit.

While Lugio Giovanni was objecting to the plaintiff's suit arguing that there is no patent law in Ethiopia he was at the same time applying for the recognition of his right as the first person who invented it; thus as his demand is valueless we have rejected his suit. A law provision which is non-existent as to one is non-existent for the other too; both are equal.

As the argument is based on question of law there is no need to consider the evidence of the two parties. Thus by cancelling both suits, we have given this judgment today July 20-1972 in the 1st division of the High Court of Addis Ababa. Each party would take care of its costs.

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፤

ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

ዳኞች ፡—

አቶ ፡ አሰፋ ፡ ሊበን ፤

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ወልዴ ፤

አቶ ፡ ዳንኤል ፡ ዘውዴ ።

ከሳሽ ፡ የቤንሰንስ ፡ ኮንፌክሽነሪ ፡ ሊሚትድ ፡

ተከሳሽ ፡ የዶፋንቲ ፡ ሊሚትድ ፡ ወኪሎች ፡ የአሰፋ ፡ ወንድማማቾች ፡ ሊሚትድ ፡

ፍ. ብ. መ. ቁ. ፩፻፹፯/፳፭

ሚያዝያ ፡ ፲፬ ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም.

የንግድ ፡ ሕግ ፡— የንግድ ፡ ምልክቶች ፡— ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ የንግድ ፡ የውድድር ፡ ሥራ ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁ ፡ ፻፴፩ ፡ ፻፴፫ ፡ ፻፴፬ ፡ የፍትሐብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁ ፡ ፪ሺ፻፳፪

በከሳሽ ፡ የቀረበው ፡ ክስ ፡ ተከሳሽ ፡ ተመሳሳይ ፡ የንግድ ፡ ምልክቶችን ፡ በመጠቀም ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ የንግድ ፡ ውድድር ፡ ሥራ ፡ ከመፈጸም ፡ እንዲታገድ ፡ ነው ።

ውሳኔ ፡ ከሱ ፡ ተሰረዘ ።

፩. የንግድ ፡ ምልክቶች ፡ በመመሳሰል ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ገበያተኞች ፡ ላይ ፡ ማሳከር ፡ ለመፍጠራቸው ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ማስረጃ ፡ አልቀረበም ።

፪. ማንበብ ፡ የማይችሉ ፡ ገበያተኞች ፡ እንኳን ፡ ቤንሰን ፡ ወይም ፡ ዶንቲ ፡ በመባል ፡ በከረሚላው ፡ መጠቅለያው ፡ ላይ ፡ የተጻፉትን ፡ ቃላት ፡ እንደመለያ ፡ ምልክት ፡ ሊያደርጉዋቸው ፡ ይችላሉ ።

ፍርድ ።*

ከሳሽ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ክሱን ፡ የመሠረተው ፡ ከሳሽ ፡ ቤንሰንስ ፡ ኮንፌክሽነሪ ፡ ሊሚትድ ፡ የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ ያለበት ፡ የንግድ ፡ ምልክት ፡ ባለንብረት ፡ ሆኖ ፡ ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ በምልክቱ ፡ እየተጠቀመ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በሌሎች ፡ አገሮች ፡ ከረሚላ ፡ ሲሸጥ ፡ ፍሯል ። የንግድ ፡ ምልክቱ ፡ የከሳሹ ፡ የግል ፡ ንብረት ፡ ስለሆኑ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ድምፅ ፡ ጋዜጣና ፡ በሄራልድ ፡ ጋዜጣ ፡ ማስታወቂያ ፡ አውጥቷል ። የንግዱን ፡ ምልክት ፡ በንግድና ፡ እንዲስትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ አስመዝግቧል ። ተከሳሹ ፡ ግን ፡ የከሳሽ ፡ ምልክት ፡ መሆኑን ፡ እያወቀ ፡ ቤንሰንስ ፡ የሚለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ብቻ ፡ አስቀርቶ ፡ የንግድ ፡ ምልክቱን ፡ በመልክም ፡ በቀለምም ፡ በቅርጽም ፡ የከሳሽን ፡ ከረሚላ ፡ አስመስሎ ፡ በከሳሹ ፡ ከረሚላ ፡ መጠቅለያ ፡ ቀለምና ፡ ሥዕል ፡ ተጠቅሞ ፡ ሕዝቡን ፡ በማታለል ፡ ከረሚላ ፡ ይሸጣል ። አብዛኛው ፡ የከረሚላ ፡ ገበያተኞች ፡ መሐይማን ፡ ስለሆኑ ፡ የከሳሽን ፡ ከረሚላ ፡ ከተከሳሽ ፡ ከረሚላ ፡ መለየት ፡ አይችሉም ። ስለዚህ ፡ ድርጊቱ ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፻፴፩ ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ ውድድር ፡ በመሆኑ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡

* በሚሰጥ ፡ የተጻፈ ፡ “የእንዲስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ በኢትዮጵያ” ገጽ ፡ ፫፻፵፮ ፡ ተመልክት ።

ቁጥር : ፻፴፬ : እና : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፪ሺ፩፻፳፪ : መሠረት : እንዲወገድ : ይወሰንልኝ : በማለት : ነው ።

ተከሳሹ : በጸፈው : መቃወሚያ : ኢትዮጵያ : ውስጥ : የንግድ : ምልክት : ምዝገባ : ባለመኖሩ : ከሳሹ : የንግድ : ምልክት : አስመዝግቤአለሁ : ማለት : አይችልም ።
ተከሳሽ : ከሳሽ : ምልክት : አስመዝግቤአለሁ : ከሚልበትም : ጊዜ : በፊት : ሸቀጡን : በኢትዮጵያ : ይሸጥ : ነበር ። ሁለቱም : ወገኖች : ሸቀጡን : በቆርቆሮ : ማለት : በማይመሳሰሉ : ቆርቆሮዎች : ከመሸጣቸውም : በላይ : የከሳሽ : ሸቀጥ : መጠቀላያ : የተከሳሽ : ሸቀጥ : መጠቀላያ : በጭራሽ : የማይመሳሰሉ : ናቸው : በንግድ : ምልክቶቹ : ላይ : የሰፈሩት : ቃላትም : የተለያዩ : ናቸው ። ሸቀጡን : የሚገዙት : ሰዎች : አንዳንድ : መሐይማን : ቢሆኑም : ማለት : የሸቀጡን : ስም : ማንበብ : ባይችሉም : በሥዕሉ : ሸቀጡን : መለየት : ይችላሉ : ስለዚህ : ምንም : የተሳክረ : ነገር : የለም ። ከዚህም : በቀር : ከሳሽና : ተከሳሽ : እንግሊዝ : አገር : የተመዘገቡ : ባለፉበረካዎች : ከመሆናቸውም : በላይ : የንድግ : ምልክታቸውን : እዚያው : አገር : አስመዝግበው : ከአያሌ : ዓመታቶች : በፊት : ጀምረው : የሚነግዱ : ናቸው ። ተከሳሽ : ይህንን : ሸቀጥ : እንግሊዝ : አገር : የሚሸጥ : መሆኑን : እያወቀ : በዚያም : ገበያ : አንድም : የተሳክረ : ነገር : አለመኖሩን : እያወቀ : በእንግሊዝ : አገርም : ክስ : ያላቀረበ : መሆኑን : እያወቀ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ክስ : ያቀረበው : ከቅን : ልሱና : ውጭ : በመሆኑ : ይሰረዝልን : በማለት : ጠይቀዋል ። ከሳሹ : በጸፈው : የመልስ : መልስ : ከሳሽና : ተከሳሽ : በእንግሊዝ : አገር : የሚነግዱ : ምልክቶቻቸውም : በእንግሊዝ : አገር : የተመዘገቡ : መሆናቸውን : ሳይክዱ : የእንግሊዝ : አገር : ሕዝብ : በትምህርት : ደረጃ : ከፍ : ያለ : በመሆኑ : አብዛኛው : ሕዝብ : መጻፍና : ማንበብ : ስለሚችል : የኢትዮጵያ : ሕዝብ : ግን : አብዛኛው : ማሐይማን : በመሆኑ : የእንግሊዝን : ሕዝብ : በጣም : የሚመሳሰሉ : ሸቀጦችም : እያደናገሩት : የኢትዮጵያን : ሕዝብ : ግን : ያደናገሩታል : የሚል : ክርክር : አቅርቧል ።

በክርክሩ : ያለው : ፍሬ : ነገር : ከዚህ : በላይ : የተጠቀሰው : ሲሆን : የሚወሰኑት : ጭብጦች : የሚከተሉት : ናቸው ። ፩ኛ/ በኢትዮጵያ : የንግድ : ምልክት : ምዝገባ : ባለመኖሩ : አንድ : ነጋዴ : የተለየ : የንግድ : ምልክቱን : በመግለጽ : በጋዜጣ : ማስታወቂያ : ማውጣቱና : በንግድና : እንዲሰትሪ : ሚኒስቴርም : ገቢ : ሆኖ : እንዲቀመጥለት : መጠየቁ : የንግድ : ምልክቱ : እንዳይነካበት : የመከልከል : መብት : አይሰጠውም : ወይ? ፪ኛ/ የንግድ : ምልክት : ጥበቃና : ምዝገባ : ሕግ : ባይኖርም : የንግድ : ምልክትን : በማመሳሰልና : በማሳክር : ተገቢ : ያልሆነ : የንግድ : ውድድር : ሲደረግ : ፍርድ : ቤቱ : በንግድ : ሕግ : መሠረት : ተገቢ : ያልሆነ : ውድድር : እንዲወገድ : ማዘዝ : አይችልም : ወይ? ፫ኛ/ ተከሳሹ : የከሳሽን : ምልክት : በማስመሰል : ተገቢ : ያልሆነ : የንግድ : ውድድር : ፈጥሯል : ወይ? ፴ኛ/ ሁለቱም : ወገኖች : በእንግሊዝ : አገር : የንግድ : ምልክቶቻቸውን : አስመዝግበው : ሸቀጣቸውን : በአንድ : ገበያ : እየሸጡ : ሲኖሩ : የንግድ : ምልክት : አስመስለሃል : በማለት : ሳይካሰሱ : አንዱ : ወገን : በኢትዮጵያ : ውስጥ : የንግድ : ምልክት : አስመስለሃል : የሚል : ክስ : ለማቅረብ : በቂ : ምክንያት : ይኖረዋል : ወይ? የሚሉ : ናቸው ።

በዚህ : ነገር : በተያዙት : ጭብጦች : ሁሉ : ውሳኔ : መስጠት : አስፈላጊ : አይደለም ። ቢሆንም : በኢትዮጵያ : ስለንግድ : ምልክት : ጥበቃ : ምዝገባ : የተለየ : አዋጅ : ባይወጣም : በተመሳሳይ : የንግድ : ዕቃዎች : ገበያ : ለገበያው : አዲስ : የሆነው : ነጋዴ : የንግድ : ምልክት : በጊዜው : በነበረው : አሰራር : የንግድ : ምልክቱን : ለሕዝብ : ካስታወቀው : ከነባሩ : ነጋዴ : የንግድ : ምልክት : ጋር : በጣም : በመመሳሰል :

ወይም ፡ አንድ ፡ በመሆን ፡ በገበያተኛው ፡ ላይ ፡ የማሳካርና ፡ የማደናገር ፡ ሁኔታ ፡ መፍ
 ጠሩ ፡ ሲታወቅ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፴፫ ፡ የማይገባ ፡ የውድድር ፡
 ሥራ ፡ ተፈጥሯል ፡ ብሎ ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፻፴፩ ፡ ተገቢ ፡ ያልሆነ ፡ ውድድር ፡
 እንዲቆም ፡ ሊወስን ፡ የማይችልበት ፡ ምክንያት ፡ የለም ። በቀረበው ፡ ክስ ፡ ከሳሽም ፡
 ተከሳሽም ፡ ከረሜላ ፡ የሚነግዱ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ ተመዝግበው ፡ የታወቁ ፡ የከረ
 ሚላ ፡ መጠቅለያዎቻችን ፡ ስለሚመሳሰሉ ፡ ገበያተኛውን ፡ አሳስተዋል ፡ በማለት ፡
 በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ ተካሰው ፡ የማያውቁ ፡ መሆናቸው ፡ ተረጋግጧል ። ሁለቱም ፡ ወጪ
 ናች ፡ ያው ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ ታውቀው ፡ የተመዘገቡትን ፡ የከረሚላ ፡ መሸፈኛ
 ዎች ፡ በማልበስ ፡ ከረሜላቸውን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ገበያ ፡ የሚሸጡ ፡ መሆናቸው ፡ ሲታ
 ወቅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ምልክቶቹ ፡ ያደናግሩሉ ፡ የሚል ፡ ክስ ፡ የቀረበው ፡ የኢትዮጵያ ፡
 ሕዝብ ፡ አብዛኛውን ፡ መሐይማን ፡ በመሆኑ ፡ የእንግሊዘኛውን ፡ ጽሕፈት ፡ አያነብምና ፡
 ምልክቱ ፡ ያደናግረዋል ፡ የእንግሊዝ ፡ ሕዝብ ፡ ግን ፡ አብዛኛው ፡ የሚያነብ ፡ ስለሆነ ፡
 ምልክቶቹ ፡ አያደናግሩትም ፡ በማለት ፡ ነው ።

ሆኖም ፡ የከረሚላዎቹ ፡ መጠቅለያዎች ፡ የኢትዮጵያን ፡ ገበያተኞች ፡ ያደናገሩ ፡
 ለመሆናቸው ፡ ከሳሽ ፡ አንድም ፡ ማስረጃ ፡ ያላቀረበ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ ምልክቶቹ ፡
 በተፈጠሩበት ፡ በታወቁበት ፡ አገር ፡ ያለውን ፡ ገበያተኛ ፡ ሳያደናግሩና ፡ ለማደናገራ
 ቸውም ፡ ክስ ፡ ሳይቀርብ ፡ ለሽያጭ ፡ የተላኩበትን ፡ አገር ፡ ገበያተኛ ፡ ግን ፡ ንባብ ፡
 ስለማይችል ፡ ያደናግሩታል ፡ በማለት ፡ ክስ ፡ ማቅረብ ፡ ትክክለኛ ፡ አሠራር ፡ መሰሎ ፡
 አልታየንም ። በመሠረቱ ፡ በየትም ፡ አገር ፡ ያለው ፡ ገበያተኛ ፡ የሚገዛውን ፡ ዕቃ ፡
 ለመለየት ፡ ተመዛዛኝ ፡ የሆነ ፡ አስተዋይነት ፡ እንዳለው ፡ ይገመታል ። በከረሚላዎቹ ፡
 መጠቅለያ ፡ ላይ ፡ የተጻፉት ፡ አንዳንድ ፡ ቃላት ፡ ብቻ ፡ በመሆናቸው ፡ ንባብ ፡ የማይ
 ችለውም ፡ ገበያተኛ ፡ ቢሆን ፡ ቤንሶን ፡ የሚለውንና ፡ ዴንቲ ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ እን
 ደምልክት ፡ ሊለየው ፡ ይችላል ። በመነጨበት ፡ አገር ፡ ገበያ ፡ ክርክር ፡ ሳይነሳባቸው ፡
 ተስማምተው ፡ በኖሩ ፡ የንግድ ፡ ምልክቶች ፡ ግልጽ ፡ ጉልህና ፡ ተገቢነት ፡ የሌለው ፡
 የንግድ ፡ ውድድር ፡ ለመደረጉ ፡ አንድም ፡ ማስረጃ ፡ ሳይኖር ፡ ከሳሹ ፡ ምልክቶቹ ፡ በእ
 ንግድነት ፡ የመጡበትን ፡ አገር ፡ ገበያተኛ ፡ ያደናግሩሉ ፡ የሚል ፡ ክስ ፡ ከማቅረብ ፡
 መቆጠብ ፡ ነበረበት ። የከሳሽ ፡ ጥያቄ ፡ ተቀባይነት ፡ የሌለው ፡ በመሆኑ ፡ ክሱን ፡ ስር
 ዘን ፡ ተከሳሽን ፡ አሰናብተናል ። ተከሳሽ ፡ ኪሣራ ፡ ይገባዋል ። የኪሣራው ፡ መጠን ፡
 ዝርዝሩ ፡ በቀረበ ፡ ጊዜ ፡ ይወሰናል ።

THE IMPERIAL ETHIOPIAN GOVERNMENT
HIGH COURT

Addis Ababa

Judges:

Ato Assefa Liben
" Tadesse Wolde
" Daniel Zewde

THE BENSONS CONFECTIONARY LTD.
V
AGENTS OF DOFANTI LTD. ASSEFA BROTHERS LTD.

Civil File No. 587/65
Miazia 10, 1965

Civil Code Arts. 587-65

Commercial law—Trade—marks—unfair competition—

Commercial Code articles 131, 133, 134, Civil Code. Article 2122.

Action brought by plaintiff seeking to bar the defendant's use of similar trade—marks on the ground of unfair competition.

Held: Action dismissed.

1. No evidence produced to show that the similarity of the trade—marks has caused confusion among Ethiopian customers.
2. Even the illiterate customers can take the word, Benson or Denti, written on the cover of the candies as a distinguishing mark.

JUDGEMENT*

The plaintiff being the owner of a trade-mark which reads, Bensons Confectionary Ltd. has for a long time been using the same trade-mark in Ethiopia as well as other countries. It has published notices in the newspapers of Voice of Ethiopia and the Ethiopian Herald to show that the trade-mark was its property. It has registered the said trade-mark in the Ministry of Commerce and Industry. However, the defendant knowing that the said trade-mark belonged to the plaintiff, used a trade-mark which is the same in appearance, colour and shape. The only difference between the two trade-marks is the omission of the word, Bensons, by the defendant from his trade-mark. Thus, the defendant sells candies by deceiving the public. Since most of the customers are illiterate, they are unable to distinguish the sweets of the defendant from those of the plaintiff. Thus, since such practice amounts to an unfair competition under Art. 131 of the Commercial Code, the plaintiff moves that the defendant be barred from using the said trade-mark in pursuance of Arts. 134 of the Commercial Code and 2122 of the Civil Code.

* Refer to Mr. Winship's article "Industrial Property Rights in Ethiopia" p. 357

In his reply, the defendant stated that since there is no registration of trade-mark in Ethiopia, the plaintiff cannot claim that he had registered the same. The plaintiff had been selling his goods before the time he claims to have registered the trade-mark. In addition to the fact that parties have been selling their products with different kinds of tin containers, the covers used by them bear no similarities what ever. The words on the said trade-marks are also different. Even if some of the customers are illiterate and hence cannot read the writings on the trade-marks, they can distinguish the two candies based on the pictures thereon. Hence, there is no confusion posed. Furthermore, in addition to the fact that the two parties are owners of industries registered in England, they have been trading many years after having registered their trade-marks there. The defendant then stated that the fact that the plaintiff instituted the Case in Ethiopia knowing that the defendant sells the same goods in England, that the sale of the same there has not posed any confusion, and that he has not instituted a case there constitutes an act contrary to good faith and thus the case must be dismissed.

In his reply, the plaintiff does not deny that the parties have registered their trade-marks in England and that they have been selling their goods there. He maintains nonetheless that since the majority of the English population is literate and since the contrary is true in the case of the majority of the Ethiopian population, very similar trade-marks do not confuse the former while they do confuse the latter.

The above constitutes the substance of the parties' contentions. The issues to be decided are the following:

1. In the absence of registration of trade-marks in Ethiopia, does the fact that a trader issues a notice in a newspaper to confirm his ownership of a particular trade-mark and his deposition of the same in the Ministry of Commerce and Industry entitle him to an exclusive use of the trade-mark?
2. In the absence of a law governing the registration and protection of trade-marks, can the court not bar unfair competition in pursuance with the Commercial Code?
3. Has the defendant used a similar trade-mark to that of the plaintiff and thereby caused an unfair competitions?
4. Does anyone of the parties have proper ground to institute a case against the other in Ethiopia, in view of the fact that the parties had registered their trade-marks in England, sold their goods there for a long time and without anyone of them resorting to sue the other on the ground of using a similar trade-mark in England?

It is not necessary to resolve all the issues raised. Nonetheless, even if there is no special proclamation in Ethiopia governing the protection and registration of trade-marks, there is no reason why the court cannot bar a trader, pursuant to Art. 134 of the Commercial Code, if it finds that such a trader has engaged in an unfair competition under Art. 133 of the Commercial Code by using similar trade-marks as those used by a previous trade and thereby causing confusion among customers. It is established that the parties have not instituted suits against one another in England on the ground that the similarity between their trade-marks causes confusion among the English customers. The explanation why an action is instituted in Ethiopia on the same ground has been indicated by the plaintiff as being the fact

that since the Ethiopian customers are in the majority of cases illiterate, they are unable to read the writings and hence they are likely to confuse the trade-marks, which is not the case among the English customers by reason of the fact that they are literate.

However, the plaintiff has not produced evidence to establish that the similarity between the said trade-marks has posed confusion among Ethiopian customers. In addition, the trade-marks have not caused confusion among the people where the trade-marks were created and known and no action has been launched there on that ground. In view of this, we do not consider it proper for the plaintiff to institute a case on the ground that the customers in the importing country are illiterate. Basically, it is believed that customers in every country have comparable intelligence to distinguish the goods they buy. Since there is only one word on the covers of the candies, even the illiterate customers can take the words, Bensons and Denta, on the covers as distinguishing marks. The plaintiff should have refrained from instituting an action on the ground that the trade-marks confuse the customers in the country to which they are exported and being sold, while the same trade marks have not been a cause of dispute in the country from where they come, and without any evidence showing an improper, clear, and glaring practice of unfair competition by the defendant. The request of the plaintiff is unacceptable and hence we dismiss the case. We hold that that plaintiff should pay the costs of the defendant, the amount of which will be determined when an itemised bill of costs is presented.

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡

ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

አዲስ ፡ አበባ ፡

የፍትሕ-ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ መ/ቁ. ፳፻፲፫/፳፫

መስከረም ፡ ፲ ቀን ፡ ፲፱፻፷፭

ዳኞች ፡—

ቀኛ/አሳዮሽኝ ፡ አዳል ፤

አቶ ፡ ይገዙ ፡ አማክለ ፤

አቶ ፡ ማርቆስ ፡ ወልደሰንበት ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አቶ ፡ ወልደሐዋርያት ፡ ተክለጊዮርጊስ ፡

መልስ ፡ ሰጭ ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡

የቀረጥ ፡ ሕግ ፡— የመኪና ፡ (ሚሽነሪ) ትርጉም ፡ እ.ኤ.አ. የ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም. ትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ አዋጅ ፡ ቁ. ፪፻፳፭ ፡ አንቀጽ ፡ ፱ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ (ማሻሻያ) አዋጅ ፡ ቁጥር ፪፻፶፬ ፡ (እ. ኤ. አ. ፲፱፻፷፯ ዓ. ም.) አንቀጽ ፡ ፫ ፡ እና ፡ ፬ ፡ (ሐ)

የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በመደሻና ፡ በወናፍ ፡ ሠርቶ ፡ ለገበያ ፡ በሚያቀርባቸው ፡ ጌጣጌጦች ፡ ሁሉ ፡ ላይ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ መክፈል ፡ አለበት ፡ በማለት ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ ለከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝ ፡ አቀረበ ። መልስ ፡ ሰጭ ፡ የተጠቀሱት ፡ መሣሪያዎች ፡ “መኪና” በሚለው ፡ ትርጉም ፡ ውስጥ ፡ ስለሚገባቸው ፡ በነዚህ ፡ መሣሪያዎች ፡ እርዳታ ፡ በሚሠሩ ፡ እቃዎች ፡ ላይ ፡ ሁሉ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ ሊከፈልባቸው ፡ ይገባል ፡ ሲል ፡ ተከራክሯል ።

ውሳኔ ፤ በሚከተሉት ፡ ምክንያቶች ፡ ለይግባኝ ፡ ባይ ፡ ተፈርዳል ።

፩. የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ የሚከፈልባቸው ፡ ዕቃዎች ፡ በሚሸከረከሩ ፡ በመኪና ፡ የሚሠሩ ፡ እንደ ፡ መኪና ፡ እንደ ፡ ሞተር ፡ በሚዘዋወሩና ፡ በሚሸከረከሩ ፤ የሥራ ፡ ውጤት ፡ ሲያበረክቱ ፡ ሥራ ፡ ሊያፋጥኑ ፡ በሚችሉ ፡ መኪናዎች ፡ ወይም ፡ የመኪናነት ጠባይ ፡ ናሯቸው ፡ በመዘዋወር ፡ የሚሠሩ ፡ ናቸው ።

፪. በማንኛውም ፡ የመዘወርና ፡ የመሸከርከር ፡ ጠባይ ፡ በሌላቸው ፡ ተራ ፡ የእጅ ፡ መሣሪያዎች ፡ በተሠሩ ፡ ዕቃዎች ፡ ላይ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ ሊጠየቅባቸው ፡ አይገባም ።

የይግባኙ ፡ ምክንያት ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ ጥር ፡ ፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫
ባደረገው ፡ ጉባኤ ፡ ፳፯ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አንቀጽ ፡ ፫/ሸ/
በእጅ ፡ በመንቀሳቀስ ፡ አገልግሎት ፡ በሚሰጥ ፡ መሣሪያ ፡ ሁሉ ፡ ላይ ፡ ትራን
ዛክሽን ፡ ታክስ ፡ የሚከፍል ፡ መሆኑን ፡ ስለሚያስረዳ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሠርቶ ፡
በሚሸጠው ፡ ጌጣጌጦች ፡ የትራንዛክሽን ፡ ግብር ፡ ይከፍላል ፡ በማለት ፡ በድምፅ ፡
ብልጫ ፡ የሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ እንዲሻር ፡ ነው ።

ይግባኙን ፡ ተመልክተን ፡ የሚከተለውን ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥተናል ።

ውሳኔ ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የካቲት ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም. በጸፈው ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻ ፡ መኪና ፡ ሳይኖረኝ ፡ በመደሻ ፡ እየቀጠቀጠው ፡ በወናፍ ፡ እያቀለጠው ፤ ሠራተ

ኛው ፡ ሳንባው ፡ እስኪያብጥ ፡ በአፉ ፡ ነፍቶ ፡ በእግሩ ፡ ስቦ ፡ እና ፡ በእጁ ፡ ሠርቶ ፡ ደክሞ ፡ በሚያወጣው ፡ በዓዋጅ ፡ መሠረት ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ ሊከፍል በት ፡ አይገባም ፡ በማለት ፡ ስላመለከተ ፡ ይግባኙ ፡ ተፈቅዶ ፡ መልስ ፡ ሰጭም መልስ ፡ ሰጥቶ ፡ ተከራክሯል ። የመልስ ፡ ሰጭ ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ ሰኔ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ዓ.ም. ፡ በጸፈው ፡ መልስ ፡ የሚከተለውን ፡ ገልጿል ። ይኸውም ፡ የትራንዛክሽን ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፶፬/፳ ፡ አንቀጽ ፡ ፫/ሸ/ “መኪና” ማለት ፡ በሞተር ፡ ወይም ፡ በኤሌክትሪክ ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ወይም ፡ በእጅ ፡ በመንቀሳቀስ ፡ አገልግሎት ፡ የሚሰጥ ፡ መሣሪያ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ይላል ። በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ በእጅ ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ማንኛውም ፡ መሣሪያ ፡ መደሻም ፡ ሆነ ፡ ወናፍ ፡ ሞረድም ፡ ሆነ ፡ ሌላ ፡ ማንኛውም ፡ ቅርጽ ፡ ቅርጽ ፡ ማውጫ ፡ “መኪና” ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። መኪና ፡ ከሆነ ፡ ደግሞ ፡ በእርሱ ፡ አገልግሎት ፡ ተሰርተው ፡ የተሸጡ ፡ ዕቃዎች ፡ ሁሉ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ግብር ፡ ይከፈልባቸዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። ማንኛውም ፡ ወርቅ ፡ ሠራተኛ ፡ ነኝ ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ በየወርቅ ፡ ሰሪዎች ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ የሚታዩትን ፡ ረቂቅና ፡ ውብ ፡ የሆኑ ፡ ጌጣጌጦች ፡ ለመሥራት ፡ የሚጠቀምበት ፡ መሣሪያ ፡ መደሻ ፡ ሞረድና ፡ ወናፍ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ። በኤሌክትሪክ ፡ የሚሠሩ ፡ መብሻዎች ፡ መቁረጫዎችና ፡ ቅርጽ ፡ ማውጫዎች ፡ ባይኖሩ ፡ እንኳ ፡ የመሽከርከር ፡ ወይም ፡ የመዘወር ፡ ጠባይ ፡ ባላቸው ፡ የሚሠሩ ፡ መብሻዎች ፡ መቁረጫዎችና ፡ ቅርጽ ፡ ማውጫዎች ፡ በግድ ፡ ሊኖራቸው ፡ ያስፈልጋል ፡ የለንም ፡ ቢሉስ ፡ ማን ፡ ያምናቸዋል? ስለዚህ ፡ የአዋጁን ፡ ትክክለኛ ፡ ትርጉም ፡ በመከተል ፡ ሞረድ ፡ መደሻ ፡ ወናፍ ፡ በእጅ ፡ በመንቀሳቀስ ፡ የሚሠሩ ፡ መኪናዎች ፡ መሆናቸውን ፡ በመረዳት ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ግብሩን ፡ እንዲከፍል ፡ በግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባኤ ፡ የተወሰነበት ፡ ውሳኔ ፡ ሊጸና ፡ ይገባል ፡ ብሏል ። ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የመልስ ፡ መልስ ፡ ሰጥቷል ፡ ፍሬ ፡ ነገሩ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተገለጸው ፡ ነው ። በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ባጭሩ ፡ ተጠቅሷል ። አነስተኛው ፡ ድምፅ ፡ የተጠቀሰውን ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፫/ሸ/ ፡ በማንሳት ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ ወርቅ ፡ ሠሪው ፡ በመኪና ፡ ተጠቀመ ፡ ሊባል ፡ የሚችል ፡ ለወርቅ ፡ መሥሪያ ፡ የተዘጋጀ ፡ መሣሪያ ፡ ሆኖ ፡ በሞተር ፡ ኃይል ፡ ወይም ፡ በኤሌክትሪክ ፡ ኃይል ፡ በማንቀሳቀስ ፡ ፋንታ ፡ በእጅ ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ መሣሪያ ፡ ቢኖራቸው ፡ ነበር ፡ እንጂ ፡ እንደይግባኝ ፡ ባይ ፡ በመደሻ ፡ በወናፍና ፡ በሞረድ ፡ የሚጠቀሙ ፡ ሲሆኑ ፡ ትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ መጠየቅ ፡ አይገባቸውም ። እነሱ ፡ ከተጠየቁ ፡ ሸማኔና ፡ ሸክላ ፡ ሠራተኞችም ፡ ይጠየቃሉ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ በድምጽ ፡ ተለይቷል ።

በመሠረቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሠርቶ ፡ በሚያወጣቸው ፡ የጌጣጌጥ ፡ ሥራዎች ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ እንዲከፍል ፡ የተጠቀሰው ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ በተሠሩ ፡ ዕቃዎች ፡ ላይ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ እንዲከፍል ፡ በጽጧኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፲፰ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ዓዋጅ ፡ ፪፻፷፫/፶፮ ፡ ስለተደነገገ ፡ ነው ። በዚህ ፡ አዋጅ ፡ ማሻሻያ ፡ በአዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፶፬/፳ ፡ በአንቀጽ ፡ ፫/ሐ/ ፡ የተጻፈው ፡ “በአገር ፡ ውስጥ ፡ የተሠሩ ፡ ዕቃዎች ማለት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ በመኪና ፡ እርዳታ ፡ የተሠሩ ፡ ዕቃዎች ፡ ናቸው” ፡ በማለት ፡ ይደነገጋል ። በዚህ ፡ አንቀጽ “በመኪና ፡ እርዳታ ፡ የተሠሩ ፡ ዕቃዎች” በማለት ፡ በተነገረው ፡ ውስጥ ፡ “መኪና” የሚል ፡ ቃል ፡ እንደሚገኝ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። መኪና ፡ ማለት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ በአዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፷፫/፶፮ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፲፰ ፡ አልተወሰነም ፡ መኪና ፡ ማለት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ እንደሆነ ፡ በጽጧኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፶፬/፳ ተወስኗል ፡ ወይም ፡ ፍች ፡ ተሰጥቷል ። በዚህ ፡ አዋጅ ፡ በአንቀጽ ፡ ፫/ሸ/ ፡ የተጻፈው ፡ መኪና ፡ ማለት ፡ በሞተር ፡ ወይም ፡ በኤሌክትሪክ ፡ ኃይል ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ወይም ፡ በእጅ ፡ በመንቀሳቀስ ፡ አገልግሎት ፡ የሚሰጥ ፡ መሣሪያ ፡ ነው ፡ ይላል ።

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አከራካሪ ፡ ሆኖ ፡ የቀረበው ፡ ነጥብ ፡ ወርቅ ፡ ሠራተኞች ፡ የሚጠቀሙባቸው ፡ መሣሪያዎች ፡ መደሻ ፡ ሞረድና ፡ ወናፍ ፡ የዓዋጁ ፡ ቃል ፡ እንደሚያሳየው ፡ መኪናዎች ፡ ናቸው ፡ ወይስ ፡ አይደሉም ፡ በማለት ፡ የቀረበው ፡ ጥያቄ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ጥያቄ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በብዙ ፡ መዝገቦች ፡ ላይ ፡ ቀርቦ ፡ ውሳኔ ፡ ተሰጥቷል ። ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ በአቶ ፡ አሰፋ ፡ ተሰማ ፡ እና ፡ በመልስ ፡ ሰጭ ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቁ. ፲፫/፲፪/፳፪ በቀረበው ፡ ተመሳሳይ ፡ ክርክር ፡ እንዲሁም ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ በአቶ ፡ አሰፋው ፡ ገብራሕይወት ፡ እና ፡ በመልስ ፡ ሰጭ ፡ በአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ መካከል ፡ በይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፲፫፻፹፬/፳፪ ፡ በቀረበው ፡ በአንድ ፡ ዓይነት ፡ ክርክር ፡ ግንቦት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ እና ፡ ሰኔ ፡ ፩፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ በሰጠው ፡ ዝርዝር ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ የሚከፍሉ ፡ በመኪና ፡ የሚሠሩ ፡ እንደ ፡ መኪና ፡ እንደሞተር ፡ በሚዘዋወሩና ፡ በሚሸከረከሩ ፡ የሥራ ፡ ውጤት ፡ ሊያበረክቱ ፡ ሥራ ፡ ሊያፋጥኑ ፡ በሚችሉ ፡ መኪናዎች ፡ ወይም ፡ የመኪናነት ፡ ጠባይ ፡ ናሯቸው ፡ በመዘወር ፡ በመሸከርከር ፡ የሚሠሩ ፡ ናቸው ፡ እንጂ ፡ በማንኛውም ፡ የመዘወርና ፡ የመሸከርከር ፡ ጠባይ ፡ በሌላቸው ፡ ተራ ፡ የእጅ ፡ መሣሪያዎች ፡ የሚሠሩ ፡ አይደሉም ፤ መኪናዎች ፡ ወይም ፡ የመኪናነት ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ መሣሪያዎች ፡ በኤሌክትሪክ ፡ ኃይል ፡ በናፍጣ ፡ በውሃ ፡ እንፋሎት ፡ ወይም ፡ በሰው ፡ ኃይል ፡ ብቻ ፡ ሊንቀሳቀሱ ፡ ሊዘውሩ ፡ ሊሸከረከሩ ፡ ይችላሉ ። አንድ ፡ ሰው ፡ እኔ ፡ በሰው ፡ ጉልበት ፡ በሚዘወርና ፡ በሚሸከረከር ፡ ወይም ፡ በሚንቀሳቀስ ፡ መኪና ፡ ነውና ፡ የሠራሁ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ አልከፍልም ፡ ማለት ፡ አይችልም ፤ ሆኖም ፡ ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ የሚጠቀሙባቸው ፡ መሣሪያዎች ፡ ወናፍ ፡ መደሻና ፡ ሞረድ ፡ ተራ ፡ የእጅ ፡ መሣሪያዎች ፡ ስለሆኑ ፡ በማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ መኪና ፡ አልተጠቀሙም ። ስለዚህ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ግብር ፡ ሊከፍሉ ፡ አይገባም ፡ በማለት ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቷል ። የይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ እንደመረመርነው ፡ ይግባኝ ፡ የተባለበት ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ውሳኔ ፡ ከተሰጠባቸው ፡ አላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ከይግባኝ ፡ ባይዎች ፡ ከእነ ፡ አቶ ፡ አሰፋ ፡ ተሰማና ፡ ከመልስ ፡ ሰጭ ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ክርክር ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ከወናፍ ፡ ከመደሻና ፡ ከሞረድ ፡ ሌላ ፡ የመዘወር ፡ ወይም ፡ የመሸከርከር ፡ ጠባይ ፡ ባላቸው ፡ ቅርጽ ፡ ቅርጽ ፡ ማውጫ ፡ መኪናዎች ፡ ይጠቅማል ፡ በማለት ፡ ላቀረበው ፡ ክርክር ፡ መደገፊያ ፡ አንዳች ፡ ማሰረጃ ፡ አላቀረበም ።

እንግዲህ ፡ ከላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አቶ ፡ ወልደሐዋርያት ፡ ጌጣ ጌጥ ፡ የሚሠራው ፡ በተራ ፡ የእጅ ፡ መሣሪያዎች ፡ እንጂ ፡ በኤሌክትሪክ ፡ በሞተር ፡ ወይም ፡ የመዘወር ፡ የመሸከርከር ፡ ጠባይ ፡ ባላቸው ፡ የሥራ ፡ ውጤት ፡ ከፍ ፡ ሊያደርጉና ፡ ሥራ ፡ ሊያፋጥኑ ፡ በሚችሉ ፡ መሣሪያዎች ፡ ወይም ፡ መኪናዎች ፡ ስለማይሠራ ፡ የትራንዛክሽን ፡ ታክስ ፡ መክፈል ፡ አይገባውም ። ስለዚህ ፡ የግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባዔ ፡ ጥር ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም. ባደረገው ፡ ጉባዔ ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ ሽረን ፡ በአነስተኛ ፡ ድምፅ ፡ የተሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ ደግፈን ፡ ወስነናል ። ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለዳኝነት ፡ ያወጣውን ፡ ገንዘብ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ይተካል ። ኪሣራ ፡ የየራሳቸውን ፡ ይቻቻሉ ፤ የውሳኔው ፡ ግልባጭ ፡ ለግብር ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ጉባዔ ፡ ይተላለፍ ።

IMPERIAL ETHIOPIAN GOVERNMENT

High Court

Addis Ababa

Judges:

Kegnazmatch Asayehegn Adal

Ato Yigezu Amakele

” Marcos Wolde Senbet

ATO WOLDE HAWARIAT TECLE GIORGIS v. INLAND REVENUE
DEPARTMENT

Civil Appeal file No. 613/63

Meskerem 10, 1965

Tax law—definition of machinery—Transaction Taxes Proclamation No. 205 of 1963 Art. 9, Transaction Taxes (Amendment) Proclamation No. 254 of 1967 Arts. 3 (h) and 4 (c).

Appellant filed an appeal in the High Court objecting the majority decision of the Tax Commission that he should pay Transaction Tax on the ornaments he produces by using a hammer and an air pump. Respondent argues that the mentioned instruments should be included in the definition of ‘machinery’ and goods prepared with their aid should be subject to transaction tax.

Held: For appellant on the following grounds.

1. Transaction Tax shall be levied on goods produced by machines which turn about, as in the case of machinery and a motor, and which are capable of producing a result or speeding up the process.

2. No Transaction Tax would be levied on goods produced with the aid of ordinary hand tools which do not have the capacity to turn about.

The Tax Appeal Commission, in its session of Ter 4, 1963 (E. C.) decided that appellant should pay transaction tax on the ornaments which he produces and sells in accordance with article 3 (h) of the 27th year No. 1 Negarit Gazeta—which provides that transaction tax shall be charged on any instrument operated manually. This is an appeal to have this majority decision of the Tax Appeal Commission reversed.

We have, after examining the appeal, decided as follows:

DECISION

In his application dated Yekatit 2, 1963, appellant stated that he should not be required to pay any transaction tax on a product for which he had to use a hammer and an air pump and for which his assistant had to apply his legs and hands and had to exhaust his breath till his lung swelled out. Respondent’s attorney also presented the following reply on Sene 14, 1963. As provided in Article 3 (h) of the Transaction Taxes Proclamation No. 254/67, “Machinery” means any instrument operated motor or electric power or by hand. According to this article, any instrument which is operated by hand including a hammer, a file, an air pump and a scriber is said to be “machinery.” If it is a machinery, then all marketable goods produced with the use of these instruments are subject to payment of transaction taxes. It is impossible to hold that

the instrument which every goldsmith uses for producing all those beautiful and finely made ornaments would only constitute of a hammer, a file and an air pump. Although they may not have punches, cutters and scribers which operate by electric power, they should have these instrument but operating by means of a certain turning device. Who is to believe them if they deny this? Therefore, in pursuance with the correct interpretation of the proclamation and accepting the fact that a hammer, a file and an air pump are machinery operated by hand, the decision of the Tax Appeal Commission which required appellant to pay transaction tax must stand. As shown in the above stated facts, appellant has given a counter reply. The majority decision is discussed earlier. In the minority opinion, the dissenting judge cited article 3 (h) of the proclamation and said that according to this article, a person is said to have used machinery where he uses an instrument designed for the making of gold articles and where such an instrument is operated by hand and not by a motor or an electric power; and persons like the respondent who uses hammer, air pump and file should not be required to pay transaction tax. If they are so required to pay, it would then mean that the same would apply to weavers and brick makers.

Basically, appellant was asked to pay transaction tax on the ornaments he made because Proclamation 205/63 of the 22nd year No. 18 Negarit Gazeta lays down the requirement that transaction taxes be paid on goods manufactured locally. Article 3 (c) of the amended proclamation - proclamation 254/65 provides that "goods manufactured locally" means goods produced within the Empire of Ethiopia with the aid of machinery. In this article, it is clear that the word "machinery" is present in the phrase "with the aid of machinery". The word machinery is not defined in proclamation No. 205/63 of Negarit Gazeta No. 18. But it is defined or given meaning in the 27th year No. 1 Negarit Gazeta Proclamation No. 254/67. Article 3 (h) of this proclamation defines machinery as any instrument operated by motor or electric power or by hand.

The point of dispute in this case is whether or not such instruments which a goldsmith uses, namely: a hammer, a file and an air pump are machinery according to the proclamation. Such similar questions arose in many files and were decided upon. This court, in its respective hearing on Genbot 5, 1963 and Sene 12, 1963 gave the following judgements over similar cases which arose between appellant Ato Assefa Tesema and the Inland Revenue Department and between Ato Asfaw G. Hiwot and the Inland Revenue Department. Transaction taxes shall be levied on goods which are operated by machines which turn about as in the case of a machinery and a motor, and which are capable of producing a result or speeding up the process of production. Thus, no transaction taxes would be levied on goods which a person produces with the aid of ordinary hand tools which do not have the capacity to turn about. Any machinery or similar devices can be turned around with the aid of an electric power, gasoline, steam or manpower. One cannot refuse to pay transaction tax on the ground that he worked on a machine which functions or operates with the aid of manpower. Nevertheless, since the instruments which appellants used are ordinary tools, namely: a hammer, a file and an air pump they have not used any machinery and hence they are not required to pay transaction taxes. As to our examination of the appeal, this case is not different from the above cases in which appellants Ato Asefa Tesema and others and the Inland Revenue Department were involved. Respondent produced no evidence substantiating his argument in which he stated that appellant, apart from using a hammer, a file and an air pump also uses other scriber machines which turn about.

In this case, as is stated above, the appellant Ato Wolde Hawariat should not be required to pay transaction tax because he produces the ornaments with the aid of ordinary hand tools and not with the help of any machinery such as an electric device, a motor or an instrument which turn about and is capable of producing a result or speeding up the process of production. Therefore, we have hereby quashed the majority decision of the Tax Appeal Commission given on Ter 4, 1963 and affirmed the minority decision. Respondent shall cover court expenses incurred by the appellant and other costs shall be born by both parties. Let a copy of this judgement be sent to the Tax Appeal Commission.

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡

ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

ዳኞች ፡—

አቶ ፡ አሰፋ ፡ ሊበን ፡

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ወልዴ ፡

አቶ ፡ ዳንኤል ፡ ዘውዴ ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ወይዘሮ ፡ እልፍነሽ ፡ ወልደሚካኤል ፡

መልስ ፡ ሰጭ ፡ ሌፍተኛንት ፡ ጀነራል ፡ ነጋ ፡ ኃይለሥላሴ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ መ/ቁ. ፲፭፻፳፪/፳፫

ጥር ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡

ዳኝነት ፡ እንዲታይ ፡ ስለሚቀርብ ፡ አቤቱታ ፡— የፍትሕብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፮

ይግባኝ ፡ ባይዎ ፡ በአቤቱታዎ ፡ ላይ ፡ በፍትሕብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ በይግባኝ ፡ የተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ እንደገና ፡ እንዲመረመርና ፡ እንዲለወጥ ፡ ማድረግ ፡ ሕገወጥ ፡ ነው ፡ ብላ ፡ የመምራ ፡ ካብ ቴነህ ፡ የጡት ፡ ልጅና ፡ ከአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ አብራክ ፡ የተወለደች ፡ ልጅ ፡ መሆኗን ፡ ገልጻለች ።

ውሳኔ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ረታች ።

፩. የፍትሕብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፮ ፡ አንድ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ በይግባኝ ፡ ላይ ፡ ከሆነ ፡ ሊመረመር ፡ አይገባውም ።

፪. ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ የጡት ፡ ልጅና ፡ ከአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ አብራክ ፡ የተወለደች ፡ ልጅ ፡ ነች ።

ፍርድ ።

ይህ ፡ ይግባኝ ፡ የቀረበው ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍ/ቤት ፡ በመዝ. ቁ. ፫፻፲፭/፳፫ ሐምሌ ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም. በሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ላይ ፡ ነው ። የጉዳዩ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ የወልደሚካኤል ፡ ምኒሊክ ፡ ወራሽ ፡ ልጅ ፡ ለመሆኔ ፡ ይታወቅልኝ ፡ ስትል ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍ/ቤት ፡ መዝ/ ቁ. ፳፻፳፫/፶፮ ፡ የሆነውን ፡ የውርስና ፡ አስተዳደር ፡ ፋይል ፡ ከፈተች ። ልጅነትዋን ፡ በመቋወም ፡ ፩ኛ/ሌ/ ፡ ጀነራል ፡ ነጋ ፡ ኃይለሥላሴ ፡ ፪ኛ/ ቀኛ. ሸዋን ዳኝ ፡ ይሸበሩ ፡ ፫/የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ቀረቡ ። ክርክሩ ፡ ቀጥሎ ፡ እሜት ፡ እልፍነሽ ፡ የአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ሚኒልክ ፡ ልጅ ፡ ለመሆኗ ፡ በማስረጃ ፡ ስላረጋገጠች ፡ ሰኔ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ልጅነቷን ፡ አወቀላት ። ከተቃዋሚዎቹ ፡ አንዱ ፡ ቀኛ/ሸዋንዳኝ ፡ ይሸበሩ ፡ በውሳኔው ፡ ቅር ፡ በመሰኘት ፡ ይግባኝ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቀረቡ ። የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመዝ/ቁ. ፮፻/፶፰ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ በማጽናት ፡ ይግባኙን ፡ ውድቅ ፡ አድርጓል ።

ይህ ፡ በሆነ ፡ በስድስተኛው ፡ ዓመት ፡ የሁኑ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ሌ/ጀነራል ፡ ነጋ ኃይለሥላሴ ፡ በጠበቃቸው ፡ አማካይነት ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ ወልደ

ሚካኤል : የአቶ : ወልደሚካኤል : ሚኒልክ : ልጅ : ነኝ : ስትል : ያስወሰነችው :
 በሀሰተኛ : ማስረጃ : ተጠቅማ : ነው = የወ/ሮ : እልፍነሽ : ወልደሚካኤል : አባት :
 መምራ : ካብቴነህ : የተባሉት : በአሩሲ : ጠ/ግዛት : በበቆጂ : ጊዮርጊስ : የሞቱ :
 ናቸው = የመምራ : ካብቴነህ : ልጅ : ለመሆኗ : አዲስ : ማስረጃ : አግኝቻለሁ : ብሎ :
 የፍትሐብሔር : ይግባኝ : መዝ/ቁ. ፹፬/፵ የአሩሲ : ጠ/ግዛት : ፍ/ቤት : ብይን : የሰ
 ጠበትን : የመዝገብ : ግልባጭ : እና : የፍትሐብሔር : መዝ/ቁ. ፩፻፷፪/፴፱ : የአሰላ :
 ወረዳ : ፍርድ : ቤት : ብይን : የሰጠበትን : አቀረቡ = በፍትሐብሔር : ሥነ : ሥርዓት :
 ሕግ : ቁጥር : ፮ : መሠረት : በመዝ/ቁ. ፷፻፷፫/፶፮ ወ/ሮ እልፍነሽ : የወልደሚካኤል :
 ሚኒልክ : ልጅ : ናት : ተብሎ : የተሰጠው : ውሳኔ : ይሻርልኝ ፤ ወ/ሮ እልፍነሽ : ወራ
 ሽ : ነኝ : ብላ : በአዲስ : አበባ : ከተማ : አዋሬ : ሠፈር : የያዘችውንም : የአቶ : ወልደ
 ሚካኤልን : ቦታ : እንድትለቅ : ጠይቋል ።

ወ/ሮ : እልፍነሽ : ቀርባ : በመዝ/ቁጥር ፷፻፷፫/፶፮ የተሰጠው : ውሳኔ : በይግ
 ባኝ : ለበላይ : ፍርድ : ቤት : ቀርቦ : የጸና : ስለሆነ : በፍትሐ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት :
 ሕግ : ቁጥር : ፮ : መሠረት : እንደገና : ሊመረመር : አይቻልም : ስትል : ተቃወመች =
 ፍርድ : ቤቱ : መቃወሚያውን : ውድቅ : በማድረግ : ለፍሬ : ክርክሩ : መልስ : እን
 ድትሰጥ : አዘዛት : ለፍሬ : ነገሩ : በሰጠችው : መልስ : እኔ : የመምራ : ካብቴነህ :
 የጡት : ልጅ : እንጂ : ከአብራክ : የተወለድኩ : ልጃቸው : አይደለሁም = በጠላት :
 ዘመን : ሸሽቼ : ወደ : አሩሲ : ጠ/ግዛት : ሄድኩና : መምራ : ካብቴነህ : ቤት : ገባሁ :
 ከዚያ : መምራ : ካብቴነህን : ጡት : በመጥባት : የጡት : ልጃቸው : ሆንኩ : እዚያም :
 ሳገለግላቸው : ቆየሁ : መምራ : ካብቴነህ : ሲሞቱ : በጡት : ልጅነቴና : ሳገለግሎቱ :
 ዋጋ : ከልጆቻቸው : ጋር : መሬት : ተናዘዙልኝ ; አመልካች : እኔ : ከመምራ : ካብቴነህ :
 ለመወለዴ : የተመሰከረበትን : መዝገብ : አላቀረበም = የቀረበው : መዝገብ : ወ/ሮ
 እልፍነሽ : ከመምራ : ካብቴነህ : ከተወለዱት : ልጆች : ጋር : መሬት : የተካፈሉበት :
 መዝገብ : ነው = ዳኞቹ : ሲጽፉ : እገሌ : ከአብራክ : የተወለደ : እገሌ : የጡት : ልጅ :
 በማለት : ሳይለዩ : ሁሉንም : ልጆች : እያሉ : መዝግበዋል = በመዝገቡ : በ፲፱፻፵፩ :
 ዓ. ም. የተጻፈ : በመሆኑ : በድሮው : አሰራር : ዳኞች : ልጅና : የጡት : ልጅ : ብለው :
 አለዩም = እኔ : የመምራ : ካብቴነህ : ልጅ : ላለመሆን : የመምራ : ካብቴነህ : ልጆች :
 ራሳቸው : ቀርበው : እንዲመሠክሩ : ይፈቀድልኝ : ብላለች ።

የአመልካች : ጠበቃ : ወ/ሮ : እልፍነሽ : የመምራ : ካብቴነህ : ልጅ : ነኝ : ብላ :
 የወረሰችበትን : ማስረጃ : አቅርቤአለሁ : አሁን : አዲስ : ማስረጃ : አቅርቤ : ላስመስ
 ክር : የምትለውን : ፍ/ቤቱ : ሊቀበልብኝ : አይገባም = ፍርድ : ይሰጠኝ : ሲል : ተከራ
 ክሯል = የአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ወ/ሮ : እልፍነሽ : ማስረጃ : ልታቀ
 ርቢ : አትችይም : ብሎ : ሐምሌ : ፲፮ : ቀን : ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. በዋለው : ችሎት :
 ውሳኔ : ሰጠ : ውሳኔውም : ባጭሩ : “ማስረጃ : ሆኖ : የቀረበው : ጽሁፍ : እንደሚያስ
 ረዳው : ተጠሪዋ : ወ/ሮ እልፍነሽ : ወልደሚካኤል : ደብተራ : ተሰፋ : ካብቴነህ :
 ወንድሚ : ጋር : በአባታቸው : በአባ : ካብቴነህ : ርስት : ተከራክረው : ሁለቱም : ተከ
 ራካሪዎች : የአባ : ካብቴነህን : ማለት : የአባታቸውን : ርስት : መካፈል : የሚገባቸው :
 መሆኑ : ተረጋግጦ : ርስቱን : እንዲካፈሉ : በአሩሲ : ጠ/ግዛት : ፍ/ቤትና : በአሰላ :
 ወረዳ : ፍ/ቤት : የተፈረደ : መሆኑን : ለማረጋገጥ : ተችሏል = ተጠሪዋ : ይህ : ማስ
 ረጃ : እያለ : የመምራ : ካብቴነህ : የጡት : ልጅ : ስለመሆኔ : በሰው : ምስክር : አስረ
 ዳለሁ : የምትለው : ከሕግ : ውጭ : ነው = እንዲሁም : ተጠሪዋ : በ፲፱፻፵፩ : ዓ. ም.
 በነበረው : የሥራ : ልምድ : የጡት : ልጅና : ከአብራክ : የተወለደ : ልጅ : ተብሎ :
 አይለይም : ነበር : ስትል : ያቀረበችው : ክርክር : መሠረት : የሌለው : በመሆኑ : አል
 ተቀበልነውም = ተጠሪዋ : ወይዘሮ : እልፍነሽ : የአባቷን : የመምራ : ካብቴነህን : ርስት :

ተካፍላ፡ በስሟ ፡ የምትገብርበት ፡ ለመሆኑ ፡ እየታየ ፡ አቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ አባቴ ፡ ናቸው ፡ ብላ ፡ በሀሰት ፡ ማስረጃ ፡ ወራሽነቷን ፡ አረጋግጣ ፡ የተገኘች ፡ ስለሆነ ፡ ይህ ፡ አድራጎት ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ ውጤት ፡ ተጠሪዋ ፡ በሁለት ፡ አባቶች ፡ ለመጠቀም ፡ ምኞቷን ፡ አስፋፍታ ፡ ተገኝታለች ፡ ከምንል ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ሕጋዊ ፡ ምክንያት ፡ የለንም ። በዚህ ፡ ማስረጃ ፡ ውጤት ፡ የተጠሪዋ ፡ አባት ፡ መምራ ፡ ካብቴነህ ፡ መሆናቸው ፡ ለረጋገጥ ፡ ተችሏል ። ስለዚህ ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ በመዘ/ቁ. ፳፻፳፫/፳፭ የአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ምኒልክ ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ብላ ፡ የተቀበለችው ፡ የወራሽነት ፡ ማስረጃ ፡ የሰህተት ፡ ማስረጃ ፡ ሆኖ ፡ ስለተገኘ ፡ ሠርዘነዋል ። አመልካች ፡ ሌፍተኛ ፡ ንት ፡ ጅኔራል ፡ ነጋ ፡ ኃይለሥላሴ ፡ ለአቤቱታቸው ፡ መነሻ ፡ የሆነውን ፡ ቦታ ፡ ከግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ በስጦታ ፡ ተቀብለው ፡ ሳለ ፡ እንቅፋት ፡ ሆኖ ፡ የነበረው ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ የአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ወራሽ ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ብለው ፡ መምጣታቸው ፡ ስለሆነና ፡ አሁን ወራሽ ፡ አለመሆናቸው ፡ ስለታወቀ ፡ አስቀድመው ፡ ባገኙት ፡ ንጉሣዊ ፡ ስጦታ ፡ መሠረት ፡ ጉዳዩን ፡ ለመከታተል ፡ መብታቸው ፡ የተጠበቀ ፡ ነው። የሚል ፡ ነው ።

የአዲስ ፡ አበባው ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ እመት ፡ እልፍነሽ ፡ ይግባኝ ፡ ለዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርባለች ፤ የይግባኝም ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ፩ኛ/አ. አ. አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ ለበላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ የተወሰነውን ፡ ጉዳይ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ አይቶ ፡ የቀድሞውን ፡ ፍርድ ፡ የሻረው ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ ነው ፡ ፪ኛ/ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጅ ፡ ነሽ ፡ ያለኝ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ሳይቀርብለት ፡ ነው ። እኔ ፡ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጅ ፡ ለመሆኔ ፡ ያስመሠክርኩበት ፡ መዝገብ ፡ አልቀረብላችኋልም ፡ ፫ኛ/ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍ/ቤት ፡ በውርስ ፡ ከአቶ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ሚኒልክ ፡ ያገኘሁትን ፡ ቦታ ፡ በርስት ፡ ክርክር ፡ ሳይኖር ፡ ያስከበረብኝ ፡ አለአግባብ ፡ ስለሆነ ፡ እግዱ ፡ እንዲነሳልኝ ፡ ፬ኛ/የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ የጡት ፡ ልጅ ፡ ለመሆኔ ፡ ማስረጃዎች ፡ ስላሉኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዳቀርብ ፡ ይፍቀድልኝ ፡ የሚል ፡ ነው ። ማስረጃዎቹ ፡ ናቸው ፡ ብላ ፡ ያቀረበቻቸው ፡ (ሀ) መስከረም ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ. ም. ተጻፈ ፡ የሚል ፡ የዕርቅ ፡ ውል ፡ ፩ ገጽ ፡ ፎቶ ፡ ኮፒ ፡ (ለ) አቶ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ሚኒልክ ፡ ሐምሌ ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም. ፡ የልጄን ፡ ባል ፡ መምራ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴን ፡ ወክያለሁ ፡ ሲሉ ፡ በመካከለኛው ፡ ወረዳ ፡ ፍ/ቤት ፡ የፈረሙት ፡ አንድ ፡ ገጽ ፡ ፍቶ ፡ ኮፒ ፡ (ሐ) የሰው ፡ ምስክሮች ፡ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጆች ፡ አቶ ፡ ሠርፀ ፡ መድሀን ፡ ካብቴነህ ፡ አቶ ፡ መኩንን ፡ ካብቴነህ ፡ አቶ ፡ ታደሰ ፡ ካብቴነህ ፡ ናቸው ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝን ፡ ተቀብሎ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ እንዲቀርብ ፡ አዘዘ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ለይግባኝ ፡ በሰጠው ፡ መልስ ፡ የአ. አ. አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔውን ፡ በፍ. ሥ. ሥ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ የሻረው ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ በማግኘቱ ፡ ነው ፡ አመልካቿ ፡ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጅ ፡ ለመሆናቸው ፡ ተረጋግጠዋል ። አመልካቿ ፡ የአቶ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ልጅ ፡ አይደሉም ፡ ቢባሉም ፡ እንኳ ፡ የመምራ ፡ ካብቴነህ ፡ የጉዲፈቻ ፡ ልጅ ፡ መሆናቸውን ፡ ስላሳሙኑ ፡ የአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ወራሽ ፡ ሊሆኑ ፡ አይችሉም ። በተጨማሪም ፡ አሁን ፡ የቆጠሯቸው ፡ ማስረጃዎች ፡ በሙሉ ፡ ለበታች ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያልቀረቡ ፡ በመሆናቸው ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አሁን ፡ ሊቀበላቸው ፡ አይገባም ፡ የሚል ፡ ነው ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሁለቱም ፡ በኩል ፡ የቀረቡትን ፡ ክርክሮች ፡ ከመረመረ ፡ በኋላ ፡ የይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ልጅነት ፡ ጉዳይ ፡ ያልተጣራና ፡ በጣም ፡ አከራካሪ ፡ ሆኖ ፡ አገኘው ። በይበልጥም ፡ በአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የቀረቡት ፡ ማስረጃዎች ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ልጅ ፡ ለመሆኗ ፡ ያስመሰክረችበት ፡ መዝገብ ፡ ባለመሆናቸው ፡ ጉዳዩ ፡ በተጨማሪ ፡

መጣራት ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሆኖ ፡ ተግኝቷል ። ይህን ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ማለትም ፡ ጉዳዩ ፡ በይበልጥ ፡ ሊያከራክር ፡ ይችላል ፡ ብሎ ፡ ስላመነበት ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ ያቀረበቻቸው ፡ አዲስ ፡ ማስረጃዎች ፡ እንዲቀርቡ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጠ ። በመጀመሪያ ፡ (አቶ) ወልደሚካኤል ፡ ፈረሙበት ፡ የሚባለው ፡ የውክልና ፡ ሰነድ ፡ ዋናው ፡ በመካከለኛ ፡ ወረዳ ፡ ግዛት ፡ ይገኛል ፡ ስለተባለ ፡ እንዲቀርብ ፡ ታዘ ፡ አለመኖሩን ፡ ወረዳው ፡ ግዛት ፡ አረጋግጣል ። የዚህ ፡ ሰነድ ፡ ዋናው ፡ ባለመቅረቡ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ዋጋ ፡ እንደሌለው ፡ ማስረጃ ፡ ቆጥሮ ፡ ትቶታል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ መስከረም ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ. ም. በተደረገው ፡ የዕርቅ ፡ ውል ፡ ላይ ፡ የፈረሙት ፡ የመምሬ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጆችና ፡ በሽማግሌነትም ፡ ያስታረቁት ፡ ሰዎች ፡ ቀርበው ፡ የምስክርነት ፡ ቃላቸውን ፡ እንዲሰጡ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጠ ። ከምመሬ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጆች ፡ መካከል ፡ አቶ ፡ ሠርፀ ፡ መድሀን ፡ ካብቴነህ ፡ እና ፡ አቶ ፡ መኰንን ፡ ካብቴነህ ፡ ከሽማግሌዎቹ ፡ መካከል ፡ አቶ ፡ ዓለሜ ፡ በዳዳ ፡ እና ፡ አቶ ፡ ጉርሙ ፡ አካዋቅ ፡ ቀርበው ፡ መስከረዋል ፡ የተቀሩት ፡ ሰዎች ፡ ግን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ ለመቅረብ ፡ ሳላልቻሉ ፡ አልመሰከሩም ። ሁለቱም ፡ የመምሬ ፡ ካብቴነህ ፡ ልጆች ፡ ማለት ፡ ሠርፀ ፡ መድሀን ፡ እና ፡ አቶ ፡ መኰንን ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ ያባታቸውን ፡ የመምሬ ፡ ካብቴነህ ፡ የጡት ፡ ልጅ ፡ እንጂ ፡ ከአብራካቸው ፡ የተወለደች ፡ ልጅ ፡ አይደለችም ፡ ታላቅ ፡ ወንድማችን ፡ የደብተራ ፡ ተስፋ ፡ አባታችን ፡ የተናዘዙትን ፡ መሬት ፡ አላካፍልም ፡ ቢላት ፡ ከሳ ፡ አስፈረደች በት ፡ ጉዳዩን ፡ በይግባኝ ፡ ከሚወስድ ፡ ብንታረቅ ፡ ይሻላል ፡ ተብሎ ፡ በዕርቅ ፡ አንድ ፡ ጠፍር ፡ መሬት ፡ ሰጥተናታል ። በዕርቅ ፡ ላይ ፡ እኛም ፡ ፈርመናል ። ሠነዱ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ለፍ/ቤቱ ፡ የቀረበው ፡ ነው ፡ በማለት ፡ የምስክርነት ፡ ቃላቸውን ፡ ሰጥተዋል ። ሁለቱ ፡ አስታራቂ ፡ ሽማግሌዎች ፡ ማለት ፡ አቶ ፡ ዓለሜና ፡ አቶ ፡ ጉርሙ ፡ ደግሞ ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽና ፡ ደብተራ ፡ ተስፋዬ ፡ በርስት ፡ ሲካሰሱ ፡ የአባታችሁ ፡ የጡት ፡ ልጅ ፡ ናትና ፡ አካፍሏት ፡ በማለት ፡ አስታርቀናቸዋል ፡ በማለት ፡ መስከረዋል ። የመልስ ፡ ሰጭ ፡ ጠበቃ ፡ ይግባኝ ፡ ባይዋ ፡ የአቶ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ልጅ ፡ ላለመሆኗ ፡ በሰው ፡ ምስክር ፡ ላስረዳ ፡ ብሎ ፡ ምስክር ፡ ቀጥሮ ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አልተቀበለውም ። መልስ ፡ ሰጭ ፡ የቆጠራቸው ፡ ምስክሮች ፡ ቢመሰክሩም ፡ ለመልስ ፡ ሰጭ ፡ ከሚመሰክሩ ፡ በስተቀር ፡ ለጉዳዩ ፡ አዲስ ፡ ማብራሪያ ፡ አይሰጡም ፡ በተጨማሪ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ የሰማቸው ፡ ምስክሮች ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ምስክሮች ፡ እንጂ ፡ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ምስክሮች ፡ አይደሉም ።

የክሱ ፡ አመጣጥ ፡ በይግባኝ ፡ ባይና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ መካከል ፡ ከሥር ፡ ጀምሮ ፡ የተደረገው ፡ ክርክር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በአጭሩ ፡ የተነገረው ፡ ሲሆን ፡ ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በጉዳዩ ፡ ላይ ፡ የሚከተለውን ፡ አስተያየትና ፡ ፍርድ ፡ ሰጥቷል ።

የአዲስ ፡ አበባ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፳፫/፶፮ በሆነው ፡ መዝገብ ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽ ፡ የአቶ ፡ ወልደሚካኤል ፡ ሚካኤል ፡ ልጅ ፡ ናት ፡ ሲል ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥቶ ፡ ይህ ፡ ውሳኔ ፡ በይግባኝ ፡ ታይቶ ፡ ጸንቷል ። በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ያሁኑ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ይግባኝ ፡ ባይሉም ፡ ውሳኔው ፡ በሳቸውም ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍ/ቤት ፡ የቀድሞው ፡ ውሳኔ ፡ በይግባኝ ፡ ሂደት ፡ የታየ ፡ መሆኑን ፡ እያወቀ ፡ ወ/ሮ ፡ እልፍነሽም ፡ ይህንኑ ፡ ገልጸ ፡ እየተከራከረች ፡ ውሳኔውን ፡ በፍትሐብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ መሻሩ ፡ ከሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ውጭ ፡ ነው ። አንድ ፡ ተከራካሪ ፡ የቀድሞውን ፡ ፍርድ ፡ ውሳኔ ፡ ወይም ፡ ትእዛዝ ፡ የሚሸር ፡ አዲስ ፡ ማስረጃ ፡ አግኝቻለሁና ፡ እንደገና ፡ ይታይልኝ ፡ ብሎ ፡ በፍ. ብ. ሥ. ሥ. ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ ሊያመለክት ፡ የሚችለው ፡ ፍርዶ ፡ ውሳኔው ፡ ወይም ፡ ትእዛዙ ፡ በይግባኝ ፡ ለበላይ ፡ ፍ/

ቤት፡ ያልቀረበ፡ እንደሆነ፡ ብቻ፡ ነው፡ የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ሕግ፡ ቁጥር፡
፮፡ ንዑስ፡ ቁጥር፡ ፩፡ “...ይግባኝ፡ ሊቀርብበት፡ የሚችል፡ ፍርድ፡ ወይም፡ ትእዛዝ፡
ላይ፡ ቅሬታውን፡ አቅርቦ፡ ከማስማቱ፡ በፊት”፡ ሲል፡ በይግባኝ፡ የቀረበ፡
ጉዳይ፡ እንደገና፡ ሊታይ፡ አለመቻሉን፡ በግልጽ፡ ይደነግጋል።

ከላይ፡ እንደገለጽነው፡ የአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ፍርድ፡ ሥነ፡
ሥርዓቱን፡ ያልተከተለ፡ ሕገ፡ ወጥ፡ አሠራር፡ መሆኑን፡ ብንገነዘበውም፡ ቅሉ፡
በሥነ፡ ሥርዓት፡ ጉድለት፡ ብቻ፡ ይግባኙን፡ ውድቅ፡ ከማድረግ፡ በፍሬ፡ ክርክሩም፡
ውሳኔ፡ መስጠት፡ ለተከራካሪዎቹ፡ ወገኖች፡ ጠቃሚ፡ መስሉ፡ ስለታዩን፡ ከላይ፡
እንደተመለከተው፡ በሰፊው፡ አከራክረናል። የአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡
ወ/ሮ፡ እልፍነሽ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ ናት፡ ብሎ፡ ውሳኔ፡ ለመስጠት፡ ያበ
ቃው፡ ከአሩሲ፡ ጠ/ግዛትና፡ ከአሰላ፡ ወረዳ፡ ፍ/ቤት፡ የመጡት፡ መዝገቦች፡ ናቸው።
እነዚህ፡ መዝገቦች፡ እመት፡ እልፍነሽ፡ ሚኒልክ፡ ደብተራ፡ ተስፋ፡ ካቤቴነህ፡ የተ
ባለውን፡ በርስት፡ ምክንያት፡ ከሣ፡ ያስፈረደችባቸው፡ መዝገቦች፡ ናቸው። ፍርድ፡
ቤቶቹ፡ እርግጥ፡ ሲመዘገቡ፡ ወ/ሮ፡ እልፍነሽን፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ አድር
ገው፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ እነዚህ፡ መዝገቦች፡ ወ/ሮ፡ እልፍነሽ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡
ልጅ፡ መሆኔ፡ ተመስክሮልኝ፡ ወራሽ፡ ልሁን፡ በማለት፡ የክፈተቻቸው፡ መዝገቦች፡
አይደሉም። ይህ፡ ቢሆን፡ ኖሮ፡ እርግጥ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ ናት፡ ሊባል፡
ይቻል፡ ነበር። በርስት፡ በተከራክረችበት፡ መዝገብ፡ ሳይመሰክር፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ሳያ
ጣራ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ እያለ፡ በመመዘገብ፡ ብቻ፡ ይህን፡ እንደ፡ ብቁ፡
ማስረጃ፡ ወስዶ፡ ወ/ሮ፡ እልፍነሽ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ ነች፡ ማለት፡ ፈጽሞ፡
አይቻልም። ይህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ይህንኑ፡ በመገንዘብ፡ ምስክሮች፡ ጠርቶ፡ አስመስ
ክሯል። ቀርበው፡ የመሰከሩት፡ ሁለቱ፡ ከመምሬ፡ ካብቴነህ፡ አብራክ፡ የተወለዱ፡
ልጆች፡ ሲሆኑ፡ ሁለቱ፡ ደግሞ፡ በሽምግልና፡ ተቀምጠው፡ ይግባኝ፡ ባይዋን፡ ከመ
ምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጆች፡ ያስታረቁ፡ ናቸው። አራቱም፡ ምስክሮች፡ ወ/ሮ፡ እልፍ
ነሽ፡ የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ የጡት፡ ልጅ፡ መሆኗን፡ ከአብራካቸው፡ እንዳልተወለ
ደች፡ አረጋግጠው፡ መስክረዋል። ምስክርነታቸውም፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ እምነት፡ የሚ
ጣልበት፡ ሆኖ፡ አግኝቶታል። ስለዚህ፡ ወ/ሮ፡ እልፍነሽ፡ ወልደ፡ ሚካኤል፡ የመም
ሬ፡ ካብቴነህ፡ የጡት፡ ልጅ፡ እንጂ፡ ከአብራካቸው፡ ያልተወለደች፡ መሆኗ፡ በማስ
ረጃ፡ ስለተረጋገጠ፡ የአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በመዝ. ቁ/ ፫ሺ፯፻፲፮/
፳፫፡ ሐምሌ፡ ፲፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፫፡ ዓ. ም. የመምሬ፡ ካብቴነህ፡ ልጅ፡ ናት፡ ሲል፡
የሰጠውን፡ ውሳኔ፡ ሸረናል። ስለኪሣራው፡ ይግባኝ፡ ባይዋ፡ በፍ. ሥ.ሥ. ሕግ፡
፬፻፷፫፡ ፬፻፷፬፡ መሠረት፡ ዘርዝራ፡ ስታቀርብ፡ ይወሰናል። ውሳኔው፡ መሻሩን፡
እንዲያውቀው፡ የዚህ፡ ፍርድ፡ ግልባጭ፡ ለአዲስ፡ አበባ፡ አውራጃ፡ ፍ/ቤት፡ ይላክ።

ይህ፡ ፍርድ፡ ጥር፡ ፳፰፡ ቀን፡ በቃል፡ ተነግሮ፡ ዛሬ፡ የካቲት፡ ፲፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፭
ዓ. ም. ተጻፈ።

THE IMPERIAL ETHIOPIAN HIGH COURT

Addis Ababa

Judges:

Ato Assefa Liben
" Tadesse Wolde
" Daniel Zewde

W/ELFINESH W. MICHAEL v. LT. GENERAL NEGA HAILE SELASSIE
Civil File No. 1522/63

Review of judgement—Civil Procedure Code article 6.

Appellant filed an appeal stating that the reversal of a decision rendered on appeal under Art. 6 of the Civil Procedure Code is unlawful and that she is a 'tut—lij'* of Memrie** Kabteneh and a real daughter of Ato Wolde Michael.

Held: Judgment for Appellant.

1. Art. 6 of the Civil Procedure Code states that if a case is on appeal it cannot be reviewed.
2. Appellant is a 'tut—lij' of Memrie Kabteneh and a real daughter of Ato Wolde Michael.

JUDGEMENT

This is an appeal from a Hamle 15th, 1963 decision of the Addis Ababa Awraja Court, file No. 3615/63. The essence of the matter is as follows: Woizero Elfinesh filed file No. 863/56 in the Addis Ababa Awraja Court demanding the Court to recognize her as the heir daughter of Ato Wolde Michael Minilik. (1) Lt. General Nega Haile Selassie (2) Kegneazmatch Shewandagne Yesheberu and (3) The municipality of Addis Ababa appeared contending that she was not Wolde Michael's daughter. Since Woizero Elfinesh has proved her descent in the process of the proceeding, the Addis Ababa Awraja Court, on its session of Sene 9th 1958, recognized her as Wolde Michael's daughter. One of the contenders, Kegneazmatch Shewandagen Yesheberu appealed to the High Court. The High Court affirmed the Awraja Court's decision in file No. 600/58.

Six years later, the present respondent Lt. General Nega through his attorney submitted that W/Elfinesh had used false evidence to prove that she is Wolde Michael's daughter. He further submitted that W/Elfinesh's real father was Memrie Kabteneh who has died in Becogi Giorgis in Arussi province. He said that he has new evidence to prove that W/Elfinesh is Kabteneh's daughter and submitted a copy of a decision by the Arussi Provincial Court appeal No. 84/40 and another copy of a decision by the Assela Woreda Court-Civil file No. 162/39. He requests that the decision recognizing Elfinesh as Wolde Michael's daughter be dismissed pursuant to

* A child who is taken care for by a person who volunteers, to act as his father. Literally, it means "breast child".

** Title, meaning teacher, used for priests.

Art. 6 of the Civil Procedure Code and that she gives up Ato Wolde Michael's land situated at Aware Sefer in Addis Ababa.

W/Elfinesh submitted in her statement of defence that the decision given in file No. 863/56 can't be re-examined pursuant to Art. 6 since it has been affirmed by the appellate court (High Court). The court has rejected her contention and ordered her to present her defence. In her defence, she submitted that she is only the 'tut-lij' of Memrie Kabteneh and not his real daughter. She came into such a relation with Memrie Kabteneh when she went to Arussi Province during the Italian occupation and lived there with him. When Memrie Kabteneh died he left a will behind in which he entitled her to share land with his sons. She further submitted that the applicant has not produced a document in which the fact that she was Memrie Kabteneh's daughter was proved. The document produced showed only the fact that she inherited land with Memrie Kabtene's descendants. She said that the judges did not distinguish between real descendant and 'tut-lij' in 1941. She requested the court to hear Memrie Kabteneh's sons who will prove that she is not Memrie Kabteneh's daughter. The applicant argued that since he had produced evidence showing that she had shared in Memrie Kabteneh's land by claiming to be his daughter, she should not be allowed to produce other evidence and requested the court to render judgement. The Addis Ababa Awraja Court on its session of Hamle 15th, 1963, rejected W/Elfinesh's request. In short its decision is as follows: "As shown by the documents, W/Elfinesh has argued in court with her brother Debtera Tesfa Kabteneh in connection with Memrie Kabteneh's land, and it was decided by the Arussi provincial Court and the Assela Woreda Court that they should share their father's land. In view of this evidence W/Elfinesh's request to present witnesses to prove that she is Memrie Kabteneh's 'tut-lij' is illegal. W/Elfinesh's contention that no distinction was made between real descendants and 'tut-lij' in 1941 is also unacceptable. When it is seen that W/Elfinesh has shared and is paying taxes on her father's (Memerie Kabteneh) land her production of false evidence to prove that she is Wolde Michael's heir daughter, is a manifestation of her selfishness to benefit from two fathers. The document granted to her in file No. 863/56 ascertaining her descent from Ato Wolde Michael is found false and is thus uncleared. The applicant Lt. General Nega Haile Selassie has acquired the land in question as a gift from his Imperial Majesty Haile Sellassie. His ownership was disrupted by W/Elfinesh's claim that she is Wolde Micheal's daughter. Now, since it proved, she is not his daughter. pursuant to the imperial grant Lt. General Nega's right to manage the affairs of the land is reserved."

W/Elfinesh has appealed from this decision to this court. The essence of her appeal is: (1) The Addis Ababa Awraja Court's reversal under Art. 6 of the Civil Procedure Code of the decision rendered on appeal is unlawful. (2) The court declared her to be Memrie Kabteneh's daughter without sufficeint evidence. No document showing that she proved to be Memrie Kabteneh's daughter was produced.

The Addis Ababa Awaraja Court was wrong to have attached the land she inherited from her father and requests for the withdrawal of the attachment. (4) She also requests to be allowed to produce evidence to prove that she is Memerie Kabteneh's 'tut-lij.' The evidence she produced were:

- a. a one page photo-copy of a Meskerem 8th, 1947 reconciliation agreement;
- b. a one page photo-copy of a signed statement of Ato Wolde Michael in the central woreda court of Addis Ababa on Hamle 28th, 1948 assigning his daughter's (Elfinesh's) husband, Memrie Gebre Selassie as his agent; and

- c. oral testimony by the sons of Memrie Kabteneh, Ato Sertze Medhin Kabteneh, Ato Makonnen Kabteneh, and Ato Tadesse Kabteneh.

This court has accepted the appeal and ordered the respondent to appear. The respondent in his reply to the appeal submitted that the Awraja Court had reversed the decision in accordance with Art. 6 of the Civil Procedure Code because it had before it sufficient evidence that Woizero Elfinesh is Memrie Kabteneh's daughter. He further submitted that even if the applicant is said to be Ato Wolde Michael's daughter, although she is not, since she has proved that she is an adopted child of Memrie Kabteneh she cannot be heiress to Ato Wolde Michael. Besides, since the evidence listed now weren't presented in the lower court, this court shouldn't admit them.

After examining the argument presented by both parties, the court has found the issue of the appellant's paternity to be controversial.

In view of this, the court has ordered the production of the new evidence submitted by the appellant. First, since it was submitted that the original document in which Ato Wolde Michael signed a representation is found in the Addis Ababa Central Woreda Court, the court ordered its production, but the woreda court ascertained that it was not here. Since the original of this document is not produced, the court has rejected the photo-copy as a valueless document. Subsequently, the court ordered the sons of Memrie Kabteneh, who signed the Meskerem 8th, 1947 reconciliation agreement and the arbitrators to appear and testify. Two of the sons of Memrie Kabteneh, Ato Sertze Medhin Kabteneh and Ato Makonnen Kabteneh, and two of the arbitrators, Ato Aleme Bedada and Ato Gurmu Akawak appeared and testified. The others didn't appear before the court. Ato Sertze Medhin and Ato Makonnen stated that W/Elfinesh is the 'tut-lij' of their father and not his real daughter. And when their elder brother Debtera Tesfa refused to give her the share of the land that their father left her in his will she sued him and it was decided in her favour. They said that then they chose to agree rather than go on appeal and gave her some land. They also said they signed the document which is now before the court. The two arbitrators, Ato Alem and Ato Gurumu testified that they brought the two parties into agreement whereby the sons of Memrie Kabteneh gave land to the 'tut-lij' of their father. Attorney for the respondent has requested the court to allow him to produce witnesses to prove that the appellant is not Wolde Michael's daughter. But the Court rejected his request on the ground that these witnesses wouldn't add new explanation. In addition the witnesses now heard are witnesses of the court and not of the appellant.

The sources of the dispute and the argument made by the two parties are mentioned in brief above. The court has given the following opinion and judgement.

The Addis Ababa Awraja Court in Civil File No. 863/56 has decided that W/Elfinesh is Wolde Michael's daughter and this decision was affirmed on appeal by the High Court. According to the Civil Procedure Code, the decision is binding on the respondent though he didn't appeal the case himself. Thus, the Addis Ababa Awraja court, knowing that the previous decision was affirmed on appeal, and hearing W/Elfinesh's argument mentioning the same, was wrong to have reversed the decision in accordance with Art. 6. of the Civil Procedure Code. A party claiming that it has found new evidence to reverse the previous judgement, decision or order can request the re-hearing of the case pursuant to Art. 6 of the Civil Procedure Code *only* if the judgement, decision or order is not appealed to a higher court. When Art. 6. (1) of the Civil Procedure Code says "---- A judgement, decision or

order from which an appeal lies, but from which no appeal has been preferred--" it clearly shows that if the matter is on appeal, it cannot be re-heard.

Though we have understood the Awraja Court's decision to be unprocedural and illegal, we have also considered the substance of the case because we felt it might be useful to the parties. What enabled the Addis Ababa Awraja Court to decide as it did were the files brought from the Arussi Provincial court and the Assela Worada Court. These files were those in which W/Elfinesh sued Debtera Tesfa Kabteneh and got judgement in her favour. Of course, the courts wrote as if W/Elfinesh was Memrie Kabteneh's daughter, But these files were not filed to prove whether W/Elfinesh was Memrie Kabteneh's daughter. If they were filed for this purpose, then it would have been possible to say that W/Elfinesh is Memrie Kabteneh's daughter, but because the court has without ascertaining, wrote that W/Elfinesh is Memrie Kabteneh's daughter, it cannot considering this as a conclusive evidence, be held that W/Elfinesh is actually Memrie Kabteneh's daughter. Understanding this, this court has heard witnesses. The witnesses were two of Memrie Kabteneh's sons and two arbitrators who reconciled W/Elfinesh with Memrie Kabteneh's sons. All of them testified that W/Elfinesh was Memrie Kabteneh's 'tut-lij' and not his daughter. The court considers this testimony reliable. Thus we reverse the decision of the Addis Ababa Awraja Court given on Hamle 15th 1963 in file No. 3615/63 that W/Elfinesh is Memrie Kabteneh's daughter since she is only his 'tut-lij' The costs will be decided upon when the appellant presents an itemised bill of costs under Art. 463 and 464 of the Civil Procedure Code. In order that it may note that its decision is reversed, a copy of this judgement should be sent to Addis Ababa Awraja Court.

This judgement was orally given on Tikmit 26th, and written to day Yekatit 18th, 1965.

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡

ክፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡

ዳኞች ፡—

አቶ ፡ አሰፋ ፡ ሊበን ፡

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ወልደዬ ፡

አቶ ፡ ዳንኤል ፡ ዘውዴ ።

አመልካች ፡ አቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡

መልስ ፡ ሰጭ ፡ የተሽከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ።

የፍትሐብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቁ. ፮፻፺፫/፳፪

ስለፍርድ ፡ አፈጻጸም ፡— ባለንብረትነት ፡ መብት ፡ ስለማስተላለፍ ፡ የአፈጻጸም ፡ ትእዛዝ ።

አመልካች ፡ አቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ በሃራጅ ፡ የገዛትን ፡ መኪና ፡ የባለቤትነት ፡ መብት ፡ በሰሙ ፡ እንዲዛወርለት ፡ ለመልስ ፡ ሰጭ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሲያመለክት ፡ ለመኪናዋ ፡ ተገቢው ፡ ግብር ፡ የተከፈለባት ፡ ለመሆኑ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ማስረጃ ፡ ከአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ ካላመጣህ ፡ ጥያቄህን ፡ አንቀበልም ፡ ስለተባለ ፡ የመኪናዋ ፡ ባለ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ በሰሙ ፡ እንዲዛወርለት ፡ ለፍርድ ፡ ቤት ፡ አመለከተ ።

ውሳኔ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የባለንብረትነትን ፡ መብት ፡ እንዲያስተላልፍ ፡ ታዘዘ ።

፩. በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ በሃራጅ ፡ የተሸጠች ፡ መኪና ፡ በተራ ፡ ሰው ፡ ከምትሸጥ ፡ የተለየች ፡ ስለሆነች ፡ ሁለቱም ፡ በአንድ ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ፡ መታየት ፡ የለባቸውም ።

፪. የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ ከፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ የሚፈልገውን ፡ ታክስ ፡ በሃራጅ ፡ ከተሸጠችው ፡ መኪና ፡ ሽያጭ ፡ ላይ ፡ የፍርድ ፡ ባለመብቱ ፡ ከመክፈሉ ፡ በፊት ፡ እንዲሰጠው ፡ የፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ባለሥልጣንን ፡ መጠየቅ ፡ ይችላል ።

ትእዛዝ ።

የዚህ ፡ ነገር ፡ መነሻ ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ መጋቢት ፡ ፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ.ም. በቁጥር ፡ ፰፻፴፬/፳፪ ፡ የጻፈው ፡ ነው ። የጽሑፉ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በፍርድ ፡ ባለመብቱ ፡ በሚሰተር ፡ ሻሎም ፡ ሻሎሜ ፡ እና ፡ በፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ በአቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉ ፡ መካከል ፡ ስላለው ፡ የፍርድ ፡ አፈጻጸም ፡ ባለዕዳው ፡ በመ. ቁ. ፮፻፺፫/፳፪ ፡ የተፈረደባቸውን ፡ ገንዘብ ፡ ባለመክፈላቸው ፡ የሰሌዳዋ ፡ ቁጥር ፡ አ. አ. ፡ ፳፫፻፸፫፻፭ ፡ የሆነችውን ፡ መኪናቸውን ፡ የሐራጅ ፡ ሽያጭ ፡ ማስታወቂያ ፡ አውጥተን ፡ ሰኔ ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፫ ዓ. ም. ፡ በጨረታ ፡ ብልጫ ፡ ዋጋ ፡ ለከፈሉት ፡ ለአቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ በ ፭፻፳፻፲ ፡ ብር ፡ ሽጠንላቸው ፡ በስማቸው ፡ እንዲዛወር ፡ ለተሽከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ ጽፈን ላቸው ፡ ከአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በመኪናው ፡ ግብር ፡ መክፈሉን ፡ ማስረጃ ፡ ካላመጡ ፡ አናዛውርም ፡ ተባሉ ። ገዢው ፡ መኪናውን ፡ ከገዛሁበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ያለውን ፡ ግብር ፡ ልክፍል ፡ ሲሉ ፡ የቀድሞ ፡ ባለቤትዋ ፡ የተጠቀሙበትን ፡ ግብር ፡ ካልከፈልክ ፡ ተብለው ፡ ሕግን ፡ አምነው ፡ በሐራጅ ፡ የገዙት ፡ መኪና ፡ በስማቸው ፡ እንዳይዛወር ፡ ተከለከሉ ፡ የሚል ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ጥቅምት ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ የተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ መኪናዎን ፡ በአቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ ስም ፡ እንዲያዛውር ፡ የማያዛውርበትም ፡ ምክንያት ፡ ቢኖር ፡ ይግለጽልን ፡ በማለት ፡ ጽፎ ለት ፡ ስለነበር ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ደገፉ ፡ የተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ዋና ፡ ዲሬክተር ፡ በቁጥር ፡ ፪ሺ፭፻፬/፳፫ሺ፭፻፮/፳፭ ፡ ጥር ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ የተጻፈ ፡ ከክቡር ፡ ከንቲባው ፡ ስለታዘዘን ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ስለገለጡልን ፡ ጥር ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም. በዋለው ፡ ችሎት ፡ አቶ ፡ ግርማ ፡ ደገፉ ፡ ትእዛዞቹን ፡ ራሳቸው ይዘው ፡ ቀርበው ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዲያሰራጹ ፡ ስለዘዘን ፡ በዛሬው ፡ ቀን ፡ ቀርበው ፡ አስረድተዋል ፡ የትእዛዞቹንም ፡ ፍቶ ፡ ኮፒ ፡ አያይዘዋል ።

አቶ ፡ ግርማ ፡ ደገፉ ፡ ያቀረቡዎቸውን ፡ ፍቶ ፡ ኮፒዎች ፡ እንደተመለከትናቸው ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ ዋና ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሹም ፡ ኅዳር ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. ለአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ከንቲባ ፡ በጻፉት ፡ ማሳሰቢያ ፡ ከንግድ ፡ መኪና ፡ ባለቤቶች ፡ የሚፈለገውን ፡ ግብር ፡ መሰብሰብ ፡ እንድንችል ፡ ማንኛውንም ፡ የንግድ ፡ መኪናዎች ፡ የሚሸጡ ፡ ሰዎች ፡ አስቀድመው ፡ መከፈል ፡ የሚገባውን ፡ ግብር ፡ ለመክፈላቸው ፡ መሥሪያ ፡ ቤታችን ፡ የሚሰጠውን ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ሳያቀርቡ ፡ የመኪና ፡ ባለን ብረትነት ፡ ዝውውር ፡ እንዲፈጸም ፡ ቁጥጥር ፡ ይደረግልን ፡ ብለው ፡ ነበር ። የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ከንቲባም ፡ ይህንን ፡ ማሳሰቢያ ፡ መነሻ ፡ በማድረግ ፡ ለተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፬/፯ ፡ ኅዳር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. በጻፉት ፡ ከአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ሳይሰጥ ፡ በንግድ ፡ መኪና ፡ የንብረት ፡ ማዛወር ፡ እንዳይፈጸም ፡ ብለዋል ። የተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ ሹም ፡ ግንቦት ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. ለአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ከንቲባ ፡ በጻፉት ፡ ማስታወሻ ፡ በሐራጅ ፡ ስለሚሸጡ ፡ መኪናዎች ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ በኩል ፡ የገጠማቸውን ፡ ችግር ፡ ስለገለጡ ፡ ከንቲባው ፡ ሰኔ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. በጻፈላቸው ፡ የቀድሞውን ፡ ትእዛዝ ፡ ጠቅሰው ፡ “የመኪና ፡ ምዝገባ ፡ የሚደረገው ፡ መኪናው ፡ በሐራጅ ፡ እንዲሸጥ ፡ የተሰጠው ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ከተፈጸመና ፡ ባለቤትነትም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፻፹፮ ፡ እና ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ፬፻፴፰ ፡ መሠረት ፡ ለገዢው ፡ ከተላለፈ ፡ በኋላ ፡ ስለሆነ ፡ የፍርድ ፡ ቤትን ፡ ትእዛዝ ፡ የማይነካ ፡ ነው ፡ ካሉ ፡ በኋላ ፡ ቀድሞ ፡ በተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ይፈጸም ፡ በማለት ፡ አስተላልፈዋል ።

በመሠረቱ ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ የንግድን ፡ መኪና ፡ ሽያጭ ፡ በሚደረግ ፡ ጊዜ ፡ የስም ፡ መዘዋወር ፡ ከመፈጸሙ ፡ በፊት ፡ በግድ ፡ መኪናው ፡ የሚከፈለው ፡ ግብር ፡ መግባቱን ፡ መቆጣጠሩና ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤትን ፡ መርዳቱ ፡ የሚመሰገንበት ፡ እንጂ ፡ የሚነቀፍበት ፡ አይደለም ። ሆኖም ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ በዕዳ ፡ ተይዞ ፡ በሐራጅ ፡ የሚሸጥ ፡ የንግድ ፡ መኪና ፡ ጉዳይ ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ነው ። በዕዳ ፡ የተያዘውን ፡ መኪና ፡ በሐራጅ ፡ የሚሸጠው ፡ የመኪናው ፡ ባለቤት አይደለም ፡ መንግሥት ፡ ነው ። በዚህ ፡ ክርክር ፡ በተደረገበትም ፡ ነገር ፡ አቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ የሰሌዳ ፡ ቁጥር ፡ አ.አ. ፳፫ሺ፭፻፮ ፡ የሆነችውን ፡ መኪና ፡ በ፪ሺ፭፻፲ ፡ ብር ፡ የገዙት ፡ የመኪናዋ ፡ ባለቤት ፡ ከነበሩት ፡ ከአቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉ ፡ ሳይሆን ፡ ከመንግሥት ፡ ባለሥልጣን ፡ ከፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ነው ። አቶ ፡ ተፈራ ፡ ኃይሉ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ተገድደው ፡ መኪናዎን ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ አሰረክበዋል ። በመኪናዋ ፡ ሊያዙባት ፡ አይችሉም ። መንግሥት ፡ ኑ ፡ መኪና ፡ ግዙ ፡ እያለ ፡ በሬዲዮና ፡ በጋዜጣ ፡ የመኪናዎን ፡ ዋጋ ፡ ከተቀበለ ፡ በኋላ ፡ እንደገና ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ የድርው ፡ የዘች ፡ መኪና ፡ ባለቤት ፡ በዚች ፡ መኪና ፡ ሲሠራ ፡ ባገኘው ፡ ጥቅም ፡ ግብር ፡ አልከፈለም ፡

ያንን ፡ ግብር ፡ ሳትከፍል ፡ በስምህ ፡ አላዛወርልህም ፡ ማለት ፡ በሕግ ፡ የማይደገፍ ፡ አሠራር ፡ ይሆናል ።

እላይ ፡ የተጠቀሰችውን ፡ መኪና ፡ የቀድሞው ፡ ባለቤት ፡ ራሱ ፡ በግል ፡ ሸጧት ፡ ቢሆን ፡ ያለብህን ፡ ግብር ፡ ሳትከፍል ፡ ስም ፡ አናዛውርም ፡ ቢባል ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ እንደተገለጠው ፡ ተገቢ ፡ ይሆናል ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በዕዳ ፡ ይዞ ፡ በሐራጅ ፡ ባሸጣት ፡ መኪና ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ያገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ አንዳች ፡ መብት ፡ የለውም ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በሥርዓት ፡ ቢጠይቅ ፡ ኖሮ ፡ መኪናዋ ፡ ተሸጣኝ ከፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ እጅ ፡ በገባው ፡ ፳፯፻፶፯ ፡ ብር ፡ የመኪና ፡ ዋጋ ፡ ላይ ፡ ነበር ። ይህ ፡ ገንዘብ ፡ በመኪናዋ ፡ ባለቤት ፡ በአቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉ ፡ ላይ ፡ ላስፈረደው ፡ ለሚስተር ፡ ሻሎም ፡ ሻሎሜ ፡ ከመከፈሉ ፡ በፊት ፡ እኔ ፡ ከአቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉ ፡ ላይ ፡ የምጠይቀው ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ብር ፡ የመንግሥት ፡ ግብር ፡ አለና ፡ አስቀድሞ ፡ ለእኔ ፡ ይከፈለኝ ፡ ብሎ ፡ የግብሩን ፡ ውሳኔ ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ማቅረብ ፡ ይችል ፤ ነበር ። በ፲፱፻፵፭ ፡ ዓ. ም. በወጣው ፡ የፍርድ ፡ አረጸጸም ፡ ደንብ ፡ የሕግ ፡ ክፍል ፡ ማስታወቂያ ፡ ክፍል ፡ ፩፻፺፯ ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ መሠረት ፡ የመንግሥት ፡ ግብር ፡ ከማንኛውም ፡ ዓይነት ፡ ዕዳ ፡ በቅድሚያ ፡ እንዲከፈል ፡ ስለታዘዘ ፡ የፍርድ ፡ አስፈጻሚው ፡ ተጠይቆ ቢሆን ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የሚፈለገውን ፡ ግብር ፡ ከመኪና ፡ ሸያጭ ፡ ላይ ፡ ቀንሶ ፡ ለአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ መክፈል ፡ ግዴታው ፡ ነበር ። የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ግን ፡ በሐራጅ ፡ ስለሚሸጡ ፡ የንግድ ፡ መኪናዎች ፡ በፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ በጋዜጣ ፡ የሚወጡትን ፡ ማስታወቂያዎች ፡ እየተከተለ ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ጥያቄውን ፡ በማቅረብ ፡ ፋንታ ፡ ምን ፡ ቸገረኝ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ እንደሆነ ፡ ስም ፡ አያዛውር ፡ በማለት ፡ ቁጭ ፡ ብሎ ፡ ይጠብቃል ። በዕዳ ፡ የሚጠየቅ ፡ ሰው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ነፍስ ፡ የሌላት ፡ መኪና ፡ አይደለችም ። ስለዚህ ፡ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በራሱ ፡ አለመትጋት ፡ ያመለጠውን ፡ ግብር ፡ ከእንግዲህ ፡ ወዲያ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሐራጅ ፡ የሸጣትን ፡ መኪና ፡ በማስያዝ ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ስም ፡ እንዳትዛወር ፡ በማድረግ ፡ ማግኘት ፡ አይችልም ። የግብሩ ፡ ባለ ፡ ዕዳ ፡ አቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉ ፡ ስለሆነ ፡ ባለዕዳውን ፡ ከሶ ፡ መጠየቅ ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ የተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ የሰሌዳ ፡ ቁጥር ፡ አ. አ. ፳፯፻፶፯ ፡ የሆነችውን ፡ መኪና ፡ በአቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ ስም ፡ እንዲያዛወር ፡ አዘናል ።

የአዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ከንቲባ ፡ ሰኔ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. ለተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽ/ቤት ፡ ያስተላለፉት ፡ ትእዛዝ ፡ የንግድ ፡ ጉዳይን ፡ የሚመለከት ፡ አስተያየት ፡ ያለበት ፡ ይመስላል ። በመሠረቱ ፡ ፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ለአቶ ፡ ያሲን ፡ ሁሴን ፡ የሸጠላቸው ፡ መኪና ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የመነገድ ፡ መብትን ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ አቶ ፡ ያሲን ፡ የአቶ ፡ ተፈራ ፡ ክፍሉን ፡ የመነገድ ፡ መብት ፡ በሐራጅ ፡ ገዝቻለሁ ፡ እንደሆነ ፡ የሚሉ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ትእዛዝ ፡ ይህንን ፡ አይመለከትም ። የትእዛዙ ፡ ግልባጭ ፡ ለተሸከርካሪ ፡ ክፍል ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ ይላክ ።

**The Imperial Ethiopian
High Court**

Judges:

Ato Assefa Liben
" Tadesse Wolde
" Daniel Zewdie

**ATO YASIN HUSSIEN v. VEHICLE REGISTRATION AND INSPECTION
SERVICE DEPARTMENT**

Civil File No. 693/62

Execution of judgement—transfer of ownership title—order of mandamus.

Applicant Ato, Yasin Hussien, applied to the court to have the ownership title of the car he bought by public auction transferred in his name when the respondent department refused to do so on the ground that he should produce a certificate from the Inland Revenue Department in relation to the payment of tax for the car.

Held: Respondent ordered to transfer ownership title.

1. A sale of a car by public auction at the order of a court is different from that by a private person and this is not subject to the same treatment.

2. The Inland Revenue Department can claim from the execution officer taxes due from a judgment debtor before the proceeds of the sale of a car sold by auction are paid to the judgment creditor.

ORDER

The present case has arisen when the execution officer wrote the following on Megabit 8, 1964, by Ref. No. 834/62. The essence of what he wrote is: that the judgement debtor, Ato Tefera Kiflu, failed to comply with the court order made in file No. 693/62 in the proceeding with Mr. Shalom Shalomie, the judgement creditor. Thereupon, we offered the judgement debtor's automobile, plate No. 23505 (A. A.), for sale by public auction and on Sene 21, 1963 we managed to sell the same to Ato Yasin Hussien, the highest bidder, for \$5810. In addition, we wrote to the Vehicles Registration and Inspection Service Department to transfer the title of the car in the name of Ato Yasin Hussien, the said department refused to transfer the title stating that Ato Yasin Hussien has to produce evidence showing that he had paid the tax for the car to the Inland Revenue Department. The buyer offered to pay the tax due since the time he bought the automobile but was requested to pay the tax which should have been paid by the previous owner. Thus, the buyer was unable to get the ownership title transferred in his name, in spite of the fact that he bought the automobile by public auction relying on the law for protection.

In its session of Tikemt 21, 1965 the Court wrote to the Vehicles Registration and Inspection Services Department ordering the same to transfer title of the automobile in the name of Ato Yassin Hussien, or otherwise submit its reasons for not doing so. Ato Girma Degeffa Director General of Vehicles Registration and Inspe-

ction Service Department, wrote, on Tir 14, 1965 by a Ref. No 2504/23505/65 and explained that the refusal to transfer the title was in pursuance with an order made by H. E. the mayor on Tir 18, 1965, the court ordered Ato Girma Degeffa to appear in person with the said order and explain the matter further accordingly, Ato Girma Degeffa appeared in Court today with photo-copies of the orders.

An examination of the photo-copies of the orders, submitted by Ato Girma Degeffa reveals that the chief of the Inland Revenue Department wrote a letter on Hidar 14, 1964 to the Mayor of the City of Addis Ababa asking the latter not to transfer ownership titles of commercial vehicles before the sellers of such vehicles produce certificates issued by the Inland Revenue Department confirming that they had paid all due taxes on their vehicles, so that the Inland Revenue Department will be able to collect the required tax owners of commercial vehicles. The Mayor of the City of Addis Ababa wrote an order to the Vehicles Registration and Inspection Service Department of Hidar 21, 1964 to act according by. The chief of the Vehicles Registration and Inspection Service Department wrote back to the Mayor on Ginbot 11, 1964 explaining the difficulties that his office had encountered with regard to vehicles that were being sold by public auction. The Mayor wrote and stated that his previous order should stand after pointing out that the said order does not interfere with the court's decrees, since the registration of cars take place after the courts' decrees are executed and after ownership is transferred to the buyer in pursuance with articles 1186 of the Civil Code and 438 of the Civil procedure Code.

Basically, the fact that the Addis Ababa Municipality sees to it that the required tax is paid to the Inland Revenue Department before the transfer of the title on a sale of a vehicle is effected thereby assisting the latter is worthy of praise. Nonetheless, a sale by public auction of a commercial vehicle at the order of a court because of a debt of the owner of such vehicle is a different matter. It is not the indebted owner who sells the vehicles, but the government. In the present case too, Ato Yasin Hussien bought the automobile, plate No. 23505 (A. A.) for \$5810 not from the owner, Ato Teferra Kiflu but from a government official, the execution officer. Ato Teferra Kiflu has handed over the vehicle at the courts' order. He does not have any say on it. It will not be pursuant to the law to refuse to transfer the ownership title in the name of the buyer on the ground that he was to pay the tax for the service that the previous owner had received from the automobile, after the government attached the car, sold the same by public auction and received its price.

As indicated above, it would be proper to refuse the transfer of the title on the ground of non-payment of tax, if the previous owner had sold the automobile himself. The Inland Revenue Department, however, does not have any right over an automobile which the government attached because of debt and sold by public auction. If it were according to procedure the Inland Revenue Department could have claimed for the proceeds of the sale of the automobile which is found in the hands of the execution officer. It could have claimed the sum of the tax money due from Ato Teferra Kiflu from the execution officer before the latter gave the price to Mr. Shalom Shalomie, the judgment creditor. If this were done, the execution officer had an obligation to deduct from the price of the automobile the sum claimed and pay it to the Inland Revenue Department, since pursuant to Art. 2 of the Judgement Execution Regs. (1945) L. Notice No. 197 the payment of the tax to the government is given precedence over all other debts. However instead of so requesting the execution officer, by following up notices in the newspapers concerning the sale of commercial vehicles by public auction, the Inland Revenue Department pursues a

policy of indifference by relying on the municipality's refusal to transfer ownership titles. A claim is made against a person, not against the lifeless automobile. Therefore, the Inland Revenue Department cannot claim the tax which it failed to collect because of its lack of diligence by attaching an automobile which the court had already sold by public auction, or by having the transference of titles denied to the buyers. Since Ato Teferra Kiflu is the tax debtor, the Inland Revenue Department has to sue him. Therefore, we order the Vehicles Registration and Inspection Service Department to transfer the ownership title of the automobile, plate No, 23505 (A. A.), in the name of Ato Yasin Hussien.

The order by the mayor of the city of Addis Ababa written on sene 9, 1964, to the Vehicles Registration and Inspections Service Department, appears to be in relation with trade matters. Basically, what the execution officer sold to Ato Yasin Hussien is an automobile and not a licence conferring a right for trade. If therefore Ato Yasin Hussien claims to have bought Ato Teferra Kiflu's trade licence by an auction, it is wrong, the court's order is not in relation with it. A copy of this order should be sent to the Vehicles Registration and Inspection Services Department.

የኤርትራ : ሕግጋት : እንቆቅልሽ*

ከፋሲል : ናሆም**

የኤርትራ : የፌዴራል : አስተዳደር : እንዲቀር : በ፲፱፻፷፪*** ፩. ም.¹ ውሳኔ : ሲደረግ ፤ ውሳኔውን : የሸገው : ሕጋዊ : ቀድሞ : ጥገና : የተሟላና : የሚያጠግብ : ቢሆን : ኖሮ : ከአሥር : ዓመታት : በኋላ : በነባህታ :² ፍርድ : ጉዳይ : ላይ : የተነሱ : የሕግ : ምስቅልቅሎች : ይፈጠሩ : ነበርን? ለዚህ : ጥያቄ : በቀላሉ : መልስ : ለማግኘት : ቢያስቸግርም : በ፲፱፻፶፯ : ፩. ም. «ስለሽፍቶች» : የወጣው : ሕግና :³ ሌሎችም : ተመሳሳይ : ሕጎች :⁴ እንደሚያመለክቱት : እርግጠኛ : ሆኖ : የሚታየው : በሕገ : መንግሥትና : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ያስነሱት : የተመሳቀለ : የሕግ : ችግር : ሲሆን : ሥረ : መሠረታቸው : የተያያዘው : የፌዴራሉ : አስተዳደር : መቅረት : ካስከተለው : ያልተሟላ : ቀድሞ : ጥገና : ጋር : ነው ። ስለዚህም : በፍርድ : ጉዳዮችና : በተደነገጉ : ሕጎች : የተነሱት : ምስቅልቅሎች : ለየብቻቸው : ሳይሆን : ከጠቅላላው : የኤርትራ : ሕግጋት : እንቆቅልሽ : ጋር : መመርመር : ይኖርባቸዋል ። ይህንንም : ረቀቅ : ያለ : የሕግ : ችግር : ለማስወገድ : አጠቃላይ : አስተያየቶችን : መሠንዘር : ለችግሩ : መፍትሔ : ለማስገኘት : ይረዳ : ይሆናል : ተብሎ : ተስፋ : ይደረጋል ።

7

* ይህ : ጽሑፍ : በመጀመሪያ : ሲታቀድ : ስለነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : ትችት : ከመስጠት : ምንም : ያህል : የበለጠ : አልነበረም ። ነገር : ግን : ወዲያውኑ : የፍርድ : ጉዳዩ : በኤርትራ : ሕግ : ላይ : ስላለው : እንቆቅልሽ : መሠረታዊ : ችግር : ላይ : በሚደረገው : የመግቢያ : ውይይት : ላይ : ከሚያስፈልጉት : ነገሮች : አንድ : ክፍል : ብቻ : ሆኖ : ተገኘ ። ጸሐፊው : በጥር : ወር : በ፲፱፻፸፫ : ፩. ም. በውጭ ባደረጉት : የምርምር : ጥናት : ብዙ : ነገሮችን : ለማግኘት : ችለዋል ። ደራሲው : እርዳታቸው : እጅግ : አስፈላጊ : ለነበረው : ለብዙዎቹ : የአሥመራ : የጠቅላይ : ጉራሽ : ነገሥት : ፍ/ቤት : ጻኞች : ሕግ : አስከፊነትና : ጠበቆች : ባለውለታ : ነው ። በቀዳማዊ : ኃይለሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋክልቲ : መምህራንና : ሠራተኞች : ላደረጉትም : ፍሬያማ : አስተያየት : ምስጋና : ይገባቸዋል ።

** አቶ : ፋሲል : ናሆም : በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋክልቲ : ረዳት : ፕሮፌሰር : ናቸው ።

*** በዚህ : ጽሑፍ : ውስጥ : የፍርድ : ጉዳዮች : ውሳኔ : ከተሰጠባቸው : ፩. ም. በስተቀር : የተጠቀሰው : ዘመን : በሙሉ : እንደአውሮፓውያን : አቆጣጠር : ተብሎ : ይነበብ ።

1. የኤርትራን : ፌዴራል : አስተዳደር : ለማስቀረትና : በኤርትራ : የገገሠ : ነገሥት : መንግሥት : የአንድነት : አስተዳደር : ለመተካት : የወጣ : ትእዛዝ : ቁጥር : ፳፯ ፣ ፲፱፻፷፪ : ፩. ም. ነጋሪት : ጋዜጣ : ፳፻፶፫ : ዓመት : ቁጥር : ፫ ።
2. እነባህታ : ይግባኝ : ባዮች : ዓቃቤ : ሕግ : መልስ : ሰጭ : የወንጀል : ይግባኝ : ቁጥር : ፸፬/፷፫ ፣ በጠቅላይ : ጉ. ነ. ፍ/ቤት : አሥመራ : ተበየነ ፣ አሥመራ : ሰኔ : ፳፩ : ቀን : ፲፱፻፷፫ : ፩. ም. የፍርድ : ጉዳይ : ሙሉ : ቃል : በዚህ : መጽሔት : እትም : ገጽ : ፪፻፳ ፣ ተመልከት ።
3. ስለሽፍቶች : የወጣ : ሕግ : ፲፱፻፶፯ : ፩. ም. በኤርትራ : ጋዜጣ : ሾልዩም : ፲፱ : ፲፱፻፶፯ : ፩. ም. ቁ. ፲፩ ። ሁለት : ጊዜ : ተሻሽሏል ። ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : (ከነማሻሻያዎቹ) ፲፱፻፶፱ : ፩. ም. በኤርትራ : ጋዜጣ : ሾልዩም : ፳፩ : ቁ. ፲፩ ፣ በ፲፱፻፶፱ : ፩. ም. ስለሽፍቶች : የወጣ : ሕግ : (ከነማሻሻያዎቹ : ፪ኛ) ፣ በኤርትራ : ጋዜጣ : ሾልዩም : ፳፪ : (፲፱፻፷፮ : ፩. ም.) ቁ. ፪ ፣ ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ከነማሻሻያዎቹ : ሙሉው : ቃል : በተቀጥላ : ፩ : ሀ ላይ : በገጽ : 288 ፣ ተያይዞ : ይገኛል ።
4. ስለሽፍቶች : ከወጣው : ሕግ : ጋር : ግንኙነት : ስላላቸው : ወደፊት : የምናገኛቸው : ፪ቱ : ሕጎች ፣ የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : (ማሻሻያ) ደንብ : ፲፱፻፶፮ : ፩. ም. ከአሁን : ጀምሮ : አንቀጽ : ፬፻፴፯ ፣ በመባል : የታወቀው : (የኤርትራ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : (ማሻሻያ) የሚገኘው : በኤርትራ : ጋዜጣ : ሾልዩም : ፲፯ (፲፱፻፶፮ : ፩. ም.) ቁ. ፯ና : ስለጋራ ኃላፊነት : የወጣ : ሕግ : (፲፱፻፷፮ : ፩. ም) ኤርትራ : ጋዜጣ : ሾልዩም : ፳፪ : ቁ. ፱ ፣ እነዚህም : በተከታታይ : በተቀጥላ : ፩ሐ ፣ ገጽ : 293ና : በተቀጥላ : ፩መ ፣ ገጽ : 293-94 ፣ ላይ : ተያይዘው : ይገኛሉ ።

የፌዴራሉ፡ አስተዳደር፡ ሲቀር፡ ሕጋዊ፡ ችግሮቹ፡ አልጠፉም ። በአሁኑ፡ ጊዜ በኤርትራ፡ ውስጥ፡ ያለው፡ በማደናገር፡ ረገድ፡ ረቀቅ፡ ያለው፡ የሕግ፡ ሥርዓት፡ ከኢትዮጵያ፡ የሕግ፡ ሥርዓት፡ ጋር፡ በሙሉ፡ የማይመሳሰል፡ ሆኖ፡ ይገኛል ። የአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ አዋጅ፡ መታወጅ፡ ለዚህ፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታ፡ በግልጽ፡ ተጨማሪ፡ ነገር፡ ነው ። ሆኖም፡ ይህ፡ የሕግ፡ እንቅስቃሴ ስለሆነ፡ የመነጨው፡ ከኤርትራ፡ የሕግ፡ ታሪክ፡ ብቻ፡ በመሆኑ፡ የፌዴራሉ፡ አስተዳደር፡ ሲያቆም፡ አጥጋቢ፡ መፍትሔ፡ ሲገኝለት፡ ይቻል፡ እንደነበረ፡ ይታመናል ። እውነትም፡ ከጥቂት፡ ዓመታት፡ ጭነት የተደረገው፡ የፌዴራሉ፡ አስተዳደር፡ መቅረት፡ ኤርትራን፡ በብዙ፡ ዓመታት፡ የተለየ፡ ታሪካ፡ ያጠራቀመቻቸውን፡ አስፈላጊ፡ ያልሆኑ፡ ሕግጋት፡ በጠቅላላ፡ ገንጥሎ፡ ለመጣል፡ አመች፡ ጊዜ፡ ነበር ። የኤርትራ፡ ሕግ፡ ምንም፡ እንኳን፡ አስፈላጊ፡ ያልሆኑ፡ ጉዳዮችን፡ ቢያጠቃልል፡ በአሁኑ፡ ጊዜ፡ መሠረታዊ፡ ችግሩ፡ የሕግ፡ ችግር፡ ነው ። ይህንንም፡ ለማስተዋል፡ የኤርትራን፡ ዘመናዊ፡ የሕግ፡ ታሪክ፡ በአጭሩ፡ መመልከት፡ ይገባል ።

፩. የኤርትራ፡ የሕግ፡ ታሪክ፡ (፲፰፻፺—፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም.)

የሕጋዊ፡ ችግሮች፡ ሥረ፡ መሠረቶች፡ ወደአንድ፡ መቶ፡ ዓመታት፡ ይጠጋል ። በ፲፰፻፺ ፡ ዓ. ም. አቅኚው፡ የጣሊያን፡ መንግሥት፡ ቅኝ፡ ግዛት፡ አድርጎ፡ ኤርትራን፡ ከሠየማት፡ ጊዜ፡ ጀምሮ፡ በየጊዜው፡ እየተከታተሉ፡ ለ፶፡ ዓመታት፡ ያህል፡ የወጡት፡ ሕጎች፡ በጣሊያንኛ፡ ቋንቋ፡ በአዋጅ፡ እየጸደቁ፡ ነበር ። የጣሊያንም፡ ሕጋዊ፡ ሥልጣን፡ የተመሠረተው፡ በጣሊያን፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ የበላይ፡ ገዥነት፡ ነበር ። ስለዚህም፡ በዚች፡ ቅኝ፡ ሀገር፡ የነበሩት፡ ሕግጋት—ቅኝ፡ ግዛቱንም፡ እንዲ

5. ስለአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ ሁኔታ፡ አዋጅ፡ በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ በአንዳንድ፡ ስፍራዎች፡ የአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ ሁኔታ፡ መኖሩን፡ ስለማስታወቅ፡ የወጣ፡ ትእዛዝ፡ ቁጥር፡ ፳፮፡ ፲፱፻፳፫ ፡ ዓ. ም. ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፴ኛ፡ ዓመት፡ ቁጥር፡ ፮፡ ተመልከት ። የሕግ፡ ክፍል፡ ማስታወቂያ፡ ቁጥር፡ ፫፻፲፡ ፲፱፻፳፫ ፡ ዓ. ም. በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ በአንዳንድ፡ ስፍራዎች፡ የአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ ሁኔታ፡ ስለመኖሩ፡ ለማስታወቅ፡ የወጣ፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፴ኛ፡ ዓመት፡ ቁ. ፮፡

6. በተለይ፡ ሊታወስ፡ የሚገባው፡ የኤርትራ፡ ሕግጋት፡ ሁሉ፡ የወጡት፡ የአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ ሁኔታ፡ ከመታወጅ፡ ቢያንስ፡ ቢያንስ፡ ከአሥር፡ ዓመት፡ በፊት፡ ነበር ። ከዚህም፡ በላይ፡ የአስቸኳይ፡ ጊዜ፡ ሁኔታው፡ የታወጀው፡ በጅኦግራፊ፡ ተክልሎ፡ “በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ በአንዳንድ፡ ስፍራዎች” ብቻ፡ ሲሆን፡ የኤርትራ፡ ሕግጋት፡ ግን፡ በመላው፡ የኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ይውላሉ ። በዚህም፡ ምክንያት፡ የኤርትራ፡ ሕግጋትና፡ የአስቸኳይ፡ ሁኔታ፡ አዋጅ፡ በቦታም፡ ሆነ፡ በጊዜ፡ አይመሳሰሉም ። በኋላ፡ እንደምናየው፡ የፖለቲካ፡ አጥፊዎች፡ የሚከሰሱት፡ በኤርትራ፡ ሕግጋት፡ መሠረት፡ አይደለም ። በእንደዚህ፡ ዓይነት፡ ጊዜ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ይውላል ። እነዚህ፡ ሁሉ፡ ምክንያቶች፡ የኤርትራ፡ ሕግጋት፡ እንቅስቃሴ ስለከሰቱ፡ የሕግ፡ ታሪክ፡ የመነጨ፡ በመሆኑ፡ ከአስቸኳይ፡ አዋጅ፡ ተለይቶ፡ መመርመር፡ አለበት፡ ወደሚለው፡ መደምደሚያ፡ በቀጥታ፡ ይመራሉ ።

7. በታሪክ፡ እንደምንመለከተው፡ ይህ፡ ክፍል፡ ሀገር፡ የጥንቱ፡ የአክሱም፡ መንግሥት፡ ክፍል፡ ነበር ። በአስላሞች፡ መምጣትና፡ የበጃ፡ ነገዶች፡ የቆላውን፡ የባህር፡ ጠረፍ፡ በመያዛቸው፡ ምክንያት፡ የአክሱም፡ መንግሥት፡ ተከፋፈለ ። በሚቀጥሉት፡ ጥቂት፡ መቶ፡ ዓመቶች፡ ምን፡ እንደተደረገ፡ ያለን፡ እውቀት፡ አነስተኛ፡ ነው ። በመካከለኛው፡ ክፍል፡ ዘመን፡ መጨረሻ፡ አካባቢ፡ ይኸው፡ ክፍል፡ ሀገር፡ በባላባቶች፡ ነገሥታት፡ ሥር፡ የባህረ፡ ነጋሽ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ አንድ፡ ክፍል፡ ሆኖ፡ ነበር ። በባህሩ፡ አካባቢ፡ (በተለይም፡ ምፅዋ) የሚገኘው፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ የኦሮሚያ፡ ግዛት፡ (ኢምፓየር) የመጨረሻ፡ ደቡባዊ፡ ወሰን፡ ሆኖ፡ ይቆጠር፡ ነበርና፡ በየተራ፡ በቱርኮችና፡ በግብጾች፡ ፓሻዎች፡ ተገዝቷል ። አውሮፓውያን፡ አፍሪካን፡ ለቅኝ፡ ግዛት፡ በሚቃረጡበት፡ ዘመን፡ ይህ፡ ከኤርትራ፡ ባህር፡ በስተምዕራብ፡ የሚገኘው፡ አካባቢ፡ ኤርትራ፡ ተብሎ፡ የጣሊያን፡ የመጀመሪያ፡ ቅኝ፡ ግዛት፡ ሆነ ።

ያጠቃልሉ፡ ከተደረጉት፡ ደንበኛ፡ የጣሊያን፡ ሕጎች፡ በስተቀር—⁸ የወጡት፡ ሕጎች፡ ለማመንጨት፡ በሚያስችሉት፡ ክርማ፡ በወጡት፡ መሠረታዊ፡ ሕግጋት፡ መሠረት፡ ነበር። የእንግሊዝ፡ ወታደራዊ፡ አስተዳደር፡ የኤርትራን፡ አስተዳደር፡ ሥልጣን፡ በ፲፱፻፵፩፡ ዓ. ም. በተረከበ፡ ጊዜ፡ ይኸው፡ የሕግ፡ አቋም፡ በሙሉ፡ እንዳለ፡ ሳይነካ፡ ቆይቷል።⁹ የእንግሊዝ፡ መንግሥት፡ በኤርትራ፡ ላይ፡ የነበረው፡ ሥልጣን፡ ጊዜያዊ፡ ጠባይ፡ ብቻ፡ ያለው፡ ሳይሆን፡¹⁰ አንድ፡ መንግሥት፡ እተረከበው፡ እጠላት፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ የነበረውን፡ ሕግና፡ ኢንስቲትዩሽኖች፡ እንዳይለውጥ፡ የሚከለክለውን፡ የሔግን፡ ስምምነት፡ ውል፡ በተጨማሪ፡ ማክበር፡ እንዳለበት፡ የእንግሊዝ፡ መንግሥት፡ ተሰማው።¹¹ በኋላም፡ የእንግሊዝ፡ ወታደራዊ፡ አስተዳደርና፡ የበላይ፡ ተጠባባቂነት፡ በኤርትራ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ለውጥ፡ ሲያመጣ፡ በእንግሊዝኛና፡ በጣሊያንኛ፡ ቋንቋዎች፡ ቀስ፡ በቀስ፡ በከፊል፡ የተለያዩ፡ ክፍሎችን፡ በማሻሻል፡ ነበር።¹²

የፌዴራሉ፡ አስተዳደር፡¹³ የ፲፱፻፶፪፡ ዓ. ምህረቱን፡ አዲስ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ከማስገኘቱ፡ በስተቀር፡ የነበረውን፡ የሕግ፡ ሥርዓት፡ እንዳለ፡ ትቶታል።¹⁴ አዳዲስ፡ ሕጎችም፡ በጣሊያንኛና፡ በእንግሊዝኛ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ በተጨማሪም፡ የኤርትራ፡ ሕገመንግሥት፡ የአፈሲዬል፡ ቋንቋ፡ ባደረጋቸው፡ በአረብኛና፡ በትግርኛም፡ ይወጡ፡ ነበር።¹⁵ በዚህ፡ ጊዜ፡ ከወጡት፡ ሕግጋት፡ አንዱ፡ በ፲፱፻፶፯፡ ዓ. ም. ስለሸፍቶች፡ የወጣው፡ ሕግ፡¹⁶ ሲሆን፡ በነባህታ፡¹⁷ ፍርድ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ የተዳከመ፡ ቢሆንም፡ ከፍተኛ፡ ቦታ፡ ስለአለው፡ በሚቀጥለው፡ ጽሑፍ፡ እንመለከታለን።

ለማጠቃለል፡ ያህል፡ እንደተመለከትነው፡ እስከ፡ ፲፱፻፶፪፡ ዓ. ም. ድረስ፡ የኤርትራ፡ የሕግ፡ ሥርዓት፡ በጣሊያንኛ፡ በእንግሊዝኛ፡ በትግርኛና፡ በአረብኛ፡ እንደ

8. እንደጣሊያን፡ ፍትሐብሔር፡ ሕግና፡ እንደጣሊያን፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ያሉት፡ ስምምነቶችም፡ ሆሉ፡ ይችላሉ፡ ቅኝ፡ ግዛት፡ እንዲያጠቃልሉ፡ ተደርገዋል። ለምሳሌ፡ ስለዚህ፡ ሁኔታ፡ የአጠቃላይ፡ አስተያየት፡ “የኢንተርናሽናል፡ ሕግ፡—በአገሮች፡ መካከል፡ ስለሚደረግ፡ የሙሉ፡ ገዥነት፡ መረካከብ” በኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ሸልዩም፡ ፩፡ ቁ.፡ ፩፡ ገጽ፡ ፪፻፪—፪፻፫፡ (፲፱፻፷፮፡ ዓ. ም) ተመልከት።
9. ጄ. ኬ. ኤን. ትራቫስኪስ፡ ኤርትራ፡ ኤ. ኩላኒ፡ ኢን፡ ትራንዚሽን፡ (፲፱፻፵፫—፲፱፻፵፬፡ ዓ. ም.) ገጽ፡ ፳፬—፳፮፡ በኦክስፎርድ፡ ዩኒቨርሲቲ፡ ፕሬስ፡ ሎንዶን፡ (፲፱፻፷፮፡ ዓ. ም.)
10. ምንም፡ እንኳ፡ አሥመራ፡ ከጣሊያን፡ ነፃ፡ የሆነችው፡ በሚያዝያ፡ ወር፡ ፲፱፻፵፩፡ ዓ. ም. ቢሆንም፡ ፪ኛው፡ የዓለም፡ ጦርነት፡ እስከ፡ ፲፱፻፵፩፡ ዓ. ም. ድረስ፡ አላለቀም፡ ነበር። የሥላም፡ ውል፡ የተፈረመው፡ በ፲፱፻፵፯፡ ዓ. ም. ነበር።
11. ትራቫስኪስ፡ እላይ፡ እተጠቀሰው፡ መጽሐፋቸው፡ ውስጥ፡ ገጽ፡ ፳፬፡
12. የጣሊያንኛ፡ ቋንቋ፡ በሥራ፡ ላይ፡ እንዲቆይ፡ የተደረገበት፡ ዋናው፡ ነገር፡ ምቹ፡ በመሆኑ፡ ነው።
13. ለአፈሲዳዊው፡ የኤርትራ፡ ፌዴራል፡ አስተዳደር፡ አቋም፡ “የተባበሩት፡ መንግሥታት፡ ኩሚሽነር፡ በኤርትራ፡ የመጨረሻው፡ ራፖር” ተመልከት። የተባበሩት፡ መንግሥታት፡ ጠቅላላ፡ ስብሰባ፡ ሰባተኛው፡ መደበኛ፡ ስብሰባ፡ ተጨማሪ፡ ቁጥር፡ ፲፩፡ (A/፪፻፶፯፻፳) ኒው፡ ዩርክ፡ (፲፱፻፶፪፡ ዓ. ም.)
14. በአንቀጽ፡ ፶፮፡ የኤርትራ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ እንደሚለው፡ ግናቸውም፡ ሕጎችና፡ መምሪያዎች፡ በሚያዝያ፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፩፡ ዓ. ም. በሥራ፡ ላይ፡ ያሉና፡ ከዚያ፡ በኋላ፡ በአስተዳደርና፡ ሥልጣን፡ ያልተደመሰሱትና፡ በዚህ፡ ሥልጣን፡ መሠረት፡ የወጡት፡ ሕጎችና፡ መምሪያዎች፡ በሕግ፡ እንደፀኑ፡ ይቆያሉ። በሕጎቹና፡ በመምሪያዎቹ፡ እንዲሁም፡ በሕገ፡ መንግሥቱ፡ መካከል፡ አለመስማማት ሲኖር፡ የኋለኛው፡ የሚፀና፡ መሆኑን፡ አንቀጽ፡ ፶፮፡ (፪) በግልጽ፡ ይናገራል።
15. የኤርትራ፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፴፰፡ (፩)
16. የግርጌ፡ ማስታወሻ፡ ቁጥር፡ ፫፡ ተመልከት።
17. የግርጌ፡ ማስታወሻ፡ ቁጥር፡ ፪፡ ተመልከት።

ነገሩ ፡ ተውጣጥቶ ፡ የተዘጋጀ ፡ ሲሆን ፡ ኤርትራ ፡ በዓለም ፡ አቀፍ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ የወረሰችው ፡ የማያስተማምንና ፡ ያልተረጋጋ ፡ ዕድል ፡ ነው ።¹⁸

ኢትዮጵያም ፡ ከ፲፱፻፵፪ ፡ ዓ. ም. ጀምሮ ፡ በየጊዜው ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡¹⁹ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ብዙ ፡ ሕጎችን ፡ በአዋጅ ፡ አጽድቃ ፡ ካወጣች ፡ በኋላ ፡ ከ፲፱፻፶ ዓ. ም. እስከ ፡ መጀመሪያዎቹ ፡ ፲፱፻፷ ፡ ዓ. ም. ድረስ ፡ በኮድ ፡ መልክ ፡ በተፋጠነ ፡ ሁኔታ ፡ ስታወጣ ፤²⁰ ለአዲሱ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ መሠረቱ ፡ በ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. ተሻሻሎ ፡ የወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ነበር ።²¹ ይህ ፡ አዲስ ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ በአሥመራ ፡ በኩል ፡ ሲታይ ፡ ላለው ፡ ችግር ፡ አዲስ ፡ ተጨማሪ ፡ ስፋት ፡ ስጥቶታል ። የፌዴራሉና ፡ የእንግሊዝ ፡ አስተዳደሮች ፡ እንዲሁም ፡ የቅኝ ፡ አገዛዝ ፡ ሕጎች ፡ (በጠቅላላው ፡ የኤርትራ ፡ ሕግጋት) ሕጋዊ ፡ ረቂቅነት ፡ እንደአዳንድ ፡ ችግር ፡ ሆነው ፡ ቢወሰዱ ፤ ከ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. በኋላ ፡ የወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በኤርትራ ፡ ላይ ፡ የሚኖረውን ፡ ውጤት ፡ ለመወሰን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። እዚህ ፡ ላይ ፡ አተኩረን ፡ መመልከት ፡ ያለብን ፡ ይህ ፡ ልብወለድ ፡ ትምህርታዊ ፡ የምርምር ፡ ጉዳይ ፡ ሳይሆን ፡ በእርግጥ ፡ ሲደረግ ፡ የሚታይ ፡ ነገር ፡ ነው ። በተለይም ፡ የኤርትራ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ አጽድቆ በኤርትራ ፡ ላይ ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የፈቀዳቸው ፡ ሕጎች ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ያሉት ፡ ናቸው ።²² በ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም. የፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ማለቅና ፡ ኤርትራ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ ሆና ፡ መቀላቀል ፡ ይህንን ፡ ሥርዓት ፡ ሕጋዊ ፡ ለማድረግ ፡ በአእምሮ ፡ የማውጠንጠንን ፡ ችግር ፡ ለማስወገድ ፡ እትብቱን ፡ ቆርጦ ፡ ችግሮቹን ፡ ማጥፋት ፡ ይቻላል ፡ እንደነበር ፡ ግልጽ ፡ ነው ፤ እንደአጋጣሚ ፡ ሆኖ ይህ ፡ ሊሆን ፡ አልቻለም ።

18. የፈደራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ሕግ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ የፈረመበት ፡ እራሲያላዊ ፡ የአማርኛ ፡ ቅጅ ፡ እንዳለ ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልጋል ።

19. ከጠላት ፡ ወረራ ፡ በፊት ፡ ሕጎች ፡ በአራሲያላዊው ፡ ጋዜጣ ፡ በብርሃንና ፡ ሠላም ፡ በአማርኛና ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ወጥተው ፡ ነበር ።

20. ሕጎቹና ፡ እራሲያላዊው ፡ አጠራራቸው ፡— የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፻፶፮ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. ፲፯ኛ ፡ ዓመት ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።

የባህር ፡ ሕግ ፡ በ፲፱፻፷ ፡ ዓ. ም. የወጣ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፻፷፬ ፡ ፲፱ኛ ፡ ዓመት ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁ. ፩ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በ፲፱፻፷ ፡ ዓ. ም. የወጣ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፻፷፮ ፡ ፲፱ኛ ፡ ዓመት ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ።

የንግድ ፡ ሕግ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፻፷፯ ፡ በ፲፱፻፷ ፡ ዓ. ም. ፲፱ኛ ፡ ዓመት ፡ በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፫ ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ የአዋጅ ፡ ቁጥር ፡ አልተሰጠውም ፡ ፳፩ኛ ፡ ዓመት ፡ በ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ. ም. በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ድንጋጌ ፡ ቁጥር ፡ ፶፪ ፡ ፳፭ ፡ ዓመት ፡ በ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ. ም. በተለይ ፡ የወጣ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ።

21. የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፲፩ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፪ ። የመጀመሪያውን ፡ የ፲፱፻፵፩ ዓ. ም. የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥትን ፡ ሽርታል ።

22. የ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ምቱ. የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ኤርትራንም ፡ እንዲያጠቃልል ፡ መስከረም ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. የኤርትራ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ ተቀብሎት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እንደራሴ ፡ ህዳር ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ በአዋጅ ፡ አጸደቀው ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ (ኤርትራን ፡ የሚያጠቃልል) ፡ ሕግ ፡ በ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. የወጣውን ፡ የኤርትራ ፡ ጋዜጣ ፡ ሸልዮም ፡ ፳፩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፪ ፡ ተመልከት ። በተቀጥላ ፡ ፩መ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፲፫ ፡ ተያይዞ ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ የተገኘው ፡ እራሲያላዊው ፡ ግልባጭ ፡ በጣልያንኛ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ።

የፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ በተፈጸመበት ፡ ጊዜ ፡ የኤርትራን ፡ ሕግጋት ፡ በሚመለከቱ ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ሦስት ፡ መሠረታዊ ፡ አማራጮች ፡ ነበሯት ። እነሱም ፡ ሁለት ፡ ቀላል ፡ አቋራጭ ፡ መንገዶችና ፡ አንድ ፡ ጠቅላላ ፡ ለውጥ ፡ ለማካሄድ ፡ የሚያስችል ፡ ነበር ። ላይ ፡ ላዩን ፡ ስንመለከተው ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ያልሆኑትን ፡ ፀንተው ፡ የሚሠራባቸውን ፡ ማናቸውንም ፡ ሕጎች ፡ በሙሉ በማጥፋት ፡ ሁሉንም ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕጎች ፡ ብቻ ፡ በከመቅጽበት ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ እንዲሠሩ ፡ ማድረግ ፡ ትክክለኛ ፡ ጥበብ ፡ ነገር ፡ ይመስላል ። ይህንን ፡ አቋራጭ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ የሆኑ ፡ አስተያየቶችን ፡ በማስተዋል ፡ ሳይጠቀምበት ፡ ቀርቷል ። በተቻለ ፡ መጠን ፡ አነስተኛ ፡ የሆነ ፡ የሕዝቡን ፡ የዕለት ፡ ኑሮ ፡ የሚነካ ፡ ለውጥ ፡ ተፈላጊ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ብንወስድ ፡ ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ ጊዜያዊ ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ መመስረቱን ፡ በመፍጠር ፡ የሚገኝ ፡ መፍትሔ ፡ የማያስፈልግ ፡ ጩኸትና ፡ ኡኡታን ፡ ያስከትላል ። ይህ ፡ መፍትሔ ፡ በተለይም ፡ በመንግሥቱ ፡ አስተዳደር ፡ ውስጥ ፡ ተካፋይ ፡ የሆኑትን ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ፖሊሶች ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ የሕግ ፡ አስከባሪዎች ፡ ጠበቆች ፡ ጻኞች ፡ የሕግ ፡ አማካሪዎችና ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ሠራተኞችን ፡ አስፈላጊ ፡ የሚሆነውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ እንዲፈልጉ ፡ ያስገድዳቸው ፡ ነበር ።²³

ሕጋዊ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ ስንመለከተው ፡ መፍትሔው ፡ ተፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ አይገኝም ። የረቀቁትን ፡ ዘመናዊ ፡ ሕጎች ፡ አተረጎጡም ፡ የሚያመጡት ፡ ችግርና ፡ በተጨማሪ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ ቅጅ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ በብዛት ፡ እንዲገኙ ፡ ለማድረግ ፡ ያለው ፡ የአስተዳደር ፡ ችግር ፡ በአንዳንድ ፡ ቦታዎች ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ የሚመሳሰሉ ፡ ለማግኘት ፡ የሚፈልጉ ፡ እንዳያገኙ ፡ አድርጓቸዋል ። ቀደም ፡ ብለው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ተሟልተው ፡ የነበሩት ፡ ክፍሎች ፡ በአሁኑ ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ በድንገት ፡ ያልተሟሉ ፡ ቦታዎች ፡ ተፈጥረው ፡ በግልጽ ፡ ይገኛሉ ። ምሳሌዎችን ፡ ለመጥቀስ ፡ ያህል ፡ ይህ ፡ ዕድል ፡ የሚደርሳቸው ፡ ክፍሎች ፡ ከሠራተኛና ፡ አሠሪ ፡ ግንኙነትና²⁴ የኢንዱስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብቶች²⁵ ጀምሮ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ስለጤንነትና ፡ የህንጻ ፡ ሥራ ፡ ያወጣቸውን ፡ ደንቦች ፡ እንዲሁም ፡ ጫካና ፡ የዱር ፡ አራዊት ፡ ጥበቃ²⁶ ደንቦችን ፡ ያጠቃልላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰለውን ፡ ክፍል ፡ በአንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ ከኤርትራ ፡ ሕግ ፡ የተለየ ፡ መፍትሔ

23. በመጀመሪያ ፡ የሚያጋጥመው ፡ የታወቀው ፡ የቋንቋ ፡ ችግር ፡ ለዚህ ፡ ተጨማሪ ፡ ነው ። በዚህ ፡ የቋንቋና ፡ የሕግ ፡ ችግር ፡ ለመጀመሪያ ፡ ምርምር ፡ በአርከፕርና ፡ ፋሲል ፡ ናሆም ፡ “ቋንቋ ፡ በፍርድ ፡ ቤት” በሚል ፡ ርዕስ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቋንቋ ፡ ጥናት ፡ በሚል ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ በመታተም ፡ ላይ ፡ ስለሆነ ፡ ተመልከት ።

24. በአሠሪና ፡ ሠራተኛ ፡ መካከል ፡ ባለው ፡ ግንኙነት ፡ ላይ ፡ ስላለው ፡ ችግር ፡ የተደረገ ፡ ጥሩ ፡ ትችት ፡ ርብርቅ ፡ ሚንስ ፡ “የ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የኤርትራ ፡ ሠራተኛ ፡ አቀጣጠር ፡ እዋጅ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ አቋም” በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የመጽሔት ፡ ሸልዩም ፡ ፩ ፡ ቁ. ፩ ፡ (፲፱፻፷፰ ፡ ዓ. ም.) ተመልከት ።

25. ፒተር ፡ ዊንሸፕ ፡ “የኢንዱስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ በኢትዮጵያ” በዚህ ፡ እትም ፡ ገጽ ፡ ፲፻፵፮ ፡ ላይ ፡ በሚገኘው ፡ ጽሑፋቸው ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ በቂ ፡ የሆኑ ፡ የቅኝ ፡ አገዛዝ ፡ ሕጎች ፡ ስለአሉ ፡ መላው ፡ ኢትዮጵያን ፡ የሚያጠቃልሉ ፡ አዲስ ፡ ሕጎች ፡ በፍጥነት ፡ ያስፈልጋሉ ፡ ይላሉ ።

26. በሌላ ፡ መስክ ፡ ደግሞ ፡ በኤርትራ ፡ ጋዜጣ ፡ ሸልዩም ፡ ፳፩ ፡ ቁ. ፪ ፡ (፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም.) የሚገኘው ፡ የድሃ ፡ መከላከያ ፡ ጠበቃ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓትና ፡ ለጠበቆች ፡ በሞያቸው ፡ በመከራከር ፡ ስለ ፡ አገልግሎት ፡ የሚከፈላቸውን ፡ አበል ፡ ይደነግጋል ። እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሕግ ፡ ለሌላው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ መዳረስ ፡ ይኖርበታል ።

እንዲገኝለት ፡ ሕጉ ፡ ማድረግ ፡ ነበረበት ።²⁷ ስለዚህ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቶቹ ፡ ችግሮች ፡ ሁሉ ፡ ይህንን ፡ አጭር ፡ መንገድ ፡ ከመከተል ፡ አይቀሩም ፡ ነበር ። አጋጣሚ ፡ ሆኖ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ይህንን ፡ ምርጫ ፡ ላለመውሰድ ፡ ወሰነ ። ሆኖም ፡ ችግሩን ፡ በትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ እንደተመለከተው ፡ ለማስወገድ ፡ መረጠ ።²⁸

ይህንን ፡ ለመሸፈን ፡ የወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ደንግጋል ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ፀንተው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ወይም ፡ የፌዴራል ፡ እቋም ፡ በመኖሩ ፡ ምክንያት ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ አዋጆችና ፡ ደንቦች ፡ በሙሉም ፡ ሆነ ፡ በከፊል ፡ ለአስተዳደሩ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ሁሉ ፡ ወደፊት ፡ በሚወጡ ፡ ሕጎች ፡ ተሰርዘው ፡ አስኪተኩ ፡ ድረስ ፡ እንዳሉ ፡ ፀንተው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ይሆናሉ ። ያሉትም ፡ የአስተዳደር ፡ ድርጅቶች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ ሆነው ፡ እነዚህን ፡ ሕጎች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋላቸውን ፡ እንዲቀጥሉ ፡ ያደርጋሉ ።²⁹

ትእዛዝ ፡ ፳፯ን ፡ ላይ ፡ ላዩን ፡ ስንመለከተው ፡ አነስተኛ ፡ የመከላከልን ፡ መስመር ፡ በመከተል ፡ የሕጉ ፡ ሥርዓት ፡ ቢያንስም ፡ ቢበዛም ፡ እንዳለ ፡ እንዲቆይ ፡ ያደርጋል ። ሕጎቹ ፡ ሁሉ ፡ በግልጽ ፡ እስከተሻሩ ፡ ድረስ ፡ እንዳሉ ፡ የፀኑና ፡ የሚሠራባቸው ፡ ሕጎች ፡ ሆነው ፡ ይቀራሉ ። ቢሆንም ፡ “ለአስተዳደሩ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የሚያስፈልጉት” የሚል ፡ ከሕጉ ፡ የተለየ ፡ ድንጋጌ ፡ ተጨምሮ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ትእዛዝ ፡ የታቀደው ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ የተራው ፡ ሕዝብ ፡ የኑሮ ፡ ሁኔታ ፡ እንዳይበላሽ ፡ መሆኑን ፡ በግልጽ ፡ ሲያስረዳም ፡ ማንኛውም ፡ የኤርትራ ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ፀንቶ ፡ እንዳለ ፡ ሊቆይ ፡ የሚችለው ፡ ለዚችው ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ አስተዳደር ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ ይገልጻል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ማንኛውም ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሲውል ፡ ለኤርትራ ፡ አስተዳደር ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ እንዲሠራበት ፡ ማስፈለጉ ፡ ወይም ፡ አለማስፈለጉ ፡ መጠየቅ ፡ አለበት ። በሌላ ፡ አነጋገር ፡ ትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ የሚኖረው ፡ ውጤት ፡ ማንኛውንም ፡ ሕግ ፡ በኤርትራ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ጽኑነት ፡ አጠራጣሪ ፡ ያደርገዋል ።³⁰

ይህ ፡ የአጭር ፡ መንገድ ፡ መፍትሔ ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ የኤርትራን ፡ አስተዳደር ፡ ሥራ ፡ በመቀጠል ፡ ለማካሄድ ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ ወይም ፡ አለመሆኑን ፡ የሚወስነው ፡ ማን ፡ እንደሆነ ፡ መልስ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ጥያቄ ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ ትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ መልስ ፡ አይሰጥም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ሕጎችን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ግዴታ ፡ የተጣለበት ፡ ባለሥልጣን ፡ ይህንንም ፡ ጥያቄ ፡ ለመመለስ ፡ የሚችል ፡ ይመስላል ፡ ብለን ፡ ለመገመት ፡ እንችላለን ። በተሰጠው ፡ ውሳኔ ፡ ያልረካው ፡ ባለጉዳይ ፡ እንደነገሩ ፡ ውጤት ፡ ሕጉ ፡ አያስፈልግም ፡ ስለዚህ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ አይገባውም ፤ ወይም ፡ ያስፈልጋል ፡ ስለዚህ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡

27. በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ የሥራ ፡ ግብር ፡ አገማመት ፡ ዘዴና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ፍጹም ፡ የተለየ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ በሌሎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛቶች ፡ ነጋዴዎች ፡ ትርፋቸውንና ፡ (ኪሣራቸውን) በዓመት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መግለጽ ፡ (ማስታወቅ) ፡ ሲኖርባቸው ፡ በኤርትራ ፡ ግን ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ተቋቁሞ ፡ በነበረው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መሠረት ፡ በዓመት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ መግለጽ ፡ ይኖርባቸዋል ።

28. የግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ፩ ፡ ተመልከት ።

29. ትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ አንቀጽ ፡ ፮ ።

30. ማንኛውም ፡ የኤርትራ ፡ ሕግ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ለመደምደም ፡ ሕጉ ፡ “አስፈላጊ ፡” አይደለም ፡ በሚለው ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ የማረጋገጥ ፡ ግዴታና ፡ ሕጋዊ ፡ ለመሆኑ ፡ ወይም ፡ ላለመሆኑ ፡ በግምት ፡ መቀበል ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ።

አለበት : በማለት : ይግባኝ : ለማለት : ይችላል = ለምሳሌ : አንድ : በሕግ : ላይ : የተ
 መረከብ : አስተዳደርን : የሚመለከት : ውሳኔ : በሚሰጥበት : ጊዜ : “ለአስተዳደር :
 አስፈላጊ : ሆነው : እንዲሠራባቸው : የሚያስፈልጉ” : አይደሉም : ብሎ : የሚያስ
 በው : ወገን : ባለሥልጣኖች : በአስተዳደር : በኩል : ያለውን : የይግባኝ : መብቱን :
 እስኪጨረስ : ድረስ : ለበላይ : ባለሥልጣኖች : ይግባኝ : ማለት : ይችላል ።

በማናቸውም : የፍርድ : ጉዳይ : ላይ : ነገሩን : ባለጉዳዩ : ወደፍርድ : ቤት : በመ
 ውሰድ : ይህንን : ጭብጥ : በማንሳት : ክርክር : የተነሳበት : ሕግ : በሥራ : ላይ : ሊው
 ል : አይገባም : ለማለት : ይችላል ። በፍርድ : ቤት : ባለው : የበታችና : የበላይ : አቋ
 ሞች : መሠረት : ከበታች : ወደበላይ : ፍርድ : ቤቶች : ብዙ : ይግባኞች : ይኖራሉ ።
 በማናቸውም : የአስተዳደርም : ሆነ : የፍርድ : ቤት : ይግባኝ : ላይ : ባለሥልጣኖች :
 ሕጉ : የማያስፈልግና : በሥራ : ላይ : ሊውል : የማይገባው : መስሎ : ሲታያቸው :
 ነገሩ : እዚህ : ላይ : አያቆምም ። ክሱ : መጀመሪያ : ወደተነሳበት : ተመልሶ : በሌላ :
 ሕግ : ላይ : የተመሠረተ : ውሳኔ : ይሰጣል ። በአንድ : በተለየ : የፍርድ : ጉዳይ : ላይ :
 ካሉ : ችግሮች : ሌላ : በአንድ : ባለሥልጣን : የተሰጠው : ውሳኔ : በሌሎች : ባለሥል
 ጣኖች : ወይም : ተመሳሳይ : ጭብጦች : ባሏቸው : በሌሎች : የፍርድ : ጉዳዮች : ላይ :
 ያለው : ውጤት : በየትኛውም : ቦታ : ላይ : ግልጽ : ሆኖ : አይገኝም ።³¹ ለአስተዳ
 ደሩ : አስፈላጊ : ሆነው : እንዲሠራባቸው : የሚያስፈልጉት : ሕጎች : ሁሉ : ፀንተው :
 ይኖራሉ : የሚለው : ወሰን : ያልተበጀለት : ድንጋጌ : ውጤቱ : ሕጋዊ : ምስቅልቅሎ
 ችን : ማብዛት : ነው ። ምንም : እንኳን : ትእዛዝ : ፳፯ : ዋና : ዓላማው : በፊት : የነበ
 ሩትን : ሕጋዊት : ጽኑነት : በተቻለ : መጠን : ለመጠበቅ : ቢሆንም : የሚኖረው :
 ሕጋዊ : ውጤት : ጠቅላላውን : የኤርትራን : ሕጋዊት : አጠራጣሪ : ሁኔታ : ላይ :
 መጣል : ነው ። ሁኔታውም : ከኋላ : የቀረ : ታሪካዊ : አይደለም ። ለወደፊቱ : አንድ :
 ዓይነት : አጠቃላይ : መፍትሔ : ካልተገኘ : በቀር : በትእዛዝ : ፳፯ : ላይ : ከዚህ :
 በፊት : ሥሩን : የሰደደው : መፍትሔ : ምንም : የሕጉ : ሥርዓት : የተስተካከለ : ባይ
 ሆን : በአሁኑ ጊዜ : በምጥ : ስቃይ : ላይ : ይገኛል ። የኤርትራ : የሕግ : ታሪክም :
 ሆነ : የሕግ : ችግሮች : ከተለመዱት : ለየት : ያሉ : በመሆናቸውና : ያልተለመዱ :
 መፍትሔዎች : ስለማይጠይቁ : በሠፊው : በታቀደው : ቀዶ : ጥገና : ችግሩን : ከማው
 ጣት : በስተቀር : ሌላ : መፍትሔ : ለኤርትራ : ሕጋዊት : እንቅፃልሽ : ለማግኘት :
 አይቻልም ።

፫. የባህታ : ፍርድ : ጉዳይ ።

ምናልባት : አንድ : የኤርትራን : ሕግ : አስፈላጊነት : ጥርጣሬ : ላይ : የሚጥለው :
 የኢትዮጵያ : ሕግ : የሚፈለገውን : ነገር : በትክክል : አሟልቶ : እንደሚሸፍን : በማሳ
 የት : ነው ። ሆኖም : አልፎ : አልፎ : አንድን : ሕግ : በሥራ : ላይ : ማዋል : ሕጋዊነ
 ትና : ሕገ : መንግሥታዊነት : ማንሳት : ሌላው : መንገድ : ነው ። በፊታችን : ያለው :
 የፍርድ : ጉዳይ : በሁለቱም : ነጥቦች : ላይ : ለመተቸት : እጅግ : ታላቅ : የሆነ : አጋ
 ጣሚ : የሚሆነው : በነባታ : ፍርድ : ጉዳይ : ላይ : በኤርትራ : ሕግ : ውስጥ : ያሉት :
 ሁለቱ : ዓይነት : ችግሮች : ስለሚነሱ : ነው ። በዚህ : በሕግ : በኩል : አስደናቂ : በሆነው :

31. ችግሩ : አንድ : ባለሥልጣን : የሰጠው : ውሳኔ : በሌሎች : ላይ : ያለው : ውጤት : በግልጽ : ክፍ : ያለ :
 የጥያቄ : ክፍል : ነው ። ምናልባትም : የተሰጡት : ውሳኔዎች : በውሳኔ : ሰጭዎቹ : ባለሥልጣኖች : እየ
 ተመደቡ : ተከፋፍለው : የውሳኔዎቹን : ውጤቶች : በየክፍል : ክፍላቸው : መተንተን : ይሻል : ይሆ
 ናል ።

የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡³²
 ውስጥ ፡ ክፍል ፡ ፪ ፡ ፫ና ፡ ፬ን ፡ ጥሳቸዳል ፡ ብሎ ፡ ብዙ ፡ ተከሳሾችን ፡ ከሰሰ ፡ የክሱ ፡
 ፍሬ ፡ ነገሮችና ፡ ሕጋውያን ፡ ጭብጦቹ ፡ ተመሳሳዮች ፡ ናቸው ። ከፍተኛ ፡ ፍ/ቤት ፡
 የትግሬ ፡ ጠ/ግዛት ፡ ነዋሪዎች ፡ የሆኑትን ፡ አምስቱን ፡ ተከሳሾች ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም
 ሌላ ፡ ፈንጂ ፡ መሣሪያ ፡ ይዘው ፡ በመወንበድ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆነው ፡ አግኝተዋል ። ሰኔ ፡
 ፳፯ ፡ ፲፱፻፷፯ ፡ ዓ. ም. በኤርትራ ፡ በባሪንቱ ፡ አጠገብ ፡ በሱዳን ፡ ጠረፍ ፡ በኩል ፡ ከሁ
 ለት ፡ ሰዎች ፡ ፻፶፮ ፡ ከብቶችን ፡ ዘርፈው ፡ ነበር ። የተከሳሾቹ ፡ ጠበቃ ፡ ለጠቅላይ ፡
 ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ ለይግባኝ ፡ ካቀረባቸው ፡ አቤቱታዎች ፡ መካከል ፡ ክሱ ፡
 ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ መታየት ፡ እንዳልነበረበት ፡ አመልክቷል ።
 ለዚሁም ፡ ሁለት ፡ ምክንያቶችን ፡ አቅርቦ ፡ ነበር ። ፩ኛ/ በዚህ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ ስለሽፍ
 ቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ መጠበቅን ፡
 ከሚደነግገው ፡ ከተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ይቃረናል ። ፪ኛ/ አስፈ
 ላጊ ፡ ከሆነም ፡ ክሶቹ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ መቅረብ ፡ አለባቸው ።
 በትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯ ፡ እንደተገለጸው ፡ የተከሳሾቹ ፡ ጠበቃ ፡ ሁለተኛ ፡ አቤቱታ ፡
 የተመሠረተው ፡ ስለ ፡ ሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ክሱ ፡ የተመሠረተ
 ባቸው ፡ ክፍሎች ፡ ለአስተዳደሩ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የሚያስፈልጉ
 ናቸው ፡ የሚል ፡ ክርክር ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ
 የወንጀል ፡ ነክ ፡ ስለሆኑ ፡ ጉዳዮች ፡ ሁሉ ፡ በደንብ ፡ አጠቃሎ ፡ ይዟል ። ምናልባት ፡
 ክሶቹ ፡ ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡ ይልቅ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡
 ሲታዩ ፡ ግልጽ ፡ የሆኑ ፡ ጥቅሞችን ፡ አገኛለሁ ፡ ብሎ ፡ የተከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ አስቦ ፡
 ይሆናል ። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በይበልጥ ፡ ሰብአዊ ፡ ርኅራኄ ፡ ያለበትና ፡
 ስለቅጣት ፡ ያለው ፡ ዝንባሌ ፡ ይበልጥ ፡ የላላ ፡ ነው ። ይህም ፡ ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡
 ሕግ ፡ ጽኑና ፡ አስገዳጅ ፡ ከሆኑት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ጋር ፡ ሲነፃፀር ፡ ለፍ/ቤቱ ፡ ቅጣትን ፡
 ስለ ፡ መወሰኑ ፡ ጉዳይ ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ። ጠቅላይ ፡ ን ፡ ነ ፡ ፍ/ቤት ፡
 ክሶቹ ፡ በተሳሳተ ፡ ሕግ ፡ ተመስርተው ፡ ሲያገኛቸው ፡ የከፍተኛውን ፡ ፍ/ቤት ፡ ውሳኔ

32. «የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ስለያዙ ፡ ሽፍቶች ፡»

፩. ሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ የበለጡ ፡ ሰዎች ፡ የጋራ ፡ ዓላማቸው ፡ ማናቸውንም ፡ የኃይል ፡ ሥራ ፡
 ለመፈጸም ፡ ከሆነና ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስም ፡ አንዳቸው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣ
 ሪያ ፡ ከያዙ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልበት ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ምክንያት ፡ ካላገኘ ፡
 በቀር ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ከአምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣሉ ።

፩ኛ/ የቅጣት ፡ ማክበጃ ።

፪. በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ ወንጀል ፡ በመፈጸም ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ ማንኛ
 ውም ፡ ሰው ፡ ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ የሚቀጣው ፡ የሽፍቶች ፡ አባል ፡ ሆኖ ፡ ከም
 ግብ ፡ ዝርፈያ ፡ ሌላ ፡ ኃይልን ፡ በመጨመር ፡ ማናቸውም ፡ ወንጀል ፡ ፈጽሞ ፡ በተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ነው ።
 ፪ኛ/ የቅጣት ፡ ማክበጃ ።

፫. በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ ወንጀል ፡ በመፈጸም ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ ማንኛ
 ውም ፡ ሰው ፡ በአሥራ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እስራት ፡ የሚቀጣው ፡

(፩) የሽፍቶቹ ፡ አባል ፡ ሆኖ ፡ ከምግብ ፡ ዝርፈያ ፡ ሌላ ፡ ሁለት ፡ የኃይል ፡ ወንጀሎችን ፡ መፈ
 ፀሙ ፡ የተረጋገጠበት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡

(፪) የኃይል ፡ ወንጀሉ ፡ ከመፈጸሙ ፡ በፊት ፡ ጥቂት ፡ አስቀድሞ ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ከሽፍቶቹ ፡
 አንዱ ፡ ጠብመንጃ ፡ የተኮሰ ፡ ወይም ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ያፈነዳ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

አፍርሶ : ክሱ : እንደገና : እንዲታይ : ያዛል :³³ ብሎ : በጠበቃው : ዘንድ : ተሰፋ : መደረጉ : የተሳሳተ : አይደለም = በሁለቱም : መንገዶች : በኩል : የጠበቃው : ተሳፋ ሳይቃና : ቀረ : ምክንያቱም : ጠቅላይ : ንጉሠ : ነገሥት : ፍ/ቤት : ይግባኙን : አልቀ በልም : አላለም : ወይም : ፍርዱን : አልለወጠም = በበታች : ፍ/ቤት : የተወሰነውን : የአሥር : ዓመት : ጸኑ : እስራት : ደግፎታል = የተከሳሾቹ : ጠበቃ : በዋናው : ክስ : ፍሬ : ነገር : ቢሸነፍም : ቅሉ : በሕጋዊ : ክርክሮች : በኩል : በማሸነፍ : ጠቃሚ : ለሆኑ : ሁለት : ጭብጦች : በር : ከፈተ =^{33v}

ይህም : የነባህታን : ፍርድ : ጉዳይ : በተለያዩ : ሁለት : ምክንያቶች : የተነሣ : በሕገ : መንግሥት : በኩል : ከፍተኛ : ያደርገዋል = በአንድ : ጊዜ : ሁለት : ጠቃሚ : የሕግ : ጭብጦችን : ስለሚገልጽ : የነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : በአንድ : ድንጋይ : ሁለት : ዎሮችን : እንደገደለ : ይቆጠራል = በጣም : ሰፊ : ከሆኑት : ሁለት : ምክንያቶች : አንዱ : ብቻ : ይበቃ : ነበር : በማለት : ሌሎች : ሰዎች : ጉዳዩን : ሰሌላ : ይተረጉሙትና : ከተፈላጊነት : በላይ : አድርገው : ይመለከቱት : ይሆናል = ፍ/ቤቱ : ስለሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ : መጠቀምን : አጥብቆ : የሚቃወሙ : ከባድ : ክርክሮች : እንደአጋጣሚ : ለማግኘት : ቻለ = እነዚህም : ሁልጊዜ : ለጭብጦቹ : ደንብን : የተከተሉ : መልሶች : አልነበሩም = የተያያዙም : አልነበሩም = አንዳንዶቹ : ከሌሎች : በይበልጥ : በሰፊው : የሚያወሩ : ነበሩ = ጥቂቶች : ክፍል : ፫ : ፬ : ተፍቀዋል : ሲሉ ሌሎቹ : ደግሞ : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : እራሱ : በሙሉ : በሥራ : ላይ : አይውልም : ለማለት : ሞክረዋል = ስለሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ : ጨርሶ : እስከመተው :

33. “ፕሮፌሰር : ሮናልድ : ስክላር : እንደገለጹልኝ : ይግባኝ : ሰሚው : ፍ/ቤት : ውሳኔውን : እንዲያረርስኛ : እንደገና : ክሱ : መሰማት : እንዲጀምር : ለማዘዝ : የሚያስችለው : ስልጣን : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ይግባኝ : በሚለው : (ስልጣን) : አንቀጽ : በግልጽ : አልተሰጠም = ቁጥር : ፻፺፩ : አንዳንድ : ይግባኝ : የግየት : ስልጣን : ይሰጣል : ነገር : ግን : ፍ/ቤቱ : ውሳኔን : ስለማፍረስ : የክሱ : እንደገና : መሰማት : እንዲጀምር : ለማዘዝ : የሚያስችል : ስልጣን : አልተሰጠም = ምንም : እንኳን : ይህ : ሥልጣን : በቁጥር : ፻፺፩ : የሌለ : ቢሆንም : የኢትዮጵያ : ይግባኝ : ሰሚ : ፍ/ቤቶች : አንዳንድ : ጊዜ : ይህን : ሥልጣን : ተጠቅመውበታል = አእምሮ : ንጉሤ : ይግባኝ : ባይ : አቃቤ : ሕግ : መልስ : ሰጭ : የአዲስ : አበባ : ከፍተኛ : ፍ/ቤት : የወንጀል : ይግባኝ : መዝገብ : ቁጥር : ፻፲፫/፱፮ : ፲፱፻፷፮ : በቀጻማዊ : ኃይል : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : አዲስ : አበባ : ፲፱፻፷፱ : “የኢትዮጵያ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት :” የሚል : በዚ. ፊሸር : የተጻፈውን : መጽሐፍ : በገጽ : ፬፻፱ : ላይ : ተመልከት : እንዲሁም : ፊሸር : ስለዚህ : ጉዳይ : ያቀረቧቸውን : ትችቶች : በገጽ : ፬፻፱፯ : ያለውን : አስተውል = የይግባኝ : ሰሚው : ፍ/ቤት : የበታች : ፍ/ቤት : የሰጠውን : ውሳኔ : የሚያስለውጥ : የሕግ : ስህተት : ሲያገኝ : ነገር : ግን : ተከሳሹ : ጥፋተኛ : በመሆኑ : ቅጣት : የሚገባው : ቢሆን : ይህን : ሥልጣን : በመጠቀም : ክሱን : መጀመሪያ : ክሱ : መሰማት : ወደተጀመረበት : የበታች : ፍ/ቤት : በመምራት : ሙሉ : የክስ : መሰማት : እንዲጀመር : ማዘዝ : በእርግጥ : አስፈላጊ : ነው = የክሱ : መጀመሪያ : ሰሚ : ፍ/ቤት : እንደገና : ሙሉ : የክስ : መሰማት : የሚደረግበት : ትክክለኛ : ቦታ : ነው = ቁጥር : ፻፺፩ : ለይግባኝ : ሰሚ : ፍ/ቤቶች : ይህን : አስፈላጊ : ሥልጣን : ባለመስጠቱ : የሚያሳዝን : ነገር : ነው = ሁልጊዜ : አለመሚላትን : ከዚያም : መደበላለቅን : የሚያስከትለውን : ሥነ : ሥርዓት : ይግባኝ : የመሰማት : ስልጣኖችን : ለመዘርዘር : ሞክሯል = ከዚህ : ሁሉ : የሚመረጠው : ይህ : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ለይግባኝ : ሰሚ : ፍ/ቤት : በጠቅላላው : አስፈላጊና : ተገቢ : መስሎ : ከታየው : ማንኛውም : የፍትህ : ዓይነት : የመስጠት : ሥልጣን : ቢያገኙባቸው : ይኸል : ነበር =”

33v. “ይህ : በጠቅላላው : የማይኖር : ልዩነት : ነው = በሕጋዊ : ክርክሮች : ማሸነፍ : በፍርድ : ጉዳይ : ላይ : የተለየ : ውጤት : ያስከትላል = ቢሆንም : ፍ/ቤቱ : በዚህ : ፍርድ : ጉዳይ : ክሱ : የተመሠረተው : በተሳሳተ : ሕግ : ላይ : መሆኑን : ከተረዳ : በኋላ : ወዲያውኑ : የክሱ : መመስረቻ : ሕግ : ስለሽፍቶች : ከወጣው : ሕግ : ወደወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : እንዲለወጥ : ወሰነ = ከዚያም : በኋላ : በተተኪው : ሕግ : ላይ : ባለው : ቅጣት : ከተመለከተው : ጋር : ስለሚሰማግግ : ፍ/ቤቱ : የፈተኛውን : ፍርድ : ወዲያውኑ : አጸናው = ምንም : እንኳን : ጊዜ : ቢቆጥብ : ቅሉ : ሥነ : ሥርዓቱ : ያልተስተካከለ : ይመስላል =”

ያዘነበለው ፡ የፍ/ቤት ፡ አስተሳሰብ ፡ እነዚህን ፡ ሁሉ ፡ ክርክሮች ፡ ስላመጣና ፡ እንዳ ደቹም ፡ እግብ ፡ ላይ ፡ ሳይደርሱ ፡ ስለቀሩ ፡ በሁለቱ ፡ የሕግ ፡ ጭብጦች ፡ መሃከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡ የማማታት ፡ ዝንባሌን ፡ አሳይቶአል ። በዚህ ፡ የተነሳ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ቢያየውና ፡ ውሳኔ ፡ ቢሰጥበትም ፡ አንዳንድ ፡ ትልልቅ ፡ ችግሮች መፍትሔ ፡ ሳይገኝላቸው ፡ ይጎተታሉ ። ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ፍ/ቤት ፡ ከክፍል ፡ ፪ ፡ ፫ና ፬ ፡ ሌላ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ ውሎ ፡ እንዲቆይ ፡ ይቻል ፡ ወይም ፡ አይቻል ፡ እንደሆነ ፡ ስላለው ፡ ሐሳብ ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ አይደለም ።³⁴

የሆነው ፡ ሆኖ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሁለት ፡ ነጥቦች ፡ ከሁለት ፡ የተለያዩ ፡ ክፍሎች ፡ የመነጨ ፡ ናቸው ። አንድ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጭብጥ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ተፈጻሚ ፡ ማድረግ ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ መልኩን ፡ ይገልጻል ። ስለአንድ ፡ ሕግ በግብር ፡ ማዋል ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊነት ፡ የሚያነሳ ፡ ጉዳይ ፡ ጥቂት ፡ ቢሆንም ፡ ራሱ በጣም ፡ ትልቅ ፡ ትርጉም ፡ ያዘለ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ቀጥሎ ፡ ከትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯ ፡ በፊት ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የነበረው ፡ ሕግ ፡ አሁንም ፡ የፀና ፡ መሆኑ ፡ የሚያስጠይቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ጭብጥ ፡ ዕለታዊ ፡ የተለምዶ ፡ ጥቅም ፡ ያለውና ፡ ይህ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ እንዲቀርብ ፡ ካደረጉት ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ ነው ። ሁለቱም ፡ ነገሮች ፡ ማስተዋልን ፡ ስለሚጠይቁ ፡ በአጭሩ ፡ ይተነተናሉ ።

ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ጭብጥ ፡— “ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አይስማማም ፡” በማለት ፡ የተከሰሰች ፡ ጠበቃ ፡ ላቀረበው ፡ ክርክር ፡ ፍ/ቤቱ ፡ መልስ ፡ ሲሰጥ ፡ በገሃድና ፡ በግልጽ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ “ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አይስማማም ፡” ብሏል ። ቢሆንም ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ እራሱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ፡ አላለም ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ጎጆ ፡ በመሆኑ ፡ ይህ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሳይሆን ፡ ያገኘው ፡ ነጥብ ፡ አንዳንድ ፡ ማብራሪያዎችን ፡ የሚጠይቅ ፡ ስለሆነ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ያቀረበውን ፡ ምክንያት ፡ ማየት ፡ ይበጃል ።

እነዚህ ፡ በፍ/ቤቱ ፡ የተጠቀሱት ፡ የክርክር ፡ ክፍሎች ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ መጠበቅ ፡ በሚለው ፡ ዕንስ ፡ ሀሳብ ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ ናቸው ። ሕግን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በማዋል ፡ ረገድ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ዜጎች ፡ መካከል ፡ ምንም ዓይነት ፡ ልዩነት ፡ እንዳይደረግ ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ ፫ና ፡ ፴፰ ፡ እንደሚከለክል ፡ ፍ/ቤቱ ፡ አሰረድቷል ።³⁵ አዲሱ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ይህንን ፡ ጉዳይ ፡ ይደግፈዋል ፡ ምክንያቱም ፡ ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯ ፡ “በመላው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ . . . ተሻሽሎ ፡ የወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ብቻ ፡ ነው” ይላል ።³⁶ ይህ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ እኩል ፡

34. “ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ አሜሪካ ፡ ባሉት ፡ በአንዳንድ ፡ የሕግ ፡ ሥርዓቶች ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ስለ ፡ ጉዳዩ ፡ በሰጠው ፡ ውሳኔና ፡ በሀሳብ ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ሁሉ ፡ በሌሎች ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ መለየት ፡ የተለመደ ፡ ነገር ፡ ነው ። በሀሳብ ፡ ውስጥ ፡ ባሉ ፡ በሌሎች ፡ ሁሉ ፡ የተባለው ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ካሳለፈው ፡ ውሳኔ ፡ ጋር ፡ ያልተያያዘ ፡ (ዲክተም) በመባል ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይህም ፡ በተመሳሳይ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ የተሰጠ ፡ ውሳኔን ፡ በመከተል ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ ላላቸው ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ በነባህታ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ ልዩነት ፡ ማየት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።”

35. አንቀጽ ፡ ፴፯ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡ “ማንም ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ ይጠበቃል ።” እንዲሁም ፡ አንቀጽ ፡ ፴፰ ፡ “በብሔራዊ ፡ (ሲቪል) ፡ መብቶች ፡ ረገድ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይደረግም” ይላል ።

36. “ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯ ፡ ክፍል ፡ ፫ ።”

ሆኖ ፡ መጠበቅን ፡ መነፈግ ፡ እንደሌለበት ፡ ያረጋግጣል ። በፍ/ቤቱ ፡ በቀረበው ፡ ክር ክር ፡ መሠረት ፡ በተለያዩ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ ለሚፈ ጸመው ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ወንጀል ፡ (በጦር ፡ መሣሪያ ፡ ውንብድና ፡)³⁷ የተለያዩ ፡ ሕጎችን ፡ መጠቀም ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ መጠበቅን ፡ እንደመንፈግ ፡ ይቆጠራል። የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሌሎች ፡ የመንግሥቱ ፡ ግዛቶች ፡ ተፈጻሚ ፡ ሲሆን ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ግን ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ በዚህ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ እንዲጠቀምበት ፡ ተጠይቋል ። ለአንድ ፡ ዓይነት ፡ ወንጀል ፡ ሁለት ፡ የተ ለያዩ ፡ ሕጎችን ፡ መጠቀም ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ መጠበቅን ፡ እንደመንፈግ ፡ ስለ ሚቆጠር ፡ በአንዱ ፡ ብቻ ፡ መገልገል ፡ ያስፈልጋል ። ይህን ፡ ሁሉ ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ ለምን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋልና ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ውም ፡ ሕግ ፡ መሠረዝ ፡ ስላለበት፤³⁸ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ መጠቀም ፡ ሕገ፡መን ግሥታዊ ፡ አለመሆኑን ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ማሳየት ፡ ጀመረ ። በልምድ ፡ በኩል ፡ ስንመለከተው ፡ ስለ ሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ፡ ማለት ፡ ሕገ ፡ ራሱ ፡ በእርግጥ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ፡ እንደማለት ፡ ይቆ ጠራል ።³⁹ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ በእርግጥ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደ ለም ፡ ለማለት ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ወደተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፪ ፡ ሄደ ፡ መመልከት ፡ አለበት ።⁴⁰ ይህ ፡ ፍ/ቤት ፡ ይህንን ፡ ማድረግ ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ አልታየውም ። ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ጥልቅ ፡ ምርምር ፡ ማድረግ ፡ አስ ፈላጊ ፡ ስለአልነበር ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ችግሩን ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ መመልከቱ ፡ ጊዜና ፡ ድካ ምን ፡ ሊቆጥብለት ፡ ችሏል ። በእርግጥ ፡ በክፍል ፡ ፪ ፡ ፫ና ፡ ፬ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጠባብ ፡ የሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጭብጥ ፡ በተለይ ፡ በዚህ ፡ በቀረበው ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ ወደዋናው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ መግባቱ ፡ ምናልባት ፡ አስፈላጊ ፡ አልነበረም ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ክርክሮች— በፍ/ቤቱ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ ሕግን ፡ ለማስወገድ ፡ የቀረቡት ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ነክ ፡ የሆኑትና ፡ በሁለተኛ ፡ ደረጃ ፡ የቀረቡት ፡ ክርክሮች ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የመነጨ ፡ ናቸው ። ፍ/ ቤቱ ፡ የወንጀለኛ ፡ ሥርዓት ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንደተገለጸው ፡ “ከፍተኛ ርኅራኄ ፡ የተመላበትና ፡ ቀላል ፡ መሆኑን ፡” አመልክቷል ። ይህ ፡ ሕግ ፡ ለፍ/ቤት ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ ፍርድ ፡ የመስጠትን ፡ ስልጣን ፡ እንደሚፈቅድለት ፡ ተረድቶታል ። በተ ቃራኒ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ለፍ/ቤቱ ፡ ቅጣት ፡ የመወሰን ፡ ስልጣን ፡ የማ ይሰጥ ፡ አስገዳጅ ፡ ሕግና ፡ በተለይ ፡ ለዚህ ፡ ወንጀል ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ቅጣት ፡ ይገባ ዋል ።⁴¹ የሚል ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቷል ። ፍ/ቤቱ ፡ ይህንን ፡ ተቃውሞ ፡ የሚገባ ፡ ነው ፡

37. በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፻፲፱፯ ።
 38. እዚህ ፡ ላይ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ (፩) ፡ ማብራራት ፡ አስፈላጊ ፡ ላይሆን ፡ አይቀ ረም ።
 39. (፩) አንዳንድ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ግልፅ ፡ የሆኑ ፡ ወንጀሎችን ፡ ለማጠቃለል ፡ ባለመቻላቸው ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ ተፈጻሚዎች ፡ ካልሆኑና ፡
 (፪) ፍ/ቤቱ ፡ ከሕገ ፡ መንግሥት ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፡ በመውጣቱ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ካልነቀፈ ፡ በስ ተቀር ።
 40. አንቀጽ ፡ ፻፳፪ ፡ “ይህ ፡ የተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ . . . በአንድነት ፡ ሆኖ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ የበላይ ፡ ሕግ ፡ ይሆናል ። ወደፊትም ፡ የሚሰሩ ፡ ሕጎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ፍርዶች ፡ ውሳኔ ዎች ፡ ሁሉ ፡ ከዚህ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ የማይስማሙ ፡ ሲሆኑ ፡ ዋጋ ፡ የሌላቸውና ፡ የማያገለግሉ ፡ ይሆናሉ ።” ይላል ።
 41. ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ የመጀመሪያው ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፫ ፡ “ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፶፮ (፪) ፡ ፳፱ ፡ እስከ ፡ ፳፫ና ፡ ከቁጥር ፡ ፻፹፰ ፡ እስከ ፡ ፪፻፲፩ ፡ በስተቀር ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍልን ፡ ይከተላል ።” ይላል ።

ሲል : ከወሰነ : በኋላ : “እርሱ : [ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ] : በሕገ : መንግሥቱ : መሠረት : ከወጡ : ዘመናውያን : ሕጎቻችን : ጋር : የሚሰማማ : አይደለም :” በማለት : ሀሳቡን : አጠቃሏል ። አንድ : ሰው : ይህንን : አባባል : እጥቅም : ላይ : ለማዋል : ቢፈቀድለት : ይህ : ዓይነቱ : ምክንያት : እደራደር : “በተዘዋዋሪ : መንገድ : ሕገ : መንግሥታዊ : አይደለም :” እንደማለት : ያለ : ነው ። ምርምሩም : እንደሚከተለው : ይሆናል ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕገ : ከሕገ : መንግሥቱ : ይሰማማል ። ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ከወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : ጋር : አይሰማማም ። ስለዚህ ። ሲል ሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : አይሰማማም ። ተመራማሪዎች : ስህተቱ : ግልጽ : ሆኖ : ያገኙታል ። ሕጋዊ : በሆነ : መንገድ : ስናየው : ፍ/ቤቱ : የወንጀለኛ : መቅጫውን : ሕግ : ድንጋጌ : ከሌሎች : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕጎች : በላይ : አድርጎ : ያያቸው : ይመስላል ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : “ለወንጀለኛ : መቅጫ : ጠቅላላ : ሕግ : ማሟያ : የሚሆኑት ልዩ : ሕጎች : የተጠበቁ : ናቸው ።” ይላል ።⁴² ይህን : ክርክር : በሚመለከት : ነገር : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ወንጀል : ነክ : የሆነ : ልዩ : ሕግ : ነው : ተብሎ : አይቆጠርም : ወይ?

ስለ : ሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ : ያወጡት : ሕግ : አዋቂዎች : በዚህ : ክፍል : ሊገኙ : ስለሚችሉት : ችግሮች : ያውቁ : ነበር ። ስለዚህ : የ፲፱፻፶፱ : ዓ. ም. ማሻሻያ : “የወንጀለኛው : መቅጫ : ሕግ : አንዳንድ : ነገር : ልዩ : ችግሮችን : ለማስወገድ : ተስማሚ : ባለመሆኑ : ስለሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ :” እንዲታወጅ : አስፈልጎ : በጠቅላላው : ክፍል : የሚገኙትን : አንቀጾች : በተለይ : ለመተው : ስለሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ : ክፍል : ፲፫ : ተክቶታል ።⁴³ የማሻሻያው : አንዱ : ዓላማው : ስለሽፍቶች : በወጣው : ሕግና : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : መካከል : ያለውን : ግንኙነት : ለማሳየት : ሲሆን : ፍ/ቤቱ : በአንዳንድ : ባልታወቁ : ምክንያቶች : ማሻሻያውን : ምንም : ሳይጠቅሰው : አልፏል ።

ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ስለቅጣት : ያለውን : የአስገዳጅነት : ጠባይ : ከተመለከትን : ዘንድ : የዚህ : ሕግ : ክፍል : ፪ : ፫ : ፬ : በተከታታይ : ከአሥርና : ከአሥራ : አምስት : ዓመት : “በማያንስ ” እስራት : የሚል : ዓይነት : ቅጣት : አለበት ። እነዚህ : ክፍሎች : አነስተኛውን : ቅጣት : ቢወስኑም : ለፍ/ቤቱ : አስፈላጊ : መስሎ : ከታየው : ከዚህ : የበለጠ : ቅጣት : እንዲበይን : ስልጣን : ይሰጡታል ። ለምሳሌ : ፍ/ቤቱ : ከባድ : ያልሆኑ : ጥፋቶች : በክፍል : ፪ : መሠረት : ከአምስት : እስከ : አሥር : ዓመት : እስራት : ሊፈርድበት : ይችላል ። በተለይ : በዚህ : ክፍል : ፍ/ቤቱ : “ቅጣቱን : የሚያቀልበት : በጣም : ልዩ : የሆኑ : ምክንያት : ካገኘ” በእርግጥ : ከተመደበው : ዝቅተኛ : የአምስት : ዓመት : እስራት : በታች : ለመፍረድ : ስልጣን : አለው ። እንደዚሁም : ፍ/ቤቱ : በክፍል : ፫ : ፬ : መሠረት : በተከታታይ : ከ፲—፲፭ : ዓመትና : ከ፲፮—፳ : ዓመት : የእስራት : ቅጣት : የመፍረድ : ስልጣን : አለው ። በተዘዋዋሪ : መንገድም : ቢሆን : በእያንዳንዱ : ክፍል : የተወሰነው : ዝቅተኛ : ቅጣት : እየጨመረ : ስለሚሄድ : በእያንዳንዱ : ክፍል : የሚወሰነውን : ከፍተኛ ቅጣት : ልናውቀው : እንችላለን ። እርግጥ : ለፍርድ : ቤቱ : የተሰጠው : ስልጣን : ከወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ይልቅ : ስለሽፍቶች : በወጣው : ሕግ : ያለው : ያነሰ :

42. የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁጥር : ፫ ። ጥያቄ :—በሕግ : እኩል : ሆኖ : መጠበቅ : የሚለውን : ሕገ : መንግሥታዊ : አንቀጽ : ለማሟላት : (ለግርካት) እነዚህን : ልዩ : ሕጎች : በኢትዮጵያ : ግዛቶች : በሙሉ : ተፈጻሚ : እንዲሆኑ : ማድረግ : ይገባል : ወይ?

43. ይህ : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : የ፲፱፻፶፱ : ዓ. ም. ሁለተኛ : ማሻሻያ : ነው ። በተቀጥሎ : ፩ : (መ) በገጽ : ፪፻፲፫ : ተመልከት ።

ነው።⁴⁴ ከዚህም፡ በላይ ስለሽፍቶች፡ የወጣው፡ ሕግ፡ ከወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ሕግ፡ በመለየት፡ ፍ/ቤቱን፡ የታገደ፡ ውሳኔ፡ እንዳይሰጥ፡ ይከለክለዋል።⁴⁵ ምንም፡ እንኳን፡ ይህ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫና፡ ስለሽፍቶች፡ በወጣው፡ ሕግ፡ መካከል፡ ልዩ ነት፡ ቢፈጥር፡ ለፍ/ቤቱ፡ ምንም፡ እንኳ፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ከአንቀጽ፡ ፻፺፮፡ እስከ፡ ፻፺፰፡ ድረስ፡ የታገደ፡ ፍርድን፡ ለማዘዝ፡ ስልጣን፡ ቢፈቅድለት፡ በአሳሳቢ፡ ወንበዴነት፡ ወይም፡ ከባድ፡ የሆነ፡ የወንበዴነት፡ ሥራ፡ ወንጀል፡ የታገደ፡ ፍርድን፡ ለመወሰን፡ የሚችል፡ አይመስልም።⁴⁶ በመጨረሻ፡ በቱሻሻ ለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ወይም፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ሌሎች፡ የሕገ፡ መንግሥታዊ፡ ወይም፡ ሌላ፡ ችግሮች፡ ከሌሉ፡ በልዩ፡ ሕጎች፡ ውስጥ፡ “አስገዳጅ፡ ቅጣትን፡” የሚከለክል፡ የለም።⁴⁷ ስለዚህ፡ “አስገዳጅ፡ ቅጣት፡” የሚል፡ ክርክር፡ ሕጋዊነት፡ ስለሽፍቶች፡ የወጣውን፡ ሕግ፡ ከሕገ፡ መንግሥት፡ ከሚስማማው፡ ከወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ባለመስማማቱ፡ “በተዘዋዋሪ፡ መንገድ፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ አይደለም፡” የሚባለው፡ አጠራጣሪ፡ ይመስላል።

በእርግጥ፡ ፍ/ቤቱ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ጠቅላላ፡ ክፍልን፡ መጥቀሱ፡ ተፈላጊ፡ አይደለም። አንቀጽ፡ ስድስትና፡ ዘጠኝ፡ በነባህታ፡ ፍርድ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ከተጠቀሱት፡ በጠቅላላው፡ የተለየ፡ ሁኔታዎች፡ አላቸው። አንድ፡ ትክክለኛ፡ ጥያቄ፡ ማቅረብ፡ ቢያስፈልግ፡ ፍ/ቤቱ፡ በእነዚህ፡ አንቀጾች፡ የተጠቀሱትን፡ ሁኔታዎች፡ በመመልከት፡ የተሻለ፡ ቅጣት፡ መጠቀም፡ የሚለውን፡ ጽንሰ፡ ሀሳብ፡ ሊያፈልቅ፡ ስለመቻሉ፡ ነው። ፍ/ቤቱ፡ ስለሽፍቶች፡ ከወጣው፡ ሕግ፡ ይልቅ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግን፡ የሚመለከት፡ መሆኑን፡ ከወሰነ፡ ግን፡ በቀጥታ፡ “ይህ፡ ሕግ፡ እንዲጸና፡” ከመደረጉ፡ በፊት፡ ስለተደረጉ፡ ወንጀሎች፡ የሚመለከቱ፡ አንቀጾችን፡ ሳይጠቅስ፡ እንደ፡ አንቀጽ፡ ፻፶፬ና፡ ፻፶፯፡ የመሳሰሉትን፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የተለዩ፡ አንቀጾችን፡ ሊጠቀም።⁴⁸ ወይም፡ ደግሞ፡ “አዲሱ፡ ሕግ፡ ከመጽናቱ፡ በፊት፡ በተሰጡት፡ ፍርዶች፡ ላይ፡ የዚህ፡ ሕግ፡ አፈጻጸም፡” ሊከተል፡ ይችላል።⁴⁹ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ስለሽፍቶች፡ በውጣው፡ ሕግ፡ ከተተካ፡ በኋላ፡ ግን፡ ይህ፡ የማሳመዱ፡ ሀሳብ፡ አስፈላጊ፡ አይደለም።

አሁንም፡ ፍ/ቤቱ፡ ያቀረበው፡ ሌላው፡ ክርክር፡ ተከሳሾች፡ የትግሬ፡ ጠ/ግዛት፡ ነዋሪዎች፡ ናቸው፡ በሚለው፡ ፍሬ፡ ነገር፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ሲሆን፡ በቀጥታ፡

44. ስለሽፍቶች፡ በወጣው፡ ሕግ፡ በያንዳንዱ፡ ክፍል፡ መጀመሪያ፡ ለፍ/ቤቱ፡ የሚሰጠውን፡ የቅጣት፡ መወሰን፡ ስልጣን፡ እስከ፡ ፮፡ ዓመት፡ ሲወሰን፡ በወንጀለኛ፡ መቅጫው፡ ሕግ፡ በቁጥር፡ ፻፶፯ (፩) ግን፡ ይህን፡ ሥልጣን፡ እስከ፡ ፲፮፡ ዓመት፡ በሚደርስ፡ ያደርገዋል። ስለሽፍቶች፡ ተሻሽሎ፡ የወጣው፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ፲፫፡ ፍ/ቤቱ፡ ከአነስተኛው፡ ቅጣት፡ ሲሰጥ፡ እንዲቀንስ፡ ይፈቅድለታል። ጥያቄ፡— ከሞት፡ ቅጣት፡ ሲሰጥ፡ ምንድን፡ ነው?

45. ስለሽፍቶች፡ የወጣው፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፲፫፡ እንደተሻሻለ ፤ አሁንም፡ ከተሻሻለ፡ በኋላ፡ “በዚህ፡ ሕግ፡ መሠረት፡ የተሰጠው፡ ማናቸውም፡ ፍርድ፡ በገደብ፡ አይታገድም፡” ይላል። ተቀጥሎ ፩(ሀ) ተመልከት።

46. በቁጥር፡ ፻፺፮፡ ያለው፡ ቅጣት፡ እንዳይፈጸም፡ ጊዜ፡ ስለመስጠትና፡ ለቅጣት፡ ውሳኔ፡ ጊዜ፡ ስለመስጠት፡ መካከል፡ ልዩነት፡ እንዳለ፡ መገንዘብ፡ ያስፈልጋል። ሁለተኛው፡ በአንቀጽ፡ ፻፺፮፡ ሥር፡ ያለ፡ ሲሆን፡ በመሣሪያ፡ ወንበዴነትን፡ የመሰለ፡ አሳሳቢ፡ ጉዳይ፡ ሲያጋጥም፡ ይህ፡ ዓይነቱ፡ ስልጣን፡ ለፍ/ቤቱ፡ ሊሰጥ፡ አይችልም።

47. ተሻሽሎ፡ ስለሽፍቶች፡ በወጣው፡ ሕግ፡ መሠረት፡ ቅጣቶቹን፡ ከተወሰነው፡ አነስተኛ፡ ቅጣት፡ እስከ፡ ሲሰጥ፡ መቀነስ መቻሉ፡ “አስገዳጅ፡ ቅጣት፡” የሚለው፡ ክርክርን፡ ያዳክመዋል።

48. የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር ፲፮።

49. የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፱።

ሰህተት ፡ ካልሆነ ፡ ተፈላጊ ፡ አለመሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ፍ/ቤቱ ፡ ተከሳሾቹ ፡ ይህን ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ አያውቁም ፡ ነበር ፡ ከማለቱም ፡ ሌላ ፡ “እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ምናልባት ፡ የተያዙ ፡ እንደሆነ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንደሚቀጡ ፡ ያስቡ ፡ እንደነበሩ ፡ ጥርጥር ፡ የለውም ።” ይህንንም ፡ ክርክር ፡ ከተቀበልን ፡ ዘንድ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውለው ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ሳይሆን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነው ። ይህ ፡ ክርክር ፡ ለጉዳዩ ፡ የኢንተርናሽናል ፡ ሕግ ፡ ጮራ ይሰጠዋል ። ቢሆንም ፡ ምናልባት ፡ ተከሳሾቹ ፡ የተያዙ ፡ እንደሆነ ፡ ይህ ኢየተለየ ፡ ሕግ ፡ የሚፈጸምባቸው ፡ መሆኑን ፡ የሚያውቁ ፡ መሆናቸውንና ፡ (እንደዚህ ፡ መሆኑ ፡ ቢገመትም) የመኖሪያ ፡ ቦታውን ፡ መጥቀስ ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። በኢንተርናሽናል ፡ ሕግ ፡ እንኳን ፡ ወንጀሉ ፡ በተፈጸመበት ፡ ቦታ ፡ ሕግ ፡ እንጂ ፡ የተከሳሾቹ ፡ መኖሪያ ፡ ቦታ ፡ ሕግ ፡ ተፈጻሚ ፡ አይሆንም ፤ ይህም ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕጎችን ፡ በደንብ ፡ ተገልጿል ።⁵⁰ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ ይህ ፡ ክርክር ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ።

ነገር ፡ ግን ፡ ፍ/ቤቱ ፡ በጥሩ ፡ መንፈስ ፡ ተነሳሽቶ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ውድቅ ፡ ለማድረግና ፡ ተፈጻሚ ፡ እንዳይሆን ፡ ያገናኛቸውን ፡ ክርክሮች ፡ ማቅረቡ ፡ ሊገባ ፡ የሚችል ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ ፍ/ቤቱ ፡ በሀሳቡ ፡ የሕጉ ፡ የመጀመሪያ ፡ ክፍሎች ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ሌሎች ፡ ችግሮችን ፡ የሚገልጹ ፡ ክፍሎች ፡ ሳይታዩት ፡ አይቀሩም ።⁵¹ ፍ/ቤቱ ፡ እነዚህ ፡ “የአገሬው /የመንደረተኞች/ ፡ የጋራ ፡ ኃላፊነት” እና ፡ “የቦታ ፡ ኃላፊነት ፡” የሚሉትን ፡ ክፍሎች ፡ በክስ ፡ ሳያነሳና ፡ ሳያብራራቸው ፡ አልፏል ።⁵² እኛ ፡ ግን ፡ በመጀመሪያ ፡ ስለ ፡ ሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ የቀዳሚ ፡ ክፍሎች ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ያላቸውንም ፡ ግኝጥነት ፡ እንመረምራለን ።

፩. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ ሲነፃፀር ።⁵³

ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ በመጀመሪያ ፡ ክፍሎች ፡ ያለው ፡ ሰህተት ፡ ምንድነው? በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ካሉትስ ፡ ድንጋጌዎች ፡ እንዴት ፡ ይለያል? የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ይቀርብ ፡ ይሆናል ። በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ባሉት ፡ ድንጋጌዎችና ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ የመጀመሪያ ፡ ክፍሎች ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ መሠረታዊ ፡ ልዩነት ፡ ጥፋትን ፡ ለማግኘት ፡ በሚያስፈልገው ፡ የማስረጃ ፡ ደረጃ ፡ ነው ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ የእያንዳንዱን ፡ ተከሳሽ ፡ ጉዳይ ፡ በተለይ ፡ ለማየት ፡ የሚያገለግለውንና ፡ በከፍተኛ ፡ ደረጃ ፡ ሁሉንም ፡ የሥነ ፡ ሥር

50. የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፲፩ (፩)
 51. ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ፲
 52. ” ” ” ” ፲፩
 53. በዚህ ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ ክፍል ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የመጀመሪያ ፡ ክፍሎች ፡ (ከአንድ ፡ እስከ ፡ አምስት) ብቻ ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ድንጋጌ ፡ ጋር ፡ ይነፃፀራሉ ። ያገራው ፡ (የመንደረተኞች) ፡ የጋራ ፡ ኃላፊነትና ፡ የቦታ ፡ ኃላፊነት ፡ ክፍሎች ፡ ከጋራ ፡ (አባሪ) ኃላፊነት ፡ (ከሌክቲቭ ፡ ሊያቢሊቲ አክት) ተጣምረው ፡ በምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ እንመረምራቸዋለን ። ቢሆንም ፡ ይህ ፡ ክፍል ፡ ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ መጀመሪያ ፡ ክፍሎች ፡ ሌላ ፡ አንቀጽ ፡ ፱፻፴፯ (ሀ)ንና ፡ በማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ ከተጠቀሰው ፡ የነውራታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ይህንኑ ፡ አጣምሮ ፡ ይመለከታል ።

ዓትም ፡ ሆነ ፡ ዋና ፡ መብቶቹን ፡ የሚያስከብርለትን ፡ ዘመናዊውን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ሕግ ፡ ጥራትና ፡ ብዛት ፡ ያሰወገደ ፡ ይመስላል ።⁵⁴

ወንጀለኛው ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ከተገኘ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ በተለመደው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ አስፈላጊውን ፡ ቅጣት ፡ እንደገና ፡ በጥንቃቄ ፡ ይመለከትለታል ።⁵⁵ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ለየት ፡ በማለት ፡ በአንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ አጭር ፡ የፍርድ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ። ከሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ከበለጡ ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ ቢያንስ ፡ አንዱ ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ኖሮት ፡ ሌላው ፡ ጓዳኛው ፡ ከጠቅላላው ፡ ሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ (ዕቅድ) ፡ ውጭ ፡ ወንጀል ፡ ቢፈጽም ፡ ለከፍተኛው ፡ ወንጀል ፡ ሁሉም ፡ ሰዎች ፡ ልዩነት ፡ ሳይደረግ ፡ ሐላፊዎች ፡ ይሆናሉ ።⁵⁶ ለምሳሌ ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ጥቂት ከብቶች ፡ ለመዘረፍ ፡ ሲያድሙ ፡ ጥይት ፡ እንዳይተኮስ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ ነገር ፡ እንዳይፈነዳ ፡ ሁሉም ፡ በግልጽ ፡ እርስ ፡ በራሳቸው ፡ ተስማሙ ፡ እንበል ። ወንጀሉን ፡ በሚፈጽሙበት ፡ ጊዜ ፡ ከመካከላቸው ፡ አንዱ ፡ ከስምምነታቸው ፡ ውጭ ፡ አፈንግጦ ፡ ቢተኩስ ፡ ወይም ፡ ፈንጁ ፡ መሣሪያ ፡ ቢያፈነዳ ፡ (የተዘረፈው ፡ ሰው ፡ ባይገዛም ፡ ወይም ፡ ለመጉዳት ፡ ሙከራ ፡ ባይደረግበትም ፡ ቅሉ ፡) ሁሉም ፡ ሰዎች ፡ ለተኩሱ ፡ ኃላፊ ፡ ይሆናሉ ። ለመጀመሪያ ፡ ሐሳባቸው ፡ (ዕቅዳቸው) ፡ የሚፈረድባቸው ፡ ቅጣት ፡ ከአሥር ፡ ዓመታት ፡ ያላነሰ ፡ እስራት ፡ ሲሆን ።⁵⁷ ያሁኑ ፡ ቅጣት ፡ ግን ፡ በሁሉም ፡ ላይ ፡ የማይቀር ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ነው ።⁵⁸ ከሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ከበለጡ ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ኖሮት ፡ በማነጻጸር ፡ ጥፋቱ ፡ አነስተኛ ፡ ቢሆንም ፡ ቅሉ ፡ በተለያየ ፡ ጊዜ ፡ አሥር ፡ ብር ፡ በኃይል ፡ እንደመውሰድ ፡ ባሉት ፡ በማናቸውም ፡ ሦስት ፡ ወንጀሎች ፡ ጥፋተኞች ፡ ሆነው ፡ ከተገኙ ፡ የሚበየንባቸው ፡ እንደገና ፡ የማይቀር ፡ የሞት ፡ ቅጣት ፡ ነው ።⁵⁹ በያንዳንዱ ፡ ክፍል ፡ የተመደበው ፡ የሞትም ፡ ሆነ ፡ ዝቅተኛ ፡ ቅጣት ፡ በምንም ፡ ዓይነት ፡ የማይቀር ፡ በመሆኑ ፡ ሲያስፈልግ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንደሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ ፍ/ቤት ፡ የቅጣት ፡ ማቃለያ ፡ ሁኔታዎችን ፡ የሚሰማበት ፡ መንገድ ፡ ሊኖረው ፡ አይችልም ።⁶⁰

ከዚህ ፡ ከማይቀር ፡ ቅጣት ፡ ብቻውን ፡ ለየት ፡ ብሎ ፡ የምናገኘው ፡ ክፍል ፡ ሁለት ፡ “ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልበት ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ምክንያት” ካገኘ ፡ ከአምስት ፡ ዓመት ፡ ላነሱ ፡ ጊዜ ፡ እንዲታሰር ፡ የሚያደርግበትን ፡ መንገድ ፡ ይፈቅድለታል ። በዚህ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ “ከሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ የበለጡ ፡ ሰዎች ፡ የጋራ ፡

54. በወንጀል ፡ ክስ ፡ ጊዜ ፡ መሠረታዊያን ፡ የመብቶች ፡ ዋስትናዎች ፡ ተሻሻሎ ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ በሦስተኛ ፡ ምዕራፍ ፡ ተዘርዘረዋል ። በአንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ ያለው ፡ የሕግ ፡ እኩልነት ፡ በአንቀጽ ፡ ፵፫ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ በሕግ ፡ መሠረት ፡ እንደዚሁም ፡ በሰፊው ፡ ከአንቀጽ ፡ ፶፩ ፡ እስከ ፡ ፶፮ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ዋናዎቹ ፡ የመብት ፡ ዋስትናዎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በወንጀል ፡ ለተከሰሰ ፡ ሰው ፡ የተሰጡ ፡ ናቸው ።

55. ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ (ከነማሻሻያዎቹ) ፡ ከወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የጠቅላላውን ፡ ክፍል ፡ ቁጥሮች ፡ እንደ ፡ ቁ. ፪፱—፹፫ ፡ ማለት ፡ ቅጣትን ፡ ስለማቃልያና ፡ ማክበጃ ፡ ምክንያቶች ፡ የመሳሰሉትን ፡ ፍ/ቤት ፡ በሚበይንበት ፡ ጊዜ ፡ ሊመለከታቸው ፡ የሚገባውን ፡ በግልጽ ፡ ለይቶታል ።

56. ይህ ፡ ከክፍል ፡ ፪ ፡ በቀጥታ ፡ ይሆናል ፡ ተብሎ ፡ የተወሰደ ፡ ነው ።

57. በሕጉ ፡ ክፍል ፡ ፫ ፡ መሠረት ፡

58. በሕጉ ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ ፫ ፡ መሠረት ፡

59. የሕጉ ፡ ክፍል ፡ ፭ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ ፪ ።

60. ከዚህ ፡ የተለየው ፡ ሕግ ፡ በተሻሻለው ፡ ክፍል ፡ ፲፫ ፡ (፩) ፡ መሠረት ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ የሚወሰነው ፡ ማናቸውም ፡ አነስተኛ ፡ ቅጣት ፡ እስከ ፡ ሲሆን ፡ ዝቅ ፡ ሊል ፡ ይችላል ። እንደገና ፡ ለመመራመር ፡ እንዴት ፡ የሞት ፡ ቅጣት ፡ ሲሆን ፡ ሊተመን ፡ ይችላል?

ዓላማቸው ፡ ማናቸውንም ፡ የኃይል ፡ ወንጀል ፡ ሥራ ፡ ለመፈጸም ፡ ከሆነና ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ አንዳቸው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ከያዘ ፡” ወንጀል ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ተርጉሞታል ። ይህ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ መግቢያ ፡ ክፍል ፡ በመሠረቱ ፡ የመከላከያ ፡ ጠባይ ፡ አለው ፤ ምክንያቱም ፡ የሚያስፈልጉት ፡ ዝርዝር ፡ ነገሮች ፡ ፩ኛ. ሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ የበለጡ ፡ ሰዎች ፡ መኖር ፡ ፪ኛ. ከመከላከያቸው ፡ አንደኛው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ያለውና ፡ ፫ኛ. የኃይል ፡ ወንጀል ፡ ሥራ ፡ ለመፈጸም ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ላይ ፡ መጠቀስ ፡ ያለበት ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ በሦስተኛው ፡ ዝርዝር ፡ ነገር ፡ ዓላማን ፡ ለማርገጥ ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆነው ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ ቀላል ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ።⁶¹ ከሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ከበለጡ ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ይዞ ፡ ሁሉም ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ቢገኙ ፡ ቢያንስም ፡ ቢበዛም ፡ የኃይል ፡ ወንጀል ፡ ሥራን ፡ ለመፈጸም ፡ ነው ፡ ተብለው ፡ ይገመታሉ ። ስለዚህ ፡ ዐውቀው ፡ ከማጥፋት ፡ ንጹህ ፡ (ጥፋት ፡ የሌለባቸው) ለመሆናቸው ፡ አስቸጋሪው ፡ ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታ ፡ ወደነሱ ፡ ይተላለፋል ፡ ማለት ፡ ነው ።⁶²

ስለሽፍቶች ፡ ከወጣው ፡ ሕግ ፡ መጀመሪያ ፡ ክፍል ፡ ተዘርዝረው ፡ የሚገኙት ፡ ወንጀሎች ፡ ሁሉ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግም ፡ የሚያስቀጡ ፡ ሆነው ፡ ይገኛሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ የክሱ ፡ መሰማት ፡ አጀማመር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በተለይም ፡ ማስረጃ ፡ የማቅረብ ፡ ግዴታና ፡ ጥፋትን ፡ ለማግኘት ፡ የሚያስፈልገው ፡ ማረጋገጫ ፡ በጣም ፡ ትክክል ፡ መሆን ፡ አለባቸው ።⁶³ ከዚህም ፡ በላይ ፡ የሚወሰነው ፡ ቅጣት ፡ ለያንዳንዱ ፡ ተከላክሎ ፡ እንደሚሰማው ፡ ሆኖ ፡ በጠቅላላው ፡ በከፍተኛ ፡ ጥንቃቄ ፡ መታየት ፡ አለበት ። ፍርድ ፡ ቤት ፡ በያንዳንዱ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡ ቅጣትን ፡ የማክበድና ፡ የማቅለል ፡ ሁኔታዎችን ፡ የማየት ፡ ሥልጣን ፡ ሊኖረው ፡ ይገባል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ “አደገኛ ፡ የሆነ ፡ ሥራ ፡ ፈትነት” እና ፡ “የክፋ ፡ አድራጊዎች ፡ ማህበርተኝነት ፡” የሚለው ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ ሁለትን ፡ ይጠብቀዋል ።⁶⁴ በነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ መሠረት ፡ ሊወሰን ፡ የሚገባው ፡ ከፍተኛው ፡ ቅጣት ፡ የሦስት ፡ ዓመቶች ፡ እስራት ፡ ነው ። ጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ወንጀል ፡ ቢፈጽሙና ፡ ቅጣትን ፡ በሚያከብዱት ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ክፍሎች ፡ ፫ ፡ ፬ ፡ ወይም ፡ ፭ ፡ የሚያስከስሳቸው ፡ ቢሆን ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በፈጸሙት ፡ የወንጀል ፡ ዓይነት ፡ መሠረት ፡ በግልጽ ፡ በተጠቀሱት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ሊከሰሱ ፡ ይችላሉ ። እንደ ፡ “ከባድ ፡ (የግፍ) አገዳደል” እና ፡ “ከባድ ፡ የሆነ ፡ የወንበዴነት ፡ ሥራ ፡” ያሉት ፡ ወንጀሎች ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ሊያስከትሉ ፡

61. ዐውቆ ፡ ስለማጥፋት ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፶፭ ፡ ተተርጉሟል ። ዐውቆ ፡ ማጥፋትን ፡ ቀጥታና ፡ ቀጥታ ፡ ያልሆነ ፡ ብሎ ፡ በሁለት ፡ ክፍሎታል ። ሮናልድ ፡ ስካላር ፡ “... ማወቅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡” የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ፕላይም ፡ ፮ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ (፲፱፻፸፫)

62. ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ተከላክሎችን ፡ ሁሉ ፡ አንድነት ፡ ለመክሰስ ፡ ታስቦ ፡ ስለሆነ ፡ ጥፋተኛ ፡ አይደለም ፡ ከፍርሃት ፡ የተነሳ ፡ ተገድጿ ፡ ነው ፡ ሰዎቹን ፡ የተከተልኩት ፡ ወይም ፡ ሰዎቹ ፡ ሲያዙ ፡ እንደአጋጣሚ ፡ ሆኖ ፡ እዚያ ፡ ስለነበርኩ ፡ ነው ፡ እንጅ ፡ የነሱ ፡ አባል ፡ አይደለም ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ ጥፋተኛ ፡ ያለመሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረብ ፡ አለበት ።

63. ኢትዮጵያ ፡ የማስረጃ ፡ ሕግ ፡ የላትም ። ቢሆንም ፡ በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የሚገኘውና ፡ ከውጭ ፡ የመጣው ፡ ሐሳብ ፡ “እንደጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ አይቆጠርም ፡” የሚለው ፡ አባባልና ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ ሰፊ ፡ ያለው ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ መስማት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ እንደሚያመለክትው ፡ ትክክለኛ ፡ የሆነ ፡ ማስረጃ ፡ ለማስፈለግ ፡ ጥርጥር ፡ የለውም ።

64. የወ. መ. ሕ. ቁ. ፱፻፸፩ና ፡ ፱፻፸፪ ፡

ይችላሉ።⁶⁵ ከዚህም ፡ በላይ ፡ በጠቅላላ ፡ ክፍል ፡ “ሰለመዋከር ፡” ፡ “ሰለዋና ፡ ወንጀል ፡ አድራጊውና ፡ ስለግብረ ፡ አበሮቹ ፡” ፡ “ሰለአባሪነት” እና ፡ “በወንጀል ፡ ሥራ ፡ ስለመስማማትና ፡ ስለማደም” የተሰኙትን ፡ ቁጥሮች ፡ ሲያስፈልጉ ፡ መጥቀስ ፡ ይቻላል።⁶⁶

ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ሀ⁶⁷ በክፍል ፡ ሁለት ፡ እንደተተረጎመው ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ “ሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ሰዎች ፡” መግለጹ ፡ ይታወሳል ። እንግዲህ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ያለሕግ ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ይዞ ፡ ቢገኝ ፡ ጥፋቱ ፡ በተለመደው ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ድንጋጌ ፡ መሠረት ፡ ይታያል ፡ ተብሎ ፡ ይታሰብ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ አይደለም ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ማሟያ ፡ ከሆኑት ፡ ሕጎች ፡ መካከል ፡ ቁ. ፬፻፴፯ ፡ ሀ በመባል ፡ የታወቀው ፡ በአንደኛው ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ። ይህ ፡ ቁጥር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቁጥር ፡ አይደለም ። ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ፡ ሀ የጣሊያን ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የተሻሻለበት ፡ ሲሆን ፡ ከ፲፱፻፴፯ ፡ ዓ.ም. ጀምሮ ፡ በ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ.ም. በኢትዮጵያ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እስከተተካበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ጸንቶ ፡ የሚሠራበት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነበር።⁶⁸ ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ፡ ሀ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ እንደወጣ ፡ ከሌሎች ፡ ጥፋቶች ፡ መካከል ፡ ያለሕግ ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ የያዘን ፡ ሰው ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በሚደርስ ፡ እስራት ፡ ወይም ፡ እስከ ፡ ፪ሺ፩፻ ፡ ብር ፡ መቀጮ ፡ ወይም ፡ በሁለቱም ፡ በእስራትም ፡ በገንዘብም ፡ መቀጮ ፡ እንዲቀጣ ፡ ያደርጋል ። ከዚህ ፡ በመለየት ፡ የኢትዮጵያ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፷፬ ፡ ለተመሳሳይ ፡ ጥፋት ፡ “እስከ ፡ ፻ ፡ ብር ፡ በሚደርስ ፡ መቅጫ ፡ ወይም ፡ እስከ ፡ ስምንት ፡ ቀን ፡ በሚደርስ ፡ በማረፊያ ፡ ቤት ፡ እስራት ፡”⁶⁹ እንዲቀጣ ፡ በማድረግ ፡ አሳንሶ ፡ ወስኖታል ። ይህንን ፡ ልዩነት ፡ አንድ ፡ የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ ዳኛ ፡ ሲያብራሩ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ ሕግ ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ይዞ ፡ በመረብ ፡ ወንዝ ፡ (የኤርትራንና ፡ የትግሬን ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛቶች ፡ በሚያዋስነው ፡) በአንድ ፡ በኩል ፡ ቢገኝ ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በሚያሳስር ፡ የሚያስቀጣው ፡ ከወንዙ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ከተገኘ ፡ ለአንድ ፡ ሣምንት ፡ ብቻ ፡ በመቆየት ፡ ነው ፡ የሚቀጣው ፡ ሲሉ ፡ ገልጸውታል ።

የነውራታ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፤⁷⁰ ከ፲፱፻፷፮ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረቱ ፡ የነውራታ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ያለሕግ ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጅ ፡ መሣሪያ ፡ ይዞ ፡ መገኘት ፡ የሚለውን ፡ ክፍል ፡ የከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ ተቀብሎታል ። በ“ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ፡ ሀ” ፡ መሠረት ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተከሳሹ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ስለአገኘው ፡ የሁለት ፡ ዓመት ፡ እስራት ፡ ፈረደበት ። ሌሎች ፡ ተከሣሾችና ፡ ጭብጦች ፡ ስለ

65. የወ. መ. ሕ. ቁ. ፩፻፳፪ና ፡ ፯፻፴፯ ፡

66. የወ. መ. ሕ. ቁ. ፳፯ ፡ ፴፪ ፡ ፴፭ና ፡ ፴፮ ፡

67. ለቁ. ፬፻፴፯ (ሀ) ሙሉ ፡ ቃል ፡ በተቀጥላ ፡ ፩ለ ፡ ተመልከት ።

68. የግርጌ ፡ ማሰሪጃ ፡ ፳፪ ፡ ተመልከት ።

69. ቁ. ፯፻፷፬ ፡ የደንብ ፡ ተላላፊ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነው ። በቁ. ፬፻፴፯ ሀና ፡ በቁ. ፯፻፷፬ አስተሳሰብ ፡ መካከል ፡ ከፍተኛ ፡ የሐሳብ ፡ ልዩነት ፡ ያለ ፡ ይመስላል ። አንዱ ፡ ከባድ ፡ ወንጀል ፡ ያደረገውን ፡ ሌላው ፡ አነስተኛ ፡ ጥፋት ፡ አድርጎ ፡ ይቆጥረዋል ።

70. ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ ከሳሽ ፡ እነወራታ ፡ ተከሣሾች ፡ የወንጀል ፡ ፋይል ፡ ቁጥር ፡ ፳፫/፶፯ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ን. ነ. መንግሥት ፡ የከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ ሐምሌ ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ.ም. መንደራራ ፡ ላይ ፡ የተሰጠ ፡ ውሳኔ ። ያልታተመ ፡ በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ አርሽቨ ፡ ቤት ።

አሉበት ፡ ክሱ ፡ ይበልጥ ፡ የተወሳሰበ ፡ ነው ። “ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ፡ ሀ” አሁንም ፡ የጸና ፡ ሕግ ፡ መሆኑን ፡ ለማሳየት ፡ ብቻ ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ ተጠቅሶ ፡ ነበር ። እንደአጋጣሚ ፡ ሆኖ ፡ ተከላሸቹ ፡ የተያዙበት ፡ ቦታ ፡ ከመረብ ፡ ወንዝ ፡ (የትግሬ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ወሰን ፡) የራቀ ፡ አልነበረም ።

፩. ሕጉ ፡ የወጣበትን ፡ ዓላማ ፡ (ፖሊሲ) ስንመለከተው ፡—
ከፍ/ቤት ፡ የተገኘ ፡ አዲስ ፡ ፍንጭ ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፫ና ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ቁጥሮች ፡ ፴፯ና ፡ ፴፰ ፡ ወደተቃራኒ ፡ አቅጣጫዎች ፡ እንዴት ፡ እንደሚመሩ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ሊያስብ ፡ ይችላል ። ቅጣትን ፡ የሚመለከት ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ በአንድ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ብቻ ፡ እንዲሠራ ፡ ማድረግ ፡ “በሕግ ፡ እኩል ሆኖ ፡ መጠበቅ ፡” የሚለው ፡ ጥያቄ ፡ በጣም ፡ ቀርቦ ፡ ይገኛል ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ ጽኑ ፡ አድርጎ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ። (ከሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ ይቃረናል) ብሎ ፡ ፍ/ቤት ፡ ቢወስን ፡ አያስደንቅም ።

ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግም ፡ ሆነ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፴፯ ፡ ሀ ፡ የወጡት ፡ የኤርትራ ፡ መንግሥት ፡ ገጥሞት ፡ የነበረውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ችግር ፡ ለማቃለል ፡ ተብሎ ፡ በፌዴራላዊ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ሲሆን ፡ በፖሊሲ ፡ ረገድ ፡ ስንመለከተው ፡ ደግሞ ፡ ዛሬም ፡ አስፈላጊ ፡ ናቸው ፡ ወይ? ብለን ፡ እንጠይቅ ፡ ይሆናል ። በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ በደራሲው ፡ ለፖሊሲ ፡ መኩንኖች ፡ ለሕግ ፡ አስከባሪዎች ፡ ለከፍተኛ ፡ ፍ/ቤትና ፡ ለጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ ዳኞች ፡ እንዲሁም ፡ ለሌሎች ፡ ለፍ/ቤትና ፡ ለመንግሥት ፡ ሹማምንት ፡ ከተደረጉት ፡ የቃል ፡ መጠይቆች ፡⁷¹ ለመረዳት ፡ እንደተቻለው ፡ በ፲፱፻፶፭ ዓ. ም. መካከል ፡ ላይ ፡ የነበረው ፡ “የሽፍታ” ችግር ፡ ወደ ፡ መጥፋት ፡ ላይ ፡ ነው ። በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ መገናኛን ፡ ሠላም ፡ የነሱት ፡ ተራ ፡ ወንበዴዎች ፡ ከመንግሥቶች ፡ መዘዋወር ፡ አለመረጋጋት ፡ (አለመረጋገጥ) ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ይመስላል ።⁷² በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ችግር ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ እንደወትሮው ፡ የተለመደ ፡ ስላልሆነ ፡ ከሌላው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛቶች ፡ የተለየ ፡ አይመስልም ። በተጨማሪም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ የፖለቲካ ፡ ጥፋት ፡ የፈጸሙ ፡ ሰዎች ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ቢቀርቡ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግም ፡ ሆነ ፡ ሌሎች ፡ ተመሳሳይ ፡ ሕጎች ፡ አይሠራባቸውም ። በእንደዚህ ፡ ዓይነቶቹ ፡ ክሶች ፡ ላይ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ የሚውለው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ነው ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግም ፡ ሆነ ፡ ሌሎች ፡ ሕጎች ፡ የወጡት ፡ ተራ ፡ ወንበዴዎች ፡ ለሚፈጽሙት ፡ ጥፋት ፡ ብቻ ፡ እንዲያገለግሉ ፡ ታቅዶ ፡ ነው ።

ፍርድ ፡ ስለተለወጠው ፡ የመስፍን ፡ ክስ ፤⁷³ ምናልባት ፡ እንደሽፍታ ፡ መቀነስ ፡ የመሳሰሉት ፡ ጭብጥ ፡ የአካባቢዎች ፡ ለውጥ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ ለዚህ ፡ አርዕስት ፡ መሪ ፡ የነበረውን ፡ የነባህታን ፡ ክስ ፡ ፍርድ ፡

71. እነዚህ ፡ የቃል ፡ መጠይቆች ፡ በጥር ፡ ወር ፡ ፲፱፻፸፫ ፡ ዓ. ም. በአሥመራ ፡ ተደረጉ ።
72. ትሬቫስኪስ ፡ እላይ ፡ የተጠቀሰ ፡ “ራስን ፡ ወደመቻል ፡ መሸጋገር” በሚለው ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ስለነበረው ፡ እንዳንድ ፡ የሽፍታ ፡ ችግር ፡ ቀደም ፡ ያለ ፡ ታሪክ ፡ ገለጻውን ፡ እስከጫረሰበት ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. ድረስ ፡ ያቀርባል ።
73. እንመስፍን ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ፋይል ፡ ቁጥር ፡ ፳፩/፳፩ ፡ ጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ ሰኔ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. በአሥመራ ፡ የተሰጠ ፡ ውሳኔ ፡ የክስ ፡ ቃል ፡ በተቀጥላ ፡ ፪ሀ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶፪ ፡ ተያይዞ ፡ ይገኛል ።

የለወጠውና ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውም ፡ ሕግ ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ረገድ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ፡ ያለው ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ የፈደራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ወዲያው ፡ እንደቀረ ፡ ለጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ አንድ ፡ ክስ ፡ ቀርቦለት ፡ ነበር ። በትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡ መሠረት ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ “አስፈላጊ” ሕግ ፡ ተቆጥሮ ፡ እንዲቆይ ፡ በማሰብ ፡ የጠቅላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ጽ/ቤት ፡ ወሰነ ።⁷⁴ ጥያቄው ፡ ፍ/ቤት ፡ ሕጉን ፡ ተቀብሎ ፡ ይቀጥል ፡ ወይም ፡ ይተወው ፡ እንደሆነ ፡ ነበር ። በነመስፍን ፡ ፍርድ ጉዳይ ፡ በ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ. ም. የመጀመሪያ ፡ ተከታታይ ፡ ዓመቶች ፡ ላይ ፡ የፈደራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ከመቅረቱ ፡ በፊት ፡ በተደረጉ ፡ ፍሬ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ለጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ ቀርቦለት ፡ ነበር ። የከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ የመጀመሪያ ፡ ክስ ፡ ሰሚ ፡ ሆኖ ፡ ሦስት ፡ ተከግሾች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥፋቶች ፡ ወንጀለኞች ፡ ሆነው ፡ ስላገኛቸው ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በያንዳንዳቸው ፡ ላይ ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ በየነባቸው ፡ ነገሩን ፡ በይግባኝ ፡ ለጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ አቅርበው ፡ ተከላከሉ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ከሌሎች ፡ ክርክሮቻቸው ፡ መካከል ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንጂ ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ልንከሰስ ፡ አይገባም ፡ የሚል ፡ ነበር ። ዐቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ካቀረባቸው ፡ የመቃወሚያ ፡ ክርክሮች ፡ መካከል ፡ ከፍተኛ ፡ ቦታ ፡ የተሰጠው ፡ ወንጀሎቹ ፡ የተፈጸሙት ፡ በፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ነበር ፡ ለሚለው ፡ ነበር ።⁷⁵ በዚህ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ክርክር ፡ ላይ ፡ ፍ/ቤት ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ግምት ፡ እንደሰጠው ፡ ለመናገር ፡ አስቸጋሪ ፡ ቢሆንም ፡ በጠቅላላው ፡ ተከላከሉ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ በተከሰሱበት ፡ ወንጀል ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ጥፋቶች ፡ ሆነው ፡ አግኝተዋል ።

ከነመስፍን ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ወዲህ ፡ ለፍ/ቤቱ ፡ ብዙ ፡ ክሶች ፡ ሲቀርቡ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ቀዋሚ ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ነበር ። ከአሥር ፡ ዓመቶች ፡ በኋላ ፡ የነመስፍንን ፡ ፍርድ ፡ በመለወጥና ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ በሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በኩል ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሆኖ ፡ ያለመገኘት ፡ የነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ የነበረውን ፡ ሕጋዊ ፡ አቋም ፡ ለውጦታል ። ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ በጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ የተሰጠ ፡ አንድ ፡ ውሳኔ ፡ ሲኖር ፡ ያላለቁ ፡ ብዙ ፡ ሌሎች ፡ ክሶችም ፡ ይገኛሉ ።

የነወራሲ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ።⁷⁶ በጣም ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የቀረበው ፡ የነወራሲ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ሌሎች ፡ የጠቅላይ ፡ ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ ጻኞች ፡ በድምፅ ፡ ብልጫ ፡ የከፍተኛውን ፡ ፍ/ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ከለወጡ ፡ በኋላ ፡ የነባህታንም ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ማየት ፡ ቀጥለው ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተውን ፡ ክስ ፡ ሳይቀበሉት ፡ ቀሩ ። ፍ/ቤቱም ፡ “ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ጊዜያዊ ፡ ሲሆን ፡ የታወጀው ፡ በፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ነበር ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡

74. ምናልባት ፡ መታወስ ፡ ያለበት ፡ በፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ጠቅላይ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ለኤርትራ ፡ አስተዳደር ፡ ዋና ፡ የሕግ ፡ አማካሪ ፡ መሆኑ ፡ ነው ።
 75. “ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ (ሽፍቶቹ) ፡ ይህን ፡ ወንጀል ፡ የፈጸሙት ፡ በኤርትራ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡ ነው ።”
 76. እነወራሲ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ፋይል ፡ ቁ. ፳፯/፳፱ ፡ በጠ. ን. ነ. ፍ/ቤት ፡ መጋቢት ፡ ፲፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፱ ፡ ዓ. ም. በአሥመራ ፡ የተሰጠ ፡ ውሳኔ ። የክሱ ፡ ቃል ፡ በተቀጥላ ፡ ፪ለ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፰ ፡ ተያይዞ ፡ ይገኛል ።

በመላው : ኢትዮጵያ : ውስጥ : ጸንቶ : በሥራ : ላይ : የዋለውና : ደግሞም : በቁጥር :
 ፯፻፴፯ : “ስለሽፍታ” የተደነገገ : ያለበት : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ለመሆኑ :
 ጥያቄ : የለውም ” ብሏል ። ወደተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : መለስ : በማለት :
 ፍ/ቤቱ : ሲያሳስብ : “አንቀጽ : ፴፯ : ‘ማንም : ሰው : በሕግ : እኩል : ሆኖ : ይጠበቅ
 ቃል :’ ሲል : አንቀጽ : ፴፰ : ደግሞ : ‘በብሔራዊ : (ሲቪል) መብቶች : ረገድ : በኢ
 ትዮጵያውያን : መካከል : ልዩነት : አይደረገም :’ የሚል : ይገኝበታል ። በተጨማሪ
 ሪም : አንቀጽ : ፶፬ : ‘ቅጣት : የሚፈጸመው : በአጥፊው : ላይ : ብቻ : ነው :’ ሲል :
 አንቀጽ : ፻፳፪ : ‘ይህ : የተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት :
 የበላይ : ሕግ : ነው ። ወደፊትም : የሚሠሩ : ሕጎች : ድንጋጌዎች : ፍርዶች :
 ውሳኔዎች : ሁሉ : ከዚህ : ሕገ : መንግሥት : ጋር : የማይስማሙ : ሲሆኑ : ዋጋ : የሌ
 ላቸውና : የማያገለግሉ : ይሆናሉ ።’ በማለት : ይናገራል ።” ፍ/ቤቱ : በሰፊው : በአ
 ወንታና : በአሉታ : ስለሽፍቶች : የወጣውን : ሕግ : በነወራሲ : ፍርድ : ጉዳይ : ላይ :
 መከራከር : (ማብራራት) እንኳን : አስፈላጊ : መስሎ : አልታየውም : የተከተለውም :
 በነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : ላይ : የተሰጠውን : ውሳኔ : ብቻ : ነው ። ፍ/ቤቱም : ከዚህ :
 በፊት : በፋይል : ቁጥር : ፸፬/፳፫ : ሰኔ : ፳፩ : ቀን : ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. የጠቅላይ : ን.
 ነ. ፍ/ቤት : እንደወሰነው : በ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ተሸራል ።”
 ብሏል ። ከዚያም : በመቀጠል : እንዲህ : ብሏል : “በአዋጅ : ፻፺፭ : ፲፱፻፶፭ : ዓ. ም.
 ቁ. ፲፮ : መሠረት : የበታች : ፍርድ : ቤቶች : የበላይ : ፍርድ : ቤቶች : የሰጡትን : ውሳኔ
 ዎች : እንዲከተሉ : ተደርጓል ።” በሌላ : አነጋገር : የከፍተኛው : ፍ/ቤት : የነወራሲን :
 ፍርድ : ጉዳይ : እንደ : መጀመሪያ : ክስ : ሰሚ : ፍ/ቤት : ሆኖ : ውሳኔ : በሚሰጥበት :
 ጊዜ : የነባህታን : ፍርድ : ጉዳይ : ባለመከተሉ : በጠቅላይ : ን. ነ. ፍ/ቤት : ተወቅ
 ሷል ።

ስለፍ/ቤቶች : የወጣው : አዋጅ : 77 ወደ አዋጅ : ፻፺፭ : መለስ : ብሎ : መመ
 ልከት : ምንም : እንኳን : በዚህ : ነገር : ውጤቱ : ጥሩ : ቢሆን : በኢትዮጵያ : የሕግ :
 ሥርዓት : ውስጥ : አሁንም : በኤርትራ : ሌላ : የሥነ : ሥርዓትን : አለመስተካከል :
 ይፈጥራል ። በ፲፱፻፷፪ : ዓ. ም. በኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት :
 “ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣው : አዋጅ :” የኢትዮጵያን : ፍ/ቤቶች : የሕግ : ሥነ :
 ሥርዓት : ከፍ : ለማድረግ : ጠበቅ : ያለ : ውጤቶች : እንዲኖሩት : ታስቦ : ነበር ።
 ከአዲሱ : አዋጅ : ድንጋጌዎች : መካከል : አንደኛው : ቁጥር : ፲፮ : “የበላይ : ፍርድ :
 ቤት : በሕግ : ረገድ : በሚነሳ : ክርክር : የሰጣቸውን : ውሳኔዎች : የበታች : ፍርድ :
 ቤቶች : ” እንዲከተሉ : ያደርጋቸዋል ። ከዚህም : ሌላ : አዋጁ : “ግን
 ቦት : ፮ : ቀን : ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. ጀምሮ : የፀና” እንዲሆን : ታስቦ : ነበር ። ነገር :
 ግን : ወዲያውኑ : ሌላ : ማሻሻያ : አዋጅ : ወጥቶ : በ፲፱፻፷፪ : ዓ. ም. ስለፍርድ : ቤቶች
 የወጣውን : አዋጅ : ድንጋጌዎች : ሙሉ : ውጤት : እንዲኖራቸው : ከመደረጉ : በፊት :
 ማስተካከል : ስለአስፈለገ : በ፲፱፻፷፪ : ዓ. ም. ስለፍ/ቤቶች : የወጣው : አዋጅ : በሥራ :
 ላይ : ውሎ : ውጤት : እንዳያሰገኝ : ታገደ ። 78 አጋጁ : አዋጅ : በኤርትራ : ውስጥ :

77. ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣ : አዋጅ : አዋጅ : ቁ. ፻፺፭ : ፲፱፻፷፪ : ዓ. ም. ነጋሪት : ጋዜጣ : ፳፪ኛ :
 ዓመት : ቁ. ፯ : ስለፍ/ቤቶች : በወጣው : አዋጅ : ላይ : የተደረገውን : የመግቢያ : ጽሑፍ : በአልክላ
 ንድራ : ሃማዊ : የተደረሰውን : “በ፲፱፻፷፪ : ስለወጣው : ስለፍ/ቤቶች : የወጣ : አዋጅ ።” ተመልክት ፤
 ያልታተመ : ፲፱፻፷፱—፮ : በቀ. ኃ. ሥ. ዩ : የሕግ : ፋክልቲ : እርሾሽ : ቤት : ይገኛል ።

78. ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣ : (የተሻሻለው) አዋጅ : ቁጥር : ፻፲፫ : ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. ነጋሪት : ጋዜጣ ፤
 ፳፪ኛ : ዓመት : ቁጥር : ፲፮ ።

በሥራ : ላይ : ውሎ : ውጤት : ያስከተለ : አይመስልም = ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣው : አዋጅ : ለመጀመሪያ : ጊዜ : በትክክል : በሥራ : ላይ : እንዲውል : የተደረገው : ወዲያውኑ : በአዋጅ : እንደፀደቀ : ነው = የመጀመሪያው : አዋጅ : እንዳይሠራ በት : ያገደው : አዋጅ : በወጣበት : ጊዜ : በኤርትራ : የሚገኙት : ፍርድ : ቤቶች : ስለ ፍርድ : ቤቶች : የወጣውን : አዋጅ : (የታገደውን) እንዲሠሩበት : የፍርድ : ሚኒስቴር : በሰርኩለር : (በደብዳቤ) ፈቅዶላቸው : ነበር ።⁷⁹ ስለዚህ : ጠቅላይ : ን. ነ ፍርድ : ቤት : ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣውን : አዋጅ : ተመልክቶ : መጥቆሲና : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : ላይ : የተሰጠውን : ውሳኔ : መከተል : ነበረበት : ማለቱ : በእርግጥ : ትክክለኛ : አባባል : ይመስላል = ስለፍርድ : ቤቶች : የወጣውን : አዋጅ : የመሳሰሉ : ሕጎች : ወይም : በተመሳሳይ : ክስ : ላይ : በፊት : የተሰጠውን : ፍርድ : የመከተል : ቀዋሚ : ሥነ : ሥርዓት : ባይኖርም : ቅሉ : ምንም : እንኳን : የበታች : ፍርድ : ቤቶች : በበላይ : ፍርድ : ቤቶች : የተሰጡ : ውሳኔዎችን : በቀላሉ : ማግኘት : ቢችሉ : የበታች : ፍርድ : ቤቶች : ለመለየት : ጥሩ : ምክንያት : እንዲኖራቸው : ያሰፈልጋል = በእርግጥ : ብዙ : የበላይ : ፍርድ : ቤት : ቅርንጫፎች : በመስማማት : በአንድ : መንገድ : ቢበይኑ : የበታች : ፍርድ : ቤቶች : በተለየ : መንገድ : መበየን : ፍሬቢስ : ይሆናል ፤ ምክንያቱም : በይግባኝ : መለወጡ : የማይቀር : ነው ።⁸⁰

፯. የጋራ : ኃላፊነት

ስለሽፍቶች : በወጣው : ሕግ : መሠረት ፤

ስለሽፍቶች : ወደወጣው : ሕግ : እንደገና : መለስ : ያልን : እንደሆነ : በነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : ላይ : የሕጉ : የመጀመሪያ : ክፍሎች : እንዲሠራባቸው : ማድረግ : በሥነ : ሥርዓት : ረገድ : ሕገ : መንግሥታዊ : ሆነው : ፍርድ : ቤቱ : እንዳላገኛቸው : ይታወሳል።⁸¹

ስለሽፍቶች : ከወጣው : ሕግ : አንዳንድ : ክፍሎች : በሥነ : ሥርዓት : ረገድ : ሕገ : መንግሥታዊ : ሆነው : አለመገኘታቸው : በእንደዚህ : ዓይነቱ : ትችት : ከተነሳ : ዘንድ : ስለሕጉ : አጠር : ያለ : ጠቃሚ : ትንተና : ማቅረብ : አስፈላጊ : ነው = የክፍሎች : ፪ : ፫ : ፬ : ፭ : በሥነ : ሥርዓት : ረገድ : ሕገ : መንግሥታዊ : አለመሆን : እንደሚታየው : ብቻ : የበረዶ : ክምር : ቅራፊ : የሚመሳሰል : ነው = እነዚህ : ፍርድ : ቤቱ : ሕገ : መንግሥታዊ : አይደሉም : ያላቸው : ክፍሎች : በአንዳንድ : በሌሎች :

79. የፍርድ : ሚኒስቴር : ያስተላለፈውን : ደብዳቤ : (ሰርኩለር) ፲፱፻፷፫ : ዓ. ም. ተመልክት : = አር. ኤ. ሴድለር : የኢትዮጵያ : ፍትሐብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ : አዲስ : አበባ : ፲፱፻፷፮ : ዓ. ም. በገጽ : ፱ : ላይ : እንዲህ : ይላል = በ፲፱፻፷፮ : ዓ. ም. የወጣው : የኢትዮጵያ : ፍትሐብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ተዘጋጅቶ : በመቅረቡ : የተለያየ : ሥነ : ሥርዓት : የመኖር : ችግር : እንዲቀር : ሆኗል = ብዙዎቹ : ችግሮች : ይጥፉ : እንጂ : በእርግጥ : ሁሉም : አልጠፉም = በአዋጁ : በቁጥር : ፲፭ : የሚገኘው : በተመሳሳይ : ክስ : አንድ : ዓይነት : ውሳኔ : የመከተልን : ነገር : በፍ/ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ውስጥ : አለመገኘቱ : አንድ : ምሳሌ : ነው =

80: በተመሳሳይ : ክስ : አንድ : ዓይነት : ውሳኔ : መከተል : እንግሊዝና : ተመሳሳይ : የሕግ : ሥርዓት : በሚከተሉት : አገሮችና : (ኩመን : ሎው : ሲስተም) በፈረንሳይና በሕግ : ሥርዓት : በሚመሳሰሉት : (ሲቪል : ሎው : ሲስተም) አገሮች ያለውን : ከፍተኛነትና : ጥቅም : እያወዳደሩ : ለመመራመር : በቩን : መኸረን : የተጻፈውን : ተመልክት = ሲቪል : ሎው : ሲስተም : ኒው : ዮርክ : ፲፱፻፵፯ : ዓ. ም. ገጽ : ፳፻፳፩ - ፳፻፵፬ :

81. እላይ : ገጽ : 267 : ተመልክት :

የሕገ፡ ክፍሎች፡ ሲታዩ፡ ሊገቡዱ፡ የማይችሉና፡ ስህተት፡ የሌለባቸው፡ ናቸው። ፍርድ፡ ቤቶቹ፡ በነባህታና፡ በነወራሲ፡ የፍርድ፡ ጉዳዮች፡ ላይ፡ እነዚህን፡ ሌሎችን፡ ክፍሎች፡ እንዲመረምሩ፡ ያሳስባቸው፡ አልነበረም። ገባ፡ ብለው፡ ያልመረመሩበትም፡ ምክንያት፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በፊታቸው፡ የቀረበላቸውን፡ ክስ፡ ለመወሰን፡ ከሚፈለገው፡ በላይ፡ ማድረግ፡ የለባቸውም፡ በሚለው፡ መሠረታዊ፡ ዓላማ፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ ስለሆነ፡ ነው። ምንም፡ እንኳን፡ ፍርድ፡ ቤቶቹ፡ ሌሎች፡ ክፍሎች፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ አይደሉም፡ ብለው፡ ባይወስኑም፡ ቅሉ፡ ስለሽፍቶች፡ የወጣውን፡ አዋጅ፡ በሥራ፡ ላይ፡ ማዋል፡ ሕገ፡ መንግሥታዊ፡ አይደለም፡ ሲሉ፡ ሰፋ፡ ባለ፡ አገላለጽ፡ ይህ፡ አባባላቸው፡ በክሶቹ፡ ላይ፡ በተነሱት፡ በተለይም፡ በክፍሎች፡ ፪፡ ፫፡ ፬ና፡ ፭፡ ላለው፡ ድንጋጌ፡ ብቻ፡ የተወሰነ፡ አይመስልም።

ከሕገ፡ መንግሥታዊም፡ ሆነ፡ ከወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ በኩል፡ ሲታይ፡ ምናልባት፡ ስለሽፍቶች፡ በወጣው፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ የሚገኙት፡ ሁለቱ፡ በጣም፡ የሚያስደንቁት፡ በጣም፡ የሚያስቆጡትና፡ ያልተለመዱት፡ ሐሳቦች፡ “የአገርየው (የመንደረተኞቹ)፡ የጋራ፡ ኃላፊነት” እና፡ “የቦታ፡ ኃላፊነት” እየተባሉ፡ የሚጠሩት፡ ናቸው።⁸² በወንጀል፡ ራሱ፡ ጥፋተኛ፡ ሳይሆን፡ በሌላ፡ ሰው፡ ጥፋት፡ ኃላፊ፡ የማድረግን፡ ሐሳብ፡ ያመለክታሉ። የአገርየው (የመንደረተኞቹ)፡ የጋራ፡ ኃላፊነት፡ የሚለው፡ ክፍል፡ ግማሹ፡ እንዲህ፡ ይላል፡—

የማናቸውም፡ ዘላን፡ ጉሣ፡ ወይም፡ ደንበኛ፡ መኖሪያ፡ የቆረቆረው፡ እንደ/ዘር ትውልዱ/ወገን፡ የሆነው፡ ማንኛውም፡ ሰው፡ ይህን፡ አዋጅ፡ በመተላለፍ፡ ወንጀል፡ ፈጽሞ፡ ቢገኝ፡ ቢፈረድበትም፡ ባይፈረድበትም፡ ጉሣው፡ ወንጀሉን፡ ለማስቀረት፡ አለመቻሉን፡ ሆነ፡ በራሱና፡ በወገኖቹ፡ ላይ፡ ሊደርስ፡ የሚችለውን፡ ጉዳት፡ ከቁጥር፡ ሳያገባ፡ ወንጀለኛውን፡ ይዞ፡ ለፖሊስ፡ ለማስረከብ፡ የሚቻለውን፡ ያህል፡ የደከመ፡ መሆኑን፡ ካላስረዳ፡ በስተቀር፡ እያንዳንዱ፡ የቤተሰብ፡ ኃላፊ፡ ወንጀሉ፡ ለቆየበት፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ በየወሩ፡ እስከ፡ አምሳ፡ ብር፡ ሊደርስ፡ በሚችል፡ የገንዘብ፡ መቀጮ፡ ይቀጣል።⁸³

ይኸው፡ ክፍል፡ በመቀጠል፡ እንዲህ፡ ይላል፡ “ማንኛውም፡ በራሱ፡ ጉሣ፡ ወይም፡ እንዳ፡ ውስጥ፡ ካልተገኘ፡ አፍራሽ፡ ማስረጃ፡ ካልቀረበ፡ በቀር፡ በዚህ፡ አዋጅ፡ የተመለከተውን፡ ሕግ፡ በመተላለፍ፡ ወንጀል፡ በመሥራት፡ ላይ፡ እንዳለ፡ ይቆጠራል።”⁸⁴ “የአገርየው (መንደርተኞቹ)፡ የጋራ፡ ሃላፊነት፡” የሚለው፡ የተወረሰው፡ ከቤተዘመዳም፡ ሕብረተሰብ፡ መካከል፡ እንኳ፡ እገሌ፡ ጥፋተኛ፡ ነው፡ ቢባል በማስረጃ፡ ቢረጋገጥበትም፡ ባይረጋገጥበትም፡ ሁሉም፡ ለወንጀሉ፡ ሃላፊዎች፡ ይሆናሉ። ከዚህም፡ በላይ፡ አባሉ፡ ምንም፡ ዓይነት፡ ጥፋት፡ ላለመፈጸም፡ ማስረጃ፡ የማቅረብ፡ ግዴታ፡ ያለው፡ ከጉሣዎቹ፡ ተለይቶ፡ በነበረው፡ ሰው፡ ላይ፡ ነው፡ እንጂ፡ በመንግሥት፡ ላይ፡ አይደለም።⁸⁵

“የቦታ፡ ኃላፊነት፡” የሚለው፡ ፅንሰ፡ ሐሳብ፡ ቀላልና፡ አስገራሚ፡ ነው። የዘርፊያ፡ ወንጀል፡ ለአንድ፡ ዳኛ፡ (ማጀስትሬት) የክስ፡ አቤቱታ፡ በቀረበ፡ ጊዜ፡

82. እዚህ፡ ሕግ፡ ውስጥ፡ ያሉት፡ ድንጋጌዎች፡ ከተሞችን፡ እንደማይመለከቱ፡ ሆነው፡ የተደረጉ፡ ናቸው።
 83. ስለሽፍቶች፡ የወጣ፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ፲፡ (፩)።
 84. ስለሽፍቶች፡ የወጣ፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ፲፡ (፪)።
 85. ማስረጃ፡ የማቅረብ፡ ግዴታ፡ ስለሽፍቶች፡ ከወጣው፡ ሕግ፡ የመጀመሪያ፡ ክፍል፡ ጋር፡ ተመሳሳይነት፡ እንዳለው፡ መመልከት፡ ያሻል።

“ወንጀሉ፡ ከተፈጸመበት፡ ቦታ፡ እስከ፡ ፲፡ ኪሎ፡ ሜትር፡ ርቀት፡ ባለው፡ ክልል፡ ውስጥ፡ በሚኖሩት፡ የቤተሰብ፡ ሐላፊዎች፡ ሁሉ፡ ላይ፡ በተሰረቀው፡ ንብረት፡ ዋጋ፡ ልክ፡ የገንዘብ፡ መቀጫ፡ የመጣል፡ ሥልጣን፡ ይኖረዋል”⁸⁶ ይህም፡ ማለት፡ ማንኛውም፡ ወንጀል፡ ከተፈጸመበት፡ በ፲፡ ኪሎ፡ ሜትር፡ ዙሪያ፡ ላይ፡ የሚኖሩት፡ ነዋሪዎች፡ ወንጀል፡ ከተፈጸመበት፡ ከ፲፡ ኪሎ፡ ሜትር፡ ዙሪያ፡ ውጭ፡ ባለመኖራቸው፡ ብቻ፡ ለወንጀሉ፡ ኃላፊዎች፡ በመሆን፡ ለተሰረቀው፡ ንብረት፡ ግምት፡ ድርሻቸውን፡ እንዲከፍሉ፡ ይቀጣሉ⁸⁷

“የጋራ፡ ኃላፊነት፡ ሕግ” (ኮሌክቲቭ፡ ሲያብሉቲ፡ አክት) ይህ፡ በቂ፡ እንዳልሆነ፡ ሁሉ፡ ከሦስት፡ ዓመት፡ በኋላ፡ በ፲፱፻፳፰፡ ዓ.ም. “የጋራ፡ ኃላፊነት፡ ሕግ” የተሰኘ፡ ሌላ፡ ሕግ፡ ወጣ፡ የዚህ፡ ሕግ፡ ዋና፡ ክፍል፡ እንዲህ፡ ይላል⁸⁸

ከማንኛውም፡ መንደር፡ ክልል፡ ውስጥ፡ ይህ፡ ሕግ፡ ጽኑ፡ ከሆነበት፡ ጊዜ፡ ጀምሮ፡ በቤት፡ በእንስሳት፡ በዛፍ፡ በእህል፡ ወይም፡ ድርቆሽ፡ ላይ፡ ጉዳት፡ ቢደርስና፡ ጉዳት፡ ከደረሰ፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ አሥራ፡ አምስት፡ ቀን፡ ድረስ፡ ከመንደረተኛው፡ ውስጥ፡ ጉዳት፡ የደረሰውን፡ ለፖሊስ፡ ማንም፡ ሰው፡ ካመለከተና፡ ፖሊሶችም፡ ወንጀለኛውን፡ ካላገኙት፤ ጉዳቱ፡ ወንጀል፡ አለመሆኑን፡ ካላረጋገጡ፡ በስተቀር፡ መንደረተኛው፡ በጋራ፡ ከ፳፻—፳፯፡ ብር፡ መቀጫ፡ ይጣልበታል⁸⁹

አሁንም፡ እዚህ፡ ላይ፡ ስለ፡ ፍትሐ፡ ብሔር፡ ኃላፊነት፡ ምንም፡ ጥያቄ፡ የለም⁹⁰ ሕጉ፡ ፍጹም፡ የወንጀል፡ ነው። የሚወሰነውም፡ መቀጫ፡ ለወንጀሉ፡ ጥፋት፡ ቅጣት፡ ነው።⁹⁰ “ጥፋት፡ ምንድነው?” ለሚለው፡ ቀላል፡ ጥያቄ፡ መልሱ፡ “ማን፡ ጉዳት፡ እንዳደረሰ”፡ ለፖሊስ፡ አለማስታወቅ፡ ነው። መንደሪቱ፡ ወይም፡ ነዋሪዎቹ፡ ማን፡ ጉዳቱን፡ እንዳደረሰ፡ ያውቁ፡ እንደነበር፡ ወይም፡ ማወቅ፡ እንደነበረባቸው፡ በእርግጥ፡ የማያስፈልግ፡ ቀላል፡ ያልሆነ፡ ከሕግ፡ የራቀ፡ ጥያቄ፡ እንደሆነ፡ ይቆጥረዋል። መጠየቅ፡ የሚያስፈልገን፡ ጥያቄ፡ መንደሩ፡ ውስጥ፡ ስለወንጀሉ፡ ያወቁ፡ ሰዎች፡ ሁሉ፡ ለፖሊስ፡ ማስታወቃቸው፡ ወይም፡ አለማስታወቃቸው፡ ነው። የኢትዮጵያ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ከጋራ፡ ኃላፊነት፡ ሕግ፡ ለየት፡ በማለት፡ ለተመሳሳይ፡ ወንጀል፡ “ለፍርድ፡ ባለስልጣን፡ ስላለመግለጽ” ተከሳሹ፡ “የሚያከራክር፡ ሕጋዊ፡ ምክንያት፡ ሳይኖረው፡ አድራጊውን፡ ወንጀለኛ፡ እያወቀ” ለባለሥልጣኖች፡ እንዳላስታወቀ፡ ያስቆጥረዋል⁹¹ ከጋራ፡ ኃላፊነት፡ ሕግ፡ የሚገኘው፡ አንድ፡ አስደናቂ፡ ውጤት፡ በወንጀሉ፡ የተበደለው፡ ሰው፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ የመንደሩ፡ አባል፡ ስለሚሆን፡ ከመንደሩ፡ ሰዎች፡ ጋር፡ እንደገና፡ ድርሻውን፡ ቅጣት፡ ስለሚከፍል፡ እንደገና፡ በሕጉ፡ ይበደላል። የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ “ማንኛውም፡ ሰው፡ በአንድ፡ ወንጀል፡ ሁለት፡ ጊዜ፡ አይቀጣም”⁹² ሲል፡ ይህ፡ በጋራ፡

86. ስለሽፍቶች፡ የወጣ፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ፲፩ ።
 87. አንድ፡ ሰው፡ በሚኖርበት፡ ቀበሌ፡ ቢዘረፍ፡ መቀጫውን፡ የመካፈል፡ ኃላፊነት፡ እንዳለበት፡ ወይም እንደሌለበት፡ ጓደኞቹ፡ ለማወቅ፡ ፍላጎት፡ ነበረው ።
 88. የ፲፱፻፳፰፡ ዓ.ም. ስለጋራ፡ ኃላፊነት፡ የወጣ፡ ሕግ፡ በኤርትራ፡ ጋዜጣ፡ የታተመ፡ ፲፪ኛ፡ ፎልዩም (፲፱፻፳፰ ዓ.ም.) ቁ. ፱፡ ከተቀጥላ፡ ፩ሐ፡ ላይ፡ ተያይዟል ።
 89. የጋራ፡ ኃላፊነት፡ ሕግ፡ ክፍል፡ ፪
 90. “ጉዳቱ (ኪሣራው) በወንጀል፡ አለመሆኑን፡ ካላረጋገጠ፡ በስተቀር፡ በመንደሩ፡ ላይ፡ ቅጣት፡ ይጣልበታል” ። ክፍል፡ ፪ ።
 91. የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁ. ፱፻፱፭፡ ተመልከት ።
 92. የተሻሻለው፡ ሕግ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፶፮ ።

ኃላፊነት : ሕግ : ተበዳይ : የሆነው : ሰው : ላላጠፋው : ጥፋት : ሁለት : ጊዜ : እንዲቀጣ : ይሆናል ።

የሱብሳ : የፍርድ : ጉዳይ :⁹³ በጋራ : ኃላፊነት : ሕግ : ላይ : ያለው : አንዳንድ : ከባድ : ችግር : በጣም : አስደናቂና : በጣም : ቅርብ : በሆነው : በስብሳ : ክስ : ላይ : ተገልጧል ። የክሱ : ፍሬ : ጉዳይ : እንደሚከተለው : ነው ። ስብሳ : በኤርትራ : ጠቅላይ : ግዛት : በሠራዬ : አውራጃ : የምትገኝ : አንዲት : ትንሽ : መንደር : ፍት ። ገብረሚካኤል : ገብረአብ : የሚባለው : መንደረተኛ : ከመንደሩ : ጥቂት : ራቅ : ብሎ : ከሚገኘው : መሬት : የጤፍ : ሰብሎ : ደርሶለት : እህሉን : ለማስገባት : ይጠባበቃል ። የእርሻ : መሬቱ : ከመንደሩ : ትንሽ : ራቅ : ይላል ። ጥቅምት : ፲፬ : ቀን : ፲፱፻፷፬ : ዓ. ም. ሌሊት : ያልታወቁ : ሰዎች : እህሉን : አጭደው : ወሰዱት ።

ተበዳዩ : ወዲያው : ስለወንጀሉ : ለፖሊስ : አመልክቶ : በዛ : ያሉ : ተጠርጣሪዎች : ተመርምረው : ነበር ። የመንደሩ : ሽማግሌዎች : የምስክርነት : ቃላቸውን : እንዲሰጡ : ተጠይቀው : ተጠርጣሪዎቹ : ከአቤት : ባዩ : ጋር : ጠብ : እንደነበራቸው : መሰከሩ ። ተጠርጣሪዎቹን : ከወንጀሉ : የሚያገናኝ : ምንም : ዓይነት : ማስረጃ : ባለመኖሩ : ፖሊስ : እንዲለቃቸው : ተገደደ ። ወዲያውኑ : ወንጀሉ : ከተፈጸመ : አሥራ : አምስት : ቀን : ስለአለፈ : የመንደርዎ : ሽማግሌዎች : በአቃቤ : ሕጉ : በሰራዬ : አውራጃ : ለቀረበባቸው : የወንጀል : ክስ : ተወካይ : ተከሳሾች : ሆነው : ተገኙ። “ሁለት : መቶ : ስድሳ : አንድ : የኢት. ብር : ጉዳት : ማን : ኪግራ : እንዳደረሰበት : ተከሳሾቹ : ለፖሊስ : ባለማመልከታቸው : ፍ/ቤቱ : ጥፋተኛ : ሆነው : ስለአገኛቸው : በመንደሪቱ : ላይ : የአምስት : መቶ : ብር : ቅጣት : ጣለባት ። ወደ : ከፍተኛው : ፍ/ቤት : ይግባኙን : ወስደው : ፖሊሶቹ : በምርመራ : ላይ : እንዳሉ : ሙሉ : መተባበር : እንዳደረጉላቸው : ተከሳሾቹ : አመለከቱ ። ከዚህም : መሃል : ተጠርጣሪዎቹ : ሰዎች : ከተበዳዩ : ጋር : ጠብ : እንደነበራቸው : መስክረዋል ። ከፍተኛው : ፍ/ቤት : በሰብሳ : ፍርድ : ጉዳይ : የአውራጃውን : ፍ/ቤት : ውሳኔ : በድምፅ : ብልጫ ።” በማጽደቅ : የአብዛኞቹ : ዳኞች : ውሳኔ : እንዲህ : ሲል : ደመደመ ።

“ይግባኝ : ባዩቹ : ግዴታቸውን : ባለማሟላታቸውና : በተከሰሱበት : ሕግ : መሠረት : ጥፋተኞቹ : እነዚህ : ናቸው : ብለው : ባለማሳየታቸው : ይግባኙን : ተከልክለዋል ። ንጹህ : ዜጎችን : በነበራቸው : ጠብ : ምክንያት : ጠርጥሮ : መወንጀል : ተገቢ : አይደለም ።”

አንድ : ዳኛ : በውሳኔው : ከሌሎቹ : ዳኞች : ተለይተዋል ።⁹⁴ በዚህም : በፍርድ : አሰጣጡ : ከአብዛኛዎቹ : በተለዩበት : ሀሳብ : “የጋራ : ሐላፊነት : ሕግ ።” “ከባሕላዊ : አውጫጭኝና : የአፈርሳታ : ሕግ ።” ተመሳሳይ : መሆኑን : አመልክቷል ።⁹⁵

93. የሱብሳ : ሽማግሌዎች : ይግባኝ : ባዩች ፤ ዐቃቤ : ሕግ : መልስ : ሰጭ : የወንጀል : ይግባኝ : ፋይል : ቁ. ፳፩/፳፬ : በአሥመራው : ከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : ሰኔ : ፳፮ : ቀን : ፲፱፻፷፬ : ዓ.ም. ተወሰነ ። የአብዛኛውንና : የአንስተኛውን : ድምፅ : ውሳኔ : ሙሉ : ቃል : በተቀጥላ : ጀሙ : ገጽ : ፲፻፬ : ላይ : ተመልከት ።
94. ከአብዛኛው : የተለዩ : የተቃውሞ : ውሳኔ : መጻፍ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : በጣም : የተለመደ : የፍርድ : ሥራ : አይደለም ። በያንስ : ሳይለያይ : በአንድነት : የሚሰጥ : ውሳኔ : ከሕግ : ባህላ : ክፍል : ነው ። እንግዲህ : አብዛኛውን : ጊዜ : ዳኞች : ከአብዛኛው : የተለዩበትን : ተቃውሞ : ሲጻፍ : በጣም : ከባድ : የሆነ : የፍርድ : ሐሳብ : የመኖር : ምልክት : ነው : ተብሎ : ሊወሰድ : ይቻላል ።
95. ሰ. ዚ. ፊሸር : የኢትዮጵያ : ወንጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ተመልክት ። ቀ. ኃ. ሥ. : ዩኒቨርሲቲ : አዲስ : አበባ : ፲፱፻፷፱ : ዓ. ም. ገጽ : ፳፬-፳፮ ።

ጨመር : አድርገውም :—“ምንም : እንኳን : ስለጋራ : ኃላፊነት : ሕግ : ሕጋዊነት : ክርክር : ባይነሳም : ቅሉ : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : እንዴት : እንደሚቃረን : ማስገንዘብ : ለሚመጣው : ጊዜ : ጠቃሚ : ነው :” ብለዋል ። የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፶፬ : በዚያን : ጊዜ : በግልጽ : ዘርዘር : የሕገ : መንግሥቱን : የበላይነት : በአንክር : ተመልክተውታል ። እንዲሁም : ውሳኔውን : በለዩበት : ሃሳባቸው : ትእዛዝ : ፳፯ : አንቀጽ : ስድስትን : በማውሳት : ቀጠል : አድርገው : “የሕግ : አስፈጻሚው : ክፍል : በተሰጠው : ስልጣን : መሠረት : ከሁሉ : በፊት : ከሕገ : መንግሥቱ : ጋር : የሚቃረኑትን : ሕጎችና : የውስጥ : ደንቦች : የመሠረዝ : ግዴታ : አለበት ።”

በመደምደሚያው : ላይ : ዳኛው : በንዴት : መልክ : እንዲህ : ብለዋል : “ሸማግሌዎቹ : [ከፖሊሶቹ] የመረዳዳት : መንፈስ : ካሳዩ : በኋላ : ከአቅማቸው : በላይ : መጠየቅ : ሕጋዊ : አይደለም ።” የሰብሳብ : ፍርድ : ጉዳይ : ፍጻሜ : በዚህ : አበቃ ።⁹⁶

ለሌላ : ሰው : ሃላፊ : የሚያደርጉት : ስለ : ሽፍቶቹ : የወጣው : ሕግና : ስለ : ጋራ : ኃላፊነት : ሕግ : ድንጋጌዎች : ሁሉ : ሕገ : መንግሥታዊ : ባለመሆናቸው : ብዙ : ውይይት : ስለማያስፈልግ : በጣም : ግልጽ : ነው ። ለወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : አቋም : ዘመናዊና : ሊገቡ : የሚችሉ : ሕጋዊ : ሃሳቦችን : የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : እንደያዘ : መግለጹ : በቂ : ነው ። ሕገ : መንግሥቱ : “ካልተረጋገጠ : በቀር” : ጥፋተኛ : ነው : ተብሎ : ማንም : እንዳይገምት : ያረጋግጣል ።⁹⁷ ቀጥሎም : “ቅጣት : የሚፈጸመው : በአጥፊው : ሰው : ላይ : ብቻ : ነው ።” ይላል ።⁹⁸ ቅጣት : ለአገርየው (መንደርተኛው) : ወይም : ለቦታው : አይደለም ። አንድ : ሰው : የሚቀጣው : ሳጠፋው : ድርጊት : ሲፈረድበት : ብቻ : ነው ።⁹⁹ እንጂ : ከዘመዶቹ : መካከል : አንዱ : ወይም : ከጎረቤቱ : ወይም : በመንገድ : ተላላፊ : ተደረገ : ለተባለው : ጥፋት : አይደለም ።

ስለሽፍቶች : በወጣው : ሕግ : ውስጥ : “የአገርየው (የመንደርተኞች) : የጋራ : ሃላፊነት :” እና : “የቦታ : ሃላፊነት” : ስለጋራ : ሃላፊነት : በወጣው : ሕግ : “የጋራ : ሃላፊነት” የሚሉት : ሐሳቦች : በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : ተጠቃለው : ከሚገኙት : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ዕንስ : ሃሳቦች : ጋር : በፍጹም : ተቃርኑውና : በቀጥታ : ተጋጭተው : ይገኛሉ ። ስለዚህ : ሕገ : መንግሥታዊ : ሊሆኑ : አይችሉም ።

ሕገ : መንግሥታዊ : ያልሆኑት : ስለሽፍቶችና : ስለጋራ : ሃላፊነት : በወጡት : ሕጎች : እንዲሠራባቸው : ያለው : ትክክለኛ : መንገድ : በተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፳፱ : መሠረት : ነው ። በአንቀጽ : ፳፱ : ንጉሠ : ነገሥቱ : አገር : የሚጠቀምበት : የአስቸኳይ : ጊዜ : አዋጅና : የመሳሰሉትን : በማወጅ : “አደጋ : የሚያ

96. ምናልባት : ይህን : ጽሑፍ : በሚጽፍበት : ጊዜ : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : መጽሐፍ : ፩ : መሠረት : በንጉሠ : ነገሥቱ : ችሎት : እንዲመረመር : ማመልከቻ : ቀርቦ : እንደሆነ : ደራሲው : አያውቅም ። የወንጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ቁጥር : ፻፳፯ : ሲነበብ : በማናቸውም : ሁኔታ : ሁለተኛ : ይግባኝ : የሚፈቅድ : ቢመስልም : ቁጥር : ፻፳፯ (፫) ዝቅተኛ : ፍ/ቤቶች : በማይስማሙበት : መስኮች : ይግባኙን : ለመመጠን : የታቀደ : መምሰሉን : አስተውል ።

97. የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፶፫ :

98. የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፶፬ :

99. የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፶፬

መጣውን፡ ነገር ፡ ለማስወገድና ፡ አስፈላጊውን ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ያደርጋል ።¹⁰⁰
 ስለሽፍቶችና ፡ ስለ ፡ ጋራ ፡ ሃላፊነት ፡ ሕጎች ፡ በፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ከነበረው ፡
 የኤርትራ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ያላቸው ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊነት¹⁰¹ ፡ ምንም ፡
 ቢሆን ፡ ከ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም. በኋላ ፡ አገር ፡ የሚጠቀምበት ፡ የአስቸኳይ ፡ ጊዜ ፡ አዋ
 ጅን ፡ እንዲጨምር ፡ ወይም ፡ የሕጎች ፡ ክፍል ፡ እንዲሆኑ ፡ ስለአሻሻሉ ፡ ሕገ ፡ መን
 ግሥታዊ ፡ አለመሆናቸው ፡ መሠረት ፡ የለውም ፡ ብሎ ፡ ለመደምደም ፡ ያስችላል ።¹⁰²

፯. ሥርዓቱን ፡ ለማስተካከል ፡ በጥብቅ ፡ መመርመር ።

እንደሕገ ፡ መንግሥታዊነት ፡ ሕጋዊነት ፡ ወይም ፡ የአንድ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥር
 ዓት ፡ አስፈላጊነት ፡ ካሉት ፡ ቀዋሚ ፡ ጥያቄዎች ፡ በላይ ፡ የሕግ ፡ ሥርዓትን ፡ ለማስ
 ተካከል ፡ የሚደረግ ፡ ጥልቅ ፡ ምርምር ፡ እንዴትና ፡ በማን ፡ መፍትሔያቸውን ፡ ለማ
 ግኘት ፡ እንደሚቻልና ፡ መደረግም ፡ እንዳለበት ፡ ያሉት ፡ ታላቅ ፡ የሕግ ፡ ችግሮች ፡
 እንዲከተሉ ፡ ያደርጋል ። ይህ ፡ ወደ ፡ ትእዛዝ ፡ ቁ. ፳፯ ፡ ይመልሰናል ። ትእዛዝ ፡ ፳፯ ፡
 በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ጸንተው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ሕጎች ፡ ሁሉ ፡ “ላለው ፡ የአስተዳ
 ደር ፡ ሥራ ፡ መቀጠል ፡ አስፈላጊ ፡ እስኪሆኑበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ።”¹⁰³ “እንዳሉ ፡ ጸን
 ተው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ሆነው ፡ ይቆያሉ ፡ ይላል ።” ነገር ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ሕግ ፡ አስ
 ፈላጊ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ አይደለም ፡ ብሎ ፡ የሚወስን ፡ ማን ፡ ነው?

በሰብሳቢ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ በአነስተኛ ፡ ድምፅ ፡ የተወሰነው ፡ የጋራ ፡ ሃላፊ
ነት ፡ ሕግ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡ ከደመደመ ፡ በኋላ ፡ “የሕግ ፡
አስፈጻሚው ፡ ክፍሎች ፡ በተሰጣቸው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ ከሁሉ ፡ በፊት ፡ ከሕገ ፡
መንግሥቱ ፡ ጋር ፡ የሚቃረኑትን ፡ ሐሳቦችና ፡ የውስጥ ፡ ደንቦች ፡ የመሰረዝ ፡ ግዴታ ፡
አለባቸው ።” በማለት ፡ አመልክቷል ።

ይህ ፡ ሃሳብ ፡ የሚያሳየው ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ፡ ብሎ ፡ ለመሰ
 ረዝ ፡ በተቀዳሚ ፡ ግዴታ ፡ ያለበት ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ነው ።¹⁰⁴ ሆኖም ፡
 ይህ ፡ ሃሳብ ፡ በብዛት ፡ የተወሰነ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ሌላው ፡ ቢቀር ፡ በዚህ ፡ ክስ ፡ ላይ ፡
 ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ራሱ ፡ ክስ ፡ የተመሠረተበትን ፡ ሕግ ፡ የመሠረዝ ፡ እርምጃ ፡ ይወስድ ፡
 እንደነበር ፡ መግለጽ ፡ አለበት ። በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ለሕግ ፡ ተርጓሚው ፡ ክፍል ፡

100. ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እነዚህን ፡ ሥልጣንና ፡ ግዴታዎች ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፱ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አንቀጽ ፡ ፴፮ ፡
 ብቻውን ፡ ደግሞ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እነዚህን ፡ ሥልጣንና ፡ ግዴታዎች ፡ ይሰጡታል ፡ ተብሎ ፡ በክር
 ክር ፡ ላይ ፡ ተነስቶ ፡ ነበር ፡ “የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ረገድ ፡ የሚፈጽመው ፡
 ተግባር ።” ከክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ሸልዩም ፡ ፭ ፡ ቁጥር ፡
 ፪ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፹፩—፹፩ ፡ (፲፱፻፷፰ ፡ ዓ. ም.) ፡ ና ፡ “ስለ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሥልጣንና ፡ ሥራ ፡ የአስ
 ተዳደር ፡ ወኪሎች ፡ ሥልጣን ፡ መወሰን ።” በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ከክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡
 ጀምበሬ ፡ ሸልዩም ፡ ፭ ፡ ቁጥር ፡ ፫ ፡ ገጽ ፡ ፭፻፩—፵፩ ፡ (፲፱፻፷፰ ፡ ዓ. ም.) ተመልከት ፡ አንቀጽ ፡ ፴፮ ፡
 ብቻውን ፡ ሕግ ፡ ለማውጣት ፡ የሚያስችል ፡ ሥልጣንን ፡ አይሰጥም ፡ ብሎ ፡ ለመከራከር ፡ ይቻላል ።

101. ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ ኤርትራው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ልል ፡ (ሊበራል) ሆኖ ፡ አለመ
 ውጣቱ ፡ ያስደንቃል ። ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ በግልፅ ፡ ከሚቃረነው ፡ ከተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መን
 ግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፫ ፡ ና ፡ ፶፬ ፡ ለየት ፡ በማለት ፡ በኤርትራ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ እንደዚህ ፡
 ዓይነቶች ፡ ግልፅ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የሉም ፡ ቢሆንም ፡ ከፌዴራሉ ፡ ሕግ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ ፯ ፡ የተወሰ
 ደው ፡ ያለ ፡ ሕግ ፡ የሚለው ፡ ፅንሰ ፡ ሐሳብ ፡ በኤርትራው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፪ ፡ ላይ ፡
 ተጨምሯል ።

102. በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ፭ ፡ ተመልከት ።

103. ትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯ ፡ አንቀጽ ፡ ፮ ፡ ይህም ፡ “አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡ እንዲሠራባቸው ፡ የሚያስፈልጉት ፡
 ሁሉ ፡ ወደፊት ፡ በሚወጡ ፡ ሕጎች ፡ ተሰርዘው ፡ እስኪተኩ ፡ ድረስ ።” መሆኑን ፡ አስብ ።

104. አንድ ፡ ክስ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከመምጣቱ ፡ በፊት ፡ ሕጎችን ፡ የመሠረዝ ፡ ሃሳብ ፡ በእርግጥ ፡ ተቀዳሚ ፡
 ግዴታ ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ ያመለክታል ።

የተሰጠውን ፡ የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡ ማንሳትና ፡ ፍ/ቤቱም ፡ አንድን ፡ ሕግ ፡ ሕገ ፡ መንግሥታዊ ፡ ሆኖ ፡ አለማግኘቱ ፡ ትክክል ፡ ሥራ ፡ መሆኑን ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ማንሳት ፡ ምናልባት ፡ ያለበታው ፡ ይሆናል ።¹⁰⁵

ነገር ፡ ግን ፡ ፍ/ቤቶች ፡ ስለሱ ፡ ምን ፡ እንደሚሉ ፡ እንመለከት ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ክሶች ፡ መካከል ፡ ከነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ በስተቀር ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ኤርትራ ፡ ሕግ ፡ አስፈላጊነት ፡ ይህንንም ፡ በቀዳሚነት ፡ የመወሰን ፡ ሥራ ፡ የማን ፡ እንደሆነ ፡ በክሱ ፡ ላይ ፡ የተነሳ ፡ ጭብጥ ፡ አልነበረም ። በእነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ ለአስተዳደሩ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ እንዲሠራበት ፡ የሚያስፈልግ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡ የተከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ የተከራከረበትን ፡ ፍ/ቤቱ ፡ አንስቶት ፡ ነበር ። በቀጥታ ፡ በትእዛዝ ፡ በመግለጽ ፡ ፈንታ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ አስፈላጊ ፡ ባለመሆኑ ፡ በተከለለ ፡ አኳኋን ፡ ሐሳቡን ፡ አሳውቋል ። የሕግ ፡ አውጪውን ፡ ወይም ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚውን ፡ ሥልጣን ፡ ያለአጣጣብ ፡ ተጠቅመሃል ፡ በመባል ፡ እወቅሳለሁ ፡ ብሎ ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ መፍራት ፡ ያለምክንያት ፡ ነው ፡ ያሳስበው ።¹⁰⁶

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ችግሩን ፡ የተመለከተው ፡ መጀመሪያ ፡ ኃላፊነቶችን ፡ በጠቅላላው ፡ በየመንግሥቱ ፡ ቅርንጫፎች ፡ መካከል ፡ ለመደልደል ፡ በመሞከር ፡ ነበር ። ፍ/ቤቱ ፡ “ለአስተዳደሩ ፡ ጥሩ ፡ አካሄድ ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ የታየውን ፡ ሕጎች ፡ ለሕግ ፡ አውጭዎቹ ፡ መርጦ ፡ ማቅረብ ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚው ፡ ክፍል ፡ ሃላፊነት ፡ ነው ።” አለ ።¹⁰⁷

ከዚህም ፡ በመቀጠል ፡ “ፍርድ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ የሕግ ፡ አውጭውን ፡ ሥራ ፡ በመውሰድ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ አለበት ፡ ለማለት ፡ እንዴት ፡ ይቻላል?” በማለት ፡ የተጋነነ ፡ ጥያቄ ፡ ይዞ ፡ ቀረበ ። መልሱ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ነው ። “በኛ ፡ ሃሳብ ፡ ይችላሉ ፡ ብለን ፡ አንገምትም ።” ቢሆንም ፡ ከሁለት ፡ ዓረፍተ ፡ ነገሮች ፡ በኋላ ፡ “የተከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ ስለ ፡ ሕጉ ፡ ያቀረበውን ፡ ክርክር ፡ ተቀብለንዋል ።” ሲል ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ደምድሟል ። በእርግጥ ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ያደረገው ፡ ራሱን ፡ በራሱ ፡ በፍጹም ፡ መገልበጥ ፡ (መለወጥ) ነበር ።¹⁰⁸

የተከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ ክርክር ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንጂ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ መጠቀም ፡ የለብንም ፡ በሚል ፡ ነበር ።¹⁰⁹ ፍ/ቤቱም ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነውን ፡

105. ስለ ፡ “ፍርድ ፡ ምርመራ” (ጂዲቭል ፡ ሪቪው) ጂ. ፖውልና ፡ ሲ. ክላፕግም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ እድገት ፡ የጽሑፍ ፡ መነሻ ፡ መጽሐፍ ፡ (ሶርስ ፡ ቡክ) ፡ በቀ. ኃ. ፡ ሥ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፯ ፡ ዓ. ም. ገጽ ፡ ፻፶፱—፻፶፯ ።

106. ግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁ ፡ ፻፮ ፡ ተመልክት ፡

107. አስቀድሞ ፡ እንደተመለከተው ፡ የአቃቤ ፡ ሕግ ፡ ጽ/ቤት ፡ የተባለውን ፡ ዝርዝር ፡ አውጥቶ ፡ ነበር ። ሆኖም ፡ ለውስጥ ፡ አገልግሎት ፡ ብቻ ፡ ነው ።

108. በሌላ ፡ አነጋገር ፡ ፍ/ቤቱ ፡ የትኞቹ ፡ ሕጎች ፡ አስፈላጊ ፡ እንደሆኑ ፡ ለመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ የለውም ። እንደዚህ ፡ አድርጎ ፡ መናገሩ ፡ ምናልባት ፡ ሊያሳስት ፡ ይችላል ።

109. ዓቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ለተከሳሾች ፡ ጠበቃ ፡ ክርክር ፡ መልስ ፡ እንዲሰጥ ፡ ሲጠየቅ ፡ ሁለት ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮች ጠቅሷል ። አንደኛው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወንጀል ፡ ፋይል ፡ ቁጥር ፡ ፻፲፱፻፳፯/፳፱ ፡ ከእነባህታ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆነው ፡ ነበር ። በፋይል ፡ ቁ. ፫፻፹፰/፵፱ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ክሶች ፡ ቀርቦው ፡ የከፍተኛው ፡ ፍ/ቤት ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ተከሳሾቹ ፡ ጥፋተኞች ፡ ሆነው ፡ ስላገኛቸው ፡ የሰባት ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ በይግባኝዋል ። ቢሆንም ፡ የጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በይግባኝ ፡ የተከሰሱበትን ፡ ሕግ ፡ ወደ ፡ ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፻፶፯ ፡ ና ፡ ፻፶፯(፩) በመለወጥ ፡ ቅጣቱን ፡ ወደ ፡ እሥር ፡ ዓመት ፡ እርዝሞታል ። በዓቃቤ ፡ ሕጉ ፡ የቀረበው ፡ መሪ ፡ ክስ ፡ በጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የተወሰነው ፡ ከእሥር ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ በእነመስፍን ፡ የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ነበር ።

ሕግ : መወሰንና : በአዋጅ : ማጽደቅ : የሕግ : አውጭው : ክፍል : ሥራ : ነው : ለማለት : ጀምሮ : ነበር ፤ ይህንንም : ሲል : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : የሚጸና : ሕግ : መሆኑና : አለመሆኑን : የሚወስነው : የሕግ : አውጭው : ክፍል : ነው : ማለቱ : ነው ። ፍ/ቤቱ : ከዚህም : አልፎ : ፍ/ቤት : የሕግ : አውጭውን : የራሱን : ሥራ : በመውሰድ : ይህን : ሕግ : በሥራ : ላይ : መዋል : አለበት : ለማለት : ይችላል : ወይ? የሚለውን : የራሱን : ጥያቄ : ወዲያውኑ : በአሉታ : (በተቃራኒ) መልሶታል ። በዚህ ላይ : ለማተኮር : መልሱን : ከበታች : አስምሮበታል ። ሊገባ : በሚችል : ከባድ : ወጥመድ : በሃሳብና : በግብር : በሚውል : ቀንዶች : መካከል : ስለተያዘ : ፍ/ቤቱ : በአጭሩ : በሃሳቡ : መግባት : የለብኝም : ብሎ : ወዳሰበው : ነው : እንዳይገባ : ያደረገው ። በሕግ : አውጭው : ቦታ : በመሆን : የወንጀለኛ : መቅጫው : ሕግ : እንጂ : ስለሽፍቶች : የወጣ : ሕግ : ጥቅም : በሥራ : ላይ : እንዳይውል : ወሰነ ።

ትዕዛዝ : ቁ. ፳፯ : ጽኑ : ሕግ : ከሆነ : ወዲህ : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : አስፈላጊ : ሕግ : መሆኑና : አለመሆኑ : በሕግ : አውጪው : መደረግ : እንዳለበት : ተወስኖ : ቢሆን : ኖሮ : ይህ : ጥያቄ : የፍርድ : ቤቱን : ማስተዋል : እስከዚህም : በጣም : ባልሳበ : ነበር ። ነገር : ግን : ፍ/ቤቱ : የሕግ : አውጭውን : ሥራ : የመውሰድ : ችግር : በገጠመው : በእንደዚህ : ዓይነቱ : ሁኔታ : ምን : ማድረግ : ይኖርበታል? ፍ/ቤት : ራሱን : በመጥፎ : ሁኔታ : ገምቶ : የሚያገኘው : እንደዚህ : ፍ/ቤቶች : ያለማቋረጥ : ሲገቡት : ሲያገኘው : ነው ።

ከዚህም : በላይ : ፍርድ : ቤቶች : ሕግ : አውጭዎች : አለመሆናቸውን : ለመስማት : የፈጠኑ : ናቸው ። ቢሆንም : አብዛኛውን : ጊዜ : ከሚሉት : ውጭ : ለማድረግ : ይገደዳሉ ። በብዙ : በፊታችን : ያለው : ጥሩ : ምሳሌ : እንደሚሆነው : ፍ/ቤቱ : እንደ : ሕግ : አውጭ : ከመሥራት : ሌላ : ምርጫ : የለውም ። በየትኛውም : መንገድ : ቢወጣ : በዚያን : ጊዜ : ፍ/ቤት : እንደ : ሕግ : አውጭ : መሥራት : ይኖርበታል ።

በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግም : ሆነ : ስለሽፍቶች : በወጣው : ሕግ : በመሠረቱ : ውሳኔው : መደረግ : የነበረበት : በሕግ : አውጭው : ክፍል : ነበር ። እውነተኛው : ጭብጥ : ስለሽፍቶች : የወጣ : ሕግ : በትእዛዝ : ፳፯ : መሠረት : ሕግ : መሆኑ : ወይም : አለመሆኑ : እንዲሁም : ይህ : በተቀዳሚ : የሕግ : ማውጣት : ተግባር : ነው ።¹¹⁰

የሥራ : መከፋፈል : በመንግሥትና : ሕዝብ : መካከል : ያለውን : ግንኙነት : በሚመሰሰለው : ሕግ : ውስጥ : ያለ : መሪ : አስተሳሰብ : ነው ። የተለያዩ : የመንግሥት : ክፍሎች : የተለያዩ : ተግባሮች : እንዲያከናውኑ : ስለተደለደሉ : በጠቅላላው : አነጋገር : አንዱ : ክፍል : የሌላውን : ክፍል : ሥራ : መጠቀም : የለበትም ። ቢሆንም : የመንግሥት : ቅርንጫፎች : እንደታሸጉ : አካሎች : መቁጠር : ያልተለመደና : ያላዋቁነት : ያሰኛል ። ሲያስፈልግ : እርስ : በእርሳቸው : መተባበር : ይኖርባቸዋል ።¹¹¹ በተዘዋዋሪ : መንገድ : የፍርድ : ቤቶችም : በሕግ : አሠራር : ተግባር : ጣልቃ : መግባት : የማይቀር : ነው ። ይህንን : የሚያደርጉት : ያለማቋረጥ : በመተርጎም : የጎደለውን : ሕግ : በማሟላትና : የትኛው : ሕግ : በሥራ : ላይ : መዋል :

110. ከላይ : ግርጌ : ማስታወሻ : ቁ. ፻፱ : እንደተመለከተው : ያው : ፍርድ : ቤት : ስለሽፍቶች : ስላወጣው : ሕግ : የተለየ : ውሳኔ : ሰጥቶ : ነበር ። በዚህ : ጉዳይ : ላይ : አንድ : ነገር : ማድረግ : ያልባቸው ሌሎች : የተለያዩ : የመንግሥት : መሥሪያ : ቤቶችና : ብዙ : ሕጎችን : ብንመለከት : ለምን : ይህ : የሕግ : አውጭዎች : ሥራ : እንደሆነ : ተመልከት ።

111. ክቡር : አቶ : ሥዩም : ሐረጎት : ተመሳሳይ : የሐሳብ : ነጥብ : አድርገዋል ። ከላይ : ግርጌ : ማስታወሻ : ቁ. ፻ ተመልከት ።

እንዳለበት ፡ በመወሰን ፡ ነው ። ይህ ፡ የሕግ ፡ አሠራር ፡ አይደለም ፡ ብሎ ፡ መመደብ ፡ የቃላት ፡ አጠቃቀም ፡ ክርክር ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፍ/ቤቶች ፡ የሕግ ፡ ማውጣቱን ፡ ሥራ ፡ እንዲሻሙ ፡ ወይም ፡ ሕግ ፡ አውጭውን ፡ ለመቅደም ፡ እንዲሞክሩ ፡ ይጋብዛቸዋል ፡ ተብሎ ፡ መታሰብ ፡ የለበትም ። ፍ/ቤቶች ፡ ከዚህ ፡ ራቅ ፡ ብለው ፡ በፈታቸው ፡ በቀረበላቸው ፡ ልዩ ፡ በሆኑ ፡ ክሶች ፡ ላይ ፡ ያተኩራሉ ፡ እንጂ ፡ የሕብረተሰቡን ፡ የችግር ፡ መስኮች ፡ ሄደው ፡ አይመለከቱም ። በሌላ ፡ በኩል ፡ በነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንዳደረጉት ፡ ሁሉ ፡ ፍ/ቤቶች ፡ ለነሱ ፡ በደንብ ፡ ያልተሰጠውን ፡ ሥልጣን ፡ መጠቀማቸውንና ፡ ከዳኝነት ፡ ሥልጣናቸውም ፡ ውጭ ፡ መውጣታቸውን ፡ የሚያመለክት ፡ ሃሳብ ፡ መስጠት ፡ የለባቸውም ። ለጊዜው ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ አውጭ ፡ ሆኖ ፡ ከመሥራትና ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣውን ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ይውል ፡ ወይም ፡ አይውል ፡ እንደሆነ ፡ ከመወሰን ፡ በስተቀር ፡ ሊሠራበት ፡ የሚችል ፡ ሌላ ፡ አማራጭ ፡ የለም ።

የሕግ ፡ አውጭው ፡ ክፍል ፡ በእንዳንድ ፡ ምክንያት ፡ ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ የሕግ ፡ ማውጣት ፡ ሥራውን ፡ ማካሄድ ፡ ከተሳነው ፡ ፍ/ቤቶች ፡ የሱን ፡ ሥራ ፡ ለመውሰድ ፡ ይገደዳሉ ። ሕግ ፡ አውጭው ፡ ላልተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውሳኔ ፡ እስኪሰጥ ፡ ድረስ ፡ እንዲጠበቅ ፡ የሚያስችሉና ፡ ፍ/ቤቶች ፡ በተቻላቸው ፡ መጠን ፡ ውሳኔ ፡ መስጠት ፡ የሚኖርባቸው ፡ ችግሮች ፡ ይነሳሉ ። በአሁኑ ፡ ሁኔታዎች ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ ፡ ፍ/ቤቶች ፡ በነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ተነስተው ፡ እንደነበሩት ፡ ያሉ ፡ ሕጋዊ ፡ ችግሮችን ፡ ሊያሰወግዱ ፡ አይችሉም ። መፍትሔ ፡ ያልተገኘለት ፡ የኤርትራ ፡ ሕግ ፡ ችግር ፡ መሠረትዊ ፡ ለውጥ ፡ እስከአልተደረገለት ፡ ድረስ ፡ ፍ/ቤቶች ፡ በተለዩ ፡ ክሶች ፡ በተጠየቁ ፡ ጊዜ ፡ በትእዛዝ ፡ ፳፯ና ፡ በጠቅላላው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ በኩል ፡ በእንድ ፡ ሕግ ፡ “አስፈላጊነት” ላይ ፡ የተነሳውን ፡ ችግር ፡ ባለማቋረጥ ፡ መጋተር ፡ ይኖርባቸዋል ። ፍ/ቤቶች ፡ ሥርዓት ፡ በሌለው ፡ ሁኔታ ፡ ችግሮችን ፡ (እንደተሳሉ) ፡ መመልከትና ፡ አንድ ፡ ውሳኔ ፡ በተመሳሳይ ፡ ክሶች ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ውጤት ፡ ሳያውቁ ፡ ለያይቶ ፡ ማየት ፡ በጣም ፡ ጥሩ ፡ ውጤት ፡ ሊያመጣ ፡ የሚችል ፡ ወይም ፡ ይበልጥ ፡ ተፈላጊ ፡ አይሆንም ። በሕጉ ፡ ላይ ፡ ባለመጠራጠርም ፡ ሆነ ፡ በመዘበራረቅ ፡ በኩል ፡ ችግር ፡ አለ ። የማያስፈልገው ፡ ጊዜና ፡ ኃይልን ፡ በሱ ፡ ላይ ፡ ማጥፋት ፡ ውድ ፡ አድርጎታል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በአንድ ፡ ጊዜ ፡ ለሁሉም ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ የመፈለግ ፡ አስፈላጊ ፡ ዘዴ ፡ አለ ።

መደምደሚያ ።

የኤርትራን ፡ ሕግ ፡ ለማስተካከልና ፡ የተሟላ ፡ ጥልቅ ፡ ምርምር ፡ ለማድረግ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ አልፎበታል ። የፌደራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ከተፈጸመ ፡ ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ የእንግሊዝ ፡ አስተዳደር ፡ ከቀረ ፡ ከሀያ ፡ ዓመት ፡ በኋላና ፡ የጣልያን ፡ ሥልጣን ፡ ከአበቃ ፡ ከሰላላ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ አንድም ፡ በቅኝ ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሕግ ፡ እንዲቀጥል ፡ ማድረግና ፡ እሱም ፡ ካገሪቱ ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ መሆኑና ፡ አለመሆኑን ፡ አለማወቅ ፡ የማያስፈልግ ፡ ይመስላል ። ይህ ፡ የሕግ ፡ መዘበራረቅ ፡ መጣራት ፡ ያለበት ፡ አሁን ፡ ነው ። ትእዛዝ ፡ ቁ. ፳፯ ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ የሚሰጠው ፡ ጊዜያዊ ፡ መተኪያ ፡ መልስ ፡ ነው ። የማያስፈልጉ ፡ ውዝግቦችን ፡ ሳያስከትል ፡ ዘላቂ ፡ መፍትሔ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።

ጠቅላይ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በነባህታ ፡ ፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ “ለአስተዳደር ፡ ሥራ ፡ ያስፈልጋሉ ፡ የሚባሉ ፡ ሕጎችን ፡ ጠቁም ፡ ለሕግ ፡ አውጭው ፡ ማቅረብ ፡ የሕግ ፡ አስፈጻሚ ፡ ክፍል ፡ ተግባር ፡ ነው ።” በማለት ፡ ትክክለኛውን ፡ መን

ገድ : አመልክቷል ። ቀላል : ሥራ : ባይሆንም : በጣም : አስፈላጊ : ነው ። የተመሰቃ ቀለውን : የኤርትራን : ሕግ : ወደ : ተጠናቀረው : የኢትዮጵያ : ሕግ : ሥርዓት : (ኮዲፋይድ : ሲስተም) ገብቶ : ደንበኛ : ቦታውን : እንዲይዝ : ለማድረግ : የልብ : ጥረት : መደረግ : አለበት ። በቅርብ : ጊዜ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ሕጎችን : ሁሉ : በሰፊው : በመመርመርና : ባንድነት : በማቀናበር : የተገኘው : ልምድ : ምናልባት : ለአንዳንድ : እቅድ : ሊያገለግል : ይችላል ።

የኤርትራን : የሕግ : ሁናቲ : ለማስተካከል : ብዙ : እርምጃዎች : መወሰድ : አለባቸው ። በመጀመሪያ : በግልጽ : ያልተሻሩ : ሕጎች : በሞላ : ተሰብስበው : ወደ አማርኛና : ወደ : እንግሊዝኛ : መተርጉም : አለባቸው ። ከዚህም : በኋላ : እርስ : በርሳቸውና : በጠቅላላው : ከኢትዮጵያ : ሕጎች : ጋር : መጠቃለል : (መስማማት) : አለባቸው ። የማያስፈልጉ : እንደ : ጣሊያን : ሊሬና : የምሥራቅ : አፍሪካ : ሽልንግ : ወይም : የጣሊያን : የሕግ : አርዕስቶች : የመሳሰሉት : ጥቅሶች : ተሰርዘው : በትክክል : መተካት : አለባቸው ። ከዚህም : በላይ : ዋናው : ጠቃሚ : የሆነው : ሕገ : መንግሥታዊ : ያልሆኑ : ሕጎች : ወይም : ጊዜያዊ : አስፈላጊነታቸው : የቀረ : ሕጎችን : መሰረዝ : ነው ። እነዚህን : ሕጎች : እስራ : ላይ : ማዋል : ለአገሪቱ : የማይጠቅሙና : አንዳንድ : የማይፈለጉ : የሕጉን : ዘይቤ : ለምን : እንደወጣ : የሚያመራምሩ : ጥያቄዎች : ከማስነሳት : በቀር : የሚሰጡት : ጥቅም : ጥቂት : ስለሚሆን : ሕጎቹን : ለማሻሻል : ጊዜው : አሁን : ነው ። የተጠቃለሉትና : ዘመናዊ : የሆኑ : የሕግ : ረቂቆች : ሕግን : አፅድቀው : በአዋጅ : በሚያወጡ : ባለሥልጣኖች : ተለይተው : መከፋፈል : አለባቸው ። የፖርላማ : መቀበልና : ወይም : የንጉሠ : ነገሥቱ : ፊርማ : የሚያስፈልጋቸው : ሕጎች : በዚህ : ዓይነት : መንገድ : መሠራት : አለባቸው ። ሌሎቹ : የሚኒስቴር : የጠቅላይ : ግዛትና : የማዘጋጃ : ቤት : ሥልጣን : ጠባይ : ያላቸው : ሕጎች : በደንብ : መከፋፈል : አለባቸው ።¹¹²

አንዳንድ : የማያስፈልግ : የሥራ : ዕቅድ : (ፕሮጀክት) ጉዳዩን : በሚመለከታቸው : ባለሥልጣኖች : አንድ : ጊዜ : ከተጀመረ : ሥራውን : ለመፈጸም : ምንም : እክል : ሊያጋጥም : አይችልም ። የሥራው : መሪ : ውሳኔን : የሚጠቅስ : ከመሆኑ : ይልቅ : ቴክኒካል : መሆኑ : ስለሚበልጥ : ጉዳዩ : ከሚመለከታቸው : መንግሥታዊ : ድርጅቶች : (ኢንስቲትዩቶች) የተማሩ : የሕግ : አዋቂዎች : የአማካሪ : ኮሚሽን : መሾም : የሥራውን : ጥራት : በእርግጥ : ያስተማምናል ። በ፲፱፻፳፪ : ዓ. ም. የዚህ : ዓይነት : መንገድ : (ዘዴ) ተወስዶ : ቢሆን : ኖሮ : ስለሽፍቶች : የወጣው : ሕግ : ቀዋሚነት : (ጽኑነት) ወይም : በነባህታ : ፍርድ : ጉዳይ : የተነሱ : የሕግ : ጭብጦች : ወይም : በሰብሳቢ : ፍርድ : ጉዳይ : ብስጭት : የመላበት : የአነስተኛው : ድምፅ : የፍርድ : አስተያየት : ወይም : ይህ : የመጀመሪያ : የጽሑፍ : ትችት : አስፈላጊ : ባልሆነ : ነበር ። የኤርትራ : ሕግጋት : እንቆቅልሽ : መስተካከል : ሰፊ : ጥናት : የተደረገ ገበት : የሕግ : ሥርዓት : እንዲኖር : መፍትሔ : እንዲገኝለት : ያሳስባል ። ትግሉ : አሁንም : እንዳለ : ነው !

112. ባሁኑ ጊዜ : አዲስ : አበባ : ውስጥ : የሚገኘው : ባገር : ግዛት : ሚኒስቴር : የማዘጋጃ : ቤቶች : ክፍልና : የኤርትራ : የማዘጋጃ : ቤቶች : ክፍል : አብረው : ከኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : የፖብሊክ : አድሚኒስትሬሽን : ኢንስቲትዩት : ጋር : በመተባበር : ማዘጋጃ : ቤቶችን : ስለሚመለከቱ : የፓርትራን : ሕጎች : ችግሮች : ለማቃለል : በመሥራት : ላይ : ናቸው ። ይህ : ጥሩ : እርምጃ : ነው ። ጻፉ : ግን : ይህ : ሥራ : ከተፈጸመ : በኋላ : የማዘጋጃ : ቤት : ጠባይ : በሌላቸው : የሕግ : ክፍሎች : ምን : ዓይነት : ለውጥ : እንደሚያመጣ : አይታወቅም ።

እ. አ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ስለሽፍቶች የወጣ ሕግ ፡ (ከነማሻሻያዎቹ ፡)

(የኤርትራ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ነሐሴ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ የተቀበለውና ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ እን፣ ደራሴ ፡ መስከረም ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ያጸደቁት ፡ ሕግ ፡)

አሁን ፡ ጸንቶ ፡ በሚሠራበት ፡ ሕግ ፡ በደንብ ፡ የተደራጀ ፡ ሽፍቶችና ፡ ቀማኞችን ፡ ለመከላከልና ፡ ለማጥፋት ፡ ሳላልተቻለ ፡

ቅጣቱ ፡ እንዲከብድና ፡ የአጥፊዎች ፡ መንደሮችም ፡ የወል ፡ ቅጣት ፡ እንዲደርስባቸው ፡ ማድረግ ፡ ሽፍቶቹንና ፡ ቀማኞቹን ፡ የሚያጠፋ ፡ መስሎ ፡ ስለታየ ፡

ቀጥሎ ፡ የተመለከተው ፡ ሕግ ፡ ወጥቶአል ፡

አርእስትና ፡ ሕጉ ፡ የሚጸናበት ፡ ጊዜ ፡

፩. ይህ ፡ ሕግ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፶፰ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ተብሎ ፡ ሊጠቀስ ፡ ይቻላል ፡ ከጸደቀበት ፡ ወይም ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ታትሞ ፡ ከወጣበት ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ የጸና ፡ ይሆናል ።

የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ስለያዙ ፡ ሽፍቶች ፡

፪. ሁለት ፡ ወይም ፡ ከዚያ ፡ የበለጡ ፡ ሰዎች ፡ የጋራ ፡ ዓላማቸው ፡ ማናቸውንም ፡ የኃይል ፡ ወንጀል ፡ ሥራ ፡ ለመፈጸም ፡ ከሆነና ፡ ቢያንስ ፡ ቢያንስም ፡ አንዳቸው ፡ ጠብመንጃ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ፈንጂ ፡ መሣሪያ ፡ ኪያዘ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልበት ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ የሆነ ፡ ምክንያት ፡ ካላገኘ ፡ በቀር ፡ እያንዳንዳቸው ፡ በአምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣሉ ።

አንደኛ ፡ የቅጣት ፡ ማክበጃ ፡

፫. በአንቀጽ ፡ ሁለት ፡ የተመለከተውን ፡ ወንጀል ፡ በመፈጸም ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘው ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ የሚቀጣው ፡ የሽፍቶች ፡ አባል ፡ ሆኖ ፡ ከምግብ ፡ ዝርፊያ ፡ ሌላ ፡ ኃይልን ፡ በመጨመር ፡ ማናቸውንም ፡ ወንጀል ፡ ፈጽሞ ፡ በተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

ሁለተኛ ፡ የቅጣት ፡ ማክበጃ ፡

፬. በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ ወንጀል ፡ በመፈጸም ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘው ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ በአሥራ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ የሚቀጣው ፡

(፩) የሽፍቶች ፡ አባል ፡ ሆኖ ፡ ከምግብ ፡ ዝርፊያ ፡ ሌላ ፡ ሁለት ፡ የኃይል ፡ ወንጀሎችን ፡ መፈጸሙ ፡ የተረጋገጠበት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም

(፪) የኃይል ፡ ወንጀሉ ፡ ከመፈጸሙ ፡ በፊት ፡ ጥቂት ፡ አስቀድሞ ፡ ሆነ ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ከሽፍቶቹ ፡ አንዱ ፡ ጠብመንጃ ፡ የተኩስ ፡ ወይም ፡ ፈንጂ ፡ መሣሪያ ፡ ያፈነዳ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ።

ሦስተኛ ፡ የቅጣት ፡ ማክበጃ ፡

፭. በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ ወንጀል ፡ በመፈጸም ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘው ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ በሞት ፡ የሚቀጣው ፡

(፩) አስቀድሞ ፡ በቁጥር ፡ ፻፬/፲፱፻፶፩ ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፰ ፡ በቁጥር ፡ ፩/፲፱፻፶፭ ፡ በወጣው ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፩ ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፪ ፡ የተመለከተውን ፡ ሕግ ፡ በመተላለፍ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቶ ፡ ተፈርዶበት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ ጠቅላላ ፡ ወይም ፡ ልዩ ፡ በሆነ ፡ የምህረት ፡ አዋጅ ፡ ምክንያት ፡ እጁን ፡ በመስጠቱ ፡ ከመከሰስ ፡ የዳነ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡

(፪) የሽፍቶች ፡ አባል ፡ ሆኖ ፡ ከምግብ ፡ ዝርፊያ ፡ ሌላ ፡ ከሁለት ፡ ጊዜ ፡ በላይ ፡ የኃይል ፡ ወንጀሎችን ፡ የፈጸመ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡

(፫) ግናቸውም፡ የኃይል፡ ወንጀል፡ በሚፈጸምበት፡ ጊዜ፡ ከሽፍቶቹ፡ አንዱ፡ ጠብመንጃ፡ የተኩሱ፡ ወይም፡ ሌላ፡ ፈንጅ፡ መሣሪያ፡ ያፈነዳ፡ እንደሆነ፡ ወይም፡ ተኩሱ፡ ከኃይል፡ ወንጀል፡ አንዱ፡ ክፍል፡ ከሆነ፡ ወይም፡ የተባለው፡ የኃይል፡ ወንጀል፡ በቶክስ፡ ብቻ፡ ሲፈጸም፡ ነው።

(በ፲፱፻፳፩፡ የወጣውን፡ የሽፍቶች፡ ሕግ፡ ማሻሻያ፡ መመልከት፡ ነው።)

ውርስ፡

፩. —ሀ—(፩) በዚህ፡ አዋጅ፡ አንቀጽ፡ ፪፡ የተመለከተውን፡ ሕግ፡ በመተላለፍ፡ ወንጀል፡ በምሥራት፡ ላይ፡ ነው፡ በማለት፡ የተጠረጠረ፡ ማንኛውም፡ ሰው፡ እንዲቀርብ፡ ለማስገደድ፡ ዓቃቤ፡ ሕጉ፡ በሚያቀርበው፡ ጥያቄ፡ መሠረት፡ አንድ፡ ጻኛ (ማጂስትሬት)፡ የተጠርጣሪውን፡ ሰው፡ ተንቀሳቃሽ፡ ንብረት፡ በሙሉ፡ ከሌሎች፡ ጋር፡ የሚካፈለውንም፡ ድርሻ፡ ጭምር፡ እንዲከበር፡ ለማዘዝ፡ ሥልጣን፡ ይኖረዋል፡ ትእዛዙንም፡ የሚያስፈጽመው፡ ፖሊስ፡ ነው።

(፪) ንብረቱ፡ እንዲከበር፡ ማመልከቻ፡ ከመቅረቡ፡ በፊት፡ አንድ፡ ዓመት፡ አስቀድሞ፡ በተጠርጣሪው፡ ሰው፡ ይዘታ፡ የነበረው፡ ግናቸውም፡ ሀብት፡ ለጻኛው፡ አፍራሽ፡ ማስረጃ፡ ካልቀረበለት በስተቀር፡ የተጠርጣሪው፡ ሰው፡ ንብረት፡ እንደሆነ፡ ይገመታል።

(፫) ንብረት፡ በተከበረ፡ በአንድ፡ ወር፡ ውስጥ፡ ተጠርጣሪው፡ ሰው፡ እጅን፡ ካልሰጠ፡ ወይም፡ ካልተያዘ፡ ወይም፡ ደግሞ፡ ሳይቀርብ፡ የቀረው፡ በቂ፡ በሆነ፡ ምክንያት፡ መሆኑን፡ ለጻኛው፡ ማስረጃ፡ ካልቀረበለት፡ ጻኛው፡ የተከበረውን፡ ንብረት፡ በውርስ፡ ስም፡ ለመንግሥት፡ ገቢ፡ እንዲሆን፡ ማዘዝ፡ አለበት።

(፬) ተጠርጣሪው፡ ሰው፡ ንብረቱ፡ በተከበረ፡ በአንድ፡ ወር፡ ውስጥ፡ እጅን፡ ከሰጠ፡ ወይም፡ ከተያዘ፡ ግን፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ጥፋተኛነቱን፡ እስኪያረጋግጥ፡ ወይም፡ በነፃ፡ እስኪለቀው፡ ወይም፡ እስኪያሰናብተው፡ ድረስና፡ ማንኛውም፡ ይግባኝ፡ ውሳኔ፡ እስኪያገኝ፡ ድረስ፡ ጻኛው፡ የጀመረውን፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ ያቋርጣል።

(፭) በ፲፱፻፶፬፡ የወጣው፡ የሽፍቶች፡ አዋጅ፡ ማሻሻያ፡ እሥራ፡ ላይ፡ ከዋለ፡ በኋላ፡ በዚህ፡ አዋጅ፡ አንቀጽ፡ ፪፡ የተመለከተውን፡ ሕግ፡ ተላልፎአል፡ በማለት፡ ተከሶ፡ በሚረፈው፡ ቤት፡ የሚገኘው፡ ማንኛውም፡ ሰው፡ ንብረቱ፡ ይጠፋል፡ የሚል፡ ሥጋት፡ መኖሩን፡ ለማመን፡ ጻኛው፡ በቂ፡ ምክንያት፡ ካገኘ፡ በዚህ፡ አንቀጽ፡ ንዑስ፡ ክፍል፡ (፪) እና፡ (፩) በተመለከተው፡ ዓይነት፡ ንብረቱ፡ እንዲከበር፡ ለማዘዝ፡ ይችላል።

(፮) ተጠርጣሪው፡ ሰው፡ በነፃ፡ የተለቀቀ፡ እንደሆነ፡ ወይም፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ያሰናበተው፡ እንደሆነ፡ የተከበረው፡ ንብረት፡ ይመለስለታል፡ ጥፋተኛነቱ፡ የተረጋገጠ፡ እንደሆነ፡ ግን፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ከፈረደበት፡ በማንኛውም፡ ቅጣት፡ ሌላ፡ ጻኛው፡ በተጨማሪ፡ የተከበረው፡ ንብረት፡ በሙሉ፡ ለመንግሥት፡ ውርስ፡ ሆኖ፡ እንዲገባ፡ ይወስንበታል።

(፯) አንድ፡ ጻኛ፡ በዚህ፡ አንቀጽ፡ መሠረት፡ በሚሰጠው፡ ግናቸውም፡ ትእዛዝ፡ ላይ፡ ይግባኝ፡ የሚቀርበው፡ ለጠቅላይ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ነው።

(፰) በዚህ፡ አንቀጽ፡ ንዑስ፡ ክፍል (፫) ወይም (፩) በተመለከተው፡ መሠረት፡ ንብረቱ፡ እንዲወረስ፡ የተፈረደበት፡ ማንኛውም፡ ሰው፡ ንብረቱ፡ የተወረሰበት፡ በማይገባ፡ መሆኑን፡ አስረድቶ፡ እንዲመለስለት፡ በጠየቀ፡ ጊዜ፡ መንግሥት፡ ንብረቱን፡ የመመለስ፡ ግዴታ፡ አለበት።

(በ፲፱፻፶፬፡ የወጣውን፡ የሽፍቶች፡ ሕግ፡ ማሻሻያ፡ መመልከት፡ ነው።)

፪. —ለ—(፩) ማንኛውም፡ ሰው፡ በዚህ፡ አዋጅ፡ አንቀጽ፡ ፲(፪)፡ የተመለከተውን፡ ሕግ፡ ተላልፎ፡ ወንጀል፡ ሠርቶአል፡ ትብሉ፡ የተጠረጠረ፡ እንደሆነ፡ ፖሊስ፡ የአባቱን፡ የወንድሞቹን፡ የእገታቸውን፡ ተንቀሳቃሽ፡ ንብረትና፡ ከተጠርጣሪው፡ ሰው፡ ጋር፡ የጋራ፡ ንብረት፡ አለው፡ የተባለ፡ እንደሆነም፡ የአማቹ፡ ተንቀሳቃሽ፡ ንብረት፡ ጭምር፡ ይይዛል።

(፪) ንብረቱ፡ በተያዘ፡ በአንድ፡ ወር፡ ውስጥ፡ ተጠርጣሪው፡ ሰው፡ እጅን፡ ከሰጠ፡ ወይም፡ ከተያዘ፡ ወይም፡ ደግሞ፡ ከሞተ፡ የተያዘው፡ ንብረት፡ ይመለሳል፡ በተረፈ፡ ጻኛው፡ ንብረቱ፡ ለመንግሥት፡ ውርስ፡ ሆኖ፡ እንዲገባ፡ ማዘዝ፡ አለበት።

(በ፲፱፻፳፩፡ የወጣውን፡ የሽፍቶች፡ ሕግ፡ ማሻሻያን፡ መመልከት፡ ነው።)

ሽፍቶችን፡ ስለማንሣጣትና፡ ማበረታታት፡

፪. ማንኛውም፡ ሰው፡ የሽፍቶች፡ አባል፡ ሳይሆን፡ ከዚህ፡ በላይ፡ በአንቀጽ፡ ፪፡ በዝርዝር፡ እንደተመለከተው፡ ያሉትን፡ ሽፍቶች፡ ያንሣሣ፡ ወይም፡ ያደራጀ፡ እንደሆነ፡ ከ፳፡ ዓመት፡ በማያንስ፡ እሥራት፡ ይቀጣል።

ሽፍቶችን ስለመርዳት :

፩. ማንም ሰው፡ በአንቀጽ፡ ፪ ፡ እንደተመለከተው ፡ ያሉትን ፡ ሽፍቶች ፡ ወይም ፡ ከነርሱ ፡ አንዱን ፡ የደበቀ ፡ ወይም ፡ የረዳ ፡ እንደሆነ ፡ ከአሥር ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ።

ሸሽውን ስለመርዳት :

፪. በአንቀጽ፡ ፪ ፡ እንደተመለከተው ፡ ያሉትን ፡ ሽፍቶች ፡ አባል ፡ መኖሩንና ፡ ከቅጣት ፡ ለመገን ፡ መሸሹን ፡ ለማመን ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ እያለው ፡ ሸሽውን ፡ ሰው ፡ የደበቀ ፡ ወይም ፡ የረዳ ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ከአምስት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ።

ለባለሥልጣኖች ስላለማስታወቅ :

፫. (፩) ማንም ሰው፡ በአንቀጽ፡ ፪ ፡ እንደተመለከተው ፡ ያሉት ፡ ሽፍቶች ፡ መኖራቸውን ፡ ሥራቸውን ፡ ያቀዱዋቸውን ፡ ሐሳቦች ፡ ወይም ፡ ያሉበትን ፡ ሥፍራ ፡ እያወቀ ፡ ወይም ፡ የእነዚህ ፡ ሽፍቶች ፡ አባል ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ከነርሱ ጋር ፡ ለመቀላቀል ፡ ሐሳብ ፡ አለው ፡ ብሎ ፡ የሚጠረጥረው ፡ ሰው ፡ መኖሩን ፡ እያወቀ ፡

ጉዳዩ ፡ በተቻለ ፡ ፍጥነት ፡ በቅርብ ፡ ለሚገኘው ፡ ፖሊስ ፡ ወይም ፡ የአስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ ለማስታወቅ ፡ የተቻለውን ፡ ያህል ፡ ያልደከመ ፡ እንደሆነ ፡ እስከ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ለመድረስ ፡ በሚችል ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ።

(፪) ይኸንን ፡ ወሬ ፡ አራሱ ፡ ያገኘ ፡ ወይም ፡ ከሌሎች ፡ ሰዎች ፡ የሰማ ፡ ማንኛውም ፡ ያስተዳደር ፡ ባለሥልጣን ፡ ጉዳዩ ፡ በተቻለ ፡ ፍጥነት ፡ ለፖሊስ ፡ እንዲደርስ ፡ የተቻለውን ፡ ያህል ፡ ያልደከመ ፡ እንደሆነ ፡ ከሁለት ፡ ዓመት ፡ በማያንስ ፡ እሥራት ፡ ይቀጣል ።

የአገሬው (የመንደርተኞቹ) የጋራ ኃላፊነት :

፬. (፩) የማንኛውም ፡ ዘላን ፡ ጉሣ ፡ ወይም ፡ ደንበኛ ፡ መኖሪያ ፡ የቆረቆረው ፡ እንዳ (ዘር—ትውልድ) ወገን ፡ የሆነው ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ አዋጅ ፡ በመተላለፍ ፡ ወንጀል ፡ ፈጽሞ ፡ ቢገኝ ፡ ቢፈረድበትም ፡ ባይፈረድበትም ፡ ጉሣው ፡ ወንጀሉን ፡ ለማስቀረት ፡ አለመቻሉን ፡ ሆነ ፡ በራሱና ፡ በወገኖቹ ፡ ላይ ፡ ሊደርስ ፡ የሚችለውን ፡ ጉዳት ፡ ከቁጥር ፡ ሳያገባ ፡ ወንጀለኛውን ፡ ይዞ ፡ ለፖሊስ ፡ ለማስረከብ ፡ የሚቻለውን ፡ ያህል ፡ የደከመ ፡ መሆኑን ፡ ካላስረዳ ፡ በስተቀር ፡ እያንዳንዱ ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊ ፡ ወንጀሉ ፡ ለቆየበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ በየወሩ ፡ እስከ ፡ አምሳ ፡ ብር ፡ ሊደርስ ፡ በሚችል ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ ይቀጣል ።

(፪) ማንኛውም ፡ ሰው ፡ በራሱ ፡ ጉሣ ፡ ወይም ፡ እንዳ ፡ ውስጥ ፡ ካልተገኘ ፡ አፍራሽ ፡ ማስረጃ ፡ ካልቀረበ ፡ በቀር ፡ በዚህ ፡ አዋጅ ፡ የተመለከተውን ፡ ሕግ ፡ በመተላለፍ ፡ ወንጀል ፡ በመሥራት ፡ ላይ ፡ እንዳለ ፡ ይቆጠራል ።

(፫) ከተከሰሰው ፡ ጉሣ ፡ ጋር ፡ ወይም ፡ በተከሰሰው ፡ እንዳ ፡ መንደር ፡ ውስጥ ፡ መኖሩን ፡ ያቆረጠ ፡ ማንኛውም ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊ ፡ በጠየቀ ፡ ጊዜ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ መቀጫውን ፡ ከመክፈል ፡ ነፃ ፡ ሊያደርገው ፡ ይችላል ።

(፬) በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ በዝርዝር ፡ የተመለከተውን ፡ ጥፋት ፡ በመፈጸም ፡ የክስ ፡ ማመልከቻ ፡ የሚቀርበው ፡ በጉሣው ፡ ወይም ፡ በእንዳው ፡ ሕጋዊያን ፡ ወኪሎች ፡ ስም ፡ ነው ። ለክሱ ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ፊት ፡ መቅረብ ፡ ያለባቸውም ፡ ወኪሎች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።
—ሀ—ጉሣው ፡ ወይም ፡ እንዳው ፡ ወይም ፡ በነርሱ ፡ ማንኛውም ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊ ፡ የተከሰሱትን ፡ ሰዎች ፡ አልወከልም ፡ ብሎ ፡ የተቃወመ ፡ እንደሆነ ፡

(ሀ) ማንኛውም ፡ ተቀዋሚ ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊ ፡ በክሱ ፡ ማመልከቻ ፡ ውስጥ ፡ በተጨማሪ ፡ እንዲገባ ፡ ማድረግ ፡ ወይም ፡

(ለ) ጉሣው ፡ ወይም ፡ እንዳው ፡ ወኪሎቹን ፡ እንዲመርጥ ፡ ማስታወቅ ፡ ነው ፡ ማስታወቂያው ፡ ለጉሣው ፡ ሹም ፡ ወይም ፡ ለመንደሩ ፡ ሹም ፡ በደረሰ ፡ በሀያ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ የወኪሎቹ ፡ ምርጫ ፡ ካልተደረገ ፡ ጉሣው ፡ ወይም ፡ እንዳው ፡ በክሱ ፡ ማመልከቻው ፡ የተመለከቱትን ፡ ሰዎች ፡ ወኪል ፡ እንደመረጠ ፡ ይቆጠርበታል ።

(በ፲፱፻፶፰ ፡ የወጣውን ፡ የሽፍቶች ፡ ሕግ ፡ ማሻሻያውን ፡ መመልከት ፡ ነው ።)

፭. መቀጫውን ፡ የሚወስን ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ጊዜውን ፡ መለየት ፡ አለበት ፡ ገንዘቡ ፡ የሚከፈለበት ፡ ጊዜም ፡ ከሁለት ፡ ወር ፡ መብለጥ ፡ የለበትም ፡

እንደዚህም ፡ ትእዛዙ ፡ ከመቀጫው ፡ ነፃ ፡ ያልሆነውና ፡ የመቀጫውን ፡ ገንዘብ ፡ በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ያልከፈለ ፡ ሰው ፡ እስከ ስድስት ፡ ወር ፡ ለመድረስ ፡ በሚችል ፡ እሥራት ፡ እንዲቀጣ ፡ መወሰን ፡ አለበት ።

የቦታ ፡ ኃላፊነት

፲፩. (፩) አንድ ፡ ጻኛ ፡ (ማጂስትሬት ፡) ማንኛውም ፡ ሰው ፡ በአንቀጽ ፡ ፪ ፡ በዝርዝር ፡ እንደተመለከተው ፡ ያሉት ፡ ሽፍቶች ፡ በዳኝነቱ ፡ ሥልጣን ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ የወንበይነት ፡ ወንጀል ፡ ፈጽመውበት ፡ የክስ ፡ አቤቱታ ፡ የቀረበለት ፡ እንደሆነና ፡ የተዘረፈውም ፡ ሀብት ፡ ያልተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ወንጀሉ ፡ የተፈጸመው ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ በዳኝነቱ ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ ቢሆንም ፡ ባይሆንም ፡ ወንጀሉ ፡ ከተፈጸመበት ፡ ቦታ ፡ እስከ ፡ ፲ ፡ ኪሎሜትር ፡ እርቀት ፡ ባለው ፡ ክልል ውስጥ ፡ በሚኖሩት ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊዎች ፡ ሁሉ ፡ ላይ ፡ በተሰረቀው ፡ ንብረት ፡ ዋጋ ፡ ልክ ፡ በአንቀጽ ፡ ፲(፩) በተመለከተው ፡ አኳኋን ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆነውን ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ የመጣል ፡ ሥልጣን ፡ ይኖረዋል ።

(፪) ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ የቤተሰብ ፡ ኃላፊዎች ፡ ለፍርድ ፡ ቤት ፡ የሚቀርቡት ፡ በወንጀል ፡ የተከሰሰ ፡ ሰው ፡ በሚቀርበው ፡ ዓይነት ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ከጻኛው ፡ ፊት ፡ እራሱ ፡ ባልቀረበውና ፡ መቃወሚያ ፡ የማቅረብ ፡ ዕድል ፡ ባልተሰጠው ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ትእዛዝ ፡ አይሰጥም ።

(፫) ጻኛው ፡ በወንጀል ፡ ክስ ፡ እንደሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ እንዲከፍሉ ፡ የሚፈርድባቸው ፡ ሰዎች ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ በንዑስ ፡ ክፍል ፡ (፩) እንደተመለከተው ፡ መሆናቸውን ፡ ማረጋገጥ ፡ አለበት ።

(፬) አቤት ፡ ባዩ ፡ በመሃላ ፡ የሚሰጠው ፡ ቃል ፡ ለተሰረቀው ፡ ሀብት ፡ ብዛት ፡ ቀዳሚ ፡ ማስረጃ ፡ ይሆናል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ጻኛው ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ እንዲከፍሉ ፡ የሚፈረድባቸው ፡ ሰዎች ፡ ከሚያደርጉት ፡ መስቀለኛ ፡ ጥያቄ ፡ ሌላ ፡ አቤት ፡ ባዩ ፡ የሰጠው ፡ የመሃላ ፡ ቃል ፡ እውነተኛ ፡ መሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ የተቻለውን ፡ ያህል ፡ መጣርና ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ (፮) የተመለከተው ፡ ድንጋጌ ፡ የሚፈጸምበት ፡ መሆኑን ፡ ለአቤት ፡ ባዩ ፡ ማስጠንቀቅ ፡ ይገባል ።

(፭) ጻኛው ፡ በሚሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ጥፋቱን ፡ ለመከላከል ፡ ወይም ፡ ወንጀለኛውን ፡ ለመያዝ ፡ የነበረውን ፡ የያንዳንዳቸው ፡ አጋጣሚና ፡ ይኸንኑ ፡ ለመፈጸምም ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ያደረጉትን ፡ ጥረት ፡ በማመዛዘን ፡ የመቀጫው ፡ ገንዘብ ፡ በቀረቡለት ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ መካከል ፡ ወይም ፡ ከነሱ ፡ በጥቂቶቹ ፡ መካከል ፡ እንዲከፋፈል ፡ ማድረግ ፡ አለበት ።

(፮) የመቀጫው ፡ ገንዘብ ፡ ገቢ ፡ እንደሆነ ፡ ለአቤት ፡ ባዩ ፡ መክፈል ፡ አለበት ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ገንዘቡ ፡ ከተከፈለ ፡ በኋላ ፡ አቤት ፡ ባዩ ፡ ከጠፋበት ፡ ገንዘብ ፡ በላይ ፡ የጠየቀ ፡ ለመሆኑ ፡ ማስረጃ ፡ ለጻኛው ፡ ከቀረበ ፡ በሐሰት ፡ በመመስከሩ ፡ ከሚደርስበት ፡ የወንጀል ፡ ቅጣት ፡ ሌላ ፡ ጻኛው ፡ በብልጫ ፡ የወሰደውን ፡ ገንዘብ ፡ በአምስት ፡ አባዝቶ ፡ መቀጫ ፡ እንዲከፍል ፡ ይፈርድበታል ።

(፯) ይህንኑ ፡ የመቀጫ ፡ ውሳኔ ፡ በሚሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ ጻኛው ፡ የተለመደውን ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መከተል ፡ አለበት ።

(፰) በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ በሚሰጠው ፡ በማናቸውም ፡ ትእዛዝ ፡ የመቀጫ ፡ ገንዘብ ፡ በማከፋፈል ፡ ሆነ ፡ አቤቱታን ፡ በማሰናበት ፡ ትእዛዝ ፡ ጭምር ፡ ላይ ፡ የሚቀርበው ፡ ይግባኝ ፡ በወንጀል ፡ ነገር ፡ በሚሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ወይም ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ በሚቀርበው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ የይግባኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቤቱታውን ፡ ካላሰናበተ ፡ በቀር ፡ በማንኛውም ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ የተወሰነው ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ በሚቀነሰው ፡ ልክ ፡ በሌላው ፡ ወይም ፡ በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ እንደዚህ ሁም ፡ መቀጫ ፡ እንዳይከፍሉ ፡ በተወሰነላቸው ፡ ሰዎች ፡ ጭምር ፡ ላይ ፡ እንዲጨመር ፡ ሳያደርግ ፡ የገንዘብ ፡ መቀጫ ፡ እንዲከፍል ፡ ለተፈረደበት ፡ ሰው ፡ መቀጫውን ፡ ሊቀንሰበት ፡ አይችልም ፡ ለሚጨመርበት ፡ ሰውም ፡ የመቃወም ፡ ዕድል ፡ ሳይሰጠው ፡ ሊጨመርበት ፡ አይችልም ።

(፱) የይግባኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ምናልባት ፡ አቤቱታው ፡ በመሰናበቱ ፡ ምክንያት ፡ ይግባኝ ፡ እንዲቀርብ ፡ የፈቀደ ፡ እንደሆነ ፡ የይግባኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እራሱ ፡ በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ (፭) የተመለከተውን ፡ የዕዳ ፡ ማከፋፈል ፡ ጉዳይ ፡ አይፈጽምም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በጉዳዩ ፡ ውሳኔ ፡ እንዲሰጥ ፡ ነገሩን ፡ ለጻኛው ፡ (ማጂስትሬት ፡) ይመልሳል ፡ ጻኛው ፡ በሚሰጠው ፡ የዕዳ ፡ አከፋፈል ፡ ውሳኔ ፡ ላይም ፡ ይግባኝ ፡ ለማቅረብ ፡ ይቻላል ።

(፲) በዚህ ፡ አንቀጽ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ አቤት ፡ ባዩ ፡ የጉዳት ፡ ካሳውን ፡ ከተቀበለ ፡ (ከተካሰ) በኋላ ፡ የተሰረቀው ፡ ሀብት ፡ በሙሉ ፡ ወይም ፡ በክፈል ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ጥሬ ፡ ገንዘብ ፡ ያልሆነው ፡ ንብረት ፡ ቢቻል ፡ አስቀድሞ ፡ በተገመተው ፡ ዋጋ ፡ ለአቤት ፡ ባዩ ፡ ይመለስበታል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ንብረቱ ፡ ተበላሽቶ ፡ ቢገኝ ፡ የብልሽቱ ፡ ዋጋ ፡ ግምት ፡ መቀነስ ፡ አለበት ።

(፲፩) ከጠፋው ፡ ሀብት ፡ የተገኘው ፡ ጥራ ፡ ገንዘብ ፡ እና ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተመለከተው ፡ ንዑስ ፡ ክፍል ፡ መሠረት ፡ ከአቤት ፡ ባዩ ፡ የተገኘው ፡ ገንዘብ ፡ እንደዚሁም ፡ ለአቤት ፡ ባዩ ፡ ሊመለስ ፡ ያልተቻለ ፡ ዕቃ ፡ ሁሉ ፡ ዕዳውን ፡ በከፈሉ ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ እንደየድርሻቸው ፡ መጠን ፡ ይከፋፈላል ።

የማይከለከል ።

በአንቀጽ ፡ ፲ ፡ የተመለከተው ፡ ቅጣት ፡ በአንቀጽ ፡ ፲፩ የተመለከተውን ፡ የገንዘብ ፡ መቅጫ ፡ እንዳይታ ዘዝ ፡ እይከለከልም ፡ የገንዘብ ፡ መቅጫም ፡ የእስራት ፡ ቅጣትን ፡ አያስቀርም ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍል ፡

(፲፫) (፩) ከወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፶፮(፪) ፡ ፳፱—፹—፹፩—፹፪—፹፫ ፡ እና ፡ ከቁጥር ፡ ፻፹፰ እስከ ፡ ፻፲፰ ፡ በስተቀር ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላ ፡ ክፍልን ፡ ይከተላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ የሚወሰነው ፡ ማናቸውም ፡ እነስተኛ ፡ ቅጣት ፡ ከአንድ ፡ ሲሶ ፡ በታች ፡ መቀነስ ፡ የለበትም ።

(፪) በዚህ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የተሰጠው ፡ ማንኛውም ፡ ፍርድ ፡ በገደብ ፡ አይታገድም ።

(በ፲፱፻፶፱ ፡ የወጣውን ፡ የሽፍቶች ፡ ሕግ ፡ (ሁለተኛ ፡ ማሻሻያ) መመልከት ፡ ነው ።)

የተሻሩ ሕጎች ፡

፲፬. ይህ ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ የተፈጸሙት ፡ ወንጀሎችን ፡ ክስ ፡ ቀርቦ ፡ በውዝፍ ፡ ያሉ ፡ ነገሮችንና ፡ ፍርድ ፡ የተሰጠባቸው ፡ ነገሮች ፡ የሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ካልሆነ ፡ በስተቀር ፡ በ፲፱፻፶፩ ፡ በቁጥር ፡ ፻፬ እና ፡ ፻፲፰ ፡ እንደዚሁም ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ በቁጥር ፡ ፻፳፱ ፡ የወጡት ፡ አዋጆች ፡ ተሻሻለዋል ።

ተቀጥላ ፡ ፩ ፡ ለ

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ (ማሻሻያ) ፡ ሕግ ፡ (፲፱፻፶፮)

የኤርትራ ፡ ጋዜጣ ፡ ሸልዩም ፡ ፲፯ ፡ ቁጥር ፡ ፮

(ሚያዝያ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ የኤርትራ ፡ ምክር ቤት ፡ እንዳጸደቀውና ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እንደራሴ ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፭ ፡ ቀን ፡ እንዳወጀው)

መሳሪያዎችና ፡ ጥይቶች ፡ መያዝ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ በቅርቡ ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ የተለመደ ፡ ተግባር ፡ ስለሆነ ፡ ያለፈቃድ ፡ መሣሪያና ፡ ጥይቶች ፡ የሚይዙትና ፡ ይህንን ፡ የመሳሰለ ፡ ሕግ ፡ ወጥ ፡ ድርጊት ፡ የሚፈጽሙትን ፡ የሚቀጣ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ያለ ፡ ሕግ ፡ ወንጀሉን ፡ ለማጥፋት ፡ በቂ ፡ ስላልነ፤

የሚከተለው ፡ ሕግ ፡ ታውጥታል ፡—

አርእስትና ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚሆንበት ፡ ቀን ፡

፩. ይህ ፡ ሕግ ፡ “የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ (ማሻሻያ) ሕግ ፡ (፲፱፻፶፮)” ተብሎ ፡ ሲጠራ ፡ ይቻላል ፡ በሕገ መንግሥቱ ፡ ቁጥር ፡ ፶፰ ፡ መሠረት ፡ እንደነገሩ ፡ ሁኔታ ፡ በሚታወጅበት ፡ ወይም ፡ በሚታተምበት ፡ ጊዜ ፡ ጽኑ ፡ ሆኖ ፡ ይሠራበታል ።

የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ስለ ፡ መሻር ፡

፪ (ሀ) ከቁጥር ፡ ፯፻፲፰ ፡ እስከ ፡ ቁጥር ፡ ፯፻ ፡ እነሱም ፡ ጭምርና ፡ ቁጥር ፡ ፯፻፬ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ተሻሻለዋል ።

(ለ) ቁጥር ፡ ፩ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ (በ) የቁጥር ፡ ፲፰ ፡ አዋጅ ፡ (ጥር ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱) ፡ ተሻሻሯል ፡ ሆኖም ፡ በማንኛውም ፡ ቋሚ ፡ ሕግ ፡ ደንብ ፡ ወይም ፡ አዋጅ ፡ ውስጥ ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ ወደ ፡ ተባለው ፡ ቁጥር ፡ ፲፰ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ንዑስ ፡ ቁጥር ፡ (በ) የሚመራ ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ በአዲሱ ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፴፮ ፡ (ሀ) እንደተደነገገው ፡ መንበብ ፡ አለበት ።

መሣሪያ ፡ ጥይቶች ፡ ወዘተ ፡ የያዙትን ፡ የሚቀጣ ፡ አዲስ ፡ ድንጋጌ ፡

አዲስ ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሁለተኛ ፡ መጽሐፍ ፡ አንቀጽ ፡ ፮ ፡ ምዕራፍ ፡ አንድ ፡ (ሀ) ተብሎ ፡ የሚጠራ ፡ በሰው ፡ ሕይወትና ፡ ደንገንት ፡ ላይ ፡ ጥፋት ፡ እንዳይደርስ ፡ መከላከልን ፡ የሚመለከት ፡ ቁጥር ፡ ፬፻፴፮ (ሀ) ተጨምሯል ፡ አንቀጹም ፡ እንደሚከተለው ፡ ይላል ፡

ቁጥር : ፬፻፴፯ (ሀ) ማንኛውም ሰው ማንኛውም ዓይነት ማህሪያ በምብ ፈንጂዎች ወይም ሌላ ዓይነት ማህሪያ ያለው የሚጠቀምበት (በእጅ የያዘም ሆነ ያስቀመጠ) የሚነግድ ወይም የሚለውጥ ከተገቢው ባለሥልጣን ደንበኛ ፈቃድ ካልኖረውና የተሰጠውን ፈቃድ በሚፈቅደው መሠረት ካልሆነ በስተቀር ጥፋተኛ ሆኖ ከተገኘ እስከ ፭ ዓመት እሥራት ወይም እስከ ፪ሺ፭፻ ብር በሚደርስ የገንዘብ መቀጮ ወይም በሁለቱም ይቀጣል ።

ተቀጥላ : ፩ ፡ ሐ

ስለጋራ ሐላፊነት የወጣ ሕግ (፲፱፻፳፰ ፡ ዓ.ም.)

የኤርትራ ጋዜጣ ሾልዩም ፲፪ (፲፱፻፷፰ ፡ ዓ.ም.) ቁጥር ፱.

(ሐምሌ ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ.ም. የኤርትራ ምክር ቤት እንዳፀደቀውና የንጉሠ ነገሥቱ እንደራሴ ሐምሌ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ.ም. እንዳወጀው ።)

በአንዳንድ ገጠር ቀበሌዎች ሆነ ተብሎ የተፈጸሙ ብዙ ጥፋቶች (ጉዳቶች) ምስክርች ለፖሊስ ለማመልከት ፈቃደኛ ባለመሆናቸው ምክንያት ሳይቀጡ ስለሚሄዱ የሚከተለው ሕግ ወጥቷል ፡—

አርዕስት ፡

፩. ይህ ሕግ “ስለጋራ ኃላፊነት የወጣ ሕግ (፲፱፻፳፰ ፡ ዓ.ም.)” ተብሎ ሊጠቀስ ይቻላል ፤ በጋዜጣ ፣ ከወጣ ከአንድ ወር በኋላም ፣ ጽኑ ሆኖ ይሠራበታል ።

የጋራ ኃላፊነት ፡

፪. ይህ ሕግ ጸንቶ በሥራ ላይ ከዋለ በኋላ አንድ መንደር ክልል ውስጥ በቤት በከብት በዛፍ በአህል ወይም በድርቆሽ ላይ ጉዳት በደርሰና ፡

ይህም ጉዳት በደረሰ በአሥራ አምስት ቀን ውስጥ ጉዳቱን ማን እንዳደረሰው ማንም ሰው ለፖሊስ ሳይመልከት ቢቀር ፣ ፖሊስም ጥፋተኛውን ለማወቅ ካልቻለ ፡

በመንደሪቱ የደረሰው ጉዳት ወንጀል አለመሆኑን ካላረጋገጠ በስተቀር የመንደሪቱ ነዋሪዎች አንድ ላይ ከአምስት መቶ እስከ አምስት ሺ ብር በሚደርስ ይቀጣሉ ።

ሥነሥርዓት ፡

፫. ፍርድ ቤቱ (ማጅስትሬት) የሥልጣን ዝቅተኛ ወሰን ቢኖረውም በሌላ በኩል በየጊዜው ወጥተው በሥራ ላይ የዋሉት የወንጀለኛ መቅጫ ሥነ ሥርዓቶች እንደተጠበቁ ሆነው ከሚከተሉት በስተቀር ከላይ በተጠቀሰው አንቀጽ የተገለጸውን ቅጣት ይወስናል ።

(ሀ) የተከሰሰው መንደር ለዚሁ ጉዳይ በተመረጡ ሰዎች ይወከላል ወይም የክሱ ወረቀት ለመንደሩ አለቃ ከተሰጠ ከአንድ ወር በኋላ ሰዎቹ ተመርጠው ካልተወከሉ ፍርድ ቤቱ ወኪሎችን ይሾማል ።

(ለ) እራሳቸው በተለይ እንደተከሰሱ ተቆጥሮ ወኪሎቹ ፍርድ ቤት መቅረብ አለባቸው ።

(ሐ) ቅጣቱ በተወሰነ በ፪ ወሮች ውስጥ ካልተከፈለ በ፲፱፻፶፯ ዓ.ም. በወጣው ስመሪ ሪክሽን ሸሪ አክት መሠረት እንደአልተከፈለ ግብር ተቆጥሮ እንደገና ማስከፈል ይቻላል ።

ተቀጥላ : ፩ ፡ መ

የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ በኤርትራ እንዲሠራ ስለመደረጉ የወጣ ሕግ (፲፱፻፶፬ ፡ እ.ኤ.አ.) ፤ የኤርትራ ጋዜጣ ሾልዩም

(ይህ ሕግ እ.ኤ.አ. መስከረም ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ የኤርትራ ምክር ቤት ተቀብሎ አውጀታል ..) (እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ በአዋጅ ቁጥር ፶፰ የታወጀው የኢትዮጵያ የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ በኤርትራ ውስጥ ሕግ ሆኖ ይሠራበታል ።)

የሚከተሉት ሕጎች ተሸረዋል ፡—

- (፩) እ.አ.አ. ሰኔ፡ ፲፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፮፡ በወጣው፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፻፹፮፡ የተለወጠ፡ እ.አ.አ. ሰኔ፡ ፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፵፮፡ በድግጋጌ፡ ቁጥር፡ ፲፫፡ አንቀጽ፡ ፶፫ መሠረት፡ በኤርትራ፡ ውስጥ፡ ሥራ፡ ላይ፡ ያለው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡.....
- (፪) እ. አ. አ.፡ ፲፱፻፶፯፡ በአዋጅ፡ ቁጥር፡ ፯፮፡ የወጣ፡ ሕግ፡
- (፫) እ. አ. አ. በ፲፱፻፶፫፡ ስለሰቅላት፡ ሞት፡ ቅጣት፡ የወጣ፡ ሕግ ።

ተቀጥላ፡ ፪ ሀ

የኢትዮጵያ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ መንግሥት፡
 የንጉሠ፡ ነገሥት፡ ጠቅላይ፡ ፍርድ፡ ቤት፡
 አሥመራ፡

የይግባኝ፡ ወንጀል፡ ቁ. ፳፩/፲፱፻፷፱
 (ያዲ፡ ውግሪ፡ ከ/ፍ/ቤት) ቁ. ፳፭/፲፱፻፷፱

ዳኞች፡—

- ብላታ፡ ማታያስ፡ ህለተወርቅ፡ ም/አፈንጉሥ፡
- ዶክተር፡ ዮሐንስ፡ ብርሃነ፡
- ዶክተር፡ ጃንካርሎ፡ ፖሊራ፡

እነ፡ መስፍን፡ ተስፋዬ፡ ይግባኝ፡ ባዮች፤ አቃቤ፡ ሕግ፡ መልስ፡ ሰጭ፡

በዚህ፡ ነገር፡

- ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ መስፍን፡ ተስፋዬ
- ፪ኛ፡ ” ሳላህ፡ አመር
- ፫ኛ፡ ” ዘሚካኤል፡ ይልፋ

ከሌሎች፡ ብዙ፡ ያልተያዙ፡ ሽፍቶች፡ ጓደኞቻቸው፡ ጋር፡ ሁነው፡ አተያዙበት፡ ጊዜ፡ ድረስ፡ ባደረጉት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ወንጀሎች፡

- ፩ኛ፡ በዘውታሪ ሽፍትነት፡
- ፪ኛ፡ ዘረፋና፡ ቅሚያ፡
- ፫ኛ፡ በመደጋገም፡ ከፖሊሶች፡ በመታኮስ፡
- ፬ኛ፡ ሰው፡ በማቁሰል፡
- ፭ኛ፡ ሰው፡ በመዝረፍና፡ በመግደል ።

በ፲፱፻፶፮፡ ዓ. ም. እንደ፡ አውሮፓ፡ አቆጣጠር፡ ስለሽፍቶች፡ በወጣው፡ የኤርትራ፡ ውስጥ፡ አስተዳደር፡ ሕግ፡ መሠረት፡ በከፍተኛ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ክስ፡ ቀርቦባቸው፡ ጥፋተኛ፡ አይደሉም፡ ብለው፡ ክደዋል ።

የክስ፡ ማመልከቻው፡ በሁለት፡ ገጽ፡ ሰፋ፡ ብሎ፡ ተብራርቶ፡ የወንጀሎች፡ ዓይነትና እነኝሁ፡ ወንጀሎች፡ እንዴት፡ እንደተሠሩ፡ እንዲሁም፡ ወንጀሎቹ፡ የተሠሩበትን፡ ቀንና፡ ወር፡ ዓመተ፡ ምህረት፡ ዘር ዝር፡ ስለሚያስረዳ፡ ደግሞ፡ መጻፍ፡ ጊዜ፡ የሚወሰድ፡ በመሆኑ፡ የክሱ፡ ማመልከቻ፡ እንደ፡ አውሮፓ አቆጣጠር፡ ፬/፲፱/፶፪፡ ተጽፎ፡ የተፈረመውን፡ ማየት፡ ይበቃል፡ በማለት፡ አልፈነዋል ። የክሱም፡ ማመልከቻ፡ በዚህ፡ ፋይል፡ ውስጥ፡ ተያይዟል ።

በዚህ፡ ክስ፡ ከፍተኛ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ምስክሮች፡ ሰምቶ፡ በሦስቱም፡ ተከሾላች፡ የሞት፡ ፍርድ፡ ስለፈረደባቸው፡ በማይገባ፡ የተፈረደብን፡ ፍርድ፡ ይሰረዝልን፡ ሲሉ፡ ለጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ይግባኝ፡ አቅርበዋል ።

የይግባኝ፡ ፍሬ፡ ነገር፡ ባጭሩ ።

የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ እንደሚከተለው፡ ስለደንበኞቻቸው፡ አመልክተዋል፡ ፩ኛ—፪ኛ፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ከመጀመሪያ፡ እስከ፡ መጨረሻ፡ ሽፍቶች፡ እንደነበሩ፡ አልተካደም፡ አምነዋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ በሌሎቹ ፡ በክሱ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ በተጻፉት ፡ ክሶች ፡ ተከላሾች ፡ አላመኑም ፡ በቂ ፡ የሚሆን ፡ ማስረጃና ፡ ምስክር ፡ አልቀረበባቸውም ። አቃቤ ፡ ሕግ ፡ በበታች ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፲፫ ፡ ምስክሮች ፡ ማቅረቡና ፡ ማስመስከሩ ፡ እርግጥ ፡ ነው ። ከነኝሁ ፡ ስምንት ፡ ፖሊሶች ፡ ሁለት ፡ የማጅስትሬት ፡ መርማሪ ፡ ጻፍኝ ፡ ምስት ፡ ፖሊስና ፡ ከማጅስትሬት ፡ ያልሆኑ ፡ የውጭ ፡ ሰዎች ፡ ማስመስከሩ ፡ እውነት ፡ ነው ።

ቢሆንም ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በፖሊስ ፡ እንደተያዙ ፡ እንደበደባለን ፡ ብለው ፡ ያልሠሩትን ፡ አምነው ፡ ተናግረው ፡ ወደ ፡ ማጅስትሬትም ፡ በፖሊሶች ፡ እጅ ፡ ተይዘው ፡ በቀረቡ ፡ ጊዜ ፡ ፈርተው ፡ አምነዋል ።

በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ ከፍተኛ ፡ ወንጀል ፡ ክስ ፡ በመገደድ ፡ ያመኑት ሲጻፍባቸው ፡ አይገባም ። የአምነት ፡ ቃል ፡ በፈቃድ ፡ የተሰጠ ፡ ሲሆንና ፡ በሌላም ፡ በቂ ፡ ምስክርና ፡ ማስረጃ ፡ ሲደገፍ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በመገደድ ፡ ስለሆነ ፡ ነገር ፡ (አደለም) አይጻፍም ።

እነኝህ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመሐላ ፡ ቃላቸውን ፡ ሲሰጡ ፡ የተናገሩት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ሊታመን ፡ የሚገባው ።

በጅኛው ፡ ክስ ፡ ወይዘሮ ፡ ትማር ፡ ገብረግዚ ፡ የቆሰለች ፡ ጊዜ ፡ ፩ኛ ፡ ተከላሽ ፡ ከሌላ ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ሁለት ፡ ነበሩ ፡ ፩ኛ ፡ ተከላሽን ፡ አይቸዋለሁ ፡ ፪ኛውን ፡ ሰው ፡ ጨለማ ፡ ስለነበረ ፡ አላየሁትም ፡ ብሎ ፡ የመሰከረው ፡ ፩ኛው ፡ ሕ. አ. ም. ለተከሰሰችው ፡ ሴት ፡ ባሉዋ ፡ ነው ፡ በጨለማ ፡ እንደኛውን ፡ ተከላሽ ፡ እንደምን ፡ ለይቶ ፡ እየ ፡ በማለት ፡ የሁሉንም ፡ ምስክሮች ፡ ቃል ፡ በመዘርዘር ፡ የነቀፉበትን ፡ በሰፊው ፡ ገልጸው ፡ በማሰራረት ፡ ተናግረዋል ።

ስለ ፡ ሕግ ፡ ክርክር ፡ የቀረቡት ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ተከላሾች ፡ ተመስክሮባቸዋል ፡ ያለ ፡ እንደሆነ ፡ ሊቀጡ ፡ የሚገባቸው ፡ በዚህ ፡ በተከሰሱ ፡ በትና ፡ በከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በተፈረደባቸው ፡ የኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ አስተዳደር ፡ ስለ ፡ ሽፍቶች ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ.ም. በወጣው ፡ አስቸኳይ ፡ ትእዛዝ ፡ ሳይሆን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ነው ፡ በማለት ።

የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ በቁጥር ፡ ፳፯/፶፩ ፡ አንቀጽ ፡ ፫ኛ ፡ ፯ ፡ በወጣው ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ በመጥቀስ ፡ የኢት. ወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፯ ፡ በመጥቀስ ፡ በሰፊው ፡ አብራርተው ፡ ከተናገሩ ፡ በኋላ ፡ ፩ኛ—፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጥፋተኛ ፡ ናቸው ፡ ቢባልም ፡ በነኝህ ፡ በጠቀስኩዋቸውና ፡ አብራርቼ ፡ ባስረዳሁት ፡ ሁኔታ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ይቀጣሉ ፡ እንጂ ፡ በተከሰሱበት ፡ በወንበዴዎች ፡ አዋጅ ፡ አይቀጡም ።

በ፫ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ ስላልተገኘበት ፡ በሰላም ፡ እቤቱ ፡ እየሠራ ፡ የሚኖር ፡ መሆኑን ፡ ስላስመሰከረ ፡ በነፃ ፡ ይለቀቅልኛል ፡ ሲሉ ፡ አመለከቱ ።

አቃቤ ፡ ሕግ ፡ የመለሱት ።

በሦስቱም ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ ሲቀርብባቸው ፡ በክሱ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ ተዘርዘሮ ፡ ተገልጸ ፡ ከተነበበላቸው ፡ በኋላ ፡ ጥፋተኛ ፡ አይደለንም ፡ ስላሉ ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ፲፫ ፡ ምስክሮች ፡ አቅርቦ ፡ ባይነት ፡ ባይነቱ ፡ አጣርቶ ፡ እስመስክሩዋል ። የምስክሮች ፡ ዝርዝር ፡ ቃል ፡ በከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መዝገብ ፡ ላይ ፡ ተገልጸ ፡ ተጽፎ ፡ ስለሚገኝ ፡ መደገሙ ፡ የፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ጊዜ ፡ ማጥፋት ፡ ይሆናል ፡ ያንኑ ፡ የተጻፈውን ፡ ተመልክቱልኝ ።

የይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጠበቃ ፡ በተከላሾች ፡ ላይ ፡ የቀረበ ፡ ማስረጃ ፡ ምስክርነት ፡ በፖሊስ ፡ ጣቢያና ፡ በማጅስትሬት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያመኑበት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይላሉ ፡ እንጂ ፡ እሳቸው ፡ እንዳሉት ፡ ሳይሆን ፡ በሌሎችም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምስክሮች ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ነገሩን ፡ አስረድተዋል ። እንዲሁም ፡ በተከላሾች ፡ የቆሰሉና ፡ የተዘረፉ ፡ አስረድተዋል ።

ተከላሾች ፡ በመገደድ ፡ የሰጡት ፡ ቃል ፡ አይጻፍባቸውም ፡ ለሚሉት ፡ እነሱ ፡ የሰጡት ፡ ቃል ፡ ያለመገደድ ፡ በፈቃድ ፡ ነው ። ለዚሁም ፡ አስረጅ ፡ እነሱ ፡ በፖሊስና ፡ በማጅስትሬት ፡ ፍ/ቤት ፡ ፊት ፡ የሰጡት ፡ ቃልና ፡ ከያይነቱ ፡ ወንጀል ፡ ምስክሮች ፡ የመሰከሩባቸው ፡ የተያያዘና ፡ የተመሳሰለ ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቷል ።

ስለዚህ ፡ በፖሊስም ፡ ሆነ ፡ በማጅስትሬት ፡ አንዳች ፡ መገደድ ፡ የሌለበት ፡ በትክክል ፡ የተመሰከረ ፡ ነው ። ለከፍተኛ ፡ ፍ/ቤትም ፡ ይህንኑ ፡ አመልክተው ፡ ነገሩን ፡ መርምሮ ፡ ትክክለኛ ፡ መሆኑን ፡ ካወቀ ፡ በኋላ ፡ ነው ፡ የፈረደባቸው ።

ስለ ፡ ፫ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጠበቃው ፡ አልተመሰከረበትም ፡ በመከላከያም ፡ ሰላማዊ ፡ ሰው ፡ ለመሆኑ ፡ እስመስክሯል ፡ ላሉት ፡ ይህም ፡ ተመዛዝኖ ፡ የተመሰከረበት ፡ መሆኑ ፡ ታውቆ ፡ ተፈርዶበታልና ፡—ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ መርምሮ ፡ ይረዳልኝ ፡ አሉ ።

ጠበቃው ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ነጥብ ፡ ላቀረቡት ፡ ክርክር ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ የመለሱት ፡ ባጭሩ ።

ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ (ወንበዴዎቹ) ይህን ፡ ወንጀል ፡ የሠሩት ፡ በኤርትራ ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯/፶፩ ፡ ትእዛዝ ፡ አንቀጽ ፡ ፯ኛ ፡ ስለነበሩትና ፡ ስለ

ሚሠራባቸው፡ ሕጎች፡ ዘርዘር፡ ያስረዳል፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ እንዳመለከቱት፡ በፊት፡ ይሠራበት፡ የነበረውን፡ ሕግ፡ ዋጋ አይሰጠውምና፡ በዚህ፡ በተከሰሱበት፡ የወንበደዎች፡ አዋጅ በ፲፱፻፶፯፡ ዓ. ም. የወጣው፡ አዋጅ፡ ከተገቢው፡ ሥራው፡ ላይ፡ አውሰነዋል።

በወንጀለኛ መቅጫ፡ ሕግ፡ በቁጥር፡ ፮፡ የተሻረውን፡ ሕጉ፡ ተፈጻሚ፡ ስለማድረግ፡ ለተጠቀሰው፡ ስለጠቅላላ፡ ሕግና፡ ስለ፡ ልዩ፡ ሕጉ፡ ያለውን፡ ልዩነት፡ አብራርተው፡ በሰፊው፡ ተናግረዋል።

ይግባኝ፡ ባዮች፡ የተከሰሱበት፡ የሽፍቶች፡ አዋጅ ልዩ፡ አዋጅ፡ መሆኑን፡ አስረድተው፡ የመከላከያ፡ ጠበቃ፡ የጠቀሱት፡ ሕግ፡ ለዚህ፡ ወንጀል፡ ተገቢነት፡ ስለሌለው፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ላይ፡ የቀረበውን፡ ክስ ከፍተኛ፡ ፍርድ ቤት በሚገባ ማርምር፡ ውሳኔ የሰጠበት፡ ስለሆነ፡ የተፈረደባቸው፡ ፍርድ፡ እንዲጸናና፡ ይግባኝ፡ እንዲሰረዝ፡ ሲሉ፡ ፍርድ፡ ጠይቀዋል።

የፍርድ ቤቱ ትችትና የመዝገቡ ምርመራ።

በይግባኝ፡ ባዮና፡ በመልስ ሰጪ መካከል፡ የቀረበው፡ ክርክር፡ ባጭሩ፡ ከላይ፡ እንደተገለጸው፡ ከመለከቱ፡ በኋላ፡ ስለምስክሮች፡ ሁኔታ፡ በመዝገቡ፡ ውስጥ፡ ማርምረን፡ ያገኘውን፡ እንደሚከተለው፡ እና ብራራለን።

፩ኛ—፪ኛ፡ ይግባኝ፡ ባዮች በክሱ፡ ማመልከቻ በ፩ኛው፡ ቁጥር፡ በ(ሀ) ፊደል፡ ለተከሰሱበት፡ የሽፍትነት፡ ወንጀል፡ አስቀድመው፡ ከማመናቸውና፡ የተመሰከረባቸውም፡ ከመሆናቸው፡ በላይ አሁንም፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ ከሸፈቱበት፡ ጊዜ፡ አንስቶ እተያዙበት ጊዜ፡ ድረስ፡ ሽፍቶች፡ እንደነበሩ፡ አረጋግጠው፡ አምነዋል።

- የይግባኝ ባዮች፡ ጠበቃ፡ በምስክሮች በኩል፡ ዋና፡ ፍሬ፡ አለው፡ ብለው፡ የሚከራከሩት፡
- ፩ኛ በመገደድ፡ ያመኑት እምነት አይጸናባቸውም።
- ፪ኛ የመሰከሩባቸው እምነቱን፡ ነው፡ እንኳም፡ ፖሊሶችና፡ የሚጅስትሬት፡ ፍ/ቤት፡ ዳኞች፡ ናቸው።
- ፫ኛ ሌላ፡ ለነገሩ፡ አጥጋቢ፡ የውጭ ምስክር፡ አልተመሰከረባቸውም።
- ፬ኛ በንዲህ ያለ፡ ከባድ፡ ወንጀል፡ ሌላ፡ በቂ፡ አስረጂ፡ ካልተገኘ፡ በፖሊስና፡ በማጅስትሬት እምነታል፡ በማለት፡ ብቻ፡ ሊፈረድባቸው፡ አይገባም። በማለት፡ ነው።

ስለሁሉም፡ ተከሳሾች፡ ሲከራከሩ፡ በተለይ፡ ደግሞ፡ በክሱ፡ ማመልከቻ በ፪ኛው፡ ተራ፡ ፊደል፡ (ሸ) በተጻፈው፡ ክስ ወይዘሮ፡ ትማር የቆሰለች ጊዜ፡ ፩ኛ፡ የሕግ፡ አስከባሪ፡ ምስክር፡ የሱዋ፡ ባል፡ ሲመሰክር፡ ያንለት ሌሊት፡ ፩ኛ፡ ተከሳሽና ሌላ፡ ፪ኛ ሰው፡ እንደነበር ሲመሰክር፡ ፩ኛ፡ ተከሳሽን፡ ለይቼ አይቻለው። ክሱ፡ ጋር፡ የነበረውን፡ ፪ኛውን፡ ሰው፡ ግን፡ ጨለማ፡ ስለነበረ፡ አላየሁም፡ ብለዋል። እንዴተ—፩ኛ፡ ተከሳሽን፡ በጨለማ፡ መለየት፡ ቻለ፡ በማለት፡ የማይታመን፡ ምስክር፡ ነው፡ ብለዋል።

እዚህም፡ ላይ፡ የመከላከያ፡ ጠበቃ፡ ዘንግተው፡ ይሆናል እንጂ፡ ፩ኛ፡ የሕግ፡ ምስክር፡ ፩ኛ ተከሳሽን፡ ሲለይና ሊያውቀው፡ የቻለው፡ ፩ኛ፡ በፊትም፡ ስለሚያውቀው፡ ፪ኛ፡ ያንለት ሌሊት፡ ሚስቱ፡ የቆሰለች በት፡ እቤት፡ ውስጥ፡ ገብቶ፡ ምግብ፡ አምጦ፡ ባለ ጊዜ፡ እሳት፡ ነዶ፡ ስለነበር፡ በዚያ ብርሃን ያየው፡ ለመሆኑ፡ ተረጋግጦ፡ ታውቋል።

እንዲሁም፡ ፩ኛ—፪ኛ፡ ተከሳሾች፡ የተያዙ፡ ለት፡ እጫካ፡ ተኝተው፡ ከነመሣሪያቸው፡ ተያዙ፡ እንጂ፡ አልተታከሱም፡ ከፖሊሶች ጋር፡ ተታኩሰው፡ ተያዙ፡ የተባለው፡ ሐሰት፡ ነው፡ ሲሉ፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ ለተከራከሩት፡ ፮ኛ፡ ሕ. አስከባሪ፡ ምስክር፡ የፖሊሶች፡ መሪ፡ ሆኖ፡ ሔዶ፡ የነበረው፡ መጀመሪያ፡ እነሱ፡ ተኩሱበት፡ ተኩሱን፡ ያዘናቸው፡ ብሎ፡ መስክሮበታል።

በተቀረው፡ ወንጀል፡ ግን፡ ከላይ፡ በዚህ፡ መዝገብ፡ በ፲፮ኛው፡ ገጽ፡ ባንድ፡ ፩. ፪. ፫. ፬. ተራ፡ ቁጥር፡ በመዘርዘር፡ ተከሳሾች፡ የምነት፡ ቃል የሰጡ ጠበቃው፡ ባሉት፡ ዓይነት፡ ሳይሆን፡ በፈቃዳቸው፡ ለመሆኑ፡ በፖሊሶቹ፡ ከመመሰከሩም፡ በላይ፡ የማጅስትሬት፡ ዳኞች፡ አረጋግጠው፡ መስክረውባቸዋል። በሌላ፡ ምስክር፡ አልተደገፈም ለተባለውም፡ በየክሶቹ፡ ዘርዘር፡ ለተደረገው፡ ወንጀል፡ ከመከራውና፡ ካደጋው፡ ተካፋይ፡ የነበሩት፡ ሰዎች፡ በመሐላ፡ የመሰከሩት፡ ከተከሳሾች፡ የእምነት፡ ቃል፡ ጋር፡ የተያያዘና፡ የተመጣጠነ፡ ሆኖ፡ በመገኘቱ፡ በበቂ፡ ምስክር፡ እምነታቸው፡ አልተደገፉም፡ በንደዚህ፡ ያለ፡ ከፍተኛ፡ ወንጀል፡ በምነት፡ ብቻ፡ ሊፈረድ፡ አይቻልም፡ ሲሉ፡ የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ የቀረቡትን፡ ክርክር፡ አልተቀበልናቸውም። የምስክሮችን ዘርዘር፡ ቃል፡ እንዳንተች፡ በከፍተኛ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ መዝገብ ላይ፡ በሚገባ ስለተገለጸ፡ አልፈነዋል። እሱን ማየት፡ ብቻ፡ ያስረዳል።

፱ኛ—፳ኛ፡ የመከላከያ፡ ምስክሮችም፡ ወንጀለኞች፡ አብረው፡ የታሰሩ፡ ስለሆኑ፡ ይህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ አላመናቸውም።—ብለን፡ ቃላቸውን ውድቅ አድርገንዋል።

፫ኛ፡ ተከሳሽ፡ ዘሚካኤል፡ ይልፉ ምንም ስላልተመሰከረበት፡ በነፃ፡ እንዲለቀቅ፡ ብለው፡ ለተከራከሩት፡ በክሱ፡ ማመልከቻ፡ በ፪ኛ፡ በ፫ኛ፡ ተራ፡ በ(ለ)ና፡ በ(ሐ)፡ ፊደል በተዘረዘረው፡ ከ፩ኛ፡ ተከሳሽና፡ ካልተያዙት፡ ሌሎች፡ ጓደኞቹ፡ ጋር፡ ሆኖ የጦር፡ መሣሪያ፡ ጠብመንጃ፡ ይዘው፡ አዲኩዋላ፡ መገንድ፡

በመተባበር፡ ተኩሰው፡ ሲኞሪና፡ ማሪያ፡ ገሪዚያ፡ ማሪኩ፡ የምትባለው፡ በዚሁ፡ ተኩሰ፡ ውስጥ፡ ተመታ፡ ሞታላች።

እንዲሁም፡ ፩. ፖሎ፡ ማሪንኩ፡ ፍራንኩ፡ ቴሪሲ፡ እና፡

፪. ማሪያ፡ እንተኒኤታ፡ ማንሲኒ፡ በመቁሰላቸው፡ ገንዘብም፡ ለመዘረፍቸው፡ እራሳቸው፡ ተከላሾቹ፡ በፈቃዳቸው፡ ከማመናቸውም፡ በላይ፡ በ፪. ፫. ፭. ፮. ፯. የሕግ፡ አስከባሪ፡ ምስክሮች፡ ተመስክሮባቸዋል፡ ይህም፡ የተመሰከረባቸው፡ ቃልና፡ የእምነት፡ ቃላቸው፡ የተመሳሰለና፡ የተያያዘ፡ ስለሆነ፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ አሞኖ፡ ተቀብሎታል።

የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ ዋና፡ ክርክራቸው፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ተገድደው፡ (ከመሠከሩት) ከሰጩት፡ ቃል፡ ይልቅ፡ በከፍተኛ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ምለው፡ የሰጡት፡ ቃል፡ የሚታመን፡ ነው፡ በማለት፡ ደጋግመው፡ በጽሑፍም፡ በቃልም፡ አሳስበዋል።

ለመገደዳቸው፡ አንዳች፡ ማስረጃ፡ ወይም፡ ምስክር፡ አላቀረቡም፡ ሕግ፡ አስከባሪ፡ ግን፡ በፈቃዳቸው፡ ያመኑ፡ ለመሆናቸው፡ ከማስመስከሩም፡ በላይ፡ የይግባኝ፡ ባዮችን፡ እምነት፡ የሚደግፉ፡ ምስክሮች፡ በያይነቱ፡ አቅርቦ፡ አስመስክሩዋል።

እንዲህ፡ ነገሩ፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ የተጣራ፡ ሲሆን፡ ጠበቃው፡ የተከላሾች፡ ቃል፡ በመሐላ፡ የተሰጠው፡ በፊት፡ በእምነት፡ ተሰጠ፡ ከተባለው፡ ቃል፡ ብልጫ፡ አለውና፡ የተከላሾችን፡ የመሐላ፡ ቃል፡ ፍ/ቤት፡ ይመንልኝ፡ ለሚሉት።

ከነኝህ፡ ወንጀለኞች፡ ቃል፡ በሕግ፡ አስከባሪ በኩል የቀረበውን፡ የምስክሮች፡ ቃል፡ አምነን፡ ልንቀበለው፡ ስለቻልን፡ ፫ኛ፡ ተከላሽም፡ በተከሰሰበት፡ ወንጀል፡ በሚገባ፡ ተመስክሮበታል ብለናል።

ስለ፡ ሕግ፡ ክርክር፡ ለቀረበው።

የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ አዋጅ፡ ፳፯/፶፭፡ የወጣው፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ይህ፡ አዋጅ፡ እንደወጣ፡ በኤርትራ፡ ውስጣዊ፡ አስተዳደር፡ ይሠራበት፡ የነበረው፡ ሕግና፡ አዋጅ፡ ወድቅ፡ እንደሆነ፡ ታውቋል።

በዚህ፡ በ፳፯/፶፭፡ አዋጅ፡ በተለይ፡ ያስፈልጋሉ፡ ብሎ፡ ካላወጀው፡ በተቀር፡ ውድቆች፡ ናቸው። ምክንያቱም፡ ይህን፡ የወምበዴዎች፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፶፯፡ የወጣውን፡ ሕግ፡ በዚህ፡ በ፳፯/፶፭፡ ትእዛዝ፡ አስፈላጊ፡ ሕግ፡ ነው፡ ተብሎ፡ ጸንቶ፡ እንዲሠራበት፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ ስለሌለ፡ በዚህ፡ በወንበዴዎች፡ አዋጅ፡ የግባኝ፡ ባዮች፡ ሊቀጡ፡ አይገባቸውም። የ፳፯/፶፭፡ አዋጅ፡ ትእዛዝ፡ ከህዳር፡ ፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፭፡ ዓ. ም. ጀምሮ፡ የጸና፡ ስለሆነ፡ የሚሠራበት፡ በዚሁ፡ ብቻ፡ ነው፡ ስላሉት።

አቃቤ፡ ሕጉ፡ ስለ፡ ፳፯—፶፭፡ (አዋጅ) ትእዛዝ፡ አንቀጽ፡ ፮፡ ስለነበሩትና፡ ስለሚሠራባቸው፡ ሕጎች፡ የሚያስረዳ፡ መሆኑን፡ ገልጸው፡ ጠበቃው፡ እንዳቀረቡት፡ ክርክር፡ በዚሁ፡ ትእዛዝ፡ በኤርትራ፡ ሕጉ፡ መንግሥት፡ ጊዜ፡ የተሠራውን፡ ሕግ፡ ዋጋ፡ አይሰጠውም፡ ብለዋል። እንዲሁም፡ በዚሁ፡ ሕግ፡ በ፯ኛው፡ አንቀጽ፡ ስለነበሩት፡ አዋጆች፡ ሕጎች፡ ደንቦች፡ በሙሉም፡ ሆነ፡ በክፈል፡ ላስተዳደሩ፡ አስፈላጊ፡ ሆነው፡ እንዲሠራባቸው፡ የሚያስፈልጉትን፡ ሁሉ፡ ወደፊት፡ የሚወጡ፡ ሕጎች፡ ተሰርዘው፡ እስኪተኩ፡ ድረስ፡ እንዳሉ፡ ጸንተው፡ የሚሠራባቸው፡ ይሆናሉ፡ ስለሚል። በሕግ፡ አስፈላጊ፡ የተባሉት፡ ሕጎች፡ ካልተለዩ፡ በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ ጊዜ፡ ይሠራባቸው፡ የነበሩት፡ ሕጎች፡ ሁሉ፡ ከህዳር፡ ፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፮፡ ዓ. ም. ወዲህ፡ በሙሉ፡ ውድቆች፡ ናቸው፡ ያሉትን፡ ልንቀበላቸው፡ አልቻልንም።

ምክንያቱም፡ በዚህ፡ ትእዛዝ፡ ፳፯/፶፭፡ ባንቀጽ፡ ፮፡ አስፈላጊ፡ የሆኑት፡ ሁሉ፡ እንዲሠራባቸው፡ ደንግጋል። ከዚህም፡ በተቀር፡ አስፈላጊ፡ የሚሆኑትን፡ ሕጎች፡ በሕግ፡ ለይቶ፡ ካላወጣ፡ በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ ጊዜ፡ የሚሠራባቸው፡ ሕጎች፡ አዋጆች፡ ደንቦች፡ ውድቅ፡ ናቸው፡ ብለው፡ ጠበቃው፡ ለሚከራከሩት፡ ይህ፡ የወምበዴዎች፡ አዋጅ፡ አስፈላጊ፡ ነው፡ በማለት፡ መንግሥት፡ በውንብድና፡ ምክንያት፡ በሚከሰሱ፡ ሰዎች፡ ላይ፡ ሁሉ፡ አዋጅ፡ እየጠቀሰ፡ ክስ፡ አቅርቧል።

እንግዲህ፡ ስለ፡ ትእዛዝ፡ ቁጥር፡ ፳፯/፶፭፡ አንቀጽ፡ ፮፡ እና፡ ስለ፡ ወምበዴዎች፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፶፯፡ ሁኔታ፡ ከላይ፡ እንደተገለጸው፡ ሆኖ፡ ሲገኝ፡ የኤርትራ፡ አስተዳደር፡ በጊዜው፡ ይሠራበት፡ የነበረው፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፶፯፡ ውድቅ፡ ነው፡ አስፈላጊ፡ አይደለም፡ ማለት፡ አይቻልም።

የይግባኝ፡ ባዮች፡ ጠበቃ፡ በኢ. ወ. መ. ሕግ፡ ቁጥር፡ ፮፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ የሚቀጡበትን፡ ሕግ፡ የመምረጥ፡ ጥያቄ፡ ለማቅረብ፡ መብት፡ አላቸው፡ ከዚህም፡ ሌላ፡ ተከላሾች፡ በዚህ፡ ወንጀል፡ በተከሰሱ፡ ጊዜ፡ በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ በዚሁ፡ ወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ስለሚሠራ፡ ይህ፡ ወንጀል፡ የሚያስቀጣቸውም፡ ቢሆን፡ በዚሁ፡ በኢትዮጵያ፡ ወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ቅጣታቸውን፡ በሚያቃልልላቸው፡ ይቀጣሉ፡ እንጂ፡ ይህ፡ የወንበዴዎች፡ አዋጅ፡ ፲፱፻፶፯፡ ማመዛዘኛ፡ በሌለው፡ ለፈራጅ፡ ዳኛ፡ አስተያየት፡ በማይሰጥበት፡ ሕግ፡ አይቀጡም።

ድርውንም፡ ይህ፡ አዋጅ፡ ባስቸኳይ፡ የወጣ፡ ነው፡ እንጂ፡ ለሁልጊዜ፡ እንዲሠራበት፡ አይደለም፡ ላሉት፡ አቃቤ፡ ሕጉም፡ በመልሳቸው፡ እንደገለጹት፡ ሁሉ፡ ቁጥር፡ ፮፡ የኢት. ወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ።

ከሕገ፡ ስለመለየት፡ የተሻለውን፡ ሕግ፡ ተፈጻሚ፡ ስለማድረግ፡ የወጣው፡ ስለ፡ ጠቅላላ፡ ሕጎች፡ እንጂ፡ ስለልዩ፡ ሕጎች፡ አይደለም።

ስለ፡ ልዩ፡ ሕጎች፡ በዚሁ፡ የኢት. ወ. መ. ሕግ፡ በቁጥር፡ ፫፡ ለወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ጠቅላላ፡ ሕግ፡ ማሟያ፡ የሚሆኑት፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ ደንቦችና፡ ልዩ፡ ሕጎች፡ የተጠበቁ፡ ናቸው።

እነዚህም፡ የተለዩ፡ መሆናቸው፡ ባልተገለጠ፡ ጊዜ፡ የዚህ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ መሠረታዊ፡ ደንቦች፡ ይፈጸሙባቸዋል፡ ስለሚል፡ የደንብ፡ መተላለፍ፡ ደንቦችና፡ ልዩ፡ ሕጎች፡ የተጠበቁ፡ መሆናቸው፡ ያልተለዩ፡ ሕጎች፡ ቢሆኑ፡ እንኳ፡ የጠበቃውን፡ ጥያቄ፡ በተቀበልን፡ ነበር።

ነገር፡ ግን፡ ይህ፡ አዋጅ፡ የተለየ፡ መሆኑ፡ ታውቆ፡ እንዲሁም፡ ይኸው፡ (የወረባኞች) የወምባዴዎች፡ አዋጅ፡ በቁጥር፡ ፲፫፡ የወጣው፡ እንደዚሁ፡ ያለ፡ ክርክር፡ እንዳይፈጠር፡ ታስቦበት፡ በ፪፡ ማሻሻያ፡ ሲያወጣ፡ ያን፡ ጊዜ፡ በዚሁ፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ይሠራ፡ ስለነበር፡ ቁጥር፡ ፶፯፡ በንዑስ፡ ቁጥር፡ ፪፡ በቁጥር፡ ፸፱—እስከ፡ (፹፫) ቁ. ፻፹፰—እና፡ ፪፻፲፭፡ ለይተዋቸዋል። የለያቸውም፡ በጠቅላላው፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ነው። ለዚሁም፡ በኤርትራ፡ ምክር ቤት፡ እንደ፡ አውሮፓ፡ አቆጣጠር፡ ታህሣሥ፡ ፳፫፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፱፡ ዓ. ም. ተወስኖ፡ በግርማዊ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ እንደራሴ፡ እንደ፡ አውሮፓ፡ አቆጣጠር፡ ጥር፡ ፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፰፡ ዓ. ም. ጸድቆ፡ በ፪ኛ፡ ማሻሻያ፡ ሆኖ፡ በወጣው፡ በ፪ኛ፡ አንቀጽ፡ ተመልክቶ።

ይህንና፡ ይህን፡ የመሳሰሉ፡ ሕጎች፡ ሁሉ፡ እሥራ፡ ላይ፡ እንዲውሉ፡ በቁጥር፡ ፳፯/፶፭፡ ባንቀጽ፡ ፮፡ የወጣውን፡ ትእዛዝ፡ ተቀብሎ፡ እንዲሠራበት፡ ስለተደረገ፡ ይህ፡ የወረባኞች፡ የወምባዴዎች፡ አዋጅ፡ ዛሬም፡ የሚሠራበት፡ ነው፡ ብለናል።

ስለዚህ፡ የጠበቃውን፡ ክርክር፡ የምንቀበልበት፡ መንገድ፡ በሕግም፡ ሆነ፡ በማስረጃና፡ በምስክር፡ በኩል፡ ስላላገኘን፡ ልንቀበላው፡ ባለመቻላችን፡ አቃቤ፡ ሕጉ፡ በማስረጃም፡ ሆነ፡ በሕግ፡ ላቀረቡት፡ ክርክር፡ ብልጫ፡ በመስጠት፡

የከፍተኛ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በሚገባ አጣርቶና፡ መርምሮ፡ የፈረደውን፡ አጽንተን፡ ይግባኙን፡ አሰናብተናል።

ይህ፡ ፍርድ፡ ዛሬ፡ ሰኔ፡ ፳፯፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፯፡ ዓ. ም. ሁለቴም፡ ወገኖች፡ ባሉበት፡ በችሎት፡ ተነቦ፡ ተሰምቷል።

ተቀጥላ፡ ፪፡ ለ፡

የይግባኝ፡ መዝገብ፡ ቁጥር፡ ፴፮/፳፱
የከፍተኛ፡ ፍ/ቤት፡ መዝገብ፡ ቁጥር፡ ፶፱/፳፪
መጋቢት፡ ፲፪፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፱፡ ዓ. ም.

ጻኞች፡—

- ዶክተር፡ ኢዮብ፡ ገብረከርስቶስ፡
- አቶ፡ በረሃ፡ ስቋር፡
- ሸክ፡ ጊዕደር፡ መሐመድ፡ ካሚል።
- እነወራሲ፡ ዑቁባጋብር፡ ተስፋሚካኤል፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ ዓቃቤ፡ ሕግ፡ መልሰ፡ ሰጭ።

ፍርድ

የነገሩ፡ ሁኔታ፡

፩. ነገሩ፡ ሲጀመር፡ ጥቅምት፡ ፳፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ. ም. በቀረበው፡ የክስ፡ ማመልከቻ፡ ነበር፡ ነገር፡ ግን፡ ክሱ፡ ተሻሽሎ፡ መጋቢት፡ ፲፭፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ. ም. ስለቀረበ፡ እላይ፡ የተጠቀሰው፡ ክስ፡ በዚህ፡ ተተክቷል።

ክሱ፡ በአምስት፡ ክፍሎች፡ የተከፋፈለ፡ ሲሆን፡ ፩ኛ፡ ሦስት፡ ተከላሾች፡ እ. አ. አ. በ፲፱፻፶፯፡ ስለሽፍቶች፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ ቁ. ፪. ፫. የተመለከተውን፡ በመተላለፍ፡

ሀ/ ፩ኛ ተከላሽ፡ ከጥር፡ ወር፡ ፲፱፻፶፱፡ ዓ. ም. እስከ፡ ተያዘበት፡ ቀን፡ መስከረም፡ ፲፭፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ. ም. ድረስ፡ ከ፪ኛና፡ ፫ኛ፡ ተከላሾች፡ እንዲሁም፡ ሌሎች፡ ያልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ ዓላማቸው፡ የኃይል፡ ወንጀል፡ ለመፈጸም፡ ከተቋቋሙ፡ በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ቦታዎች፡ በመዘዋወሩ፡ ተከፋፈለ።

ለ/ ፪ኛ፡ ተከላሽ፡ ከመስከረም፡ ፬፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ.ም. እስከ፡ ተያዘበት፡ ቀን፡ መስከረም፡ ፲፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ.ም. ድረስ፡ ከ፳ኛና፡ ፫ኛ፡ ተከላሾች፡ እንዲሁም፡ ሌሎች፡ ያልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ ዓላማቸው፡ የኃይል፡ ሥራ፡ ለመፈጸም፡ ከተቋቋሙ፡ በምዕራባዊ፡ ቆላና፡ በሐማሴን፡ በኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ በመዘዋወሩ፡ ተከሷል ።

ሐ/ ፫ኛ፡ ተከላሽ፡ ከመስከረም፡ ፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ.ም. እስከ፡ ተያዘበት፡ ቀን፡ ድረስ፡ መስከረም፡ ፲፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ.ም. ከ፳ኛና፡ ፪ኛ፡ ተከላሾች፡ እንዲሁም፡ ከሌሎች፡ ያልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ ዓላማቸው፡ የኃይልና፡ ወንጀል፡ ለመፈጸም፡ ከተቋቋሙ፡ በምዕራባዊ፡ ቆላና፡ በሐማሴን፡ የኤርትራ፡ ጠቅላይ፡ ግዛት፡ በመዘዋወር፡ ተከሷል ።

፪ኛ ክስ፡ ስለ፡ አንደኛ፡ ተከላሽ፡ ብቻ፡ ነው። ከላይ፡ የተጠቀሰውን፡ አዋጅ፡ በመተላለፍ፡ ተከላሽ፡ ግንቦት፡ ፳፬፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፩፡ ዓ.ም. በ15.03 ሰዓት፡ ሲሆን፡ በኪሎ፡ ሜትር፡ ያጋጠመው፡ ወደ፡ ከረን፡ በሚወስደው፡ መንገድ፡ ከሌሎች፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ወረባሰቦች፡ ገና፡ ያልተያዙ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ አንድ፡ የሳታዬ፡ አውቶቡስና፡ አንድ፡ መኪና፡ አውቶቡስ፡ አቁመው፡ በኃይልና፡ በማስፈራራት፡ የኢት. ብር፡ \$ 45.15 የሳታዬ፡ ማኅበር፡ እንዲሁም፡ ከተሳፋሪዎች፡ ገንዘብና፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ዕቃዎች፡ ስለ፡ ዘረፉዋቸው፡ ተከሷል ።

፫ኛ ክስም፡ ስለ፡ አንደኛ፡ ተከላሽ፡ ብቻ፡ ነው። ከላይ፡ የተጠቀሰውን፡ አዋጅ፡ በመተላለፍ፡ ተከላሽ፡ ግንቦት፡ ፳፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፩፡ ዓ.ም. ከ04.00 እስከ፡ 07.00 ሰዓት፡ በኪሎ፡ ሜትር፡ ፻፮፡ አሥመራ፡ ወደ፡ አቆርዳት፡ በሚወስደው፡ መንገድ፡ ከ፫፡ ወረባሰቦች፡ ገና፡ ያልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ ፮፡ የጭነት፡ መኪናዎች፡ በኃይልና፡ በማስፈራራት፡ አቁመው፡ ገንዘብ፡ ሰዓቶች፡ የወርቅ፡ ጌጣጌጥና፡ ሌሎች፡ ዕቃዎች፡ ዘርፈው፡ ስለወሰዱባቸው፡ ተከሷል ።

፬ኛ ክስም፡ በተጨማሪ፡ ስለ፡ አንደኛ፡ ተከላሽ፡ ብቻ፡ ነው። እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ ሐምሌ፡ ፲፯፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፩፡ ዓ.ም. በ15.30 ሰዓት፡ ገደማ፡ ሲሆን፡ በ፱፻፷፡ ኪሎ፡ ሜትር፡ አሥመራ፡ ከረን፡ በሚወስደው፡ መንገድ፡ ከሌሎች፡ ፬፡ ወረባሰቦች፡ ገና፡ ካልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ጋር፡ ሆኖ፡ ሁሉም፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ የያዙ፡ የሳታዬ፡ አውቶቡስ፡ አቁመው፡ ከተሳፋሪዎቹ፡ አንዱ፡ የመቶ፡ አለት፡ መኪናን፡ መብራራቱን፡ ገድለው፡ እንዲሁም፡ በኃይልና፡ በማስፈራራት፡ ከሌሎች፡ ተሳፋሪዎች፡ ገንዘብና፡ ሰዓቶች፡ ራደዮ፡ ጭምር፡ ስለወሰዱባቸው፡ ተከሷል ።

፭ኛ ክስ፡ ስለሦስቱ፡ ተከላሾች፡ ነው። እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ ሰላሽፍቶች፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ ቁጥር፡ ፪. ፫. ፩. የተመለከተውን፡ በመተላለፍ፡ ተከላሽ፡ መስከረም፡ ፲፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፪፡ ዓ.ም. በ07.00 ሰዓት፡ ገደማ፡ ሲሆን፡ ከአሥመራ፡ አቆርዳት፡ በሚወስደው፡ መንገድ፡ ኪሎ፡ ሜትር፡ ፻፮፡ ከሌሎች፡ ሁለት፡ ገና፡ ያልተያዙ፡ ወረባሰቦች፡ ሁሉም፡ ዓለ፡ ጦር፡ መሣሪያ፡ የሆኑ፡ ለመዝረፍ፡ ሲጠላበቁ፡ ቆይተው፡ በኮማንዶ፡ ወታደሮች፡ ተኩስ፡ ስለከፈቱባቸው፡ ተከሰዋል ።

በተኩሱ፡ መካከል፡ ፫ቱም፡ ተከላሾች፡ ተይዘው፡ ፪ኛ፡ ቆስለዋል ። በ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ አንድ፡ ረጀም፡ ምንሽር፡ ከ፪ኛ፡ ተከላሽ፡ አንድ፡ ሰው፡ ሠራሽ፡ ረሽ፡ ጠብመንጃ፡ ዓይነት፡ ከ፫ኛ፡ ተከላሽ፡ ደግሞ፡ አንድ፡ የእጅ፡ ቦምብ፡ ተይዘዋል ። ከተዘረፈው፡ ገንዘብ፡ ከ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ ግጅ፡ ብር፡ ተገኝቶባቸዋል፡ የሚል፡ ክስ፡ ነበር ።

፪. ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ተከላሾች፡ የቀረበባቸውን፡ ክስ፡ የሚያምኑ፡ ወይም፡ የሚክዱ፡ መሆናቸው፡ ተጠይቆ፡ ፩ኛው፡ ተከላሽ፡ ፩ኛውን፡ ፪ኛውን፡ ፫ኛውን፡ ክስ፡ አምና፡ የቀረውን፡ ክስ፡ ክዶ፡ ጥፋተኛ፡ አይደለሁም ። ፪ኛውና፡ ፫ኛው፡ ተከላሾች፡ ወንበዴዎች፡ አስገድደው፡ ወስደውን፡ እነሱ፡ ዘንድ፡ በምንገኝበት፡ ጊዜ፡ የኮማንዶ፡ ወታደሮች፡ ደርሰው፡ ተኩስ፡ ከፈቱ—ወንበዴዎች፡ ጠብመንጃቸውን፡ ትተው፡ ሸሹ—ወንበዴዎች፡ ትተው፡ የሸሹትን፡ ጠብመንጃ፡ ከእኛ፡ ዘንድ፡ ስለአገኙት፡ የእኛ፡ አደረገት፡ እንጂ፡ የእኛ፡ ጠብመንጃ፡ አልነበረም ። ጥፋተኞች፡ አይደለንም ። ብለው፡ በመከራከራቸው፡ አቃቤ፡ ሕግ፡ ክስን፡ ለማሰረዳት፡ የሕግ፡ ምስክሮች፡ አቅርበው፡ አሰምተዋል ።

ከአንደኛ፡ ተከላሽ፡ በስተቀር፡ ሁለተኛና፡ ሦስተኛ፡ ተከላሾች፡ የመከላከያ፡ ምስክሮች፡ አቅርበው፡ አሰምተዋል ።

ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ምስክሮች፡ ሰምቶ፡ ነገሩ፡ ለውሳኔ፡ በደረሰ፡ ጊዜ፡ ጥቅምት፡ ፱፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፩፡ ዓ.ም. በዋለው፡ ችሎት፡ በወን/መዝ/ቁ. ፶፱/፳፪፡ በሰጠው፡ ፍርድ፡ ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ ወራሲ፡ ሁቁ ሳታብር፡ ከአመለጡት፡ ግብረ፡ አበሮቹ፡ ጋር፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ ይዘው፡ በበረሃ፡ ሽፍተው፡ በመንገድ፡ ላይ፡ እያደፈሙ፡ ተላላፊውን፡ ሕዝብ፡ ሲዘርፉ፡ ከቅዩ፡ በኋላ፡ በመጨረሻው፡ በዚሁ፡ ዓይነት፡ የዘረፉ፡ ወንጀል፡ በሚፈጸምበት፡ ጊዜ፡ የ፫ አለቃ፡ መኩንን፡ መብራራቱን፡ በመተባተር፡ በማደላቸው፡ ስለተመስከረባቸው፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ ዓ.ም. ስለሸፍቶች፡ በወጣው፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪. ፫. ፩. /፪. ፫./ እና፡ እንዲሁም፡ በወንጀልኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፪፻፳፪/፩ሀ/ መሠረት፡ ጥፋተኛ፡ ነው፡ ብሎ፡ በስቅላት፡ እንዲሞት፡ ፈርዶዋል ።

፪ኛ፡ ተከላሽ፡ ሕድሪንኪኤል፡ ወልደኃይማኖት፡ እና፡ ፫ኛ፡ ተከላሽ፡ ጊላይ፡ ተወልደብርሃን፡ ሁለቱ፡ ከአንደኛ፡ ተከላሽ፡ እና፡ ካልተያዙ፡ ግብረ፡ አበሮቻቸው፡ ጋር፡ ሆነው፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ ይዘው፡ ከወንበድ

ዴዎች፡ ጋር፡ በማበር፡ የጋይል፡ ሥራ፡ ለመሥራት፡ አሰበው፡ በመንገድ፡ ላይ፡ አድፍጠው፡ መኪና፡ እቁ መው፡ ለመዝረፍ፡ ሲጠባበቁ፡ ፖሊሶች፡ ሲደርሱባቸው፡ በፖሊሶች፡ ላይ፡ ተኩስ፡ ከፍተው፡ ሲተኩሱ፡ ከነመሣሪያቸው፡ የተያዙ፡ መሆኑን፡ ስለተመሰከረባቸው፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯ - 9. ም. ስለሸፍቶች፡ የወጣውን፡ ሕግ፡ ቁ. ፪፻. ፫. ስለተላለፉ፡ ጥፋተኞች፡ ናቸው፡ ብሎ፡ እያንዳንዳቸው፡ በ፩፡ ዓመት፡ ጽኑ፡ እሥራት፡ እንዲቀጡ፡ ፈርደዋል ።

፫. ሦስቱ፡ ተከላሾች፡ ይግባኝ፡ ብለው፡ አሁን፡ በመመርመር፡ ላይ፡ ያለውን፡ መዝገብ፡ አስከፍተዋል ። ሁለተኛና፡ ሦስተኛ፡ ተከላሾች፡ ይግባኝ፡ ያሉበት፡ የጽሑፍ፡ ማመልከቻ፡ እንደሚገልጠው፡ ቅጣቱ፡ በዛብን፡ በማለት፡ ሲሆን፡ እኛ፡ ዘንድ፡ ከቀረቡ፡ በኋላ፡ ግን፡ እንደ፡ ክስ፡ ጥፋተኞች፡ አይደለንም ። ብለው፡ ተከራክረዋል ።

አንደኛ፡ ተከላሽ፡ ግን፡ በጠበቃው፡ ባቀረበው፡ ክርክር፡ መሸፈቱን፡ እና፡ መዝረፉን፡ አምኖ፡ የመቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ አልገደልኩምና፡ ባልፈጸምኩት፡ ወንጀል፡ ልቀጣ፡ አይገባም፡ ከማለት፡ በላይ፡

፩ኛ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ 9. ም. የወጣ፡ የሸፍቶች፡ አዋጅ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ በጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በመዝገብ፡ ቁጥር፡ ፸፬/፳፫ ሰኔ፡ ፳፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፳፫፡ 9. ም. በዋለው፡ ችሎት፡ በተሰጠው፡ ውሳኔ፡ ቀሪ፡ ሆኖዋል ።

የበታች፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ በአዋጅ፡ ቁ. ፻፲፩/፶፭ አንቀጽ፡ ፲፩፡ መሠረት፡ የበላይ፡ ፍርድ፡ ቤቶች፡ ውሳኔዎች፡ መከተል፡ እንዳለባቸው፡ ተደንግገዋል ።

፪ኛ ይግባኝ፡ ባይ፡ ወራሲ፡ ዐቁባጋብር፡ ሆነ፡ ብሎ፡ መቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ መብራቱን፡ ገድለሃል፡ ተብሎ፡ በአንቀጽ፡ ፳፻፳፪/፩/ሀ/ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ከቶ፡ በአቃቤ፡ ሕግ፡ ላይክ ስስ፡ ሳይወቀስ፡ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በአንቀጽ፡ ፳፻፳፪/፩/ሀ/ ወ. መ. ሕግ፡ ጥፋተኛ፡ ነህ፡ መባሉ፡ ሳይገርመን፡ አልቀረም ።

፫ኛ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ ስለሸፍቶች፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ አድርጎ፡ ከመፍረድ፡ በላይ፡ ቀሪውን፡ አንቀጽ፡ ፩/፪. ፫/፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ ጥፋተኛ፡ ነህ፡ መባሉ፡ ስሕተት፡ ነው ። ምክንያቱም፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ እጅ፡ ከፍንጅ፡ በተያዘ፡ ጊዜ፡ በወታደሮቹ፡ ላይ፡ መተኮሱን፡ ከመከራም፡ በላይ፡ ስላልተመሰከረበት፡ ነው፡ ብሎ፡ ተከራክረዋል ።

፬. ዓቃቤ፡ ሕግ፡ ሲመልሱ፡ በጠቅላላው፡ ምስክሮችና፡ እንዳንድ፡ ጽሑፎች፡ ቀርበው፡ ሁኔታው፡ እንደተረጋገጠ፡ እንዲሁም፡ አንደኛው፡ ይግባኝ፡ ባይ፡ ጥፋተኛ፡ ሆኖ፡ የተገኘበት፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ 9. ም. ስለሸፍቶች፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ ቁ. ፪. ፫. ፩/፪. ፫/ እና፡ ወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁ. ፳፻፳፪/፩/ የሞት፡ ቅጣት፡ ስለሚወሰን፡ እንዲሁም፡ ፪ኛና፡ ፫ኛ፡ ጥፋተኞች፡ ሆነው፡ ተገኝበት፡ የተባለው፡ አዋጅ፡ ቁጥር፡ ፪. ፫. ከአሥር፡ ዓመት፡ የማያንስ፡ ቅጣት፡ ስለመወሰን፡ ሦስቱም፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ የተወሰነባቸው፡ ቅጣት፡ ጽንቶ፡ እንዲሰናበቱ፡ በትሕትና፡ አሳባችንን፡ እናቀርባለን፡ ብሎ፡ ተከራክሯል ።

፭. በሕግ ፡ ረገድ—እኛ፡ መዝገቡን፡ መርምረን፡ ክርክሩን፡ ስምተን፡ እንደተረዳነው፡

፩ኛ ከፍተኛው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በዓቃቤ፡ ሕግ፡ መጀመሪያ፡ ጊዜ፡ ጥቅምት፡ ፳፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፳፪፡ 9. ም የቀረበ፡ የክስ፡ ማመልከቻ፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁ. ፳፻፳፪/፩/ሀ/፡ የሚጠቅስ፡ የነበረው፡ ቀርቶ፡ ክስ፡ ተሻሽሎ፡ መጋቢት፡ ፲፩፡ ቀን፡ ፲፱፻፳፪፡ 9. ም. አዲስ፡ ክስ፡ መቅረቡን፡ ዘንግቶ፡ ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ በወ. መ. ሕግ፡ ቁ. ፳፻፳፪/፩/ሀ/ ጥፋተኛ፡ ነው፡ ማለቱ፡ የሕግ፡ ስሕተት፡ ነው ።

፪ኛ ፩ኛ፡ ተከላሽ፡ እንዲሁም፡ ሁለተኛና፡ ሦስተኛ፡ ተከላሾች፡ በተያዙበት፡ ቀን፡ በፖሊሶች፡ ላይ፡ ተኩስ፡ ከፍተው፡ ሲተኩሱ፡ ከነመሣሪያቸው፡ የተያዙ፡ መሆኑ፡ ተመሰክሯል፡ ከላይ፡ እ.ኤ.አ. በ፲፱፻፶፯፡ ስለሸፍቶች፡ የወጣ፡ አዋጅ፡ እግብ፡ ለመዋል፡ ካሰበ፡ በቁጥር፡ ፩፡ መሠረት፡ ጥፋተኞች፡ ስለሆኑ፡ ሦስቱ፡ በሞት፡ ፍርድ፡ ሊቀጡ፡ ይገባል ። ነገር፡ ግን፡ ዓቃቤ፡ ሕጉም፡ በቁጥር፡ ፩፡ አልከሰሰም፡ የከሰሰው፡ በቁ. ፪ እና፡ ፫ ነበር፡ ፍርድ፡ ቤቱም፡ ጥፋተኞች፡ ሆኖ፡ ተከላሽ፡ ቁ. ፪ እና፡ ፫ ሲቀጣቸው፡ ሕጉ፡ ከ፲፡ ዓመት፡ የማያንስ፡ እያለ፡ በ፩፡ ዓመት፡ ብቻ፡ እንዲቀጡ፡ ፍርድ፡ በመስጠቱ፡ ከሕጉ፡ ወጥተዋል ። የሆነ፡ ሆኖ፡

ሀ/ አንደኛ፡ ተከላሽ፡ ፫ ዓመት፡ የሚያህል፡ ሸፍቶ፡ የሰላማዊ፡ ሕዝብ፡ ንብረት፡ በመዝረፍ፡ መኖሩን፡ ከማመንም፡ በላይ፡ ስለተመሰከረበት፡ የመቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ ግን፡ አልገደልኩም፡ ከማለቱም፡ በላይ፡ በምስክሮቹ፡ የተረጋገጠ፡ ሁኔታ፡ አውቶቡሱ፡ ሸፍቶቹ፡ ካቆሙት፡ በኋላ፡ ተሳፋሪዎቹ፡ እንዲወርዱ፡ ተደርጎ፡ አንደኛ፡ ተከላሽ፡ አውቶቡሱን፡ ፈትሾ፡ ሲወርድ፡ የመቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ ከአውቶቡሱ ሰር፡ ላይ፡ ቆሞ፡ ነበር፡ እና፡ ከተከላሽ፡ ጋር፡ ተያያዙ፡ እንደታያያዙ፡ የመቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ ተከላሾን፡ በበትር፡ እየመቱ፡ እርዱን፡ ይሉ፡ ነበር ። የተከላሹ፡ ጠብመንጃ፡ ወድቆ፡ ነበር፡ አንድ፡ መምህር፡ ጸሐየና፡ አንድ፡ የኮማንድስት፡ ወታደር፡ ጠብመንጃቸውን፡ ሊተኩሱ፡ ሞክሮ፡ እምቢ፡ ስላላቸው፡ ይዘውት፡ ሸሹ፡ ከተከላሹ፡ ጓደኞች፡ አንዱ፡ የመቶ፡ አለቃ፡ መኩንንን፡ በሞይት፡ ወግቶ፡

ገደላቸው ። አራቱ ፡ ወንበዴዎች ፡ የተወሰደውን ፡ የተከሳሽ ፡ ጠብመንጃ ፡ ለመመለስ ፡ በሩጫ ፡ ሄደው ፡ ጠብመንጃውን ፡ ይዘው ፡ ከተመለሱ ፡ በኋላ ፡ ተከሳሽ ፡ የያዘኝ ፡ ይሄ ፡ ነው።” ብሎ ፡ የሚቸን ፡ ሬሳ ፡ እንደወደቀ—ድንጋይ ፡ እንስቶ ፡ ከግምባሩ ፡ ላይ ፡ መታወፍ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የዘረፉትን ፡ ሃብት ፡ ይዘው ፡ ሸሽተው ፡ ሄዱ ፡ የሚል ፡ ነው ።

ለ/ ሁለተኛና ፡ ሦስተኛ ፡ ተከሳሾች ፡ አንዱ ፡ ፲፩ ፡ ቀኖች ፡ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ ፯ ፡ ቀኖች ፡ መሸፈታቸውን ፡ ባያምኑም ፡ በዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ በቀረበ ፡ ማስረጃ ፡ እጅ ፡ ከፍንጅ ፡ በተያዙበት ፡ ጊዜ ፡ ሁለተኛ ፡ ተከሳሽ ፡ ከጠመንጃውና ፡ ጥይቱ—ሦስተኛ ፡ ተከሳሽ ፡ ደግሞ ፡ የእጅ ፡ በምብና ፡ ጩቤ ፡ ይዘው ፡ ከመገኘታቸው ፡ በላይ ፡ ወንበዴዎች ፡ መሆናቸውን ፡ ለያዙዋቸው ፡ ወታደሮች ፡ እንዳመኑላቸው ፡ ተመስክሯል ፡ በወታደሮቹ ፡ ላይ ፡ መተኮሳቸው ፡ ግን ፡ ምንም ፡ አልተመሰከረም ። ስለ ፡ አንደኛው ፡ ተከሳሽም ፡ ሲያዝ ፡ መተኮሱ ፡ አልተመሰከረበትም ።

ሐ/ እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የወጣ ፡ ስለ ፡ ሽፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ለጊዜው ፡ የወጣ ፡ አዋጅ ፡ ነበር ። የታወጀው ፡ በፌዴራሽን ፡ አስተዳደር ፡ ጊዜ ፡ ነበር ። አሁን ፡ በምላው ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሚሠራበት ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሽፍቶችም ፡ በቁ. ፳፻፴፯ ፡ የተደነገገው ፡ መኖሩ ፡ የማይካድ ፡ ነው ። እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ የወጣ ፡ ስለሽፍቶች ፡ አዋጅ ፡ በቁ. ፪ እና ፡ ፫ መሠረት ፡ እንደ ፡ ሁለተኛና ፡ ሦስተኛ ፡ ተከሳሾች ፡ ቢያንስ ፡ በአሥር ፡ ዓመት ፡ ቅጣት ፡ እንዲቀጡ ፡ በቀጥታ ፡ ሲደነግግ ፡ በቁ. ፳ እንደ ፡ አንደኛ ፡ ተከሳሽ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ምርጫ ፡ ዳኞች ፡ ቅር ፡ ያላቸውም ፡ ቢሆን ፡ ለሞት ፡ እንዲፈረድ ፡ ይደነግጋል ።

መ/ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ በቁ. ፴፯ “መንም ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ ይጠበቃል” ብሎ ፡ በቁ. ፴፰ “በብሔራዊ (ሲቪል) መብቶች ፡ ረገድ ፡ በኢትዮጵያዊያን ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ አይደረግም” ይላል ። ቀጥሎም ፡ በቁ. ፶፬ ፡ ቅጣት ፡ የሚፈጸመው ፡ በአጥፊው ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ነው” ብሎ ፡ በቁ. ፻፳፪ “ይህ ፡ የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የበላይ ፡ ሕግ ፡ ይሆናል ። ወደፊትም ፡ የሚሠሩ ፡ ሕጎች ፡ ድንጋጌዎች ፡ ፍርዶች ፡ ውሳኔዎች ፡ ሁሉ ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ የማይስማሙ ፡ ሲሆኑ ፡ ዋጋ ፡ የሌላቸውና ፡ የማያገለግሉ ፡ ይሆናሉ” ይላል ።

ስለዚህ ፡ ተከሳሽ ፡ ቁ. ፩ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ በሽፍትነት ፡ መኖሩን ፡ የዘርፈደና ፡ የግፍ ፡ ወንጀል ፡ መፈጸሙ ፡ የሰው ፡ ሕይወት ፡ ግን ፡ አለማሳለፉን ፡ መዝገብን ፡ መርምረን ፡ ስለተረዳን ፡

እንዲሁም ፡ ተከሳሾች ፡ ቁ. ፪ እና ፡ ፫ አንዱ ፡ ለ፲፩ ፡ ቀኖች ፡ አንዱ ፡ ደግሞ ፡ ለ፯ ፡ ቀኖች ፡ መሸፈታቸውን ፡ ከመዝገቡ ፡ ስላወቅን ፡ ተግባራቸው ፡ እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ስለሽፍቶች ፡ በወጣ ፡ አዋጅ ፡ ከማየት ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ማየቱን ፡ በሕገ ፡ መንግሥት ፡ መሠረት ፡ ሕጋዊና ፡ ፍትሐዊ ፡ ሆኖ ፡ ስለታየን ፡ እላይ ፡ በተዘረዘረው ፡ ምክንያት ፡ ሁሉ ፡ የሚከተለውን ፡ የፍርድ ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥተናል ።

በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፴፯ ፡ ቁ. ፩/ሀ/ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ቁ. ፪ እና ፡ ፫ ጥፋተኞች ፡ ናቸው ፡ ብለን ፡ በአምስት ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ አጽንተናል ።

በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፴፯ ፡ ቁ. ፪ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ቁ. ፩ ጥፋተኛ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ የፅድጫ ፡ ልክ ፡ ጽኑ ፡ እሥራት ፡ እንዲቀጣ ፡ ፈርደናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ መጋቢት ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ በግልጽ ፡ ችሎት ፡ ተሰጥቷል ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚጻፈው ፡ በአነስተኛ ፡ ድምጽ ፡ [በአቶ ፡ ቦርሄ ፡] የተሰጠ ፡ አስተያየት ፡ ነው ።

ከፈረዱት ፡ ዳኞች ፡ የተለየሁበትና ፡ ያልተስማማሁበት ፡ ምክንያት ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጥፋተኞች ፡ ተብለው ፡ ሊቀጡበት ፡ የሚገባ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ ባቀረበው ፡ ክስና ፡ ክፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ክሱን ፡ ተቀብሎ ፡ የወሰነባቸውን ፡ ቅጣት ፡ አልተሳሳተም ፡ በማለት ፡ ሲሆን ።

በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የፈረዱት ፡ ዳኞች ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ሦስቱን ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በበረሐ ፡ ሆነው ፡ የወንበዴነት ፡ ሥራ ፡ መፈጸማቸው ፡ ቢታወቅም ፡ ክሱ ፡ ለወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ እንጂ ፡ እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. በወጣው ፡ የሽፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ሊሆን ፡ አይገባም ፡ በማለት ፡ በዓቃቤ ፡ ሕግ ፡ የቀረበ ፡ ክስና ፡ ከፍ/ቤት ፡ ክሱን ፡ ተቀብሎ ፡ ወንጀል ፡ መፈጸማቸውን ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፡ ፩ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በስቅላት ፡ በሞት ፡ እንዲቀጣ ፡ የፈረደው ፡ በፅድጫ ፡ ልክ ፡ እሥራት ፡ ለውጡ ፡ ፪ኛና ፡ ፫ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ግን ፡ ቅጣታቸውን ፡ አጽንቶ ፡ ከሽፍትነት ፡ አዋጅ ፡ አንቀጽ ፡ ፪ና ፡ ፫ ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁ. ፳፻፴፯ ፡ በመሰጠታቸውና ፡ ስለሽፍቶች ፡ የወጣ ፡ አዋጅ ፡ ሊጠቀስ ፡ አይገባውም ፡ በማለታቸው ፡ ነው ።

የንጉሩ ፡ ሁኔታ ፡ ባጭሩ ፡

በክሱ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ እንደተዘረዘረውና ፡ አሁንም ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የፈረዱ ፡ ዳኞች ፡ እንደዚህ ረዘፉት ፡ ይግባኝ ፡ ባዮቹ ፡ በከፍ/ፍ/ቤት ፡ ተከሰው ፡ እንደቀረቡ ፡ ፍ/ቤት ፡ ጥቅምት ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡

ዓ. ም. ዓቃቤ : ሕጉ : በይግባኝ : ባዮች : ላይ : ያቀረበውን : ክስ : ከአንድ : ተራ : ቁጥር : እስከ : እምስተ
ኛው : ቁጥር : እ. ኤ. አ. ፲፱፻፶፯ : ዓ.ም. ስለሸፍቶች : የወጣውን : አዋጅ : ተላልፈዋል : በማለት : ሲሆን :
በ፩ኛ : ተራ : ቁጥር : ግን : ፩ኛን : ይግባኝ : ባይ : ብቻ : የሚመለከት : ሲሆን : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ :
ተ/ቁጥር : ፳፻፳፪ (፩)ሀ. በግፍ : ሰውን : መግደል : የሚል : ጨምሮበት : ስለነበር : ይህንኑ : ፩ኛ : ክስ : ስርዘ።
ክሱን ስለሸፍቶች : ተብሎ : በወጣው : አዋጅ : ሆኖ : ተሻሽሎ : እንዲያቀርብው : አይታል = በዚሁ :
ትእዛዝ : መሠረትም : ዓቃቤ : ሕጉ : ክሱን : አሻሽሎ : መጋቢት : ፲፩ : ቀን : ፲፱፻፷፪ : ዓ. ም. ባቀረበው :
ጉዳዩ : ወደ : ማስረጃዎቹን : መስማት : ቀጠለ : በመጨረሻም : ለጉዳዩ : ውሳኔ : ሲሰጥ : ሰኔ : ፲፩ : ቀን :
የተሻሻለውን : ክስ : ዘንግተን : ያው : በጥቅምት : ፳፩ : ቀን : በመጀመሪያው : ጊዜ : ቀርቦ : የነበረውን : ክስ :
መሠረት : አድርጎ : ሁሉንም : ጥፋተኞች : ሆነው : አግኝቶ : ፩ኛው : ይግባኝ : ባይ : ሦስት : ዓመት : ሙሉ : ሸፍታ :
ሆኖ : በዱርና : በገደል : ሰፍሮ : ገና : ካልተያዙት : ግብረ : አበሮቹ : ጋር : ሆኖ : የጋራ : ዓላማቸው : ግናቸውንም : የጋያል : ሥራ : ወንጀል : ለመፈጸም : ተሰማምተው : በልዩ : ልዩ : ቦታዎች : እየሄዱ : ከልዩ : ልዩ :
ሰዎችና : ከመጋንገጥ : መኪናዎች : እንዲሁም : አውቶቡሶችን : እያቆሙ : የዝርፈያ : ወንጀል : መፈ
ጸሙ : ከመረጋገጡ : በላይ : ሐምሌ : ፲፯ : ቀን : ፲፱፻፷፩ : ዓ. ም. ከአሥመራ : ወደ : ከረን : የሚወሰደው :
አውራ : ጉዳዩ : በዚሁ : ሜትር : ፶፰ ላይ : እንዲት : የሰውን : መንገዥ : አውቶቡሶ : አቁመው : ተሳፋሪ
ዎቹን : እንዲወርዱ : አስገድዶ : ከተገንጠዎች : ጋር : አንድ : የፖሊስ : መቶ : አለቃ : መኩንን : መብራቱ :
የተባለው : የሲ.ቪ.ል : ልብስ : ለብሶ : ይገኝ : ስለነበረ : ሽጉጤን : አሳልፎ : አሰጥሞም : በማለት : ባ፩ኛ :
ይግባኝ : ባይ : ሲታገል : እንዳያይልበት : ለሸፍቶቹ : ጻደኞቹ : እርዳኝ : ብሎ : ጨሽቱን : ካሰማ : ከወረቤ
ሎቹ : አንዱ : ተኩሶ : የተጠቀሰውን : መቶ : አለቃ : አቁሰሎ : እንደገደለው : አሁንም : ፩ኛው : ይግባኝ : ባይ :
ትልቅ : ደንጋይ : አንስቶ : በሚቹ : ጭንቅላት : ላይ : ወርውር : ሰብአዊ : ርገራሃ : በሌለው : በእንሰሳዊ :
ጭካኔ : ዓይነት : ጨፍልቆትና : የዘረፈውን : ግብረት : ይዞ : በመሄዱ : ተመስክሮበታል : ብሎ : በሞት : እን
ዲቀጣ : ፈርዶበታል = ፪ኛና : ፫ኛ : ይግባኝ : ባዮች : ግን : በተጠቀሰው : አዋጅ : መሠረት : በአንቀጽ : ፪ና ፫. ጥፋ
ተኞች : ሆነው : አግኝቶ : በአምስት : በአምስት : ዓመት : እሥራት : እንዲቀጡ : ፈርዶ : አሰናብቶአቸዋል =

አሁን : በዚሁ : ጠቅላይ : የንጉሠ : ነገሥት : ፍርድ : ቤት : በይግባኝ : ቀርቦው : የተከራከሩት : በጽ
ሑፍ : ሰፍሮ : ስለሚገኝ : መመልከት : ይበቃል : አተኩሮ : መመልከት : የሚያስፈልገው : በድምጽ : ብልጫ :
የፈረዱት : ዳኞች : በ፩ኛ : ይግባኝ : ባይ : ጠበቃ : የቀረበውን : ክርክር : ተቀብለው : ጥፋተኞች : ተብለው :
የተገኙበትን : ስለሸፍቶች : የወጣ : አዋጅ : ሽር : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ለውጡ : ቅጣቱን : ከሞት : ወደ
ዕድሜህ : ይፍታህ : የለወጠውን : ምክንያትና : አተታው : ነው =

ክቡራን : ዳኞች : የሕገ : መንግሥት : አንቀጽ : ፴፮ : እና : ፴፰ : ጠቅሰው : “ማንም : ሰው : በሕግ :
አኩል : ሆኖ : ይጠበቃል : በብሔራዊ : መብቶችን : በኢትዮጵያዊያን : መካከል : ልዩነት : አይደረግም =”
ይላል : ቀጥሎም : ቁ. ፶፬ : “ቅጣት : የሚፈጸመው : በአጥፊው : ሰው : ላይ : ብቻ : ነው” ብሎ : በቁ. ፻፩፪
ይህ : የተሻሻለው : ሕገ : መንግሥት : የንጉሠ : ነገሥቱ : መንግሥት : የበላይ : ሕግ : ይሆናል : ወደፊትም :
የሚሠሩ : ሕጎች : ደንጋጌዎች : ፍርዶች : ወሳኔዎች : ሁሉ : ከዚህ : ሕገ : መንግሥት : ጋር : የማይስማሙ :
ዓመት : በሸፍትነት : መኖሩን : የዝርፈያ : የግፍ : ወንጀል : መፈጸሙን : አንዱ : የሰውን : ሕይወት : ግን :
አለማሳሰፉን : መዘገቡን : መኖሩን : በሰጥረዳን : እንዲሁም : ፪ኛና : ፫ኛ : ተከላሻች : አንዱ ለ፲፩ : ቀኖች :
አንዱ ለ፮ : ቀኖች : መሸፈታቸው : ከመዘገቡ : ሰላወቅን : ተግባራቸው : እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ዓ. ም. ስለሸፍ
ቶች : በወጣ : አዋጅ : ከማየት : በወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ማየት : በሕገ : መንግሥት : መሠረት : ሕጋዊና :
ፍትሐዊ : ሆኖ : ስለታየን : በማለት : ወ/መ/ሕግ : ቁ. ፻፶፱፯ (፩)ሀ. ይግባኝ : ባዮች : ፪ኛና : ፫ኛ ጥፋተኞች :
ናቸው : ብሎ : በ፩ : ዓመት : እሥራት : እንዲቀጡ : በወ/መ/ቁ. ፻፶፱፯/፪/ ይግባኝ : ባይ : ቁ. ፩ ጥፋተኛ :
ነው : ብለን : በዕድሜ : ልክ : ጽኑ : እሥራት : እንዲቀጣ : ፈርዶናል : በማለታቸው : ውሳኔ : ሰጥተዋል =

ክቡራን : ዳኞች : ሕገ : መንግሥት : ቁ. ፴፮. ፴፰. ፶፬ እና : ፻፩፪ን : ጠቀሰዋቸው : እንጂ : ቦቃቤ : ሕግ :
ይሁን : ወይም : ፍርዱን : የሰጠው : ከፍ/ፍ/ቤት : ሕገ : መንግሥቱ : ተላልፎ : ተቃራኒ : የሆነ : በተግባር :
ይህንና : ይህን : ፈጽመዋል : አላሉም = በዐቃቤ : ሕግ : የቀረበው : የክሱ : ማመልከቻ : ይሁን : ወይም : ከፍ/ፍ
ቤት : የሰጠው : ውሳኔ : በአድሎ : ወይም : የተከላሻቹን : መብት : በመንካት : ወይም : ሌላ : ሰው : በፈጸ
መው : ወንጀል : ተከላሻች : ተቀጥተው : እንደሆነ : ለማለት : ፈጽመዋል : ወይም : ተደርጎዋል : አላሉም :
ስለዚህ : የሕጉን : አንቀጽ : ብቻ : መጥቀስ : ግናቸውም : ውጤት : ሊያገኝ : አይችልም : ባይ : ነኝ =

በአውነቱ : የሸፍቶች : አዋጅ : እንዴት : እንደታወጀና : ምክንያቱንና : ጊዜውም : ለማወቅ : የተፈ
ለገ : የሆነ : እንደሆነ : አዋጁ : የተደነገገው : እንደ : አውሮፓ : አቆጣጠር : በ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም. ሲሆን : ምክ
ንያቱም : ኤርትራ : በፈጠራሽን : ትተዳደር : በነበረ : ጊዜ : ምንም : እንኳ : የኤርትራ : የወንጀለኛ : መቅጫ :
ሕግ : እየተባለ : ይጠራ : የነበረውን : የድሮ : የኢጣሊያን : ወ/መ/ : ሕግ : በሙሉ : ይሠራበት : እንደነበረና :
በዚሁ : ሕግ : የሚወሰን : ቅጣት : ላሁን : የኢትዮጵያችን : የወንጀለኛ : መ/ ሕግ : ተመሳሳይ : ቢሆን :
በኤርትራ : ጠቅላይ : ግዛት : በበረሃና : በዱር : ገደሉ : ተሰማርተው : የሸፍትነት : ማህበር : እያቋቋሙ :
በሕዝብና : በንብረቱ ላይ : ከባድ : ሽብርና : ጉዳት : በመፈጸማቸው : አገሪቱን : በማወካቸው : በጸጥታ : እስ
ከባሪ : ፖሊስ : ታድነው : ተይዘው : በጠቀሰኩት : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ቁ. ፻፶፩፮ : ልክ : እንዲሆን : ወ/መ/
ሕግ : ቁጥር : ፻፶፱፯ (፩) (፪)ሀ. የሚያዘው : ቅጣት : በሆነው : አንቀጽ : ተከሰው : ፍ/ቤት : ከቀረቡ : በኋላ :
ጥፋተኞችህንግው : ተገኝተው : የሚወሰንባቸውን : ቅጣት : አብዛኛውን : የእሥራት : በመሆኑም : የጠቅላይ :

ግዛቱን ፡ ሕዝብ ፡ ጸጥታና ፡ ሰላም ፡ ለማግኘት ፡ ካለመቻሉ ፡ በላይም ፡ የአገሪቱ ፡ ኢኮኖሚያዊ ፡ ስለተጉዳ
ባትና ፡ ችግሩን ፡ ሁሉ ፡ በመመልከት ፡ የኤርትራ ፡ ቺፍ ፡ ኤግዚኩቲቭ ፡ ለጠቅላይ ፡ ግዛቱ ፡ የሕግ ፡ መምሪያ ፡
ምክር ፡ ቤት ፡ የአዋጅን ፡ ረቂቅ ፡ አቅርቦውና ፡ ም/ቤቱ ፡ አዋንቶ ፡ ከተሰማግበት ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛቱ ፡ ሕግ ፡
“ካንሰቲቲዊሽን” አንቀጽ ፡ ፲፬ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ በመጥቀስና ፡ አንቀጽ ፡ ፲፮ ፡ መሠረት ፡ አድር
ገው ፡ ግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ ስለአጸደቁት ፡ እ. ኤ. አ. ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የሸፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ተብሎ ፡ በመሠየም ፡
ከ፩ ፡ ዓመት ፡ አሥራት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዕድሜ ፡ ልክና ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ የሚወሰን ፡ በመሆኑ ፡ በየጊዜው ፡
ተይዘው ፡ በፍ/ቤት ፡ የሚቀርቡ ፡ ሸፍቶች ፡ እንደየዓይነቱ ፡ ገበያቸው ፡ በፍ/ቤት ፡ ቀርቦው ፡ ጥፋተኞች ፡ ሆነው ፡
ከተገኙ ፡ በዚህ ፡ እየተቀጡ ፡ ቆይተዋል ።

ኤርትራ ፡ በፈደራሽን ፡ መተዳደርዋ ፡ ቀርቶ ፡ ከእናት ፡ አገርዋ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በፍጹም ፡ ከተወሰደች ፡
ግርማዊ ፡ ጃንሆይ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አውጀው ፡ በቁጥር ፡ ሦስት ፡ ሆሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ ጎዳር ፡ ፯ ፡ ቀን ፡
፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም. በትእዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፯/፶፮ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ስድስት ፡ የተደነገገው ፡ እንደሚከተለው ፡ ስለሚ
ያዝዝ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ ጸንቶው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ወይም ፡ የፈደራል ፡ አዳም ፡ በመኖሩ ፡
ምክንያት ፡ የወጡት ፡ ሕጎች ፡ አዋጆችና ፡ ደንቦች ፡ በሙሉም ፡ ሆነ ፡ በክፊል ፡ ለአስተዳደር ፡ አስፈላጊ ፡ ሆነው ፡
እንዲሠራባቸው ፡ የማያስፈልጉት ፡ ሁሉ ፡ ወደፊት ፡ በሚወጡ ፡ ሕጎች ፡ ተሠርዘው ፡ እስኪተኩ ፡ ድረስ ፡
እንዳሉ ፡ ጸንተው ፡ የሚሠራባቸው ፡ ይሆናሉ ፡ በማለት ፡ ከታወጀ ፡ በኋላም ፡ ይሄው ፡ አዋጅ ፡ በሙሉ ፡ ሥራ ፡
ላይ ፡ በመዋል ፡ ይገኛል ።

እርግጥ ፡ ነው ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. እንዳሁኑ ፡ ጉዳይ ፡ የጠቅላይ ፡ ፍ/ቤት ፡ ዳኞች ፡ በገላብ ፡ ተለያይተው ፡
ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የድምጽ ፡ ብልጫውን ፡ ውሳኔ ፡ የሸፍቶችን ፡ አዋጅ ፡ ተቀባይነት ፡ አለው ፡ የሚል ፡ ስለነ
በረና ፡ በኋላም ፡ ም/አረንጉሥም ፡ ያሉበት ፡ ችሎት ፡ በሙሉ ፡ ድምጽ ፡ ስላጸናው ፡ የሸፍቶችን ፡ ወንጀል ፡
የፈጸሙ ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ አዋጅ ፡ ይከሰሳሉ ፡ ባለፈው ፡ ዓመት ፡ ምሕረትም ፡ በሸፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ተከሰው ፡
የተፈረደባቸው ፡ ወንጀለኞች ፡ በይግባኝ ፡ ከቀረቡ ፡ በኋላ ፡ አዋጁን ፡ በወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ለውጡ ፡
ቅጣታቸውን ፡ አጽንተዋል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ በኋላም ፡ ሌላው ፡ የጠቅላይ ፡ ፍ/ቤት ፡ ችሎት ፡ የሸፍቶች ፡ አዋጅን ፡ በማጽናት ፡
ውሳኔ ፡ ሰጥተዋልና ፡ ከፍ/ፍ/ቤት ፡ በአሁኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ላይ ፡ የቀረበው ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. የወጣው ፡
የሸፍቶች ፡ አዋጅ ፡ ተቀብሎ ፡ የወሰነው ፡ ቅጣት ፡ በሚገባ ፡ ስለሆነ ፡ ለሰጠው ፡ ፍርድ ፡ አዋጅ ፡ ቁ. ፲፱፻፶፮
ተላልፏል ፡ ማለት ፡ አይቻልም ፡ እርግጥ ፡ ከፍ/ፍ/ቤት ፡ አንድ ፡ የዘነጋው ፡ ነገር ፡ አለ ፡ እሱም ፡ ያው ፡ በመ
ጋቢት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም. ተሻሽሎ ፡ የቀረበውን ፡ የሸፍቶች ፡ አዋጅ ፡ በተከሰሱበት ፡ የጥፋትነት
ትና ፡ ፍርዱን ፡ ከመሰጠት ፡ ፈንታ ፡ የቀድሞውን ፡ ጥቅምት ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም. የቀረበው ፡ ክስ ፡
የሸፍቶች ፡ አዋጅና ፡ የወንጀለኛ ፡ መ/ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፳፪(፩)ሀ. ጠቅሶ ፡ በመፍረዱ ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ
ንን ፡ በመዘንጋት ፡ ለ፩ኛ ፡ ተከላክሎ ፡ የሚያከብሩለት ፡ ነገር ፡ ፈጽሞ ፡ የለውም ፡ ምክንያቱም ፡ በሰኔ ፡ ፲፮ ፡
ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም. ተሻሽሎ ፡ የቀረበ ፡ የክሱ ፡ ማመልከቻ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነም ፡ በ፩ኛው ፡ ክስ ፡ ተዘር
ዝር ፡ የተመለከተውን ፡ እንደሚገልጸው ፡ ፩ኛው ፡ ተከላክሎ ፡ ብቻ ፡ ብሎ ፡ እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ስለሽ
ፍቶች ፡ የወጣው ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪. ፫. ፭. (፪. ፫.) የተመለከተውን ፡ በመተላለፍ ፡ ፩ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡
ሐምሌ ፡ ፲፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ. ም. የፈጸመውንና ፡ በማስረጃ ፡ የተረጋገጠው ፡ ወንጀል ፡ ሲሆን ፡ የመቶ ፡
አለቃ ፡ መኰንን ፡ መብራህቱን ፡ ሞት ፡ የሚመለከት ፡ ክስ ፡ ስለሆነ ፡ እና ፡ በዚህ ፡ ክስ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ የተገኘው ፡
ወንጀለኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሞት ፡ ቅጣት ፡ ከመፍረድ ፡ ሌላ ፡ ምርጫ ፡ ስለሌላቸው ፡ በዚህ ፡ ክስ ፡ ነው ፡
ሞት ፡ የተፈረደበትና ፡ አሁንም ፡ ስህተት ፡ አልፈጸመም ፡ ባይ ፡ ነኝ ፡ ስለ ፡ ፪ኛ ፡ እና ፡ ፫ኛ ፡ ግን ፡ ምንም ፡
አንኳ ፡ በአምስት ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ ብቻ ፡ ቢቀጡም ፡ አንሷል ፡ ብሎ ፡ ይግባኝ ፡ ማለት ፡ ያለበት ፡ የዐቃቤ ፡
ሕጉ ፡ ጽ/ቤት ፡ ነው ፡ ባይሉም ፡ ያው ፡ አነስተኛ ፡ ቅጣት ፡ ከማጽደቅ ፡ ሌላ ፡ ምርጫ ፡ ልንሰጥ ፡ አይፈቀድም ።

ስለዚህ ፡ እላይ ፡ በማብራራት ፡ የገለጽኩት ፡ ምክንያት ፡ እና ፡ በአሳብ ፡ የተለየቡበት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡
ስገልጽ ፡ እንደዚህ ፡ የመሰለ ፡ ክርክርና ፡ የሐሳብ ፡ ልዩነት ፡ አንድ ፡ መፍትሄ ፡ ያገኘ ፡ ዘንድ ፡ ወደ ፡ ከቡር ፡
ምክትል ፡ አረንጉሥ ፡ መዝገብ ፡ ተላልፎ ፡ አከራካሪውን ፡ ነገር ፡ ተመልክተው ፡ ጉዳዩ ፡ አንድ ፡ የመንግሥት ፡
አዋጅ ፡ የሚነካ ፡ ባመሆኑ ፡ ከበላይ ፡ ባለሥልጣናት ፡ ቢመካከሩበት ፡ ቀና ፡ መንገድ ፡ ሆኖ ፡ ታይቶኛል ።

ተቀጥላ፡ ፪ ፡ ሐ

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡
በኤርትራ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አሥመራ ።

ዳኞች ፡—

አቶ ፡ ማሕመድ ፡ ኦርሎሴን ፡
” ግርማይ ፡ ካሣ ፡

ከሳሽ ፡ ዓቃቤ ፡ ሕግ ፤
ተከሳሾች ፡ እነ ፡ ገብረዝጊ ፡ ገብረመሬ ፤

የወ/ መዝ/ ቁ. ፳፩/ ፳፬
ሰኔ ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም.

ፍርድ ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ሰብሣ ፡ የተባለች ፡ መንደር ፡ የመራገጉዝ ፡ ወረዳ ፡ ግዛት ፡ ባላባቶችና ፡ የመንደሪቷ ፡
ሽማግሌዎች ፡ ናቸው ።

በሠራው ፡ የተባለ ፡ በታ ፡ የመንደሪትዋ ፡ የርስት ፡ ክልል ፡ የሚገኝ ፡ ማሣ ፡ የግል ፡ ከሳሽ ፡ ገብረሚካኤል ፡
ገብረአብ ፡ ለጥቅምት ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ. ም. የሚያነጋ ፡ ሌሊት ፡ ሰዓቱ ፡ ባልታወቀ ፡ ጊዜ ፡ ባልታወቀ ፡
ወንጀል ፡ ሰሪዎች ፡ ጤፍ ፡ ተዘርቶ ፡ ለማጨድ ፡ የደረሰ ፡ በሌሊት ፡ ታጭዶ ፡ ስለተወሰደ ፡ የታጨደ ፡ ማሣ ፡
ጤፍን ፡ በአዋቂ ፡ ተገምቶ ፡ ዋጋው ፡ ፪፻፴፩ ፡ ብር ፡ መሆኑ ፡ ስለተረጋገጠ ፡ አዋጁ ፡ የሚያዘው ፡ ይግባኝ ፡
ባዮች ፡ የመንደሪትዋ ፡ ሽማግሌ ፡ መሆናቸውን ፡ በማወቅ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ጊዜ ፡ ከባለሥልጣናት ፡ ተሰጥቷቸው ፡
ፈልገው ፡ ጥፋተኞቹን ፡ ስላላቀረቡ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፪—፫. በ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ. ም. በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ አስተዳደር ፡
የወጣ ፡ አዋጅ ፡ ቁ. ፱. በመተላለፍ ፡ በአባሪ ፡ አላፈነት ፡ ኮሌክቲቭ ፡ ሊያባሊቲ ፡ እክት ፡ በሠራየ ፡ አውራጃ ፡
ግዛት ፡ ተከሰው ፡ ቀርበው ፡ ነበር ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ አፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቀርበው ፡ ክሱን ፡ ከተነበበላቸው ፡ በኋላ ፡ ወንጀሉ ፡ ባልታወቀ ፡ ወን
ጀል ፡ ሰሪዎች ፡ የተፈጸመ ፡ መሆኑን ፡ አልካዱም ፡ እንዲሁም ፡ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ሁለት ፡ የክስ ፡ ምስክሮች ፡
ለክሱ ፡ የሚደግፉ ፡ አቅርቧል ።

የሠራየ ፡ አውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ መርምሮ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጥፋተኞች ፡ ናቸው ፡ በማ
ለት ፡ በአዋጁ ፡ መሠረት ፡ ፳፻ (አምስት ፡ በቶ ፡ ብር) ለመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ገቢ ፡ መቀጮ ፡ ስለ ፡ ፈረ
ደባቸው ፡ የቀረበ ፡ የይግባኝ ፡ ቅሬታ ፡ ነው ።

ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ቅሬታቸውን ፡ ሲገልጹ ፡ ሳሉ ፡ በአዋጁ ፡ መሠረት ፡ የተፈረደባቸው ፡ መቀጮ ፡ ልን
ቀጣ ፡ አይገባም ፡ ምክንያቱም ፡ ገና ፡ ከሳሽ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በጥርጣራ ፡ ሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ክስ ፡ ጋር ፡ ጠብ ፡ የነ
በራቸው ፡ ወንጀሉን ፡ የፈጸሙ ፡ እነሱ ፡ ይሆናሉ ፡ በማለት ፡ ለፖሊስ ፡ አመልክተው ፡ ስለነበረ ፡ እነኚህ ፡
ሰዎች ፡ በፖሊስ ፡ ስለተያዙ ፡ እኛም ፡ በፖሊስ ፡ ጣቢያ ፡ ዘንድ ፡ ተጠርተን ፡ ቀርቦን ፡ በተጠየቅንበት ፡ ጊዜ ፡
የተያዙ ፡ ሰዎች ፡ ከግል ፡ ከሳሽ ፡ ጋር ፡ ጠብ ፡ ስለነበራቸው ፡ ምናልባት ፡ እነሱ ፡ ይሆናሉ ፡ በማለት ፡ መስክ
ረው ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚሉት ።

ለዚህ ፡ ክርክር ፡ አቃቤ ፡ ሕት ፡ ሲመልሱ ፡ ሳሉ ፡ እርግጥ ፡ ነው ፡ ይህ ፡ ወንጀል ፡ በተፈጸመበት ፡ ጊዜ ፡
ፖሊሶች ፡ በጥርጣራ ፡ በርካታዎች ፡ ሰዎች ፡ ይዘው ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የተያዙ ፡ ሰዎች ፡ የተባለውን ፡ ወንጀል ፡
የፈጸሙ ፡ ለመሆናቸው ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ስላልተገኘ ፡ ተለቀዋል ። ስለዚህ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በደንቡ ፡ መሠ
ረት ፡ ጊዜ ፡ ተሰጥቷቸው ፡ ጥፋተኞቹን ፡ ስለአላቀረቡ ፡ የሠራየ ፡ አውራጃ ፡ ግዛት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠው ፡
ፍርድ ፡ ትክክለኛ ፡ በመሆኑ ፡ በሙሉ ፡ እንዲጸናልኝ ፡ ብለዋል ።

እኛም ፡ የቀረበውን ፡ የክስ ፡ ምስክርነት ፡ በመዘገቡ ፡ ውስጥ ፡ የሰፈረው ፡ መርምረን ፡ የታጨደ ፡
ጤፍ ፡ ተበላሽቶ ፡ ምናምን ፡ ሆኖ ፡ መቅረቱን ፡ ተገንዝበናል ። እንዲሁም ፡ ምናምን ፡ ሆኖ ፡ የቀረ ፡ ጤፍ ፡ በአ
ዋቂ ፡ ታይቶ ፡ ግምት ፡ ዋጋ ፡ ፪፻፴፩ (ሁለት ፡ መቶ ፡ ሠላሣ ፡ አንድ ፡ ብር) ፡ ለመሆኑና ፡ ባልታወቀ ፡ ወን
ጀላኞች ፡ በሌሊት ፡ የታጨደ ፡ ለመሆኑ ፡ ተረድተናል ።

ሆኖም ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ወንጀሉ ፡ በመንደራቸው ፡ ርስት ፡ ክልል ፡ የተፈጸመ ፡ መሆኑን ፡ አልካዱም ፡
እንዲሁም ፡ ወንጀሉን ፡ የፈጸሙትን ፡ ለማቅረብ ፡ በአዋጁ ፡ መሠረት ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ጊዜ ፡ በፖሊስ ፡ የተሰጣቸው ፡
መሆኑ ፡ እና ፡ ግዴታቸውን ፡ ያልፈጸሙ ፡ መሆናቸውን ፡ ተገንዝበናል ።

ይህ፡ አዋጅ፡ በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ ጊዜ፡ የታወጀ ነው፡ አጋጊው፡ አዋጁን፡ ለመደንገግ፡ ያበቃው፡ ያን፡ ጊዜ፡ በጠቅላይ፡ ግዛቱ፡ የሚገኙት፡ ገጠሮች፡ ውስጥ፡ ባልታወቁ፡ ወንጀለኞች፡ ይህን፡ የመሰሉ፡ ወንጀሎች፡ በብዛት፡ ይፈጸሙ፡ ስለነበር፡ አጋጊው፡ ይህ፡ ተግባር፡ ለማጥፋት፡ እና፡ ለማቆም፡ ያወጣው፡ ልዩ፡ አዋጅ፡ በመሆኑ፡ እነዚህ፡ ወንጀሎች፡ ገና፡ በጠቅላይ፡ ግዛቱ፡ ስለአሉ፡ አዋጁ፡ እንዲኖርና፡ እግብር፡ እንዲውል፡ አስፈላጊ፡ ነው፡ ብለናል።

በዚህ፡ ምክንያት፡ ይህ፡ ይግባኝ፡ ተቀባይነት፡ የለውም፡ ብለናል። ምክንያቱም፡ ይግባኝ፡ ባዮች፡ በተከሰሱበት፡ ዋጅአ፡ መሠረት፡ ይህን፡ ወንጀል፡ የፈጸሙት፡ እነዚህ፡ ናቸው፡ ብለው፡ ማቅረብ፡ ግዴታቸው፡ ነው። ስለዚህ፡ በጥርጠራ፡ ጠብ፡ ስለነበራቸው፡ እነዚህ፡ ይሆናሉ፡ ብለው፡ ገደህን፡ ዜጎች፡ መወንጀል፡ ተገቢ፡ አልሆነም።

አላይ፡ የተዘረዘረውን፡ ምክንያት፡ በማድረግ፡ የሠራየ፡ አውራጃ፡ ግዛት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ጥር፡ ፴፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፱፡ ዓ. ም. የሰጠው፡ ፍርድ፡ በሙሉ፡ አጽንተኝዋል።

ከዚህ፡ ፍርድ፡ ግልባጭ፡ ለሠራየ፡ አውራጃ፡ ግዛት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ይላክ።

ይህ፡ ፍርድ፡ በድምጽ፡ ብልጫ፡ ዛሬ፡ ሰኔ፡ ፳፰፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፱፡ ዓ. ም. ሰጥተናል።

፪ኛው፡ ዳኛ፡ አቶ፡ ወልዱ፡ በርሄ፡ በድምጽ፡ ብልጫ፡ የተሰጠውን፡ ፍርድ፡ አልስማማበትም፡ በማለት፡ ተለይተው፡ በአንስተኛ፡ የሰጡት፡ ፍርድ።

ፍርድ

ተከሣሾች፡ ሰብሳቢ፡ የተባለ፡ መንደር፡ ሽማግሌዎች፡ በመሆናቸው፡ በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ ይሠራበት፡ የነበረው፡ አዋጅ፡ ቁ. ፱. እ. ኤ. አ. ፲፱፻፷፰፡ ዓ. ም. ያወጣው፡ የተመለከተውን፡ ተላልፈዋል። በማለት፡ በአዲ፡ ውግራ፡ አውራጃ፡ ፍ/ቤት፡ ተከሰው፡ ቀረቡ፡ አዋጅ፡ የአውጫጫኝና፡ አፈርግታ፡ የአገር፡ ሥራት፡ ሕግ፡ ተመሳሳይ፡ ነው፡ ጥቅምት፡ ፲፬፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፱፡ ዓ. ም. ስራው፡ በተባለ፡ ቦታ፡ የመራገዝ፡ ወረዳ፡ ግዛት፡ ባልታወቁ፡ ሰዎች፡ የግል፡ ከሳሽ፡ አቶ፡ ገብረሚካኤል፡ ገብረአብ፡ የሆነው፡ ሰብል፡ ጤፍ፡ ስለታጨደ፡ የመንደሩ፡ ሽማግሌዎች፡ በፖሊስ፡ ፲፮፡ ቀን፡ ጊዜ፡ ተሰጥቷቸው፡ ወንጀል፡ የፈጸሙትን፡ ሰዎች፡ ለማስረከብ፡ በተሰጣቸው፡ ጊዜም፡ ለማስረከብ፡ በለመስማማታቸው፡ በሕብረት፡ መንደሩ፡ አባል፡ ነው፡ በማለት፡ የመንደሩ፡ ሽማግሌዎች፡ አፍርድ፡ ቤት፡ ከሰው፡ አቀረቡዋቸው፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ቀርበው፡ ጥፋተኞች፡ አይደለንም፡ ሲሉ፡ አስመዝግበዋል። የግል፡ ከሣሽ፡ ሰብል፡ ጤፍ፡ ታጨደብኝ፡ ብሎ፡ ላጨዱት፡ ሰዎች፡ ሰማቸውን፡ በመዘርዘር፡ በአዲ፡ ውግራ፡ ወረዳ፡ ፖሊስ፡ ክስ፡ አቅርቦ፡ ነበር። ሽማግሌዎቹ፡ በበኩላቸው፡ በፖሊስ፡ በተጠየቁ፡ ጊዜ፡ የግል፡ ከሳሽ፡ ሰማቸው፡ የተጠቀሱት፡ ሰዎች፡ በግል፡ ከሳሽ፡ መካከል፡ በዚህ፡ ማሳ፡ ጠብ፡ ሳላላቸው፡ እነዚህ፡ ሰዎች፡ ካልሆኑ፡ በስተቀር፡ ሌላ፡ የምንጠረጥረው፡ ሰው፡ የለም፡ ሲሉ፡ አመልክተዋል። በፖሊስ፡ በተደረገው፡ ምርመራ፡ ውጤት፡ ሳይሰጥ፡ በመቅረቱ፡ በግል፡ ከሳሽ፡ የተጠቀሱት፡ ሰዎች፡ ፖሊስ፡ ትተው፡ በመንደሩ፡ ከሰሱት፡ አውራጃው፡ ፍ/ቤት፡ አዲ-ውግራ፡ ኢት. ብር፡ ፳፻ አምስት፡ መቶ፡ መቀጫ፡ ተከሳሾች፡ እንዲከፍሉ፡ ወስነዋል። በዚህ፡ ውሳኔ፡ ላይም፡ ይግባኝ፡ ብለው፡ ወደዚህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ቀርበዋል። የዚህ፡ አዋጅ፡ ስለ፡ ሕጋዊነቱ፡ ክርክር፡ ባይነሣም፡ ክሱን፡ መንግሥት፡ የሚቃወምበት፡ ምክንያቶች፡ ቢገለጽ፡ ለወደፊቱ፡ ጠቃሚ፡ ይሆናል። ሕገ፡ መንግሥት፡ ቁ. ፶፬፡ የሚደነግገው፡ ቅጣት፡ የሚፈጸመው፡ አጥፊው፡ ሰው፡ ላይ፡ ብቻ፡ ነው፡ ሕገ፡ እንደሚፈቅደው፡ ካልሆነ፡ ያደረገው፡ ጥፋት፡ ካልተረጋገጠ፡ በቀር፡ ማንም፡ ሰው፡ አይቀጣም፡ ይላል።

ሕገ፡ መንግሥት፡ የአገሪቱዋ፡ የበላይ፡ ሕግ፡ በመሆኑ፡ ማናቸውም፡ ሕግ፡ ድር፡ ይሠራበት፡ ያለ፡ ይሁን፡ ወይም፡ ለወደፊት፡ የሚወጣው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ በሚያዘው፡ መከተል፡ ግዴታ፡ ነው።

ምንም፡ እንኳ፡ ትእዛዝ፡ ቁ/፳፯/፶፭፡ ቁ. ፯.፡ የተመለከተው፡ “በአሁኑ፡ ጊዜ፡ በኤርትራ፡ ውስጥ፡ ጸንተው፡ የሚሠራባቸው፡ ወይም፡ የፈዴራል፡ አቋም፡ በመኖሩ፡ ምክንያት፡ የወጡት፡ ሕጎች፡ አዋጆችና፡ ደንቦች፡ በሙሉም፡ ሆነ፡ በክፊል፡ የወጡት፡ ለአስተዳደሩ፡ አስፈላጊ፡ ሆነው፡ እንዲሠራባቸው፡ የሚያስፈልጉት፡ ሁሉ፡ ወደፊት፡ በሚወጡ፡ ሕጎች፡ ተሠርዘው፡ እስኪተኩ፡ ድረስ፡ እንዳሉ፡ ጸንተው፡ የሚሠራባቸው፡ ይሆናሉ፡ ያሉትም፡ የአስተዳደር፡ ድርጅቶች፡ በኢትዮጵያ፡ ን. ነ. መንግሥት፡ ሥልጣን፡ ሥር፡ ሆነው፡ እነዚህ፡ ሕጎች፡ በሥራ፡ ላይ፡ መዋላቸውን፡ እንዲቀጥሉ፡ ይደረጋል፡ ይላል። ትእዛዙ፡ በሚገባ፡ ነው፡ ምክንያቱም፡ የነበረውን፡ (ሕጎች) ደንቦች፡ ድርጅትን፡ የሥራ፡ አመራር፡ አቋም፡ ከነበረው፡ (ሕጎች) ደንቦች፡ ተያይዞ፡ ይሠራበት፡ ስለነበረ፡ በአዲስ፡ ደምቦችና፡ ሕጎች፡ ወዲያውኑ፡ ሲተካ፡ የሥራ፡ አመራርና፡ አቋም፡ ይሰናከላል፡ በማለት፡ ነው፡ ነገር፡ ግን፡ አስተዳዳሪዎች፡ በተሰጣቸው፡ ሥልጣን፡ ከሕገ መንግሥት፡ የሚጋጭ፡ ደንቦችና፡ ሕጎች፡ ለይቶ፡ በቀዳሚነት፡ ማስወገድ፡ ይኖርባቸዋል።

ያም፡ ሆነ፡ ይህ፡ ተከሣሾች፡ በተከራከሩበት፡ ነጥብ፡ እንመለስ፡ እ. ኤ. አ. ሐምሌ፡ ፲፫፡ ቀን፡ ፲፱፻፷፰፡ ዓ. ም. በኤርትራ፡ አስተዳደር፡ የወጣውን፡ አዋጅ፡ የአዋጁን፡ መቅድም፡ (ፕረአምብል) የሚለው፡ “በግጠሮች፡ ሆነ፡ ብለው፡ ወንጀል፡ የሚፈጽሙ፡ ሰዎች፡ ሳይገለጹ፡ በመቅረታቸው፡ ይህንንም፡ ምስክርኛ፡

ለፖሊስ፣ በቀጥታ፣ ባለግመልክታቸው ፣ ምክንያት፣ ወንጀለኞች፣ ከቅጣቱ፣ ስለሚያመልጡ።” ይህ፣ ከሆነ፣ የአዋጁ፣ ዓላማ፣ የግል፣ ከሣሽ፣ የከሰሳቸው፣ ሰዎች፣ ስማቸውን፣ ለይቶ፣ በክሱ፣ ከጠቀሰ፣ ሽግግራዎቹም፣ የሚጠረጥሯቸው፣ ሰዎች፣ ካመለከቱ፣ ማለት፣ የመተባበር፣ መንፈስ፣ ካሳዩ፣ ከአቅም፣ በላይ፣ የሚጠቀሙበት፣ በፍጹም፣ ሕጋዊ፣ አይደለም ። በእኔ፣ አስተያየት፣ በአዲ፣ ውግሪ፣ በመዝገብ፣ ቁ/፲፫/፳፬፣ ታህሳስ፣ ፩፣ ቀን፣ ፲፱፻፷፬፣ ዓ. ም. በተከሰቶች፣ ላይ፣ የተሰጠውን፣ ፍርድ፣ በማይገባ፣ ነው፣ በማለት፣ በተከሰሱበት፣ በነፃ፣ እንዲ ለቀቁ፣ በአንስተኛ፣ ድምፅ፣ ፍርድ፣ ሰጥቻለሁ። ይህ፣ ፍርድ፣ ዛሬ፣ ሰኔ፣ ፳፰፣ ቀን፣ ፲፱፻፷፬፣ ዓ. ም. ተሰጠ ።

እንደኔ፣ አሳብ፣ የዚህ፣ የድምጽ፣ ልዩነት፣ ውሳኔ፣ ለማወቅ፣ ያህል፣ ለክቡር፣ ፕሬዚዳንት፣ ከፍተኛ፣ ፍ/ቤት፣ የበላይ፣ ባለሥልጣን፣ ሊቀርብ፣ ይገባል፣ ባይ፣ ነኝ ።

ENIGMA OF ERITREAN LEGISLATION*

by Fasil Nahum**

One wonders, had the legal surgery which accompanied the termination of Eritrean federal status back in 1962¹ been thoroughly and adequately performed, would the complications of law raised a decade later by *Bahta et al. v Public Prosecutor*² have been necessary? The answer is not easy to come by. What is sure however is that the constitutional and criminal law complications inherent in the Banditry Act³ of 1957 and related statutes⁴ are intimately connected to the inadequacy of the legal surgery accompanying the termination of the Federation. Hence, specific complications raised by statutes and court-case would have to be examined in light of the over-all enigma of Eritrean legislation. Generalizations may then be hopefully made by way of recommendations for solving this complex legal problem of Eritrean legislation.

While the Federation has been terminated, its *legal* problems have not. One finds in Eritrea today, a confusingly complex legal process not completely congruent with and yet within the context of the Ethiopian legal system. The declaration of the state of emergency obviously adds to the atmosphere of uncertainty.⁵ Yet it has to be stressed that the enigma of Eritrean legislation is purely a product of Eritrea's legal history and could have been satisfactorily solved at the time of the termi

* This article was originally intended as little more than a case comment on *Bahta et al.* However, it soon became clear that the case was only part of the necessary material for an introductory discussion on the basic problem of the enigma of Eritrean legislation. A field-research undertaken in January 1973 richly rewarded the author with further materials. The author is indebted to various Supreme Imperial Court judges, public prosecutors and lawyers in Asmara whose assistance was most useful. Gratitude is also due to several Colleagues in the Faculty of Law, H.S.I.U. for various fruitful observations.

** Assistant Professor of Law, Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

1. The Termination of the Federal Status of Eritrea and the Application to Eritrea of the System of Unitary Administration of the Empire of Ethiopia Order, No. 27 of 1962, *Negarit Gazeta* 22nd Year No. 3.
2. *Bahta et al. v. Public Prosecutor*, Criminal Appeal File No. 74/63 decided by the Supreme Imperial Court in Asmara on Sene 21, 1963 Eth.C. For the full text of the case see pp. 217-22 of this issue of the Journal.
3. The Banditry Act, 1957 published in the *Eritrean Gazette* Vol. XIX (1957) No. 11. It has been amended twice. The Banditry (Amendment) Act, 1959 found in the *Eritrean Gazette* Vol. XXI (1959) No. 11; and The Banditry (Second Amendment) Act, 1959 in the *Eritrean Gazette* Vol. XXII (1960) No. 2. The full texts of the Banditry Act and its amendments are attached as Appendix I: A, B and C respectively, pp. 329-32.
4. The two legislations related to the Banditry Act which will be brought out in time are: The Penal Law (Amendment) Act, 1956 henceforth known as Article 437A (Amendment to the Eritrean Penal Code), found in the *Eritrean Gazette* Vol. XVII (1956) No. 6; and The Collective Liability Act, 1960 found in the *Eritrean Gazette* Vol. XXII (1960) No. 9. They are attached as Appendix I D p. 333 and Appendix I E pp. 333-34 respectively.
5. For declaration of state of emergency refer to Declaration of a State of Emergency in Certain Area of the Teklay Gizat of Eritrea Order, No. 66 of 1970, *Negarit Gazetta*—30th Year No. 6; and State of Emergency in Certain Areas of the Teklay Gizat of Eritrea Regulations, Legal Notice No. 390 of 1970, *Negarit Gazetta*—30th Year No.6.

nation of the Federation.⁶ Indeed, the termination of the Federation some years ago would have been an appertune moment in which to cut off *in toto* from the body of laws all the dead weight legal material Eritrea had accumulated throughout the duration of its erratic existence. Whatever extra-legal overtones it might presumably have had, the problem of Eritrean legislation today is basically a legal one. To comprehend it one has to make a brief survey of Eritrea's modern legal history.

I. Legal History 1890-1962

The roots of the problem go back nearly a century. Since 1890, when the colonial Italian government carved out and so named Eritrea,⁷ one legislation after the other had for half a century been actively promulgated in the Italian language. Italian authority had rested on the sovereignty of the Italian Crown. Hence, all legislation in the Colony—apart from proper Italian legislation extended to it⁸—had come out pursuant to basic enabling legislation from Rome. With the transfer of authority over Eritrea to British military administration in 1941 the previous legal system on the whole remained intact.⁹

Not only was British authority provisional in nature,¹⁰ but in addition the British felt bound by the terms of the Hague Convention of 1907, which denied to an occupying authority the right to change institutions and laws existing in the occupied enemy territory.¹¹ Later, as the British military and caretaker administrations introduced change, this was on piecemeal fashion partially amending the laws here and there in the Italian and English languages.¹²

-
6. It may be stressed that all the Eritrean legislations in question appeared at least a decade prior to the declaration of emergency. Furthermore, while the declaration of emergency is geographically limited to only "Certain Area of the Teklay Gizat of Eritrea," the Eritrean legislations apply throughout Eritrea. Thus the declaration of emergency and the Eritrean legislations are not congruent either time-wise or space-wise. And as will be shown later political offenders are not charged pursuant to the Eritrean legislations. In such cases the Penal Code is applied. All these reasons directly lead to the conclusion that the enigma of Eritrean legislation is purely a product of Eritrea's legal history and should thus be examined apart from any declaration of emergency.
 7. Historically the region had been part and parcel of the ancient Axumite Empire. Axum disintegrated with the advent of Islam and the infiltration of the Beja tribes into the coastal lowlands. Little is known as to what happened for the next few centuries. Towards the end of the Middle Ages the region emerged as part of the province of the *Baher Negash* in the hierarchy of the feudal monarchy. Coastal strips (notably the port of Massawa) were at times also considered as the southern most boundaries of the Ottoman Empire and were ruled in turn by Turks and Egyptian Pashas. During the scramble for Africa this region on the western shores of the "Erythrean Sea" was christened Eritrea and became Italy's first colony.
 8. Such as the Italian Civil Code and Italian Penal Code. Treaties were also extended to the colony. For example refer to the author's case comment on "International Law: State Succession" in *Journal of Ethiopian Law*, Vol. V No. 1 pp. 202-204 (1968).
 9. G.K.N. Trevaskis, *ERITREA, A Colony In Transition: 1941-52*, pp. 24-26 Oxford U. Press, London (1960).
 10. Although Asmara was freed in April 1941, the World War was not over until 1945. The signing of the Peace Treaty came only in 1947.
 11. Trevaskis, *Supra*. p. 24.
 12. The use of the Italian language was continued mainly for the sake of convenience.

The Federation¹³ in 1952 brought a new Constitution but otherwise left the existing legal system intact.¹⁴ New legislations appeared, this time in addition to Italian and English, in Tigrygna and Arabic as well – the two official languages by the Eritrean Constitution.¹⁵ One of the laws introduced during this era was the Banditry Act of 1957¹⁶ which plays a central if dying role in *Bahta et al.*¹⁷ which we will take up in the course of this discussion.

To sum up them, the legal system in Eritrea was up to 1962 a patchwork of legislations in Italian, English, Tigrigna and Arabic – the legacy of an international order that capriciously assigned Eritrea its unstable fate.¹⁸

Meantime Ethiopia, having since 1942 regularly promulgated various legislations in Amharic and English in the *Negarit Gazeta*,¹⁹ was in the 1950s and early sixties aggressively codifying its laws;²⁰ the basis for the new Ethiopian legal system being the Revised Constitution of 1955.²¹ Looked at from Asmara, this added a new dimension to the problem. To the legal intricacies already existing as to Federal, British and colonial legislations (i.e. the whole set of Eritrean legislation), somehow being put together as a unit, one had after 1952 to include the problem of deciding what the effects of Ethiopian legislation were to be on Eritrea. It must be stressed that this was not a moot question but one of actual practical importance. Specially so since the Eritrean Assembly extended important Ethiopian legislations – notably the Ethiopian Penal Code to Eritrea.²² One would have expected that the termination of the Federation and Eritrea's incorporation into unitary Ethiopian system in

-
13. For an official version of the creation of the Federation see, "Final Report of the United Nations Commissioner in Eritrea" General Assembly United Nations, 7th Session, Supplement No. 15 (A/2188), New York, 1952.
 14. Article 96 of the Eritrean Constitution stated that "Laws and regulations which were in force in 1 April 1941, and have not since been repealed by the Administering Authority and the laws and regulations enacted by that Authority, shall remain in force ..." That in the event of conflict between those laws and regulations and the constitutions, the latter would prevail was expresse, noted in Article 96 (2).
 15. Article 38 (1) of the Eritrean Constitution.
 16. Refer to footnote 3.
 17. Refer to footnote 2.
 18. It should be pointed out that the Federal Act also had an official Amharic version signed by the Emperor.
 19. Prior to the Occupation laws had appeared in Amharic and French in an official Reporter known as *Berhanenna Salam*.
 20. The codes and their official citation is as follows:
Penal Code, Proclamation No. 158 of 1957, *Negarit Gazeta* 16th Year Extraordinary Issue No.1;
Maritime Code, Proc. No. 164 of 1960, *Negarit Gazeta* 19th Year Extraordinary Issue No.1;
Civil Code, Proc. No. 165 of 1960, *Negarit Gazeta* 19th Year Extraordinary Issue No. 2;
Commercial Code, Proc. No. 166 of 1960, *Negarit Gazeta* 19th Year Extraordinary Issue No. 3;
Criminal Procedure Code, Proc. (unnumbered) of 1961, *Negarit Gazeta* 21st Year Extraordinary Issue No. 1;
Civil Procedure Code, Decree No 52 of 1965, *Negarit Gazeta* 25th Year Extraordinary Issue No. 1.
 21. **The Revised Constitution**, *Negarit Gazeta*, 15th Year No. 2, superseded Ethiopia's first written constitution of 1931.
 22. The Ethiopian Penal Code of 1957 was extended to Eritrea by a law adopted by the Eritrean Assembly on September 10, 1959 and promulgated by H.I.M.'s Representative on October 12, 1959. See the Penal Code (Extention) Act, 1959 in *Eritrean Gazete* Vol XXI (1959) No. 12. It is found attached here as Appendix I F p. 334. The available official version is however in the Italian language.

1962 would have thus done away with the mental acrobacy needed to legally engineer such a system and would have once for all cut off the gordonian knot and solved the problem. This unfortunately did not happen.

II. Order 27

Concerning the legislations in Eritrea, Addis Ababa had three basic alternatives open when bringing the Federation to a close. There were two possible shortcuts and one fullscale operation. Superficially looked at, it would have seemed most logical if the Ethiopian Government had totally abolished whatever legislation was in force which was not of Ethiopian origin; thereby making all Ethiopian legislation and only Ethiopian legislation automatically operative in Eritrea. This Shortcut the the Ethiopian Government wisely avoided having most likely taken extra-legal reasons into account. Assuming it was desirable to affect as little change as possible in the everyday life of the population, such a solution, by creating temporary confusion in the legal system, would have resulted in unnecessary hue and cry. Such a solution would have sent all those involved in the administration of the law including policemen, prosecutors, advocates, judges, legal advisors as well as municipal and provincial administrators into frantic search for the appropriate Ethiopian legislation.²³

From a strictly legal point of view the solution would have been undesirable. Apart from the administrative problems of making the texts of Ethiopian laws available everywhere and in addition to the problems of legal interpretation of sophisticated modern laws, in quite a few areas those looking for counterpart Ethiopian legislation would have found none. Thus gaps would have suddenly been created in the legal system, in that areas previously covered by specific legislation would now lay exposed. Just to give some examples, areas where this would have happened range from labour relations²⁴ and industrial property rights²⁵ to municipal regulations on health and building as well as regulations on the protection of forests and wildlife.²⁶ In areas where there was counterpart Ethiopian legislation the law would have in some instances provided for a different solution from that of Eritrean legislation.²⁷ Thus all sorts of practical difficulties would have inevitably accompanied this shortcut. Fortunately the Ethiopian Government decided not to take this

23. To this has to be added the obvious language problem that would arise at least initially. For an introductory research in this problem of language and the law see "Language in the Court" by R. Cooper and Fasil Nahum appearing in the *Language in Ethiopia* survey now under publication.
24. For a well - thought comment on some problems of labour relations refer to Robert Means. "The Eritrean Employment Act of 1958: Its present status" in *Journal of Ethiopian Law*, Vol. V No. 1 (1968).
25. Mr. Peter Winship in his article published in this issue on p. 357 concludes that where as there are adequate originally colonial statutes on the subject in Eritrea, new laws are urgently needed to cover the whole of Ethiopia.
26. In still another area, the Poor Defense Act of 1959, found in the Eritrean Gazette Vol. XXI (1959) No. 2. regulates the procedure and provides for allowance to be paid to lawyers who have served ex-officio. Such a law has yet to be introduced in the rest of Ethiopia.
27. Even today the procedure and means of tax assesment of business is quite different in Eritrea. For instance while business men have to declare their profits (and losses) only once a year in the rest of Ethiopia, in Eritrea they have to declare it several times a year in accordance to previously established procedures.

alternative. Rather, it chose to solve the problem through the other shortcut as provided in Order 27.²⁸

Order 27 came up with a blanket provision whereby:

All enactments, laws and regulations or parts thereof which are presently in force within Eritrea or which are denominated to be of federal application, to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, shall until such time as the same shall be expressly replaced and repealed by subsequently enacted legislation, remain in full force and effect, and existing administrations shall continue to implement and administer the same under the authority of the Imperial Ethiopian Government.²⁹

Superficially looked at, what Order 27 does is to take the line of least resistance and leave the legal system more or less as it exists. Until specifically repealed all legislation is to remain in full force and effect. However, the proviso is added "to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations". Clear as it is that the Order intends to ensure a smooth public life with as little disruption as possible, Eritrean legislation remains in force and effect only if necessary to the continued operation of existing administrations. This means everytime a piece of legislation is about to be applied one has to ask whether it is necessary to the continued operation of existing administrations. In other words, the effect of Order 27 is to make every legislation in Eritrea suspect.³⁰

This shortcut solution immediately begs the question, *who* decides whether a given legislation is necessary to the continued operation of existing administrations? With respect to this question Order 27 is silent. It may however be assumed that at the primary level whoever has the duty of applying the legislation would seemingly have to do so. The dissatisfied party may then, depending on the outcome, appeal on the ground that the legislation is unnecessary and therefore inapplicable, or necessary and hence applicable. For instance where an administrative decision is reached based on legislation, which a party thinks is unnecessary "for the continued operation of existing administrations", the adversely affected party could appeal the decision to higher administrative authorities until the party exhausts its right to administrative appeals. In practically all cases the party could then proceed to court and raise the same issue of inapplicability of the legislation in question. Within the hierarchical judicial structure there again would exist several appeals. Now, at any appeal level, administrative or judicial, where the authorities deem the legislation to be unnecessary and therefore inapplicable, the matter would not end there. Rather, the case would have to go back all the way down to where it originated and be decided on the basis of some other legislation. Apart from the headaches of that particular case what effects that decision by that authority would have on other authorities and other cases with similar issues is nowhere made clear.³¹

28. Refer to footnote 1.

29. Article 6 of Order 27.

30. Whether the burden of proof lies on the party wanting the legislation to be found "unnecessary" and thus, there is a presumption of its validity or not is immaterial, to the conclusion that every Eritrean legislation is suspect.

31. The issue is obviously part of a larger question as to what effect a decision by one authority has over others. One would probably have to break down decisions into categories of deciding authorities and then discuss the effects of decisions in each category.

Thus the effect of the open-ended provision saying that all legislation necessary to the continued operation of existing administrations be in force is a multiplication of legal complications. While at face-value Order 27 seems to provide for as little disruption as possible and is no doubt intended to ensure this *desideratum*, in actual effect by making every legislation suspect it becomes the cause for uncertainty in law and brings havoc to the legal system in Eritrea. Nor is the plight a historical one left behind us. For the future one may predict that unless a comprehensive solution is provided, the seed for such a solution being already planted within Order 27, whatever indisposition the legal system is presently experiencing are only the first pangs of childbirth. Neither Eritrea's legal history nor its legal problems have been ordinary ones. Extraordinary problems require unusual solutions and nothing short of a full-scale caesarian operation would solve the enigma of Eritrean legislation.

III. The Bahta Case.

Probably the most frequent channel through which the necessity of a given Eritrean legislation is questioned would be by showing that an Ethiopian legislation effectively covers the point. Though much less frequent raising the legality or constitutionality of applying a piece of legislation would be another route. The case at hand provides an excellent opportunity to deal with both points since both aspects of the problem of Eritrean legislation are raised by *Bahta et al.* In this legally interesting case the public prosecutor charged several defendants with violation of sections 2, 3 and 4 of the Banditry Act of 1957.³² The facts of the case are as mundane as the legal issues are existing. The High Court found the five defendants, residents of Tigray province, guilty of armed robbery. (They had on June 27, 1967 plundered 155 cattle from two persons in Eritrea near Barentu, towards the Sudan border.) Defence counsel then appealed to the Supreme Imperial Court, *inter alia*, on the ground that the charge should not have been brought under the Banditry Act. Two reasons were given. First, applying the Banditry Act in this case is contrary to the Revised Constitution, which provides for equal protection of the law. Secondly, it is argued that if need be, there is the Penal Code under which charges should be brought. In the language of Order 27, counsel's second plea relies on

32. "Armed Band

2. Any member of any band of two or more persons having the common intention to commit any crime of violence and at least one of whom is armed with a firearm or other explosive weapon shall be punished with imprisonment for not less than five years, unless the Court finds unusual and exceptional circumstances justifying imprisonment for a lesser term.

First Aggravation

3. Any person found guilty of the offence described in Article 2 shall be punished with imprisonment for not less than ten years if he is also found guilty, as such members, of any crime of violence other than the extortion of food.

Second Aggravation

4. Any person found guilty of the offence described in Article 2 shall be punished with imprisonment for not less than fifteen years if
 - (1) he is also found guilty, as such member, of two crimes of violence other than the extortion of food; or
 - (2) any firearm is fired or other weapon exploded by any member of the band shortly before or shortly after any such crime of violence."

the argument that the Banditry Act (or at least those section on which the charge is based) is unnecessary to the continued operation of existing administrations, since the Ethiopian Penal Code exhaustively deals with the criminal area in question. Defence counsel probably thought he had obvious advantages to gain by having the charges brought under the Penal Code rather than the Banditry Act. The Penal Code is more humane and lenient in its approach to punishment. It gives the court a wide margin of discretion in the actual meting out of punishment in clear contrast to the rigid and mechanically mandatory provisions of the Banditry Act. It is not far fetched for counsel to have even hoped that the Supreme Court, finding that charges have been brought under the wrong law, would quash the decision of the High Court and order a *trial de novo*.³³ In both respects counsel's hope proved wrong as the Supreme Court neither threw the case out nor changed the sentence. It confirmed the ten years rigorous imprisonment imposed by the lower court. Even though defence counsel lost his substantive case on the facts, he won on the legal arguments and thereby opened the door for two interesting issues.^{33a}

This makes *Bahta et al.* a case of constitutional significance for two separate reasons. *Bahta et al.* kills two birds with one stone by disposing of two important issues of law at once. Others may interpret the case differently and consider it an overkill in that either of the two broad reasonings employed might have sufficed. The Court came up with a battery of arguments directed against the use of the Banditry Act. These were not always systematic responses to issues. Neither were they coextensive. Some covered broader areas than others. While some went to prove that sections 2, 3 and 4 were out, others aimed at throwing out the Banditry Act *in toto*. The Court's mode of thinking clearly bent on finishing up the Banditry Act, by throwing in all those arguments (some falling short of their target), has tended to confuse the clear distinction of the two legal issues involved. Because of this some important problems linger on unsolved after all is said and done by the Court. It is not absolutely clear, for instance, whether the Court thinks the Banditry Act other than sections 2, 3 and 4 can continue to be employed or not.³⁴

33. As pointed out to me by Prof. Ronald Sklar, the power of the appellate court to quash a decision and order a retrial is not specifically granted by the Title in the Code of Criminal Procedure covering "Appeals." Article 195 lists a number of appellate powers, but makes no reference to the power to quash a decision and order a retrial of the accused. It appears that Ethiopia's appellate courts have on occasion exercised such a power even though it is absent from Article 195. See *Aemro Negussie v. Public Prosecutor*, Addis Ababa High Court, 1966 Crim. App. No. 213/58, printed in S. Fisher, *Ethiopian Criminal Procedure* H.S.I.U. Addis Ababa, 1969, p. 430; but see Fisher's comments on this point, *id.*, p. 437. This exercise of power is understandable in view of the clear desirability of referring a case back to the trial court for a full retrial, where the appellate court finds an error of law requiring reversal has occurred but believes the accused may yet be guilty and deserve conviction. The trial court is the proper forum for such full retrials. It is regrettable that Article 195 failed to grant this essential power to appellate courts. Article 195 attempted to list all appellate powers separately, a procedure which can often result in "gaps" and consequently confusion. It would have been better had the criminal Procedure Code simply granted the appellate court the power to order any relief it believed necessary and proper in the circumstances of the case.

33a. Generally such a distinction is non existant. If one wins legal arguments in a case, the case ends up in a different result. Though the Court decided that the case should be instituted under the Penal Code rather than the Banditry Act, it affirmed the previous judgement because it has found the substituted law to be in line with the judgement rendered under the previous law. This process saves time but there seems to be a procedural irregularity.

34. In some legal systems as for instance in the United States it is common to distinguish between the resolution a court has reached on the case and everything else included in the opinion. The latter is known as *dictum*. This is important where the principle of *stare decisis* is part of the legal system. In any case such a distinction is hard to make in *Bahta et al.*

In any case the points raised belong to two distinct compartments. One issue raised is the constitutionality of the application of the Banditry Act. This question of constitutionality of application of a legislation though rare is of great significance all of its own. Then there is the question as to whether a legislation in force prior to Order 27 is still in force in Eritrea. This is an issue of everyday practical importance and one that is the primary reason for this article. Both merit our attention and will be briefly treated.

The Constitutionality Issue. In response to defence counsel's contention that "the Banditry Act is not in agreement with the Constitution", the Court unreservedly and explicitly says, the Banditry Act "is not in agreement with the Constitution". However, what the Court does not say is that the Banditry Act is unconstitutional *per se*. It is the applications of the Banditry Act which the Court finds offensive and hence unconstitutional. The point needs some elucidation and for this one has to go into the Court's reasoning.

The main set of arguments used by the Court rest on the constitutional concept of equal protection of the law. The Court notes that the Revised Constitution through Article 37 and 38 prohibits any kind of discrimination among Ethiopian subjects with respect to the application of law.³⁵ The Revised Constitution has obvious bearing because Order 27 makes, "the Revised Constitution ... the sole and exclusive constitution to apply uniformly throughout the Empire of Ethiopia".³⁶ This Constitution asserts that no one shall be denied the equal protection of the law. Applying different laws for the same offence (armed robbery)³⁷ in different parts of the Empire, the Court argues, amounts to denying the equal protection of the law. Whereas in the rest of the Empire the Penal Code is applied in the province of Eritrea the Court is being asked to apply the Banditry Act to deal with this case. Since applying two different sets of laws for the same offence amounts to denying the equal protection of the law, only one set should be applied. Having come so far the Court proceeds to show why the Penal Code should be applied and the Banditry Act discarded;³⁸ hence the unconstitutionality of applying the Banditry Act. From a practical point of view finding the employment of the Banditry Act unconstitutional amounts in reality to nothing short of finding the Banditry Act itself unconstitutional.³⁹ To find the Banditry Act substantively unconstitutional the Court would have had to go through Article 122 of the Revised Constitution.⁴⁰ This the Court did not find necessary to do. What the Court gained by approaching the problem in this fashion was time and labour since an indepth substantive analysis of the Banditry Act was unnecessary. In fact within the narrow constitutional issues if sections 2,3 and 4 as specifically raised by the case at hand there probably was no reason to go into substantive constitutionality. *Penal Law Arguments. A*

35. Article 37 reads, "No one shall be denied the equal protection of the laws." Article 38 reads, "There shall be no discrimination among Ethiopian subjects with respects to the enjoyment of all civil rights."

36. Article 3 of Order 27.

37. Penal Code Article 637.

38. A discussion of Article 5 (1) of the Penal Code would probably have here been relevant.

39. Except that (1) in the unlikely situation where no other penal legislation covers the specified crimes the Banditry Act may become operative and (2) the Court is not criticising anyone for legislating unconstitutional law.

40. Article 122 reads, "The present revised Constitution ... shall be the supreme law of the Empire, and all future legislation, decrees, orders, judgments, decisions and acts inconsistent therewith, shall be null and void."

constitution oriented secondary set of arguments employed by the Court to discredit the Banditry Act was derived from the Penal Code. The Court noted how "highly humane and liberal" the criminal process is as envisaged by the Penal Code. It observed how the Code even allows a wide range of discretion for the court to exercise in sentencing. In contradistinction, the Banditry Act is found to be a "mandatory law" allowing no discretion to the court and specifying that "*this kind of offence deserves this much punishment.*"⁴¹ This the Court decides² is objectionable and therefore concludes that, "it [the Banditry Act] is not in agreement with our modern laws which are enacted in accordance with the Constitution." If one may be allowed to use the phrase, such reasoning sounds like a finding of "indirect unconstitutionality." The syllogism runs as follows: the Penal Code is in accordance with the Constitution. The Banditry Act is not in accordance with the Penal Code. Therefore the Banditry Act is not in accordance with the Constitution. Logicians may find the flaw obvious. From a legal point of view what the Court seems to overlook is the Penal Code's provision for the other penal legislation. The Penal Code says, "nothing in this Code shall affect . . . special laws of a penal nature . . ."⁴² As far as this argument is concerned could the Banditry Act not be considered such a special law of a penal nature?

It may be noted that the legislators of the Banditry Act were aware of possible problems in this area. Thus a 1959 amendment stating that, "the Penal Code is in some respects unsuitable to the special problem which necessitated the enactment of the Banditry Act," had section 13 of this Act replaced in order to take specific exception to several General Part articles of the Penal Code.⁴³ The Court for some unknown reason never mentioned this amendment, whose sole purpose was to show the Banditry Act's relationship to the Penal Code.⁴⁴

As to the mandatory nature of the punishment imposed by the Banditry Act, it may be noted that the Act in sections 2, 3 and 4 provides for a "not less than" (5, 10, 15 years imprisonment respectively) type of punishment. These sections establish the minimum but obviously present the court with the discretion to go beyond if the court deems it necessary. For an unaggravated offence under section 2 for instance the court could sentence from five up to ten years imprisonment. In this particular section the court in fact has the discretion to go even below the minimum five years sentence where, "the Court finds unusual and exceptional circumstances justifying imprisonment for a lesser term." Under sections 3 and 4 the court again has the discretion to sentence between 10 to 15 and between 15 to 20 years imprisonment respectively. The maximum sentence to be imposed under one section being impliedly stated by the minimum of the next section in the step by step progressively increasing set of punishment. It is true, there may be less discretion as to sentencing in the Banditry Act than the Penal Code. Moreover, unlike the

41. Section 13 of the Banditry Act originally read, "No sentence under this Act shall be suspended, but in all other respects this Act shall be subject to the general provisions of the Penal Code." As amended (second), it took express exception of Articles 56 (2), 79, 80, 81, 82, 83 and 188 to 215 inclusive of the General Part of the Penal Code.

42. Article 3 of the Penal Code. Query, should such special laws apply throughout Ethiopia in order to satisfy the equal protection constitutional clause?

43. This is the Banditry (Second Amendment) Act, 1959. See Appendix I C.

44. The court's discretion as to sentencing was originally limited to a margin of five years under each section of the Banditry Act, whereas Article 637 (1) of the Penal Code provides for a margin of 15 years of discretion. Note that the amended section 13 of the Act allows reduction of sentence up to a third below minimum. Query, what would one third of capital punishment be?

Penal Code the Banditry Act specifically prohibits the courts from imposing a suspended sentence.⁴⁵ Even this constitutes only a theoretical difference between the Banditry Act and the Penal Code since it seems extremely unlikely that a court would order the suspension of a sentence in a case as serious as robbery or aggravated robbery, even though Articles 196 to 198 of the Penal Code do grant the trial court such a discretion.⁴⁶ Finally, there is nothing in the Revised Constitution, or the Penal Code prohibiting "mandatory punishment" under special laws, provided there are no other problems of constitutionality or otherwise.⁴⁷ The validity of the whole round about "mandatory punishment" argument, by which the Banditry Act is found to be not in agreement with the Penal Code, which is in agreement with the Constitution, and hence "indirectly unconstitutional" would thus seem to be questionable.

In fact the Court's reference to the Penal Code's General Part articles is at best irrelevant. Articles 6 and 9 have circumstances in view totally different from those raised by *Bahta et al.* An appropriate question may have been whether the Court could analogize from the circumstances set out in these articles and thereby bring in the concept of the application of a more favourable punishment. But once the Court decides it is the Penal Code and not the Banditry Act that applies, it can go right into the specific articles of the Penal Code such as Articles 636 and 637 with no need of referring to articles dealing with either offences committed before "the coming into force of this Code"⁴⁸ or "judgments passed under legislation repealed by this Code".⁴⁹ Thus once the Penal Code is substituted instead of the Banditry Act even the point of analogy is unnecessary.

A still different argument which the Court brings out, that at best is again irrelevant if not outright wrong, is based on the fact that defendants are residents of Tigray province. The Court argues the defendants' ignorance of law i.e. of the Banditry Act and concludes that "there is no doubt that when committing the offence, they had in mind that in case they are caught they would be punished under the Penal Code..." The import of the argument is therefore that the Penal Code and not the Banditry Act should apply. The argument gives the case a tint of international law. However, both the defendants' ignorance of the specific law which may be applied against them in case they are caught (assuming they thought that far) and their place of residence are irrelevant. Even under international law it is the law of the place of commission of the offence that applies and not that of defendant's residence, and this is spelled out in our Penal Code.⁵⁰ As already said this argument is at best irrelevant.

However, the spirit with which a liberal court tries to find as many arguments as possible to discredit the Banditry Act and bring its application to nil may be understandable. The court probably constantly had in the back of its mind not only

45. Even as amended section 13 of the Act would still read: "No sentence under this Act shall be suspended." See Appendix I C.

46. Suspension of the *enforcement* of the penalty under Art. 196 must be distinguished from suspension of the *pronouncement* of the penalty. The latter under Article 195 could not be granted by a court for an offence as serious as armed robbery.

47. That sentences can be lowered up to a third below the minimum imposed by the Act as amended also goes to weaken the "mandatory punishment" argument.

48. Article 6 of the Penal Code.

49. Article 9 of the Penal Code.

50. Article 11(1) of the Penal Code.

the first sections of the Act but other more glaringly problematic sections⁵¹ as well. These "communal responsibility" and "local responsibility"⁵² sections were not raised by the case, neither did the court discuss them. We will examine them however, first having looked at the first sections of the Banditry Act and their relationship to the Penal Code.

IV. Penal Code v. Banditry Act⁵³

One may ask, what is so offensive about these first sections of the Banditry Act and how are they different from the provisions of the Penal Code? The basic difference between Penal Code provisions and these first sections of the Banditry Act is one of degree of evidence required for the finding of guilt. The Banditry Act seems pleased to avoid all the niceties and complexities of modern penal law in which the defendant is treated individually and all his rights, substantive as well as procedural, are respected to the maximum.⁵⁴

Once a defendant is found guilty, the court would under usual penal law again have to consider carefully the appropriate sentencing.⁵⁵ Unlike the Penal Code, the Banditry Act in some respects provides for what may be termed summary proceedings. To begin with, where out of a band of two or more persons, at least one of whom is armed, one member goes beyond the general intention of the band in committing a crime, all members of the band are indiscriminately made responsible for the higher crime.⁵⁶ For instance let us say that such a band conspires to plunder some cattle and the members expressly agree among themselves that no firearm shall be fired or other weapon exploded. While committing the crime, if one of them goes beyond and fires or explodes a weapon (even without hurting or attempting to hurt the victim of the plunder), the whole band is made responsible for the firing. Whereas under their original intention they would have been sentenced to imprisonment for not less than ten years,⁵⁷ the punishment for all of them now is a mandatory death sentence.⁵⁸ The punishment is again a mandatory death sentence if a band of two or more persons one of whom is armed are found guilty of any three crimes, no matter how relatively insignificant, like the extortion of \$10 each time.⁵⁹ Since the death penalty as well as the minimum punishment to be imposed under each section are mechanically mandatory there is no way in

51. Section 10 of the Banditry Act.

52. Section 11 of the Banditry Act.

53. In this part of the article only the first few sections (1-5) of the Banditry Act will be contrasted with the Penal Code provisions. Communal and local responsibility sections will be examined together with the Collective Liability Act in a latter part of this article. However, this part will in addition to the first sections of the Banditry Act look at Article 437A and in connection with this Article the case of *Wurieta et al.*, whose reference is found in footnote 70

54. The basic guarantees of rights in a criminal trial are, of course, enumerated in Chapter three of the Revised Constitution. The equal protection clause of Article 37, the due process clause of Article 43, and the more detailed Articles 51, 52, 53, 54, 55, 56 and 57 contain a substantial part of the guarantees and rights accorded a defendant in a criminal case in Ethiopia.

55. Those General Part of the Penal Code articles expressly excepted from by the amended Banditry Act, such as Articles 79 to 83 deal with extenuating and aggravating circumstances which a court would take into account in sentencing.

56. This is an automatic inference from section two.

57. Pursuant to section three of the Act.

58. Under section five (sub-three) of the Act.

59. Section five (sub-two) of the Act.

which the court can hear about mitigating circumstances and if need be take them into account as would happen under the Penal Code.⁶⁰

The only exception to this mechanical sentencing is section two, which permits the court to look into possible "unusual and exceptional circumstances justifying imprisonment for a lesser term" than five years. Under this section the crime is defined as "two or more persons having the common intention to commit any crime of violence and at least one of whom is armed." This general introductory section to the Banditry Act is basically preventive in nature, since the required elements are that (1) there be two or more persons, (2) one of them be armed and (3) they have the common intention to commit any crime of violence. It may be pointed out that the last element of intention, which in penal law is so difficult to prove is under the Banditry Act easily dealt with.⁶¹ Where two or more persons, one of whom is armed, are found in Eritrea, they would more or less be presumed to have the common intention to commit crimes of violence. Hence, the difficult burden of proof that they are innocent of such criminal intention is shifted on them.⁶²

All the crimes enumerated by the first sections of the Banditry Act would also be found to be crimes and hence punishable under the Penal Code. But the trial procedure, specially the burden of proof and the evidence required for the finding of guilt would be more exacting.⁶³ Furthermore the meting out of punishment would generally be much more carefully considered so as to fit the individual defendant. The court would have the discretion in each case to look into mitigating as well as aggravating circumstances.

Penal Code articles dealing with "dangerous vagrancy" and "conspiracy" would take care of section two of the Banditry Act.⁶⁴ The maximum sentence that can be imposed under these articles is however three years imprisonment. Where a band commits any crime and is chargeable under the aggravation sections 3, 4 or 5 of the Banditry Act, each member is then, of course, chargeable under specific Penal Code articles depending on the nature of the crime committed. Such crimes as "aggravated homicide" and "aggravated robbery" could, of course, entail the death sentence.⁶⁵ Moreover, such general part articles dealing with "attempt", "principal act: offender and co-offender" "accomplice" and "criminal conspiracy" could where necessary come to play.⁶⁶

60. The exception to this is the amended section 13 (1), which provides for possible reduction of sentence up to a third below the minimum imposed by the Act. Query again, how is one to assess a third of the death penalty?

61. Criminal intention is defined in Article 58 of the Penal Code. There criminal intention is divided into direct and indirect. See Ronald Sklar, "... Intention Under the Ethiopian Penal Code" in *Journal of Ethiopian Law* Vol. VIII No. 2 (1973).

62. Since the Banditry Act is intended to lump all defendants together, the individual who protests his innocence and states that either he was forced to follow such a band out of fear or that he accidentally happened to be there when the band was apprehended but is otherwise not part of them would have to prove his innocence.

63. Ethiopia does not have an Evidence Code. However, the import of such concept as the presumption of innocence of the Revised Constitution and the detailed trial procedure found in the Criminal Procedure Code is such that there is no doubt as to the exacting nature of the proof required.

64. Articles 471 and 472 of the Penal Code.

65. Articles 522 and 637 of the Penal Code.

66. Articles 27, 32, 36 and 37 of the Penal Code.

Article 437A.⁶⁷ It should be noted that the Banditry Act deals with a “band of two or more persons” as defined in section two. One would thus think that one person found illegally possessing firearms would come under the ordinary penal law provisions. But that is not the case. One of the complementing legislations of the Banditry Act provides for what is known as Article “437A” This article should not be confused with Ethiopian Penal Code articles. Article 437A is an amendment to the Italian Penal Code which was the penal law in force in Eritrea from 1936 up to its replacement by the Ethiopian Penal Code in 1959.⁶⁸ Article 437A was introduced in 1956 and made *inter alia* the illegal possession of firearms by a person punishable by up to five years imprisonment or up to \$2,500 fine or by both such imprisonment and fine. In contrast Article 764 of the Ethiopian Penal Code limits the punishment for the same offence to a “fine not exceeding one hundred dollars or arrest not exceeding eight days.”⁶⁹ Discussing this difference in sentencing a Supreme Court Justice pointed out that depending on which side of the Mareb river (the boundary between Eritrea & Tigre provinces) a person is found illegally possessing firearms, on the one side he may find himself convicted to imprisonment up to five years is on the other only convicted to one week’s house-arrest.

The Wurieta Case.⁷⁰ In the 1965 case of *Wurieta et al*, the High Court accepted that part of the charge dealing with illegal possession of firearms. Pursuant to “Art. 437A” the court found defendant guilty and sentenced him to two years imprisonment. The case is more complicated than that as there are other defendants and other issues involved. It is being referred to here simply to show that “Art. 437A” is a live, enforceable piece of legislation. Interestingly enough the place of arrest was not far away from the Mereb river, boundary of Tigre province.

V. Policy Considerations: New Light in Court

One can imagine how Article 3 of the Penal Code and Articles 37 and 38 of the Revised Constitution may pull at opposite directions. When a special law of a penal nature is directed only at one province in the Empire the question of “equal protection of the laws” becomes a very close one. It is not surprising if the Court thus finds the application of the Banditry Act unconstitutional.

Since the Banditry Act as well as Article 437A came out during the federation in response to a specific problem then encountered by the Eritrean Government, one may ask are they, from a policy point of view, still necessary today? From recent interviews⁷¹ by the author of police-officers, public prosecutors, High Court and Supreme Court judges as well as other court officers and government officials, the fact clearly emerges that the “Shifta” problem of the middle fifties has dwindled to insignificance. The phenomenon of the common robbers who roamed the high-ways and made communications in Eritrea unsafe seems to have been connected

67. For the full text of Article 437A refer to Appendix I D.

68. Refer to footnote 22.

69. Article 764 is a Petty Offence Code provision. It seems that there is a major conceptual difference between the thinking behind Article 437A and Article 764. The one considers it a serious crime, the other only a petty offence.

70. *Public Prosecutor v. Wurieta et al*. Criminal File No. 63/57, decided by the Imperial High Court in Mendefera on Hamle 22, 1957 Eth. C. (Unpublished, Archives, Faculty of Law, H.S.I.U.)

71. These interviews took place in January 1973 in Asmara.

with the uncertainty of transition of governments.⁷² That problem is seemingly no more common in Eritrea today than the rest of Ethiopia. It may also be added at this juncture that whatever acts of political offenders are brought before the law, the Banditry Act and related legislations would not be applied. In such cases the Penal Code comes to play. The Banditry Act *et al.* are purely intended to deal with common robbers.

The Reversed Mesfin Case.⁷³ It is probably in response to this change of material circumstances, i.e. the dwindling to insignificance of the "Shifta" problem that finally made the Supreme Court in *Bahta et al.* reverse what had been a leading case on the subject and find the Banditry Act procedurally unconstitutional. A decade earlier the Supreme Court had just after the termination of the Federation been presented with a case on the Banditry Act. The Attorney General's Office had internally decided that the Banditry Act be retained as a "necessary" law under order 27.⁷⁴ The question was whether the court would go along. In the case of *Mesfin et al.* the Supreme Court was in the early sixties presented with facts that had taken place prior to the termination of the Federation. The High Court as a court of first instance had found the three defendants guilty under various counts and had pursuant to the Banditry Act passed on each the death sentence. On appeal before the Supreme Court defendant-appellants had *inter alia* argued that they should be charged under the Penal Code and not the Banditry Act. They argued that the latter was unnecessary and that the Penal Code was sufficient. Among the public prosecutor's counter arguments, first place was given to the fact that the crimes had been committed during the Federation.⁷⁵ It is difficult to say how much weight the court gave to this factual argument but on the whole found defendant-appellants guilty as charged under the Banditry Act.

Since *Mesfin et al.* several cases had come to court and the Banditry Act has been standard legislation. Nearly a decade later *Bahta et al.* changed the legal situation by reversing *Mesfin et al.* and finding the Banditry Act procedurally unconstitutional. Since then there has been one more Supreme Court decision on the Banditry Act while several others are pending.

The Werasi Case.⁷⁶ In the very recent case of *Werasi et al.*, a different bench of the Supreme Court in its majority decision reversed a High Court decision and went along with *Bahta et al.* by refusing to have charges framed under the Banditry Act. It said, . . . "The Banditry Act of 1957 was a temporary law. It was proclaimed during the Federation. There is no question that today it is the Penal Code which is in force throughout Ethiopia and also contains Article 637 dealing with "Shiftas." Turning to the Revised Constitution, the Court noted that, "While Article 37 says 'no one shall be denied the equal protection of the laws,' Article 38 states

72. Trevaskis, *Ibid.* in his chapter on "transition to autonomy" provides some background of the "Shifta" problem in Eritrea and takes it up to 1952, where his narration ends.

73. *Mesfin et al. v. Public Prosecutor*, Criminal Appeal File No. 21/64, decided by the Supreme Imperial Court in Asmara on Sene 27, 1956 Eth. C. The text of the case is attached as Appendix II A.

74. It probably should be noted that the Attorney General during the Federation was also the chief legal adviser to the Eritrean Administration.

75. "Appellants (Bandits) had committed this crime during the time of the Eritrean Constitution".

76. *Werasi et al. v. Public Prosecutor*, Criminal Appeal File No. 36/64 decided by the Supreme Imperial Court in Asmara on Megabit 12, 1964 Eth. C. The text of the case is attached as Appendix II B.

that 'there shall be no discrimination amongst Ethiopian subjects with respect to the enjoyment of all civil rights.' Furthermore while Article 54 says, 'Punishment is personal,' Article 122 claims 'The present Revised Constitution shall be the Supreme law of the Empire. All future legislations, decrees, judgments, decisions inconsistent therewith, shall be null and void.' In *Werasi et al.* the court did not even think it necessary to argue at length the *pro and con* of the Banditry Act. It simply followed the precedent established by *Bahita et al.* It said, "as previously decided by the Supreme Imperial Court in file No. 74/63 of Sene 21, 1963 Eth. C. the Banditry Act of 1957 has been discarded." It then continued, "pursuant to Article 15 of Proclamation 195 of 1955 Eth. C. lower courts are instructed to follow decisions rendered by higher courts." In other words, the Court decided, the High Court for not having followed *Bahita et al.* in giving its decision as a court of first instance in *Werasi et al.*

The Courts Proclamation.⁷⁷ The reference to Proclamation 195 brings up still another point of irregularity of procedure in Eritrea vis-a-vis the Ethiopian legal system eventhough the effect is in this case positive. In 1962 the Imperial Ethiopian Government had come up with a "Courts Proclamation" intended to have far reaching consequences in the upgranding of the legal process in courts in Ethiopia. One of the provisions of the new proclamation namely Article 15 made "all decisions on matter of law given by superior Courts (sic) binding on all subordinate courts." Moreover the Proclamation was to "come into force on the 5th day of May 1963." However, soon thereafter an amending proclamation came out and on the grounds that it is necessary that arrangement be made before full effect can be given to the provisions of the Courts Proclamation of 1962, had the effectiveness of this Proclamation suspended.⁷⁸ In Eritrea, the suspending Proclamation does not seem to have come into effect. The Courts Proclamation was effectively introduced immediately after promulgation. When the suspending Proclamation came out a Ministry of Justice circular allowed the courts in Eritrea to continue employing the Courts Proclamation.⁷⁹ Thus the Supreme Imperial Court's reference to the Courts Proclamation and the statement that the High Court should have followed the decision of *Bahita et al.* seems quite appropriate. Even in the absence of legislation such as the Courts Proclamation or an institutionalized *stare decisis* procedure, provided lower courts are able to have easy access to decisions of superior courts, the lower courts would have to have good grounds to differ. In practice, where the various branches of a superior court consistently hold one way it would seem pointless for lower courts to hold otherwise since on appeal they would naturally be reversed.⁸⁰

77. The Courts Proclamation, Proclamation No. 195 of 1962, *Negarit Gazeta* 22nd year No. 7. For an Introductory discussion of the Courts Proclamation refer to Alexandra Hamawi, "The Courts Proclamation of 1962" an unpublished 1964-65 paper in the archives of the Faculty of Law, H.S.I.U.

78. The Courts (Amendment) Proclamation, Proclamation No. 203 of 1963, *Negarit Gazeta* 22nd Year No. 16.

79. See Ministry of Justice circular letter of 1963. R.A. Sedler, *Ethiopian Civil Procedure*, H.S.I.U Addis Ababa, 1968, states in p. 9 that "the problem [of different procedure] ceased to exist" with the enactment of the Ethiopian Civil Procedure Code in 1965. Many of the problems may have ceased to exist but certainly not all. The question of *stare decisis* found in Article 15 of the Proclamation but otherwise not stated in the Civil Procedure Code is one example.

80. For a comparative examination as to the use and importance of precedents on common law and civil law systems refer to Von Mehren, the *Civil Law System*, New York 1947, pp. 821-854.

VI. Collective Responsibility

Under Banditry Act

Going back to the Banditry Act, it may be remembered that the Court in *Bahta et al* had found application of the first sections of the Act procedurally unconstitutional.⁸¹ Once the procedural unconstitutionality of sections of the Banditry Act is raised in a comment such as this, a brief substantive analysis of the Act becomes an absolute must. The procedural unconstitutionality of sections 2, 3, 4 and 5 is only like the visible part of an iceberg. Those sections which the Court finds unconstitutional are harmless and innocent in light of some other sections of the Act. The Courts in both *Bahta et al.* and *Werasi et al.* were not called upon to deal with these other sections. By not examining them they acted within the generally held principle that courts should not decide more than is necessary for the disposition of the case before them. Although the Courts did not decide on the constitutionality of those other sections, their reference to the unconstitutionality of the application of the Banditry Act is in broad language, seemingly not confined to the specific provisions of sections 2, 3, 4 and 5 raised by the cases.

From both constitutional as well as criminal law perspectives probably the two most interesting, most offensive and bizarre concepts the Banditry Act contains are what it terms "communal responsibility" and "local responsibility."⁸² One would have to characterize them as concepts of vicarious criminal liability. The section on communal responsibility in part reads:

Any nomadic tribe or settled enda [extended family comprising as much as a third or half of a village], any member of which is guilty of an offence against this Act, whether or not he has been convicted, shall be punished with a fine up to fifty dollars for every head of a family and for every month of the duration of the offence."⁸³

The section then goes on to say, "where any person is not to be found with his tribe or enda, it shall be presumed for the purposes of this Article that he is committing an offence against this Act until the contrary is proved."⁸⁴ The import of "communal responsibility" is that a whole community of relatives is criminally liable for the proved or unproved offence allegedly committed by one of its members. Furthermore, the burden of proof that he has not been committing any crime rests with the individual not found residing among his community and not with the State.⁸⁵

The concept of "local responsibility" also is as simple as it is fantastic. A magistrate is upon complaint for robbery, empowered, "to impose upon all heads of families resident within 10 kilometres from the scene of offence . . . a fine equal to the value of the property stolen."⁸⁶ This means that anyone residing within a 10 kms. radius of the scene of an offence, for no other reason than that he resides

81. Refer *supra*.

82. These provisions of the Act are by implication designed to exclude urban centers.

83. Section 10 (1) of the Banditry Act.

84. Section 10 (2) of the Banditry Act.

85. It may be noted that there is a similarity to the burden of proof under the first sections of the Act.

86. Section 11 of the Banditry Act.

not more than 10 kms away from the unfortunate scene of a robbery, is criminally liable to pay as fine a share of the stolen property.⁸⁷

The Collective Liability Act.⁸⁸ As if this was not enough, another piece of legislation came out three years later, the "Collective liability Act" of 1960. It stated in its main section:

Where within the boundaries of any village damage occurs after the coming into force of this Act, to any house, animal, tree, grain or straw, and when within fifteen days of the occurrence no one in the village has informed the police who committed the damage, and the police have not otherwise discovered the author, the village shall be collectively punished with a fine of from Five Hundred to Five Thousand Dollars unless it proves that the damage was not criminal.⁸⁹

It must be stressed that here again there is no question of civil liability. The legislation is definitely of a penal nature and the fine imposed is punishment for criminal offence.⁹⁰ To the naive question "what is the crime?" the answer is failure to inform the police as to "who committed the damage". The Act obviously considers it an unnecessary legal sophistication to find out whether the village or its members *knew* or could have known who committed the damage. The only question worth asking is whether the all-knowing village informed the police. Unlike the Collective Liability Act, the sophisticated Ethiopian Penal Code for the similar offence of "Failure to inform the Law" requires the defendant "without good cause, knowing the identity of the perpetrator of an offence" to have failed to inform the authorities.⁹¹ One surprising consequence of the Collective Liability Act is that the victim of the crime, generally a member of the village, would again be victimized by the law in that he also has to pay his share of the fine. While the Revised Constitution says, "No one shall be punished twice for the same offence,"⁹² the poor victim of the Communal Liability Act is being punished twice for an offence he did not commit.

The Sebsa Case.⁹³ Some of the serious practical problems the Communal Liability Act are brought to light by the very interesting and very recent *Sebsa* Case. The facts of the case are as follows. Sebsa is a small village of Seraie Awraja in Eritrea. Gebremicael Gebreab, one of the villagers, owns a farm-land ready for a teff harvest some distance away from the village. On the night of Tikimt 14, 1964 Eth. C. unknown persons harvested and took the Teff away. The victim immediately notified the police about the crime and several suspects were questioned. The village elders were then asked to give testimony and they testified to the effect that the suspects had quarrels with the complainant. There being no evidence of any kind

87. A colleague has jokingly wondered whether a person is liable to pay the fine if he has in his residence area been the victim of the robbery.

88. The Collective Liability Act, 1960 published in the *Eritrean Gazette* vol. XXII (1960) No. 9. It is attached as Appendix I E pp. 333-34

89. Section two of the Collective Liability Act.

90. "The Village shall be collectively punished ... unless it proves that the damage was not criminal." Section two.

91. See Article 438 of the Penal Code.

92. Article 56 of the Revised Constitution.

93. *Elders of village of Sebsa v. Public Prosecutor*, Criminal Appeal File No. 61/64 decided by the Imperial High Court in Asmara on Sene 28, 1964 Eth. C. For the full texts of the majority and minority opinions see Appendix, II C.

connecting the suspects to the crime the police had to release them. Soon thereafter, 15 days having expired since the crime was committed, the village elders found themselves as representative-defendants in a criminal case brought by the public prosecutor in the Seraie Awraja Court. The Court found them guilty of failure to inform the police as to who committed the damage, which was estimated at Eth.\$ 231 and imposed a punishment of \$500 on the village. On appeal to the High Court, defendants pointed out the fact that they fully cooperated with the police during the investigation. *Inter alia* they had testified to the effect that the suspected persons had quarrelled with the victim. The High Court in the *Sebsa case* upheld the Awraja Court judgment and in its majority decision concluded by saying, "the appeal is rejected because appellants have not fulfilled their obligations and complied with the law charged under by saying these are the criminals. And it would not be proper to incriminate innocent citizens by suspecting them for quarrels they had."

One judge decided to differ.⁹⁴ In his dissenting opinion, he noted the similarity of the Collective Liability Act to "the traditional Awchachign and Afersata law."⁹⁵ He added, "eventhough there has been no argument raised about the legality of the Act, it will be useful for the future to point out how it [the Collective Liability Act] conflicts with the Constitution." Article 54 of the Revised Constitution was then expressly stated and the supremacy of the Constitution emphasized. In his dissenting opinion he also noted Article 6 of Order 27, then added, "yet according to the authority given to them, the executive departments have the obligation to discard beforehand the laws and regulations which conflict with the Constitution." In conclusion the dissenting judge exasperatingly exclaimed, "the elders having shown a spirit of cooperation [with the police], it is not legal to demand from them what is beyond their capacity." So far, thus ends the drama of the *Sebsa case*.⁹⁶

The unconstitutionality of all these vicarious liability provisions of both the Banditry Act and the Communal Liability Act is so crystal clear that not much discussion is necessary. It suffices to point out that the Revised constitution expressly incorporates modern and enlightened notions of legality as the basis for criminal law. The Constitution asserts that there shall be no presumption of guilt "until so proved."⁹⁷ It then proceeds to state that, "punishment is personal."⁹⁸ It is neither communal nor local. A person is punishable only "after conviction for an offence committed by him,"⁹⁹ and not for an offence allegedly committed by one of his relatives or by a neighbour or by a passer by. The Banditry Act's notions of

94. The writing of dissenting opinions is not a very common judicial practice in Ethiopia. It is part of the legal culture here to at least show unanimity. Hence, it can, in most instances, be taken to be a sign of very strongly held opinions when judges write out their dissent.

95. Refer to S.Z. Fisher, *Ethiopian Criminal Procedure, A Source Book*. H.S.I.U. Addis Ababa, 1969 pp. 24-28.

96. The author is unaware of possible application for review by the Emperor's Chilot which may have at the time of writing of this article been lodged in accordance with Book V of the Criminal Procedure Code. Note that although a reading of Art. 182 Criminal Procedure Code may give the impression that a second appeal is allowed under any circumstance, Art. 195 (3) seems to be designed to limit second appeals to areas of disagreement of lower courts.

97. Article 53 of the Revised Constitution.

98. Article 54 of the Revised Constitution.

99. Article 54 of the Revised Constitution.

“communal responsibility” and “local responsibility” and the Communal Liability Acts concept of “communal liability” flatly contradict and are diametrically opposed to the criminal law concepts embodied in the Revised Constitution. As such they cannot but be unconstitutional.

The only way in which the continued operation of the unconstitutional Banditry and Communal Liability Acts could be justified would be under Article 29 of the Revised Constitution. Under Article 29 the Emperor having declared a national emergency or the like could then “take such measures as are necessary to meet the threat.”¹⁰⁰ Since the Banditry and the Communal Liability Acts whatever their constitutionality vis-a-vis the Eritrean Constitution during the Federation,¹⁰¹ have never after 1962 been amended to include or become part of a declaration of national emergency it would seem safe to conclude that their unconstitutionality has no foundation.¹⁰²

VII. Overhauling the System

Beyond the substantive questions as to the constitutionality, legality or necessity of pieces of legislation, procedural and one may add practical issues are bound to follow as to how and by whom such major legal problems of overhauling a legal system can and should be solved. This brings us back to Order 27. Order 27 states that all legislation in Eritrea remains in full force and effect “to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations.”¹⁰³ But who is to decide whether a piece of legislation is necessary or not?

In the *Sebsa case* the minority decision having come to the conclusion that the Communal Liability Act was unconstitutional, pointedly said, “according to the authority given to them, the executive departments have the obligation to discard beforehand laws and regulations which conflict with the Constitution.” This opinion thought, it was *primarily* the duty of the executive branch to discard unnecessary pieces of legislation.¹⁰⁴ However, it must also be pointed out that had this opinion been in the majority, the Court itself would, at least for this case, have taken the step of discarding the law pursuant to which charge had been brought. It is probably not the place here to go into the judicial branch’s constitutional vestiture with “the judicial power” and hence the appropriateness of such a conduct

100. It has been argued that the Emperor has such power and duty not only under Article 29 but that Article 36 also independently so empowers the Emperor. Refer to H.E. Ato Seyoum Haregot, “The Role of the Council of Ministers in the Legislative Process” in *Journal of Ethiopian Law* Vol. V No. 2 pp. 281-85 (1968); and H.E. Ato Aberra Jembere, “The Prerogative of the Emperor to Determine Powers of Administrative Agencies” in *Journal of Ethiopian Law*, Vol. V No. 3 pp. 521-44 (1968). It is also possible to argue that Article 36 is not an independent source of law-making power.

101. It is surprising that the Banditry Act could have come out in light of the liberality of the Eritrean Constitution. Unlike Articles 53 and 54 of the Revised Constitution which the Banditry Act clearly contradicts there were no such express provisions in the Eritrean Constitution. However, the concept of due process, taken from paragraph 7 of the Federal Act was incorporated in Article 22 of the Eritrean Constitution.

102. Refer to footnote 5.

103. Article 6 of Order 27. Note that this is “until such time as the same shall be expressly replaced and repealed by subsequently enacted legislation”.

104. The idea of discarding laws beforehand i.e. before a case comes to court obviously deals with only primary duty.

where a court concludes it has to find a piece of legislation unconstitutional.¹⁰⁵ But let us note what the courts say about it.

Of all the cases mentioned here probably none discusses the issue of necessity of a piece of Eritrean legislation and the issue as to whose task the decision primarily should be better than *Bahta et al.* In *Bahta et al.* the court picks up defence counsel's contention that the Banditry Act is not necessary to the continued operation of existing administrations. Rather than through direct imperative assertions, the court makes its mind known as to the non-necessity of the Banditry Act in a circumscribed manner. The fear of being accused of usurping legislative or executive powers seems to unduly bother the Court.¹⁰⁶

The Court tackles the question by first attempting to allocate responsibilities in general as between the various branches of government. "It is the duty of the executive branch" the Court says, "to identify and present to the legislator all laws which it deems necessary to the operation of the administration."¹⁰⁷ It then comes up with the rhetoric question, "How can the court or the public prosecutor play the role of the legislator and say this law must apply?" The answer is forthcoming. "In our opinion we do not think they can."¹⁰⁸ However, two sentences below the Court concludes by saying "we have accepted defence counsel's arguments as regards the law." In effect what the Court has done is to completely reverse itself.

Defence counsel's contention had been that the Penal Code and not the Banditry Act should apply.¹⁰⁹ The Court had started by saying it is for the legislator to decide and promulgate the necessary law; in this context meaning it is for the legislator to decide whether the Banditry Act is a valid law or not. The Court had in fact gone so far as to answer its own question, "can the court ... play the role of the legislator and say this law must apply by immediately negating it.?" To stress this the Court even underlined the answer. Caught in between the horns of an understandable dilemma as between the ideal and the practical, the Court does precisely what it ideally thought it should not be involved in. By stepping in to the shoes of the legislator it decides that the Penal Code is applicable law while the Banditry Act is not?

Had the question as to whether the Banditry Act was a necessary law after the coming into force of Order 27 been dealt with by the legislator as it properly should, it would have most likely not attracted attention in court. But in such circumstances where the court is faced with the problem of playing the legislator

105. On "judicial review" refer to J. Paul and C. Clapham, *Ethiopian Constitutional Development A Sourcebook*, H.S.I.U. Addis Ababa, 1967, pp. 159-246.

106. Refer to footnote 105 *supra*.

107. As already pointed out note that the Attorney General's Office had come out with such a list but only for internal purposes.

108. In other words, the Court has no power to decide which laws are necessary. Putting it this way is probably misleading.

109. When asked to give an answer to defence counsel's argument the public prosecutor had cited two cases. One was Supreme Imperial Court Criminal file No. 228/62, a case similar to *Bahta et al.* Charges had been brought under the Banditry Act and the High Court had found defendants guilty under the Act and sentenced them to seven years imprisonment in file No. 388/59. However, the Supreme Court had on appeal changed the law under which they were charged to Articles 646 and 647 (1) of the Penal Code and had increased the sentence to ten years. But the leading case presented by the public prosecutor was *Mesfin et al.* which had been decided by the Supreme Imperial Court a decade earlier.

what should it do? The predicament the court found itself in is one into which courts are continually dragged. Moreover, courts are always quick to voice the opinion that they are not legislators. But saying one thing they are generally forced to do the opposite. In many situations — and the one at hand is a good example — there is no alternative but for the court to act as the legislator. In this case the Court would have to act as a legislator whichever way it comes out. Whether it decides for the Penal Code and against the Banditry Act or for the Banditry Act and against the Penal Code, the decision is basically one that should have been the legislator's. The real issue is whether the Banditry Act is law under 27 and this is primarily a legislative function.¹¹⁰

The notion of the separation of functions is an important guiding principle of public law. Various branches of government are allocated diverse functions and generally speaking one branch should not usurp the functions of another. However, it is impractical and therefore unwise to think of branches of government as hermetically sealed bodies. Of necessity they have to cooperate one with the other.¹¹¹ And it is inevitable for the courts to be indirectly involved in the lawmaking function. They continually do so by interpretation, by filling gaps in the law and by deciding which law applies. Not to characterize this as lawmaking is a pure point of semantics. This should not be misunderstood as extending an invitation to courts to compete for the legislative function or to try to preempt the legislator. Far from it; courts deal with specific cases brought before them and do not go out looking for society's problem areas. On the other hand, neither should courts give the impression that they are usurping what is not their proper function and have gone beyond their judicial power in doing what the Court did in *Bahta et al.* It had no practical alternative but to temporarily step into the shoes of the legislator and decide whether the Banditry Act should apply or not.

Where the legislator for one reason or another fails to take up this aspect of the legislative role the courts are forced to step in. Problems arise that cannot indefinitely await for the legislator to make up his mind and the courts have to dispose of them as best they can. In the present circumstances courts in Eritrea cannot shy away from the kind of legal problems raised by *Bahta et al.* As long as there is no basic change with respect to the unsolved problem of Eritrean legislation, the courts will whenever asked in specific cases, have to continually tackle the issue of "necessity" of a piece of legislation vis-a-vis Order 27 and Ethiopian law as a whole. That the courts should handle the problem unsystematically (as problems arise) and on piecemeal fashion, without knowing what the effects of one decision are on similar cases, is neither the most efficient nor the more desirable course of action. It is awkward in terms of both the uncertainties and complications of the law. It is expensive in terms of the unnecessary consumption of time and energy of all involved. Furthermore, there is an appropriate method of solving the problem once for all.

Conclusion

A full-scale operation in which a complete overhaul of Eritrean legislation should be affected is long overdue. Ten years after the end of the Federation, twenty

110. As pointed out *supra* in footnote 109, already the same court has found differently as to the validity of the Banditry Act. Taking the number of the various other government institutions that may have to decide on such a question and the number of legislations into account one can see why this is a legislative function.

111. The same point is made in H.E. Ato Seyoum Haregot, *supra* footnote 100.

years after the termination of British administration and thirty years after the finis of Italian authority, to still continue to refer to some colonial or other legislation and not know whether it is part of the law of the land seems unnecessary. It is time this legal mess be cleared up. What Order 27 provides is at best a temporary stop-gap answer. It cannot be a permanent solution without ensuing unnecessary complications.

The Supreme Imperial Court pointed its fingers in the right direction when it said in *Bahita et al*, "It is the duty of the executive branch to identify and present to the legislator all laws which it deems necessary to the operation of the administration." Though not a very simple operation, it is absolutely necessary. A conscious effort has to be done to bring the messy Eritrean legislation into its proper place within the codified system of Ethiopian law. The experiences that have recently been gained in Ethiopia from the overhauling and codifying of whole areas of law could possibly serve some purpose.

Several steps have to be taken to normalize the legal situation in Eritrea. First, all legislations not expressly repealed must be assembled and translated into Amharic and English. They should then be consolidated (i.e. harmonized) both with respect to each other and vis-a-vis Ethiopian legislation as a whole. Anachronistic references such as to Italian liras and East African shillings or Italian titles of legislations should be discarded and appropriately replaced. But much more important is the discarding of unconstitutional legislations or legislations whose temporary necessity has disappeared and whose application today may do little more than give rise to undesirable policy questions not in the interest of the nation-state. This also could be the time for improvements in the laws. The consolidated and updated set of draft legislation should then be categorized by promulgating authorities. Legislations requiring Parliamentary approval and/or Imperial signature should be so processed. Others of the nature of ministerial, provincial and municipal authority should be appropriately distributed.¹¹²

Once launched by the proper authorities, not much should stand in the way of such a necessary project since the operation is more technical than policy oriented. The appointment of a consultative commission composed of knowledgeable legal experts from the various concerned institutions would obviously insure the quality of the job.

Had such an approach been followed in 1962, it is very likely that neither the question as to the validity of the Banditry Act and the legal issues of *Bahita et al*, nor the irritated minority opinion on the *Sebsa case* and the Communal Liability Act nor this preliminary comment would have been necessary. The enigma of Eritrean legislation cries out for a solution that requires an overhaul of the legal system. The challenge still stands!

112. The Municipalities Department of the Ministry of Interior in Addis Ababa and the Department of Municipalities in Eritrea are at this time working together with the Imperial Institute of Public Administration to try to cut through the maze of Eritrean legislation dealing with municipalities. This is a healthy start. However, when this task is accomplished what the effect of changing part of the law will be on the non-municipal part remains to be seen.

Appendix I A

THE BANDITRY ACT, 1957 Eritrean Gazette Vol. XIX (1957) No. 11

(Adopted by the Eritrean Assembly on 19th August, 1957, and promulgated by H.I.M.'s representative on 23rd September, 1957)

WHEREAS under the existing law organised banditry and highway robbery are not deterred;

AND WHEREAS an increase in the severity of punishment inflicted, and communal punishment of the communities of the offenders, are likely more effectively to deter them;

NOW THEREFORE BE IT ENACTED as follows:

TITLE AND COMMENCEMENT.

1. This Act may be cited as the Banditry Act, 1957 and shall come into force upon promulgation or publication, as the case may be, in accordance with the provisions of Article 58 of the Constitution.

ARMED BAND.

2. Any member of any band of two or more persons having the common intention to commit any crime of violence and at least one of whom is armed with a firearm or other explosive weapon shall be punished with imprisonment for not less than five years, unless the Court finds unusual and exceptional circumstances justifying imprisonment for a lesser term.

FIRST AGGRAVATION.

3. Any person found guilty of the offence described in Article 2 shall be punished with imprisonment for not less than ten years if he is also found guilty, as such member of any crime of violence other than the extortion of food.

SECOND AGGRAVATION.

4. Any person found guilty of the offence described in Article 2 shall be punished with imprisonment for not less than fifteen years if:-

- (1) he has previously been convicted of the offence described in Article 8 of proclamation 104 of 1951 and in Article 1 of Proclamation 1 of 1955, or of the offence described in Article 2 of this Act, or he has avoided prosecution for such an offence by surrendering under any general or special amnesty; or
- (2) he is also found guilty, as such member, of more than two crimes of violence other than the extortion of food; or
- (3) any firearm is fired or other weapon exploded by any member of the band during the course of the commission of any crime of violence.

PROMOTION OF BAND.

6. Any person who promotes or organizes such a band as is described in Article 2, but is not a member of the band, shall be punished with imprisonment for not less than 20 years.

ASSISTANCE TO BAND.

7. Any person who gives shelter or assistance to such a band as is described in Article 2, or to any member of it, shall be punished with imprisonment for not less than ten years.

ASSISTANCE TO FUGITIVE.

8. Any person who gives shelter or assistance to any other person, having reason to believe that he has recently been a member of such a band as is described in Article 2 and is a fugitive from justice, shall be punished with imprisonment for not less than five years.

FAILURE TO INFORM AUTHORITIES.

9. (1) Any person who comes to know of the activities, intentions or whereabouts of any such band as is described in Article 2, or of any other person, having reason to suspect that he is or intends to become a member of such a band, and in either case does not use his best endeavours to communicate such information without delay to the nearest police or administrative authority, shall be punished with imprisonment for up to five years.
- (2) Any administrative authority who obtains such information, by himself or from others and who fails to use his best endeavours to communicate it without delay to the police shall be punished with imprisonment for not less than two years.

COMMUNAL RESPONSIBILITY.

10. (1) Any nomadic tribe or settled enda, any member of which is guilty of an offence against this Act, whether or not he has been convicted, shall be punished with a fine of up to fifty dollars for every head of a family and for every month of the duration of the offence;

unless it proves both that it could not have prevented the offence and that it used every possible endeavour, at whatever inconvenience to itself or to any member of it, to apprehend the offender and deliver him to the police.

- (2) Where any person is not to be found with his tribe or enda, it shall be presumed for the purposes of this Article that he is committing an offence against this Act until the contrary is proved.
- (3) The Court may exempt from contribution any head of a family no longer resident with the tribe or in the village of the enda accused and who applies for exemption.
- (4) The charge sheet for the offence described in this Article shall be against the tribe or enda by its authorised representatives, and only those representatives shall be bound to appear in Court to answer the charge.
- (5) The order of the Court inflicting such a fine shall specify the time, which shall not be more than two months, within which it is to be paid;
- and shall provide for imprisonment for up to six months of any head of a family not exempted and not contributing within that time.

LOCAL RESPONSIBILITY.

11. (1) A Magistrate shall have power, upon complaint by any victim of any robbery committed within his territorial jurisdiction by such a band as is described in Article 2, and where the property has not been recovered,
- to impose upon all heads of families resident within 10 kilometers from the scene of offence, whether or not within his jurisdiction but within Eritrea, a fine equal to the value of the property stolen, to be enforced as if under Article 10 (5).
- (2) The attendance of such heads of families shall be obtained in the same manner as if they were to answer a criminal charge; and no order shall be made against any person who has not appeared personally before the Magistrate and had an opportunity to object.
- (3) The Magistrate shall satisfy himself, in the same manner as if he were trying a criminal charge, that the case and the persons to be fined fall within paragraph (1) of this Article.
- (4) The evidence on oath of the complainant shall be prima facie evidence of the amount stolen: but the Magistrate shall, in addition to any cross-examination by the persons to be fined, endeavour to test for himself the truth of his evidence; and shall also warn the complainant in the terms of paragraph (6) of this Article.

- (5) The Magistrate shall, in his order, apportion the fine between all or some of the parties before him, having regard to the opportunity of each party to have prevented the offence or caught the offenders, and to any efforts made by him in that direction.
- (6) The fine when recovered shall be paid over to the complainant; but if it shall afterwards be proved to the Magistrate that he has claimed more than he lost he shall forfeit, independently of any penalty for perjury, five times the excess.
- (7) In ordering such a forfeiture the Magistrate shall follow the normal procedure in trying a criminal charge.
- (8) From any order made under this Article, including an order of apportionment and an order dismissing the complaint, an appeal shall lie as if from an order or sentence in criminal proceedings;

but the Court of Appeal shall not unless it dismisses the complaint, reduce the contribution of any contributor without equally enhancing that of some other such person or persons including a person whose contribution has been assessed at nothing; and shall not enhance a contribution without giving the person in question an opportunity to object.
- (9) Where the Court of Appeal allows an appeal against dismissal of a complaint it shall not itself make the apportionment described in paragraph (5) of this Article, but shall remit the case for that purpose to the Magistrate, and from his order a further appeal shall lie.
- (10) Where after the complainant has been compensated under this Article the stolen property or some of it is recovered, so much of it as is not money shall be returned if practicable to the complainant at the price at which it was assessed, subject to a reasonable reduction if it has deteriorated.
- (11) So much of the recovered property as is money, together with any money recovered from the complainant under the last paragraph and any other article which it is impracticable to return to him, shall be divided among those compelled to contribute in proportion to their contribution.

NO BAR.

12. Punishment under Article 10 shall not bar an order for contribution under Article 11, nor shall contribution bar punishment.

NO SUSPENSION.

13. No sentence under this act shall be suspended, but in all other respects this Act shall be subject to the general provisions of the Penal Code.

REPEAL.

14. Proclamation 104 and 115 of 1951 and 129 of 1952 are repealed, except as to offences already committed, prosecutions already pending and sentences already passed before the coming into force of this Act.

Appendix I B

THE BANDITRY (AMENDMENT) ACT, 1959

Eritrean Gazette Vol. XXI (1959) No. 11

[Adopted by the Eritrean Assembly on 10th September, 1959 and promulgated by H.I.M.'s Representative on 12th October, 1959]

WHEREAS organised banditry and highway robbery have not yet been eradicated:

NOW THEREFORE BE IT ENACTED as follows:

1. This Act may be cited as the Banditry (Amendment) Act, 1959, and shall come into force one week after the date of the Gazette in which it is published.
2. After Article 5 of the Banditry Act, 1957, shall be inserted the following new Article:

“Confiscation

- 5 A (1) For the purpose of procuring the attendance of any person suspected of being in the course of committing an offence against Article 2 of this Act, a Magistrate shall have power, upon application by the prosecution, to order the seizure of his whole movable property, including his share in any property held jointly, and such seizure shall be executed by the police.
- (2) Any property which within one year before the application for seizure has been in the possession of the suspected person shall be presumed to be his property until the contrary be proved to the Magistrate.
- (3) If within one month after seizure the suspected person has not surrendered or been arrested, and no good cause has been shown to the Magistrate for his absence, the Magistrate shall condemn the property seized to be forfeited to the Government.
- (4) If within the said one month the suspected person surrenders or is arrested the Magistrate shall suspend his proceedings until the Court has convicted, acquitted or discharged him, and any appeal has been decided.
- (5) Where any person is already in custody upon a charge of having committed, after the coming into force of the Banditry (Amendment) Act, 1959, an offence against Article 2 of this Act, and cause is shown to a Magistrate for fear that his property may be disposed of, the Magistrate may similarly order its seizure, and paragraphs (2) and (4) of this Article shall apply to such seizure.
- (6) If the suspected person is acquitted or discharged, the property seized shall be returned to him; but if he is convicted the Magistrate shall, in addition to any sentence imposed upon him, condemn to be forfeited to the Government the whole of the property seized.
- (7) From any order of a Magistrate under this Article an appeal shall lie to the Supreme Court.
- (8) The Government shall be bound to restore to any applicant so much of the property condemned under paragraph (3) or (6) of this Article as he proves to have been dishonestly taken from him.”

Appendix I C

THE BANDITRY (SECOND AMENDMENT) ACT. 1959

Eritrean Gazette Vol. XXII (1960) No. 2

(Adopted by the Eritrean Assembly on 23rd December, 1959 and promulgated by H.I.M.'s Representative on 4th January, 1960.)

WHEREAS by Article 13 of the Banditry Act, 1957, the said Act is subject to the General Provisions of the Penal Code;

AND WHEREAS by the Penal Code (Extension) Act any reference in any law to the Penal Code is to be read as a reference to the Penal Code thereby extended;

BUT WHEREAS the General Part of the said Penal Code is in some respects unsuitable to the special problem which necessitated the enactment of the Banditry Act:

NOW THEREFORE BE IT ENACTED as follows:

1. This Act may be cited as the Banditry (Second Amendment) Act, 1959 and shall come into force simultaneously with the Penal Code (Extension) Act, 1959.
2. For Article 13 of the Banditry Act, 1957, shall be substituted the following:

“GENERAL PART OF PENAL CODE

- (1) This Act shall be subject to the General Part of the Penal Code, with the exception of Articles 56 (2), 79, 80, 81, 82, 83 and 188 to 215 inclusive, but so that no sentence may be reduced by more than one third below any minimum imposed by this Act.
- (2) No sentence under this Act shall be suspended.”

Appendix I D

THE PENAL LAW (AMENDMENT) ACT, 1956

Eritrean Gazette Vol. XVII (1956) No. 6

(Adopted by the Eritrean Assembly on 9th April, 1956, and promulgated by H.I.M.'s Representative on 25th April, 1956)

WHEREAS the unlawful possession of arms and munition has become too common in recent times in Eritrea; and

WHEREAS the present penalties for the unlawful possession of arms and ammunition, and similar offences, are grossly inadequate for the suppression of this form of illegal conduct in Eritrea;

NOW THEREFORE BE IT ENACTED as follows:

Title and date of coming into effect.

1. This Act may be cited as "The Penal Law (Amendment) Act, 1956" and shall take effect upon its promulgation or publication, as the case may be, in accordance with the provisions of Article 58 of the Constitution.

Repeal of Certain Provisions of the Penal Law.

2. (a) Articles 695 to 700 inclusive and Article 704 of the Penal Code are hereby repealed,
- (b) Sub-paragraph (j) of Article 1 of Proclamation No. 18 of 10th January, 1949, is hereby repealed PROVIDED, however, that any reference to the said sub-paragraph (j) of the said Article 1 of the said Proclamation No. 18 which may be contained in any existing law, regulation or proclamation, shall be deemed to read the same as the new Article 437-A as contained in Paragraph 3 of this Act.

New Provision concerning Penalties for Possession, etc. of Arms, Ammunition, etc.

3. A new chapter of Title 6 of Book II of the Penal Code, to be called "Chapter I-A. Delicts concerning the Prevention of Delicts against the Life and Safety of Individuals" is hereby added, to consist of one Article, to be numbered Article 437A, as follows:

ARTICLE 437/A. Whoever is in possession of, or uses, or (whether in actual physical possession or custody thereof or not) deals or traffics in any firearms, grenades, or explosives of any kind, or any other weapon, except under a license issued to him by proper authority, and in accordance with any conditions attached to any such license, is liable upon conviction to imprisonment up to 5 years, or to a fine up to Eth. 2,500, or by both such imprisonment and fine".

Appendix I E

THE COLLECTIVE LIABILITY ACT, 1960

Eritrean Gazette Vol. XII (1960) No. 9

[Adopted by the Eritrean Assembly on 13th July, 1960, and promulgated by H.I.M.'s Representative on 29th July, 1960]

WHEREAS much wilful damage goes unpunished in rural areas by reason of the refusal of witnesses to inform the police:

NOW THEREFORE BE IT ENACTED as follows:

Title, etc.

1. This Act may be cited as the Collective Liability Act, 1960, and shall come into force one month after date of the Gazette in which it is published.

Collective Liability

2. Where within the boundaries of any village damage occurs after the coming into force of this Act, to any house, animal, tree, grain or straw,

and when within fifteen days of the occurrence no one in the village has informed the police who committed the damage, and the police have not otherwise discovered the author,

the village shall be collectively punished with a fine of from Five Hundred to Five Thousand Dollars unless it proves that the damage was not criminal.

Procedure

3. The fine prescribed by the last preceding Article shall be imposed by a Magistrate, notwithstanding any lower limit to his jurisdiction, but subject in other respects to the criminal procedure from time to time in force except that:

- (a) the accused village shall be represented by representatives elected for the purpose, or if no such election takes place within one month of notification of the charge sheet to the head of the village, appointed by the Court; and
- (b) the attendance of such representatives shall be obtained in the same way as if they were personally accused; and
- (c) the fine, if not paid within two months of its imposition, may be recovered as an arrear of tribute under the Summary Recovery Act, 1957.

Appendix I F

THE PENAL CODE (EXTENSION) ACT, 1959

Eritrean Gazette Vol. XXI (1959) No. 12

(The available Official Copy is in Italian)

(Adottata dall'Assemblea Eritrea il 10 settembre 1959 e promulgata dal Rappresentante di S.M.I. il 12 Ottobre 1959)

PREMESSO CHE l'Eritrea essendo una parte integrale dell'Ethiopia condivide col resto del Territorio gli stessi costumi, istituzioni e antica civiltà, ed essendo anche unita in Federazione sotto la Corona del medesimo Augusto Sovrano;

E PREMESSO CHE è quindi non idoneo che le leggi generali penali dell' Eritrea debbano differire dal resto dell' Ethiopia;

E PREMESSO CHE il nostro Augusto Sovrano ha graziosamente promulgato in Codice Penale che riflette ed è adatto ai citati costumi, istituzioni e antica civiltà, ed anche prendendo in considerazione il progresso recentemente raggiunto sotto la Sua benevola guida:

ORA QUINDI SI DECRETA come segue:

1. Questa Legge potrà essere citata come la Legge sul Codice Penale 1958 (Estensione) ed entrerà in vigore il giorno della sua pubblicazione sulla Gazzetta dell'Eritrea.

2. Il Codice Penale, promulgato in Ethiopia ai sensi del Proclama No. 58 del 1957, avrà gli effetti di una Legge Eritrea ad accezione delle parti riguardanti il regolamento di controversie di giurisdizione Federale, con tutte le sostituzioni necessarie e conseguenti.

3. Tutti i riferimenti, di carattere generale o particolare, al Codice Penale o a qualsiasi parte o articolo di esso contenuti in altre leggi in vigore saranno intesi, salvo che il testo lo viti, come riferimenti al Codice esteso con la presente Legge e, secondo i casi, all'articolo o parte corrispondente del Codice stesso.

4. Le seguenti leggi sono revocate:

- (1) Il Codice Penale in vigore in Eritrea in virtù dell'Articolo 53 del R. Decreto-Legge No. 1019 del 1 giugno 1936, convertito in Legge No. 285 dell'11 gennaio 1937 (Ordinamento e Amministrazione dell'Africa Orientale Italiana), ad eccezione dell'Articolo 437/A come incluso nell' Emendamento alla Legge Penale del 1956.
- (2) Il Proclama 98 del 1950;
- (3) La Legge sulla Pena Capitale del 1953.

Appendix II A

Imperial Ethiopian Government

Supreme Imperial Court

Asmara

Criminal Appeal No. 21/1964

Justices:

Belata Matias Hiletework — V/ Afenegus
Doctor Yohannes Berhane Justice
" Jankarlo Polera "

Mesfin Tesfaye *et al* v. Public Prosecutor (Ato Mohammed Hankil)

Judgment

In this case:- 1st defendant Mesfin Tesfaye
2nd " Salah Omar
3rd " Zemichael Alfe

with their not yet apprehended bandit-friends committed various crimes till the time they were arrested:-

- 1) Uninterrupted banditry
- 2) Robbery and extortion
- 3) Repeated firing against the police
- 4) Inflicting injury upon humans
- 5) Robbery and homicide

They were charged in the High Court under the 1957 Banditry Act which was proclaimed for the internal administration of Eritrea. They denied the charges and pleaded not guilty.

Since the kind of offences and the means used to their commission and the date, month and year on which the offences were committed is expounded in the two page charge sheet and since rewriting it is time consuming, we held that reading the charge sheet dated Dec. 4, 1962 G. C. would suffice. The charge sheet is attached to this document.

After witnesses were heard on these charges, the High Court passed a death penalty on the three defendants. They launched an appeal to the Supreme Imperial Court pleading for the reversal of the judgment which they claim is improper.

Facts of the Appeal in Brief

Appellant's attorney submitted the following for his clients:- That the 1st and 2nd defendants were bandits from beginning to end is not denied. They have admitted this.

However, the defendants have not admitted to the rest of the counts mentioned in the charge sheet. Adequate evidence and testimony was not adduced against them. That the Public Prosecutor produced thirteen witnesses in the lower court and that their testimony was heard is not contested. Amongst these were:- eight policemen, two magistrate judges and three other people who belonged to none of these categories. That the Prosecutor made these people testify is true.

The defendants, however, wrongly admitted to the alleged charges after they were apprehended fearing the torture awaiting them. They also admitted this in dread before the magistrate after being captured and taken by the police to the same.

Their forced admission should not be enforced especially in such serious criminal charges. Admission should be taken as valid only when it is made with consent and backed by adequate testimony and evidence and not when it is made under coercion.

Under the 8th count i.e. when W/o Timar G/Egzi was injured, the 1st defendant was accompanied by another person. I saw the 1st defendant. I couldn't see the 2nd person because of darkness. The person who gave this testimony i.e. the 1st prosecution witness was the husband of the injured. How come that he identified the 1st defendant in the darkness. He stated the testimony of all witnesses and profoundly explained the reasons for his objections of the testimony made by the said witnesses.

Legal arguments raised

Even if the Court holds that sufficient testimony was heard against the defendants, they should be punished not under the Banditry Act of 1957 proclaimed in emergency for the internal administration of Eritrea under which they were charged and convicted in the High Court but under Ethiopian Law.

The cited Art. 3 of Order No. 27 of 1962 together with the Ethiopian Constitution and Art. 6 of the Penal Code of Ethiopia. After an intensified discussion of this, he said that even if the 1st and 2nd appellants are found guilty of the crimes charged, they should be punished under Ethiopian Law according to the provisions which I cited and explained in detail. They should not be punished under the law which they were charged i.e. the Banditry Act.

Since no evidence was adduced against the 3rd appellant and that he was working and residing at his home in peace was testified, I pray the court to order acquittal to the said appellant.

Public Prosecutor's reply

Since three of the appellants denied the charges and pleaded not guilty when the charges stated in the charge sheet were read to them in turn, the Public Prosecutor produced witnesses and made them testify on the various courts. Since the words of the witnesses are contained in the document in the High Court and since repeating them here would mean wasting the Court's time, I refer the court to the said document.

The appellants' attorney allegation that the testimony adduced in evidence against the defendants was one which they admitted in the Police station and the magistrate court is incorrect. The Public Prosecutor has explained his case by other various witnesses. The people who were injured and plundered by the defendants have also testified.

His plea that defendant's admission under coercion should not stand valid is wrong since their words were all given with their consent. Referring to the similarities between their statement in the Police station and the magistrate court and the testimony of witnesses on the various charges would serve as evidence to this.

Hence, it is a valid testimony since it was made with coercion from neither the Police nor the magistrate. This issue was raised in the High Court by the same people. It was only after the High Court examined the issue and was convinced, that it passed a judgment upon them.

The attorney claimed that it was not testified against the 3rd appellant. That he was innocent was testified by the defense witnesses. It was, however, after all this was considered that a sentence was passed upon him. He prayed the court to examine and understand this also.

The Public Prosecutor's reply to the legal arguments raised by the Attorney

The bandit appellants committed these crimes when the Eritrean constitution was in force.

Article 7 of the Order 27/62 of the Ethiopian Negarit Gazetta specifically mentions the laws which existed and the laws which are in force. As it was pointed out by the appellant's attorney, the law which was in force originally cannot be given any validity. Thus, the Banditry Act of 1957 under which they were charged has been effected in its appropriate place.

He talked about the law which was repealed by Art. 6 of the Penal Code, about the one cited to effect the enforcement of the law, about laws in general and about the differences between special laws and other laws in detail.

He explained that the Proclamation under which the appellants were charged was a special Proclamation and said that the law cited by the defense attorney was irrelevant to this criminal charge. He therefore prayed the Court to dismiss the appeal and to confirm to the judgment passed upon them in the High Court for he felt that the Court rendered the decision after examining the charges instituted against the appellants duly.

Court's view and examination of the document

The arguments raised by the appellants and the respondent are in brief as stated hereinabove. We shall demonstrate the condition of the witnesses from what we got in the document hereinunder.

Not only did the 1st and 2nd appellants admit to the criminal charge mentioned in No. 1(a) of the charge sheet but it was also testified against them. It has also been admitted by the appellant's attorney that they were bandits from the time they started their banditry acts till they were apprehended.

Appellant's attorney argues that the following have some merit in so far as the witnesses go.

- 1) Admission upon coercion should not stand valid.
- 2) That was testified was what they admitted and the witnesses were Policemen and judges in the magistrate court.
- 3) There was no other person who satisfactorily testified against them.
- 4) In such serious criminal charges the statement of the police or the magistrate is not enough to pass a judgment against the charged. This should also be proved by other adequate evidence. He presented these arguments in the name of all the defendants and pleaded that no judgment should be passed under the circumstances.

The 1st Prosecution witness who was the husband of the injured, in testifying on sub-No.(g) of the 8th count, said that in the midnight of the day when W/O Timar was injured, there was the 1st defendant with some other 2nd person. He testified that he has identified the 1st defendant. He also confessed that he was unable to see who the 2nd person was because of the darkness. The attorney argued that this testimony cannot be trusted as it was equally difficult to distinguish who the 1st defendant was.

It might have been that the defence attorney has forgotten, but otherwise it was proved in evidence that the 1st prosecution witness was able to distinguish and identify the 1st defendant because 1) he knew him prior to that day 2) in the mid-night of the day when his wife was injured, he saw the defendant through a fire-light which was burning in the house where the crime was committed. The defendant was asking for food then in the same house.

Appellants' attorney argued that on the day when the 1st and 2nd defendants were captured, they did not fire bullets. They were captured with their arms sleeping in the bushes. The defense attorney also argued that the allegation that these defendants fired bullets against the police was an unfounded one. The 8th prosecution witness who was there as a group leader of the police testified that it was only after the defendants began firing that the police fired and captured them.

That the defendants admitted to the crimes as charged in the rest of the counts stated above at notes 1, 2, 3, and 4 of this document with consent was testified not only by the police but also by the magistrate judges. The attorney's argument that they were forced is thus countered. We, thus reject appellants' attorney allegation that their admission was not backed by adequate testimony and that admission on the part of the charged would not be enough for passing judgment specially when the allegedly committed crime is of a serious nature such as this one. Our reason is that the testimony of the people who were victims of the danger and suffering on the various counts did accord with the admission of the defendants. Since the specific words of the witnesses are clearly stated in the document found in the High Court, we have refrained from repeating them here because reading that above would suffice for its understanding.

Since the 5th and 4th witnesses are criminals themselves and are imprisoned this court could have no faith in what they say. He, therefore has rejected their testimony.

He also argued that since no testimony was heard against Zemichael Alfe who now is the (3rd defendant, he should be acquitted. The case, however, is that according to sub-section(b) and c) of 2nd and 3rd count of the charge sheet he and his not yet captured friends carried a

rifle and other armaments and jointly fired bullets in the road called Adequala. Signore Maria Drizia Markeu was shot dead during the process of this same shooting.

Additionally, that they have injured and looted the wealth of

- 1) Paulo Marenki Franco Tirese and
- 2) Maria Antonietta Mansine was not only consentfully admitted by the defendants but was also testified by the 2nd, 3rd, 5th, 6th and 12th prosecution witnesses. Since their words of admission and the words of the testimony were similar and correlated, the court was convinced to take this as valid.

However, it is understood that his Proclamation was a special law. To avoid this sort of controversy on the Banditry Act issued in No. 3, it was after two amendments were made to it that it was proclaimed.

Since the Penal Code was in force during those days, it was decided by the Parliament of Eritrea on Tahsas 23, 1959 G.C. and was affirmed by His Imperial Majesty's representative on Ter 4, 1960 G.C. that Art. 56(2) be replaced by articles 79-83 - refer to Art. 2 of the 2nd amendment.

Since all laws of this nature were made to operate by Art. 6 of Order 27/62, we hold that the Banditry Act is still in force.

Since we were neither convinced in law nor in evidence and testimony to take the arguments raised by the attorney we have given greater credit to the legal as well as evidentiary arguments that has been raised by the Public Prosecutor.

We have thus affirmed the decision of the High Court which was rendered after close examination and analysis of the case and have dismissed the appeal.

This judgment was read and heard in the Chilot in the presence of both parties, today the 4th of July 1964.

The appellant's attorney has, however, repeatedly informed the court both orally and in writing that the words given by the appellants in the High Court under oath should be given greater weight than the words which they gave under coercion.

He has produced no evidence to prove that they were coerced. Not only did the Public Prosecutor made witnesses testify that the appellants have admitted with consent but has also produced witnesses whose testimony accorded with the admission of the appellants.

The case was examined under this condition. The attorney prayed the court to take the words of the defendants under oath for he felt that they were more important and trustworthy than the words which were alleged to have been given with consent.

Since we could not trust the words of these criminals more than the testimony of prosecution witnesses, we hold that sufficient testimony was heard against the 3rd defendant on the crimes charged.

About the Legal Arguments raised

Appellants' attorney argued that the law and Proclamation which was in force when Eritrea had a federal government was repealed after Order No. 27/62 was issued.

With the exception of the ones retained by Order No 27/62, all are repealed. Since there is no proclamation issued according to Order 27/62 rendering the Banditry Act of 1957 effective and valid, the appellants should not be punished under this Banditry Act. He also argued that as of the time that it was effected on November 15, 1962, the only law in force is Order 27/62.

The Public Prosecutor brought into light that Art. 6 of Order No. 27/62 talks about the existing laws and about laws which are in force. In line with the argument raised by the Attorney, he said that this same Order gives no value to the law enacted when the Eritrean Constitution was in force. Since Art. 7 of this same law states that until the time that they are repealed and replaced by laws to be enacted in the future all proclamations, laws, and regulations which are required for the administration shall stand valid either in part or in whole, we could not agree with the argument that the laws which are said to be necessary are specified, all laws which were in force during the federal government of Eritrea are invalid as of November 10, 1963.

Art. 6 of this same Order 27 of 1962 has proclaimed that all required laws should remain in force. The Attorney argued that unless the required laws are legally enacted, the laws, proclamations and regulations which were in force during the Eritrean federal government are all invalid. The Government has, however, felt that the Banditry Act was a necessity and has cited parts of the Act against all those who were charged for banditry.

The status of Order No. 27 of 1962 and the Banditry Act of 1957 being as explained hereinabove, one cannot say that the 1957 Proclamation which was in force during the Eritrean federal government is invalid and unnecessary.

The appellants' attorney argued that according to Art. 6 of the Penal Code of Ethiopia his clients have the right to present their choice for the law under which they should be punished. He further argued that the Penal Code was in force in the federal government of Eritrea at the time when the defendants were charged for this crime. He added that even if they are to be punished for the charged crime, they should be punished under the Penal Code of Ethiopia which would mitigate their punishment and not under the Banditry Act of 1957 which is inconsiderate and one which leaves no room for judges equity.

He also said that the Act was an emergency proclamation. It was not meant to remain in force in the future.

As it was expounded in the reply of the Public Prosecutor, Art. 6 of the Penal Code of Ethiopia which talks about the enforcement of the favourable law is referring to general laws and not to special laws.

Art 3 of the Penal Code of Ethiopia talks about special laws. It states "nothing in this Code shall effect Police regulations and special law of a penal nature."

It states that when it is not specified that these are special laws, *the basic rules of the Penal Code shall be enforced*. We could have taken the claim of the attorney had it not been that Police regulations and special laws are unaffected.

Appendix II B

Criminal Appeal No. 36/64
High Court Criminal Appeal No. 59/62
Megabit 12, 1962

Judges: Doctor Iyob Gabrechristos

Ato Berhe Sequar

Sheik Gihider Mohammed Kamil

Appellants:	1. Warassi Ekubegabr Tesfamicheal	Present
	Advocate Ato Tikabo Misgina	"
	2. Hidrimikael Woldehaimanot Hailai	"
	3. Ghilai Teweldeberhan Woldeselassie	"
Respondent:	The Public Prosecutor, Ato Mohammed Ali	"

Judgment

The facts of the case are as follows:

1. This case was initially based on a charge filed by the public prosecutor on Tikemt 21, 1962. However, since that was altered and presented before the court in a revised form on Megabit 15, 1962, the former is hereby replaced by the latter one.

The charges against the defendants are divided into the following five parts.

The three defendants were presented for violating Articles 2 and 3 of the Banditry Act, 1957 (G.C.) in that

a. the first defendant was presented for his part, from the month of Ter 1959 until his arrest on Meskerem 15 for roaming, in company with the second and third defendants as well as

with some fully-armed and still-at-large accomplices, from place to place in the Governorate General of Eritrea with the specific purpose of committing acts of violence.

b. The second defendant was presented for his part in roaming around the western lowlands and the Hamassien province of Eritrea, in company with the first and third defendants as well as with other fully-armed and still-at-large accomplices, for the specific purpose of committing crimes of violence.

c. The third defendant was charged with roaming around the western lowlands and the Hamassien province of Eritrea accompanied by the first and second defendants as well as with other accomplices still unapprehended, with the purpose of committing crimes of violence.

2. The second charge was instituted against the first defendant only. As was charged with violating the above-cited Banditry Act in that he, on Guenbot 24, 1961 at 15.03 hours, and in league with some fully-armed and as yet-unapprehended accomplices, brought a sataye and truck bus to a halt at the 58th kms. on the Asmara-Keren road and, by force and threat of force, robbed Eth. \$45.15 from the Sataye Association as well as various items and money from the passengers.

3. The third charge is also against the first defendant. The defendant was charged for contravening the above-cited Act in that he, on Guenbot 27, 1961, at 7 o'clock, in league with three bandits and other fully armed accomplices, brought, by force and threats of force, seven goods lorries to a halt, ransacked them all and ran away with the robbed watches, money and golden attractive items.

4. The fourth charge is also levelled against the first defendant. The charge against him was that he, on Hamie 17, 1961, at about 15.30 hours, in company with four of his still-at-large armed accomplices, Ordered a Sataye bus to stop at the 58th km. on the Asmara-Keren road, killed one of its passengers, Lt. Makonnen Mebrahtu, and robbed, by force and threat of force, other dassengers of their money and radios.

5. The fifth charge was against all the three defendants for their violation of Articles 2,3, 5(3) of the 1957 Banditry Act, in that they, on Meskerem 15, 1962 at 6700 hours, in company with owo armed and as yet-un-apprehended bandits lying in wait to commit armed robbery, opened fire on police commandos, and in the course of the ensuing gun-duel, the defendants were apprehended with the second defendant sustaining an injury. Weapons seized upon them included a long-barrelled rifle (Minicluir) from the first defendant, a manually-operated flover from the second defendant and a hand grenade from the third defendant. The sum of Eth. \$45.00 was also found on the body of the first defendant.

II. Upon the High Court's asking the accused as to whether they would plead guilty or not, the first defendant pleaded guilty to the first, second and third charges while pleading not guilty to other charges. Pleading not guilty to all the charges, the second and third defendants further claimed that they were forced to follow the defendant-bandits and when the police commandos opened fire on them, the bandits took to their feet leaving their weapons behind. The police erroneously thought that the weapons left behind belonged to us, whereas in fact, they were not. In an attempt to explain the charges and counter the arguments of the defendants, the public prosecutor called prosecution witnesses whose testimony was, then, taken down by the court. With the exception of the first defendant, the second and third defendants have called defence witnesses who have testified before the court.

Having heard and taken down the testimony of all witnesses, the High Court in its regular session of Tikemt 9, 1964 made and recorded the following judgment in its criminal register No. 59/62. The first defendant, Warassi Ekubegabr, who in company with other fully-armed accomplices ambushed and committed, from his jungle hide-outs, acts of terror and robbery against Commulers, and in the course of which he killed Lt. Makonnen Mebrahtu was sentenced to death by hanging for violating Articles 2,3,5 (2) (3) of the Banditry Act, 1957, and Art. 522 (1) (a) of the Penal Code.

But Hidrimikael Woldehaimanot, the second defendant and Ghilai Teweldeberhan, the third defendant, who in league with the first defendant and other accomplices still-at-large, opened fire on the police who surprised them while lying in wait and preparing to commit acts of violence and robbery against lorries on the highway, and were later apprehended along with their weapons, were pronounced guilty for contravening Articles 2 and 3 of the 1957 Banditry Act, and each was sentenced to five years of rigorous imprisonment.

3. The defendants appealed against this judgment and the record is before this court to examine to merits of the appeal.

Although the ground of appeal of the second and third defendants, as per their letters of appeal, was initially against what they considered to be the lower court's excessive award of punishment, they subsequently changed their minds at their first appearance before this court and entered the plea of not guilty to all charges against them.

(1) The first defendant through his counsel, pleaded guilty to the charge of banditry and robbery with violence but denied responsibility for the murder of Lt. Makonnen. Moreover, he claimed that the Banditry Act of 1957 was repealed by the subsequent judgment of the Supreme Imperial Court delivered on Sene 21, 1963 which appears in the Court's record No. 74/63.

He further claimed that the lower courts are required to follow, according to Article 15 of Proclamation No. 195/55, the decisions of the higher courts.

(2) Although the appellant, Warassi Ekubegabr, was neither charged nor brought to task by the public prosecutor for intentional homicide under Art. 522 (1) (a) of the Penal Code, we are amazed by the High Court's decision to convict him under that Article.

(3) Besides its blunder in convicting him under the 1957 Banditry Act, the lower court erred in finding the appellant guilty under Art. 5 (2) (3) of the Act. This is because, although the defendant was arrested with his weapon, he did deny opening fire on the police and, moreover, there were no witnesses who testified to the contrary.

(4) The public prosecutor made a statement to the effect that since the preponderance of both oral and written evidence conclusively establish that the first appellant has violated Arts. 2,3, 5 (2) (3) of the Banditry Act, 1957 as well as Art. 522 (1) of the Penal Code which make him liable for the death penalty and since Articles 2 and 3 of the Act under which the second and third defendants were prosecuted provide for an imprisonment of no less than ten years, he prayed the court to affirm the penalties imposed upon the three appellants.

(5) Having heard the arguments on both sides and examined the records, we have, in law made the following decision:

(i) By its decision to base the conviction of the first defendant upon the public prosecutor's original charge of Tekemt 21, 1962 which involved Art. 522 (1) (a), unaware of the fact that the charge was abandoned and appeared in an altered form on Megabit 15, 1962, the High Court committed a serious error in law.

(ii) If it is proved that the second and third defendants were in fact arrested along with their weapons after the shout-out with the police and if the intention was to invoke the Banditry Act of 1957, the defendants should have all been charged, convicted and sentenced to death under Art. 5 of the Act. But the public prosecutor did not institute the proceeding under Art. 5 but rather under Articles 2 and 3 of the Act. In passing the guilty verdict and sentencing the defendants to only five years imprisonment when the law calls for no less than ten years, the High Court has clearly violated the law.

a. While admitting to the Banditry charge as well as to acts of robbery and terrorism against the life and property of the population, the first defendant denied killing Lt. Makonnen. Moreover, the witnesses made the following conclusive testimony. Ordering the bus to come to a halt, the bandits, then asked the passengers to disembark. The first defendant climbed into the bus, ostensibly, for a routine check. Lt. Makonnen was, meanwhile, standing at the entrance to the bus. On his descent from the bus Lt. Makonnen and the first defendant were involved in a scuffle with the Lieutenant striking the latter with his cane while, at the same time, crying out for help. A certain Tsehaye, a teacher by profession, and police commando constable, picked up the first defendant's rifle from the ground and, after trying but failing to fire with it, ran away in possession of the rifle. In the meantime, one of the companion's of the first defendant shot and killed Lt. Makonnen. The four bandits, then, ran after the two escapees in order to recover the first appellant's rifle and returned with the same short interval later. On their return, the first defendant got hold of a stone and with the exclamatory words "this was the one who arrested me!" dashed the forehead of the deceased, and fled with the items thus robbed.

b. Even though the second and the third defendants had pleaded not guilty to the charge of banditry for eleven and six days, respectively, it was, however, testified and conclusively established by the prosecution that, at the time of their arrest flagrante delicto, both defendants were in possession of weapons: the former with a rifle and rounds of ammunition, and the latter, a hand grenade as well as a knife. In addition, they had, at time of their arrest, admitted to their captors, according to the prosecution evidence, that they were, in fact, bandits. But at no time was it

testified that they opened fire on the police. Nor was it testified that the first defendant did the same at the time of his arrest.

c. The Banditry Act of 1957 was meant for a temporary period only. It was promulgated when the Federation was in being. It cannot be denied that the present Penal Code which is in force throughout Ethiopia, contains a provision - Art. 637 - concerning banditry acts. While Arts. 2 and 3 of the 1957 Banditry Act call for the imprisonment of convicted individuals such as the second and third defendants to at least ten years, Art. 5 of the same Act provides, the reservation of the judges notwithstanding, for the death penalty against convicted individuals such as the first defendant.

d. Art. 37 of the constitution states that "[n]o one shall be denied the equal protection of the laws" while Art. 38 for its part, declares that "[t] here shall be no discrimination amongst Ethiopian subjects with respect to the enjoyment of all civil rights." In addition, Art. 54 stipulates that "[p] unishment shall be personal," while Art. 122, on the other hand, states that "[t] he present revised constitution, together with those international treaties, conventions and obligations to which Ethiopia shall be party, shall be the supreme law of the Empire, and all future legislation, decrees, orders, judgments, decisions and acts inconsistent therewith, shall be null and void."

Having, therefore, examined the records and found that the first defendant, though not responsible for the taking of human life was, however, on the run for three years robbing, and committing acts of terror and cruelty; and having, in addition, gathered from the records that the second and third defendants were on the run, respectively, for eleven and six days, and furthermore, convinced that the interest of justice would best be served and the constitution upheld if this case is examined under the provisions of the Penal Code rather than under the 1957 Banditry Act, we have, accordingly, made the following judgment.

We have found the second and third appellants guilty under Art. 637(1) (a) of the Penal Code and confirm their sentences of imprisonment passed by the lower court.

We have found the first appellant guilty under Art. 637(2) and, as such, sentence him to rigorous imprisonment for life.

This judgment is given this day of Megabit 12, 1964 by a majority decision of the court. Dissenting judge, Ato Berhe Sequar

The following is the minority opinion of the court:-

My points of disagreement with my brother justices arise from my contention that the charge under which the defendants were prosecuted and the High Court's decision, based on that charge, to convict and sentence the defendants was not an error.

Although it is common knowledge that the appellants were responsible for the commission of acts of banditry and terrorism, the Supreme Imperial Court decided by a majority vote, to consider the case under the 1957 Penal Code rather than under the 1957 Banditry Act. This was despite the fact that the defendants were prosecuted and the High Court convicted and sentenced the first appellant to death by hanging, and the second and the third defendants to five years imprisonment. This Court quashed the death penalty and commuted it to life imprisonment while convicting the second and the third defendants under Art. 637 of Penal Code in line of Arts. 2 and 3 of the Banditry Act, but nevertheless, confirming the lower court's award of punishment.

The facts of the case are as follows:

As the public prosecutor's charges and the majority opinion of the court have clearly spelt it out, the present appellants appeared before the High Court on Tikemt 21, and the court, after examining charges 1-5 preferred against them under the 1957 Banditry Act, instructed the public prosecutor to alter the sixth charge by basing it exclusively on the Banditry Act and detaching it absolutely from the Penal Code provision - Art. 522(1) (a) - covering aggravated homicide. Following the Court's instruction, the public prosecutor reframed the charge and filed it before the court, which, in turn started taking evidence on Megabite 15, 1962. Finally, when the court announced its decision, it transpired that the court failed to take note of the charge revised on Sene 15 and, basing its decision, instead, wholly on the earlier charge, found all the defendants guilty. The court, in establishing the guilt of the first appellant and sentencing him to death, singled out the fact that he took to the forest for three solid years and, in company with other accomplices still on the run, committed countless crimes of violence and terror. They roamed at leisure from place to place, plunder-

ing, looting and committing acts of violent robbery against various persons, passenger-cars and goods lorries. Moreover, on Hamle 17, 1961, at the 58th km. along the Asmara - Keren road, they brought a bus to a stop and forced the passengers to disembark. Lt. Makonnen, a police officer in civilian clothes, and one of the passengers was involved in a scuffle with first appellant who was attempting to wrest control of the former's pistol. The latter shouted out for help to other bandits whereupon, in the ensuing scuffle, one of them shot and killed the Lieutenant. In addition, the first appellant picked up a stone and, in a clearly merciless act which, only, wild animals can command, knocked the hell out of the forehead of the deceased and, eventually, made away with the items thus robbed. For his part in these atrocious crimes, the first appellant was found guilty and sentenced to death. The second and third appellants were each found guilty under Arts. 2, 3 of the aforementioned Banditry Act, and each sentenced to five years rigorous imprisonment.

As for the arguments advanced by both sides before this court, one is simply advised to refer to court records. What deserves particular attention, however, is the majority of court's opinion to accept arguments put forward by counsel for the first appellant, quash the sentence of death awarded by the lower court under the Banditry Act and sentence him, instead, to life imprisonment under the relevant provision of the Penal Code.

The honourable judges cited Arts. 37 and 38 of the constitution which state, respectively, that "[n]o one shall be denied the equal protection of the laws", and that "[t]here should be no discrimination amongst Ethiopian subjects with respect to the enjoyment of all civil rights" They also cited that part of the Art. 54 which stipulates that "punishment shall be personal", as well as Art. 122 which provides that the "revised constitutionshall be the supreme law of the Empire, and all future legislation, decrees, orders, judgments, decisions, and acts inconsistent therewith, shall be null and void." Having cited these provisions, the court passed on to examine the records and, finding that the first appellant, though not responsible for taking the life of a human being, was for three years engaged in acts of brigandage and armed robbery. Therefore, convinced that it would be both just and constitutionally valid to institute criminal proceedings against the second and third defendants under Art. 637(1)(a) of the Penal Code for their crimes of robbery and terrorism during their eleven and six days, respectively, of Banditry, that Court sentenced the second and third appellants each to five years imprisonment, and the first appellant to rigorous imprisonment for life.

Even if the honourable judges saw it fit to cite Arts. 37, 38, 54 and 122 of the constitution, it is clear that both the public prosecutor and the High Court have not, in violation of the Constitution, imputed to the defendants any criminal act which they are not alleged to have committed. Neither the public prosecutor's institution of the charge nor the High Court's judgment based thereon constitutes either a denial of the rights of the accused, or an act prejudicial to their interest, or the penalising of the accused for crimes committed by others. Hence my contention is that the mere citing of the constitutional provisions by the court is irrelevant and would serve no useful purpose.

Perhaps it may be helpful and instructive to outline the reasons for and the circumstances under which the Banditry Act was initially enacted. The Act was promulgated in 1957 (G. C.). Although the Eritrean Penal Code, formerly the Italian Penal Code, was in force when Eritrea was under Federal rule and that the penalties provided by this code are more or less the same as the ones in the present Ethiopian Penal Code, the sentence of imprisonment which Arts. 628 and 637 (1)(2)(a) of these codes, respectively, provided were, by and large, ineffective to deter the mushrooming of banditry calls in the jungles and lowlands, which brought death and destruction on life and property, while generally undermining the security of the inhabitants of the province and retarding its economic growth. Alarmed by the gravity of this fast-deteriorating situation, the Chief Executive of Eritrea, invoking Art. 14 of the Provincial Constitution, presented a draft proposal to the Eritrean General Assembly for its deliberation. And when in accordance with Art. 15 of the constitution, the Emperor's assent was secured, the Act, impregnated with sentences ranging from five year to life imprisonment as well as the death penalty, came into force in 1957. Charges have since been preferred against alleged criminals and punishments meted out in accordance with the Act.

And when Federal rule was abandoned and Eritrea was finally and fully united with Ethiopia. her mother country, Order No. 27 was published on November 15, 1962 in Negarit Gazetta No. 3 of the 22nd year. Art. 6 of the order reads as follows: "All enactments, laws, and regulations or parts thereof which are presently in force within Eritrea or which are denominated to be of federal application, to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, shall, until such time as the same shall be expressly replaced and repealed by subsequently -enacted legislation, remain in full force and effect."

It is true that in 1957 the judges of the Supreme Imperial Court were as divided in their opinions as we are at present. But since the majority opinion, then, favoured the continued application of

the Banditry Act and the Court's session over which the Vice-Afenegus, presided also unanimously confirmed that decision, the Act continued to be invoked against all those prosecuted for acts of banditry. Last year, the cases of defendants convicted under the Banditry Act were, on appeal, reversed to and examined and the sentence awarded by the lower court affirmed on the basis of the Penal Code.

The later sessions of the Supreme Imperial Court have also, by their judgements, upheld the continued enforceability of the Banditry Act, and as such, the High Court's decision to convict and sentence the present appellants on the basis of the Banditry Act was proper and not a contravention of Act. 195/55. It is time that, by failing to examine the present case on the basis of the revised charge of Megabit 15, 1962, and relying instead on the original charge of Tikmt 21, 1962 which encompassed the Banditry Act, as well as Art. 522 (1) (a) of the Penal Code, the High Court has certainly committed an obvious oversight. But the commission of this oversight could not have materially affected the outcome of the present case in that the first appellant's sentence could not have been made any more stiff. After all the revised fourth charge of Sene 15, 1962 which makes reference to the first appellant's violation of Articles 2, 3, 5, (2) (3) of the Banditry Act, also makes mention of the murder of Lt. Makonnen Mebrahtu. And irrespective of his other crimes, the court would have had no alternative but to sentence the accused to death if found criminally responsible for the latter offence. It is submitted, therefore, that the court committed no error of judgement in this regard as well. As for the award of five years imprisonment each to the second and third defendants, the judges had no alternative but to affirm this lighter punishment, even if they were by temperament inclined to hold that it is for the public prosecutor to appeal against it.

To this explanation and general outline of the reasons for my dissent and my personal opinion on the matter, would like to couple a suggestion to the effect that the records of the case be forwarded to H. E. Vice Afenegus with a view to aiding the responsible officials to find a solution to this controversial and vexing problem involving a Government's legislation.

Appendix II C

Imperial High Court
Criminal Appeal File No. 61/67
Sene 28, 1964 Eth. C. Asmara

Judges:

Ato Mahmud Nurhusen

Ato Girma Kasa

Appellants:

Gebregzi Gebre Muse et al.

Respondent:

Public Prosecutor

Judgement

Appellants are landlords and elders of the village of Sebasa in Meraguz Woreda. Sometime during the night of Tekemt 14, 1964 Eth. C teff was illegally harvested by unknown criminals from complainant Gebre Michael Gebre Ab's farm, located in the village area called Seraw. As estimated by assessors the teff was worth Eth. \$231. Having been given 15 days as required by the Act, the village elders failed to produce the criminals. They have thus violated sections 2 and 3 of the Collective Liability Act of 1960, issued during the era of the Eritrean Administration and have hence been charged as accomplices and brought before the Seraye Awraja Court.

The charge having been read, appellants did not deny the commission of the crime by unknown criminals. The public prosecutor has also produced two witnesses to support the charge. This is an appeal from the Seraye Awraja Court, imposing, pursuant to the Act, an Eth \$ 500 fine on the appellants.

Appellants prayed they should not have been convicted, because since complainant had suspected some persons whom he had reported to the police, and since appellants knew that these persons were not in the good terms with the complainant, they had witnessed to the effect that these people might possibly have committed the crime. The public prosecutor said that after the commission of the crime, the police had arrested many suspected persons. But these were released for lack of

enough evidence. Having been given time pursuant to the Act, appellants have failed to produce the criminals. Public prosecutor therefore contends that judgment given by the Seraye Awraja Court is correct and must be affirmed.

We have after examining the file recognized the teff to be worthless. We have also understood that the teff rendered useless was worth Eth. \$231, as estimated by assessors.

Nevertheless, appellants did not deny the commission of the crime within their village. We have also recognized that pursuant to the Act, they have been given 15 days to produce the criminals. But they have not performed their obligation.

This Act was enacted during the era of the Eritrean Administration. Its purpose was to deter unknown criminals in the province, who commit such crimes in the villages. Since such crimes still exist in the province, we contend that this Act must still be in force. For this reason, the appeal is not accepted. Appellants are convicted for not producing the criminals as was required by the Act. Instead, they had made suspect, innocent citizens. It is unjustifiable to convict these innocent citizens.

On the basis of the reasons stated above, we have affirmed the judgment of the Seraye Awraja Court delivered in Ter 30, 1964 Eth. C.

Copy of this judgment shall be sent to the Seraye Awraja Court.

This judgment is delivered to-day Sene 28, 1964 E. C. by Majority opinion.

The following judgment is given by the second judge Ato Woldu Berhe in dissent of the majority opinion.

Judgment

Defendants have appeared before the Adiugri Awraja Court for the violation of the Act of 1960. No. 9, which was in force during the Eritrean Administration. Defendants are elders of the village of the Sebsa. The Act is similar to the traditional "Awchachi" and "Afferzata" law. On Tekemt 14, 1964 E. C. teff was illegally harvested by unknown criminals from complainant Ato Gebre Michael Geber Ab's farm, located in the village of Seraw in Meraguz woreda. The elders of the village were given 15 days by the police to produce the criminals. Since they were not able to produce the criminals, they were collectively convicted. The elders pleaded not guilty. Complainant had produced the names of suspects before the Adiugri woreda police. When the elders were asked by the police, they said that these named suspects probably are the ones who committed the crime, since the elders knew of a quarrel between the complainant and the suspects with regards to the farm land. Since the investigation made by the police, on the suspects became abortive, they were set free. Instead defendants were fined Eth. \$500 by the Adiugri Awraja Court.

Defendants have appeared before the present court on appeal from the above decision. Even though there was no issue as to the legality of the Act, it is important to the reasons why it is contradictory to the constitution. Art. 54 of the constitution says punishment is personal. It also states that no one shall be punished except as provided by law and only after he has been convicted of an offence committed by him. Since the constitution is the supreme law of the country, any present or future law must be consistent therewith. However, Order No. 27/55, Art. 6 that, all enactments, laws and regulations or parts therefore which are presently in force within Eritrea or which are denominated to be of federal application, to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, shall, until such time as the same shall be expressly replaced and repealed by subsequently enacted legislation, remain in full force and effect, and existing administrations shall continue to implement and administer the same under the authority of the Imperial Ethiopian Government. The order is justifiable, because unless the laws and regulations which are in force are replaced by new ones, the organization and condition of the administration will suffer. But by the power given to them, the executive departments must beforehand exclude those laws and regulations which conflict with the constitution.

Let us go back to the argument raised by the appellants. The preamble of the Act of July 13, 1960, enacted during the era of Eritrean Administration, says, "such wilful damages goes unpunished in rural areas by reason of the refusal of witnesses to inform the police." If this is the spirit of the Act, the elders like the private complainant have cooperated by pointing out possible suspects. Once they have shown this spirit of cooperation by pointing out the suspects, it is then absolutely illegal to expect what is beyond their capacity.

In my opinion, the judgment delivered by the Adiugri Awraja Court on case No. 13/64, Tahsas 1, 1964 E. C. is unjustifiable. On this ground, I deliver the judgment of the minority that defendants be set free. This judgment is delivered on Sene 28, 1964 Eth. C.

In order to make known this dissenting opinion, I think the honorable president of the High Court should be presented with it.

በፒተር : ዊንሺፕ ። **

የእንዲሁትሪ : ንብረት : መብትን : የሚመለከት : አንድ : ልዩ : ሕግ : እንደ
ሚታወቅ : እ.አ.አ. የ፲፱፻፷፰ : የንግድ : ሕግ : ቢያመለክትም : እንኳ : የኢትዮጵያ :
ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት : ይህንን : ሕግ : አላወጀም ፤ እንዲሁም : ከተረቀቀው :
የንግድ : ምልክት : በስተቀር : ተስማሚ : የሆነውን : ረቂቅ : ሕግ : አላዘጋጀም ።¹
ሆኖም : ሠፊ : የሆነ : ሕግ : ያለመኖር : ያስከተለው : ታላቅ : ጥፋት : የለም ፤ እስከ :
ቅርብ : ጊዜ : በኢትዮጵያ : የተፈጠሩት : ወይም : ከጥቅም : ላይ : የዋሉት : የንግድ :
ምልክቶች : እና : የእንዲሁትሪ : ፍልሰማዎች : ቁጥር : በጣም : ጥቂት : ነበር ። በተጨ
ማሪም : ልዩ : ልዩ : የሕግ : አስተሳሰቦች : መጥተው : አሁንም : ቢሆን : ጥቂት : ሰዎ
ችን : የንግድ : ምልክቶችንና : በኢንዱስትሪ : በኩል : የሚገኙትን : የተፈለሰሙ :
ጥበቦች : እንዲጠበቁ : ለማድረግ : ይቻላል ።² ነገር : ግን : የእንዲሁትሪ : መብትንና :
እንዲሁም : በንግድና : በእንዲሁትሪ : ሚኒስቴር : በሚገኘው : በንግድ : ምልክትና :
በእንዲሁትሪ : ባለቤትነት : መዝገብ : እንዲመዘገብ : የሚጠይቁ : ማመልከቻዎችና :
የእንዲሁትሪ : ባለሀብትነትን : የሚመለከቱ : ክሶች : እየበዙ : ስለሄዱ : መንግሥቱ :
አስፈላጊ : የሆነውን : የእንዲሁትሪ : ንብረት : ባለሀብትነት : ሕግ : በዝርዝር : ለማ
ውጣት : ማሰብ : አለበት ። በዚህ : ጽሑፍ : ለማሳየት : የምንፈልገው : ምንም : እንኳ :
አንዳንድ : ክፍሎች : በእንዲሁትሪ : በኩል : የፈለሰሙትን : ጥበቦች : ለመጠበቅም :
ቢችሉ : በአሁኑ : ጊዜ : ያለው : የሕግ : ምስቅልቅል : አዲስ : ሕግ : ወጥቶ : እንዲያ
ብራራው : እንደሚያስፈልግ : ነው ። ይህንንም : ዓላማ : ከግቡ : ለማድረስ : የሚያስ
ችለው : ከሁሉ : የተሻለው : ዘዴ : ከአሥራ : ሁለት : ዓመት : በፊት : የንግድ : ሕጉ : ያመ
ለከተውን : ሰፊ : የሆነና : ሁሉን : የሚያመለክት : ሕግ : ማዘጋጀትና : ማወጅ : ነው ።

፩. ዓለም—አቀፍ : (ኢንተርናሲዮናል) : ውሎች ።

በኢትዮጵያ : ውስጥ : ለሚገኙ : የእንዲሁትሪ : ንብረት : መብቶች : ምንጭ : የሚ
ሆኑ : የዓለም—አቀፍ : ውሎች : ናቸው ። በአሁኑ : ጊዜ : ግን : በቀጥታ : እንዲሁ
ትሪ : ንብረት : መብቶችን : የሚመለከተው : በዩናይትድ : ስቴትስ : እና : በኢትዮጵያ :
መካከል : የተፈፀመው : የወዳጅነትና : የኤኮኖሚ : ግንኙነት : ውል : ብቻ : ነው ።³
የዚህ : ውል : አንቀጽ : ፱ : ንዑስ : አንቀጽ : ፪ : እንደሚለው :—

* ገጽ : ፪፻፳፫ : ላይ : የሚገኘው : የምግድ : ክስና : ገጽ : ፪፻፴፩ : ላይ : የሚገኘው : የንግድ : ምልክት :
ክስ : ተመልክት ።

** በቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋክልቲ : አስተማሪ : ነበሩ ።

1. እንደ : እንግሊዘኛው : ትርጉም : ከሆነ : የንግድ : ሕጉ : ቁጥር : ፻፵፰ : ንዑስ : ቁጥር : ፪ : “የእንዲሁ
ትሪ : ንብረት : ባለቤትነት : በልዩ : ሕግ : ይደነገጋል” ይላል ። የአግርኛውና : የፈረንሳይኛው : ትር
ጉሞች : ግን : በይበልጥ : አስተካክለው : የሚናገሩት : ስለ : “እንዲሁትሪ : ንብረት : ባለቤትነት :
ላይሆን : ስለ : “እንዲሁትሪ : ሀብት :” ነው ።
2. ኢ.ኤፍ. ጎልድበርግ : “የንግድ : ልዩ : ምልክት : በሕግ : ስለመጠበቅ” : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሔት :
፳ኛ : መጽሔት : በ፲፱፻፷፩ : ዓ.ም. : ገጽ : ፻፩—፻፳፱ : እና : ከበታች : በሦስተኛው : ክፍል : ስለተፈ
ለሰሙ : ጥበቦች : አጠባበቅ : የገለጹትን : ልዩ : ልዩ : አስተሳሰቦች : ይመለከታል ።
3. የዩናይትድ : ስቴትስ : የውጭ : ጉዳይ : ሚኒስቴር : ትሪቲስ : ኤንድ : አዘር : ኢንተርናሽናል : አክትስ : ተከ
ታታይ : እትም : ፪፲፭፻፷፩ : ከዚህ : ዓለም : አቀፍ : ስምምነት : ጋር : ተያይዞ : የሚመጣው : የመጀመ
ሪያው : ችግር : ስምምነቱ : ያለሌላ : ሕግ : ከሥራ : ላይ : ሊውል : ይችላልን : የሚለው : ጥያቄ : ነው ።

የሁለቱ ሀገሮች ሁለቱም ስርዓቶች ለግብር ለላቸው ሕጎች ስሙ ለረታ ምዝገባና ሌሎች ፎርማሊቲዎችን አሟልተው ከተገኙ በሌላው ሀገር በሚጠቀሙባቸው የግል ፍልስግ ጥበቦች የንግድ ምልክቶችና የንግድ ስሞች በቂ የሆኑ ጥበቃ ይሰጣቸዋል።⁴

በዚህ አንቀጽ ስሙ ለረታ የዩናይትድ ስቴትስ ሁለቱም ስርዓቶች ለክፍል ለንደ ሊትዮጵያውያን የወንጀልና የፍትሐብሔር ክስ ለንደ ለረታ (የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር ፪፻፶፯ የንግድ ሕግ ቁጥሮች ፪፱፪—፪፱፬ የወንጀልና መቅጫ ሕግ ቁጥሮች ፮፻፸፫ ለና ፮፻፸፬(፩) ይመለከታል)።⁵ ደግሞ በተጨማሪ ሌሎች የእንዳስትሪ ንብረቶችን መብት አውቆ የተላለፈ በወንጀልና መቅጫ ሕግ ፮፻፸፬(፪) ስለ“እንዳስትሪ ንድፎችና ሥዕሎች ወይም በምስክር መዝገብ ላይ የተጻፉ ወይም ባገር ደንቦች ወይም በኢንተርናሲዮናል ስምምነት በሚገባ የተጠበቁትንና የተመዘገቡትን ከዕውቀት የመነጨ ጥበቦችን ወይም የተመሰከረላቸውን የሥራ ዓቅዶች የተከለከለውን ሥራ የሠራባቸው”⁶ ይቀጣል።

የዩናይትድ ስቴትስ ለና የሊትዮጵያ ዓለም—አቀፍ ውል አንዳንድ የትርጉም ችግሮችን አስከትሏል። ለምሳሌ በእንዳስትሪ በኩል የተፈለሰው ጥበቦችን የሚያስከብሩ ሕጎችን ባላዘጋጀበትና ባላወጀበት ጊዜ ሊትዮጵያ በውሉ ሥር ያለባትን ግዴታ ማለት ለአሜሪካ ዜጋዎችና ኩባንያዎች “አጥጋቢ ጥበቃ” አድርጋለች። ለማለት ይቻላል ወይ? አንድ ሰው አንቀጽ ፱ ንዑስ አንቀጽ ፪ን ከሥራ ላይ ለማዋል ሌላ ሕግ አያስፈልገውም፤ ስለዚህም በፍትሐብሔር ክስ ሊከበር የሚችል የንብረት መብት ያስገኛል። ካላለ በስተ

ይህም አንቀጽ ፱ ንዑስ አንቀጽ ፪ ለአሜሪካ ዜጎች በሊትዮጵያ ውስጥ መብቶችን ይሰጣቸዋል። ማለት ነው ወይስ የሊትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት መብቶችን ለመፍጠር የሚያስፈልጉትን የሀገር ውስጥ ሕጎች ለማወጅ ተስፋ ሰጥቷል። ማለት ነው? ለምሳሌ የሀገር በተፈለሰው ጥበብ ላይ አንቀጽ ፱ ንዑስ አንቀጽ ፪ በሊትዮጵያ ውስጥ የንብረትነት መብት ይሰጣል። ማለት አንድ የአሜሪካ ዜጋ የፈለሰውን ጥበብ በፍትሐብሔርና በወንጀል ክስ ለማስከበር ይችላል? የንብረት መብት ከሰጠ ከተሻሻለው ሕግ—መንግሥት አንቀጽ ፱ ንዑስ አንቀጽ ፪ ለሥርዓቱ የሚመለከቱ ዓለም አቀፍ ውሎችና እንዲሁም የዓለም አቀፍ ስምምነቶች በንጉሠ ነገሥቱ ከመጽደቃቸው በፊት ምክር ቤቱ እንዲስማማባቸው ያዛል። የእንዳስትሪ ባለቤትነት መብቶች ሞኖፖሊን ይመለከታሉ። ከተባለ የተባለው ችግር ሊመጣ ይችላል። አሁን የምንነጋገርበት ዓለም አቀፍ ውል ግን የፀደቀው የተሻሻለው ሕግ—መንግሥት ከመታወጁ በፊት እ.አ.አ. በጥቅምት ፳፣ ፲፱፻፶፫ ነው። ስለዚህም ፖርላማው እንዲስማማበት ባይጠየቅም እንኳ ፍርድ ቤቶችም ሆኑ ተርጓሚዎች ውሉን በሥራ ላይ እንዲውል ማድረግን ቀጥለዋል። እበራ ጀምበሬ “በሊትዮጵያ ውል የመዋዋል ሥልጣንና የውል የበላይ ሕግነት” የሊትዮጵያ ሕግ መጽሔት ፯ኛ መጽሔት እ.አ.አ. (፲፱፻፸፫) ፲ጽ ፲፻፸፩—፱፻፯ ይመለከታል። የንብረት መብት ካልተፈጠረ ግን በዓለም አቀፍ ውል ምክንያት የሚመጣውን ግዴታ የንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት አሟልቷል?

4. በዚህ አንቀጽ ሥር የሚመጡት የተፈለሰው ጥበቦች የንግድ ስሞችና የንግድ ምልክቶች ብቻ መሆናቸውን ያስታውሷል። እንደንድፎች ለና እንደሞዴሎች ያሉት የሌሎቹ የእንዳስትሪ ዓይነቶች ጥበቃ በውል ሰጭውና በውል ተቀባይ ሥልጣን ሥር ተትተዋል።
5. አንቀጽ ፱ ንዑስ አንቀጽ ፪ ያለሌላ ሕግ ከሥራ ላይ ለመዋል ይችላል። ከተባለ አንድ የአሜሪካ ዜጋ ወይም ኩባንያ በውድድር ላይ ላይሆን የንግድ ስሙን ወይም የንግድ ምልክቱን በሊትዮጵያ ለማስከበር ይችላል ይሆናል።
6. “በኖሩት የዓለም አቀፍ ስምምነቶች የተጠበቀ” የሚለው አነጋገር ችግር ይፈጥር ይሆናል። የዓለም አቀፍ ውል ያለሌላ ሕግ ከሥራ ላይ ለመዋል አይችልም። ከተባለ በእንዳስትሪ በኩል የሚፈለሰው ጥበቦችን ይጠብቃል። ለማለት ይችላል? ዓለም አቀፍ ውሉ በእንዳስትሪ በኩል የተፈለሰው ጥበቦችን ይጠብቃል። ካልተባለ የወንጀልና መቅጫ ሕግ ቁጥር ፮፻፸፬

ቀር፡ “አጥጋቢ፡ ጥበቃ”፣⁷ የሚለው፡ ቃል፡ ጠበቅ፡ ብሎ፡ ቢተረጎም፡ እንኳ፡ ለአንድ፡ የተፈለሰመ፡ ጥበብ፡ የፍትሐብሔር፡ መፍትሔ፡ ስለማይሰጥ፡ የኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ አጥጋቢ፡ ጥበቃ፡ በሕግ፡ ለመስጠት፡ አልቻለም፡ ሊያሰኝ፡ ይችላል። የዩናይትድ ስቴትስ፡ መንግሥት፡ ይህን፡ ጥያቄ፡ ባያነሳም፡ ወይም፡ አንድ፡ ሰው፡ በግሉ፡ ይህ፡ የዓለም—አቀፍ፡ ውል፡ የሚያስከትለውን፡ ግዴታ፡ በክስ፡ ለማስከበር፡ ባይችልም፡ ለኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ የሚሻለው፡ የዲፕሎማቲክ፡ ቀስቃሽነትን፡ ሳይጠብቅ፡ ኢትዮጵያውያንን፡ ሆነ፡ የውጭ፡ ሀገር፡ ሰዎችን፡ የሚጠብቅ፡ የሀገር ውስጥ፡ ሕግ፡ ማውጣት፡ ነው።

ከአንቀጽ፡ ፱፡ ንዑስ፡ አንቀጽ፡ ፪፡ ጋር፡ ሊነሣ፡ የሚችለው፡ ሌላ፡ ችግር፡ “ምዝገባንና፡ ሌሎች፡ ፎርማሊቲዎችን፡ የሚመለከቱ፡ ሕጎችና፡ ደንቦች፡ ካሉ”፡ የሚለው፡ ሐረግ፡ ነው። በአሁኑ፡ ጊዜ፡ ኢትዮጵያ፡ ምዝገባን፡ የሚመለከት፡ በአግባቡ፡ መሠረት፡ የወጣ፡ ሕግ፡ የላትም። ሆኖም፡ የንግድና፡ እንዲሁ፡ ሚኒስቴር፡ በውስጥ፡ ደንብ፡ የሚተዳደሩ፡ የንግድ፡ ምልክትና፡ የእንዲሁ፡ ባለቤትነት፡ መዛግብት አለው።⁸ አንድ፡ አሜሪካዊ፡ የውስጥ፡ ደንቦቹ፡ አግባብ፡ ባለው፡ ሁኔታ፡ የወጡ፡ ሕጎች፡ አይደሉም፡ በማለት፡ እነዚህ፡ ሕጎች፡ የሚያዙትን፡ ሥነ—ሥርዓት፡ ሳያሟላ በእንዲሁ፡ በኩል፡ የፈለሰመውን፡ አንድ፡ ጥበብ፡ ክስ፡ በማቅረብ፡ ሊያስከበር፡ ይችላል፡ ወይ? የንግድ፡ ምልክቶችን፡ በሚመለከት፡ አንድ፡ ክስ፡ ላይ፡ የኢትዮጵያ፡ ጠቅላይ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ስለንግድ፡ ምልክቶች፡ እንዲህ፡ ብሏል፡ “አንድ፡ ሰው፡ መብቱን፡ ለማስጠበቅ፡ በጊዜው፡ ከሥራ፡ ላይ፡ ባለው፡ ደንብ፡ መሠረት፡ በመጀመሪያ፡ ማስመዘገብ፡ አለበት።”⁹ ስለዚህም፡ የተሻለ፡ የሚመስለን፡ የአሜሪካ፡ ዜጋዎች፡ ወይም፡ ኩባንያዎች፡ በውስጥ፡ ደንቦቹ፡ መሠረት፡ በንግድና፡ የእንዲሁ፡ ሚኒስቴር፡ መመዘገባቸው፡ ነው። የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፯፻፸፬(፪)፡ በእንዲሁ፡ በኩል፡ የተፈለሰመው፡ ጥበቦችንና፡ ሌሎችም፡ የእንዲሁ፡ ንብረት፡ መብቶች፡ እንዲመዘገቡ፡ ያዛል።¹⁰

(፪)፡ አስፈላጊነቱ፡ ለምንድን፡ ነው? እዚህ፡ ለማሳየት፡ የምንፈልገው፡ ይህ፡ ቁጥር፡ ፯፻፸፬(፪)፡ አንድ፡ አንቀጽ፡ ፱፡ ንዑስ፡ አንቀጽ፡ ፪፡ ያሉትን፡ የዓለም—አቀፍ፡ ውሎች፡ ከሥራ፡ ለማዋል፡ የወጣ፡ የሀገር፡ ውስጥ፡ ሕግ፡ መሆኑን፡ ነው።

7. ማንም፡ መንግሥት፡ ያወጣውን የሀገር፡ ውስጥ፡ ሕግ፡ የዓለም፡ ሰላም፡ እንደሚጠባበቅበት፡ ነው፡ እያለ፡ ስለሚሠጋ፡ ይህ፡ ሐረግ፡ ጠበቅ፡ ብሎ፡ መነበብ፡ አለበት። ስለዚህ፡ የሚያዘው፡ በሕግ፡ ጥበቃን፡ ብቻ፡ የሚለይ፡ የሥነ—ሥርዓት፡ ሽክም፡ እንዳይኖር፡ ነው፡ ተብሎ፡ መተርጎም፡ አለበት።
8. ከበታች፡ በክፍል፡ አራት፡ የተገለፀውን፡ ይመለከታል።
9. ከላሽ፡ አዛነው፡ ዓለሜ፡ ተከላሽ፡ ሲንጀር፡ የሰፈት፡ መኪና፡ ሃላፊነቱ፡ የተወሰነ፡ ኩባንያ (የፍትሐብሔር፡ ይግባኝ፡ መዝገብ፡ ቁጥር፡ ፳፻፶፯/፶፮)፡ የኢትዮጵያ፡ ሕግ፡ መጽሔት፡ ፪ኛ፡ መጽሐፍ፡ (፲፱፻፳፮፡ እ.አ.አ.)፡ ገጽ፡ ፪፻፯—፪፻፲፱፡ ክፍርድ፡ ቤቱ፡ አስተያየቱ፡ ጋር፡ ብንስማማም፡ ባንስማማም መመዘገብ፡ ስለባለቤትነትና፡ ስለምልክቱ፡ አጠቃቀም፡ ለሕዝቡ፡ በማስታወቅ፡ በኩል፡ ጠቃሚ፡ አገልግሎት፡ አለው።
10. አላይ፡ ባለው፡ ክፍል፡ የተነገረው፡ በምንም፡ ዓይነት፡ በቂ፡ አይደለም። የተለዩ፡ አንዳንድ፡ ድርጊቶችን፡ ብንወስድ፡ ተጨማሪ፡ ችግሮች፡ ያጋጥሙናል። ለምሳሌ፡ አንድ፡ ሰው፡ በኢትዮጵያ፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ምልክት፡ ካስመዘገበ፡ በኋላ፡ ሌላ፡ ሰው፡ ደግሞ፡ ተመሳሳይ፡ ወይም፡ አንድ፡ ዓይነት፡ የሆነ፡ ምልክት፡ በአሜሪካ፡ ቢያስመዘገብ፡ ምን፡ ይሆናል? በትክክል፡ ባልሆነ፡ የውድድር፡ ክስ፡ ላይ፡ ሲቀርብ፡ የሚችለው፡ ነጋዴው፡ “አውነተኛ፡ የንግድ፡ አሠራር፡ ተጠቅሟል፡ ወይስ፡ አልተጠቀም?” (የንግድ፡ ሕግ፡ ቁጥር፡ ፻፴፫(፩))፡ የሚለው፡ ስለሆነ፡ አስቀድሞ፡ የተደረገ፡ ማስመዘገብ፡ አመልካች፡ መሆን፡ የለበትም። ተመሳሳይ፡ ከሆኑ፡ ዕቃዎች፡ ጋር፡ ተያይዞ፡ በአብዛኛው፡ የዓለምክፍል፡ ምልክቱ፡ የታወቀ፡ ከሆነ፡ በአሜሪካ፡ ክስ፡ የሚያቀርበው፡ ከላሽ፡ የተከላሹ፡ ሥራ፡ ይህን፡ ጥቂትን የሞራል፡ መለኪያ፡ እንደማያሟላ፡ ለፍርድ፡ ቤቱ፡ ማሳየት፡ ይችላል።

እንደነዚህ ፡ ካሉት ፡ ችግሮች ፡ በስተቀር ፡ አንቀጽ ፡ ፱(፪) ፡ ግልጽ ፡ ነው ፤ ማለትም ፡ የአሜሪካ ፡ ዜጎች ፡ ወይም ፡ ኩባንያዎች ፡ በአንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ በእንዲሁ ትሪ ፡ በኩል ፡ የፈጠሯቸውን ፡ በተለይም ፡ በእንዲሁ ትሪ ፡ በኩል ፡ የፈለሰሟቸውን ፡ ጥበቦች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ለማስከበር ፡ ሲችሉ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ግን ፡ የእንዲሁ ትሪ ፡ መብቶች ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ ስላላወጡ ፡ ማስከበር ፡ አይችሉም ፡ ማለት ፡ ነው ። በእንዲሁ ትሪ ፡ በኩል ፡ አንድ ፡ ጥበብ ፡ ለመፈለስም ፡ የሚችሉት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ጥቂት ፡ ስለሆኑ ፡ በዓለም ፡ አቀፍ ፡ ውሎች ፡ በእንዲሁ ትሪ ፡ በኩል ፡ የሚገኙትን ፡ ጥበቦች ፡ በመጠበቅ ፡ ቴክኔዎሎጂ ፡ ወደሀገራ ፡ እንዲገባ ፡ ለማበረታታት ፡¹¹ አሁን፣ ያለውን ፡ አድላዊ ፡ ሁኔታ ፡ (የያንዳንዱን ፡ የዓለም—አቀፍ ፡ ውል ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ እንዲያልፍ ፡ ማድረጉ ፡ የሚያመጣውን ፡ ችግር ፡ እንኳ ፡ ሳናነሳ) ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ የእንዲሁ ትሪ ፡ ንብረት ፡ አዋጅ ፡ እያዘጋጀና ፡ ለፓርላማው ፡ እያቀረበ ፡ የእንዲሁ ትሪ ፡ ንብረት ፡ መብቶች ፡ የሚያስከትለውን ፡ ችግር ፡ እንዲያስወግድ ፡ ሲያበረታታ ፡ ይገባል ። ይኸውም ፡ አዋጅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ሥራውን ፡ ለሚያካሄዱ ፡ ሁሉ ፡ መሥራት ፡ አለበት ።

፪. የኤርትራ ፡ ሕግ ።

ኤርትራ ፡ በጠላት ፡ እጅ ፡ በነበረችበት ፡ ጊዜ ፡ የቅኝ ፡ ግዛት ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ የንግድ ፡ ምልክትን ፡ የተፈለሰሙ ፡ ጥበቦችን ፡ እና ፡ ንድፎችን ፡ የሚጠብቁ ፡ ሕጎች ፡ አውጀው ፡ ነበር ።¹²

እ.አ.አ. በ፲፱፻፶፪ ፡ በወጣው ፡ የኤርትራ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፮ ፡ መሠረት ፡ እነዚህ ፡ የኢጣልያ ፡ ሕጎች ፡ በፌዴሬሽን ፡ ግዛት ፡ ሥር ፡ በሆነችው ፡ በኤርትራ ፡ ላይ ፡ መሥራታቸውን ፡ እንዲቀጥሉ ፡ አድርጓል ።¹³ እ.አ.አ. በመጋቢት ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ እንኳ ፡ በኤርትራ ፡ ያለው ፡ የዐቃቤ ፡ ሕጉ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ምንም ፡ መሻሻል ፡ ሳያስፈልጋቸው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለመቀጠል ፡ እንደሚችሉ ፡ ተናግሯል ።¹⁴ ባሁኑም ፡ ጊዜ ፡ ቢሆን ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ የሚገኘው ፡ የንግድና ፡ የእንዲሁ ትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ የጠቅላይ ፡ ግዛቱ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በኢጣልያ ፡ ሕጎች ፡ መሠረት ፡ በንግድ ፡ ምልክትና ፡ በእንዲሁ ትሪ ፡ ባለቤትነት ፡ መዛግብት ፡ ለማስገባት ፡ አዳዲስ ፡ ማመልከቻዎችን ፡ ይቀበላል ።¹⁵

11. የተባበሩት ፡ መንግሥታትን ፡ የኤኮኖሚና ፡ የኅብረ—ሰብ ፡ ጉዳይ ፡ ክፍል ፡ ዘ ፡ ርል ፡ አፍ ፡ ፓተንትስ ፡ ኢን ፡ ዘ ፡ ትራንስፈር ፡ አፍ ፡ ቴክኒዎሎጂ ፡ ቴ ፡ ዴቨሎፕሜንት ፡ ካንትሪይስ ፡ (እ.አ.አ. ፡ ፲፱፻፷፬) ፡ እና ፡ ዩናይትድ ፡ ቢሩ ፡ ፎር ፡ ዘ ፡ ፕሮቴክሽን ፡ አፍ ፡ ኢንቴሌክቸዋል ፡ ፕሮፕርቲቲ (ቢ.አይ.አርፒ.አይ) ፡ ሞዴል ፡ ሎው ፡ ፎር ፡ ዴቨሎፕሜንት ፡ ካንትሪይስ ፡ አን ፡ ኢንቬንሽንስ ፡ (እ.አ.አ. ፡ ፲፱፻፷፩) ፡ ገጽ ፡ ፲፯ ፡ ይመለከታል ።

12. በኤ.ግራ ፡ የታተመ ፡ ማንዋል ፡ ዲ.ሲ.ጆላዚየን ፡ ዲላኮሎንያ ፡ ኤርትራያ ፡ ፩፣ ፡ መጽሐፍ ፡ (በ፲፱፻፲፬ ፡ እ.አ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፻፵—፻፵፮ ።

13. አንቀጽ ፡ ፶፮(፩) ፡ “በሚያዝያ ፡ ፲፱፻፵፩ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የነበሩት ፡ ሕጎችና ፡ ደንቦች ፡ እንዲሁም ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚያውላቸው ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ካልሻሯቸው ፡ ... ያልተሻሻሉትና ፡ ያልተሻሻሉት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዳሉ ፡ ይቀጥላሉ ።” ይላል ። ሕገ—መንግሥቱን ፡ የኤርትራው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ እ.አ.አ. ሐምሌ ፡ ፲ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ተቀብሎታል ፤ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትም ፡ እ.አ.አ. ነሐሴ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ አጽድቀውታል ።

14. በኤርትራው ፡ የጠቅላይ ፡ ዐቃቤ ፡ ሕግ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ እ.አ.አ. በመጋቢት ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ የተዘጋጀ ፡ ማስታወሻ ፡ (ያልታተመ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ እንስቲትዩት ፡ እ.አ.)

15. ከአቶ ፡ የሐንሰ ፡ ብርሃኔ ፡ የአሥመራው ፡ የንግድ ፡ የእንዲሁ ትሪና ፡ ቴሪዝም ፡ ሚኒስቴር ፡ ቅርንጫፍ ፡ አጠቃላይ ፡ ዲሬክተር ፡ ጋር ፡ እ.አ.አ. በየካቲት ፡ ፩ ፡ ፲፱፻፸፩ ፡ የተደረገ ፡ መጠይቅ ።

የኤርትራን : በፌዴሬሽን : መተዳደር : ያስቀረው : ትዕዛዝ : ቁጥር : ፳፯ : እ.አ.አ
 በ፲፱፻፷፪¹⁶ ከወጣ : ወዲህ : ግን : የነዚህ : ሕጎች : ሥራ : ላይ : መዋል : በተለይም :
 ለመመዝገብ : የሚጻፉትን : ማመልከቻዎች : መሻር : አለመሻር : አጠራጣሪ : ሆኗል ።
 የነዚህ : ሕጎች : በሥራ : ላይ : መዋል : መቻላቸው : አጠራጣሪ : ከሆነ : በዚያው :
 መጠን : አስመዘጋቢዎቹ : ለማግኘት : የሚሹት : የተፈለሰው : ጥበቦች : መጠበቅ :
 ፈርሰዋል : ማለት : ነው ።

ትዕዛዙ : በ፲፱፻፷፪ : ሲወጣ : የነበረው : የሕጎቹ : መፍረስና : ያለመፍረስ : ጥር
 ጣሬ : የተፈጠረው : ከትዕዛዙ : አንቀጽ : ፮ : ላይ : ለመመሥረት : በሚችሉት : የተ
 ለያዩ : አተረጓጎሞች : ነው ።¹⁷ አንቀጽ : ፮ : “እስካሁን : የነበረው : አስተዳደር : እን
 ዲቀጥል : የሚያስፈልግ : ከሆነ” : በዚያን : ጊዜ : የነበሩት : ሕጎች : ሁሉ : ተለይተው
 እስኪሻሩ : ድረስ : በሥራ : ላይ : ይውላሉ : ይላል ። ባንድ : በኩል : በፊት : የነበሩት :
 የኤርትራ : ሕጎች : በሥራ : ላይ : እንዳሉ : ለመቀጠል : የሚችሉት : የጠቅላይ : ግዛቱ :
 የግል : አስተዳደር : አስተዳደሩ : እንዳይፈርስ : ለማድረግ : ወይም : በትዕዛዙ : አን
 ቀጽ : ፬ : እና : ፭ : የተሰጡትን : መብቶች : ለመጠበቅ : አስፈላጊ : ሲሆን : ብቻ :
 ነው : ብሎ : ለመከራከር : ይቻላል ።¹⁸ በሌላ : አነጋገር : ትዕዛዙን : በጠቅላላ : ስን
 መለከት : አንቀጽ : ፮ : የወጣው : ሁሉም : የንጉሠ : ነገሥቱ : ተወላጆች : በአንድ :
 ዓይነት : ሕግ : እንዲተዳደሩ : በማሰብ : አንድ : ዓይነት : የሆነ : አጠቃላይ : ሕግ : ለመመ
 ሥረት : ነው : ለማለት : ይቻላል ። በሌላው : በኩል : ደግሞ : የትዕዛዙ : ዓላማ : አንድ
 ዓይነት : የሆነ : አጠቃላይ : ሕግ : በሀገሪቷ : ለመፍጠር : ሳይሆን : በፌዴሬሽኑ :
 ውስጥ : ያሉትን : አንዳንድ : የአስተዳደር : ውዝግቦች : ለማስወገድ : ነው ፤ ማለትም :
 አንቀጽ : ፬ : ፭ : እና : ፮ : የወጡት : የትዕዛዙ : በሥራ : ላይ : መዋል : የተሰጡትን :
 መብቶች : ሆነ : እንዲሁም : የነበሩትን : ሕጎች : እንዳያደናቅፍ : ለማድረግ : ነው :
 ብሎ : መከራከር : ይቻላል ።¹⁹

16. የኤርትራ : በፌዴሬሽን : መተዳደር : መቅረትና : የኤርትራ : ከኢትዮጵያ : ጋር : በአንድ : ሕግ : ሥር :
 የመተዳደር : ትዕዛዝ : እ.አ.አ. ፲፱፻፷፪ : ቁጥር : ፳፯ : ነጋሪት : ጋዜጣ : ፳፻፵ው : ዓመት : ቁጥር : ፬ =

17. ለተባለው : አግባብነት : ያለው : የቁጥር : ፮ : ክፍል : እንዲህ : ይላል : “የታወጁ : ውሳኔዎች : ሕጎ
 ችና : ደንቦች : ወይም : የነዚህ : አንዳንድ : ክፍሎች : ባሁኑ : ጊዜ : በኤርትራ : በሥራ : ላይ : የዋሉ :
 ከሆነ : ... እስካሁን : የነበረውን : አስተዳደር : ማስቀጠል : አስፈላጊ : እስኪሆኑ : ድረስ : ወደፊት :
 በሚመጡ : ሕጎች : በግልጽ : እስኪተኩ : ድረስ : በሙሉ : በሥራ : ላይ : ይቀጥላሉ ። እንዲሁም : እነ
 ዚህን : ከሥራ : ላይ : ሲያውል : የነበረው : አስተዳደር : በኢትዮጵያ : ንጉሠ : ነገሥት : መንግሥት :
 ሥር : ሆኖ : ሥራውን : ይቀጥላል ።”
 ለተለያዩ : አተረጓጎሞች : ለምሳሌ : ያህል : አር.ሢ.ሚንሰ : “እ.አ.አ. ፲፱፻፷፮ : የኤርትራ : የሠራተኛ :
 አቀጣጠር : አዋጅ : ባሁኑ : ጊዜ : ያለው : አዳም” ፤ የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሐፍ : ፮ኛ : መጽሐፍ :
 (፲፱፻፷፰ : እ.አ.አ.) : ገጽ : ፻፳፫—፻፴፯ : በገጽ : ፻፳፯—፻፳፰ : ላይ ፤ ጄ : ሻንደርሊንደን፤ኢንትሮደክሲ
 የን : ኡ : ድዋ : ሊትዮፒ : ሞዴርን : (፲፱፻፸፩ : እ.አ.አ.) : ገጽ : ፯—፰.

18. ትእዛዙ : እስከ : ወጣበት : ማለት : እስከ : እ.አ.አ. ህዳር : ፲፮ : ፲፱፻፷፪ : ድረስ : በኢጣሊያዊያን : ሕግ :
 መሠረት : የተሰጡ : የእንዳስትሪ : ንብረት : መብቶች : በትዕዛዙ : ቁጥር : ፬ : መሠረት : የተጠበቁ :
 መብቶች : ስለሆኑ : በኤርትራ : የንግድ ፤ የእንዳስትሪና : ቱሪዝም : መሥሪያ : ቤት : (“በሥራ፣ ላይ :
 የቆየው : አስተዳደር”) : የእንዳስትሪ : ንብረት : መዝገቦችን : እንዳሉ : ማቆየት : አለበት ። እንዲሁም :
 ሕጎቹ : የምዝገባውን : አሠራርና : በመመዝገብ : የሚገኙትን : መብቶች ማስከበር : መቀጠል : አለባ
 ቸው ። አዲስ : ማመልከቻዎችን : መመዝገብ : ግን : ለመዝገቡ : መቀጠል : አስፈላጊ : ስላልሆኑ :
 ከላይ : በተጠቀሱት : አተረጓጎሞች : መሠረት : መቅረት : አለባቸው ።

19. አዋጆችን : በሚያውጁበት : ጊዜ : ንጉሠ : ነገሥቱ : ከፓርላማው : ጋር : እንዲሠሩ፣ ሕገ—መንግሥቱ :
 ያዛል ። ስለዚህም : ንጉሠ : ነገሥቱ : አዋጆችን : ወደ : ፖርላማ : በማይሄደው : በትዕዛዙ : እንዲሸራ
 ቸው : መፍቀድ : በሕገ—መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯—፻፳፪ : የተነገሩትን : የሕግ : እወጃ : ሥነ : ሥርዓ
 ቶች : ማቃለል : ይሆናል ። ይህ : አተረጓጎም : በሕገ—መንግሥቱ : አንቀጽ : ፳፯ : ስለተሰጠው : የመ

አንድ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ስለኤርትራ፡ የኢንዱስትሪ፡ ንብረት፡ ሕግ፡ በሚሰጠው፡
 ውሳኔ፡ የፓለቲካ፡ ጥያቄዎችንም፡ ስለማይዘነጋ፡ (እነዚህም፡ ጥያቄዎች፡ ሕጎችን፡
 ከሥራ፡ ላይ፡ ከማዋል፡ ይልቅ፡ የሚያደናቅፉ፡ ይመስላሉ፡)፡²⁰ በንግድና፡ በእንዱ
 ስትሪ፡ ሥራዎች፡ የተሠማሩ፡ ሰዎች፡ ከዚህ፡ ፍርድ፡ ቤት፡ ምን፡ ብሎ፡ እንደሚ
 ፈርዱ፡ ለመገመት፡ ከማያስችለው፡ አጠራጣሪ፡ ሁኔታ፡ ይልቅ፡ በሕግ፡ መተዳደ
 ርን፡ ይመርጣሉ፡ አሁን፡ ባለው፡ አጠራር፡ ሁኔታ፡ በኤርትራ፡ ውስጥ፡ ያለው፡
 ይዘታ፡ ለአንድ፡ የእንዱስትሪ፡ ጥበብ፡ ፈልሳሚ፡ የሚደረግለት፡ ጥበቃ፡ አጥጋቢ፡
 አይደለም፡ ይህንን፡ ችግር፡ በሚገባ፡ ለማስወገድ፡ ከተፈለገ፡ የንጉሠ፡ ነገሥቱ፡
 መንግሥት፡ በፊት፡ የነበሩትን፡ ሕጎች፡ እየለየ፡ ውድቅ፡ በማድረግ፡ ለጠቅላላ፡ የን
 ጉሠ፡ ነገሥቱ፡ ግዛት፡ የሚሠራ፡ የእንዱስትሪ፡ ንብረት፡ ሕግ፡ ማውጣት፡ አለበት።

፫. በእንዱስትሪ፡ የተፈለሰው፡ ጥበቦችን፡ የሚያስከብሩ፡ ሌሎች፡ አስተሳሰቦች፡

አንዳንድ፡ ሰዎች፡ የእንዱስትሪ፡ ጥበቦችን፡ በኤርትራ፡ ውስጥ፡ በማስመዝገብ፡
 ወይም፡ ባለም—አቀፍ፡ ውል፡ መሠረት፡ መብት፡ ያገኙ፡ የውጭ፡ ሀገር፡ ዜጎች፡
 በመሆን፡ ለማስከበር፡ ሲችሉ፡ የንግድ፡ ስሞችንና፡ የንግድ፡ ምልክቶችን፡ ግን፡
 አግባብ፡ የሌለው፡ ውድድር፡ ክስ፡ በማቅረብ፡ ማንኛውም፡ ሰው፡ በኢትዮጵያ፡ መብ
 ቱን፡ ለማስከበር፡ ይችላል።²¹ ፈልሳሚዎች፡ ወይም፡ የእንዱስትሪ፡ ፕላን፡ ነዳፊ
 ዎች፡ እስካሁን፡ መብታቸውን፡ ማስከበሪያ፡ የላቸውም፡ ሆኖም፡ ቀጥሎ፡ እንደምና
 መለክተው፡ እነዚህ፡ ሰዎች፡ ፍርድ፡ ቤቶችን፡ መብታችንን፡ አስጠብቁልን፡ ብለው፡
 ሊጠይቁባቸው፡ የሚያስችላቸው፡ አንዳንድ፡ አስተሳሰቦች፡ አሉ፡ ነገር፡ ግን፡ የነ
 ዚህ፡ አስተሳሰቦች፡ በቂ፡ አለመሆን፡ ለሀገሪቱ፡ ራሱን፡ የቻለ፡ የእንዱስትሪ፡ ንብ
 ረት፡ ሕግ፡ ማስፈለጉን፡ ያስረዳል።

ሀ. አግባብ፡ የሌለው፡ ውድድር፡

አበበ፡ የሚባለው፡ ነጋዴ፡ አንድ፡ ነገር፡ ይፈለስማል። ከሱ፡ ጋር፡ ተወዳዳሪ፡
 የሆነው፡ ነጋዴ፡ በቀለ፡ ሳይከፍል፡ ወይም፡ አበበ፡ ሳይፈቅድለት፡ በተፈለሰመው፡
 ነገር፡ ይጠቀማል፡ እንበል። በንግድ፡ ሕግ፡ ፻፴፫፡ መሠረት፡ የበቀለ፡ ዕቃ፡ መሸጥ፡
 ወይም፡ የተፈለሰመውን፡ ጥበብ፡ በመጠቀም፡ አገልግሎት፡ መስጠት፡ “እውነተኛ፡

ንግሥቱን፡ አስተዳደር፡ በሚወስን፡ ሥልጣን፡ የኤርትራን፡ በፈዴሬሽን፡ መተዳደር፡ ለማስቀረት፡
 ያለውን፡ ሥልጣን፡ በተለይ፡ ለመመርመር፡ ወይም፡ ቁም፡ ነገሩ፡ ስለአንድ፡ ዓይነት፡ ሕግ፡ አወጣጥ፡
 ሳይሆን፡ ስለአንድ፡ ዓይነት፡ አስተዳደር፡ ነው።

የአሥመራው፡ ጠቅላይ፡ ንጉሠ፡ ነገሥት፡ ፍርድ፡ ቤት፡ በከሳሽ፡ ሶቼታ፡ ናስዮናል፡ ትራንስፖርት፡
 ቅንድራንድ፡ ወንድማማቾች፡ እና፡ በመልስ፡ ሰጭ፡ አቶ፡ ሥዮም፡ ምስግና፡ (የፍትሐብሔር፡ ይግ
 ባኝ፡ ቁጥር፡ ፻፳/፻፳)፡ የኢትዮጵያ፡ የሕግ፡ መጽሔት፡ ፬ኛ፡ መጽሐፍ፡ (፲፱፻፷፯፡ ኢ.አ.አ.)፡ ገጽ፡
 ፪፻፳፭—፪፻፶፯፡ የተሰጠው፡ ፍርድ፡ ይህንን፡ ሁለተኛ፡ አስተያየት፡ የትዕዛዝ፡ ቁጥር፡ ፳፯፡ አንቀጽ፡
 ፩፡ በመተርጎም፡ በተጨማሪ፡ ይደግፋል። በዚህ፡ ክስ፡ በአንቀጽ፡ ፩፡ ምክንያት፡ የውጭ፡ ሀገር፡
 ሰዎች፡ በማይንቀሳቀሱ፡ ንብረቶች፡ ላይ፡ ባለንብረት፡ ሊሆኑ፡ አይችሉም፡ የሚለው፡ የፍትሐብሔሩ፡
 ቁጥር፡ ፫፻፶፯፡ በኤርትራ፡ ለሚገኙ፡ የውጭ፡ ሀገር፡ ሰዎች፡ አይሠራም፡ ሲል፡ ፍርድ፡ ቤቱ፡ ወስኗል።
 ሆኖም፡ ይህ፡ አተረጓጎም፡ አንቀጽ፡ ፩፡ በለማናቸውም፡ ንብረት፡ ስለሚናገር፡ ተብሎ፡ ሊለይ፡ ይች
 ላል፡ አንቀጽ፡ ፩፡ “ማንኛውም፡ መብት፡ ሁሉንም፡ ዓይነት፡ ንብረት፡ ባለቤት፡ መሆንና፡ ማዘዝም፡
 መብቶች፡ ጨምሮ፡ ... በሙሉ፡ ሥራ፡ ላይ፡ መሆኑን፡ ይቀጥላል”፡ ስለሚል፡ ነው።

20. ይህ፡ ከላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡ ቁጥር፡ ፲፯፡ የተጠቀሰውን፡ ሚንስትር፡ ገጽ፡ ፻፳፡ እና፡ ቫንደርሊንደንን፡
 ገጽ፡ ፳፡ ላይ፡ ተነግሮአል።

21. የንግድ፡ ምልክትን፡ አግባብ፡ በሌለው፡ ውድድር፡ ክስ፡ ስለማስከበር፡ ከላይ፡ በግርጌ፡ ማስረጃ፡
 ቁጥር፡ ፪፡ የተጠቀሰውን፡ ጎልድቦርግን፡ ይመለከቷል።

ለሆነ ፡ የንግድ ፡ አሠራር ፡ ተቃዋሚ ፡ ነው።²² በማለት ፡ አበበ ፡ ክስ ፡ አቅርቦ ፡ ከበ ቀለ ፡ ካሣ ፡ ሊቀበል ፡ ይችላል ።

ሆኖም ፡ አግባብ ፡ የሌለው ፡ ውድድር ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ የሚቀርበው ፡ ክስ ፡ በው ድድር ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ሰዎች ፡ አንዱን ፡ ከሌላው ፡ ብቻ ፡ ስለሚጠብቅ ፡ በቂ ፡ አይሆንም ፡ ፈልሳሚው ፡ ነጋዴ ፡ ካልሆነ ፡ በውድድር ፡ ላይ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ፡ ያንዱን ፡ ሰው ፡ ጥበብ ፡ የወሰደ ፡ ጥበቡን ፡ ዕቃ ፡ ለመሥሪያ ፡ ካልተጠቀመበት ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ አገልግሎት ፡ መስጫ ፡ ካላደረገው ፡ ውድድር ፡ ውስጥ ፡ ሊገባ ፡ አይችልም ። አንድ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ ያለው ፡ ወይም ፡ የፈለሰመ ፡ ሰው ፡ በዚህ ፡ በተፈለሰመው ፡ ጥበብ ፡ የተሰሩትን ፡ ዕቃዎች ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ካላስገባ ፡ ወይም ፡ የተፈለሰመውን ፡ ጥበብ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ካልተጠቀመበት ፡ የተፈለ ሰመውን ፡ ጥበብ ፡ ሊወስዱ ፡ ከሚችሉ ፡ በሀገሩ ፡ ውስጥ ፡ ከሚሠሩት ፡ ነጋዴዎች ፡ ጋር ፡ አይወዳደርም ። ይህ ፡ የሚያስከትለው ፡ ውጤት ፡ ፈልሳሚው ፡ የሚጠቀመው ፡ በተጨማሪ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ነጋዴ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። ነጋዴ ፡ ካልሆነ ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የፍልሰማ ፡ ካሣ ፡ አያገኝም ፡ ማለት ፡ ነው ። ሆኖም ፡ ዓላማው ፡ መፈልሰ ምን ፡ ለማበረታታት ፡ ከሆነ ፡ የተደረገው ፡ ልዩነት ፡ እስከዚህም ፡ አጥጋቢ ፡ አይሆንም ።

ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ አግባብ ፡ በሌለው ፡ ውድድር ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ያላ ግባብ ፡ የሚደረገውን ፡ ውድድር ፡ ለማገድ ፡ የሚወሰድ ፡ እርምጃ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያላ ግባብ ፡ ውድድር ፡ ክስ ፡ ጠባብ ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ በነጋዴዎች ፡ መካከል ፡ ታማኝነትን ፡ የመፍጠር ፡ ግብ ፡ ፈልሳሚነትን ፡ ለመሸለምና ፡ ለማበረታታት ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ጥብቅ ፡ ደንብ ፡ ስለማይጠይቅ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ የንብረት ፡ መብት ፡ ሞኖፖሊ ፡ እየሰጠ ፡ ምርምርን ፡ (ሪሰርችን) ፡ በማበረታታት ፡ የሚገኘውን ፡ ጥቅም ፡ በመመልከት ፡ ሲሆን ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ አዲስ ፡ ዘዴዎችንና ፡ ትምህርቶችን ፡ በማራባት ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ዕድገት ፡ እንዳይደክም ፡ በማድረግ ፡ ሁለቱን ፡ ተመዛዛኝ ፡ ሃሳቦች ፡ ለማስማማት ፡ ነው ።

ለ. በአዕምሮ ፡ ታስቦ ፡ የሚወጣ ፡ ሥራ ።

የፍትሐብሔር ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ “የሥራው ፡ ማናቸውም ፡ የአገላለጽ ፡ ዓይነት ፡ መልክ ፡ ፎርም ፡ ማንኛውም ፡ ምስጋና ፡ ወይም ፡ ግብ ፡ ቢኖረው ፡” (ቁጥር ፡ ፲፮፻፵፯ (፪)) ፡ ለሠራው ፡ በአዕምሮ ፡ ምርምር ፡ ባወጣው ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ግዙፍነት ፡ የሌለውን ፡ የባለሀብትነት ፡ መብት ፡ ይሰጠዋል ፡ (ቁጥር ፡ ፲፮፻፵፯ (፩)) ። ከነዚህ ፡ የአዕምሮ ፡ ሥራ ፡ ከሚባሉት ፡ ሁሉም ፡ አጠቃላይ ፡ የሆነው “በሠሪያቸው ፡ አዕምሮ ፡ የተፈጠሩና ፡ የዚህኑ ፡ አሠራር ፡ ልዩነት ፡ የሚያሳዩ ፡ ሎሌችም ፡ ሥራዎች ፡ ሁሉ ፡ ናቸው” ፡ የሚለው ፡ የፍትሐብሔሩ ፡ አንቀጽ ፡ ፲፩ ፡ ቁጥር ፡ ፲፮፻፵፰ (መ) ፡ ነው ። የነዚህ ፡ ሐረጎች ፡

22. ይህን ፡ ክስ ፡ በማሸነፍ ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ንብረት ፡ መብት ፡ ሊፈጠር ፡ ባይችልም ፡ እንኳ ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆኑ ፡ ውጤቶችን ፡ ማስገኘት ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፡ ምልክቱን ፡ በመጀመሪያ ፡ የተጠቀመበት ፡ እኔ ፡ ነኝ ፡ በሚል ፡ ምክንያት ፡ በነጋዴ ፡ በቀለ ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ ሊያቀርብ ፡ ይችላል ፡ የነበረው ፡ ነጋዴ ፡ አበበ ፡ ንግዱን ፡ የተፈለሰመውን ፡ አብሮ ፡ ለቸርነት ፡ አስተላለፈ ፤ (ምንም ፡ እንኳ ፡ ከበቀለ ፡ በኋላ ፡ የተፈለሰመውን ፡ ጥበብ ፡ በግል ፡ መጠቀም ፡ ቢጀምርም) ፡ ቸርነት ፡ ከበቀለ ፡ በኋላ ፡ የተፈለሰመውን ፡ ለመጠቀም ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የመክሰስ ፡ መብት ፡ እንዲኖረው ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ መሆን ፡ ያለበት ፡ ምክንያት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ጉዳዩ ፡ ከአበበ ፡ ቁጥጥር ፡ ውጭ ፡ ቢሆን ፡ የተፈለሰመውን ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ማንም ፡ ቢጠቀምበት ፡ የበቀለ ፡ ሥራዎች ፡ እውነተኛ ፡ ስላልሆኑ ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ከሆነ ፡ ቸርነት ፡ ለሚፈለሰመው ፡ ሥራ ፡ ለአበበ ፡ ለመክፈል ፡ ፈቃደኛ ፡ ይሆናል ፡ ማለት ፡ ነው ።

አነጋገር : ሠፊ : ከመሆኑ : የተነሣ : አንድ : ሰው : በእንዲስትሪ : በኩል : የፈለሰማ
ቸውን : ጥበቦች : በአንቀጽ : ፲፩ : መሠረት : ሊጠበቁ : ይችላሉ : ብሎ : ለመከራከር :
ይችላል ።

እንደዚህ : ያለው : አስተያየት : ግን : ብዙ : ተቃዋሚዎች : ሊቀርቡበት : ይች
ላል ። በንግድ : ሕገ : በእንዲስትሪ : ንብረት : መካከልና : በሥነ—ጽሑፍ : በኪነ :
ጥበብ : ንብረቶች : ልዩነት : እንዳለ : ይገልጻል ። ስለ : ሥነ : ጽሑፍ : ስለኪነ—ጥበብ :
ንብረቶች : የንግድ : ሕገ : ቁጥር : ፻፵፱(፪) : አርአስቱ : “የሥነ—ጽሑፍ : የኪነ :
ጥበብ : ባለሀብትነት” : ወደተሰኘው : ፍትሐብሔር : አንቀጽ : ፲፩ : ይመራል ። ስለ :
እንዲስትሪ : ንብረት : ደግሞ : ቁጥር : ፻፵፰(፪) : ወደ : “ልዩ : ሕጎች” : ይመራል ።
የዚህ : ትርጉም : ግልጽ : ነው ። እነዚህ : ልዩ : ሕጎች : ወደ : ፊት : ይወጣሉ :
ማለት : ሲሆን : የንግድ : ሕገ : በሚወጣበት : ጊዜ : አብረው : የታወጁት : የፍት
ሐብሔሩ : ቁጥሮች : በእንዲስትሪ : በኩል : ለተፈለሰሙ : ጥበቦች : ጥበቃን : ይሰጡ :
ዘንድ : ታስበው : አልወጡም : ማለት : ነው ።

በተጨማሪም : የፍትሐብሔሩ : አንቀጽ : ፲፩ : በእንዲስትሪ : በኩል : የሚፈለ
ሰሙ : ጥበቦችንም : ይጨምራል : ከተባለ : ያለመመዝገብ : ያለማስታወቂያ : ወይም :
የመንግሥት : መሥሪያ : ቤቶች : ሳይመረምሩት : አንድ : በእንዲስትሪ : የተፈለሰሙ :
ጥበብ : “ከታተመበት” : (ማለት : ለሕዝቡ : ከተገለፀበት) : ጊዜ : ጀምሮ : ቢያንስ :
ለ፶ : ዓመት : ጥበቃን : ያገኛል : ማለት : ነው ።²³ ይህ : አባባል : በእንዲስትሪ : ንብ
ረት : በኩል : የኖረውን : ሕግ : ማለትም : ምርምርን : እያበረታቱ : የተፈለሰሙ : ጥበቦ
ችን : በሰፊው : ከጥቅም : ላይ : እንዲውሉ : ለማድረግ : የነበረውን : ጥረት : ዋጋ : ያሳ
ጣዋል ። ሌላው : ቢቀር : እንኳ : የ፶ : ዓመቱን : የሞኖፖሊ : ጊዜ : የሚወስን : ሕግ :
ያስፈልጋል ።²⁴

ሐ. የንጉሠ : ነገሥቱ : ሥልጣን፤

የሕዝቡን : ጥቅም : ወይም : ደህንነት : ይጠብቃል : በማለት : ንጉሠ : ነገሥቱ :
ባንዳንድ : የንግድ : ክፍሎች : ላይ : ለሰዎች : ሞኖፖሊ : እንደሚሰጡ : ይነገራል ።²⁵
ይህ : ልገሣ : በየትኛው : የሕገ—መንግሥት : አንቀጽ : ሥልጣን : እንደተደረገ : ባይ
ገለጽም : ምናልባት : በሕገ : መንግሥቱ : አንቀጽ : ፴፮ : መሠረት : የተፈጸመ : ነው :
ይባል : ይሆናል ።²⁶ የተሻሻለው : ሕገ—መንግሥት : እ.አ.አ. በ፲፱፻፶፮ : ከመታወጁ
በፊት : የኢትዮጵያ : ነገሥታት : ያለምንም : ተቃዋሚ : የሞኖፖሊ : መስጠት : የበ

23. የፍትሐብሔር : ሕግ : ቁጥሮች : ፲፮፻፶፫ : እና : ፲፮፻፸፫ ።
24. በዓለም : ላይ : ብዙ : ጊዜ : ለእንዲስትሪ : ፈልጎሚዎች : የሚሰጠው : ጥበቃ : ለ፲፰ : ዓመት : ነው ።
ቢ.አይ.አር.ፒ.አይ : ከላይ : በግርጌ : ማስረጃ : ቁጥር : ፲፩ : የተጠቀሰውን : ገጽ : ፵፰ : ይመለከታል ።
25. ከሁሉም : የላቀው : ስለተፈለሰመው : የአገሪቱ : የእንጂራ : መጋባያ : በቅርብ : የነበረው : ክርክር :
ነው ። ከተከራካሪዎቹ : አንደኛው : ግርግዩ : ንጉሠ : ነገሥት : ስለፈቀዱልኝ : የአምስት : አመት :
ሞኖፖሊ : ይገባኛል : ባይ : ነው ። አሁን : ክሱ : በአዲስ : አበባ : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ይገኛል ።
26. ተፈላጊ : የሆነው : የአንቀጽ : ፴፮ : ክፍል : “ንጉሠ : ነገሥቱ : የበላይ : ገዥ : በመሆኑ : በግናቸውም :
ጊዜ : የንጉሠ : ነገሥቱን : መንግሥት : ግዛት : ... የነዋሪዎቹንም : ጥቅምና : ደህንነት : ... በዚህ :
ሕገ—መንግሥት : የተጻፉት : ቃሎች : ሳይገድሉ : በዚህ : አንቀጽ : የተገለጹትን : ተግባሮች : ሁሉ :
ለማስፈፀም : የሚያስፈልጉት መብቶችና ሥልጣናት አሉት” ይላል ። በዚህ : አንቀጽ : ላይ : ስለተሰጡት :
የተለያዩ : አተረጓጎሞች : ጄ.ሲ.ኤን. ፓል : እና : ከላፊም : ኢትዮጵያን : ኮንስትትዮሽናል : ዲቬሎፕ
ሜንት : ፪ኛ : መጽሐፍ : (፲፱፻፸፩ : እ.አ.አ.) : ገጽ : ፱፻፵፩—፱፻፵፩ : ይመለከታል ።

ላይነት ፡ ሥልጣን ፡ ነበራቸው ።²⁷ የሀገሪቷን ፡ የእንዳስትሪ ፡ እድገት ፡ ወይም ፡ ለሕዝቡ ፡ ጤንነት ፡ የሚጠቅመውን ፡ ነገር ፡ ለፈለሰመ ፡ ሰው ፡ መሸለም ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥታዊ ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። በሠፊው ፡ ሲነበብ ፡ አንቀጽ ፡ ፵፯ ፡ የሚናገረው ፡ በሕገ—መንግሥቱ ፡ ሌሎች ፡ አንቀጾች ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ከተሰጡት ፡ ሥልጣኖች ፡ ውጭ ፡ ስላሉት ፡ ቀሪ ፡ ሥልጣኖች ፡ ነው ። በተጨማሪም ፡ ሕገ—መንግሥቱ ፡ በሚለው ፡ አሠራር ፡ መሠረት ፡ ሕጎቹ ፡ እስኪሻሻሉ ፡ ድረስ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ያወጁአቸው ፡ ሕጎች ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ ቀሪ ፡ ሥልጣኖች ፡ አግኝተው ፡ ይይዙ ፡ ይሆናል ።

እንደ ሕገ—መንግሥቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ አንቀጽ ፡ ፵፯ ፡ ምናልባት ፡ ንጉሠ ነገሥቱ ፡ ሞኖፖሊ ፡ እንዲሰጥ ፡ የታሰበ ፡ አይደለም ። አንቀጽ ፡ ፵፯ ፡ “ማንኛውም ፡ የኢትዮጵያ ዜጋ ፡ በሕግ ፡ መሠረት ፡ ማናቸውንም ፡ ዓይነት ፡ ሥራ ፡ እየሠራ ፡ ለመኖር ፡ ... መብት ፡ አለው” ይላል ። ይህን ፡ መሠረታዊ የሆነ ፡ ሕገ—መንግሥታዊ ፡ መብት ፡ ሊቀንስ ፡ የሚችል ፡ “ሕግ” ፡ ብቻ ፡ ነው ። በሕገ—መንግሥቱ ፡ መሠረት ፡ መብትን ፡ ሊቀንስ ፡ ከተፈለገ ፡ በአንቀጽ ፡ ፳፮ ፡ መሠረት ፡ መሆን ፡ አለበት ። ማስታወቂያ ፡ ሳይወጣ ፡ ላንድ ፡ ሰው ፡ የሚደረግ ፡ የተለየ ፡ ስጦታ ፡ አሁን ፡ እንደምንነጋገር በት ፡ ዓይነት ፡ “ሕግ” ፡ ሊቆጠር ፡ አይችልም ። እንዲሁም ፡ በንግድ ፡ ሕጉ ፡ ቁጥር ፡ ፳፪ ፡ እና ፡ ፳፫ ፡ መሠረት ፡ “ማንኛውም ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ የንግድ ፡ ማኅበር ፡ ስለንግድ ፡ በወጡት ፡ ሕጋዊ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ያሉበትን ፡ ግዴታዎችን ፡ እየፈፀመ” ፡ እና ፡ “በሕግ ፡ የተከለከሉ ፡ ወይም ፡ የተወሰኑ ፡ ነገሮችን” እየተመለከተ ፡ ማንኛውንም ፡ የንግድ ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ መብት ፡ አለው ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ከፓርላማው ፡ ጋር ፡ ይህ ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የተሰጠ ፡ የመነገድ ፡ መብት ፡ መኖሩን ፡ አረጋግጠዋል ። ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚደረጉ ፡ የዚህ ፡ መብት ፡ ቅናሳ ፡ ውሳኔዎች ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እና ፡ ፓርላማው ፡ በተስማሙበት ፡ ሕጎች ፡ መሠረት ፡ ብቻ ፡ መሆን ፡ አለባቸው ።

እስካሁን ፡ ያየናቸው ፡ አስተያየቶች ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ ከታወጀ ፡ ወዲህ ፡ ንጉሠ ነገሥቱ ፡ ላንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ በሰጡት ፡ የተወሰኑ ፡ ሞኖፖሊዎች ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አጥጋቢ ፡ መሆናቸው ፡ ጥርጣሬን ፡ ያሳድራል ። ያም ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሞኖፖሊን ፡ መስጠቱ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ ደህንነት ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ ማመናቸውንና ፡ የእንዳስትሪ ፡ ንብረት ፡ መብቶችን ፡ የሚያስከብር ፡ አዋጅ ፡ ማስፈለጉን ፡ ያመለክታል ።

መ. የፈቃድ ፡ (የሌቸንሳ) ፡ ሕግ ፤

አንድ ፡ ሰው ፡ ንግድ ፡ ወይም ፡ የእንዳስትሪ ፡ ሥራ ፡ ከመጀመሩ ፡ በፊት ፡ የመንግሥት ፡ ፈቃድን ፡ እንዲያገኝ ፡ የሚያዙት ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የወጡት ፡ የንግድና ፡ የእንዳስትሪ ፡ ፈቃድ ፡ አዋጆች ፡²⁸ መንግሥቱ ፡ ፈልሳሚዎችን ፡ እንዲጠብቅ ፡ ያስች

27. ለምሳሌ ፡ አፄ ፡ ምኒልክ ፡ እ.አ.አ. በጥር ፡ ፴ ፡ ፲፱፻፳፮ ፡ ከሸመን ፡ ደፈር ፡ ፍራንኮ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ደ ፡ ጂቡቲ ፡ አ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኩባንያ ፡ ጋር ፡ ባደረጉት ፡ ውል ፡ የሰጡትን ፡ ሞኖፖሊ ፡ ሥልጣን ፡ ይመለከታል ።
 28. የእንዳስትሪ ፡ ፈቃድ ፡ አዋጅ ፡ እ.አ.አ. ፲፱፻፸፩ ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፺፪ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፴ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፴፩ ፤ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ንግድ ፡ አዋጅ ፡ (፲፱፻፸፩ ፡ እ.አ.አ.) ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፺፫ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፴ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፴፪ ፤ የሀገር ፡ ውስጥ ፡ ንግድ ፡ አዋጅ ፡ (፲፱፻፸፩ ፡ እ.አ.አ.) ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፪፻፺፬ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፴ኛ ፡ ዓመት ፡ ቁጥር ፡ ፴፪ ።

ለው ፡ ይሆናል ።²⁹ በነዚህ ፡ አዋጆች ፡ በተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ የንግድ ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ቱሪዝም ፡ ሚኒስቴር ፡ ፈቃዱ ፡ የተሰጠው ፡ ሰው ፡ አንድን ፡ የተፈለ ሰመ ፡ ጥበብ ፡ ወይም ፡ ዘዴ ፡ እንዲያጠቀምበት ፡ ሊከለክል ፡ ይችላል ።³⁰ ምናልባት ፡ ይህ ፡ ዘዴ ፡ ችግሩን ፡ ለጊዜው ፡ እንዲያቃልል ፡ የተደረገ ፡ ይሆናል ። ሆኖም ፡ የፈልሳ ሚውም ፡ ሆነ ፡ የሕዝቡ ፡ ጥቅም ፡ ተሟልቶ ፡ አልተጠበቀም ።

ከሁሉም ፡ የከበደው ፡ ችግር ፡ አንድ ፡ ፈልሳሚ ፡ ለፈለሰመው ፡ ነገር ፡ ጥበቃ ፡ እንዲደረግለት ፡ ሚኒስትሩን ፡ በጠየቀ ፡ ጊዜ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ለመፍቀድ ፡ ለመከልከልም ፡ ሆነ ፡ የጠያቂውን ፡ መብት ፡ ለመወሰን ፡ የተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ነው ። ባንድ ፡ በኩል ፡ ሚኒስትሩ ፡ ይህን ፡ ሥልጣን ፡ ፈልሳሚው ፡ የፈጠረውን ፡ ነገር ፡ ለሕዝቡ ፡ እንዲያስታውቅና ፡ ፈቃድ ፡ በግዴታ ፡ ያወጣ ፡ ዘንድ ፡ ሊያስገድድበት ፡ ይችላል ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ከሥልጣኑ ፡ አልፎ ፡ ሰው ፡ እየለየ ፡ ሊጠቅምበትና ፡ ሊነጻበት ፡ ይችላል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ፈቃድ ፡ ጠያቂው ፡ ፈልሳሚ ፡ ከሚኒስትሩ ፡ ጋር ፡ በመጀመሪያ ፡ ስምም ፡ ቢሆን ፡ በኋላ ፡ ጥበቃው ፡ ይቀጥልለታል ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ሚኒስትሩ ፡ ገደቡን ፡ ወይም ፡ ስምምነቱን ፡ የሚጠብቅበት ፡ የጊዜ ፡ መጠን ፡ ስሌለለ ፡ ፈቃዱን ፡ ይቀጥል ፡ ዘንድ ፡ የተጣለበት ፡ ግዴታ ፡ የለም ። ይህም ፡ ፈልሳሚው ፡ ከአንድ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ጥበቃውን ፡ እንዲያራዝምለት ፡ ሊያስገድደው ፡ እንዲችል ፡ አያደርገውም ። ከዚህ ፡ የሚከተለው ፡ ችግር ፡ የተፈለሰመው ፡ ጥበብ ፡ የሚዳብርበትን ፡ ገንዘብ ፡ ማግኘቱ ፡ ይሆናል ። ለፈጠር ፡ የሚችለው ፡ ሌላው ፡ ችግር ፡ ደግሞ ፡ ፈቃድ ፡ የሚመለከተው ፡ ፈቃድ ፡ ተቀባዩንና ፡ ሚኒስትሩን ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡ ፈልሳሚው ፡ በፈቃዱ ፡ ላይ ፡ የተደረጉትን ፡ ውሳኔዎች ፡ ለማስከበር ፡ ክስ ፡ በፈቃድ ፡ አውጭው ፡ ላይ ፡ ለማምጣት ፡ አለመቻሉ ፡ ነው ። ተወዳዳሪ ፡ ነጋዴዎች ፡ ሊያመጡ ፡ በሚችሉት ፡ የክስ ፡ ብዛት ፡ የተነሣ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሌሎች ፡ ባለፈቃዶች ፡ ያላቸውን ፡ የመክሰስ ፡ መብት ለመስጠት ፡ ይነፍጉ ፡ ይሆናል ። ፈልሳሚው ፡ ሚኒስትሩ ፡ ፈቃዱን ፡ እንዲሠርዝ ፡ ቢያግባባው ፡ ወይም ፡ በባለፈቃድ ፡ አውጭው ፡ ላይ ፡ የወንጀል ፡ ክስ ፡ ቢያቀርብበት ፡ እንኳ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ እርምጃ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ በፖለቲካ ፡ ምክንያት ፡ ሊዘገይና ፡ ድርድር ፡ ሊያስገባው ፡ ይችላል ።

29. ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ በግርጌ ፡ ማስረጃ ፡ ቁጥር ፡ ፳፰ ፡ በተጠቀሰው ፡ የሀገር ፡ ውስጥ ፡ ንግድ ፡ አዋጅ ፡ በአንቀጽ ፡ ፫ ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ ፫ ፡ እና ፡ በአንቀጽ ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ ከሆነ ፡ “ለማንኛውም ፡ የንግድ ፡ ሁኔታ” ፡ ሚኒስትሩ ፡ የፈቃዶችን ፡ ቁጥር ፡ ለመወሰን ፡ ይችላል ። ይህን ፡ ሰፊ ፡ ሥልጣን ፡ መግቻ ፡ እውነተኛው ፡ ገደብ ፡ ቁጥሮችን ፡ የሚወስኑ ፡ ደንቦች ፡ ማውጣቱ ፡ ነው ።

30. በሚኒስትሩ ፡ በተላለፈ ፡ ሴርኩለር ፡ በአዲስ ፡ አበባ ፡ ያለው ፡ የአመዘጋገብ ፡ ሥነ-ሥርዓት ፡ እንደሚከተለው ፡ ተገልጽዋል ፡—

የእንዲሰትሪ ፡ ባለቤትነት ፡ መብትን ፡ ወይም ፡ የንግድ ፡ ምልክት ፡ የምስክር ፡ ወረቀቶችን ፡ ለማግኘት ፡ የሚያመለክቱ ፡ ወዲያውኑ ፡ የቀደምትነት ፡ ምዘጋባዎችንና ፡ የማስጠንቀቂያ ፡ ማስታወቂያዎችን ፡ ማስገባት ፡ አለባቸው ፡ ... አንድ ፡ ማመልከቻ ፡ እንደገባ ፡ እንደያይነቱ ፡ ፍለጋ ፡ ይቀጥላል ፤ በስም ፡ ማስገቢያ ፡ ካርድ ፡ ውስጥ ፡ ለመዘገቡ ፡ የደረሱ ፡ ወይም ፡ የተመዘገቡ ፡ የባለንብረት ፡ ስሞችና ፡ የሚመሰሰሉ ፡ ወይም ፡ የሚያሳስቱ ፡ ምልክቶች ፡ ተለቅመው ፡ ይወጣሉ ። መሥሪያ ቤቱ ፡ ማመልከቻዎችንና ፡ የተያያዙ ፡ መዘገቦች ፡ የተሟሉና ፡ ትክክል ፡ ሆነው ፡ ካገኛቸው ፡ ከታተመበት ፡ አንድ ፡ ወር ፡ በኋላ ፡ አመልካቹ ፡ የምስክር ፡ ወረቀት ፡ ይሰጠዋል ፤ ይኸውም ፡ የሚሆነው ፡ የእንዲሰትሪ ፡ ባለቤትነት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት የተቀበላቸው ፡ ማመልከቻዎች ፡ አጠራጣሪ ፡ ካልሆኑ ፡ ነው ።

ስለ ፡ ንግድ ፡ ምልክት ፡ ሲርኩለር ፡ ፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ቁጥር ፡ ፪ ፡ (ጥር ፡ ፲፱፻፸፩ ፡ ኢ.አ.አ.) ፡ ገጽ ፡ ፩—፩.

በእንዲሁት፡ በኩል ፡ የሚፈለገውትን ፡ ጥበቦች ፡ ለመጠበቅ ፡ ያሉን ፡ ሌሎች ፡ አስተሳሰባዊ ፡ ምርጫዎች ፡ በውጭ ፡ ሀገር ፡ ያሉትን ፡ የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ ባለቤትነት ፡ ሕጎች ፡ መሠረታዊ ፡ ጠባዮች ፡ አልያዙም ። እነዚህ ፡ ጠባዮች ፡ አንድ ፡ ፈልጋል ፡ ያገኘው ፡ ጥበብ ፡ እርግጠኛ ፡ “የተፈለገው” ፡ መሆኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ አንድ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ከመረመረለት ፡ በኋላ ፡ በሕዝብ ፡ መዝገብ ፡ እንዲያስመዘግብና ፡ በተለየ ፡ የመንግሥት ፡ መጽሔት ፡ እንዲያስታውቅ ፡ ያደርጋል ። እንዲሁም ፡ ለተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ (ለምሳሌ ፡ ለእንዲሁት፡ ጥበቦች ፡ ፍልሰማ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የአሥራ ፡ ስምንት ፡ ዓመት ፡) የሞኖፖሊ ፡ መብት ፡ እንዲሰጠው ፡ ያደርጋል ። እነዚህ ፡ ጠባዮች ፡ የወጡበት ፡ ዓላማ ፡ የፈልጋልውንና ፡ እንዲሁም ፡ የሕዝቡን ፡ ጥቅሞች ፡ ሳያዛቡ ፡ በትክክል ፡ ለመያዝና ፡ እነዚህ ፡ ጥቅሞች ፡ ሳይበደሉ ፡ በማመዛዘን ፡ የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ መብቶችን ፡ ለመጠበቅ ፡ ነው ። የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ መብትን ፡ ለማብራራትና ፡ ለመቆጣጠር ፡ የሚያስችለው ፡ ሕግ ፡ ራሱን ፡ ችሎ ፡ በመጠናቀቅ ፡ የወጣ ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

፩. አስተዳደሩ ፡—

በሚኒስትሮች ፡ ሥልጣን ፡ መግለጫ ፡ ትዕዛዝ ፡ ቁጥር ፡ ፳፬(መ) ፡ በትዕዛዝ ፡ ፵፮ እ.አ.አ. በ፲፱፻፷፮ ፡ ተሻሻሎ በተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ መሠረት ፡ የንግድና ፡ ኢንዱስትሪ ፡ ሚኒስቴር ፡ በአዲስ ፡ አበባና ፡ በአሥመራ ፡ “የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ ባለቤትነትንና ፡ የንግድ ፡ ስም ፡ መዝገብ” ፡ አቋቋሟል ። የሚኒስቴሩም ፡ አጠቃቀሙን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሕጎች ፡ በማውጣት ፡ ሠራተኞቹ ፡ በዚህ ፡ መዝገብ ፡ እንዴት ፡ ለመጠቀም ፡ እንደሚችሉ ፡ ልምምድ ፡ አግኝተዋል ። የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ መብትን ፡ የሚመለከት ፡ ሕግ ፡ ቢወጣ ፡ ያለብዙ ፡ ችግር ፡ ማስልጠንና ፡ ወጪ ፡ የኖረውን ፡ አሠራር ፡ ከሕጉ ፡ ጋር ፡ ማዋሀድ ፡ ይቻላል ።

መደምደሚያ ።

ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የንግድ ፡ ስሞች ፡ አግባብ ፡ በሌለው ፡ ውድድር ፡ ክስ ፡ ቢከበሩም ፡ እንዲሁም ፡ አንዳንድ ፡ ስሞች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተሳሰቦች ፡ መሠረት ፡ ሌሎችን ፡ የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ መብቶች ፡ ለማስከበር ፡ ቢችሉም ፡ በመጀመሪያ ፡ በንግድ ፡ ሕጉ ፡ እንደታየው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማውጣቱ ፡ ለብዙዎቹ ፡ ጥርጣሬዎች ፡ መፍትሔ ፡ እንደሚሆንላቸውና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የእንዲሁት፡ ጥቅሞችን ፡ የሚመለከቱትን ፡ የተለዩ ፡ ችግሮች ፡ በዝርዝር ፡ እንደሚቆጣጠር ፡ ይታመናል ። ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በኢትዮጵያ ፡ አንድ ፡ እንዲሁት፡ ለምርምር ፡ (ሪሰርች) ፡ ብዙ ፡ ገንዘብ ፡ ለማጥፋት ፡ ስለማይችልና ፡ የውጭ ፡ ሀገርንም ፡ ቴክኖሎጂ ፡ ለማግኘት ፡ ስለማይችል ፡ “ልዩ” ፡ ሕግ ፡ መውጣቱ ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። ሆኖም ፡ የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ መብትን ፡ የሚጠበቅ ፡ ሕግ ፡ ቢወጣ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ካፒታል ፡ ወደሀገሪቷ ፡ ይሰባል ። እንዲሁም ፡ ልዩ ፡ ሕግ ፡ ቢወጣ ፡ የተፈለገው ፡ ጥበቦችን ፡ በሀገሪቷ ፡ ውስጥ ፡ ከጥቅም ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ የሚያደርገውን ፡ የካፒታል ፡ መሳብ ፡ እንደፈቃድ ፡ ማውጣት ፡ ካሉት ፡ ግዴታዎች ፡ ጋር ፡ ሊያመጣጥን ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ የልማትና ፡ የንግድ ፡ መመሪያ ፡ በሚያወጣበት ፡ ጊዜ ፡ አጠቃላይ ፡ የሆነ ፡ የእንዲሁት፡ ንብረት ፡ ሕግ ፡ ለማዘጋጀትና ፡ ለማወጅ ፡ አጥብቆ ፡ ማሰብ ፡ አለበት ።

INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS IN ETHIOPIA*

by Peter Winship**

Although the Commercial Code of 1960 contemplates the promulgation of a special law governing industrial property rights,¹ the Imperial Ethiopian Government has neither promulgated this law nor, with the exception of a draft trade mark law, prepared the appropriate draft legislation. The lack of a comprehensive law has not been disastrous: until recently the number of trade marks and industrial inventions used or created in Ethiopia was very small. A number of different legal theories, moreover, have been or could be used to protect some persons' trade marks or industrial inventions.² However, with the growing number of court cases related to industrial property disputes and of applications for registration in the trade mark and patent registers maintained by the Ministry of Commerce and Industry, the Government must soon examine the need for detailed industrial property legislation. This brief Note argues that although it is possible for some groups to protect their industrial creations the confusion in the present legal situation requires some legislative clarification and the most efficient way to proceed is to prepare and promulgate the comprehensive law contemplated twelve years ago by the Commercial Code.

1. International Treaties.

International treaties are a potential source of industrial property rights in Ethiopia, although at present only the Treaty of Amity and Economic Relations between the United States of America and Ethiopia deals directly with industrial property rights.³ Article IX(2) of this treaty states:

* Refer to the oven and the trade mark cases on p. 227 and p. 234 respectively.

** H.S.I.U. Faculty of Law.

1. The English text of Article 148(2) of the Commercial Code states that "Patents shall be subject to the provisions of special laws." The Amharic and French texts refer more accurately to "industrial property" rather than "patetns."
2. See E.F. Goldberg, "Protection of Trade Marks in Ethiopia," *J. Eth. L.*, vol. 8 (1972), pp. 130-147 and Section 3 below where I discuss alternative theories for the protection of inventions.
3. U. S. Department of State, *Treaties and Other International Acts* Series 2864. An initial problem with this treaty is whether or not it is self-executing: does Article IX(2) create rights within Ethiopia for persons from the other High Contracting Party or does it merely represent a promise by the Imperial Ethiopian Government that it will promulgate the necessary domestic legislation? For example, may a United States' national protect his industrial inventions in Ethiopia by a civil, as well as a penal, action based on the theory that Article IX(2) creates a property right in the invention in Ethiopia? If a property right is created, then one may run into difficulty with the constitutional requirements of Article 30 of the Revised Constitution, which requires approval by Parliament before ratification by the Emperor for "all treaties and international agreements involving monopolies", on the ground that patent rights create monopolies within the meaning of this Article. In this case, however, the treaty was ratified on 8 October 1953 or before the Revised Constitution came into force and both judicial and doctrinal interpretation would continue to give full effect to the treaty even though Parliament had not approved the treaty. See Aberra Jembere, "Treaty-Making Power and Supremacy of Treaty in Ethiopia," *J. Eth. L.*, vol. 7 (1970), pp. 409-434, at p. 414. If no property right is created, however, has the Imperial Ethiopian Government fully complied with its treaty obligations?

Nationals and companies of either High Contracting Party shall be accorded within the territories of the other High Contracting Party effective protection in the exclusive use of inventions, trade marks and trade names, upon compliance with the applicable laws and regulations, if any, respecting registration and other formalities.⁴

By virtue of this Article, United States' nationals and companies not only have the same rights as Ethiopian persons to protect trade marks and trade names by civil and penal actions (Civ. C., Art. 2057; Comm. C., Arts. 132-134; Pen. C., Arts. 673, 674(1))⁵ but in addition they may also protect other forms of industrial property by a penal action under Article 674(2) of the Penal Code which punishes intentional infringement of "industrial designs or models, or patented inventions or processes, duly registered and protected by existing orders or agreements, national or international."⁶

The U. S. A. - Ethiopia treaty raises several problems of interpretation. For example, has the Ethiopian Government complied with its treaty obligation to accord "effective protection" in Ethiopia to United States' nationals and companies when it has failed to prepare and promulgate a law protecting industrial inventions? Unless one accepts the argument that Article IX(2) is self-executing and therefore by itself creates a property right which can be protected by a civil action, even by a narrow reading of "effective protection"⁷ one can query whether the failure to provide a civil remedy for the protection of inventions means the Ethiopian Government is failing to provide effective protection in its substantive law. Although the United States' Government has not made an issue of this question and an individual presumably could not bring an action to enforce this international obligation, the Imperial Ethiopian Government may find it expedient to forestall any diplomatic question by moving ahead with domestic legislation protecting both Ethiopian and foreign persons.

A further textual difficulty in Article IX(2) relates to the phrase "laws and regulations, if any, respecting registration and other formalities." Ethiopia at present has no formally promulgated legislation governing registration but the Ministry of Commerce and Industry maintains trade mark and patent registers governed by internal rules.⁸ May a United States' national protect his industrial creation in court without following this informal procedure on the ground that it is not formal

-
4. Note that only inventions, trade marks and trade names are included in this Article. Protection of other forms of industrial property, such as designs and models, are presumably left to the discretion of the contracting parties.
 5. If Article IX(2) is deemed to be self-executing it may be possible for a United States' national or company to protect his trade marks and trade names in Ethiopia even though he is not in competition in Ethiopia.
 6. The phrase "protected by existing . . . [international] agreements" may cause problems. If the treaty is not self-executing can it be said to protect industrial creations? If the treaty does protect industrial creations, what is the need for Article 674(2)? It is suggested here that Article 674(2) is national legislation implementing treaty provisions such as Article IX(2).
 7. This phrase should be given a narrow reading because of the sensitivity of a Government about submitting the quality of its national legal system to international scrutiny. Thus, it should be read to require only protection in substantive law and no discriminatory procedural burdens.
 8. See section 4 below.

legislation? In the case of trade marks, the Supreme Imperial Court has suggested in *dictum* that registration in accordance with current practice is a prerequisite to protection in an unfair competition action involving trade marks.⁹ To be on the safe side, therefore, the United States' national or company should register with the Ministry even under the internal regulations. In the case of inventions and other forms of industrial property, Article 674(2) of the Penal Code requires registration,¹⁰

Despite these textual difficulties, the result of Article IX(2) is clear: in some cases United States' nationals or companies may protect industrial creations, particularly industrial inventions, within Ethiopia whereas Ethiopian persons may not do so for lack of a special law creating industrial property rights. Although few Ethiopians may have the technical skill or facilities to discover industrial inventions in large numbers and while it may be desirable to encourage the inflow of technology by treaty provisions protecting industrial creations,¹¹ the inequity of treatment—not to mention the practical difficulty of piloting each treaty provision through Parliament—should encourage the Imperial Ethiopian Government to approach the problem of industrial property rights directly by preparing and submitting to Parliament an industrial property proclamation to be applicable to all persons acting within the Empire.

2. Eritrean Legislation

During the Italian occupation of Eritrea, the colonial administration promulgated legislation governing the protection of trade marks, inventions and designs.¹²

By virtue of Article 96 of the Constitution of Eritrea adopted in 1952, this Italian colonial legislation remained in force in the federal territory of Eritrea.¹³ As late as March 1962 the Attorney-General's Office in Eritrea recognized these laws as being in force without amendment.¹⁴ Even to-day the Eritrean provincial office of the Ministry of Commerce and Industry continues to accept new applications for

-
9. *Azanaw Aleme v. Singer Sewing Machine Co. Ltd.* (Civ. App. No. 1240/56), *J. Eth. L.*, vol. 2 (1965), pp. 220-227, at p. 223. Whether or not one agrees with the Court's reasoning in this case, registration does serve a useful purpose by giving notice to the public about the ownership and use of the trade mark.
10. The discussion in the above paragraph is by no means exhaustive. Specific cases should bring out additional problems. For example, what happens if a United States' national registers his mark after another person registers the same or a similar mark in Ethiopia? Prior registration should not be dispositive as the question to be asked in an action of unfair competition is whether or not a trader has acted "contrary to honest commercial practice" (Comm. C., Art. 133(1)). If the mark was well-known in many parts of the world in connection with similar goods the United States' plaintiff may show that the act of defendant does not meet this minimum standard of morality.
11. See U. N., Department of Economic and Social Affairs, *The Role of Patents in the Transfer of Technology to Developing Countries* (1964) and United Bureau for the Protection of Intellectual Property (B. J. R. P. I.), *Model Law for Developing Countries on Inventions* (1965), p. 17.
12. Published in A. Mori, *Manuale di legislazione della Colonia Eritrea*, vol. 6 (1914), pp. 140-146.
13. Article 96(1) reads: "Laws and regulations which were in force on 1 April 1941, and have not since been repealed by the Administering Authority, shall remain in force so long as they have not been repealed and to the extent that they have not been amended." The Constitution was adopted by the Representative Assembly of Eritrea on 10 July 1952 and ratified by His Imperial Majesty in August of the same year.
14. Memorandum of 12 March 1962 prepared by the Attorney-General's Office in Eritrea (unpublished, Institute of Ethiopian Studies, Addis Ababa).

registration in its trade mark and patent registers in accordance with this legislation.¹⁵

Order No. 27 of 1962, which terminated the federal status of Eritrea,¹⁶ throws doubt, however, on the present legal effectiveness of these laws, at least with regard to applications for registration after the promulgation of the Order. To the extent that the legal validity of these laws is cast in doubt the certainty of protection for their industrial creations which the registrants seek is vitiated.

Uncertainty about the legal validity of legislation in force in Eritrea at the time of promulgating the Order (1962) arises from differing interpretations given to Article 6 of the Order.¹⁷ Article 6 states that until specifically repealed all legislation then in force in Eritrea shall remain in full force "to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations." On the one hand, one might argue that prior Eritrean legislation continues in force only if necessary to avoid a breakdown of the local Government administration or to protect vested rights guaranteed by Articles 4 and 5 of the Order.¹⁸ In other words, it would be argued that in the context of the Order as a whole Article 6 is intended to introduce a unified legal system within the Empire so that all citizens of the Empire are subject to the same rules of law. On the other hand, one might argue that the purpose of the Order is not to introduce a unitary legal system but to eliminate some of the unnecessary *administrative* complexities of the Federation: Articles 4, 5 and 6 are intended to ensure that this step disrupts as little as possible vested rights *and* existing laws.¹⁹

15. Interview with Ato Yohannes Berhane, Director-General, Asmara Office, Ministry of Commerce Industry and Tourism, 1 February 1971.

16. Termination of the Federal Status of Eritrea and the Application to Eritrea of the System of Unitary Administration of the Empire of Ethiopia Order, 1962, Order No. 27, *Neg. Gaz.*, year 22, no. 4.

17. The relevant text of Article 6 states:

All enactments, laws and regulations or parts thereof which are presently in force within Eritrea . . . to the extent that the application thereof is necessary to the continued operation of existing administrations, until such time as the same shall be expressly replaced by subsequently enacted legislation, remain in full force and effect and existing administrations shall continue to implement and administer the same under the authority of the Imperial Ethiopian Government.

For differing interpretations see, for example. R. C. Means, "The Eritrean Employment Act of 1958: Its Present Status," vol. 5 (1968), pp. 139-150 at pp. 141-142; J. Vanderlinden, *Introduction au droit de l'Ethiopie moderne* (1971), pp. 7-8.

18. Because industrial property rights created pursuant to the Italian legislation prior to the effective date of the Order (15 November 1962) are vested rights protected by Article 4 of the Order, the office of the Ministry of Commerce, Industry and Tourism in Eritrea (an "existing administration") will have to continue to maintain industrial property registers and the laws will have to remain in effect to govern the operation of the registers and to define the rights conferred by registration. Registration of *new* applications however, are not necessary for the continued operation of the register and therefore should be rejected according to the above interpretation.

19. The constitutional framework of the Revised Constitution requires the Emperor to act together with Parliament in the promulgation of proclamations and to allow the Emperor by an Order, which is not referred to Parliament, to repeal this legislation would be to undercut the elaborate procedure for promulgation set out in Articles 86-122 of the Revised Constitution. This interpretation is concerned with His Imperial Majesty's authority to terminate the federal status of Eritrea pursuant to His authority to determine the organisation of the Government administration under Article 27 of the Revised Constitution, but the emphasis would be on uniform *administration*, not uniform legislation.

Although a court decision on the validity of the Eritrean industrial property legislation may take political factors into consideration—and these factors at present apparently would militate towards enforcement of these laws²⁰—persons engaged in commercial and industrial activities usually prefer a certain legal rule to the uncertainty of predicting the results of a court action. By this tests of certainty the present situation in Eritrea is hardly satisfactory to the person seeking protection of his industrial creations. To satisfy this need for certainty most effectively the Imperial Ethiopian Government should introduce industrial property legislation for the whole of the Empire with a specific repeal of the prior legislation.

3. Alternative theories for the protection of inventions

While some classes of persons may protect all forms of industrial creations by being foreign persons with treaty rights, by registration in Eritrea or only in the case of trade marks and trade names do all persons have effective protection in Ethiopia by means of an action of unfair competition.²¹ Inventors or industrial designers have remained unprotected although several different theories by which they may persuade a court to grant protection are given below. The inadequacy of these theories again illustrates the need for a comprehensive industrial property law.

a) unfair competition

If trader A creates an invention and trader B, who is in competition with trader A, uses the same invention without payment or acknowledgement to trader A then trader A may be able to recover from B under Article 133 of the Commercial Code on the theory that trader B's sale of goods or rendering of services by using the inventions is an "act of competition contrary to honest commercial practice."²²

As a general remedy, however, the action of unfair competition is un satisfactory because it only protects persons in competition with each other. If the inventor is not a trader he will not be in competition; if the person appropriating an invention—even on a large-scale—does not use the invention for the production of goods for sale or for the rendering of services he will not be in competition; if

The decision of the Supreme Imperial Court in Asmara in *societa National Transport Gondrand Brothers et al. v. Ato Seyum Misgina* (Civil Appeal No. 108/58), *J. Eth. L.*, vol. 4 (1967), pp. 293-303, further supports this latter argument by a textual interpretation of Article 4 of Order No. 27. In that case the Court decided that by virtue of Article 4 limitations in Article 390 of the Civil Code on the rights of foreigners to acquire immovables were not applicable to foreigners in Eritrea. This interpretation may, however, be distinguished on the ground that Article 4 specifically deals with rights to real property: "All rights, including the right to own and dispose of real property shall remain in full force and effect."

20. This is suggested by both Means, cited above at foot note 17, p. 142 and Vanderlinden, cited above at foot note 17, p. 8.
21. For a discussion of the protection of trade marks by an action of unfair competition, see Goldberg, cited above at foot note 2.
22. Although industrial property rights are not created by granting this action, the same results may be reached. For example, if trader A, who would have had an action against trader B on the ground that A is the first user of the mark, transfers his business with the invention to trader C, then the transferee should have the same right of action (even though he personally began use of the invention after B) on the theory that B's acts are dishonest no matter who now uses the invention—which is a factor beyond B's control. Given this protection, the transferee (C) will be willing to pay trader A for the invention.

the inventor or holder of foreign patent rights does not export to Ethiopia goods produced by means of the invention or does not use the invention in Ethiopia he will not be in competition with local persons who may appropriate the invention. The result is that an inventor may be rewarded if he is also a trader in Ethiopia but not if he is not a trader—hardly a rational distinction if the goal is to encourage inventiveness.

In any case, an action based on unfair competition can only be a stop-gap measure. The relatively narrow goal of commercial honesty among traders, which is that of the unfair competition action, does not require the close regulation which the encouragement and reward of inventiveness requires because of the subtle balancing of interests between the need to encourage research by the reward of monopoly property rights with that of not discouraging industrial development by spreading information and use of new processes.

b) work of the mind

Title XI of the Civil Code of 1960 grants the author of a “work of the mind” an incorporeal right of ownership in the work regardless of “the nature, form of expression, merit or purpose of the work” (Art. 1647). Among the works deemed to be a work of the mind is the general catch-all category of “any work created by the intelligence of their author and presenting an original character” (Art. 1648 (e)). Because of the generality of the wording of these clauses one might argue that industrial inventions may also be protected by Title XI.

Several objections can be made to this conclusion. The Commercial Code distinguishes industrial property from literary and artistic property. For the latter, Article 149(2) of the Commercial Code refers to Title XI of the Civil Code (the title of which is “Literary and Artistic Ownership”) for the former, Article 148(2) refers to the provisions of “special laws”. The implication is clear that this special law will be issued in the future and that the general civil law rules found in the Civil Code—which was promulgated at the same time as the Commercial Code—do not apply to industrial creations.

Moreover, if Title XI of the Civil Code were read to include industrial inventions, protection would be granted without registration, publicity or administrative review and for a period of at least 50 years from the date of the “publication” (divulging to the public) of the invention.²³ This makes nonsense of the traditional balance struck by patent laws between encouraging research and not discouraging general use of inventions. At the very least, a law would be necessary to limit the period of monopoly.²⁴

c) imperial prerogative

His Imperial Majesty has on occasion allegedly granted persons monopolies of certain sectors of trade on the grounds that they would improve the welfare of

23. Civ. C., Arts. 1653, 1670.

24. The average duration for the protection of industrial inventions in the world is approximately 18 years. B. I. R. P. I., cited above at foot note 11, p. 48.

His subjects.²⁵ Although no constitutional provision has been cited, presumably the action would be taken pursuant to Article 36 of the Revised Constitution.²⁶ Before the promulgation of the Revised Constitution of 1955 Ethiopian Emperors had exercised a prerogative power to grant such monopolies without dispute.²⁷ To reward a subject for an invention which helps the industrial development of the country or the health of its people would not normally be regarded as an abuse of imperial power, but, even broadly read, Article 36 expressly deals with the Emperor's residual powers other than those granted by other provisions of the Constitution. Moreover, subsequent legislation promulgated by His Imperial Majesty presumably restricts this residual power until the legislation is amended by following the constitutional procedure.

Under the Constitution itself, Article 47 is probably not intended to be a provision under which monopolies could be granted. Article 47 states that "Every Ethiopian subject has the right to engage in any occupation . . . in accordance with the law." Only "laws" may restrict this fundamental constitutional right and restrictions must conform to the standard set out in Article 65. A grant of special favour to an individual without publicity should not be considered as "law" in this context. Moreover, by Articles 22 and 23 of the Commercial Code, which state that "any person or business organisation has the right to carry on any trade" subject to "lawful restrictions" and "legal prohibitions or restrictions", the Emperor, together with Parliament, has reaffirmed the constitutional right to engage in trade. Subsequent restrictions on this right should only be found in or pursuant to legislation also approved by the Emperor and Parliament.

While these arguments raise doubts as to the legal effectiveness of imperial grants of limited monopolies after the promulgations of the Revised Constitution, the very fact that the Emperor has found such grants to be for the general welfare of the Ethiopian people suggests that there is a need for a proclamation governing industrial property rights.

d) licensing legislation

Recent trade and industrial license proclamations,²⁸ requiring Government permission before a person may engage in trade or industry, may allow the Govern-

25. The most celebrated case is the recent dispute over the "invention" of an electric *injera* cooker, where one of the parties claimed a monopoly for five years granted to him by His Imperial Majesty. The case is now before the High Court, Addis Ababa.

26. Article 36, in its relevant parts, reads:

"The Emperor, as Sovereign, has the duty to take all measures that may be necessary to ensure, at all times . . . the safety and welfare of [Ethiopia's] inhabitants.

Subject to the other provisions of this Constitution, He has all the rights and powers necessary for the accomplishment of the ends set out in the present Article."

For varying interpretations of this Article see J. C. N. Paul & C. Clapham, *Ethiopian Constitutional Development*, vol. 2 (1971), pp. 441-445.

27. See, for example, the monopoly granted by Emperor Menelik in Article of His contract dated 30 January 1908 with the Compagnie du chemin de fer Franco-ethiopien de Djibouti a Addis Ababa.

28. Industrial Licence Proclamation, 1971, Proc. No. 292, *Neg. Gaz.*, year 30, no. 31; Foreign Trade Proclamation, 1971 Proc. No. 293, *Neg. Gaz.* year 30, no. 32; Domestic Trade Proclamation, 1971, Proc., No. 294, *Neg. Gaz.*, year 30, no. 32.

ment to protect inventors.²⁹ Pursuant to the discretion granted to him under this legislation, the Minister of Commerce, Industry and Tourism may subject the licenses he issues to the condition that the license holder not use certain inventions or new processes.³⁰ While this may be an interim method of dealing with the problem, neither the interest of the public nor that of the inventor is fully protected.

The most important drawback is that the Minister has complete discretion to grant, deny or restrict the inventor's request for protection. While this discretion may be used to require publicity of new processes and compulsory licensing, it may also be subject to the abuses of discriminatory application and unreasonable restrictions.

Even if the inventor reaches initial agreement with the Minister his protection will not be secure. The Minister is not under a continuing obligation to continue the restriction or condition for any specific period of time. This leaves the inventor with no guarantee that he will have protection for longer than one year—the period of the license. The result may be difficulty in finding finance for the development of the invention. A further problem arises because the inventor may not have standing to bring an action to enforce the limitations placed on a license-holder because the only parties to the license are the licensee and the Ministry. Courts may be wary to recognize a right of action in other licensees because of the potential harassment by competing traders. Although the inventor may persuade the Ministry to take action to revoke the license or bring a criminal charge against the license holder, this decision in many cases may be subject to delay and compromise on political grounds.

As in the case of the other alternative theories for the protection of industrial inventions, the licensing legislation does not fully incorporate the basic characteristics of patent laws in other parts of the world: publicity (usually registration in a public register and publication in a specialized Government journal) following some form of administrative review to ensure that the discovery really is an "invention" and monopoly rights for a limited period of time (e.g., an average of eighteen years for industrial inventions). These characteristics are designed to balance the interests of the inventor with other interests of the public and to protect industrial property without carefully striking a balance may give undue weight to one or the other of the competing interests. Only comprehensive legislation can properly clarify and regulate industrial property rights.

29. For example, under Articles 3(3) and 6 of the Domestic Trade Proclamation, cited above at foot note 28, the Minister may limit the number of licenses "for any particular manner of trade". A practical limitation on the exercise of this power is that the limitations may only be imposed by regulations.

30. In a circular distributed by the Ministry the registration procedure in Addis Ababa is described as follows:

Applicants desiring to obtain patents or trade mark certificates are required to submit priority documents and cautionary notices right away, Upon receipt of an application searches are conducted under their corresponding classes, names of owners registered or pending in the name index cards and marks that are similar, resemble or capable of infringing devices are picked out. If the office finds the application and accompanying documents complete and accurate the applicant will be granted a certificate after a month from the publication date, except in rare cases when the patent office receives doubtful applications.

Trade Mark Circular, vol. 1, no. 2 (Jan., 1971), pp. 1-2.

4. The Administration

Pursuant to its mandate set out in Article 24(d) of the Ministers' (Definition of Powers) Order, as amended by Order No. 46 of 1966, the Ministry of Commerce and Industry has established "registers of patents and trade marks" in Addis Ababa and Asmara. Ministry officials have gained practical experience in the operation of these registers and have publicized their rules of operation. If industrial property legislation were promulgated there would be little difficulty in adapting the existing administration with a minimum of training and expense.

CONCLUSION

Although trade marks are now protected by an action of unfair competition and some classes of persons may be able to protect other industrial property rights in Ethiopia on several different theories, there is no doubt that specific legislation—as originally contemplated by the Commercial Code—would solve many doubts and regulate in detail many of the specific problems related to the different interests involved in industrial property. Specific legislation is not essential: Ethiopian industry in most cases is not in a position at present to invest large sums of money to carry out research or to pirate foreign technology. But legislation protecting industrial property rights may encourage foreign investors to come to Ethiopia and specific legislation may also balance this incentive with requirements, such as compulsory licensing, which would actively encourage the use of the invention in Ethiopia. When reviewing its investment and trade policies, therefore, the Imperial Ethiopian Government should seriously consider the preparation and promulgation of a comprehensive industrial property law.

ሕግና ፡ የሕብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ በአፍሪካ ፤

ስለኢትዮጵያ ፡ ሁኔታ ፡ የመጀመሪያ ፡ አስተያየት ።

ከዳንኤል ፡ ኃይሌ ፡*

ብሔራዊ ፡ ብልጽግና ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በአነስተኛ ፡ ደረጃ ፡ ማንኛቸውንም ፡ የኅብረተሰብ ፡ የፖለቲካ ፡ ብልጽግና ፡ እንዲሁም ፡ ብሔራዊ ፡ ስሜትን ፡ ለመገንባት ፡ የሚደረግ ፡ የኢኮኖሚ ፡ ብልጽግናን ፡ ያጠቃልላል ።¹ የሚያሳዝነው ፡ ስለኢኮኖሚ ፡ እድገት ፡ የተጻፉት ፡ ጽሑፎች ፡ የብዛታቸው ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቢሆንም ፡ ለእድገት ፡ ተፈላጊነታቸው ፡ እኩል ፡ በሆኑት ፡ በሌሎች ፡ አርእስት ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ጥናቶችና ፡ ሥራዎች ፡ ግን ፡ በመጠኑ ፡ ናቸው ። ለኢኮኖሚ ፡ እድገት ፡ የተሰጠው ፡ አንክሮ ፡ ከመጠን ፡ ያለፈ ፡ በመሆኑ ፡ ለብዙ ፡ ሰዎች ፡ መበልጸግ ፡ “ሰው ፡ በቴክኒክ ፡ የሎጂ ፡ ጥበብ ፡ የተፈጥሮን ፡ ሐብት ፡ ተቆጣጥሮ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ የነፍስ ፡ ወከፍ ፡ የሥራ ፡ ውጤትን ፡ ማሳደግ ።”² ከማለት ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ትርጉም ፡ የለውም ። በአጭሩ ፡ የኢኮኖሚ ፡ ወይም ፡ የኢንዱስትሪ ፡ እድገት ፡ ማለት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ብልጽግና ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ በኢንዱስትሪ ፡ በኩል ፡ በሚደረገው ፡ እድገት ፡ ብቻ ፡ ከላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ቢወሰን ፤ ኅብረተሰቡ ፡ ይህን ፡ ጠባብ ፡ ዓላማ ፡ ለማግኘት ፡ እንኳ ፡ አንድ ፡ የኅብረተ ፡ ሰብ ፡ ለውጥ ፡ ማሳየት ፡ ይኖርበታል ። ከዚህ ፡ ግብ ፡ ለመድረስ ፡ የሚያስችሉትን ፡ ሁኔታዎች ፡ አስተሳሰቦችና ፡ ድርጅቶችን ፡ መፍጠር ፡ አለበት ። “ምክንያቱም ፡ በኢንዱስትሪ ፡ መበልጸግ ፡ ማለት ፡ በቀላሉ ፡ በሳይንስ ፡ የተገኘውን ፡ ጥበብና ፡ ዕውቀት ፡ እንደ ፡ ሁኔታው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ሳይሆን ፡ ኅብረተሰቡ ፡ በዚህ ፡ እውቀት ፡ ለመጠቀምና ፡ ዕውቀቱን ፡ ለማደርጀት ፡ ፈቃደኝነት ፡ ኖሮትና ፡ ይህንኑ ፡ ዓላማ ፡ ያሉት ፡ የሶሻል ፡ ድርጅቶች ፡ የሚደግፉት ፡ መሆን ፡ አለበት ።”³ ምንም ፡ እንኳን ፡ በሙሉ ፡ የአፍሪካ ፡ መንግሥታት ፡ የኢኮኖሚ ፡ ብልጽግና ፡ ዓላማ ፡ ቢቀበሉም ፡ “ኅብረተሰባቸው ፡ በጣም ፡ ልዩ ፡ በሆኑ ፡ በድሮ ፡ ፍላጎቶች ፡ የተቀረጸ ፡ በመሆኑ ፡ የፊተኛው ፡ ዘመን ፡ የግል ፡ አስተሳሰቦችን ፡ ሶሻል ፡ ድርጅቶች ፡ አሁንም ፡ በውስጣቸው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቦታ ፡ ይዘው ፡ ይገኛሉ ።”⁴

እንደ ፡ ጥንቆላ ፡ አስማት ፡ የሰይጣን ፡ ዓይን ፡ ወዘተ ፡ የመሳሰሉትን ፡ እምነቶች ፡ አሁንም ፡ በሰፊው ፡ ከመኖራቸው ፡ የተነሳ ፡ በአብዛኛዎቹ ፡ አፍሪካውያን ፡ ኑሮ ፡ ላይ ፡

* የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ ፀሐፊው ፡ የመጀመሪያውን ፡ ቅጂ ፡ በመመልከትና ፡ ብዙ ፡ ጠቃሚ ፡ አስተያየቶች ፡ ላደረጉት ፡ ለአቶ ፡ ቢልልኝ ፡ ማንደፍሮ ፡ ዶክተር ፡ ብሩን ፡ አቶ ፡ ብሬድና ፡ ለፕሮፌሰር ፡ ክሊፍ ፡ ቶምሶን ፡ ከባድ ፡ ባለ ፡ ውለታ ፡ መሆኑን ፡ ይገልጻል ። ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የተዘጋጀው ፡ በካምፓላ ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ ሕግና ፡ እድገት ፡ ከግንቦት ፡ ፳፮ ፡ እስከ ፡ ሰኔ ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ተደርጎ ፡ ለነበረው ፡ ስብሰባ ፡ ነበር ።

- 1. ጂ ፡ ሚየር ፡ ሊዲንግ ፡ ኢቮውስ ፡ ኢን ፡ ኢኮኖሚክ ፡ ዲቪሎፕሜንት ፡ ኢ.ኤ. ኢ. ፲፱፻፸፱ ፡ ገጽ ፡ ፩ ፡
- 2. ኤም ፡ ዊኔር ፡ ሥልጣኔ ፡ (፲፱፻፳፮ ፡ ኢ. ኤ. ኢ.) ፡ ገጽ ፡ ፫ ፡
- 3. ጂ ፡ ሃንተር ፡ የትሮፒካል ፡ አፍሪካ ፡ አዲሶቹ ፡ ሕብረተ ፡ ሰቦች ፡ ፲፱፻፳፮ ፡ (ኢ. ኤ. ኢ.) ፡ ገጽ ፡ ፸፩ ፡
- 4. እላይ የተጠቀሰውን ፡— ገጽ ፡ ፸፩—፸፪ ፡ ይመልከቱ ።

ከፍ : ያለ : ኃይል : አላቸው ።⁵ ጂ. ሳቫርድ : እንደሚያመለክተው : የጠንቋዮች :
 ዓላማ : ሁልጊዜም : ባህል : የማያከብሩ : ከሰው : የማይገጥሙ : በአሁኑ : ዘመን :
 ሁኔታ : ተሻሻሎታል : ወደሚባሉት : ሰዎች : ነው ። ስለዚህ : ጥንቅቅ : ምን : ያህል :
 ወደኋላ : የመጡት : ኃይል : መሆኑን : ለመገንዘብ : ቀላል : ነው ። በዚህ : ምክን
 ያት : ነው : ብዙ : አፍሪካውያን : “የቅናት : መንፈስ” : ከሚያስቸግሯቸው : ነገሮች :
 ሁሉ : የበለጠ : ነው : የሚሉት ።⁶

ከእነዚህ : ጊዜአቸው : የተላለፈባቸው : ድርጅቶች : ተጨማሪ : ብዙዎቹ : የአ
 ፍሪካ : ኅብረተሰቦች : የማያስፈልጉ : አስተያየቶች : አስተሳሰቦችና : ግምቶች : ለሥ
 ልጣኔአቸው : እንቅፋቶች : ሆነውባቸዋል ።

ለምሳሌ : ያህል : እኔ : በግል : የማውቀውን : የኢትዮጵያውያን : ኅብረተሰብ :
 ብወስድ : (በተለይ : በደጋ) : ሕዝቡ : ለኑሮው : ያለው : አስተያየትና : የኑሮ : ሁኔታ
 ውን : ስለማሻሻል : ያለው : አስተሳሰብ ፤ በጠቅላላውም : ስለ : ሥራ : ያለው :
 ስሜት : በተለይም : በአንዳንድ : የሥራ : ዓይነቶች : ላይ : ያለው : አስተሳሰብ :
 ለሥልጣኔ : ከሚያስፈልጉት : ነገሮች : ጋር : ተስማሚ : አይደለም ።

የኢትዮጵያ : ሕዝብ : ስለኑሮውና : ስለኑሮ : መሻሻል : ያለው : አስተሳሰብ :
 የታነጸው : በኢትዮጵያ : ኦርቶዶክስ : ቤተክርስቲያን : ትምህርት : ነው ። አቶ : መስ
 ፍን : ወ/ማርያም : እንዳሉት : የዚህች : ቤተ : ክርስቲያን : ትምህርት : ለሞት : ታላቅ :
 ክብር : በመስጠት : ልመናን : በማደርጀት : ኑሮን : ኢምንት : አድርጎ : በማስተማር :
 ላይ : የተመሠረተ : ነው ።⁷ ይህም : ትምህርት : ከሞት : በኋላ : ስለሚኖረው : ኑሮ :
 የማይገባውን : አንክሮ : በመስጠቱና : ሞት : የአዲስና : ዘላቂ : ኑሮ : መጀመሪያ :
 ነው : በማለት : የዚችን : ዓለም : ኑሮ : ለወዲያኛው : ዓለም : ኑሮ : መዘጋጃ : ቦታ :
 በማድረግ : ሃብት : ማከማቸትና : መደሰት : አስቀያሚ : ነገር : በማድረግና : ድህነት :
 በኅብረተሰቡ : ውስጥ : መጥፎ : ነገር : ሳይሆን : ነፍስ : ወደ : መንግሥተ : ሰማያት :
 ለመግባት : ከሚያስፈልጓቸው : ነገሮች : አንዱን : በማድረግ ፤⁸ የሕዝቡን : የመፈ
 ጠር : ችሎታውንና : የራሱን : የኑሮ : ሁኔታ : ለማሻሻል : እንዳይታገድ : ካደረጉት :
 ብዙ : ምክንያቶች : ውስጥ : አንዱ : ነው ። በተጨማሪም : ተደጋግመው : በሚነገሩ :
 ስብከቶች : ማናቸውንም : ነገር : የሚመራ : በሁሉ : ቦታ : የሚገኝ : ሁሉን : የሚያ
 ወቅና : ከሁሉ : የሚበልጥ : እግዚአብሔር : በመሆኑ : በገዥንና : አበባዎችን : ጭ
 ምር : ሳይቀሩ : በእርሱ : ሥር : ተገዢዎች : ነን : የሚለው : አስተሳሰብ : ከሕዝቡ :
 ጠቅላላ : አስተሳሰብ : ጋር : ስለተዋሀደ : በአሁኑ : ጊዜ : “የሚያምኑትን : ማንኛቸ
 ውንም : ነገር : የሚሆነው : “በእግዚአብሔር : ፈቃድ” : በመሆኑ : አንድ : ተራ : ሰው :
 የሁኔታዎችን : መንገድ : ለመለወጥ : የሚያደርገው : ትግል : የሚያስገኘው : ፍሬ :
 በጣም : አነስተኛ : ነው : ብለው : ነው ።”⁹ የፍጥረታት : የወደፊት : ሁኔታ : ቀድሞ :

5. እነዚህ : ድርጅቶች : በኢትዮጵያ : ውስጥ : በልዩ : ልዩ : ሰዎች : ይታወቃሉ ። ቡዳ : ጠይብ : ጭራቅ :
 ሠይጣን : ዛር : ውቃቢ : ወዘተ : እነዚህን ነገሮች : የሚቆጣጠሩ : ሰዎች : ጠንቋዮች : ቃልቻ : ወዘተ :
 ይባላሉ ።

6. ጂ. ሳቫርድ : የኢትዮጵያ : ሕዝብ : (ገና : ያልታተመ : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : መጽ
 ሐፍት : ቤት) : ፕላይም : ፫ : ገጽ : ፴፰

7. መስፍን : ወልደማርያም : “የእድገት : ባሕላዊ : ችግሮች” (ያልታተመ : ቀ.ኃ.ሥ.ዩ. መጽሐፍት :
 ቤት) ገጽ : ፱ :

8. ለሃብታም : መንግሥተ : ሰማያት : ከመግባት : ይልቅ : ግመል : በመርፈ : ቀዳዳ : ብታልፍ : ይቀላል ።

9. ጂ. ሊፕሰኪ : ኢትዮጵያ : ሕዝቧ : ባሕላ : ሕብረተሰቧ : (እ.ኤ.አ. ፲፱፻፷፪) ገጽ : ፻፵፪ ።

ተወሰነዎል : የሚለውን : አስተሳሰብ : ውጤት : በአቶ : አሰፋ : በቀለና : በአቶ : እሼቱ : ጮሌ : ሁለት : የታወቁ : የኢትዮጵያ : የኢኮኖሚ : ሊቃውንት : በግልጽ : ተነግሯል = እነሱ : እንደሚሉት : ይህ : እምነት : ሕዝቡን : ያመራው : ሕላዊነት : ወደ : ሌላው : ተስፋ : አስቆራጭነትና : ነገር : ሁሉ : በዕድል : ይሆናል : ወደሚል : ማናቸውንም : የተሻለ : ኑሮ : ለማምጣት : የሚደረጉትን : ትግሎች : ወደሚቃወም : አስተሳሰብ : ነው ። ይህ : ዓላማ : የተፈጠረው : ለሰይጣንና : ለተባባሪዎቹ : ሲሆን : መንግሥተ : ሰማያት : በእግዚአብሔር : ቁጣና : ትእዛዝ : ምክንያት : አምልጣለች : የሚለው : እምነት : ሰው : ወደ : ለውጥ : ያለውን : አስተሳሰብ : የፍጥረት : የበላይ : ገዢ : ለመሆን : የሚኖረውን : ፍላጎት : አግዶታል ።¹⁰

ይህ : ብቻውን : ማንኛውንም : የእድገትና : የመሻሻል : ሃሳብ : ገና : በጨቅላ ነት : ሊያጠፋው : ይችላል : ይሆናል ። ነገር : ግን : ይህ : ሃሳብ : በአካባቢው : ያሉትን : የማይስማማው : የሳብረተሰቡን : አስተያየቶች : አምልጦ : ለማደግ : ቢችል : እንኳን : ስለሥራ : ያለው : አስተሳሰብ : በእርግጥ : አፍኖ : ያስቀረዋል ። ፕሬዚዳንት : ጁሊየስ ኔሬሬ : እንደተናገሩት : “ሁሉም : ብልጽግናን : ይፈልጋል : ነገር : ግን : ለብልጽግና : መሠረታዊ : አስፈላጊ : ነገሮች : ገብቶት : የተቀበለ : ጥቂት : ነው ። መሠረታዊና : አስፈላጊ : ነገር : አጠንክሮ : መሥራት : ነው ።”¹¹ ምንም : እንኳ : ይህ : ንግግር : ጠቅላላ : ሁኔታ : የሚመለከት : ቢሆንም : በይበልጥ : እውነተኛነቱ : ከፍ : ያለ : የሰው : ጉልበት : ኖሯቸው : የተወሰነ : ካፒታል : ለሌላቸው : በማደግ : ላይ : ለሚገኙ : አገሮች : ነው ። እነዚህ : አገሮች : በመሠረቱ : ለመበልጸግ : የሚተማመኑበት : በዚህ : በሰው : ጉልበት : ኃይላቸው : ስለሆነ : ይህንኑ : በትክክል : በሥራ : ላይ : ማዋሉ : በጣም : አስፈላጊ : ነው ። ምንም : እንኳን : ኢትዮጵያ : ከዚህ : ክፍል : ከሚገኙት : አገሮች : ጋር : ብትመደብም : ሕዝቡ : ስለሥራ : ያለው : አስተሳሰቦች : ከላይ : የተዘረዘሩት : ነገሮች : ጋር : ተቃራኒዎች : ናቸው ። እንደሚነገረው : ከመቶ : አምሳ : የሚሆኑ : ልዩ : ልዩ : ሰማእታትን : ለማስታወስ : በኦርቶዶክስ : ቤተ : ክርስቲያን :¹² የሚደረጉት : በዓላት : ብቻ : ሳይሆን : በተጨማሪ : ፪፻፶ : የሚሆኑ : የጾም : ቀናት : በየዓመቱ : ይገኛሉ ። በነዚህ : ቀናት : ውስጥ : ማንኛቸውንም : የኦርቶዶክስ : ቤተ : ክርስቲያን : ተከታዮች : ለሰውነት : አስፈላጊ : የሆኑትን : ምግቦች : እንደ : ወተት : ቅቤና : ሥጋ : እንዳይመገቡ : ከመከልከላቸው : በላይ : አንዳንድ : ጊዜ : እስከ : ቀትር ድረስ : ጨርሶ : እንዳይበሉ : ይታዘዛሉ ። ይህ : ካለው : ለሰውነት : አስፈላጊ : ምግቦች : እጥረት : ጋር : ተደራቢ : በመሆን :¹³ የሚያመጣው : ውጤት : አነስተኛ : የሆነ : የሥራ : ፍሬ : ነው ። “በተጨማሪ : ሥራ : የማይሠራባቸው : ቀናት : አሉ : የሚለው : እምነት : ምናልባት : በሕዝቡ : ላይ : ሥራ : የሚያሳፍር : ነገር : ሳይሆን :

10. አሰፋ : በቀለና : እሼቱ : ጮሌ : ኤ : ፕሮፋይላ : አፍ : ዘ : ኢትዮጵያን : ኢኮኖሚ :—(ያልታተመ) የኢኮኖሚክስ : ፋክልቲ : ቀ. ኃ. ሥ. ዩ. ገጽ : ፳ :

11. ጁ : ሳቫርድ : በማስታወሻ : ቁጥር : ፮ : የተጠቀሰው : ገጽ : ፲፭ :

12. አሰፋ : በቀለና : እሼቱ : ጮሌ : በማስታወሻ : ቁ. ፲ : የተጠቀሰው : ገጽ : ፱ : እንደ ደክተር : ተሾመ : ዋጋው : ጥናት : ከሆነ : በየወፍ : የሚገኙት : የበዓላት : ቀናት : ብዛት : በ፲፫ : የአመቱ : ወራቶች : ውስጥ : ፩፻፶፫፻፩ : ቀናት : ናቸው ።
 ተሾመ : ዋጋው : የበዓላት : መብዛትና : በኢትዮጵያ : የሕብረተሰባዊ : ኢኮኖሚ : እድገት : ላይ : የሚኖራቸው : ውጤት : (ያልታተመ : ቀ. ኃ. ሥ. ዩ. መጽሐፍት : ቤት :) ገጽ : ፲፫ : ይመለከታል ።

13. በአመጋገብ : በኩል : እንደተገመተው : አንድ : ሰው : የሚያገኘው : መጠነኛ : ካሎሪን : በቀን : ፪፻፶፫ : ካሎሪን : ሲሆን : የአገሪቱ : ክፍታና : የእጅ : ሥራ : ሞያተኞች : ብዛት : ብናመዘዝነው : በቀን : ወደ : ፬፻ : ካሎሪዎች : ጉድለት : እናገኛለን :— ጲ : ኤስ : ሲሚክ : “አመጋገብና : ዳየትስ” : በ “ኢኮኖሚክ : ጀርናል” : እንደተጠቀሰው : ቮልዩም : ፩ (፲፱፻፷፰ እ. ኤ. አ.) ገጽ : ፲፱ :

አይቀርም ፡ የሚል ፡ ግምት ፡ አሳድሮ ፡ ይሆናል ፤ እንደዚሁም ፡ በአንዳንድ ፡ ቀናት
 ውስጥ ፡ አለመሥራት ፡ በእግዚአብሔር ፡ በካሕናትና ፡ በሌሎችም ፡ ክርስቲያኖች ፡
 በኩል ፡ የጥሩ ፡ ሃይማኖተኛነት ፡ ምልክት ፡ ሆኖ ፡ እንደሚቆጠር ፡ ታውቆዋል ። ስለ
 ዚህ ፡ ሥራን ፡ አለመውደድ ፡ መሥራትን ፡ እንደቆሻሻና ፡ እንደ ፡ አዋራጅ ፡ ነገር ፡
 አድርጎ ፡ መቆጠር ፡ በጠቅላላው ፡ ሕዝብ ፡ አስተሳሰብ ፡ ውስጥ ፡ ደርጅቷል ።¹⁴

ምንም ፡ እንኳን ፡ በጠቅላላው ፡ ሥራ ፡ የተናቀ ፡ ቢሆንም ፡ በእጅ ፡ የሚሠሩ ፡
 ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራዎች ፡ በተለይ ፡ የተጠሉና ፡ የተናቁ ፡ ናቸው ። የእጅ ፡ ብልሃት ፡ ባር
 ነት ፡ የአፍ ፡ ብልጠት ፡ ጌትነት ፡ የሚለው ፡ የአማርኛ ፡ ተረት ፡¹⁵ በግልጽ ፡ የሚያሳ
 የው ፡ ለዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሥራ ፡ የሰፈነው ፡ ጥላቻ ፡ ነው ። “በተጨማሪ ፡ ሸክላ ፡ ሰሪ
 ዎች ፡ አንጥረኞች ፡ ብረት ፡ ቀጥቃጮች ፡ ሸማኔዎች ፡ አስፈላጊ ፡ ከሆኑት ፡ ብልሃትና ፡
 እውቀታቸው ፡ ጋር ፡ ከሰው ፡ ያነሰ ፡ ቦታ ፡ ተሰጥቷቸዋል ፤ በጋብቻ ፡ ከሌሎች ፡ ወገ
 ኖች ፡ ጋር ፡ እንዳይቀላቀሉ ፡ ተከልክለው ፡ ፍርሃትና ፡ ጥላቻ ፡ በተቀላቀለበት ፡ መን
 ፈስ ፡ ይመለከቷቸው ፡ ነበር ።”¹⁶

በእኛ ፡ አስተሳሰብ ፡ በጠባብ ፡ የታለመውን ፡ የእንዲስትሪ ፡ ብልጽግና ፡ እንኳን ፡
 ለማግኘት ፡ እነዚህንና ፡ እነዚህን ፡ ለመሳሰሉትን ፡ አስተሳሰቦች ፡ ለአድገት ፡ የሚያስፈ
 ልጉት ፡ ሁኔታዎች ፡ ጋር ፡ ተስማምተው ፡ ለመሄድ ፡ እንዲችሉ ፡ መደረግ ፡ አለበት ።

የሰው ፡ አስተሳሰብና ፡ አስተያየቶችን ፡ በዘመናዊ ፡ ሁኔታ ፡ ለማሻሻል ፡ በተደጋ
 ጋሚ ፡ የሚነገርላቸው ፡ መንገዶች ፡ ትምህርትና ፡ መገናኛዎች ፡ የመንግሥት ፡ ሥል
 ጣንና ፡ አይደሉም ፡ ናቸው ።¹⁷ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ሰፍነው ፡ የሚገኙትን ፡ አንዳንድ ፡ አስ
 ተሳሰቦችንና ፡ አቋሞችን ፡ ለመለወጥም ፡ ሆነ ፡ ለመጠበቅ ፡ እነዚህ ፡ መሣሪያዎች ፡
 በሙሉ ፡ የሚሰጡትን ፡ ድርሻ ፡ ለመነጋገር ፡ መሞከር ፡ በጣም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ተግባር ፡
 ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በእንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አጭር ፡ ጽሑፍ ፡ ለማከናወን ፡ አይቻልም ። በዚ
 ህም ፡ ላይ ፡ ነገርን ፡ ለማፍታታት ፡ የሚያስፈልጉን ፡ መሣሪያዎች ፡ የኔ ፡ የሕግ ፡ ትም
 ህርትና ፡ ችሎታ ፡ ከሚፈቅደው ፡ በላይ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡
 ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ የማያገለግሉን ፡ መሣሪያ
 ዎች ፡ በሙሉ ፡ ሳይሆን ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሥልጣን ፡ እንነጋገራለን ። የመንግሥት ፡
 ሥልጣን ፡ የሚለውን ፡ እንደ ፡ ሕጋዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አድርገን ፡ እንወስደዋለን ።

ሕግና ፡ ሕጋዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የተባሉት ፡ ቃላት ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡
 በመተርጎማቸው ፡ ከብዙ ፡ ነገሮች ፡ ጋር ፡ እንዲመሳሰሉ ፡ በመደረጋቸው ፡ እንዳንድ፡
 ጊዜም ፡ የሁለቱ ፡ ቃላት ፡ ትርጉም ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ይሆናል ፡ ወደሚለው ፡ እም
 ነት ፡ ይመራል ። ስለዚህ ፡ ለተወሳሰበና ፡ ላልተጠራ ፡ ስለሕግ ፡ ሥራና ፡ መሠረት ፡ አብ
 ዛኛው ፡ ጊዜ ፡ የሚሰጠው ፡ ምክንያት ፡ አብዛኞቹ ፡ የሕግ ፡ ፈላስፋዎች ፡ የሕግ ፡ መሠ
 ረታዊ ፡ ሃሳብ ፡ በአንድ ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡ ለማጠቃለል ፡ ባደረጉት ፡ ሙከራ ፡ ነው ።
 ይኸውም ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ የአንድ ፡ ዓረፍተ ፡ ነገር ፡¹⁸ ሁሉ ፡ አብዛኛውን ፡ ነገር ፡

14. ተሾመ ፡ ዋጋው ፡ የበአላት ፡ መብዛትና ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕብረተሰብአዊ ፡ ኢኮኖሚ ፡ እድገት ፡ ላይ ፡
 የሚኖረው ፡ ውጤት ፡ (ያልታተመ ፡ ቀ. ኃ. ሥ. ዩ. መጽሐፍት ፡ ቤት) ፡ ገጽ ፡ ፱፮ ።
 15. መሥፍን ፡ ወልደማርያም ፡ በማስታወሻ ፡ ቁ. ፯ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፲፫ ።
 16. እላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ገጽ ፡ ፲፫ ፡ ይመልከቱ ።
 17. ጂ ፡ ዊኔር ፡ በቁ. ፩ ፡ ማስታወሻ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፳ ።
 18. ኬ ፡ ሬዶን ፡ ይመልከቱ ፡ አን ፡ ኢንትርናክተሪ ፡ ሰርቪዬ ፡ እፍ ፡ ዘ ፡ ፐሌስ ፡ እፍ ፡ ሎው ፡ ኢን ፡ አወር
 ሲቪላይዜሽን ፡ (፲፱፻፵፮ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ምዕራፍ ፡ ፪ ፡ ከ፱ ፡ የሚበልጡ ፡ በአንድ ፡ አረፍተ ፡ ነገር ፡ ሕግን
 የሚተረጎሙ ፡ መኪሪዎች ፡ ተጠቅሰዋል ።

ስለሚተው ፡ ለማሳሳት ፡ ይችላል ።¹⁹ ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ አስቸጋሪ ፡ በሆኑ ፡ የሕግ ፡ ፍልስፍና ፡ ውስጥ ፡ ሳንገባ ፡ ለጉዳያችን ፡ የሚሰማማን ፡ በፕሮፈሰር ፡ ዊልያም ፡ ሲ ፡ የቀረበውን ፡ የሚሠራበት ፡ ትርጉም ፡ ወስደን ፡ ሕግን ፡ እንደ ፡ “... አንድ ፡ የኅብረተሰብ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የሚጠብቅ ፡ ብልሕት ፡ እንደ ፡ መሆኑ ፡ መጠን ፡ ህላዊነቱን ፡ የሚያገኘው ፡ በመሠረቱ ፡ በፖለቲካ ፡ ከደረጃ ፡ ኅብረተሰብ ፡ ሐይልን ፡ በሞኖፖሊ ፡ ይዞ ፡ ያስፈራራል ፡ ወይም ፡ በጉልበት ፡ እየተጠቀመ ፡ ከሚያገኘው ፡ ሥልጣን ፡ ነው ።²⁰ ምንም ፡ እንኳ ፡ ይህ ፡ ፍች ፡ ከመጠን ፡ በላይ ፡ እርግጠኛነት ፡ የሚመለከት ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ መተቸት ፡ በቻልም ፡ እኛንም ፡ የሚማርከን ፡ ይኸው ፡ የተለየ ፡ ጠባዩ ፡ ነው። ይህ ፡ ፍች ፡ ሕግን ፡ ግብረገብነት ፡ የማይመለከተው ፡ ወይም ፡ ገለልተኛ ፡ የሆነ ፡ መሣሪያ ፡ አድርጎ ፡ ስለሚያየው ፡ እኛንም ፡ ሐሳባችን ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ የሞራልና ፡ የበጎልማድ ፡ ሐሳብ ፡ ሳይጨልመው ፡ በሕግና ፡ ኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ መካከል ፡ ስላለው ፡ የአንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ግንኙነት ፡ ላይ ፡ ለማተኮር ፡ ያስችለናል ።

የተደባለቀው ፡ ፍች ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በተጨማሪ ፡ አስፈላጊነቱና ፡ የወደፊት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የመዋል ፡ ችሎታውን ፡ የኅብረተሰብ ፡ ሰብ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ለመጠቀም ፡ እንደሚችል ፡ ሁልጊዜም ፡ አከራካሪ ፡ ጉዳይ ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቶዋል ። ፍሬድ ፡ ማን ፡ እንዳለው ፡ ሕግ ፡ በመሠረቱ ፡ የኅብረተሰቡን ፡ ስሜት ፡ በዝግታ ፡ መከተል ፡ እንጂ ፡ መምራት ፡ የለበትም ፡ በሚሉት ፡ ወገኖችና ፡ ሕግ ፡ አዲስ ፡ አስተሳሰብን ፡ በመፍጠር ፡ ዓይነተኛ ፡ ሠሪ ፡ ነው ፡ በሚሉት ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ክርክር ፡ በሕግ ፡ ፍልስፍና ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ከሚደጋገሙት ፡ እስተያየቶች ፡ አንዱ ፡ ነው።²¹ ሕግ ፡ በሕብረተሰብ ፡ ውስጥ ፡ ለውጥ ፡ የማምጣቱን ፡ ተፈላጊነትና ፡ የሚያመጣውም ፡ ለውጥ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ያለውን ፡ ተስፋ ፡ የማይቀበሉ ፡ ሁለት ፡ የታወቁ ፡ የፍልስፍና ፡ ክፍሎች ፡ የማርከሲስት ፡ አስተሳሰብን ፡ የሚከተሉና ፡ የታሪክ ፡ ክፍል ፡ ተከታዮች ፡ ናቸው ። እነዚህ ፡ ክፍሎች ፡ ለሚከተሉት ፡ አስተሳሰብ ፡ የሚሰጡትንም ፡ ምክንያቶች ፡ በአጭር ፡ መስመሮች ፡ ተንትኖ ፡ ለመገምገም ፡ መሞከር ፡ አንደ ፡ ትልቅ ፡ ድፍረት ፡ ሊያስቆጥር ፡ ይችላል ። በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ግን ፡ የሚሞከረው ፡ ሁለቱም ፡ ክፍሎች ፡ ሕግ ፡ በኅብረተሰብ ፡ ሰብ ፡ ውስጥ ፡ ለውጥ ፡ የማምጣቱን ፡ ተፈላጊነትና ፡ የሚያመጣውም ፡ ለውጥ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለመዋል ፡ ያለው ፡ ተስፋ ፡ ያልተቀበሉበት ፡ አንዳንድ ፡ መሠረታዊ ፡ ምክንያቶችን ፡ መርጦ ፡ በአፍሪካ ፡ ሁናቴ ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ እውነተኛነት ፡ መፈተን ፡ ነው ።

የታሪካዊ ፡ አስተሳሰብ ፡ ክፍል ፡ መሥራች ፡ የሆነው ፡ ሳቪኒ ፡ የሚለው ፡ ሕግ ፡ ከሕዝብ ፡ ጠባይና ፡ ኑሮ ፡ ጋር ፡ የተያያዘ ፡ ስለሆነ ፡ “ከሕዝቡ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ የሚያድግ ፡ ከሕዝቡ ፡ ጥንካሬ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ የሚጠነክርና ፡ በመጨረሻም ፡ አገሪቷ ፡ ብሔራዊ ፡ ስሜትዋን ፡ ስታጣ ፡ አብሮ ፡ የሚሞት ፡ ነው ።”²² ተመሳሳይም ፡ የክላሲካል ፡ ማርክሲስት ፡ አስተሳሰብ ፡ “ሕግን ፡ በኢኮኖሚና ፡ በቴክኖሎጂ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ድርጅት ፡ አድርጎ ፡ ስለሚመለከተው ፡ የተመሠረተበትን ፡ ኢኮኖሚና ፡ ቴክኖሎጂ ፡ ለመለወጥ ፡ ያለው ፡ ችሎታ ፡ የሚታለም ፡ አይደለም ።”²³

19. ሐዋርድና ፡ ሳመርስ ፡ ሕግ ፡ ተፈጥሮው ፡ ሥራውና ፡ ክልሉ ፡ (ገጽ ፡ ፯ ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ እ. ኤ. አ.)
 20. ደብሊው. ሐርቪ ፡ ሕግና ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ በጋና ፡ (፲፱፻፷፯ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፲፻፵፫
 21. ደብሊው. ፍሬይድ ፡ ማን ፡ ሕግ ፡ በተለዋዋጭ ፡ ኅብረተሰብ ፡ (፲፱፻፶፱ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፫ ፡
 22. ሲምሶንና ፡ ስቶን ፡ ሕግና ፡ ኅብረተሰብ ፡ (፲፱፻፵፰ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፪፻፵፫
 23. ዋይ. ድሮር ፡ ሕግና ፡ “የኅብረተሰብ ለውጥ” ፡ ቱሰን ፡ ሎ ፡ ራቪው ፡ ቮልደም ፡ ጭ ፡ (፲፱፻፶፰-፶፱ ፡ እ.ኤ.አ.) ገጽ ፡ ፳፻ ፡

የነዚህን ፡ የሁለቱን ፡ ክፍሎች ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ላያቸው ፡ አስተሳሰብ ፡ ካሁኑ ፡ ዘመን ፡ ሁኔታ ፡ ጋር ፡ ተስማሚ ፡ ሆኖ ፡ አላገኘውም።²⁴ በጠቅላላ ፡ ለአፍሪካ ፡ ሁኔታ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ አይችልም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ መሠረታዊ ፡ (ሪቭሎሽነሪ) ፡ ቢሆንም ፡ በሞላ ፡ ጎደል ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የሚካሄደው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በተሞላበት ፡ መንገድ ፡ ሆኖ ፡ ሕዝቡ ፡ የራሱን ፡ የኅብረተሰብ ፡ ችግሮች ፡ አውቆና ፡ ሳያስተውልም ፡ በሚያደርገው ፡ የተባበረ ፡ እርምጃ ፡ ነው ። ይህ ፡ ተግባር ፡ ዓላማ ፡ ያለውና ፡ ትክክለኛ ፡ አስተሳሰብን ፡ የተከተለ ፡ እንዲሁም ፡ ያለውን ፡ ሁኔታ ፡ እንደ ፡ “ችግር” እየተረጎመ ፡ ችግሩን ፡ ትክክለኛ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ይሞክራል።²⁵ “እንደሌሎች ፡ ቦታዎች ፡ ሁሉ ፡ በአፍሪካም ፡ ውስጥ ፡ የሚደረጉ ፡ ትክክለኛና ፡ ፈጣን ፡ የሆኑ ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጦች ፡ የኅብረተሰቡን ፡ የተደበቀ ፡ ሃይል ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ያስችላሉ ። እነሱም ፡ ሕግ ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ እንድንጠቀምበት ፡ ይጠይቃሉ።”²⁶ በተለይም ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የአፍሪካ ፡ አገሮች ፡ ነፃነታቸውን ፡ የተቀዳጁት ፡ አሁን ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ በመሆኑና ፡ በወገንና ፡ በጎሳ ፡ መለያየት ፡ በሰፊው ፡ ስለሚገኝ ፡ የኅብረተሰብ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ ሕግ ፡ የሚኖረውን ፡ ድርሻ ፡ ያጠነክሩለታል ። እውነትም ፡ ትምህርት ፡ ለዚህ ፡ ችግር ፡ የተሻለ ፡ መፍትሔ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ይሆናል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የሚፈጀውን ፡ ጊዜና ፡ ለነዚህ ፡ አገሮች ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ የፈጀውን ፡ ሥራ ፡ በአንድ ፡ በሁለት ፡ ትውልድ ፡ በሚሆን ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ለማከናወን ፡ የሚያደርጉትን ፡ ትግል ፡ በመመልከት ፡ ይህ ፡ መፍትሔ ፡ ያለው ፡ ተማፃኝነት ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ሆኖ ፡ እናገኘዋለን ። በእንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሁኔታዎች ፡ በእኛ ፡ አስተሳሰብ ፡ በሕግ ፡ ተጠቅሞ ፡ መንግሥት ፡ የሚወስዳቸው ፡ እርምጃዎች ፡ ሕጋዊነት ፡ እንዲኖራቸው ፡ ማድረግና ፡ ተቃዋሚ ፡ ክፍሎች ፡ ኃይላቸውን ፡ ለመቀነስ ፡ እንዲችሉ ፡ ማድረግ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው።²⁷

በአፍሪካ ፡ አገሮች ፡ ውስጥ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሕጋዊ ፡ ዝግጅቶች ፡ ከሚያስፈልጋቸውም ፡ በላይ ፡ እነዚህ ፡ አገሮች ፡ በእንዳስትሪ ፡ ከሠለጠኑት ፡ የካፒታሊስት ፡ ወይም ፡ የሶሻሊስት ፡ አገሮች ፡ የበለጠ ፡ ለውጥ ፡ በማካሄድ ፡ ላይ ፡ በመሆናቸው ፡ ይህ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍጥነት ፡ የሚካሄደው ፡ እድገት ፡ የሚኖረው ፡ ውጤት ፡ ከሕግ ፡ አቋም ፡ ላይ ፡ የሚኖረውን ፡ ድርሻ ፡ ማጠንከር ፡ ነው።²⁸ “በዚህ ፡ አስተሳሰብ ፡ ሕጋዊ ፡ ዝግጅት ፡ ከአውሮፓና ፡ ከሰሜን ፡ አሜሪካ ፡ ይልቅ ፡ በማደግ ፡ ላይ ፡ የሚገኙት ፡ አገሮች ፡ በጣም የላቀ ፡ ተፈላጊነት ፡ አለው። በአውሮፓና ፡ በሰሜን ፡ አሜሪካ ፡ ለውጥ ፡ ቀስ ፡ በቀስ የተገኘ ፡ ሲሆን።” የተጠቀሙት ፡ በማያደላ ፡ መንገድ ፡ ወይም ፡ በደንብ ፡ በተደራጀ ፡ አሠራር ፡ ነው።²⁹

24. ኤንጀልስ ፡ እንኳን ፡ ራሱ ፡ “የኢኮኖሚ ፡ መሠረት” ገ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ምክንያት ፡ “ሕጋዊ ፡ ድርጅትን” እንደ ፡ ውጤት ፡ አድርጎ ፡ በቀላሉ ፡ በመመልከት ፡ እንደማይገባ ፡ አስጠንቅቋል ። ይኸውም ፡ ሊሆን ፡ አቅራቢያ ፡ በፃፋቸው ፡ ደብዳቤዎች ፡ መሠረት ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ኤኮኖሚው ፡ ምክንያት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል።” ሺ ፡ ሱስኪ ፡ የሶሻሊዮች ፡ የፍትሕብሔር ፡ ሕግ ፡ በሉይድ ፡ ኢንትሮዳክሽን ፡ ቱ ፡ ጅናስ ፡ ፕሩደንስ ፡ (፲፱፻፷፭ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፪፻፺፯ ፡ እንደተጠቀሰው ።

25. ፍሬድ ፡ ማንና ፡ ለድንሰኪ ፡ “የኅብረተሰብ ፡ ለውጥና ፡ የኢንዱስትሪ ፡ አደጋዎች” ኮሎምቢያ ፡ የሕግ መጽሔት ፡ ፕላዩም ፡ ፳፯ ፡ (፲፱፻፷፯ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፱፻፩ ።

26. አር ፡ ሰይድማን ፡ “በአፍሪካ ፡ ሕግና ፡ አሰራር ፡ ጥናት” አኬሽናል ፡ ፔፐር ፡ ቁ. ፫ ፡ የአፍሪካ ፡ ጥናት ፡ ሴንተር ፡ የካልፍርንያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ (፲፱፻፺ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፯

27. አር ፡ ኦንጀር ፡ ሕግና ፡ ብለጽግና ፡ እንዳንድ ፡ ችግሮችና ፡ ሐላቦች ፡ (ያልታተመ) ገጽ ፡ ፲፯-፲፰ ።

28. ሲ ፡ አርባች ፡ “የሕግ ፡ እድገት ፡ በማድረግ ፡ ላይ ፡ በሚገኙ ፡ አገሮች ፡ ስለ ፡ አሜሪካ ፡ ሁኔታ” አሜሪካን ፡ ሰላይቲ ፡ አፍ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ሎው ፡ (፲፱፻፷፱ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፶፫

29. እላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ገጽ ፡ ፶፮ ፡ ይመልከቱ ።

አብዛኞቹ : የአፍሪካ : አገሮች : ነፃነታቸውን : ካገኙ : በኋላ : እንኳን : ከባድ : አገር : የተቀዱት : ሕጎችን : መሠረት : በማድረግ : የሰሻልና : የኢኮኖሚክ : ድርጅቶቻቸውን : ለማጠንከሪያና : ለማስተካከያ : ያዋሉት : በመሆኑ : ይህ : ብቻውን : ሕግ የኅብረተሰብ : ለውጥ : ለማምጣት : በነዚህ : አገሮች : ውስጥ : ስላለው : ሰፊ : ተቀባይነት : በቂ : ማሰረጃ : ነው ። ይኸውም : በማርክሲስቶችና : በታሪካዊው : ክፍል : በኩል : ያሉትን : አስተሳሰቦች : በቀጥታ : ይቃወማል ።

በእርግጥም : የኢትዮጵያ : ሕጎች : አፃፃፍ : የተመሠረተው : በዚህ : መሠረታዊ አስተሳሰብ : ላይ : ነው ። የኢትዮጵያ : የፍትሐብሔር : ሕግን : የፃፉ : እንደተናገሩት : “እንደ መስኮብና : የኮሚኒስት : አገሮች : ኢትዮጵያና : ሌሎችም : የአፍሪካ : አገሮች : (ምንም እንኳን : ለየት : ያለ : ሃሳብ : ቢኖራቸውም) : በአሁኑ : ጊዜ : መሠረታዊ : ለውጥ : የሚያመጣ : (በሬቮሊሺናሪ) : ክፍል : ውስጥ : ናቸው ። በአሁኑ : ጊዜ : ኢትዮጵያ : አጠንክራ : የያዘቻቸው : አንዳንድ : ባሕላዊ : አስተሳሰቦችን : እየጠበቀች : በተጨማሪም : ጠቅላላውን : አቋሚን : ለማሻሻል : ትፈልጋለች ። ይኸውም የሕዝቡን : የኑሮ : ሁኔታ : እንኳን : ይጨምራል ። ስለዚህም : ኢትዮጵያውያን : አዲሱ ሕግ : ባሕላዊ : ሕጎችን : ማጠንከሪያና : ማደራጃ : እንዲሆን : አይፈልጉም ። እነሱ : የሚሹት : የዚህ : ዓይነቱ : ሕግ : የጠቅላላውን : የኅብረተሰቡን : ለውጥ : የሚመለከትና : አዲስ : የሚፈጠረው : ኅብረተሰብ : አስፈላጊ : የሚሆኑ : አዳዲስ : መምሪያዎችን : እንድያወጣ : ነው ።”³⁰

ሕግ : በኅብረተሰቡ : ለውጥ : ለማምጣት : አስፈላጊ : ብቻ : ሳይሆን : ተገቢ : ነው : የሚለው : መደምደሚያ : ላይ : ደርሰናል ። ስለዚህም : አብዛኛዎቹ : የአፍሪካ : አገሮች : ካቀዱት : ግብ : ለመድረስ : ሕግ : እንደ : አንድ : የለውጥ : መድሕንና : የኅብረተሰቡን : ለውጥ : ለማቃለል : የሚሰጠውን : ድርሻ : እንመለከታለን ። በተጨማሪ : ሕግ : እነዚህን : ግቦች : ለሚሟላት : የሚችለውንና : የማይችለውን : እንመረምራለን ። ምንም እንኳን : “ኅብረተሰቡ : በደንብ : የተዘጋጀ : አብሮ : መኖር ፣ ወይም በትክክል : ለመናገር : በደንብ : የተዘጋጀ : የግል : ሰዎች : አብሮ : መኖር : ነው ።”³¹ ቢባልም ፣ ፍጹም : የሆነ : ሥነ : ሥርዓት : (ለውጥ : የሌለበት : ሁኔታ ፣) ነው ። ማለት : አይደለም ። “በማንኛቸውም : ሕብረተሰቦች : ውስጥ : ማእከላዊ : የሆኑ : ለለውጥ : ቶሎ : የማይበገሩ : አስተሳሰቦችና : የሚስማሙ : እርምጃዎች : አሉ ። በነዚህ : ዙሪያ : ተከታታይ : የሆኑ : ሙከራዎች : ይቀጥላሉ ።”³² ሕግም : በፖለቲካ : ሥልጣን : እንዲከበሩ : አድርጎ : በሚመሰርታቸው : የኅብረተሰብ : ሕጎች : ወሰናቸውንና : መጠናቸውን : ከመከለሉም : በላይ : ሌሎችን : ሁኔታዎች : እንደ : መገናኛ : ትምህርት : የመሳሰሉትን : በመቆጣጠር : የሚያመጡትን : የኅብረተሰብ : ለውጥና : ሙከራዎች : ይቆጣጠራል ።

ሕግ : እንደ : አንድ : የኅብረተሰብ : ለውጥ : ሠሪ : ቀጥተኛ : ያልሆኑ : ድርሻዎች : አሉት ። አዳዲስ : የኅብረተሰብ : ሥርዓቶችን : ለመፍጠር : ስለሚችል : ወይም ሌሎቹን : የኅብረተሰብ : ለውጦች : ለማምጣት : የሚያስችሉትን : ሁኔታዎች : ሙሉ : በሙሉ : ሥራ : ላይ : እንዲውሉ : በማለት : አካባቢውን : ለለውጥ : እንዲመች : ለማ

30. አር. ደቪድ : አዲስ : የፍትሐብሔር : ሕግ : ለኢትዮጵያ : ቱልን : ሎው : ሪቪው : ፕሌይም : ፴፯ : (፲፱፻፷፮-፷፫ : እ.ኤ.አ.) ገጽ : ፻፲፫
 31. ኤች. ኬልሰን : “ሕግ : እንደ : አንድ : ልዩ : የኅብረተሰብ : መሣሪያ ፣” ቺካጎ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ሪቪው : ፕሌይም : ፱ : (፲፱፻፵፩-፵፮ : እ.ኤ.አ.) ገጽ : ፸፮ ።
 32. ኤ. ሳውዝ : ሆል : የሕብረተ : ሰብ : ለውጥ : በአፍሪካ : (፲፱፻፶፱ : እ.ኤ.አ.) ገጽ : ፲፬ ።

ድረግ : ይችል : ይሆናል = ለምሳሌ : ያህል : ከሌሎች : ኅብረተሰቦች : ጋር : ያለውን ግንኙነት : ብንወስድ : የኅብረተሰብ : ለውጥ : ለመጀመር : በጣም : አስፈላጊ : ከሆኑት : ነገሮች : መካከል : አንድ : ነው : የዚህ : መድኃኔ : ሥራ : የሚተማመነው : ቪዛ : ለማግኘት : የሚያስፈልጉት : ነገሮች : ላይና : የሕዝብ : ግንኙነት : ላይ : ባለው : መቆጣጠር : ሲሆን : እነሱ : እንደ : አበረታቱትና : እንደተቆጣጠሩት : መጠን : ነው። በዚህ : ዓይነትም : “... ከሌሎች : ጋር : የመገናኘትና : ሐሳብን : የመለዋወጥ : ነፃነት : መቅረት : ቢያንስ : ቢያንስ : አዳዲስ : የኅብረተሰባዊ : አስተሳሰቦችን : ከማዘጋጀትም : በላይ : በኅብረተሰቡ : ለውጥ : ላይ : በጣም : ተፈላጊ : የሆነ : መሠረታዊ : ኃይል : ይሰጠዋል።”³³ በሌላ : በኩል : የትምህርት : ግዳጅ : የሚሆንበትን : ትምህርታዊ : ድርጅት : በማቋቋምና : የትምህርት : መስጫ : አቋሞች : ሥራቸውን : እንዲያካሄዱ : በማስቻል : ሕግ : የኅብረተሰቡን : ለውጥ : ለማፋጠን : ይረዳ : ይሆናል።³⁴

የሕግ : ድርሻ : ግን : የነዚህን : የኅብረተሰብ : ለውጦች : አምጪ : ሐይሎች : መቆጣጠር : ብቻ : ሳይሆን : አንዳንድ : ጊዜም : በቀጥታ : ለውጥን : ያመጣል። ምንም እንኳን : አንዳንድ : ሰዎች : ሕግ : ኅብረተሰባዊ : ለውጥ : ለማምጣት : ስላለው : ችሎታ : የተለያየ : አስተሳሰብ : ቢኖራቸውም : ለዚህ : ግዳጅ : በሥራ : ላይ : የዋለ : መሆኑን : በማንም : የሚካድ : አይደለም። ቀደም : ብለን : እንደተመለከትነው : የኢትዮጵያ : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : እንዴት : አድርጎ : አዳዲስ : ሥርዓቶችን : ወደፊት : ለሚመጣው : የኢትዮጵያ : ኅብረተሰብ : ለመፍጠር : እንደሚሞክር : ተገንዝበናል። ይህ : ሕጋዊ : መንፈስ : ለሁሉም : አዳዲስ : ሕግጋት : እውነተኛነት : አለው። እነዚህ : ሕግጋት : በጣም : ጥልቅ : የሆኑ : ሕብረተሰባዊ : ሥርዓቶችን : ለመለወጣቸው : ብዙ : አስረጂዎችን : ለመጥቀስ : ይቻላል። ቀደም : ብለን : የጠቀስናቸው : ለብልጽግና : እንቅፋት : ሆነዋል : ብለን : ለማስረጃ : ያቀረብናቸው : ድርጅቶችና : ሥርዓቶች : እንደ : ጥንቆላ : ስለኑሮና : ስለ : ኑሮ : መሻሻል : ያለው : አስተያየት : በጠቅላላው : ስለሥራ : በተለይም : ስለአንዳንድ : ዓይነት : ሥራዎች : ያለውን : አስተሳሰብ : ብንወስድ : ሕግ : እነዚህን : በሙሉ : ጨርሶ : ለማጥፋትም : ሆነ : አሻሽሎ : ለማቅረብ : ምን : ያክል : ሙከራ : እንዳደረገ : ለማየት : እንችላለን።

ቀድሞ : ከአፄ : ምኒልክ : ዘመን : ጀምሮ : በሕግ : ተጠቅሞ : አንዳንድ : የኅብረተሰቡን : አስተሳሰብ : ለመለወጥ : ወይም : ለማጠንከር : ሙከራ : ተደርጎ : ነበር። ለምሳሌ : እ. ኤ. አ. በ፲፱፻ : ዓ. ም. አፄ : ምኒልክ : ለሥራና : ለሠራተኞች : ክብር : ለመስጠት : አዋጅ : አሳወጁ። በዚህ : አዋጅ : ሠራተኛን : የሚሰድቡ : ንጉሠ : ነገሥቱን : እንደሰደቡ : የሚቆጠር : መሆኑን : አሳወቁ።

“ሰውን : በሥራው : ምክንያት : የምትሰድቡ : ይህ : ነገር : ቢቀርባችሁ : ይሻላል። እስካሁን : ድረስ : ብረት : ሠራውን : ጠይብ : እያላችሁ : ሸማ : የሚሠራውን : ሸማኔ፣ የተማረውን : ጠንቋይ : ቤተክርስቲያን : የሚያገለግለውን : ደብተራ : መሬት : እያረሰ : ነጭና : ጥቁር : እህል : የሚያመርተውን : አራሽ : ከንጉሥ : ይበልጣል : የተባለውን : ገበሬ : እያላችሁ : ነግዶ : ወርቅና : ዕቃ : የሚገዛውን : ነጋዴ : እናንተ : የግታቢ : አጣቢ : ልጅ : እያላችሁ : ትጠሩታላችሁ። ሁሉንም : በሚሠሩት : ሥራ : ምክንያት : ሰድባችኋቸው : ሰነፍ : አባት : ልጁ : ምንም : ጥበብ : ሳያውቅ : እሱ : ግን : በኅብረተሰቡ : ውስጥ : ዕውቀት : ያላቸውን : ይሰድባል። በመሠረቱ : ሁሉንም : ሰው :

33. በቱለን : ሎው : ሪቪው : ቮልዩም : ፴፫ : በቁ. ፳፫ : ላይ : ተጠቅሰዋል : ገጽ : ፯፻፳፭።
 34. እላይ : የተጠቀሰውን : ገጽ : ፯፻፺፯ : ይመልከቱ።

የተወለደው፡ ከአዳምና፡ ከሄዋን፡ ነው። ይህ፡ ሁሉ፡ ከዕውቀት፡ ግንብ፡ ነው። እግዚአብሔር፡ ለአዳም፡ 'አንተ፡ በጉልበትህ፡ ለፍተህ፡ ትበላለህ' ብሎ፡ ነግሮታል። ይህንን፡ ሳንከተል፡ ቀርተን፡ ሁሉም፡ ሥራ፡ ፈት፡ የሆነ፡ እንደሆነ፡ መንግሥትም፡ አትኖርም፤ አገርም፡ አትኖርም። ነገር፡ ግን፡ በአውሮፓ፡ አገሮች፡ አንድ፡ ሰው፡ እግዚአብሔር፡ ሰጥቶት፡ መድፍ፡ ባቡርና፡ ሌሎችም፡ ነገሮች፡ የፈለሰ፡ እንደሆነ፡ በሕዝብ፡ ይመሰገናል፡ እንጂ፡ አይሰደብም። በዚህም፡ ምክንያት፡ ጥበበኞች፡ በጣም፡ እየተሻሻሉ፡ ይሄዳሉ። ነገር፡ ግን፡ እናንተ፡ ሠራተኛ፡ እየሰደባችሁ፡ አገሪቷን፡ ልታጠፏትና፡ ማረሻ፡ የሚሠራ፡ ጠፍቶ፡ አገራን፡ ባዶ፡ ልታደርጓት፡ ነው። ...ለእንድ፡ ዓመት፡ በሰንሰለት፡ አግብታችሁ፡ እስሯቸውና፡ ወደኔ፡ ላኩልኝ።"³⁵

የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ ለሁሉም፡ ሰው፡ የእኩልነት፡ መብትን፡ በመሥጠትና፤³⁶ የፍትሐብሔርና፤³⁷ የወንጀለኛ፡ ሕጎችም፤³⁸ በሰም፡ ማጥፋት፡ በኩል፡ ያለውን፡ ወንጀል፡ በመመልከት፡ አስፈላጊውን፡ ሕጋዊ፡ ጥበቃ፡ ለተጎጂው፡ ወገን፡ በመሰጠት፡ አፄ፡ ሚኒልክ፡ ከጀመሩት፡ መሠረታዊ፡ ሥራ፡ ጋር፡ ተስማሚዎች፡ ናቸው።

በዚህ፡ ዓይነት፡ የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ ሕግ፡ የሕክምና፡ ችሎታና፡ እውቀት፡ ሳይኖራቸው፡ በሚያደርጉት፡ የሕክምና፡ አድራጎቶችን፡ ወንጀለኛ፡ በማድረግ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ዓይነት፡ የጥንቆላ፡ ሥራዎችን፡ የሚሠሩትን፡ ለማገድ፡ ይሞክራል።³⁹ በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ የሕዝብ፡ በዓላት፡ አዋጅ፤⁴⁰ ያሉትን፡ የሕዝብ፡ በዓላት፡ ቁጥር፡ ወደ፡ ፲፬፡ ብቻ፡ በመቀነስና፡ ማናቸውም፡ ቀጣሪ፡ በነዚህ፡ ፲፬፡ ቀናት፤⁴¹ ውስጥ፡ በሰድስቱ፡ ብቻ፡ ፈቃድ፡ እንዲሰጥ፡ በማስገደድ፡ የሥራ፡ ቀናትን፡ አቆጣጠር፡ ለመለወጥ፡ ይሞክራል። ነገር፡ ግን፡ ከላይ፡ በተጠቀሱት፡ ቀናት፡ እንኳን፡ ለኑሮ፡ አስፈላጊ፡ የሆኑ፡ ሥራዎች፡ ወይም፡ ለሕዝብ፡ አስፈላጊ፡ የሆኑ፡ አገልግሎቶች፡ እንደምግብና፡ መጠጥ፡ ማሠራጫ፡ እርሻን፡ ለማካሄድ፡ የሚያስፈልጉ፡ ሥራዎች፡ የሕዝብ፡ መደሰቻ፡ ቦታዎች፡ ፋርማሲዎች፡ የሕክምናና፡ ያስታማሚ፡ አገልግሎቶችና፡ ማመላለሻ፡ ድርጅቶች፡ ሥራቸውን፡ እንዲያካሄዱ፡ ይፈቀድላቸዋል። በመጨረሻም፡ በሕግ፡ አቋም፡ ውስጥ፡ የኅብረተሰብ፡ ግንኙነቶችን፡ በቁጥጥር፡ ሥር፡ ለማዋል፡ እንደሚችሉና፡ ጠቅላላው፡ የሲቪል፡ አቋም፡ በመሠረቱ፡ የሕግ፡ ፍጡር፡ መሆኑን፡ በመመልከቱ፡ ራሱን፡ የቻለ፡ የሰው፡ ፍላጎትን፡ በሰው፡ ሠራሽ፡ መልክ፡ የኅብረተሰብ፡ ኑሮ፡ እንዲገባው፡ ወደፊት፡ ተወስኗል፡ የሚለውን፡ አስተሳሰብ፡ በማስወገድ፡ ይረዳል።

እነዚህን፡ የመሳሰሉ፡ አስረጃዎች፡ በተጨማሪ፡ ለማቅረብ፡ ይቻላል። ነገር፡ ግን፡ ጨብጡን፡ ለማስረዳት፡ ከላይ፡ የተጠቀሱት፡ በቂ፡ አስረጃዎች፡ ስለሆኑ፡ ሕግ፡ ምን፡ ያህል፡ ውጤት፡ ለማምጣት፡ እንደሚችልና፡ ያቀዳቸውን፡ ግቦች፡ ምን፡ ያህል፡ እንደፈጸማቸውና፡ ወይም፡ ምን፡ ያህል፡ ያቀዳቸውን፡ ለውጦች፡ እንደሠራባቸው፡ እንመለከታለን።

35. መስፍን፡ ወልደማርያም፡ በቁ. ፪፡ የተጠቀሰ፡ ገጽ፡ ፲፫-፲፬።
 36. የተሻሻለው፡ ሕገ፡ መንግሥት፡ አንቀጽ፡ ፴፯-፴፰።
 37. የፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ አንቀጽ፡ ፪፻፵፱-፪፻፶፱።
 38. የወንጀለኛ፡ መቅጫ፡ አንቀጽ፡ ፳፻፸፱-፳፻፹፭።
 39. እላይ፡ የተጠቀሰውን፡ አንቀጽ፡ ፳፻፲፭።
 40. የሕዝብ፡ በዓላት፡ አዋጅ፡ ቁ. ፻፶፩፡ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፲፮፡ ዓመት፡ ቁ. ፱።
 41. ስለ፡ ሠራተኛ፡ መሠረታዊ፡ የሥራ፡ ሁኔታ፡ ደንብ፡ አንቀጽ፡ ፮፡ የሕግ፡ ክፍል፡ ማስታወሻ፡ ፫፻፪ ነጋሪት፡ ጋዜጣ፡ ፳፬፡ ዓመት፡ ቁ. ፭።

ምንም ፡ እንኳን ፡ ላይ ፡ ላዩን ፡ ግልጽ ፡ የሆነውን ፡ ነገር ፡ ለመናገር ፡ ቢቻልም ፡ ጥሩ ፡ ሕግ ፡ ማለት ፡ የተነሳበትን ፡ ዓላማ ፡ ከግቡ ፡ የሚያደርስ ፡ ነው ፡ ብንል ፡ ይህ ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ መልስ ፡ በውስጡ ፡ በዛ ፡ ያሉና ፡ የተያያዙ ፡ ችግሮችን ፡ ይደባልቃል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ሕግ ፡ በመጀመሪያ ፡ ሲመለከቱት ፡ ቀላልና ፡ ግልጽ ፡ የሆነ ፡ ቢመስልም ፡ ለመተርጎምም ፡ ሆነ ፡ ጠቃሚነቱን ፡ ለመለካት ፡ ቀላል ፡ አለመሆኑን ፡ ያስገነዝበናል ። የሕግ ፡ አላማ ፡ ምን ፡ እንደሆነና ፡ ይህም ፡ አላማ ፡ የሚመነጨው ፡ ሕጉን ፡ ካረቀቀው ፡ ወይስ ፡ ሕጉን ፡ ካጸደቀው ፡ ፓርላማ ፡ ወይስ ፡ ሕጉን ፡ በመተርጎም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ውሳኔዎችን ፡ ከሰጠበት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለመሆኑ ፡ ብዙ ፡ ጥያቄዎች ፡ ይነሳሉ ። በተጨማሪ ፡ የግብርና ፡ የመንገዶች ፡ ችግር ፡ አለ ፡ ሕግ ፡ የሰውን ፡ አድራጎት ፡ ለመቆጣጠርም ፡ ሆነ ፡ አቅጣጫ ፡ ለመስጠትና ፡ የተፈለገውን ፡ ውጤት ፡ ለማምጣት ፡ እንዲችል ፡ አድርጎ ፡ ለማቀድ ፡ ይችላል ። ሕግ ፡ ውጤተ ፡ ቢስ ፡ የሚሆነው ፡ የሰውን ፡ አድራጎት ፡ ለመቆጣጠር ፡ ወይም ፡ አቅጣጫ ፡ ለመሥጠት ፡ ያልቻለ ፡ እንደሆነ ፡ ነው ፤ እንዲሁም ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ የሰውን ፡ ጠባይ ፡ ለውጥ ፡ የተፈለገውን ፡ ውጤት ፡ ያላስገኘ ፡ እንደሆነ ፡ ሕጉ ፡ ውጤተ ፡ ቢስ ፡ ይሆናል ፤ በተጨማሪም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የታቀደው ፡ አድራጎት ፡ ያመጣው ፡ የተፈለገውን ፡ ውጤት ፡ ቢሆንም ፡ ያልተፈለገና ፡ ያልታሰቡ ፡ ሌሎች ፡ ውጤቶችም ፡ አብረው ፡ ሊኖሩ ፡ ይችላሉ ።⁴² ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ይህንንና ፡ ሌሎችንም ፡ የመሳሰሉ ፡ ነገሮች ፡ ሕግን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ የሚረዱትን ፡ እርምጃዎች ፡ የምናደርገውን ፡ ምርምር ፡ ቢያጨልሙትም ፡ “ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የመዋል ፡ ችሎታው ፡ (እውነተኛም ፡ ሆነ ፡ የታቀደው) ፡ የሚተማመነው ፡ ጥቅሙ ፡ የተጠየቀበት ፡ ሕዝብ ፡ በሚያሳየው ፡ መልስ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።”⁴³ ስለዚህም ፡ ሁኔታ ፡ ለማግራት ፡ እንቀጥላለን ።

የሕግ ፡ አቋም ፡ የሥልጣንና ፡ የኃይል ፡ ድርጅት ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ “አብዛኛዎቹ ፡ የሕግ ፡ መምሪያዎች ፡ የታቀዱት ፡ በኅብረተሰቡ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙትን ፡ አኳኋኖች ፡ በመለወጥ ፡ የሕግ ፡ ሠሪዎች ፡ በኅብረተሰቡ ፡ ተፈላጊ ፡ የሆነ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ በሚያስቡበት ፡ አኳኋን ፡ እንዲመራ ፡ ወይም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ እንደሚደረገው ፡ ሕጉን ፡ ያመነጨት ፡ ለኅብረተሰቡ ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ፡ የሚሉትን ፡ ነገሮች ፡ በመክልከል ፡ ነው ።⁴⁴ ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ የሕግን ፡ ሐሳብ ፡ የሚሰጡ ፡ ሕግ ፡ አውጭዎች ፡ ቢሆኑም ፡ አንዳንድ ፡ በመምሪያዎችና ፡ በውጤታቸው ፡ መካከል ፡ የሚገኙትን ፡ ልዩነቶች ፡ የሚፈጽሙት ።⁴⁵ በኅብረተሰቡ ፡ ስለሆኑ ፡ ዓላማና ፡ ውጤት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በዋሉት ፡ ሕግጋት ፡ ውስጥ ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ፡

በሰው ፡ ዘንድ ፡ ያለው ፡ የግትርነት ፡ ጠባይ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ መንገዶች ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ፤ “እነርሱም ፡ ከዘር ፡ የሚተላለፉና ፡ ከባዮሎጂካል ፡ አፈጣጠር ፡ ተመሳሳይነት ፡ ከሚመጡት ፡ እንዲሁም ፡ በተፈጥሮ ፡ የተገኙ ፡ ድርጊቶች ፡ የባዮኬሚካል ፡ ሚዛናዊ ፡ ሁኔታ ፡ ያስተሳሰብና ፡ ሁልጊዜም ፡ የሚኖረው ፡ የግል ፡ ስሜት ፡ የሚያመጧቸው ፡ እራስን ፡ የማሳወቅና ፡ የሞራል ፡ ሁኔታዎች ፡ ከሚፈጥሯቸው ፡ ተከታታይነት ፡ ካላቸው ፡ የሰውነት ፡ ጠባዮች ፡ አንስቶ ፡ ብዛት ፡ ያላቸውን ፡ ሕብረ-ዊ ፡ የሆኑ ፡ የኅብረተሰብና ፡ የባሕል ፡ አቋሞች ፡ የሚዋለዱበትን ፡ መንገዶች ፡ ጨምሮ ፡ ያጠቃል

42. ፍሬድ ፡ ማን ፡ “የሕግ ፡ ባህልና ፡ የኅብረተሰብ ፡ እድገት ፡” ሉው ፡ አፍ ፡ ሲስቴሎጂ ፡ ሪቪው ፡ ሾልዩም ፡ ፱ ፡ (፲፱፻፳፱ ፡ እ. ኤ. አ.) በታይፕ ፡ ገጽ ፡ ፳፭-፳፮ ።
 43. ፍሬድማንና ፡ ማኩሌይ ፡ ሕግና ፡ አድራጎታዊ ፡ ሳይንሶች ፡ (፲፱፻፳፰ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፫፻፳ ።
 44. ኤች. ሾንስ ፡ ዘ ፡ ኢፈሽንስ ፡ አፍ ፡ ሉው ፡ (፲፱፻፳፰ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፳፮-፳፯ ።
 45. እላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፵ ፡ ይመልከቱ ።

ላል ።⁴⁶ ይኸውም ፡ የተጣመሩ ፡ ከባድ ፡ ችግሮችና ፡ መጠናቸው ፡ ሰፊ ፡ ያሉ ፡ እንቅፋቶችን ፡ ያቀርባል ። ሕግም ፡ በተስተካከለ ፡ ሁኔታ ፡ በኅብረተሰቡ ፡ ውስጥ ፡ ተፈላጊውን ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ እነዚህን ፡ ችግሮች ፡ መቋቋም ፡ ይኖርበታል ። በተጨማሪም ፡ ሕዝቡ ፡ ስለሕግ ፡ ስለጠበቆችና ፡ ዳኞች ፡ ያለው ፡ አስተያየት ፡ ለሕግ ፡ ለመንግሥትና ፡ ለባሕርይ ፡ ያለው ፡ አክብሮትም ፡ ሆነ ፡ ሌሎች ፡ ኅብረተሰቡ ፡ የሚቆጣጠርበት ፡ ኦሪጎኒካዊ ፡ ያልሆኑ ፡ መንገዶች ፡ መኖርና ፡ ተዘጋጅተው ፡ ላሉት ፡ ተጨማሪ ፡ ሆነው ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ጊዜ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ መዋላቸው ፤ ሕግ ፡ ለሚያመጣው ፡ ለውጥ ፡ አቅጣጫ ፡ በመስጠት ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የመዋል ፡ ችሎታውን ፡ የሚናገሩ ፡ ሁኔታዎች ፡ ናቸው ።

በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ ያለው ፡ ጥናት ፡ በቂ ፡ ባለመሆኑ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለተጠቀሱት ፡ ችግሮች ፡ መፍትሔ ፡ ለመስጠት ፡ አይቻልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ነገርተኞች ፡ (ተከራካሪዎች) ፡ በጠበቆችና ፡ በዝቅተኞች ፡ ፍ/ቤቶች ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ዳኞች ፡ ላይ ፡ ስላላቸው ፡ አስተያየት ፡ የተደረገው ፡ ጥናት ፡ እንደገለጸው ፡ አብዛኞቹ ፡ ተከራካሪዎች ፡ ጠበቆች ፡ “ሆነ ፡ ብለው ፡ ገንዘብን ፡ ለማግኘት ፡ ነገርን ፡ ያራዝማሉ” ፡ ዳኞችም ፡ “የማያውቁ ፡ ጉቦኞችና ፡ ጨካኞች” ።⁴⁷ ናቸው ፡ ብለው ፡ የሚያምኑ ፡ መሆናቸውን ፡ ያመለክታል ። እንደዚህም ፡ ከሆነ ፡ ይህንን ፡ ዓይነት ፡ ስለጠበቆችና ፡ ስለዳኞች ፡ ያለው ፡ መጥፎ ፡ አስተያየት ፡ የሚኖረው ፡ ውጤት ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለመዋል ፡ ያለውን ፡ ችሎታ ፡ መቀነስና ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ ማድከም ፡ ነው ።

ምንም ፡ እንኳን ፡ ከላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ ጥናት ፡ ባለመኖሩ ፡ ሕግ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የኑሮ ፡ መስክ ፡ ላይ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ለመዋል ፡ እንደሚችል ፡ ለመናገር ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ቢሆንም ፡ በሌሎች ፡ አገሮች ፡ ልምድና ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያም ፡ በተገኘው ፡ ትንሽ ፡ ጥናት ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ አንዳንድ ፡ አጠቃላይ ፡ ሃሳቦችን ፡ ለመሰንዘር ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ ሕጎችዋን ፡ ከአውሮፓ ፡ አገሮች ፡ በ፲፱፻፳፭ ፡ ዓ. ም. ውስጥ ፡ ካገኘችው ፡ ኩቱርክ ፡ ልምድ ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ እናገኘዋለን ። “ይህ ፡ ልምድ ፡ እንደሚያመለክተው ፡ በሕግ ፡ በኩል ፡ በብዛት ፡ በተነኩትና ፡ የተለወጡት ፡ የንግድ ፡ ክፍሎች ፡ ሲሆኑ ፡ በብዛት ፡ የሕዝቡን ፡ ኅብረት ፡ የማይጠይቁት ፡ የሕብረተሰቡ ፡ ክፍሎችና ፡ መሠረታዊ ፡ አስተሳሰቦችና ፡ ድርጅቶች ፡ እንደ ፡ ጋብቻና ፡ ቤተሰብን ፡ የመሳሰሉት ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ እነሱን ፡ ለመለወጥ ፡ ተብለው ፡ የወጡ ፡ ሕግ ጋት ፡ ቢኖሩም ፡ በለውጡ ፡ በጥቂት ፡ የተነኩ ፡ መሆናቸውን ፡ ያስረዳል ።”⁴⁸

ምንም ፡ እንኳን ፡ አጠቃላይ ፡ ሪፖርት ፡ ለመስጠት ፡ ጊዜው ፡ ገና ፡ ቢሆንም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ልምድ ፡ ኩቱርክ ፡ ልምድ ፡ በጣም ፡ የተለየ ፡ ላይሆን ፡ ይችላል ። በኖርዝ ዌስተርንና ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃ. ሥ. ዩ. ተባባሪነት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕጎችን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕብረተሰብ ፡ ላይ ፡ ስላላቸው ፡ ውጤት ፡ የተደረገው ፡ ጥናት ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ በኩል ፡ “አንዳንድ ፡ ከፍ ፡ ያሉ ፡ አለመግባባቶች ፡ በሕግና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በሚደረጉ ፡ ድርጊቶች ፡ መካከል” ፡ በመርካቶ ፡ መኖራቸውን ፡ ይገልጻል ። ነገር ፡ ግን ፡ በአጥኝዎቹ ፡ አስተያየት ፡ እነዚህ ፡ ችግሮች ፡ በትምህርት ፡ ችሎታ ፡ ማነስና ፡ ነጋዴዎች ፡ ስለ ፡ ንግዳቸው ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ መደረግ ፡ ስለሚገባው ፡ የመቆጣጠርና ፡ የመመዝገብ ፡ ልምድ ፡ አለማወቅና ፡ በባለስልጣኖቹ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ መካኝ ፡ የሕግ ፡ አንቀጽ ፡

46. ኤ. ዳስ ፡ ኤሴይስ ፡ እን ፡ ሞደርናይዜሽን ፡ ሸልዩም ፡ ፩ ፡ (፲፱፻፸፩ ፡ እ. ኤ. አ.) ገጽ ፡ ፩ ፡
 47. ቲ. ጂላቲይ ፡ “ሕዝብ ፡ ልማድ ፡ አስተያየቶችና ፡ ችግሮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የቤታች ፡ ፍ/ቤቶች” ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ሸልዩም ፡ ፮ ፡ (፲፱፻፷፱ ፡ እ. ኤ. አ.) ፡ ገጽ ፡ ፳፻፳፮ ፡ ፱፻፸፭ ፡
 48. ቱለን ፡ ሱው ፡ ሪቪው ፡ ሸልዩም ፡ ፵፫ ፡ በቀ.፳፱ ፡ የተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፳፻፮ ፡

በትክክል ፡ ለማስፈጸም ፡ በሚያደረጉት ፡ ማወላወል ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሱ ፡ ናቸው ።
እነዚህ ፡ ሕግጋት ፡ ከውጭ ፡ የመጡና ፡ ለባሕሉ ፡ ባዕድ ፡ ናቸው ፡ በማለት ፡ የተደረጉ ፡
ተቃውሞዎች ፡ ለመኖራቸው ፡ ምንም ፡ ማስረጃ ፡ የለም ።⁴⁹

ነገር ፡ ግን ፡ በቤተሰብ ፡ ሕግ ፡ በኩል ፡ እንደተገኘው ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ አዲሱ ፡
ሕግ ፡ የባሕላዊውን ፡ የተደፈቻ ፡ ልምድ ፡ ለማስቀረት ፡ የፍርድ ፡ ቤትን ፡ ፈቃድ ፡
አስፈላጊ ፡ በማድረግ ፡⁵⁰ ሙከራ ፡ ቢደረግም ፡ ሕዝቡ ፡ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ በባሕላዊ ፡
መንገድ ፡ በመቀጠል ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ፈቃድ ፡ ባይጠይቅም ፡ ያካሄዳል ።⁵¹ ምንም ፡
እንኳን ፡ ምንም ፡ መደበኛ ፡ ጥናት ፡ ባይደረግም ፡ በሕግ ፡ እንደተደነገገው ፡ ለጋብቻ ፡
ወንድ ፡ ከ፲፰ ፡ ዓመት ፡ ሴት ፡ ከ፲፰ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ እንዲሆኑ ፡ አስፈላጊ ፡ ቢሆንም ፡
ይህን ፡ ሕግ ፡ ሕዝቡ ፡ የተከተለው ፡ መሆኑ ፡ አጠራጣሪ ፡ ነው ።

በተጨማሪም ፡ ስለስም ፡ የተደነገጉት ፡ ሕግጋት ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡
ሳይውሉ ፡ መቆየታቸውንና ፡ ሌሎችንም ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ።⁵²

ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ሕግ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ መሣሪያ ፡ መሠረታዊ ፡ የሆኑትን ፡
አስተሳሰቦችና ፡ እምነቶችን ፡ የሚመለከት ፡ ውጤት ፡ ለማምጣት ፡ ድካምና ፡
ጊዜ ፡ የሚፈጅ ፡ ቢሆንም ፡ በመንግሥትና ፡ በሕግ ፡ ታውቀውና ፡ ተፈቅደው ፡ ከሌሎች ፡
ተለይተው ፡ እንዲቆዩ ፡ የሚያደርጋቸው ፡ ልማዶችና ፡ ባሕሎች ፡ ደግሞም ፡
አንደኛውን ፡ ባሕል ፡ ሕጋዊና ፡ ከሌሎች ፡ የተለየ ፡ የባላይነት ፡ ይሰጠዋል ። በተለይም ፡
የትኞቹ ፡ የበላይነት ፡ እንደሚኖራቸው ፡ የትኞቹ ፡ እንደማይኖራቸው ፡ ስለሚደረገው ፡
ምርጫ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ ተፈላጊነት ፡ ለሕግ ፡ ይሰጠዋል ። ስለዚህ ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡
የመዋል ፡ ስላለው ፡ ችሎታ ፡ ስንመለከት ፤ ይህንን ፡ የመሰለ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ ውሳኔና ፡
ድርጊቶች ፡ ስለሚያካሄድ ፡ ምልክታዊ ፡ የሆነ ፡ ውጤት ፡ ይኖረዋል ።⁵³

እስከአሁን ፡ ድረስ ፡ በኅብረተሰቡ ፡ ላይ ፡ በሕግ ፡ አማካይነት ፡ የሚደረጉትንና ፡
የሚያስከትሉትን ፡ ያድራገታዊ ፡ ለውጦች ፡ ተመልክተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የኅብረተሰቡ ፡
ለውጥ ፡ ማለት ፡ ተደጋጋሚ ፡ የሆነ ፡ ከኅብረተሰቡ ፡ ጠቅላላ ፡ መምሪያዎች ፡ ጋር ፡
ተመሳሳይ ፡ ነው ፡ ካላልን ፡ በስተቀር ፡ (ምንም ፡ እንኳን ፡ ትክክልኛ ፡ ባይመስልም ፡) ሶስት ፡
ዓይነት ፡ ለውጦች ፡ እንዳሉ ፡ መቀበል ፡ አለብን ፤ እነሱም ፡ የኅብረተሰቡን ፡ አስተያየቶች ፡
በመለወጥ ፡ አድራገታዊ ፡ ለውጦችን ፡ ማምጣት ፡ ወይም ፡ አድራገታዊ ፡ ለውጦችን ፡
በማምጣት ፡ የኅብረተሰቡን ፡ አስተያየት ፡ መለወጥ ፡ ወይም ፡ አድራገታዊ ፡ ለውጦችን ፡
በማምጣት ፡ የኅብረተሰቡን ፡ አስተያየት ፡ መለወጥ ፡ ወይም ፡ የኅብረተሰቡን ፡ አስተያየትና ፡
የሕዝቡን ፡ አድራገት ፡ በአንድ ፡ ላይ ፡ መለወጥ ፡ ናቸው ።⁵⁴ በዚህኛው ፡ ክፍለ ፡ ጽሑፍ ፡ ስለሁለተኛው ፡ ዓይነት ፡ ለውጥ ፡
እንመልከታለን ፤ ማለትም ፡ አድራገታዊ ፡ የሆኑ ፡ ለውጦች ፡ በማምጣት ፡ የኅብረተሰቡን ፡
አስተሳሰብ ፡ መለወጥ ፡ ወይም ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ ሕግ ፡ ለለውጥ ፡ ተፈላጊነት ፡ ምሰሶ ፡
ሆኖ ፡ ሲቀርብ ፡ ማለት ፡ ነው ።

49. ጂ. ሮስና ፡ ዘማርያም ፡ በረሄ ፡ “በአዲስ ፡ አበባ ፡ የንግድ ፡ ሕጋዊ ፡ ሁኔታ ፤ የመርከቶ ፡ ነጋዴዎችና ፡ የአዲሱ ፡ ሕጎች ፡ አቀባበል ።” የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሐፍ ፡ ልዩ ፡ ኢትም ፡ ቁ. ፩ ፡ ገጽ ፡ ፴፱ ።
50. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፳፻፩ (፩)
51. ዲ. ቤክስቶርም ፡ ስለተደፈቻ ፡ የማር ፡ ልጅ ፡ በኢትዮጵያ ፡ አሥር ፡ ዓመታት ፡ ከፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በኋላ ፡ (ያልታተመ) ፡ የሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ መጽሐፍት ፡ ቤት ፡ ገጽ ፡ ፲፮)
52. የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጽ ፡ ፴፻፵፮
53. ፍሬይድማንና ፡ ማክሎዩ ፡ በማስታወሻ ፡ ቁ.፵፪ ፡ የተጠቀሰ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፱-፫፻፲
54. ኤ. ሳውዝሆል ፡ በማስታወሻ ፡ ቁ. ፴፪ ፡ የተጠቀሰ ፡ ገጽ ፡ ፲፮

“በዘመናዊ : ኅብረተሰቡ : ውስጥ : የአሮጌው : ኢንዱስትሪ : መውደቅና : የአዲሱ : መነሳት : በኅብረተሰቡ : ውስጥ : የሚገኙት : የተለያዩ : ሰዎች : ጥንካሬም : ሆነ : የሚዛን : ልዩነት : ስለእያንዳንዱ : የግለ : ሰብ : ጥቅም : ስለቤተሰብና : ስለሥጋዊ : ግንኙነቶች : የሚመነጨ : አዳዲስ : አሳቦች : በተከታታይነት : የድሮውን : ኅብረተሰብ : አቋም : በመሰባበር : ላይ : ይገኛሉ = አልፎ : አልፎ : የሚገኙትን : አንዳንድ : የኅብረተሰቡ : ድርጅቶች : ከጊዜው : ጋር : እንዲስማሙ : ከማድረጉም : በላይ : አንዳንድ : ሕግጋትን : የማይሠሩና : ጨካኞች : ያደርጋቸዋል =”⁵⁵ አንድ : ሰው : ራሱን : መጠየቅ : የሚገባው : ጥያቄ : የተለወጡ : ዓላማዎችና : ሃሳቦች : በቀድሞው : ትውልድ : የነበረውን : መተማመን : ከዘመኑ : ጋር : እንዳይስማማ : ሲያደርጉት : የኅብረተሰቡ : የሞት : እንቅልፍ : እንደወሰደው : ሆኖ : መቆየት : አለበት ?⁵⁶ መልሱ : በእርግጥ : አይደለም : ነው = ሕግ : ለውጦችን : ቀላል : ለማድረግ : ከጊዜው : ጋር : አብሮ : መሄድ : ይኖርበታል = ይህንንም : ለማድረግ : የማይችል : ከሆነ : ሕግ : እንዲሮስክ : ፖውንድ : አነጋገር : “በእውነቱ : በሕይወት : ለመኖሩ : የሙታን : መንግሥት : ነው : ”⁵⁷ የኅብረተሰቡ : የሞራል : ሁኔታ : በየጊዜው : ልዩ : ልዩ : ዓይነት : ስሜታዊ : ለውጦች : በተደረጉ : ቁጥር : ይለዋወጣል = ለዚህም : ዓይነተኛ : ምሳሌ : የሚሆኑን : በምዕራባውያን : አገሮች : በአሁኑ : ጊዜ : የሚገኘው : ሁኔታ : ነው = ከነዚህም : አብዛኛዎቹ : አገሮች : ማስወረድን : በሕክምና : (በጤንነት) ምክንያት : ካልሆነ : በስተቀር : ሕጋዊ : አድርገው : አይቀበሉትም =

የታቸው : አንድ : ዓይነት : የሆኑ : ሰዎች : የሚያደርጉትን : ሥጋዊ : ግንኙነቶችም : ምንም : እንኳን : በግልና : በተሰውሮ : ቢሠሩትም : ወንጀል : ነው = እነዚህንም : አድራጎቶች : ሕጋዊ : ለማድረግ : የሚደረጉት : ጥሪቶች : ከላይ : የተጠቀሱት : ሕግጋት : ከሚያገለግሉት : ኅብረተሰብ : የሞራል : ስሜት : ወደ : ጎላ : የቀሩ : ናቸው : ብሎ : ወደማመኑ : ይመራናል = ነገር : ግን : እንደነዚህ : ዓይነቶቹ : ነገሮች : በነዚህ : አገሮች : ውስጥ : ብቻ : የሚታዩ : አይደሉም = በማደግ : ላይ : በሚገኙ : አገሮች : ውስጥ : እንኳን : እንደ : ኢትዮጵያ : ማለት : ነው : እምነታዊ : አስተሳሰብ : ከእውነተኛው : ነገር : ወደ : ጎላ : መቅረቱን : እንረዳለን = ለምሳሌ : ያህል : በሠራተኛ : ሲወጠን : ለመጨው : የኢትዮጵያ : ትውልድ : ይሆናል : ተብሎ : አዳዲስ : አሳቦችን : የያዘውን : የኢትዮጵያ : የፍትህ-ብሔር : ሕግ : ብንመለከት : አንዳንዶቹ : አንቀጾች : ጊዜያቸው : ያለፈ : መሆኑን : እንረዳለን = በጋብቻ : ውስጥ : ለሚነሱ : አለመግባባቶች : የሚመለከተው : አንቀጽ : ሁልጊዜም : በባልና : ሚስት : የተመረጡ : ሽማግሌዎች : ነገሩን : መመልከት : እንዳለባቸው : ይናገራል = ምንም : እንኳን : በጠቅላላው : አነጋገር : የቤተዘመድ : የጎረቤትና : የወዳጆች : አስታራቂነት : በጠቅላላው : እውነተኛ : ቢመስልም : ወደ : ፍ/ቤት : የፍች : ማመልከቻቸውን : የሚያመጡት : ተከራካሪዎች : በከተማ : ውስጥ : ቁጥራቸው : እየጨመረ : ሄዷል = “የቤተሰብ : አስታራቂነት : ከተማዎች : ከመቆርቆራቸው : በፊት : በባላገሮች : ውስጥ : ይደረግ : የነበረ : የተጠቃለለ : ባህላዊ : አድራጎት : ነው = በዚያን : ዘመን : ኅብረተሰቡ : በጣም : የተቀራረበ : ነበረ = የቤተሰብ : ጓደኞችም : ሆኑ : ያገር : ሽማግሌዎች : ለማስማማት : ጊዜ : አይፈጅባቸውም : ነበር = በተጨማሪም : የሚነሱትን : አለመግባባቶች : ሁሉ : ለማስወገድ : የግል : ፈቃዳቸው : ነበር = ነገር : ግን : ከተሞች :

55. ፒ : ፎርድ : ሶሻል : ቲዮሪ : ኤንድ : ሶሻል : ፕራክቲስ : (፲፱፻፳ : እ. ኤ. አ.) ገጽ : ፩፻
 56. ደብሊው : ገልሆርን : “የሕግ : መልስ : ለሰውጥና : ለጥንካሬ : ” ሻንደርቢልት : ሎው : ሪቪው : ሾልዩም : ፲፯ : (፲፱፻፳፩) ገጽ : ፺፩
 57. እላይ የተጠቀሰውን : ገጽ : ፺፩ : ይመልከቱ =

የተሞሉት ፡ ከባላገር ፡ በተሰደዱ ፡ ሰዎች ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ የግለኝነት ፡ ኑሮ ፡ በመደርጀቱ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ሳይከፈለው ፡ ብዙ ፡ ሰዎችን ፡ በማጥፋት ፡ የቤተሰብ ፡ አስታራቂ ፡ የሚሆን ፡ ሰው ፡ ለማግኘት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ የተጣሉ ፡ ባልና ፡ ሚስቶች ፡ እንዲያስታርቁቸው ፡ የመረጡባቸውን ፡ ሽማግሌዎች ፡ ሥራቸውን ፡ እንዳይወሩ ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ‘ትእዛዝ’ ፡ ይጠይቃሉ ። ይኸውም ፡ ለማስታረቅ ፡ ለሚለጉሙት ፡ እጩዎች ፡ የሥልጣን ፡ ፍራቻ ፡ ያሳድርባቸዋል ።⁵⁸ ይህ ፡ የቤተሰብ ፡ አስታራቂ ፡ ድርጅት ፡ ወደ ፡ ፍ/ቤት ፡ የሚመጡትን ፡ ነገሮች ፡ የማይቀንስ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የፍች ፡ ነገር ፡ የተወሰነ ፡ ችሎታንና ፡ እውቀትን ፡ የሚጠይቅ ፡ ሲሆን ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ አስታራቂዎች ፡ አሟልተው ፡ ስለማይገኙና ፡ ሌሎችም ፡ ምክንያቶች ፡ አክሊሉ ፡ ወልደ ፡ አማኑኤል ፡ ይህ ፡ ጅርጅት ፡ እንዲጠፋ ፡ ላቀረበው ፡ ሃሳብ ፡ አስረጃጃዎች ፡ እንዲሆኑ ፡ የተሰጡ ፡ ናቸው ።⁵⁹ “በሕግ ፡ አሠራር ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔዎችም ፡ ሆነ ፡ በአስተዳደር ፡ በኩል ፡ የማያቋርጡ ፡ አዳዲስ ፡ ሥራዎችን ፡ በማምጣት ፡ ሕግን ፡ ከኅብረተሰቡ ፡ ኑሮ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ እንዲሄድ ፡ ለማድረግ ፡ አስፈላጊዎች ፡ ናቸው ። እንደነዚህ ፡ አይነቱም ፡ ነገር ፡ የኅብረተሰቡ ፡ ጥናት ፡ (ሶሻሎጂካል) ያስፈልገዋል ፡ ምክንያቱም ፡ በፖለቲካና ፡ በሕግ ፡ የተራቀቁ ፡ ሰዎች ፡ ይሆናሉ ፡ ብለው ፡ የሚገምቱትን ፡ ነገር ፡ የሕግ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ በቂ ፡ አይሆንም ። እንዲሁም ፡ አንድ ፡ ቦታ ፡ ተቀምጦ ፡ የሕግ ፡ ጥናት ፡ በማድረግ ፡ ያለው ፡ አማራጭ ፡ ለማቅረብ ፡ አይቻልም ።⁶⁰ ነገር ፡ ግን ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የአፍሪካ ፡ አገሮች ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ የአስተዳደር ፡ ጉባኤዎች ፡ ጊዜና ፡ የሰው ፡ ኃይል ፡ ስለሌላቸው ፡ አስፈላጊውን ፡ ማስረጃ ፡ ለመሰብሰብና ፡ አዲስ ፡ ሕግጋትን ፡ በየጊዜው ፡ የመመልከት ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ የሚሠሩ ፡ ድርጅት ፡ ማቆም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

ማጠቃለያ ፡

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ምሳሌ ፡ በማድረግ ፡ ለመመልከት ፡ የሞከርነው ፡ የኅብረተሰባዊ ፡ አስተሳሰቦችና ፡ ድርጅቶችን ፡ ለአድገት ፡ የሚደረገውን ፡ ጥረት ፡ እንደሚያደናቅፍና ፡ ሕግም ፡ እነዚህን ፡ አስተያየቶችና ፡ ድርጅቶች ፡ እንዴት ፡ ለሥልጣኔ ፡ የሚያስፈልጉትን ፡ ነገሮች ፡ ጋር ፡ እንዲሚያስማማቸው ፡ ነው ። ይህ ፡ ተጣማሪ ፡ የሆነ ፡ የሕግ ፡ ድርሻ ፡ አንድ ፡ የለውጥ ፡ አምጪ ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ለውጥን ፡ ቀላል ፡ ለማድረግ ፡ የሚደረገው ፡ ሥራ ፡ የሚኖሩትን ፡ ዕድሎችና ፡ የሕግን ፡ ክልሎች ፡ (ደካማ ፡ ቦታዎችን) ፡ አይተናል ።

በኛ ፡ አስተሳሰብ ፡ ሕግ ፡ የኅብረተሰባዊ ፡ ለውጥ ፡ አምጪ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሌሎች ፡ የተሻሉና ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ ችግር ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ በማይችልባቸው ፡ ሁኔታዎች ፡ በሕግ ፡ ለመጠቀም ፡ መሞከር ፡ የለብንም ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ሕግ ፡ ማድረግ ፡ ስለሚገባው ፡ ነገሮች ፡ ጥሩ ፡ የሆነ ፡ አስተሳሰብ ፡ ቢኖረንም ፡ ሁልጊዜም ፡ ማስተወስን ፡ የሚገባን ፡ ይህን ፡ የኅብረተሰብ ፡ መሣሪያ ፡ ባልሆነ ፡ ሁኔታ ፡ የተጠቀምንበት ፡ እንደሆነ ፡ ሕግ ፡ ያለውን ፡ አክብሮት ፡ እንዲያጣ ፡ ሊያደርገው ፡ የሚችለውን ፡ ነገሮች ፡ ለማወቅ ፡ እውነተኛ ፡ የሆነ ፡ ጥናት ፡ ማካሄድ ፡ ያስፈልጋል ።

58. ጂ ፡ ቤክስቶርም ፡ “የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ከወጣ ፡ ከአሥር ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከተማዎች ፡ ውስጥ ፡ ያለፈው ፡ የፍቺ ፡ ሁኔታ ።” የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ሾልዩም ፡ ፮ ፡ (፲፱፻፷፱ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፶-፪፻፺፩)

59. አክሊሉ ፡ ወልደ ፡ አማኑኤል ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የቤተ-ዘመድ ፡ የሽምግልና ፡ ዳኝነት ፡ ስሕተትና ፡ ጉድለት ፡ (የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ሾልዩም ፡ ፱ ፡ ቁ. ፩ ፡ ገጽ)

60. ጆይ ፡ እስቶን ፡ የሕግ ፡ ክልልና ፡ ተግባር ፡ (፲፱፻፷፩) ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳

LAW AND SOCIAL CHANGE IN AFRICA

PRELIMINARY LOOK AT THE ETHIOPIAN EXPERIENCE

by Daniel Haile*

National development is a term which encompasses at a minimum social and political development as well as economic development in the building of national identity.¹ Unfortunately while the amount of literature on economic development has reached massive proportions, works and studies on the other equally important aspects of development have been minimal. The emphasis on economic development has been so unproportional that to most people development has come to mean nothing but "man's application of technologies to the control of nature's resources in order to bring about a marked increase in the growth of output per head of population",² in short economic or industrial growth.

However, even if one limits the term development to mean industrialization as indicated above, in order to attain even this very limited goal a society will have to undergo through certain social changes in order to create values, attitudes and institutions conducive to the attainment of such a goal. "For by industrialization what is really meant is not simply a combination of scientific knowledge and applied technique but the motives and values of a society which has the will to use and develop this knowledge and whose institutions reflect and support their system of values."³ Although all African governments do accept the aim of economic development "their societies shaped by their earlier and quite different necessities, still contain within them, as living forces the personal attitudes and social institutions of the older world."⁴

Animistic institutions such as witchcraft, sorcery, the evil eye etc., are still prevalent and play a dominant role in the lives of many Africans.⁵ As G. Savard points out witches generally aim at the man who does not respect tradition, who does not conform, who in practice is more successful by modern standards. It is thus very easy to see how negative the forces of witchcraft can be and why many Africans speak of the 'spirit of jealousy' as one of the greatest evils plaguing them."⁶

* Haile Sellassie I University, Faculty of Law. The author is greatly indebted to Ato Bililign Mandefro, Dr. Brun-Otto-Bryde and Prof. Cliff Thompson who reviewed the original draft and made several invaluable comments.

This paper was prepared for the conference on Law and Development, held in Kampala from June 3 to 13, 1973.

1. G. Meier, *Leading issues in Economic Development* (1970) p. 5
2. M. Weiner, *Modernization* (1966), p. 3.
3. G. Hunter, *The New Societies of Tropical Africa* (1966), p. 71.
4. *Ibid.*, 71-72.
5. These animistic institutions are known under various names in Ethiopia: *buda*, *teib*, *tchirak*, *shetana*, *zar*, *wokabi*, etc. and the professionals who can manipulate the secret forces are the *tankwae*, the *Kalicha*, etc.
6. G. Savard, *The People of Ethiopia* (unpublished, Haile Sellassie I University-library), vol. 3, p. 38.

In addition to these anachronistic institutions most African societies are also plagued with attitudes and values which are a hindrance to development.

If I may take the society that I am most familiar with, the Ethiopian society, (particularly relevant to highland Ethiopia) as an example, one can see how the peoples' attitude towards life and its betterment; attitudes towards work in general and certain crafts in particular are incompatible to the needs of development.

The Ethiopian peoples' attitudes towards life and its betterment have been greatly influenced and coloured by the teachings of the Ethiopian Orthodox Church whose teachings were succinctly stated by Ato Mesfin Woldemariam as the glorification of death, sanctification and institutionalization of begging and the villification and deprecation of life.⁷ The teachings of the church by putting undue emphasis on life after death and by viewing life on this earth merely as a preparation for the death which is the beginning of a new and an everlasting life; by making the accumulation and enjoyment of wealth vulgar and by treating poverty not as a social evil but as one of the most desirable spiritual assets for the entry into paradise⁸ have been one of the main cause to corrode the peoples' capacity to create and to engage in the betterment of their lives. In addition its repeated sermons that everything is guided by an Omnipresent, Omniscient and an Almighty God and that we, including the sheep and the flowers, are all in his hands have been inculcated into the peoples' mind that they now "have come to believe that everything that happens is 'God's will' and that the ordinary man can do little to influence the course of events."⁹ The effect of this pre-determinist view was stated clearly by Assefa Bekele and Eshetu Chole, two prominent Ethiopian economists, when they said that this belief has lead to unrealistic resignation and fatalism, among the population, which rejects all endeavour towards the making of a better world on earth. The belief that this life is meant for Lucifer and his accomplices and that paradise is lost as a consequence of the wrath and dictates of God have arrested men's attitudes towards change and any drive to be master over nature.¹⁰

This alone may succeed to nip any idea of development while it is in the bud; but even if the idea somehow succeeds to grow up the very unconducive social attitudes, the attitude toward work will definitely strangle it. As president Julius Nyerere has said, "Everybody wants development, but not everybody understands and accepts the basic requirement for development. The basic requirement is hard work."¹¹ Although of general application, this statement is even more true for the developing nations which have large supplies of labour at their disposal but very limited capital resources. Since these nations have to basically rely on their labour supplies in order to develop, its proper utilization is of utmost importance. Although Ethiopia falls in this category of nations the attitudes towards work held by the population are *antithetical* to those expressed above. Not only is it reported that there are something like 150 holidays for commemorating the various saints of the

7. Mesfin Woldemariam, *Cultural Problems of Development* (unpublished, Haile Sellassie I University Library), p. 9.

8. It is much easier for the camel to pass through the eye of the needle than the rich should enter the kingdom of heaven.

9. G. Lipsky, *Ethiopia, its People, its Society, its Culture* (1962) p. 142.

10. Assefa Bekele and Eshetu Chole, *A profile of the Ethiopian Economy* (unpublished, Department of Economics, HSIU), p. 8.

11. G. Savard, cited in note 6, p. 15.

orthodox church,¹² but in addition there are about 250 fasting days each year during which people who belong to the Ethiopian Orthodox Church are not only supposed not to eat nutritional food, such as milk, butter and meat; but sometimes they are ordered not to eat until midday. This coupled with the already existing deficiency¹³ in nutrition results in low labour productivity. "Moreover, it was found out that the concept of workless days might have created in the minds of the people that work may be considered shameful, and that not to work on certain days is a mark of the good christian in the eyes of God, priests and fellow christians. Hence an aversion for work as dirty and drudgery has developed in the minds of the citizens."¹⁴

Eventhough work in general is looked down upon, manual labour and certain crafts are particularly stigmatized. An Amharic saying which goes as follows: የእጅ ፡ ሥራ ፡ ባርነት ፡ የእፍ ፡ ብልሃት ፡ ጌትነት ፡ meaning manual skill is slavery and oral skill is mastery¹⁵ clearly shows the disdain that prevails for this kind of work. "In addition potters, blacksmiths, tanners and weavers together with their necessary and useful skills were condemned to sub-human status. They were forbidden to intermarry with other groups and they were treated with a mixture of contempt and fear."¹⁶

In our view it is imperative that these and other similar attitudes be made compatible with the needs of development even if the limited goal of industrialization is to be achieved.

The instruments most frequently pointed out for modernizing man's values and attitudes are education, communication, ideology and government authority.¹⁷ An attempt to discuss the role of all of these instruments in changing or maintaining certain prevalent attitudes and structures would not only be a task of such a formidable magnitude that it can hardly be undertaken in such a short paper but would also require tools of analysis far beyond what my legal education and competence can offer. Thus in this paper we shall not be concerned with all these instrumentalities of social change and shall limit our discussion only to the last:— Government Authority—which we shall take to mean the legal order.

The terms law and legal order have been defined in so many ways and identified with so many things that at times one is led to believe that the two mean practically anything. A reason commonly given for this web of unclarity about the nature and functions of law is the fact that most legal thinkers try to capture

12. Assefa Begele and Eshetu Chole, cited in note 10, p. 9. According to Dr. Teshome Wagaw, however, the total number of holidays in evrey month for 13 months in a given year is 1281 days. See Teshome Wagaw, *Multiplicity of holidays in Ethiopia and their Possible Effect on Psycho-socio-economic Development of the Country* (unpublished, Haile Selassie I University Library), p. 13.

13. With regard to nutrition, it is estimated that the average caloric intake per day per person is around 2200 calories, considering the altitude and level of manual activity it is said that there is a caloric deficiency of around 400 calories per day per person. D.S. Simic, "Nutrition and Diets" as cited in *Economic Journal*, Vol. 1 (1968), p. 19.

14. Teshome Wagaw, *Multiplicity of Holidays in Ethiopia and their Possible Effect on Psycho-socio-economic Development of the Country* (unpublished, Haile Selliassie I University Library) p.35.

15. Mesfin Woldemariam, cited in note 7, p. 13.

16. *Ibid.*, p. 11.

17. G. Weiner, cited in note 2, p. 8.

the essence of law in a single sentence which like all single sentence¹⁸ formulations leave out far too much and are likely to mislead.¹⁹ However, without going into this jurisprudential labyrinth for our purposes we shall take the working definition suggested by Professor William B. Harvey and consider law as "a technique of social ordering deriving its essential characteristic from its ultimate reliance on the reserved monopoly of systematically threatened or applied force in politically organized society."²⁰ Although this definition may be criticized for being too positivist,²¹ it is this particular characteristic which is appealing to us. For by viewing law as amoral or neutral tool this definition helps us to focus our attention on the causal connection between law and social change, without any moral or ethical consideration eclipsing our analysis.

Not only has its definition been vague but in addition the desirability and feasibility of using this social technique in the engineering of social changes have always been a controversial subject. As Friedman puts it "the controversy between those who believe that law should essentially follow, not lead and that it should do so slowly, in response to clearly formulated social sentiment and those who believe that the law should be a determined agent in the creation of new norms is one of recurrent themes of the history of legal thought."²¹ Two prominent schools of thought that reject both the desirability and feasibility of law in inducing changes are the Historical school and the Marxian school of thought. To attempt to present a detailed analysis of the various reasons presented by these two schools in few lines would be presumptuous. What is attempted here is to select the basic reasons on the basis of which the two have rejected both the desirability and feasibility of law in inducing social changes and examine whether these are valid in the African arena.

To Savigny, the founder of the historical school, law was something that is connected with the being and character of the people and he maintained that it "grows with the growth of the people and strengthens with the strength of the people and finally dies away as the nation loses its nationality."²² Similarly classical marxist theory, "regarding law as a superstructure on technology and economy considered it to be inconceivable for law to bring about changes—in the basis technology and economy of society."²³

We find the views of these two schools of thought on this point to be generally out of tune with modern reality²⁴ and totally inapplicable in the African arena. Although social change may be revolutionary, it normally comes about in a more or less orderly manner, out of the conscious and unconscious attempts of people

18. See K. Redden, *An introductory survey of the place of Law in our civilization* (1946) chapter II, where more than fifty of such one sentence definitions are cited.

19. Howard and Summers, *Law: its nature, functions and limits* (1965), p. 7.

20. W. Harvey, *Law and Social Change in Ghana* (1966), p. 343.

21. W. Friedman, *Law in a Changing Society* (1959), p. 3.

22. Simpson and Stone, *Law and Society* (1948) p. 243.

23. Y. Dror, "Law and Social Change," *Tulane L. Rev.*, Vol. 33, (1958-59), p. 800

24. Even Engels had warned against this oversimplified conception of the "economic foundation" as the only cause and the "legal superstructure" as merely the effect from his letters written not long before his death, it follows that, though dependent on the economy as the cause and, as such, an effect law may "react in its turn upon the economy" and thus becomes the cause. V. Souski, *Soviet Civil Law* as cited in Lloyd, *Introduction to Jurisprudence* (1965) p. 291.

to solve social problems through collective action. It is purposive and rational and involves definition of a state of affairs as a "problem" and an attempt to solve that problem by rational means.²⁵ "In Africa as elsewhere rapid rational social change implies the utilization of society's most potential tool-state power. It requires that law be employed as a means of social engineering."²⁶ The fact that most African countries gained their independence only very recently and sectarian or tribal sentiments are still rampant is an important factor that enhances the role of law as a means of social engineering. Certainly, education may be the best solution for this, but taking the amount of time that it takes and considering the fact that these nations are trying to accomplish in the life span of one or two generations what took centuries, the appeal of this remedy becomes very low. Under these circumstances, we are of the opinion that it is essential to use the law to give legitimacy to the state action and to erode the power of groups adverse to it.²⁷

Not only is there a great need for legal programming in the African countries, but as these nations are undergoing more rapid change than their industrialized counterparts, capitalist or socialist, this rapid rate of growth accentuates the resulting pressure on the legal system.²⁸ "In this sense the scope and need for legal engineering are far greater in the countries of the third world than in Europe or North America, where changes can be brought gradually, by incremental process or by well established legislative mechanisms."²⁹

The fact that many African countries have adopted laws based on foreign models as a means of revamping or overhauling their socio-economic systems even after attaining independence is by itself a concrete evidence of the wide acceptance and legitimacy that the law as a means of social engineering has received in these countries, negating the views of both the Historical and Marxist school of thought.

Definitely, the aggressive codification in Ethiopia is based on this basic premise. As the drafter of the Ethiopian Civil Code put it, "like the Soviet Union and communist countries, although with another ideal, Ethiopia and a number of African countries are presently in a revolutionary period. While safeguarding certain values to which she remains profoundly attached, Ethiopia wishes to modify her structure completely, even to the way of life of its people. Consequently, Ethiopians do not expect the new code to be work of consolidation, the methodical and clear statement of actual customary rules. They wish it to be a program envisaging a total transformation of society and they demand that for the most part, it set out new rules appropriate for the society they wish to create."³⁰

Having concluded that it is not only desirable but that it is essential to use law in the engineering of social changes, if most African countries are to attain the goals that they have set out for themselves, we shall now proceed to examine the role of the law as an agent of change and as a response or a means to facili-

25. Friedman and Ladinsky, "Social Change and Law of Industrial Accidents" *Columbia L. Rev.* Vol. 67 (1967), p. 50-51

26. R. Seidman, "Research in Africa Law and Processes," Occasional paper No. 3, *African Studies Center*, University of California (1967), p. 7.

27. R. Unger, *Law and development: Some Problems and Hypotheses* (unpublished) p. 17-18.

28. C. Auerbach, "Legal Development in Developing Countries — the American Experience," *American Society of International Law* (1969), p. 93.

29. *Ibid.*, p. 95.

30. R. David, "A New Civil Code for Ethiopia," *Tulane L. Rev.*, Vol. 37 (1962-63), p. 193.

tate social changes and to consider its possibilities and limitations in fulfilling these tasks. Eventhough "society is ordered living together or more accurately put, it is the ordering of the living together of individuals,"³¹ this does not mean there is an absolute order (stagnation). In all societies there is a core of orthodox norms and conforming actions round the margins of which continous experimrent goes on.³² The law by establishing the *norms* which shall be enforced by the sanction of the political authority determines the scope of the orthodox norms and moreover by controlling the other factors — communcations, education — that bring about social change controls the degree of experimentation.

Thus the law as an agent of change has direct and indirect role to play. It may create new norms or it may make the atmpsohere conducive to change by permttting the other factors that bring social change to have full play. Let us take for example, contact with other societies which certainly is one of the most important elements through which social change can be initiated. The effectiveness of this agent of change is totally dependent on the nature of the visa requirements, censorship of the mass media and the extent of which they encourage or regulate it. Similarly "the absence of freedom to associate and disseminate ideas can prevent, at least delay the spread of new social ideas and thus exert a very important basic influence on the process of social change".³³ On the other hand a law setting up compulsory educational system by enabling the operation of educational institutions may help to speed up the process of social change.³⁴

The role of the law, however, is not solely limited to the regulation of forces that bring abut social change, at times it directly bring about changes. Although people may have different views as to the impact or efficacy of law to bring about social changes, nevertheless, that it is being used for this purposes is a fact that cannot be denied by all. We saw earlier how the Ethiopian Civil Code is trying to create new norms for the Ethiopian Society of the future. This legal engineering is true of all of the new codes and one can cite various examples where the law has drastically changed deeply ingrained social mores. If we take the institutions and values that we earlier cited as example of those hindering development—witchcraft, attitudes towards life and its betterment, attitudes towards work in general and certain crafts in particular—we can see how the law is trying to reform or ereadicate all of these.

As early as the reign of Emperor Menelik attempts to use the law to change or to maintain certain social attitudes have been made. In 1900 (E. C.) for example Emperor Menelik in this attempt to give dignity to work and workers, passed a proclamation in which he stated that those who insulted workesr would be insulting him. A rough translation of the proclamation follows.

"Those of you who insult people because of their occupation better discontinue that practice. So far you have called the blacksmith *teib*, the one who made the *Shemma Shemmane*, the literate *Tenquay*, the one who served the Church *Debtera*, the one who cultivated the land and harvested both white and black (grains), the one of

31. Kelson, "The Law as a Special Social Technique," *University of Chicago L. Rev.*, Vol. 9 (1941-42), p. 75.

32. A. Southall, *Social Change in Africa* (1959), p. 14.

33. *Tulane L. Rev.*, Vol. 33, cited in note 23, p. 798.

34. *Ibid.*, p. 797.

whom it is said the farmer excels the crown, you have called *ghebere*, and the merchant who bought gold and merchandise was called by you *Yeghetaba Atabi Iij*. You have insulated every one of them because of their respective occupation. The lazy father whose son does not possess any skill whatsoever continue to harass (the society) by insulting the skilled. Originally all mankind came from Adam and Eve and there is no other source. All this is due to lack of education. God told Adam 'thou shall eat by the sweat of thy labour.' If this is not followed and if every body becomes idle, there is no government, there is no country (nation). But in all the countries of Europe, if one invents new technique which God revealed to him and makes cannons, train or any other technique is appreciated not insulted (by the society). As a result the skilled worker improves even much more. But you (people) insult the workers so much that there is a danger of destroying the country and turning it empty by absence of people who can make the plough-share. Keep them imprisoned for one year, chain them and send them to me."³⁵

The Revised Constitution by granting equality to all men³⁶ and the civil³⁷ and penal laws³⁸ dealing with defamnation by giving due protection to any injured person are in line with the cornerstone laid down by Emperor Menelik.

Similarly the Penal Code by making it a crime to practice medicine without possessing professional qualification attempts to deter those who practice various forms of witchcraft.³⁹ On the other hand the public holidays proclamation⁴⁰ by cutting the number of public holidays to only fourteen and an employer being required to grant only six days leave out of these fourteen⁴¹ tries to drastically change the work calendar. But even during the above days services essential for life, or essential public services such as the provision of food and drink, essential labour for the maintenance of agriculture, the provision of public entertainment, pharmaceutical and nursing services, transport services are allowed to be undertaken. Finally the mere fact that in the legal system social relations come to be seen as amenable to control and the entire civil order ultimately as a creature of the law, an *artifact* of human desire in itself by rationalizing man's understanding of social life helps in curtailing the fatalism that is prevalent in the society.

One could go on citing similar examples but we feel that the above would suffice to illustrate the point satisfactorily and we shall thus proceed to examine how effective the law can be and has been in achieving its goals or in implementing changes which it desires to introduce.

Eventhough at the outset one can say the obvious: an effective law is one that achieves its purpose, this obvious answer conceals a cluster of problems and thus the defining and measuring the effectiveness of law is neither as simple nor as obvious as it looks at first glance. Questions as to what the purpose(s) of a law is and whether one takes the purpose intended by the drafter or the parliamentarians who voted or of the judges who decided cases interpreting it crop up. In add-

35. Mesfin Woldemariam, cited in note, 2, p. 13-14.

36. Revised Constitution, Art. 37-38.

37. Civ. C., Arts. 2044-2949.

38. Pen C., Arts. 574, 588.

39. Ibid. Art. 518.

40. Public Holidays Proc. 151, *Neg. Gaz.*, Year 15, No. 9.

41. Minimum Labour condition regulations, Art. 6, Legal Notice 302, *Neg. Gaz.*, Year 24, No. 5.

ition, there is the ends and means problem—a law may be designed to channel behavior or control conduct to produce a desired result. It can be ineffective in the usual sense of the term when it fails to channel or control the behavior, it may be ineffective if the desired result does not follow from affecting conduct this way. Moreover, even when the designed conduct produces the desired result there may be unanticipated and undesirable effects.⁴² But even though these and other similar factors may shadow our search for a reasonable measure of the effectiveness of law, “that the effectiveness of law, actual or proposed, depends on the response of some public whose interests are at issue is quite clear,”⁴³ and we shall thus proceed to explore this area.

The legal order is a coercive order and “most legal precepts are designed to influence behaviour in society, either by prescribing what the lawmakers deem to be socially desirable way of doing things or and more often, by prohibiting what the lawmakers deem to be socially undesirable ways of doing things.⁴⁴ However, even though it is the lawmakers who propose since it is the society that disposes⁴⁵ instances of an uneven correspondence between precept and consequence, purpose and outcome can be found across the board of the laws operatoin.”

The mechanisms of persistence in human beings are numerous, “they range from the stability imposed by genetic properties and the approximate identity of biological structure, from the continuing of personality through conditioned reflexes, biochemical equilibria, memory and self-identification in consequence of a constant agoidal and moral standards to the large variety of modes of self-reproduction of social and cultural system.”⁴⁶ This presents a rather formidable coalition and a mighty set of obstacles which the law has to overcome if it is to successfully implement the changes that wants to see introduced into the social fabric. In addition what the people think about the law, lawyers and judges whether there is a respect for law government, tradition; whether other informal means of social control exist in addition to in place of formal ones and how often they are utilized are factors that have a bearing on the efficacy of law.

As the bank of quantitative information about the Ethiopian legal system is not available at present, definite answers to all the above cannot be given. However, an empirical study that was made to examine the litigants, attitudes towards lawyers and judges of the lower courts in Ethiopia, which may be taken as an indicator of respect for the judicial system, revealed that the majority of the litigants were of the impression that advocates “purposely try to prolong cases so that extra fees may be collected,” and viewed judges as being “unknowledgeable, corrupt and even cruel”⁴⁷ if this is so, such negative attitudes towards advocates and judges will have an impact in reducing the effectiveness of the law and the judicial system.

Although as we stated earlier, due to lack of sufficient data it becomes extremely difficult to reasonably measure the degree of effectiveness of law in the different

42. Friedman and MuCaulay, *Law and Behavioral Sciences* (196), pp. 306.

43. L. Friedman, “Legal Culture and Social Development”, *Law S. Soc. Rev.* Vol. 4 (1969). mimeo. p. 65-66.

44. H. Jones, *The Efficacy of Law* (1968), p. 26-27.

45. *Ibid.*, p. 40.

46. A. Dessi, *Essays on Modernization* Vol. 1 (1971), p. 1.

47. T. Geraghty, “People, Pracrice, Attitudes and Problems in the Lower Courts of Ethiopia,” *J. Eth. L.*, Vol 6 (1969), pp. 476—478.

spheres of life, one can still make some generalizations as regards this issue based on the experience in other countries and the meager data that is available about the Ethiopian legal system.

As the experience of Turkey, which drew its codes from those of European countries in the 1920's, clearly shows. "It seems that the aspects of social action of a mainly instrumental character such as commercial activities were significantly influenced by new law, while those aspects of social action involving expensive activities and basic beliefs and institutions such as family life and marriage habits were very little changed inspite of explicit laws trying to shape them."⁴⁸

Although it is too early to report, the experience of Ethiopia may not be quite different from that of Turkey. An empirical reserach carried out jointly by North Western-Haile Sellassie I University on the impact of the various laws on the Eth' iopian society revealed that in the area of commercial law "some major conflicts in the mercato between law and practice." However, according to the researchers these conflicts appear due to lack of education or knowledge on the part of the merchants with respect to accounting practice and registration requirements and reluctance on the part of authorities to strictly enforce many harsh legal provisions. Little if any, evidence of resistance to these laws on the basis that they are "foreign" to customary way of doing things was detected.⁴⁹

While in the area of family law, it was found that despite the fact that the new law's attempt to break the customary practice of adoption by imposing a requirement of court approval,⁵⁰ people are still continuing to adopt according to customary procedures without seeking court approval."⁵¹ Although no empirical research was made and we cannot positively say that the law is not being followed, it is very doubtful whether the Civil Code's requirement that a man be eighteen and a girl be fifteen years old in order to marry is being followed.

In addition one can cite the provisions dealing with names which up to now have been more or less a dead letter.⁵²

However, eventhough law as an instrument in achieving the desired results may be slow or weak in matters that affect basic drives and values, the mere fact of affirmation through acts of law and government as it expresses the public worth of one set of norms, of one sub-culture vis-a-vis those of others and demonstrates which cultures have legitimacy and public domination and which do not is significant in itself. Thus the law aside from its effectiveness as an instrument can still have this *symbolic* effect, as an act, decision or gesture important in itself.⁵³

Up to now we have been concerned with norm changes initiated by the law to be followed by behavioural changes. But unless we define social change tautologically as identical with norm change, which seems unjustifiable, we must accept three possible

48. *Tulane L. Rev.*, Vol. 33, cited in note 24, p. 800.

49. J. Ross and Zemariam Berhe, "Legal Aspects of Doing Business in Addis Ababa, A profile of the Mercato Businessman and their Reception of new laws," *J. Eth.. L, Occasional paper* No. 1, p. 39.

50. Civ. C., Art. 804 (1).

51. J. Beckstrom, *Adoption in Ethiopia Ten years After the Civil Code* (unpublished, Faculty of Law Library), p. 17.

52. Civ. C., Arts. 32-46.

53. Friedman and MuCaulay, cited in note 42. p. 309-310.

types of change — norm change followed by behavioural change, behavioural change followed by norm change and simultaneous change in behaviour and norms.⁵⁴ Under this section we shall consider the second type of change, behavioural change followed by norm change or law as response to change.

“In a modern society, the decline of old and the rise of new industries, changes in the strength and balance of classes, new ideas on the value of the individual, on wrongdoing and on family and sex relationship, are continuously disintegrating the old pattern of society, outmoding its machinery here and there, rendering some of its laws and sanctions harsh and inoperative.”⁵⁵ The question that one must address himself is thus, when changed ideals and objectives have rendered unpalatable the certainties of a precious generation must social repose be maintained as though it were the sleep of death?⁵⁶ The answer is certainly no, and it is imperative that the law in order to facilitate the changes must be made to tune with the times. Unless it can effectively perform this function the law would be as Roscoe Pound remarked “in very truth a government of the living by the dead.”⁵⁷ The moral sense of a community changes as the balance of various interests change. An example of such a process can be found in what is presently happening in many of the western countries. Although most of these countries do have laws prohibiting abortion, except for medical reasons, and make homosexuality a crime even when committed by adults in private, the constant lobbying to legalize these lead one to believe that the above laws are lagging behind the moral sense of the societies that they purport to serve. However, such phenomena are neither particular nor limited to these societies. Even in developing societies, such as Ethiopian, one can note this lag between a professed ideal and reality. For example if one examines the Ethiopian Civil Code which is basically designed for the future Ethiopian society and tries to introduce new norms, one can note that some of its provisions are already out of tune with the times. One of the few mandates in the code regarding marital dispute resolution is that the parties should submit the disputes to arbitrators selected by them. Although this system of having relatives, neighbours and friends attempt to resolve a couple’s dispute makes sense in the abstract, litigants with divorce petitions are coming to courts initially in increasing numbers in the cities. “Family arbitration is a codified customary practice with its origins in rural Ethiopia before the rise of cities. In that milieu destinies are closely intertwined. Family friends and community elders are quick to agree and often to volunteer to arbitrate material disputes. But the city filled with migrants, where independence is fostered, it is relatively difficult to get acquaintances to devote the long hours, seldom compensated, that are required by family arbitrators. For this reasons then many couples approach a court to obtain an “order” that arbitrators, whom the parties select shall act in a dispute. It apparently puts the fear of authority into some otherwise reluctant candidates.⁵⁸ The reason that the institution of family arbitration does not reduce the court congestion and the fact that the divorces in present Ethiopia demand a degree of expertise not commonly possessed by most family arbitrators are some of the reasons that were given by Aklilu Wolde Amanual to justify his recommendation to

54. A. Southall, cited in note 32, p. 17.

55. P. Ford, *Social Theory and Social Practice* (1968), P. 1-2.

56. W. Gelhorn, “The Law’s responses to the demand of both stability and change,” *Vanderbilt L. Rev.* Vol 17 (1965), p. 91.

57. *Ibid.*, p. 92.

abolish the institution.⁵⁹ Constant legislative, judicial and administrative innovation are thus necessary to keep the law abreast of life and this process of innovation requires sociological investigation, for "a mere guess of politicians combined with the skill of legal draftsman is not an adequate basis of law reform, nor is a more armchair analytical legal study of existing alternative rules."⁶⁰ But since in most African countries legislators, courts and administrative tribunals do not have the time and personnel to hunt for the relevant data, it may be needed to create new institutions entrusted with the sole duty of law revision.

CONCLUSION

In this paper we have attempted to examine, by way of examples selected from Ethiopia, how social attitudes and institutions can hamper the process of development and the role that the law plays in making these attitudes and institutions with the need of development. The dual roles of law as an agent of change and as a means of facilitating change (Response) and its possibilities and limitations were considered.

In our opinion law can be an agent of social change although one should not try to use it where it is an inappropriate; i.e. when other more effective means can be restored to without much trouble. Although we may have good intentions as to what ought to do, we should always remember that this special social technique if misused may lead to its disrespect. To know what it can do an empirical study has to be made.

58. J. Beckstrom, "Divorce in Urban Ethiopia, Ten years after the Civil Code," *J. Eth. L.* Vol. 6 (1969), 290-91.

59. Akilu Woldemmanuel, "The Fallacies of Family Arbitration under the 1960 Ethiopian Civil Code," *J. Eth. L.*, Vol. 9 (1973)

60. J. Stone, *Province and Function of Law*, (1961) p. 408.

አሥረኛ : የዲት : ዓመታዊ : መግለጫ :

፲፱፻፷፮ ዓ. ም.

ክሊፍ : ቶምስን : ፕሮፌሰርና : ዲን ፤

የቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ፋክልቲ ፤

በ፲፱፻፷፮ : ዓ. ም. : የተፈጸሙ : ታላላቅ : ክንውኖች ።

ይህ : በዲንነት : የምስጠው : አራተኛውና : የመጨረሻ : መግለጫ : ነው ።

ይህ : መግለጫ : የመጨረሻ : በመሆኑ : በሕሊናዬ : ውስጥ : ብዙ : የተለያዩ : ስሜቶች : አድረውብኛል ። ግን : ከሁሉ : ለኢትዮጵያ : እድገት : በጣም : አስፈላጊ : የሆነውን : የሕግ : ት/ቤት : የትምህርትና : (የአካዳሚ) : ምርምር : ይዞታ : ከፍ : ባለ : ደረጃ : እንዲጠበቅ : ለረዱት : የሥራ : ጓደኞቼ : የማቀርበውን : ከልቤ : ከመነጨ : ምሥጋና : የበለጠ : ደስታ : የሚሰጠኝ : ነገር : የለም ። ቢሆንም : ለወደፊቱ : ብቁ : የሆኑ : አያሌ : የሕዝብ : አገልጋዮች : ለማፍራት : በፕሮግራማችን : ውስጥ : ገና : ብዙ : መሻሻል : መደረግ : እንዳለበት : ይገባኛል ። በዚህ : ረገድ : ይህን : መግለጫ ዬን : የመጨረሻ : የሚያደርገው : የለም ። ላገር : ዕድገት : አስፈላጊ : ለሆኑት : ነገሮች : የሕግን : ት/ቤት : ተጠያቂ : የማድረግ : ተግባር : ለወደፊትም : ይቀጥላል ። የሚመጣው : ጊዜ : ካለፈው : እንደሚበልጥ : እምነቴ : ነው ።

የፋክልቲውን : ሥራ : ለኢትዮጵያውያን : የማስተላለፉ : ጉዳይ ።

የሚመጣው : ጊዜ : ካለፈው : ይበልጣል : ያልኩበት : አንዱ : ምክንያት : ፋክልቲው : ለኢትዮጵያውያን : የመተላለፉ : ጉዳይ : ከሞላ : ጎደል : በመፈጸሙ : ነው ። ከአሥር : ዓመታት : በፊት : የሕግ : ት/ቤት : አልነበረም : በዩኒቨርሲቲ : ደረጃ : የሕግ : ትምህርት : የነበራቸው : ሰዎች : ካሥር : ያነሱ : ነበሩ ። ባለፉት : አራት : ዓመታት : ውስጥ : አብዛኛዎቹ : የፋክልቲው : አስተማሪዎች : ኢትዮጵያውያን : የሆኑበት : ለውጥ : አላንዳች : መሰናክል : ተከናውኗል ። እንዲሁም : ለመጀመሪያ : ጊዜ : ረዳት : ዲትና : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሔት : ዋና : አዘጋጁ : ኢትዮጵያውያን : ሆነዋል ። እነኝህ : ኢትዮጵያውያን : አስተማሪዎችና : አስተዳዳሪዎች : ከፍ : ያለ : ችሎታ : ያላቸው : ሰዎች : ናቸው ። በተጨማሪም : እነኝህ : አስተማሪዎች : ኢትዮጵያውያን : በመሆናቸው : የኢትዮጵያን : ችግሮች : ለመመርመር : ከውጭ : አገር : አስተማሪዎች : የበለጠ : ችሎታ : አላቸው ። ለሦስት : ኢትዮጵያውያን : ተገቢ : የሥራ : እድገት : ለማግኘት : በመርዳት : ደስ : ብሎኛል ።

የሕግ : ት/ቤት : እየተሻሻለ : ይሄዳል : ብዬ : በእርግጥ : ያመንኩበት : ሌላው : ምክንያት : ደግሞ : ይህ : የውጭ : አገር : አስተማሪዎች : በኢትዮጵያውያን : አስተማሪዎች : የመተካቱ : ጉዳይ : ያላንዳች : እንከን : በመፈጸሙ : ነው ። ያላንዳች : መሰናክል : የመዘዋወሩን : ጉዳይ : ጫን : አድርጌ : የምናገርበት : ምክንያት : ባለፉት : ቅርብ : ዓመታት : በሌሎች : የአፍሪቃ : የሕግ : ት/ቤቶች : ተመሳሳይ : ለውጥ : ተደርጎ : የመጀመሪያው : ችግር : ከተወጣ : በኋላ : የት/ቤቶቹን : ሥራዎች : ለወራትና :

ላመታት : የሚያውክ : ብጥብጥ : ሲደረግ : በመመልከት : ነው ። እነዚህን : የመሳሰሉ : ችግሮች : በፊት : አውቀን የ በመዘጋጀታችን : ዕድለኞች : ነን ። ለፋክልቲው : የትምህርት : ዓላማ : ከማናቸውም : ነገር : ተቀዳሚ : ቦታ : (ሥፍራ) የሚሰጡ : ኢትዮጵያውያንና : የውጭ : አገር : አስተማሪዎች : ተባርከናል ።

በፋክልቲው : ውስጥ : የተቀጠሩ : ኢትዮጵያውያን : በሞላ : እዚሁ : ት/ቤት : እንደማይረጉ : ያለፈው : ተመክሮአችን : ቢያስገነዝብንም : የፋክልቲው : አባሎች : ለወደፊቱ : ካለፈው : ይበልጥ : በሥራቸው : እንደሚዘልቁ : እርግጠኛ : ነኝ ፤ ምክንያቱም : እንዳለፈው : የውጭ : አገር : አስተማሪዎች : በመምጣታቸውና : በመመለሳቸው : ነው ። ይህ : እየቀጠለ : የሚሄድ : የአስተማሪዎች : ቋሚነት : ብዙ : ጥቅም : ያስገኛል ። ስለዚህ : ከሦስት : ዓመታት : በፊት : የጠቀስኩትን : (ያገኘሁትን) ችግር : የሚያስወግድ : ጉዳይ : መኖሩ : ያመለክታል ። በየመቱ : አስተማሪዎች : ሥራ : መተውና : መቀያየር : ስለ : ነበረ : በውጥን : የሚቀሩ : ብዙ : የት/ቤቱ : ሥራዎች : ነበሩ ። ነባር : አስተማሪዎች : የጀመሩዎቻቸውን : የሥራ : ውጥኖች : አዲስ : መጪ : አስተማሪዎች : እንዲፈጽሟቸው : ትተውላቸው : ይሄዱ : ነበር ። አዲስ : መጪዎቹ : የራሳቸውን : አሳብና : ምርምር : ሰውተው : የነበረውን : ጅምር : ሥራዎች : እንዲቀጥሉ : በመደረጋቸው : ሞራላቸው : በማይገባ : አኳኋን : ይፈተን : ነበር ።

የተጠቃለሉ : ሕጎች : ሥራ : ፍጻሜ ።

ለመጀመሪያዎቹ : ይሰጥ : የነበረውን : አድናቆት : አዲስ : መጪዎቹ : ስለተቀበሉት : ምናልባት : በቁ : በሆነ : መንገድ : ተክሰው : ይሆናል ። ለግርማዊ : ቀ. ኃ. ሥ. ከፍ : ባለ : ሥነ : ሥርዓት : የተበረከተውን : የኢትዮጵያ : የተጠቃለሉ : ሕጎች : ይህን : ከመሰሉ : የሥራ : ውጥኖች : (ፕሮጀኖች) አንዱ : ነው ። ከጠቅላይ : ሚኒስትር : ጋር : በመተባበር : የተጠቃለለ : ይህ : የሕግ : መጽሐፍ : በጣም : አስፈላጊ : (ጠቃሚ) ሕጎችን : ከመያዙም : በላይ : የሕግ : ት/ቤት : ከተመሠረተ : ከአሥር : ዓመታት : ጊዜ : አንስቶ : ት/ቤቱ : ደክሞበታል ። ሁለቱ : የአማርኛና : ሁለቱ : የእንግሊዘኛ : ቮልዩሞች : ያልተጠቃለሉ : ሕጎችን : በቀላል : መንገድ : አግኝቶ : ለመጠቀም : ያስችላሉ : እኛና : ረዳት : አዘጋጂ : በየነ : አብዲ : ያገኘነው : ምሥጋና : የድሮው : አዘጋጅ : ቢል : ኤዊንግና : አሁን : እዚህ : የሌሉ : አያሌ : የፋክልቲው : አባሎች : እዚህ : ከኛ : ጋር : ተገኝተው : ምሥጋናውን : ቢካፈሉ : በጣም : ደስ : ይለን : ነበር ።

ይህ : የኢትዮጵያ : የተጠቃለሉ : ሕጎች : ለኢትዮጵያ : የሕግ : ሥነ : ጽሑፍ : በጣም : አስፈላጊ : የሆነ : ጠቃሚ : ስጦታ : ነው ። ይህም : ት/ቤታችን : ለአገሪቱ : ሊፈጽምላት : ከሚችለው : አንዱ : ነው ።

ሌሎቹ : የዓመቱ : ታላላቅ : ድርጊቶች : ለምናደርገው : ጥረት : ምስክር : ናቸው፤ ራሳቸውም : አስደናቂ : ናቸው ። አሁን : አሳጥሬ : በኋላ : ግን : በዝርዝር : አቀርቦ ለሁ ።

ምርምርና : በሰነድ : መልክ : የመመዝገብ : ፕሮግራሞች ።

የምርምር : ደርጋችን : (ኮሚቴአችን) በዚህ : ዓመት : ሁለት : መጻሕፍት : አሳትመዋል ። የመጽሐፍ : አዘጋጆች : አንድ : እትም : አሳትመው : ጨርሰዋል ። በተጨማሪም : ሁለት : እትሞች : እንዲታተሙ : ልክዋል ። እንዲሁም : ለሌላ : እትም : የሚ

ያስፈልገውን ፡ ዝግጅት ፡ ከሞላ ፡ ጎደል ፡ አጠናቀዋል ። ከዚህ ፡ በታች ፡ የሚገለጠው ፡ የያንዳንዱ ፡ መምህር ፡ አጭር ፡ የሥራ ፡ መግለጫ ፡ የሕግ ፡ ት/ቤት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ጠቃሚ ፡ በሆኑ ፡ ጥናቶች ፡ እንደሚያተኩር ፡ ያሳያል ።

ዓምና ፡ በእትም ፡ ፕሮግራማችን ፡ የታየው ፡ አስደናቂና ፡ የሚያበረታታ ፡ የገንዘብ ፡ አያያዝ ፡ መሻሻል ፡ በዚህ ፡ ዓመትም ፡ ቀጥሏል ። ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ከብዙ ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ገቢ ፡ አግኝተናል ። ይህ ፡ ዓይነት ፡ መሻሻል ፡ ለት/ቤቱ ፡ እጅግ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ ለማሳተሚያ ፡ የሚሆን ፡ ጎንደር ፡ በፎርድ ፡ ፋውንዴሽን ፡ ላይ ፡ ከመመካት ፡ ያድነዋል ።

እንዲሁም ፡ የንጽጽር ፡ ሕግ ፡ ድርጅታችንን ፡ (Comparative Law Centre) ማጠንከር ፡ ቀጥለናል ። የአፍሪቃ ፡ የሕግ ፡ እድገት ፡ መስፋፋት ፡ ማዕከላዊ ፡ ድርጅት ፡ በፕሮፌሰር ፡ ቫንደርሊንደን ፡ የተሰናዳ ፡ የአፍሪቃ ፡ ሕጎች ፡ መጽሐፍ ፡ ዝርዝር ፡ (African Law Bibliography 1997-2002) አትሞ ፡ አውጥቷል ። ይህ ፡ መጽሐፍ ፡ ለሕግ ፡ ንጽጽር ፡ (Comparative Law) ጥናት ፡ ከፍተኛ ፡ ጠቃሚነት ፡ አለው ። ማዕከላዊ ፡ ቤተ ፡ መጻፍት ፡ በሕግ ፡ ት/ቤት ፡ ውስጥ ፡ የአፍሪካ ፡ ሕጎች ፡ ማውጫ ፡ (African Law Digest) ፕሮግራም ፡ ለመጀመር ፡ አድካሚ ፡ የሆነውን ፡ የአፍሪቃ ፡ ጋዜጦችና ፡ መጽሔቶች ፡ የመሰብሰብ ፡ ሥራ ፡ ጀምሯል ።

ባለፉት ፡ ዓመታት ፡ ተጀምረው ፡ ከግብ ፡ ያልደረሱ ፡ በሰነድ ፡ መልክ ፡ የመመዝገብ ፡ ሥራዎችን ፡ ለማከናወን ፡ ጉልህ ፡ የሆነ ፡ እርምጃ ፡ አድርገናል ።

ከሁሉም ፡ ደስ ፡ የሚለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፍርዶች ፡ ክምችት ፡ ማውጫ ፡ በፋክልቲው ፡ የበላይ ፡ ጠባቂነት ፡ በሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ መዘጋጀቱ ፡ ነው ። አሁን ፡ ታዲያ ፡ ከ፩ሺ ፡ የሚበልጡ ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ለማስተማሪያም ፡ ሆነ ፡ ለጥናት ፡ በቀላሉ ፡ ለማግኘት ፡ ተችሏል ። ለፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ማውጫ ፡ ተጀምሮ ፡ ግማሽ ፡ በማለቁ ፡ የአማርኛ ፡ የእንግሊዘኛና ፡ የፈረንሳይኛ ፡ መዝገብ ፡ ቃላቶችን ፡ (Lexicon) ለማዘጋጀት ፡ ቀጥታ ፡ ባልሆነ ፡ መንገድ ፡ ጠቃሚ ፡ የሆነ ፡ እርምጃ ፡ ተወስዷል ። እንዲሁም ፡ በት/ቤቱ ፡ ውስጥ ፡ ለማስተማሪያ ፡ የሚያገለግሉ ፡ ጽሑፎች ፡ ከመበላሸት ፡ የሚጠበቁበት ፡ አንድ ፡ ፕሮግራም ፡ አዘጋጅተን ፡ ጨርሰናል ። የጽሑፍ ፡ ግልባጫ ፡ ጥናት ፡ ማባባዎች ፡ ማውጫያ ፡ አዘጋጅተንላቸው ፡ በሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ አርካይቭ ፡ ውስጥ ይገኛሉ ።

የትምህርት ፡ ደረጃ ፡ (ይዞታ) (Academic Standards)

በቅርቡ ፡ በተጀመረው ፡ የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ (Senior Thesis) ደንባችን ፡ መሠረት ፡ ለጽሑፍ ፡ ሦስት ፡ ሰዓት ፡ ከመስጠት ፡ ይልቅ ፡ ስድስት ፡ ሰዓት ፡ በመስጠታችንና ፡ ጸሐፊው ፡ በሦስት ፡ ዳኞች ፡ ፊት ፡ የጻፈውን ፡ እንዲያብራራ ፡ በመደረጉ ፡ ተማሪውን ፡ የአገሪቱን ፡ ችግሮች ፡ በጥልቅ ፡ እንዲመረምሩ ፡ ዕድል ፡ ሰጥቷቸዋል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ለዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነ ፡ ያጻጻፍ ፡ ዘዴ ፡ በተቀዳሚ ፡ ለማስተማር ፡ አንድ ፡ ዝግጅት ፡ አስፈላጊ ፡ ቢሆንም ፡ ተማሪዎቹ ፡ አዲሱን ፡ ለውጥ ፡ ደህና ፡ አድርገው ፡ ሰርተውበታል ። ከአምስት ፡ ጎረቤት ፡ አገሮች ፡ የመጡ ፡ ምሁራንና ፡ ፈታኞች ፡ እንግዶቻችን ፡ ስለጽሑፎቹ ፡ ከፍተኛ ፡ ይዞታ ፡ (ደረጃ) ፡ የሰጡት ፡ አስተያየት ፡ አስደስቶናል ።

የት/ቤታችን ፡ ከፍተኛ ፡ የትምህርት ፡ ይዞታ ፡ የሚያሳይ ፡ ሌላው ፡ ምልክት ፡ ደግሞ ፡ በዋሽንግተን ፡ ዲሲ ፡ በተደረገው ፡ የኢንተርናሲዮናል ፡ ሕግ ፡ ክርክር ፡ ውድድር ፡ ቡድኖችን ፡ የፈጸመው ፡ ተግባር ፡ ነው ። በብርሃነ ፡ ጊላና ፡ በአሰፋ ፡ ጫቦ ፡ እን

ዲሁም ፡ በኤልያስ ፡ ኑሪ ፡ (በተጠባባቂነት) የተመሠረተው ፡ ቡድኖችን ፡ እንደ ፡ አም
ናው ፡ ብዙ ፡ ሽልማቶች ፡ ባያገኝም ፡ በጠቅላላ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ውጤትን ፡ ካመጡ ፡ ቡድ
ኖች ፡ አንዱ ፡ ነበር ። በጠቅላላው ፡ ካሥር ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ተወዳዳሪ ፡ ብድኖች ፡ የአ
ራተኛነት ፡ ቦታ ፡ ሲይዝ ፡ በጽሑፍ ፡ ማቅረብ ፡ ሦስተኛ ፡ እንዲሁም ፡ ብርሃነ ፡ ጊላ ፡
በቃል ፡ ንግግር ፡ ሁለተኛ ፡ ሆኗል ።

ይህን ፡ ዓይነቱን ፡ ግሩም ፡ ውጤት ፡ ለማግኘት ፡ የበቃነው ፡ በዩኒቨርሲቲያችን ፡
በምንሰጣቸው ፡ ከባድ ፡ ውድድሮች ፡ መሆኑ ፡ ይሰማል ። ባለፉት ፡ ሦስት ፡ ዓመታት ፡
በአፍሪካ ፡ በኢስያ ፡ ባውሮፓና ፡ በአሜሪካ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙ ፡ የታወቁ ፡ የሕግ ፡ ት/
ቤቶች ፡ ላይ ፡ ያሳየነው ፡ የውድድር ፡ ብልጫ ፡ በሕግ ፡ ት/ቤታችን ፡ ላይ ፡ ያለንን ፡
እምነት ፡ ከማጠንከሩም ፡ በላይ ፡ ለአንድ ፡ ታታሪ ፡ ት/ቤት ፡ የሚያስፈልገውን የሞ
ራል ፡ ድጋፍ ፡ ሰጥቶናል ።

ተማሪዎች ፡ የቀድሞ ፡ ተማሪዎችና ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ።

የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ በጠቅላላው ፡ ሊሳተፉበት ፡ ባይችሉም ፡ አንዳንድ ፡ ማኅበ
ራዊ ፡ ስብሰባዎችን ፡ አድርገናል ፡ (የተማሪዎቹ ፡ ቁጥር ፡ ያልተሟላበት ፡ ምክንያት ፡
ተማሪዎቹ ፡ ከዩኒቨርሲቲው ፡ ወጥተው ፡ እስከ ፡ ሁለተኛው ፡ ሰሚስተር ፡ ባለመመለ
ሳቸው ፡ ነበር) ። እንዲሁም ፡ ለቀድሞ ፡ ተማሪዎቻችን ፡ ሁለት ፡ ዓቢይ ፡ ሥራዎች ፡
ሰጥተናል ። ግን ፡ ከሁሉ ፡ ይልቅ ፡ ጠቃሚ ፡ ሆኖ ፡ ያገኘነው ፡ ድርጊት ፡ አንድ ፡ የቀ
ድሞ ፡ ተማሪዎች ፡ ቡድን ፡ የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ረዳት ፡ ኮሚቴ ፡ ተቋ
ቁሞ ፡ ውሳኔ ፡ ያልተደረገላቸው ፡ የመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ ችግሮች ፡ መፍትሔ ፡ እንዲገኝ
ላቸው ፡ ሐሳብ ፡ በማቅረብ ፡ ተማሪዎቹን ፡ መርዳት ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳ ፡ አሁን ፡
ስለመኖሪያ ፡ ቤቱ ፡ አሳሳቢ ፡ የሆኑ ፡ ችግሮች ፡ ባይገጥሙም ፡ ለወደፊቱ ፡ ስለመኖሪያ ፡
ቤቱ ፡ አጠቃቀም ፡ ሊነሱ ፡ የሚችሉት ፡ ችግሮችን ፡ ለማስወገድ ፡ ከተማሪዎች ፡ ዲንና ፡
ከዩኒቨርሲቲው ፡ አስተዳደር ፡ ምክትል ፡ ፕሬዚዳንት ፡ ጋር ፡ በመነጋገር ፡ አንድ ፡ ጠቃ
ሚ ፡ ደንብ ፡ ማውጣት ፡ የሚበጅ ፡ ሆኖ ፡ አግኝተነዋል ። ያለዚህ ፡ መምሪያ ፡ ደንብ ፡
የሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ መኖሪያ ፡ ቤትን ፡ ልዩ ፡ አቋም ፡ የሚያውቅ ፡ ሕግ ፡ ስለማይኖር ፡
አንዳንድ ፡ ችግሮች ፡ በተነሱ ፡ ቁጥር ፡ ችግሮቹን ፡ ሊያጋንኑ ፡ ይችላሉ ። ይህ ፡ ስምም
ነት ፡ ከሞላ ፡ ጎደል ፡ ተጠናቋል ። ለዚህም ፡ የቀድሞና ፡ የአሁን ፡ ተማሪዎቻችን ፡
እንዲሁም ፡ የዩኒቨርሲቲው ፡ አስተዳደር ፡ ላሳዩት ፡ ትብብር ፡ አመሰግናቸዋለሁ ። ንቁ ፡
የሆነ ፡ የቀድሞ ፡ ተማሪዎች ፡ ማኅበር ፡ ለመመሥረት ፡ እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ በቀድሞ ፡
ተማሪዎችና ፡ በት/ቤቱ ፡ ዘላቂ ፡ የሆነ ፡ ግንኙነት ፡ መመሥረቱ ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑ ፡ ይሰ
ማናል ። አንድ ፡ አነስተኛ ፡ ግን ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ በሰይ
ፍና ፡ ሚዛን ፡ የተንቆጠቆጠ ፡ ቀ. ኃ. ሥ. ዩ. የሚሉ ፡ ፊደላት ፡ ያለበት ፡ የሕግ ፡ ት/ቤት
መለዩ ፡ ክራቫት ፡ ተቀባይነት ፡ ማግኘቱ ፡ ነው ።

የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የአምስት ፡ ዓመት ፡ ፕላን ።

የዩኒቨርሲቲውን ፡ አጠቃላይ ፡ ፕላን ፡ በመከተል ፡ የሕግ ፡ ት/ቤት ፡ ከፍርድ ፡
ሚኒስቴርና ፡ ከሌሎች ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ አንድ ፡
ኮሚቴ ፡ አቋቁሟል ። ይህ ፡ ኮሚቴ ፡ የተመሠረተው ፡ የምሩቅ ፡ ተማሪዎች ፡ ተፈላጊ
ነትና ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የመቅጠር ፡ ኃይል ፡ ተመዝኖ ፡ እንዲሁም ፡ ለሚመጡት ፡
አምስት ፡ ዓመታት ፡ ከዚያም ፡ አልፎ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ትምህርትን ፡ ለማስፋፋት ፡
ባለው ፡ እቅድ ፡ ላይ ፡ ነው ።

መግለጫው : ጉልህ : ስለሆነ : ማብራሪያ : አያሻውም ። በጽሑፍ : የተደገፈና : ፍቱን : የሆነ : ክርክር : የያዘ : ነው ። በኢትዮጵያ : ወደፊት : የሕግ : እድገት : ላይ : ሐሳቡን : የጣለ : ሁሉ : እንዲያነበው : አሳስባለሁ ። መግለጫው : ያተኮረው : በቁጥር : ብዛት : ሳይሆን : በዓይነት : (በጥራት) ነው ። መግለጫው : በመጠኑ : የሕግ : ምሩቃን : ቁጥር : እንዲጨምር : ያሳስባል ። እውነተኛው : ተፈላጊ : ነገር : የቁጥር : መብዛት : ሳይሆን : ለታዳጊ : አገር : ማኅበራዊ : ኑሮን : የሚያደረጅ : ትጉህና : ታታሪ : የሆኑ : ምሩቃን : በዲግሪም : ሆነ : ከዚያም : በታች : ማስመረቅ : ነው ።

የታወቁ : የሕግ : ምሁራን : በኬንያ : በሱዳን : ታንዛንያ : ዩጋንዳና : ዛምቢያ : ከሚገኙት : የሕግ : ትምህርት : ቤቶች : መጥተው : ጉብኝተውናል ። ጉብኝቱም : በዓመት : ውስጥ : ከተደረጉት : ጉልህ : ሁኔታዎች : አንዱ : ነበር ። እንግዶቹም : ሆኑ : እኛ : አስተናጋጆች : ከጉብኝቱ : ጥቅም : ማግኘታችን : ተሰምቶናል ። ለተለይም ። በአካዳሚ : ፕሮግራማችን : ላይ : ጉብኝቶቹ : የሰጡት : ግምገማ : ለወደፊት : ጠቃሚ : ይሆናል ።

ጥሩና : መልካም : የሆነ : አቅዳችን : ከፎርድ : ድርጅት : በሚያገኘው : ገንዘብ : ይካሄድ : የነበረውን : ፕሮግራማችንን : የዩኒቨርሲቲው : ፕሬዚዳንትና : ባለሥልጣኖች : ይህንኑ : ተግባር : ለመፈጸም : ፈቃደኞች : ሆነው : እንዲገኙ : ነበር ። ሆኖም : በአለፉት : አራት : ዓመታት : ከድርጅቱ : እናገኝ : ከነበረው : ሰፊ : የገንዘብ : ችግር : የተነሣ : በቅርቡ : ችግር : እንደማይገጥመን : ተስፋ : አለን ። ሐሳባችን : ግን : የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ፕሮግራም : በገንዘብ : እጥረት : ለወደፊቱ : እንዳይታወክ : ደህና : ተቀማጭ : ለማዘጋጀት : ነበር ። የዩኒቨርሲቲው : ሹማምንት : የአሳዩት : መተባበርና : መግባባት : ለሕግ : ት/ቤቱ : የወደፊት : ትልም : ጠንካራ : መሠረት : ሆኖአል ።

አሁን : የዓመቱን : ክንውኖችና : ከላይ : ላልተጠቀሱት : ሥራዎች : ዋና : ዋና : መረጃዎችና : ዝርዝር : መግለጫዎች : አቀርባለሁ ።

ስለ : ሕግ : ት/ቤት : አጠቃላይ : መረጃ

የአካዳሚክ : ኮሚሽኖን :

ለመጀመሪያ : ጊዜ : በአካዳሚ : ኮሚሽኖን : የኢትዮጵያውያን : ቁጥር : በልጦ : ታይቶአል ። ብዙ : ስብሰባዎች : ሥነ : ሥርዓትንና : መመሪያዎችን : በማጤን : በመልካም : ሁኔታ : ተፈጽመዋል ። ከሥራቸው : ይሰናበቱ : የነበሩት : ረዳት : ዲን : ሚስተር : ጆን : ኤዲ : የአካዳሚክ : ኮሚሽኖን : ፀሐፊነታቸውንና : ሌሎች : ተግባራቸውን : ጭምር : ለረዳት : ዲን : አቶ : ወርቁ : ተፈራ : ሲያረካክቡ : ነበር ። በዓመቱ : መጨረሻ : ገደማ : ሚስተር : ጆን : ኤዲ : ለረዳት : ዲንና : ለአካዳሚክ : ኮሚሽኖን : ጠቃሚ : የሆኑ : ወደፊት : መሻሻል : የሚገባቸው : የሥራ : መመሪያዎችንና : የአሠራር : ልማዶችን : የያዙ : ማስታወሻዎች : አዘጋጅተው : አስረክበዋል ።

በዓቢይ : ውሳኔዎች : ረገድ : ኮሚሽኖኑ : በፋክልቲው : ሙሉ : ስብሰባ : የተወሰኑትን : ውሳኔዎች : መከተል : ቀጥሏል ።

ተማሪዎች ።

በሺህ ፡ ዘጠኝ ፡ መቶ ፡ ስድሳ ፡ አምስት ፡ ዓ. ም. (እ. አ. .አ ፲፱፻፸፱.፸፫) ለኤል. ኤል. ቢ. ፕሮግራም ፡ የተመዘገቡት ፡ ተማሪዎች ፡ ቁጥር ፡ እንደሚከተለው ፡ ነበር ።

በአንደኛው ፡ የትምህርት ፡

ወቅት ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም.

የቀን ፡ ፸፭

የማታ ፡ ፹፰

በሁለተኛው ፡ የትምህርት ፡

ወቅት ፡ ፲፱፻፷፭ ፡ ዓ. ም.

የቀን ፡ ፻፵፬

የማታ ፡ ፸፬ ፡

በሁለተኛው ፡ የትምህርት ፡ ወቅት ፡ የቀን ፡ ተማሪዎች ፡ ቁጥር ፡ መበርከት ፡ ምክንያት ፡ የሆነው ፡ በአለፈው ፡ ዓመት ፡ ከዩኒቨርሲቲው ፡ ወጥተው ፡ የነበሩት ፡ ተማሪዎች ፡ በመመለሳቸው ፡ ነው ። በአንደኛው ፡ የትምህርት ፡ ወቅት ፡ ማለቂያ ፡ ከ፻፷፫ ፡ ተማሪዎች ፡ መካከል ፡ አርባው ፡ ሊዲን ፡ የክብር ፡ መዝገብ ፡ ሲበቁ ፡ አራቱ ፡ በማስጠንቀቂያ ፡ ሁለቱ ፡ በማሻሻያ ፡ ሲያልፉ ፡ አሥሩ ፡ ስለወደቁ ፡ ከትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ተሰናብተዋል ። ከተሰናበቱት ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ከሁለተኛ ፡ ዓመት ፡ የማታ ፡ ተማሪዎች ፡ መካከል ፡ ነበሩ ። በሁለተኛው ፡ የትምህርት ፡ ወቅት ፡ ማለቂያ ፡ ሰላሳ ፡ አምስት ፡ ተማሪዎች ፡ ለዲን ፡ የክብር ፡ መዝገብ ፡ በቅተዋል ፤ ሰላሳ ፡ ስድስት ፡ ተማሪዎች ፡ በማስጠንቀቂያ ፡ ስድስት ፡ ደግሞ ፡ በማሻሻያ ፡ ሲያልፉ ፡ አራት ፡ ስለወደቁ ፡ ከትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ተሰናብተዋል ። በአካዳሚክ ፡ ይዘታቸው ፡ ተዳክመው ፡ የነበሩ ፡ ሰባት ፡ ተማሪዎች ፡ ደግሞ ፡ ደህና ፡ አቋም ፡ አግኝተዋል ። ሰላሳ ፡ አራት ፡ ተማሪዎችን ፡ በባችለር ፡ ዲግሪ ፡ በማስመረቃችን ፡ ደስ ፡ ተሰኝተናል ። ከእነርሱም ፡ ሁለቱ ፡ የተመረቁት ፡ በማዕረግ ፡ ነው ።

ፋክልቲው ፡ በሁለቱም ፡ የትምህርት ፡ ወቅቶች ፡ ፪፻፳፭ ፡ ተማሪዎች ፡ በዲፕሎም ፡ ፕሮግራም ፡ ሲኖሩት ፡ በሰኔው ፡ የምረቃ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ፻፹፪ ፡ ተማሪዎች ፡ በሕግ ፡ ዲፕሎም ፡ አስመርቋል ። እነዚህ ፡ ተማሪዎች ፡ የተዋጣለት ፡ ግብዣ ፡ ከማድረጋቸውም ፡ በላይ ፡ በሲንዩር ፡ ሴምናር ፡ አዳራሽ ፡ የሚታዩውን ፡ ባለደወል ፡ የግርግዳ ፡ ሰዓት ፡ ለትምህርት ፡ ቤቱ ፡ አበርክተዋል ።

ከተማሪዎቹ ፡ መመለስ ፡ የተነሳ ፡ ብዛቱ ፡ ያልተለመደ ፡ የተማሪዎች ፡ ቁጥር ፡ (ወደ ፡ ፵፭ ፡ የሚጠጋ) ለብሔራዊ ፡ አገልግሎት ፡ ፕሮግራም ፡ በቅተዋል ። ቢሆንም ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ሚኒስትሮች ፡ መተባበር ፡ እያንዳንዱን ፡ ተማሪ ፡ በሕግ ፡ ጠቀስ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ አንዳችም ፡ ችግር ፡ እንደማይኖር ፡ ተስፋ ፡ አሳድሮአል ።

የአስተማሪና የተማሪ ፡ ግንኙነት ።

ለአምስት ፡ ዓመታት ፡ በተከታታይ ፡ በፖለቲካ ፡ ምክንያት ፡ በተማሪዎቹ ፡ በትምህርት ፡ ገበታ ፡ መወገድና ፡ ወደትምህርት ፡ እንዲመለሱ ፡ ለማድረግ ፡ በነበረው ችግር ፡ የተነሳ ፡ የዩኒቨርሲቲው ፡ የትምህርት ፡ ፕሮግራም ፡ በየጊዜው ፡ እክል ፡ ይገጥመው ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ዓመት ፡ የትምህርት ፡ ወቅት ፡ እስኪጀመር ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የነበሩን ፡ ተማሪዎች ፡ ለወትሮው ፡ ከነበሩት ፡ ሙሉ ፡ ተማሪዎች ፡ ቁጥር ፡ ወደ ገሚሱ ፡ የሚጠጋው ፡ ብቻ ፡ ነበር ። እንደዚህ ፡ ባለ ፡ ሁኔታ ፡ ድርጊቶቹን ፡ በከበበው ፡ ኃልይ ፡ የሰሜት ፡ ፍላጎት ፡ ውስጥ ፡ የአካዳሚውን ፡ ፕሮግራም ፡ የሚያዳብር ፡ መልካም ፡ ያስተማሪና ፡ የተማሪ ፡ ግንኙነት ፡ መመሥረት ፡ ቀላል ፡ አልነበረም ። የመምህራኑና ፡ እጅግ ፡ ጥቂት ፡ ከሆኑ ፡ ተማሪዎች ፡ በስተቀር ፡ በአካዳሚው ፡ እድል ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ ለመጠቀም ፡ ፍቃደኛ ፡ ሆኖ ፡ መገኘት ፡ የሚያበረታታ ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቷል ።

ለዚህ ፡ ግብ ፡ የሚውሉ ፡ አያሌ ፡ ሐሳቦች ፡ ባለፉት ፡ ጊዜያት ፡ በአንክሮ ፡ ተናግረው ፡ ነበር ። ወደፊትም ፡ እዚህ ፡ ስለማልገኝ ፡ ልደግማቸው ፡ አልችልምና ፡ ሁለቱን ፡ መሠረታዊ ፡ ነጥቦች ፡ ባጭሩ ፡ ለመናገር ፡ ይህን ፡ ዕድል ፡ ልጠቀምበት ፡ እሻለሁ ።

የመጀመሪያው ፡ ነጥብ ፡ እንደሌሎቹ ፡ መሠረታዊ ፡ ነጥቦች ፡ ሁሉ ፡ ከቡዙ ፡ መቶ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ሴኔካ ፡ በተባለው ፡ ሮማዊ ፡ ገጣሚ ፡ በማጋነን ፡ የተነገረ ፡ ነበር ። እሱ ፡ እንዳስመለከተው ፡ “ችግሩ ፡ በቂ ፡ ጊዜ ፡ አለማግኘቱ ፡ ሳይሆን ፡ ባለን ፡ ጊዜ ፡ አለአግባብ ፡ መጠቀማችን ፡ ነው ።” ተማሪዎቻችንም ፡ የየግል ፡ የየዕለት ፡ ሰዓታት፣ አጠቃቀማቸውን ፡ በጥምና ፡ ሲያሰቡ ፡ ካሁኑ ፡ ይበልጥ ፡ ለማከናወን ፡ እንደሚችሉና ፡ የሕግ ፡ ትምህርታቸውንም ፡ ጠንቅቆ ፡ ለማወቅ ፡ ጊዜ ፡ እንደሚኖራቸው ፡ ተገንዝበዋል ።

የሚቀጥለው ፡ ሐሳብ ፡ ደግሞ ፡ የሕግ ፡ ትምህርትን ፡ ጠንቅቆ ፡ ለማወቅ ፡ የሚደረገው ፡ ብርቱ ፡ ሙከራ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ መሆኑ ፡ ነው ። ሰር ፡ ኤድዋርድ ፡ ኮክ ፡ እንደጻፈው ፡ “የታወቀው ፡ የሕግ ፡ እርግጠኛነት ፡ ታላቅ ፡ የሕግ ፡ ደኅንነት ፡ ነው ።” ይህም ፡ ማለት ፡ የታወቁ ፡ ሕጎችና ፡ ቋሚ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ባሉበት ፡ ሰዎች ፡ በሥልጣናቸው ፡ የዝንባሌያቸው ፡ ባርያ ፡ ከሚያደርጉን ፡ ነፃ ፡ እንሆናለን ። በድንጋጌዎች ፡ ካልተገቱ ፡ በቀር ፡ በልብ ፡ መሻት ፡ በቁጥጥራቸው ፡ ውስጥ ፡ ያውሉናል ። ይህ ፡ ግን ፡ ሕግ ፡ ሁልጊዜ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ አይደለም ። አናቶል ፡ ፍራንስ ፡ እንደጻፈው ፡ “ሕግ ፡ ገናና ፡ በሆነ ፡ እኩልነት ፡ መንፈስ ፡ ሀብታሙንም ፡ ሆነ ፡ ደህውን ፡ በየድልድዩ ፡ ሥር ፡ ከመተኛት ፡ በየመንገዱ ፡ ከመለመንና ፡ ከመስረቅ ፡ ይከለክላል ።” የዚህ ፡ ስሜት ፡ አባባል ፡ ከዚህ ፡ ጠለቅ ፡ ያለ ፡ ነው ። ማለትም ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ሥርዓተ ፡ ሕጎች ፡ ቢኖሩም ፡ በበለጠ ፡ ቅንና ፡ ትክክለኛ ፡ ለመሆን ፡ አይችሉም ፡ ማለት ፡ አይደለም ።

ዳሩ ፡ ምን ፡ ይሆናል ፡ አንዳንድ ፡ ተማሪዎች ፡ የሕግ ፡ እድገት ፡ ሁለት ፡ ክፍሎች እንዳሉት ፡ ይዘነጋሉ ። እነዚህም ፡ የሕጎችን ፡ ሥርዓት ፡ መፍጠርና ፡ ማዘጋጀት ፡ እንዲሁም ፡ ከመጀመሪያው ፡ የሚስማማው ፡ ሕጎችን ፡ ማሻሻልና ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ መዋላቸውን ፡ ማረጋገጥ ፡ ናቸው ። አንዳንድ ፡ ተማሪዎች ፡ በሕጉ ፡ ወይም ፡ በአሠራሩ ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ጉድለቶች ፡ እየጠቆሙ ፡ ሕግ ፡ ማጥናት ፡ ፋይዳ ፡ የለውም ፡ ይላሉ። ይህ ፡ በጣም ፡ ግራ ፡ የተጋባ ፡ አስተያየት ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ በሂሳብ ፡ ዕውቀታቸው ፡ ሌሎችን ፡ ስለሚያጭበረብሩ ፡ ሂሳብ ፡ ማጥናት ፡ ዋጋ ፡ የለውም ፡ ከሚለው ፡ አስተያየት ፡ የተለየ ፡ አይደለም ። የሕግ ፡ ጥበብ ፡ በቀላሉ ፡ የሚገኝ፣ አይደለም ፡ ተማሪዎቹም ፡ ይህንን ፡ ጥበብ ፡ ለማግኘት ፡ ያላቸው ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ውስን ፡ ነው ። ጥሩ ፡ የሕግ ፡ አዋቂ ፡ ሕጉ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውልበትን ፡ የኅብረተሰቡን ፡ ሁኔታ ፡ ማወቅና ፡ የተሻለ ፡ ለውጥ ፡ ለማድረግ ፡ ስሜት ፡ ያለው ፡ መሆን ፡ አለበት ። እንዲሁም ፡ ለታላቅ ፡ ፍትሕ ፡ የሚያልም ፡ ሰው ፡ ዕድል ፡ በገጠመው ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ሐሳቡን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ማዋል ፡ ይገባዋል ። ታዲያ ፡ የሕግ ፡ ጥበብ ፡ ካላተረፈ ፡ ከሕልሙ ፡ ሲነቃ ፡ እራሱ ፡ አንዳችም ፡ ኃይል ፡ እንደሌለው ፡ ይረዳል ።

መምህራኑ ፡ በተማሪዎቹ ፡ የረሀብ ፡ ማስወገጃ ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ተባባሪ ፡ ሆነዋል ። እኔም ፡ የዩኒቨርሲቲው ፡ ጊዜያዊ ፡ ኮሚቴ ፡ በአቶ ፡ ፍቅሬ ፡ መርዕድ ፡ የተቋቋመውን ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ክፍል ፡ ከተቀዳሚዎቹ ፡ አዋጪዎች ፡ አንዱ አድርጎ ፡ አያሌ ፡ ጊዜ ፡ ስሙን ፡ ማስነሳቱን ፡ ስገልጽ ፡ ደስ ፡ ይለኛል ።

በዓመቱ ፡ ውስጥ ፡ የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ የተለያዩ ፡ የትምህርት ፡ ክፍሊጊዜ ፡ መርሕ ፡ ግብሮችን ፡ ለመቀበል ፡ ፈቃደኞች ፡ ያላደረጋቸው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሚኒስቴሮች ፡ በተለይም ፡ በፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ የነበራቸው ፡ የከፊል ፡ የሥራ፡

መርሐ : ግብር : እንደነበረ : አውቀናል = የሕግ : ትምህርት : ቤቱ : ይህንን : ካጠና : በኋላ : የሚከተለውን : ወስኗል = ከአካዳሚው : ፕሮግራም : ጎን : ለጎን : ትምህርትን : በግብር : መግለጽ : ሙሉ : በሙሉ : የሚደገፍና : ለብሔራዊ : አገልግሎች : እንደሚ ደረገው : ሁሉ : ግብሩን : ከትምህርቱ : ጋር : በሚገባ : ልናካሄደው : ተገቢያችን : ነው = ሆኖም : ተጨማሪ : ብዙ : ሥራ : ለጥቂት : ሥራ : ምክንያት : መሆኑን : እንደ ማንቀበል : ወይም : የቀን : ተማሪዎቻችንን : የትርፍ : ጊዜ : ቅጥሮች : አድርገን : ልንመለከታቸው : እንደማንወድ : ወስነናል = ያው : ትክክለኛው : የትምህርት ዲዛይን : አሁንም : እንደ : ጥንቱ : ይሠራበታል =

ብዙ : የጥንት : ሆነ : አሁን : በትምህርት : ላይ : ያሉ : ተማሪዎች : ለነፃ : ትም ህርት : ውጭ : አገር : ለመሄድ : ያቀረቡት : ማመልከቻ : የመምህራንን : ድጋፍ : ሽቶው : አብዛኛዎቹ : ተቃንቶላቸዋል = አመልካቾቹ : ራሳቸው : በከፍተኛ : ደረጃ : ብቁ : ሆነው : ባይገኙ : በዚህ : በኩል : የተገኘው : ውጤት : በጣም : ባስደነቀ : ነበር =

ይህን : የነፃ : ትምህርት : ያገኙ : እንዳርጋቸው : ጥሩነህ : በብሪታንያ : ቆንሲል : በኩል : ወደ : እንግሊዝ : አገር ፤ ዳንኤል : ኃይሌ : ወደ : ሀርቫርድ : ዳዊት : ወልደ ጊዮርጊስ : ወደ : ኮሎምቢያ : ጌታቸው : ሻረው : ወደ : ማጊል : ጎቦቹ : ወልዴ : ወደ ዩል : ኃይሌ : ከበደ : ወደ : ዩል : ሕዝቅያስ : አሰፋ : ወደ : ኖርዝዌስተርን : ሰላሙ : በቀለ : በቀ. ኃ. ሥ. ዩኒቨርሲቲ : የነፃ : ትምህርት : እርዳታ : ፕሮግራም : በኩል : ምናልባት : ወደ : እስታንፎርድ ፤ ሸፈራው : ወ/ሚካኤል : ወደ : ኮሎምቢያ : ናቸው =

እኔና : ሌሎች : የሕግ : ት/ቤቱ : አባሎች : ለሁሉም : ባይሆን : ለጥቂት : የቀ ንና : የማታ : ተማሪዎች : ግብዣ : አድርገናል = እንዲሁም : በዩኒቨርሲቲው : ሹማም ንት : እርዳታ : ለምሩቃኑ : የመሰነባበቻ : ግብዣ : አድርገናል =

በዓመቱ : ማለቂያ : ላይ : ከትምህርቱ : ፕሮግራም : ውጭ : የሆነ : የፈተና : አጻጻፍ : (አመላለስ) ዘዴ : በሚል : ርዕስ : ዝግጅት : አቅርቤ : ወደ : ሰላሳ : የሚጠጉ : ተማሪዎች : ተካፋይ : ሆነው : ነበር =

መምህራን ።

በዓመቱ : መጀመሪያ : ላይ : ሃያ : አንድ : ቋሚ : መምህራንና : ሁለት : ከፈረን ሣይ : የመጡ : የበጎ : ፈቃድ : ልኩካን : ነበሩን = አምስቱ : አዳዲስ : አስተማሪዎች : ኢትዮጵያውያን : ነበሩ = እያንዳንዳቸውም : ከዩኒቨርሲቲው : አስተዳደር : ጋር : ተጨ ማሪ : ድርድር : ያሻው : ስለነበረ : የየግል : የሥራ : ውላቸው : የተለየ : ሐሳብ : ነበ ራቸው = ዕድል : ሆኖ : የቀሩዎቸው : ድርድሮች : በሚገባ : ተከናውነዋል =

በሁለተኛው : የትምህርት : ወቅት : መጀመሪያ : ላይ : ሦስት : መምህራን : የማስተማር : የውል : ግዴታዎች : ተፈጽመዋል = ዶክተር : ላንግ : ወደ : ጀርመን : አገር : ሲመለሱ : አቶ : ሠመረ : አብ : ሚካኤል : ወደግል : ሥራ : ተሰማርተዋል = ዶክተር : ሸርሄልስት : ደግሞ : በቤልጅግ : መንግሥት : ፈቃድ : ወደሌላ : ሥፍራ : መሄድ : ሲችሉ : እርሳቸው : ግን : በአፍሪካ : ሕግ : እድገት : ማእከላዊ : ድርጅት : ሥራ : ለመቀጠል : እዚህ : ቀርተዋል =

ት/ቤቱ : አራት : ሰዎችን : ለሹመት : አቅርቦ : ነበር = እኔም : እያንዳንዳቸው : ሙሉ : በሙሉ : ለሹመት : የተገቡ : ለመሆናቸው : እርግጠኛ : ነበርሁ = ዳሩ : ግን : ሹመታቸው : ከመጽደቁ : በፊት : ብዙ : ሥነ : ሥረዓታዊ : ችግሮች : ገጥመውን : ነበር = ሹመታቸውም : እንደሚከተለው : ነው =

አቶ : ዳንኤል : ኃይሌ : ከረዳት : ሌክቸረርነት : ወደሌክቸረርነት =
አቶ : ፋሲል : ናሆም : አቶ : ወርቁ : ተፈረና : ዶክተር : ቲዩሪ : ቬርሄልበት :
ከሌክቸረርነት : ወደረዳት : ፕሮፌሰርነት : ከፍ : ብለዋል =

በውጭ : አገር : በትምህርት : ላይ : የሚገኙና : አዳዲስ :

ኢትዮጵያውያን : መምህራን :

አቶ : አቢዩ : ገለታ : በሀርቫርድ : ዩኒቨርሲቲ : የሚሰጠውን : የሕግ : የማስተር :
ዲግሪ : ፕሮግራም : በሚገባ : ፈጽመዋል = ወደዚህ : የሕግ : ት/ቤትም : ይመለሳሉ =
ልቀበላቸው : እዚህ : ልገኝ : ባለመቻሌ : ቅር : እስኛለሁ = እዚህ : እንደመጣሁ : በመ
ጀመሪያው : ዓመት : የንብረት : ሕግ : ለማስተማር : ከፊሉን : ከርሳቸው : ጋር : በተ
ሳተፍኩበት : ጊዜ : ከማውቃቸው : በጣም : ጥሩ : መምህራን : አንደኛው : ሆነው :
አግኝቼአቸዋለሁ =

ት/ቤቱ : በ፲፱፻፳፯ : (፲፱፻፸፫/፸፬) : ዓ. ም. ሥራቸውን : የሚጀምሩ : አራት :
እጩ : መምህራን : አቅርቦ : ነበር = እነርሱም : አሌክሳንድራ : ሀማዊ : ተስፋዬ : ወ/
ጻድቅ : ወንድወስን : መክብብና : አንዳርጋቸው : ጥሩነህ : ሲሆኑ : እያንዳንዳቸው :
ከዚህ : የሕግ : ትምህርት : ቤት : ከ፫ : ነጥብ : በላይ : በሆነ : አጠቃላይ : ውጤት :
የተመረቁ : ናቸው = እያንዳንዳቸውም : ለት/ቤቱ የተለየ : አገልግሎት : እንደሚያበ
ረክቱ : እናምናለን =

አዲሱ : ኢትዮጵያዊ : ዲንና : የመምህራን : አመራረጥ : ዘዴ =

አዲሱ : ዲን : አቶ : ወርቁ : ተፈራ : ይሆናሉ = በትምህርት : ቤቱ : ውስጥ : ያላ
ቸው : የሥራ : ልምምድና : የአስተዳደር : ችሎታ : እንዲሁም : በየጊዜው : ያሳዩት :
ጥበብና : ብልህነት : አሁንም : ለዩኒቨርሲቲውና : ለትምህርት : ቤቱ : በሚገባ : እን
ደሚጠቅም : አምናለሁ = የማስተር : ድግሪአቸውን : ባገኙበት : በኖርዝ : ዌስተርን :
ዩኒቨርሲቲ : ያላቸው : ጥሩ : ውጤትና : በቅርቡ : ለረዳት : ፕሮፌሰርነት : ያገኙት :
ሹመት : ያላቸውን : የምሁር : ተወህቦ : ያረጋግጣል =

ሀ. የቀድሞው : የአካዳሚክ : ዓመት : ከማለቁ : አስቀድሞ : ፲፱፻፳፯ : ዓ. ም.
(፲፱፻፸፫-፲፱፻፸፬) የመጀመሪያውን : ኢትዮጵያዊ : ዲን : ለመሰየም : ተስማሚ : ጊዜ :
እንደሚሆን : ጽኑ : እምነቴን : በገሃድ : አስታውቄ : ነበር =

በዓመቱ : መጀመሪያ : ላይ : አብዛኛውን : የትምህርት : ቤቱ : መምህራን :
በዚሁ : አስተያየት : ተስማምተው : ነበር : ዳሩ : ግን : ከውጭ : በተለይም : ከፍርድ :
ሚኒስቴር : ከፍተኛ : ባለሥልጣኖችና : ከዩኒቨርሲቲውም : ከፍ : ያለ : ተቃውሞ :
ነበር = በትምህርት : ቤቱ : ያሉትን : ሠራተኞች : ሌሎችንም : ሰዎች : ዲን : የሚሆን :
ኢትዮጵያዊ : ለመምረጥ : አስተያየታቸውን : እንዲሰጡ : ጠይቁአቸው : ነበር =

የያንዳንዱንም : አስተያየትና : ሐሳብ : በሚገባ : ተከታትለንዋል = ከዩኒቨርሲቲው :
ውጭ : ከሆኑ : ባለሥልጣኖች : ይመረጥ : የሚሉ : ጥቂት : አስተያየቶች : ሲቀርቡ :
አንድ : አስተያየት : ደግሞ : በሕግ : ትምህርት : ቤቱ : አባሎች : ውስጥ : ይሰየም :
የሚል : ነበር = ሆኖም : ከጥናታችን : ባገኘነው : ውጤት : ከዩኒቨርሲቲው : ውጭ :
ካሉት : ባለሥልጣኖች : አንድ : እንኳ : ሙሉ : ጊዜውን : ሰጥቶ : ዩኒቨርሲቲውን :
ለማገልገል : የሚችል : ባለመገኘቱ : ከውጭ : ባለሥልጣኖች : እና : ከኛው : ትምህ
ርት : ቤት : ውስጥ : ምርጫ : የማድረጉ : ጉዳይ : ሊነሣ : አልቻለም = ከሕግ : ትምህ

ርት : ቤቱ : አባሎች : ለሹመቱ : የታጩት : አንድ : ኢትዮጵያዊ : ማለት : አቶ : ወርቁ : ተፈራ : ብቻ : ነበሩ : የሕግ : ትምህርት : ቤቱም : ዲን : እንዲሆኑ : በሰኔ : አረጋገጠ : በኋላም : የዩኒቨርሲቲው : አስተዳደር : ኢትዮጵያዊ : ዲን : ለመሾም : ጊዜው : መድረሱን : ተስማማበት : ፕሬዚዳንቱም : በአቶ : ወርቁ : ለስፍራው : ሁኔታነት : በመስማማታቸው : ስማቸውን : ለአስተዳደር : ቦርድ : (Board of Governors) አስተላለፉ ።

ባለፈው : መግለጫዬ : የገለጽሁት : አዳዲስ : ኢትዮጵያውያን : መምህራን : የሚሰየሙበት : እረጅሙ : የምርጫ : አካሄድ : በዚህም : ዓመት : ሲቀጥል : በመጨረሻው : ላይ : ግን : ደንበኛ : የምርጫ : ሥነ : ሥርዓት : ታክሎብት : ነበር ። የእያንዳንዱ : ዕጩ : የተሟላ : ዶሴ : ተዘጋጅቶ : ስለነበረ : በቅደም : ተከተል : ድምፅ : ለመስጠት : ፈቃደኛ : የሆኑ : መምህራን : ሁሉ : መርምረዋቸው : ነበር ። ከመምህራኑ : አብዛኛዎቹ : ድምፅ : ሰጥተዋል ። ውጤቱም : አራት : የተዋጣላቸው : ምርጫ : ብቻ : ሳይሆን : ተመራጮችም : በሥራ : ጓደኞቻቸው : ድጋፍ : የሚደሰቱ : መምህራን : ናቸው : ብዬ : አምናለሁ ።

ለሚቀጥለው : ዓመት : የሚያገለግሉ : የውጭ : አገር : መምህራን : አመራረጥ : ለመጠየቅ : ጉዳይ : ዲኑ : ዘንድ : ከመቅረባቸው : በቀር : ሥነ : ሥርዓቱ : አነስተኛ : ነበር ። ሆኖም : አመራረጡ : ሙሉ : የሕግ : ትምህርት : ቤቱን : ስሜት : ጨምሯል ። ዶሴያቸውን : ብቻ : በመመልከት : ብያኔ : ማሳለፉ : ለመምህራኑ : የበለጠ : ችግር : ቢሆንባቸውም : ከመምህራኖቹ : ቁጥር : ከግማሽ : በላይ : ዶሴአቸውን : ለማጥናት : ጊዜ : ከወሰዱ : በኋላ : አስተያየታቸውን : ለግሰዋል ። እኔም : እንደእውነቱ : ከሆነ : የነሱን : አስተያየት : ተከትያለሁ ።

የቋሚ : መምህራን : ሥራዎች ።

መምህራኑ : ከዘወትር : የማስተማር : ተግባራቸው : በተጨማሪ : በሌሎች : ሥራዎችም : ተሰማርተው : ነበር ።

በልልኝ : ማንደፍሮ :— የትምህርት : ቤቱ : ሥርዓተ : ትምህርት : ኮሚቴ : ሊቀ መንበር ፣ የሕግ : ትምህርት : ቤቱ : የአካዳሚክ : ኮሚሲዮንና : የዩኒቨርሲቲው : የዕቃ : ግዥ : ክፍል : አባልና : ለዩኒቨርሲቲው : በሕግ : ጠቀስ : ጉዳዮች : ላይ : አማካሪ ።

አሌን : ሹዳል :— የመንግሥት : ውሎች : (Govt. Contracts) ኮርስ : የማስተማሪያ : ጽሑፍ : አዘጋጅተዋል ። በተፈጥሮ : ሀብት : አጠባበቅ : ላሉት : ችግሮች : የንጽጽር : ምርምር : ጥናታቸውን : ቀጥለዋል ። (Doctrate thesis) ለጀርመን : የሕግ : ግምገማ : የምርምር : ጽሑፍ : አበርክተዋል ።

ዳንኤል : ኃይሌ :— የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : የፍርድ : ጉዳዮች : አዘጋጅ : ለተፈጥሮ : ሀብት : ትምህርት : መስጫ : የሚሆኑ : የማስተማሪያ : ጽሑፎች : ተቀዳሚ ዝግጅታቸውን : ፈጽመዋል ። ስለሕግና : እድገት : የሚያወሳ : አንድ : የምርምር : ጽሑፍ : ጽፈው : ጨርሰዋል ። ይህም : ጽሑፍ : በኡጋንዳ : በሚደረገው : የሕግና : ዕድገት : ጉባዔ : ሥርዓት : ውስጥ : የሚታተም : ሲሆን : ለኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሔትም : ተቀባይነት : አግኝቶ : በቮልዩም : ፱ : ቁ. ፪ ይታተማል ። ተፈጽሞ : ለሚገኘው : የፍርድ : ጉዳዮች : ማውጫ : ሠንጠረዥ : የበላይ : ተቆጣጣሪ ፣ የዩኒቨርሲቲው : የሊቃውንት : ጉባዔና : የሕግ : ት/ቤት : የአምስት : ዓመት : ፕላን : ኮሚቴ : አባል : የምርምርና : የእትም : ጉዳይ : ኮሚቴ : አባል : የሕግ : ተማሪዎች : መኝታ :

ቤት : የመተዳደሪያ : ሕግ : እንዲዘጋጅ : ለረዳው : የቀድሞ : ተማሪዎች : ማኅበር : ኮሚቴ : ተጠባባቂ : ሊቀመንበር : በዚህ : የትምህርት : ዓመት : መጨረሻ : ላይ : ለትምህርት : ወደ : ሀርቫርድ : የሕግ : ት/ቤት : ይሄዳል =

ብሩን : አቶ : ብራይድ :— የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ዋና : አዘጋጅና : የትምህርት : ቤቱ : የምርምርና : የእትም : ኮሚቴዎች : አባል ፤ ስለኢትዮጵያ : የሕግ : እድገት : ለአፍሪካ : የሕግ : ጥናት : ዓመታዊ : መግለጫ : አጠናቀዋል : (፲፱፻፸፩-፸፪) ፤ ለንደን ፤ የታንዛንያ : ሕገ : መንግሥት : ለብላውስቴን : (ፍላገዝ) ፤ እንዲሁም : የዓለም : አህጉራት : ሕገ : መንግሥቶች : ጥናት : አጠናቋል : “ልማዳዊ : ሕግ : በሱዳን” : (the Common Law in the Sudan Verfassung and Reche in Vebers Humburg) የተባለውን : የዛኪ : ሙስጠፋ : መጽሐፍ : ገምግሞ : አሳትሟል ። ለማስተማርያ : የሚሆኑ : ሁለት : ቮልዩሞች : አዘጋጅተዋል ፤ የኢንቩራንስ : ሕግና : እንዲሁም : ለሕግና : ኢኮኖሚክ : ድንጋጌዎች : (Regulations) ተጨማሪ : የማስተማሪያ : ጽሑፍ : አዘጋጅተዋል ። ለጀርመን : ሕግና : እድገት ። (Verfossung and Recht in Vebersee) ፕሮግራም : የመልእክት : አዘጋጅ : በመሆን : አገልግለዋል ። የሲቪል : ሕግ : ሥርዓት : በሚል : ርእስ : በካርቱም : ዩኑቨርሲቲ : ንግግር : ለማድረግ : ተጋብዘው : ነበር ።

ጄን : ኤዲ :— የትምህርት : ቤቱን : በተለያዩ : የአስተዳደር : ክፍሎች : አገልግለዋል ፤ በተጨማሪ ፡ ለረዳት : ዲን : አቶ : ወርቁ : ሥራ : ለማስረከብ : እንደረዳት : ዲን : በመሆንና ፡ ለትምህርት : ቤቱ : የአምስት : ዓመት : የዕቅድ : ኮሚቴ : ጸሐፊ : በመሆን : አገልግለዋል ፤ በኢትዮጵያ : ሕግ : ሥር : በዳረጎት : የሚደረግ : ክፍያ : የሚል : የምርምር : ጽሑፍ : ለኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ቮልዩም : ፱ : ቁ. ፩ : አጠናቀዋል ፤ በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስለ : አንቀጽ : ፲፪ : ምርምራቸውን : በመቀጠል : ለማስተማሪያ : የሚሆን : ጽሑፍ : አርቅቀዋል ።

ፋሲል : ናሆም :— በኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ቮልዩም : ፱ : ቁ. ፪ : ያለውን : የኤርትራ : ሕግ : እንቅጃልሽ : በሚል : የምርምር : ጽሑፍ : አዘጋጅተዋል ፤ የዩኒቨርሲቲው : የዲሲፕሊንና : የአቤቱታ : ሰሚ : (Grievance) : ኮሚቴ : ሊቀመንበር ፤ የዩኒቨርሲቲው : ፐሮፌሰር : ኮሚቴ : አባል ፤ የማታ : የሕግ : ትምህርት : ፕሮግራም : አቀናባባሪ ፤ የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : አዘጋጅ : በርድ : አባል ።

ፍቅሬ : መርዕድ :— የትምህርት : ቤቱ : ሥርዓተ : ትምህርት : ኮሚቴ : አባል ፤ የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ማውጫ : (Index) ፕሮጀክት : የበላይ : ተቆጣጣሪ ፤ ስለኢትዮጵያ : የቤተሰብ : ሕግ : (ለዶክትሬት : ጽሑፍ) ምርምራቸውን : ቀጥለዋል ።

ፍሥሐ : ይመር :— በዩኒቨርሲቲው : የፋክልቲ : ጉባዔ : አባል ፤ በኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : የምርምር : ጽሑፍ : አዘጋጅ ፤ የትምህርት : ቤቱ : ሥርዓተ : ትምህርት : ኮሚቴና : የሕግ : ትምህርት : ቤት : የአምስት : ዓመት : ፕላን : ኮሚቴ : አባል : ለዓለም : አቀፍ : ድርጅትና ፡ ለዓለም : አቀፍ : መንግሥታዊ : ሕግ : መማሪያ : የሚያገለግል : ተጨማሪ : ጽሑፎች : አዘጋጅተዋል ።

ግርማ : ወልደ : ሥላሴ :— የአስተዳደር : ሕግን : ለማስተማሪያ : የሚጠቅሙ : ዝርዝር : የትምህርቱ : መምሪያ : (Course outline) ፫ : ጥራዝ : የማወዳደሪያ : ጽሑፎችና : የኢትዮጵያ : የፍርድ : ጉዳዮችን : በብዛት : የያዘ : ፩ኛ : ጥራዝ : አጠናቀዋል ፤ “ያከራከሩ : ምርጫዎች” : የተባለ : አጠር : ያለ : የምርምር : ጽሑፍ : አጠናቀዋል ፤ የአፍሪካ : የሕግ : ዳጀስት : ኮሚቴ : አባል ፤ እንዲሁም : የጠቅላይ : ግዛቶች :

አስተዳደር : ትእዛዝን : ለማርቀቅ : ረድተዋል ፤ በአስተዳደርና : በምርጫ : ጉዳይ : ላይ : የአገር : ግዛት : ሚኒስቴር : ባለሥልጣኖችን : በማማከር : አገልግለዋል ።

ሐገብ : ኃይሌ :— የጀስፕ : ዓለም : አቀፍ : ሙት : ኮርት : ውድድር : ተባባሪ : ዲሬክተር ፤ የትምህርት : ቤቱ : የአካዳሚክ : ኮሚሲዮንና : የአፍሪካ : ሕግ : ዳይጀስት : ኮሚቴ : አባል ፤ በዲፕሎም : የተመረቁትን : በተለየ : ዝግጅት : ረድተዋል ፤ በወን ጀለኛ : መቅጫ : ሥነ : ሥርዓት : ሕግና : በታክስ : ጉዳይ : ላይ : ምርምራቸውን : ቀጭ ለዋል ።

ጀረሚ : ቲ : ሐሪስን :— የትምህርት : ቤቱ : የምርምር : ጥናትና : የእትም : ፕሮ ግራም : ዲሬክተር ፤ የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : አዘጋጆች : ቦርድ : አባል ፤ በሌ ሎች : የአፍሪካ : አገሮች : የሚገኙት : የሕግ : ት/ቤቶች : የሚመጡትን : ገምጋሚ ዎች : (evaluators) ጉብኝት : አስተናባሪ ፤ በናይሮቢ : ኬንያ : በተደረገው : የፍ ትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግ : /በማክስ : ፕላንክ/ በተዘጋጀው : ስብሰባ : ተካፋይ : ሁነዋል ፤ የፍትሕ : ብሔርንና : የፍትሕ : ብሔር : ሥነ : ሥርዓት : ሕግን : የማቀነባበር : ምርምራቸውን : ቀጥለዋል ።

ጀርጅ : ቼቼናቪች :— በኢትዮጵያ : የሕግ : ሥርዓት : የሕጎች : ቴዎሪ : መግ ቢያ : የሚል : ጽሑፍ : በኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : አልፎ : አልፎ : በሚወጣ : ድርሰት : ቁጥር : ፫ : አትመው : አውጥተዋል ። በኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : ሾል ዩም : ፱ : ቁጥር : ፩ : ስለኢትዮጵያ : የቤተሰብ : ሕግ : ጥያቄዎች : መልስ : አትመ ዋል ። የኢትዮጵያን : የቤተሰብ : ሕጎች : የሚመለከቱ : ሌሎች : የፈተና : ጥያቄዎች : በመጽሔቱ : ሾልዩም : ፱ : ቁጥር : ፩ : አውጥተዋል ። በኢትዮጵያ : ስለሃይማኖታዊ : ጋብቻ : ሕጋዊ : አቋም : ምርምር : ካደረጉ : በኋላ : ጽሑፎች : አቅርበዋል ። በኢትዮጵያ : የውሎች : አሠራርና : ውጤት : ላይ : ምርምራቸውን : ቀጥለዋል ። ለ : (አብሊጊሽን : ቱ) የሚያገለግል : ተጨማሪ : ማስተማሪያ : ጽሑፍ : አዘጋጅተዋል ። በሕግ : ት/ቤቱና : በዩኒቨርሲቲው : ለሚገኙት : አያሌ : ኮሚቴዎች : አባል ፤ በኤ.ሲ. ዲ. ፒ. ሲ. ሕግ : አርቃቂ : የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሔት : አዘጋጆች : ቦርድ : አባል ፤ የዓለም : አቀፍ : የንጽጽር : አካዳሚ : አገናኞች : (ራፖርተርስ) : ሊቀ መንበር ፤ ለሚቀጥለው : የአካዳሚው : ስብሰባ : በግል : ሁለት : መግለጫዎችን : በማዘጋጀት : ላይ : ይገኛሉ ። በሕግ : ሥራ : ላይ : የሚገኙት : የጥንት : የሕግ : ተማሪዎች : ጋር : የሥራ : ግንኙነትን : ቀጥለዋል ፤ በት/ቤቱ : የምርምርና : የእትም : ኮሚቴ : የጸደቁ : በኢትዮጵያ : (Compensation for damage) ስለጉዳት : ካሳ : ሕግ : የመጀመሪያዎቹን : ሁለት : ጽሑፎች : አውጥተዋል ፤ እ. ኤ. አ. በ፲፱፻፸፪ : ዓ. ም. : በተደረገው : የምረቃ : ሥነ : ሥርዓት : ላይ : (ከዩኒቨርሲቲው : ቻንስለር) ከግርማዊ : ቀዳማዊ : ኃ. ሥ. እጅ : ከፍተኛ : ሽልማት : እንዲቀበሉ : በሕግ : ት/ቤቱና : በዩኒቨርሲቲው : የፍትህ ቴዎች : ጉባዔ : ተመርጠዋል ።

ፍራንዝ : ላንግ :— የውስጥ : ዲስፕሊን : አስተዳደር : በሚል : ርዕስ : በሕዝብ : አስተዳደር : ክፍል : ለተካሄደው : ሴሚናር : ሊቀ : መንበር ፤ ላስተዳደር : ሕግ : ትምህርት : የሚሆን : ማስተማሪያ : መጽሐፍ : ማሰናዳታቸውን : ቀጥለዋል ፤ በአፍሪካ : የቀበሌዎች : አስተዳደር : (Local Government) በሚል : የምርምር : ጽሑፍ : አጠናቀዋል ፤ የት/ቤቱ : የቤተ : መጽሐፍት : ኮሚቴ : አባል ፤ የጀርመን : ት/ቤት : ማኅበር : የሽምግልና : ጻኛ : (Arbiter) ፤ በየካቲት : ፲፱፻፷፮ : ከኢትዮጵያ : ሄደዋል ።

ኬንሪች : ሾለር :— “የተለየ : የአስተዳደር : ሕግ” በሚል : ርእስ : መጽሐፍ : አሳትመዋል ። በመጽሐፉም : ውስጥ : የሕግ : አጻጻፍ : ዘዴ : ይገኝበታል ፤ (የታተመው :

በጀርመን : አዘጋጅ : ሲ. ኤፍ : ሙሉር : ካርልስረሽ : ፲፱፻፸፫ : ነው ።) ለሕገ : መንግ
ሥት : ትምህርትና : የሕግ : አጻጻፍ : ዘዴ : የሚለውን : ክፍል : ወደ : እንግሊዘኛ :
በመተርጉም : ከመገኘታቸውም : ሌላ : ሕግና : እድገት : በሚል : ርዕስ : በካምፓላ :
(ዩጋንዳ) በተደረገው : ስብሰባ : ተካፋይ : ከመሆናቸውም : በላይ : ላስተዳደር : እድ
ገት : የሕግ : አዋቂዎችን : ማሠልጠን : በሚል : ርዕስ : ጽሑፍ : አቅርቦዋል ። ጽሑ
ፉም : በስብሰባው : ወቅት : ታድሎአል ፤ በተለይ : በአ. አበባ : የፍ/ቤት : አመሠራ
ረት : ዳኝነትና : እድገት : ላይ : (፲፱፻፳-፲፱፻፴፮) ጥናታቸውን : ቀጥለዋል ። “የጀር
መን : የመንግሥት : ለውጥ : ፲፰፻፵፰” በሚል : ርዕስ : እንዴት : ሕግ : የሕዝብን :
አንድነት : ለመንግሥት : እንደሚረዳ : የሚያስረዳ : ንግግር : ለሕዝብ : አስምተዋል ።

ሰላሙ : በቀለ :—የፋክልቲ : አካዳሚክ : ኮሚሽን : አባል ፤ ስለኢትዮጵያ : ሕገ :
መንግሥት : ጥናት : ቀጥለዋል ። ለማስተማሪያ : የሚያገለግል : ስለ : ፓርላማ : ፕሮግ
ራም : አንድ : ጽሑፍ : አጠናቀዋል ። የሕግ : ት/ቤት : የመጻሕፍት : ቤቱን : አርጼብ
ክፍል : በበላይ : ተቆጣጣሪነት : መርተዋል ።

ሮን : እስከላር :—የሕግ : ፋክልቲ : የጄሰፕ : የዓለም : አቀፍ : ፍርድ : ቤት :
የመለማመጃ : ክርክር : ውድድር : ተባባሪ : ዲረክተር ። በኢትዮጵያ : የወንጀለኛ :
መቅጫ : ሕግ : ውስጥ : “አውቆ : ስለማጥፋት” የሚል : ጽሑፍ : በኢትዮጵያ :
የሕግ : መጽሔት : ሾልዩም : ፩ : ቁ. ፪ : አትመዋል ። በዚህ : መጽሔት : ውስጥ : እን
ዲታተም : የተፈቀደው : ባንድ : በቸልተኛነት : ስለ : መግደል : ፍርድ : ጉዳይ : አባ
ባቸውን : ሰንዘረዋል ። “በሕብረተሰቡ : ውስጥ : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : የሚሰ
ጠው : አገልግሎት” በሚል : ርዕስ : ለማስተማሪያ : የሚያገለግሉ : አራት : ምዕራ
ፎች : በመጨረስ : ላይ : ናቸው ። እንዲሁም : “ምክንያት : በኢትዮጵያ : ወንጀለኛ :
መቅጫ” በሚል : ርዕስ : አንድ : የምርምር : ጽሑፍ : በማዘጋጀት : ላይ : ናቸው ።
የፋክልቲው : የምርምርና : የእትም : ኮሚቴ : አባል : ናቸው ።

ቢ. ጄ. ቴነሪ :—በቅርብ : የተጀመረው : የመጨረሻ : ዓመት : የምርምር : ጽሑፍ :
(Senior Thesis) ፕሮግራም : ተቆጣጣሪ : የፋክልቲው : የአምስት : ዓመት :
ፕላን : ኮሚቴ : አባል : በናይሮቢ : (ኬንያ) በተደረገው : የንጽጽር : የሥነ : ሥርዓት :
ሕግ : ስብሰባ : (Comparative Procedural Law Conference) ተካፋይ : ሆነዋል ።
የፋክልቲውን : የብሔራዊ : አገልግሎት : ፕሮግራም : አዘጋጅተዋል ። በኢትዮጵያ :
ስለ : ሠራተኛና : አሠሪ : ሕግ : የተጻፉ : ጽሑፎች : ስብሰባዎች ። የዝላይ : ትርኢት :
ኮሚቴና : የፈረስ : እሸቅድድም : ክለብ : አባል : ናቸው ። ለሌሎች : ማገበሮች : የው
ስጥ : አስተዳደር : ሕጎች : መሰናዳት : ረድተዋል ። የሕግ : ፋክልቲው : ከፍርድ :
ሚኒስቴር : ጋር : የሚያደርገውን : ግንኙነት : መርተዋል ።

ወርቁ : ተፈራ :—ረዳት : ዲን : ለአፍሪካ : የሕግ : መጽሔት : “በኢትዮጵያ : ውስጥ :
የፍርድ : ሥራ : አስተዳደር” (Judicial Administration in Ethiopia) በሚል :
የምርምር : ጽሑፍ : አበርክተዋል ። የፋክልቲ : አካዳሚክ : ኮሚሽን : ጸሐፊ : የዩኒ
ርስቲው : የሊቃውንት : ጉባዔ : ጸሐፊ : የአምስት : ዓመት : ፕላን : ኮሚቴ : አባል ።
በናይሮቢ : (ኬንያ) ውስጥ : በተደረገው : የሥነ : ሥርዓት : ሕግ : ስብሰባ : ተካፋይ :
ሆነዋል ። “በኢትዮጵያ : ውስጥ : የሕግ : ሞያ : ጥናት” (“Survey of Legal
Profession in Ethiopia”) የሚል : የምርምር : ጽሑፍ : እያዘጋጁ : ናቸው ።

ቴሪ : ጅ. ቨርሂልስት :—በአፍሪካ : የሕግ : እድገት : ማስፋፋት : ጥናት : ማዕከ
ላዊ : ድርጅት : ተባባሪ : ዲሬክተር : ይህንኑ : ድርጅት : በኢትዮጵያዊ : የፋክልቲ :
አባል : እንዲመራ : ሥራውን : ለማዛወር : በዝግጅት : ላይ : ናቸው ። የብላውስታይ

ንና ፡ ፍላገዝ ፡ “የዓለም ፡ አህጉራት ፡ ሕገ ፡ መንግሥት” በተሰኘው ፡ መጽሐፍ ፡
ውስጥ ፡ የሚታተሙ ፡ የርዋንዳንና ፡ የቡሩንዲን ፡ ሕገ ፡ መንግሥቶች ፡ አዘጋጅተው ፡
ጨርሰዋል ፤ በተጨማሪም ፡ ስለአፍሪካና ፡ ርዋንዳ ፡ ሕግ ፡ ነክ ፡ ጽሑፎችን ፡ አሳትመ
ዋል ።

ዛኪ ፡ ሙስጠፋ ፡—“በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ የእስላም ፡ ፍ/ቤት ፡ የሚ
ሠራበት ፡ ሕግ” በሚል ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡
ውስጥ ፡ (፳ልዩም ፡ ፱ ፡ ፩) አትመዋል ። በጀርመን ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ውስጥ ፡ በኤይ.
ቢ. ዩ. ዛርያ ፡ ሰሜናዊ ፡ ናይጀርያ ፡ ስለሚገኘው ፡ ማእከላዊው ፡ የእስላም ፡ የሕግ
ጥናት ፡ ድርጅት ፡ አንድ ፡ መግለጫ ፡ አሳትመዋል ። “ከኮምን ፡ ሎው ፡ ውስጥ ፡ መም
ረጥ ፡ “Opting Out of the Common Law” የሚል ፡ የምርምር ፡ ጽሑፋች
ውን ፡ የአፍሪካ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ተቀብሎታል ፡ ግን ፡ ገና ፡ አልታተመም ። ለብሎ
ስቴን ፡ የዓለም ፡ ሕገ ፡ መንግሥታት ፡ የሱዳንን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ረቂቅ ፡
(Draft) ጨርሰዋል ። እንዲሁም ፡ ለብራስልስ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ “ለሕግ ፡ ታሪክና ፡
አመጣጥ ፡ መግቢያ ፡ የሚረዳ ፡ ጽሑፍ ፡ ምንጭ” “Bibliographical Introduction
to Legal History and Ethnology” በሚል ፡ ርዕስ ፡ ረቂቅ ፡ አዘጋጅተዋል ።
የፋክልቲው ፡ የአምስት ፡ ዓመት ፡ ፕላን ፡ ኮሚቴ ፡ ሊቀ ፡ መንበር ፡ የቤተ ፡ መጻሕ
ፍት ፡ ኮሚቴ ፡ አባል ። ለእስላም ፡ ሕግ ፡ ትምህርት ፡ በተጨማሪ ፡ የማስተማሪያ ፡
ጽሑፍ ፡ አሰናድተዋል ። አሁን ፡ ሱዳን ፡ ዲሞክራቲክ ፡ ሪፐብሊክ ፡ መንግሥት ፡ በካ
ቢኔ ፡ ደረጃ ፡ ጠቅላይ ፡ አቃቤ ፡ ሕግና ፡ የሕግ ፡ መሻሻል ፡ ኮሚሽነር ፡ እንዲሆኑ ፡ ተሾ
መዋል ።

ከዚህም ፡ በላይ ፡ ትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ዶሚኒክ ፡ ፕየርስን ፡ ለሕግ ፡ ተማሪዎች ፡ የፈ
ረንሳይኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሲያስተምሩ ፡ በሰጡት ፡ አገልግሎት ፡ ተጠቅመዋል ።

በዚህ ፡ ዓመት ፡ ውላቸውን ፡ ስለፈጸሙ ፡ አሥሩ ፡ የት/ቤታችን ፡ አባል ፡ አስተ
ማሪዎች ፡ አንዳንድ ፡ ቃላት ፡ መጨመር ፡ እፈልጋለሁ ።

ብሩን ፡ አቶ ፡ ብራይድ ፡—በጀርመን ፡ አገር ፡ ከነበሩበት ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ለሚመጣው ፡
ዓመት ፡ የዩል ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አባል ፡ እንዲሆኑ ፡ ተጨማሪ ፡ ፈቃድ ፡ ተሰጥቷቸዋል ።
ይህ ፡ ለብሩን ፡ ታላቅ ፡ ክብር ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ መጽሐፋቸውን ፡ በጥምና ፡ ለመ
ጨረስ ፡ ጥሩ ፡ እድል ፡ ነው ። ለሁለት ፡ አድካሚ ፡ ዓመታት ፡ አላንዳች ፡ ጭቅጭቅ ፡
ብዙ ፡ ሥራዎችን ፡ በተለይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ ዋና ፡ አዘጋጅ ፡ ሆነው ፡
ከሠሩ ፡ በኋላ ፡ ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ እድል ፡ ይገባቸዋል ።

አሌን ፡ ሸዳል ፡—ስለ ፡ አካባቢ ፡ ንጽሕና ፡ ለዶክትሬት ፡ ዲግሪ ፡ የሚጽፉትን ፡
ጽሑፍ ፡ ለመሥራት ፡ በበርካሊ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የካሊፎርንያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ነፃ ፡
የትምህርት ፡ ዕድል ፡ ሰጥቷቸዋል ። አሌን ፡ ከግንም ፡ ፈረንሳይ ፡ መንግሥት ፡ ከላካ
ቸው ፡ የበጎ ፡ ፈቃድ ፡ አስተማሪዎች ፡ የበለጠ ፡ በሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤታችን ፡ የትም
ህርት ፡ ሕይወት ፡ ተሳትፈዋል ።

ጆን ፡ ኤዲ ፡—በሰሜን ፡ ካሮላይና ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ረዳት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ይሆናሉ ።
ባለፉት ፡ መግለጫዎቹ ፡ እንደ ፡ ረዳት ፡ ዲን ፡ ሆነው ፡ የሠሯቸውን ፡ አስደናቂ ፡ ሥራ
ዎች ፡ በማተኮር ፡ ገልጫለሁ ። ይህ ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ የት/ቤቱ ፡ ሥልጣን ፡ ወደ ፡
ረዳት ፡ ዲኑ ፡ ያላንዳች ፡ እንከን ፡ እንዲተላለፉ ፡ ረድተዋል ። እንዲሁም ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡
የአምስት ፡ ዓመት ፡ ፕላን ፡ ኮሚቴ ፡ ጸሐፊ ፡ ሆነው ፡ የፈጸሟቸው ፡ ተግባሮች ፡ በተ
ለይ ፡ የመጨረሻውን ፡ ረቂቅ ፡ በማዘጋጀት ፡ በማትኮር ፡ (በማድነቅ) ፡ ለመግለጽ ፡

እውዳለሁ = ከባድ : አስተዳደር : ሥራ : ቢጫናቸውም : ስለኢትዮጵያ : ሕግ : አንድ : ጠቃሚ : የሆነ : የምርምር : ጽሑፍ : አቅርቦታ = ጀን : ኤዲ : ሥራ : ከጀመሩ : በቅልጥፍና : የሚወዳደራቸው : ማንም : የለም =

ፍራንዝ : ላንግ :— አብዛኛውን : ጊዜ : በሕዝብ : አስተዳደር : ክፍል : ቢሠሩም : የዚሁ : ክፍል : መሪ : በኃይል : አመስግነዎቻቸው = ፍራንዝን : በይበልጥ : የማስታወሻቸው : በተሰጣቸው : ሥራ : ያሳዩት : በነበረው : የመሥራት : ፍላጎትና : ታቃሪነት : ነው =

ዛኪ : ሙስጠፋ :— ቢያንስ : ቢያንስ : በሕግ : ፋክልቲያቸውን : ውስጥ : አንድ : ዓመት : መቆየት : ነበረባቸው : ግን : አገራቸው : ታላቅ : ኃላፊነትና : ከፍ : ያለ : ክብር : ስለጣለችባቸው : ት/ቤቱን : ትተው : ወደ : አገራቸው : መሄድ : ግድ : ሆኖባቸው = ዛኪን : አብሪያቸው : በመሥራትና : እንደጓደኛቸው : ለአሥራ : ሁለት : ዓመታት : አውቃቸዋለሁ = (በመጀመሪያ : ዓመታት : የነበሩን : አንዳንድ : አስደናቂ : የሐሳብ : አለመስማማት : በይበልጥ : እንደንቀራረብ : አድርገውናል) = ይህንንም : አገጣሚ : ደህና : እንዲሆኑና : ለእርሳቸው : ካለኝ : ታላቅ : ክብር : ትንሹን : ልመግ ለጽ : እጠቀምበታለሁ = የመጀመሪያ : ደረጃ : ሊቀና : አስተዳዳሪ : ናቸው =

ዶሚኒክ : ፕሮፎሰን :— በት/ቤታችን : የፈረንሳይኛ : ቋንቋ : አስተምረዋል = በደንብ : አላውቃቸውም = በዚህ : ምክንያት : በከፊሉ : በራሳቸው : ችሎታ : የሚተማሙ : ስለሆነ : የተለየ : ጥንቃቄ : ስላላስፈለጋቸው : ነው = ይህ : ያልተለመደ : ነው : ለዚሁና : ትህትና : ለመላበት : ጠባያቸው : አመስግናቸዋለሁ =

ወመረአብ : ሚካኤል :— የግል : ጠበቃ : ለመሆን : ት/ቤቱን : ትተዋል = ት/ቤቱ : ንቁና : ትልቅ : የመተንተን : ችሎታ : ያለው : የወመረአብ : አእምሮ : አጥቷል : ለዚሁ : አዝናለሁ : ወመረአብ : ንቁ : ብቻ : አይደሉም = በራሳቸው : ሐሳብ : የሚመሩ : ሰው : ናቸው = ስለዚህ : የራሳቸውን : ችግር : በራሳቸው : መንገድ : መወጣት : ግድ : ይሆንባቸዋል = በብራስላስ : እየተማሩ : ያስገቡበኙኝን : ቦታዎች : አልረሳቸውም =

ሮን : እስክላር :— በካናዳ : ውስጥ : በሚገኘው : የማጊል : ዩኒቨርሲቲ : ተባባሪ : ፕሮፌሰር : ይሆናሉ = ኢትዮጵያን : ከብዙ : ጥሩ : ት/ቤት : ጋር : የሚያገናኝ : አንድ : ሌላ : መስመር : መሥርተዋል : ማለት : ነው = ሮን : በት/ቤታችን : ውስጥ : ለአምስት : ዓመታት : አስተምረዋል = ባስተማሩባቸው : ጊዜዎች : በሙሉ : በት/ቤቱ : ውስጥ : አሉ : ከሚባሉት : እጅግ : በጣም : ከፍ : ያለ : ችሎታ : ካላቸው : አስተማሪዎች : አንዱ : ነበሩ = ሮንን : የሚያውቅ : ሁሉ : የዋህነታቸውን : ያውቃል = አያሌ : የጥናትና : የማስተማር : ጽሑፎች : አስናድተዋል = የጀመሩትን : የሚፈጽሙ : ሰው : መሆናቸውን : ሁሉ : ያውቃል = ይህንንም : በቅጽበት : ሊገባኝ : የቻለው : በቼስ : ውድድር : ጨዋታችን : ነው =

ቢል : ቴነሪ :— በአሜሪካን : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ት/ቤት : ውስጥ : ተመልሰው : በፕሮፌሰርነት : ለማስተማር : ወደአሜሪካ ይመለሳሉ = ለሦስተኛ : ዓመት : ከኛ : ጋር : እንዲቆዩ : ፈቃድ : በመስጠታቸው : ዕድለኞች : ነን = ሕግን : በማስተማር : ረገድ : ጥልቅ : ተመክሮ : አላቸው : ይሰጡን : ከነበረው : ምክር : ብዙ : ተጠቅሜ አለሁ = በችሎታቸው : ከፍ : ያለ : ደረጃ : ካላቸው : አስተማሪዎቻችን : አንዱ : ነበሩ =

ጆርጅ : ቼቼኖቪች : — አሁንም : በት/ቤቱ : ውስጥ : ያገለግላሉ = አምና : የተቀ
በሉትን : ሽልማት : ባምናው : መግለጫዬ : ውስጥ : እንዳልጠቅስ : ዘግይቶ : ስለደ
ረሰኝ : አሁን : በዚህ : መግለጫዬ : ስለሽልማቱ : አንዳንድ : ቃላት : ለመጻፍ : እፈ
ልጋለሁ = በችሎታቸው : የታወቁና : የተመዘገቡ : የዩኒቨርሲቲው : አባሎች : ወደአ
ገራቸው : ሲመለሱ : ወይም : አገልግሎታቸውን : በራሳቸው : ፈቃድ : ሲያቋርጡ :
አንዳንድ : ጊዜ : የዩኒቨርሲቲው : የከፍተኛ : ችሎታ : ሽልማት : ይሰጣቸዋል =
ጆርጅ : ለሃያ : ዓመታት : ያህል : በሕግ : ትምህርትና : ጥናት : የሰጡት : ተወዳዳሪ :
የሌለው : አገልግሎት : ይህን : ሽልማት : ለኔና : ለሕግ : ት/ቤቱ : የጆርጅ : ወዳገራ
ቸው : መሄድ : ወይም : አገልግሎታቸውን : ማቋረጥ : የሚያስፈልጋቸው : ሆኖ : አል
ታየንም = በዚህ : አሳብ : የዩኒቨርሲቲው : የሲቃውንት : ጉባዔ : በሙሉ : ድምጽ :
ስለተሰማማት : በዩኒቨርሲቲ : ተማሪዎች : ምረቃ : ሥነ : ሥርዓት : ጊዜ : ሽልማቱ
ንና : ሚዳዩን : ከግርማዊ : ጃንሆይ : ተቀብለዋል = ፕሮፌሰር : ጆርጅ : በተሰጣቸው :
ሽልማት : ሁላችን : ታላቅ : ክብርና : ደስታ : ተሰምቶናል =

የቀድሞ : ተማሪዎችና : የውጭ : ግንኙነቶች =

የቀድሞ : ተማሪዎች : በዚህ : ዓመት : ትልቅ : ድርጊት : ከዚህ : በላይ : ስለተ
ጠቀሰው : የፕሮፌሰር : ቼቼኖቪች : ሽልማት : ክብር : ያደረገው : በዓል : ነው = ኤል.
አል. ቢ. ያላቸው : የቀድሞ : ተማሪዎቻችን : ከሞላ : ጎደል : ተካፍለዋል = ይህ :
አጋጣሚ : የቀድሞ : ተማሪዎችንና : አስተማሪዎችን : በጋርዮሽ : የሚጠቅሱ : የሕግ :
ጉዳዮችን : ለመነጋገር : አስችሎቸዋል = እንዲሁም : ሥራቸውን : ጨርሰው : ወደ
አገራቸው : ለሚመለሱ : አስተማሪዎቻችንና : ለሚመረቁ : ተማሪዎቻችን : የማሰና
ብቱን : ጉዳይ : ለማከናወን : አነስተኛ : የቀድሞ : ተማሪዎች : ስብሰባ : አድርገን :
ነበር =

ግን : በዚህ : ዓመት : “የሥራ : ቤተሰብ” ስሜት : ለመመሥረት : የወሰድነው :
አለጥርጥር : ትልቁ : እርምጃ : በመግቢያዬ : ውስጥ : የገለጥሁትን : የሕግ : ተማሪ
ዎች : መኖሪያ : ቤት : እርዳታ : ሰጭ : ኮሚቴ : ያከናወነው : ሥራ : ነው = በተለይም :
ጊዜአቸውንና : ችሎታቸውን : አለመቆጠብ : የለገሁልን : የቀድሞ : ተማሪዎቻችን :
ለማመስገን : እፈልጋለሁ = እነርሱም : ግርማ : ደሳለኝ : ሕዝቅያስ : አሰፋና : ተስፋዬ :
ብርሃኔ : ናቸው = ዓመቱን : በሙሉ : አለመቋረጥ : ስርተዋል = ከቀድሞ : ተማሪአችን :
አሁን : በት/ቤታችን : ውስጥ : የሚሠሩ : ከዳንኤል : ኃይሌ : የበለጠ : የሠራ : የለም =
የኮሚቴው : ጊዜአዊ : ሊቀመንበር : ሆነው : በማገልገል : አያሌ : ጠቃሚ : ሥራዎ
ችን : ሠርተዋል =

ት/ቤቱንና : የድሮ : ተማሪዎችን : በግልጥ : የሚያስተባብር : አንድ : ሌላ :
ነገርም : ተፈጽሟል = እሱም : ውቢ ተዋና : ቀልጣፋዋ : የዲኑ : ጸሐፊ : መንበረ : ዜና :
የቀድሞ : የሕግ : ተማሪ : መኩንን : ደምቤን : ማግባትዋ : ነው = ደስታ : የሞላበት :
ጋብቻ : እንዲሆንላቸውና : ረጅም : ዘመን : አብረው : እንዲኖሩ : እመኝላቸዋለሁ =

ባለፈው : ዓመት : ጀን : ኤዲና : ቢል : ቴነሪ : ፋክልቲያችንን : በመወከል :
የኢትዮጵያ : ሕጎች : (የሕግ : መጻሕፍት) የሚሻሻሉበትን : መንገድ : መነጋገር :
ጀምረው : ነበር = የሕጉን : የመሻሻል : ጉዳይ : በአንዳንድ : ጠቃሚ : የሆኑ : ቴክኒክ :
ማሻሻያዎች : (Technical Amendments) ይወሰን : ወይስ : በሕጉ : ላይ :

ግዙፍ : የሆነ : የሚጨበጥ : ለውጥ : ይደረግ : ለሚለው : ጥያቄ : ሚኒስቴሩ : እንዲው
ሰን : ትተዋል ። በዚህ : ዓመት : ሚኒስቴሩ : የክፍሎቹን : አስተዳደር : እያረቀቀ :
ነው ። ይህ : አሳብ : (ፕሮጀክት) እስከአሁን : በቆይታ : ላይ : ይገኛል ። እንዲሁም :
ብብዙ : ጉዳዮች : ከሚኒስትሩ : ጋር : ግጥምነት : የነበራቸው : ፕሮፌሰር : ቴነሪ :
የውጭ : አገር : አስተማሪዎች : አንድ : ፕሮጀ : ጀምረው : ለወደፊት : ሊፈጽሙዋ
ቸው : ለሚፈልጉ : የአገልግሎት : ፕሮጀኖች : ገና : የራሳቸውን : አሳብ : (ውጥኖች)
በመመሥረት : ላይ : ላሉ : ኢትዮጵያውያን : አስተማሪዎች : ላይ : መተው : የግብዝ ።
ሥራ : ነው : ሲሉ : አሳባቸውን : ገልጠዋል ።

የፍርድ : ሚኒስቴር : ሻለቃ : ታደሰ : አብዲን : በእቅድ : ሥራ : ኮሚቴዎችን :
ፕሮግራም : እንዲሠሩ : በመፍቀዱ : ብዙ : ጠቅሞናል ። ሻለቃውም : ብዙ : ጠቃሚ :
ነገሮች : አበርክተዋል ።

ምርምርና : እትሞች ።

አስቀድሞ : እንደጠቀስኩት : የዓመቱ : ትልቁ : ክንውን : የተጠቃለሉ : የኢት
ጵያ : ሕጎች : በአማርኛና : በእንግሊዘኛ : ተጽፎ : ለግርማዊ : ጃንሆይ : መበርከቱ :
ነው ።

እንዲሁም : ፕሮፌሰር : ዳቪድ : ስለ : ውል : ሕጎች : አርእስት : ፲፪ : የጻፉትን :
ኪንድረደ : ወደ : እንግሊዘኛ : የተረጎሙትን : ጽሑፍ : አሳትመናል ። በአያሌ : የፋ
ክልቲአትን : ስብሰባዎች : ለሚመጡት : አሥር : ዓመታት : ስለኢትዮጵያ : ሕጎች :
ብዙ : የመግለጫ : ጽሑፎች : እንደሚያስፈልጉ : ተስማምተናል ። ሰፊ : የሆነ : አጠ
ቃላይ : የሕግ : መግለጫ : መጻፍ : ተሰብስበው : የተዘጋጀ : የማስተማሪያ : ጽሑፎ
ችና : አጫጭር : የምርምር : ጽሑፎችን : ከማዘጋጀት : የበለጠ : ጊዜ : ይወስዳል :
ግን : ፋክልቲው : አሁን : በጅ : የሚገኙትን : ለማስተማርያ : የሚያገለግሉ : ስብስብ :
ጽሑፎች : ለማሻሻልና : ለማብዛት : ለሕግ : ሥራ : ጠቃሚ : የሆኑትን : የምርምር :
ጽሑፎች : ለማውጣት : ከሚደረገው : ተግባር : አጣምሮ : ለማናቸውም : በመጽሐፍ :
የተጠቃለለ : የሕግ : ሥርዓት : ለሚከተሉ : (Code system) ጠቃሚና : አስ
ፈላጊ : የሆኑ : የሕግ : መግለጫዎች : ለማዘጋጀት : ጊዜ : እንዲሰጠው : ያስፈልጋል ።
ፕሮፌሰር : ቸቸኖቪች : የጉዳት : ካሣ : (Compensation for Damages) የሚለውን :
ጽሑፋቸውን : በመቀጠል : ላይ : መሆናቸውን : ስገልጽላችሁ : ደስ : እያለኝ : ነው ።
የዚህ : ጽሑፍ : የመጀመሪያ : ዝግጅታቸው : ደስ : የሚያሰኝ : ውጤት : አሰገኝቷል ።

እንዲሁም : የሕግ : ት/ቤት : ሕጎች : በእውን : እንዴት : እንደሚሠሩ : ለመረ
ዳት : ለሚደረጉት : ጥናቶች : ያበረታታል ። ለዚህም : በሕግ : ት/ቤት : ውስጥ :
በኖርዝ : ዌስተርን : ዩኒቨርሲቲና : በቀ. ኃሥ. ዩኒቨርሲቲ : በተደረጉት : የሁለት : የጥ
ናት : ፕሮጀኖች : ውጤት : ምስክር : ሊሆን : ይችላል ። በዚህ : ዓመት : ሆበን : የጻ
ፉት : አማራጭ : የመሬት : አያያዝ : ሁኔታ : (Land Tenure Among the Amhara
of Ethiopia) የሚል : መጽሐፍ : በቪካጎ : ዩኒቨርሲቲ : ፕሬስ : ታትሞ : ወጥቷል ።
ቢሆንም : ጥናታቸውን : በሚከታተሉበት : ጊዜ : በሰጠናቸው : እርዳታ : መሠረት :
ተባባሪ : ምስጋና : (ጥቅም) ተሰጥቶናል ። በኢትዮጵያ : የመሬት : አያያዝ : ሁኔታ :
በሚል : ርእስ : ከተጻፈው : ተከታታይ : እትሞቻችን : አራተኛው : ሾልዩም : ነው ።

ጉዳዩን : ከሚመለከታቸው : ባለሥልጣን : ከተመካከርን : በኋላ : በትምህርቱ :
ዓመት : መጨረሻ : ላይ : ፒተር : ዊንሺፕ : ያዘጋጁትን : የኢትዮጵያ : የንግድ : ሕግ :
መሠረታዊ : ሀሳቦች : (Background materials on the commercial Code)

የሚለው : ጽሑፍ : እንዲታተም : ተልኳል = ፕሮፌሰር : ጃኮሚ : ሚሌት : ያዘጋጁት : ኢትዮጵያ : የፈጸመቻቸው : (ያደረገቻቸው) : ውሎችና : ሌላ : ዓለም : አቀፍ : ስም ምነቶች : የዝርዝር : ረቂቅ : (Draft List of Treaties of other International agreements of Ethiopia, 1889-1971) የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሔት : አልፎ : አልፎ : ከሚያሳትማቸው : ጽሑፎች : ያንኑ : መልክ(ፎርም) : ይዞ : ለመስከረም : ፲፱፻፷፮ : ይታተማል = የኢትዮጵያን : ዓለም : አቀፍ : ስምምነቶችን : ባንድነት : ለማጠቃለል : የመጀመሪያ : ጥረት : ነው = የፖለቲካ : ክላሳም : የኢትዮጵያ : ሕገ : መንግሥት : ዕድገት : ያንደኛው : ቮልዩም : ሁለተኛ : እትም : ታትሞ : አልቋል =

በዚህ : ዓመት : በብዙ : የት/ቤቱ : ፕሮጀኖች : ከፍ : ያለ : እርምጃ : ተወስኗል = የኢትዮጵያ : የተጠቃለሉ : ሕጎች : ማተም : ከማለቁም : በላይ : የፍርድ : ጉዳዮች : የማውጫ : ሠንጠረዥና : (Case Index) : የሕግ : መጻሕፍት : ማውጫ : ሠንጠረዥ : (Code Index) ሥራ : በመግቢያዬ : ላይ : እንደጠቀስኩት : ተጀምሮ : እየተካሄደ : ነው = ዳንኤል : ኃይሌ : የፍርድ : ጉዳዮችን : ማውጫ : ሠንጠረዥ : ሥራ : ተቆጣጥረዋል = ካሁን : በፊት : ብዙ : ጊዜ : ተጀምሮ : ያላለቀውን : ሥራ : እግብ : ላይ : በማድረሳቸው : አመስግናቸዋለሁ = በብዙ : ፕሮጀኖች : ውስጥ : ዳንኤል : ጥሩ : አስተዳዳሪ : መሆናቸውን : አስመስክረዋል = አሁን : አስተማሪዎቻችን : የየዓመቱን : የፍርድ : ጉዳዮች : የያዙ : በሰላሳ : የተጠረዙ : ቮልዩሞች : እየተጠቀሙ : ናቸው = ተክለ : ገርዝ : ያዘጋጁትን : የሕግ : መጻሕፍት : የማውጫ : ሠንጠረዥ : ፍቅሬ : መርዕድ : በበላይ : ተቆጣጣሪነት : መርምረዋል = ተክለ : ገርዝ : ለዚህ : ሥራ : የሚሰማማ : የቋንቋና : የሕግ : ችሎታ : አጣምረው : የያዙ : ሰው : ናቸው = በያዙት : ሥራ መልካም : እርምጃ : አድርገዋል = ወደ : አማርኛ : እንግሊዘኛና ፈረንሳይኛ : መዝገብ : ቃላት : የሚመራ : ሥራ : እንደገና : በመጀመሩ : ደስ : ብሎናል =

ፋክልቲዎችን : ከሀገር : ልማት : መካኒ : ጥናት : ጋር : (Institute of Deveoplment Research) በቅጥታና : (በበርዱ : ውስጥ : አገልግያለሁ) በተዘዋዋሪ : መንገድ : (የኢንስቲትዩት : ዲረክተር : ዶክተር : አሰፋ : ምሕረቱን : ጋብዘን : ከት/ቤታችን : ጋር : አስተዋውቀናቸዋል) የቅርብ : ግንኙነት : አድርጓል = እንዲሁም : የኒቨርሲቲው : የፓርላማ : ክርክሮች : የማውጫ : ሠንጠረዥ : ለማውጣት : ለሚደረገው : ጥረት : ይህ : ኢንስቲትዩት : እንዲያስተባብር : አሳብ : አቅርቦናል = ይህ : ፕሮጀ : መጀመሪያ : እኛ : እንድንሠራው : ተጠይቀን : ነበር = ብቻችን : ልንሠራው : እንደማንችል : ባስታወቀን : ጊዜ : አንዳንድ : ፋክልቲዎች : ከሌሎች : ፋክልቲዎች : በመተጋገዝ : ፋንታ : ብቻቸውን : ለመያዝ : ሲሞክሩ : አይተናል = በዚህ : ፕሮጀ : አንዳንድ : እርምጃዎች : ተደርገዋል = ክርክሮቹ : በየኒቨርሲቲው : የማይክሮ : ፊልም : ፕሮጀ : ውስጥ : ይገቡ : ይሆናል =

የኒቨርሲቲውን : መተባበር : ለሚጠይቀው : ሌላ : አስደናቂ : ፕሮጀ : ደግሞ : ኤፍ. ኤፍ. ራስል : የጻፉቸው : ጽሑፎች : የመሰብሰብ : ጉዳይ : ነው = እኝህ : ሰውዬ በፈደራሰዮን : ጊዜ : ለኤርትራ : የሕግ : አማካሪና : ጠቅላይ : አቃቤ : ሕግ : ነበሩ = ለብዙ : ዓመታት : በአሜሪካ : የታወቁ : የሕግ : አስተማሪም : ነበሩ = ዕድሜ አቸው : ከሰማንያ : ዓመት : በላይ : ሆኖ : ሥራ : ቢያቆሙም : ገና : ደልዳላ : ሰው : ናቸው = ስለኢትዮጵያ : ያላቸው : ትዝታ : በጣም : የሚያስደንቅ : ነው = ካራት : ዓመታት : በፊት : ላገኛቸው : በመቻሌ : በጣም : ዕድለኛ : ነኝ = በኤርትራ : ውስጥ : ሲያገለግሉ : የጻፉባቸው : አያሌ : ጠቃሚ : ጽሑፎች : አሏቸው = ከጽሑፎቻቸው : ሁሉ : በጣም : ጠቃሚ : (አስደናቂ) ሆኖ : የሚታዩኝ : ግን : ምናልባት : በየቀኑ : ይጻፉባቸው : የነበሩት : የራሳቸውን : አስተያየቶችና : ድርጊቶች : የያዙ : ጀርና

ላቸው ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ይህ ፡ ጀርናል ፡ ለአጥኝዎች ፡ እጅግ ፡ በጣም ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑ ፡ የሶሻልና ፡ የሕግ ፡ መረጃዎች ፡ የያዘ ፡ ምንጭ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ዓመት ፡ እኔው ፡ ራሴ ፡ አቤታቸው ፡ ድረስ ፡ ሄጄ ፡ ባደርግሁት ፡ ጉብኝትና ፡ በግለም ፡ አቀፍ ፡ የሕግ ፡ ጥናት ፡ ድርጅት ፡ ሠራተኛ ፡ በሆኑት ፡ በሚሰሰ ፡ ውድ ፡ እርዳታ ፡ እነዚሁን ፡ ጽሑፎች ፡ በመሰብሰብና ፡ በማስቀመጥ ፡ ላይ ፡ ነን ። ማዕከላዊው ፡ መጻሕፍት ፡ ቤትና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ ኢንስቲትዩት ፡ የዚህን ፡ ፕሮጀክት ፡ ማለት ፡ ለማየት ፡ ንጉተዋል ።

የሕግ ፡ ጥናት ፡ ፕሮጀክት ፡ እያደጉ ፡ መሄድ ፡ ቀጥለዋል ። ይህም ፡ የአስተማሪዎች ፡ ድርጊቶች ፡ በሚል ፡ አጭር ፡ መግለጫዬ ፡ ተገልጿል ።

እነኝሁ ፡ ድርጊቶችና ፡ የገንዘብ ፡ አስተዳደራችን ፡ መሻሻሉን ፡ ዘርዘሮ ፡ ለመግለጽ ፡ የቻልኩት ፡ የጥናትና ፡ የእትም ፡ ፕሮግራሞችን ፡ ዲረክተር ፡ በሆኑት ፡ በፕሮፌሰር ፡ ጀረሚ ፡ ሀሪሰን ፡ ድካም ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዓመት ፡ የጸጋሽህ ፡ የኢት. ብር ፡ ገቢ ፡ አድርገናል ። ለሚመጡ ፡ ጥቂት ፡ ዓመታት ፡ እንደዚህ ፡ ከቀጠልን ፡ የኒቨርሲቲው ፡ ለሕግ ፡ ጽሑፎች ፡ ማሳተሚያ ፡ የሚሆን ፡ የተረጋገጠ ፡ የገንዘብ ፡ አቋም ፡ እንዲኖር ፡ የወሰነውን ፡ ግብ ፡ ለመድረስ ፡ ትንሽ ፡ ሊቀረን ፡ ነው ። እነዚህ ፡ የሕግ ፡ እትሞቻችን ፡ የአገሪቱን ፡ የሕግ ፡ ሥርዓት ፡ ለማነፅ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑ ፡ መሠረታዊ ፡ መሣሪያዎች ፡ ናቸው ።

ባመቱ ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ጀሪ ፡ ሀሪሰንን ፡ የታተሙ ፡ ጽሑፎች ፡ የመሸጥ ፡ ሥራ ፡ በደንብ ፡ ያካሄዱ ፡ የነበሩ ፡ የወ/ሮ ፡ እሌኑ ፡ አሳዬ ፡ መሰናበት ፡ ምክንያት ፡ አንዳንድ ፡ ችግሮች ፡ አጋጥሟቸው ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በወ/ሮ ፡ እሌኒ ፡ ምትክ ፡ ወ/ት የወይንሸት ፡ ደበበን ፡ በማግኘታችን ፡ ታደለናል ። እንደ ፡ ቀዳሚዋ ፡ ሠራተኛ ፡ የእትም ፡ ረዳት ፡ ሥራ ፡ በደንብ ፡ አካሂደዋል ። እንደዚህ ፡ የመሳሰሉ ፡ አያሌ ፡ ችግሮች አጋጥመውናል ። በዘርዘር ፡ ግን ፡ አልገልጸቸውም ። እነዚህ ፡ ችግሮች ፡ ባለፉት ፡ ዓመታት ፡ ምንም ፡ መፍትሔ ፡ ስላልተገኘላቸው ፡ አሁን ፡ በቀላሉ ፡ የሚገኝ ፡ ድል ፡ ለማግኘት ፡ አልሞከርንም ። ጀሪና ፡ ረዳቶቹን ፡ (በ-ድኑን) ከልብ ፡ የመነጨ ፡ ምሥጋና ፡ ልንሰጣቸው ፡ ይገባል ።

የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ።

ጥና ፡ አዘጋጅ ፡ ዶክተር ፡ ብሩን ፡ ኦቶ ፡ ብራይድ ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ አጠቃላይ ፡ መግለጫ ፡ እንደሚያዘጋጁ ፡ እምነት ፡ የሚጣልበት ፡ ነገር ፡ ነው ። የተቀሩት ፡ ሁሉ ፡ ማለት የመጽሔቱን ፡ ዝግጅት ፡ የሚረዱ ፡ መግለጫውን ፡ ቢያነቡ ፡ ጥሩ ፡ መስሎ ፡ ይታዩኛል ።

ዶክተር ፡ ብሩን ፡ ኦቶ ፡ ብራይድና ፡ የቦርድ ፡ አባሎች ፡ ሾልዩም ፡ ፰ ፡ ቁ. ፪ን ፡ አሳትመዋል ። በተጨማሪም ፡ ሾልዩም ፡ ፱ ፡ ቁ. ፩ን ፡ እና ፡ ሾልዩም ፡ ፱ ፡ ቁ. ፪ን ፡ ለአታሚዎች ፡ ሰጥተዋል ። የሾልዩም ፡ ፰ ፡ ቁ. ፩ ፡ ዝግጅት ፡ የሚበዛው ፡ የሥራ ፡ ክፍል ፡ ያካሄዱት ፡ እርሳቸው ፡ ናቸው ። መጽሔቱን ፡ የሚያካሄዱ ፡ መምህራን ፡ ስማቸው ፡ በግል ፡ መግለጫ ፡ ክፍል ፡ ተዘርዝሯል ። ተማሪ ፡ አዘጋጅ ፡ የሚከተሉት ፡ ነበሩ ። አንዳርጋቸው ፡ ጥሩነህ ፡ ፍርድ ፡ አዘጋጅ ፡ ኃይሌ ፡ ከበደ ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ አዘጋጅ ፡ ጉሹ ፡ ወልዴ ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ አዘጋጅ ፡ ኪነ ፡ ጥበቡ ፡ ሳህሉ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስና ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡ ገብረሚካኤል ፡ ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ፡ ነበሩ ።

ካለፈው : ዓመት : ጀምሮ : የፋክልቲው : አባሎች : በኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሐት : ዝግጅት : መሰማራት : እየቀጠለ : መሄዱ : ታይቷል = ነገር : በዚህ : ዓይነት : እንዲቀጥል : ተፈልጓል = አቶ : ፋሲል : ናሆምን : የመረጡት : የፋክልቲው : አባሎች : በሙሉ : ናቸው = መጽሐቱ : እየተሻሻለ : እንደሚሄድ : ተስፋችን : የተሟላ : ነው = ይህም : ስንል : አቶ : ፋሲል : ዕውቀት : የያዙ : ጽሑፎችን : ለኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሐት : እያበረከቱ : ስለቆዩና : እንደ : ፋክልቲው : አባል : ለሦስት : ዓመት : ያህል : በሥራው : እንደተካፈሉ : ስለምናስታውስ : ነው = በተጨማሪም : እንደ : ተማሪ : አዘጋጅ ሆነው : ሠርተዋል =

በዚህ : ዓመት : ውስጥ : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሐት : የመሻሻል : የመሸጥና : የማደል : ድርጊቶች : በብዛት : የተመረከቱት : በምርምርና : በእትሞች : ክፍል : ነበር = በዚህ : አቅጣጫ : እንዲቀጥልም : ይጠበቃል = በተጨማሪም : የመጽሐቱ : አዘጋጅ ምች : የመጽሐቱ : እትሞች : መጠናቸው : እንዲወሰን : የሚያደርገውን : ትልቅ : ቁርጥ : ሀሳብ : ወስነዋል = ምክንያቱም : የባጀት : ችግር : እንዳያጋጥማቸው : ነው = ይህንን : ነገር : በማድረጋቸውም : ችግሩን : አስወግደዋል =

ባለፉት : ሁለት : ዓመታት : የተደረገው : እድገት : የፋክልቲው : አባሎች : ለመጽሐቱ : ጽሑፎች : ማቅረብን : ያላቸው : ጉጉት : እየጨመረ : በመሄዱ : ነው : ሲሉ : ዶክተር : ብሩን : ገልጸዋል = የጽሑፎች : ብዛት : እየቀጠለ : ሲሄድ : ዓይነታቸውም : እንዳልተጓደለ : ዶክተር : ብሩን : የአዘጋጅ : የቦርድ : አባል : እንደመሆናቸው : መጠን : በተጨማሪ : ገልጸዋል =

በዚህ : ዓመት : ውስጥ : የተፈጸሙ : ሁናቴዎች : ለወደፊቱ : ሁለት : ትልልቅ : አሳሳቢ : ጉዳዮች : እንዳሉ : አመልክተዋል = ፩ኛ በሕግ : ፋክልቲና : በፍርድ : ሚኒስቴር : ያለው : ግንኙነት : ነው = ከዚህ : ቀደም : ሁለቱ : በተባባሪነት : ጿ : የሚሆኑ : የኢትዮጵያ : የሕግ : መጽሐቶች : አትመው : አውጥተዋል = ፪ኛው : ጉዳይ : ደግሞ : ለመጽሐቱ : የሚወጣውን : ወጪ : እንዴት : አድርገን : እንደምንቋቋመው : ነው =

በመጀመሪያው : አሳሳቢ : ጉዳይ : ያለኝ : አስተያየት : እንደሚከተለው : ነው = ከመጽሐቱ : በፊት : ሌላ : የሕግ : እትም : እንዳልነበረ : እንዲታወስ : ይገባል = ከዚህ በላይ : የመጽሐቱ : የሕግ : እትም : ሆኖ : የተለየና : አጥጋቢ : ጥቅም : አበርክቷል = አንዳንድ : ጥሩ : ብዬ : የማስባቸው : ነገሮች : በተሟላ : አኳኋን : አይነገርላቸውም : ለማለት : እችላለሁ = ቢሆንም : መጽሐቱ : ፈጽሞ : እንዳልነበረ : ለመሆን : እንደሚችልም : ይገባኛል = ለአሥር : ዓመታት : ያህል : በዚህ : አገር : ውስጥ : ያሉ : ሰዎች : ስለ : ኢትዮጵያ : ሕግ : ሲያነቡ : ቆይተዋል = ማለት : ጠቃሚ : ምርምርና : ክርክር : ሲያነቡ : ቆይተዋል = የመጨረሻ : አላማው : ይህ : መሆን : የለበትም = መጽሐቱ : ጥቅም : ሊሰጥ : የቻለበት : ምክንያት : አንዱ : አፈሻል : ፕሮፓጋንዳ : ይሁን ተብሎ : የተሰጠውን : ምክር : ባለ : መቀበልና : ቀጥሎም : የጀን : ስቲዋርት : ሚል : ተመሳሳይ : ሐሳብ : (ፊሎዞፊ) ይዘው : በመቅረብ : ሐሳባቸው : ቶሎ : ተፈጻሚነት : እንዲያገኙ : ከሚፈልጉ : ሰዎች : ጋር : ባለመስማማቱ : ነው = ከሚኒስትሩ : የተደረገው : ግንኙነት : በቀላሉ : አልነበረም : ቢሆንም : ተደርሷል = ለሚመጣው : ጊዜ : መሪ : ሐሳቦችን : እንደሚያወጡ : እዚህ : ለሚመደቡ : ግዴታቸው : ነው = በሚወሰዱት : ውሳኔዎች : የተነሳ : ከሚመጡት : አሥር : ዓመታት : ወዲያ : የኢትዮጵያ : ሕግ : መጽሐት : ይበልጥ : ጥቅም : ለሕዝብ : እንዲያበረክት : እንደሚያደርጉ : ሙሉ : ተስፋ : አለኝ =

የገንዘብ : ማግኘት : አሳሳቢ : ጉዳይ : እስከዚህ : የሚያስቸግር : አይደለም = ገለጸ : የሚያስፈልጋቸው : ብዙ : ነገሮች : አሉ = ቢሆንም : ፕረዚዳንቱ : ለሚመጡት :

፫ : ወይም : ፬ : ዓመትታት : ገንዘብ : እንደሚሰጠን : አረጋግጠውልናል ። ይህም : በውጭ : ሰጠታ : እንድንጠቀም : የነበረን : የመጀመሪያ : እቅዳችን : ጋር : በአንድ ነት : የሚሄድ : ነው ። በአሁኑ : ጊዜ : የገንዘብ : አቋማችን በኃይል : የሚያጽናና : ነው ። መጽሔቱ : ለዘለዓለም : ሳይቋረጥ : ይቀጥላል : እስከማለትም : ያደርሳል ።

የአፍሪካ : ሕግ : እድገት : ድርጅት ። የአፍሪካ : ሕግ : ዕድገቶችን : በማነጻጸር : አኳኋን : ማጥናት : ለምሁራን : ፍላጎት : ማርካት : ብቻ : ሳይሆን : ለወደፊቱም : ጥቅም : አለው : የሚል : ትልቅ : እምነት : አለው ። የአፍሪካ : ሕግ : ዕድገት : ድርጅት : የተመሰረተበት : አንዱ : ምክንያት : በአፍሪካ : ውስጥ : የሕግ : ዕድገቶች : መነጻጸር : የሚለውን : ጥናት : ለመማር : የሚፈልጉ : ሰዎች : ከአፍሪካ : ውጭ : ሄደው : ከመማር : ፈንታ : በአፍሪካ : ውስጥ : ሆነው : እንዲከታተሉ : ለማድረግ : ነው ። በዚህ : እምነት : መሠረት : ፋክልቲው : ከፎርድ : ፋውንዴሽን : በሚያገኘው : አንዳንድ : እርዳታ : ተመርኩዞ : የአፍሪካን : ሕግ : መጽሔት : ከኮሎምቢያ : ዩኒቨርሲቲ : የሚወስድበትን : መንገድ : ባለፈው : ዓመታት : ሲያሰላስል : ቆይቷል ። በተጨማሪም : በኮሎምቢያ : የሚገኙ : የመጽሔቱ : ኃላፊ : ፋክልቲያችንና : ዩኒቨርሲቲው : በአፍሪካ : ውስጥ : የመጽሔቱን : ሥራ : መቀበል : የሚገባቸው : መሆናቸውን : አረጋግጠዋል ።

ቢሆንም : በዚህ : ዓመት : መጀመሪያ : ጊዜ : የአፍሪካ : ሕግ : መጽሔት : ለማሳተም : ለሚደረገው : ጥረት : የፋክልቲያችን : አባሎች : መስማማት : በእርግጥ : አልታወቀም : ነበር ። ስምምነት : አለመኖሩንም : እትሙ : ለረጅም : ጊዜ : አለማቋረጥ : ይቀጥላል : የሚል : እምነት : አልነበረኝም ። በዚህ : ምክንያት : የተነሳ : ሁለት : ሙሉ : የፋክልቲ : ስብሰባ : አድርገን : ስለዚህ : አሳሳቢ : ጉዳይ : ተነጋግረናል ። ከስብሰባ : ሌላም : ግላዊ : የሆነ : እርስ : በርሳችን : ስለ : ጉዳዩ : ተማክረናል ። በመጨረሻም : ፋክልቲው : በመጽሔቱ : የሚጠፋው : ጥረት : ዋጋ : የሚያስገኝ : ነው : በማለት : ተስማምቷል ። በተጨማሪም : ዶክተር : ቨርቫልስት : የድርጅትና : የዋናው : መጻሕፍት : ቤት : ሁለተኛ : ዲረክተር : ብዙ : ሥራ : ለሚጠይቀው : የደንበኛ : ሂሳብ : ጉዳይ : ፈጽመዋል ። በየካቲት : ወር : በመጨረሻ : ቀናች : ወይን : ሃሪንግቶን : የተባሉ : የዓለም : አቀፍ : ሕግ : ድርጅት : አባል : የአፍሪካን : ሕግ : መጽሔት : ለመመስረት : እንዲረዱ : ለሁለት : ዓመታት : በድርጅቱ : ወደኛ : ተልከዋል ። እርሳቸውም : በኮሎምቢያ : የአፍሪካ : ሕግ : መጽሔት : አዘጋጅ : ነበሩ ። እዚህ : ግን : የሥነ : ሥርዓትን : ጉዳይ : ለማጣራትና : መጽሔቱ : ከተለመዱ : የፋክልቲው : ሥራዎች : አንድ : እንዲሆን : ፋክልቲውን : በሚረዱት : ጊዜ : የፋክልቲው : ድጋፍ : ያስፈልጋቸዋል ።

ድርጅቱ : በዶክተር : ቫንደርሊንደን : የተደረሱ : ጽሑፎች : ከማሳተሙም : በላይ : ከሺጂጂጂ : ጀምረው : የወጡትን : የአፍሪካ : ሕጎች : መሰብሰብ : ቀጥሏል ።

የሕግ : መጻሕፍት : ቤት : በፈሰተስ : አኪግቤ : መሪነት : የፋክልቲውን : ምርምር : ለማቃለል : በማለት : የሚደነቁ : መሻሻል : አሳይተዋል ። መጽሐፍት : ቤቱ : ጄጂቪ : መጻሕፍት : አሉት ። ከዚህም : በላይ : ጄጂቪ : የታዘዙ : መጻሕፍት : እየተጠበቀ : ነው ። ፈሰተስ : አንድ : ሰው : የቤት : መጻሕፍት : ኃላፊ : በሕግና : በቤተመጻሕፍት : ጥናት : (Library Science) የተማረ : ቢሆን : የሚያስገኘው : ጥቅም : ምን : እንደሆነ : ለዩኒቨርሲቲ : አሳይተዋል ። እንዲሁም : ፈሰተስ : በፋክልቲው : በተፈጸሙ : ውጥኖች : ተሳትፈዋል ። ማለት : በሕግ : መጻሕፍት : ሠንጠረዥ : እና : ስለኢትዮጵያ : የሕግ : መዝገቦች : ክፍል : በተደረገው : የማሻሻል : ጥረት : ተካ

ፍለዋል = ከዚህም ፡ በላይ ፡ የጽሑፎቹን ፡ የተሻሻለ ፡ አቀማመጥና ፡ አያያዝ ፡ አስገኝተ
ዋል = ይህንንም ፡ ማንኛው ፡ አንባቢ ፡ አይቶ ፡ ሊያመለካኝው ፡ የሚችል ፡ ነው ።

ሥርዓት ፡ ትምህርትና ፡ የትምህርት ፡ ደረጃዎች ።

ስለ ፡ የዓመታዊ ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ የሥርዓት ፡ ትምህርት ፡ ተግባሮችና ፡ ሌሎችም ፡
ማለት ፡ ዓለም ፡ አቀፍ ፡ ጄሰፕ ፡ የመለማመጃ ፡ ክርክር ፡ ውድድርና ፡ የመጨረሻ ፡
ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ በመጨረሻ ፡ የሚያቀርቡት ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ በመግቢያ ፡
ተነግረዋል ። ቢል ፡ ተነሪ ፡ ችሎታ ፡ በተሞላበት ፡ አኳኋን ፡ ተማሪዎች ፡ በመጨረሻ ፡
የሚያቀርቡት ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ ጉዳይ ፡ አካሄደዋል ። ከፕሮግራሙ ፡ ተያይዘው ፡
የመጡ ፡ ያልታሰቡ ፡ ችግሮች ፡ በማንኛው ፡ አዲስ ፡ ዕቅድ ፡ ላይ ፡ እንደሚደርሰው ፡
ችግር ፡ ሁሉ ፡ የምርምር ፡ ጽሑፎች ፡ (Senior paper) የሰድስት ፡ ሰዓት ፡ ትምህ
ርት ፡ ስላላቸው ፡ አርእስታቸውን ፡ መምረጥ ፡ በጥልቅ ፡ የሚታሰብበት ፡ አስቸጋሪ ፡
ነገር ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ ቢል ፡ እያንዳንዱ ፡ ተማሪ ፡ ጥሩ ፡ ማለት ፡ አስራካሪ ፡ አርእ
ስት ፡ እንዲያገኙ ፡ አድርገዋል ። ፋክልቲው ፡ ተማሪዎቹ ፡ በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ የምርምር ፡
ጽሑፎቻቸውን ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ወስኖ ፡ ነበር ። ተማሪዎቹም ፡ ከአንድ ፡ ተማሪ ፡ በስተ
ቀር ፡ ውሳኔውን ፡ ተከትለው ፡ ሠርተዋል ። አንድ ፡ ተማሪ ፡ ደግሞ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡
ባለመከተሉ ፡ ተቀጥቷል ።

አስተያየት ።

የመጨረሻ ፡ ዓመት ፡ ተማሪዎች ፡ የሚያቀርቡት ፡ የምርምር ፡ ጽሑፍ ፡ እንዲሻ
ሻል ፡ ብዙ ፡ የሚደረጉ ፡ ነገሮች ፡ ይቀራሉ ። ሆኖም ፡ አሁን ፡ ስለተጠቀሰው ፡ የጽሑ
ፎች ፡ ጉዳይ ፡ የተደረገው ፡ መሻሻል ፡ ስሜታችንን ፡ የሚያረካ ፡ ነበር ። ጽሑፎቹ ፡
በመጀመሪያ ፡ ዓመታትም ፡ ቢሆን ፡ ከፍተኛ ፡ ደረጃ ፡ የደረሱ ፡ ነበር ። ከታወቁ ፡ የጎረ
ቤት ፡ አገሮች ፡ ከመጡ ፡ የተከበሩ ፡ አካዳሚክ ፡ እንግዶች ፡ በተሰጠን ፡ አስተያየት ፡
ሙገሳ ፡ ደስ ፡ ተሰኝተናል ። ለፋክልቲው ፡ እንግዶች ፡ የተደረገው ፡ ወጪ ፡ በከፊል ፡
ድሮ ፡ ከፎርድ ፡ ፋውንዴሽን ፡ በተገኘው ፡ ስጦታ ፡ ነው ። የገንዘቡን ፡ አብዛኛውን ፡ ክፍ
ል ፡ የተጠቀምኩበት ፡ ለሩቅ ፡ አገሮች ፡ እንግዶች ፡ ሳይሆን ፡ ለጎረቤት ፡ አገሮች ፡ እን
ግዶች ፡ ነው ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንግዶች ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቦታ ፡ ሲሸጋገሩ ፡ ስለምንጠራቸው ፡
በትንሽ ፡ ወጪ ፡ ጠቃሚ ፡ ምክራቸውን ፡ ለመስማት ፡ ችለናል ።

የይፋ ፡ እንግዶቻችን ፡ የሚከተሉት ፡ ነበሩ ፤

ኬንያ ፤

ዲን ፡ ሳምሙኖሩ ፡ እሳቸውም ፡ ለሕዝብ ፡ ክፍት ፡ የሆነ ፡ ንግግር ፡ ሰጥተዋል ።
ሚስተር ፡ ጆርጅ ፡ ፋክዋሮ ፡ ሚስተር ፡ ሬዲ ፡ ሆድጊን ፡ እን ፡ ሚስተር ፡ ኡክ ፡
(ክለንደን ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ በእረፍት ፡ ላይ ፡ ነበሩ) ።

ሱዳን ፤

ዲን ፡ ሰዲድ ፡ መሐመድ ፡ አህመድ ፡ ኤል ፡ ማህዲ ፡ ስለአገራቸው ፡ ሕግ ፡ ዕድገ
ቶች ፡ ለሕዝብ ፡ ክፍት ፡ የሆነ ፡ ንግግርም ፡ ሰጥተዋል ፤ ዶክተር ፡ መሐመድ ፡ ኤል
ፋቲህ ፡ መሐመድ ፡ እና ፡ ዶክተር ፡ መሐመድ ፡ አብራሂም ፡ አል ፡ ጣህር ።

ታንዛኒያ :

ፕሮፌሰር : ፒ. ኤል : ዮ : ክሮስ : ዲን : ሚስተር : ጆ : ካኒዋኒ : እና : ሚስተር : ቱን : ጎሩ : ሀውራካ ።

ኡጋንዳ :

ጊዜያዊ : ዲን : ጆስፍ : ካኩዛ : ሚስተር : ፍሬድ : ሲምፕሰን : እና : ሚስተር : ፍራንሲስ : ሰሳኮንዲ : በኡጋንዳ : ውስጥ : የሚገኘው : የሕግ : ዕድገት : ድር ጅት : ዲረክተር ።

ዛምቢያ :

ፕሮፌሰር : ቤን : ንዋብዌዜ : ዲን ፤ ሚስተር : ሙና : እንዱሎ : የኔ : የድሮ : ተማሪ የነበረውና : እንደ : ጓደኛ : የመጣ ።

ከእንግዶች : ጋር : ስለተማሪዎች : አጻጻፍ : ጉዳይ : በሰፊ : ተነጋግረናል ፤ በተጨማሪም : ሲታወሱ : የሚገባቸው : ስለ : አካዳሚክ : ነክ : የሆኑ : ሁለት : ነገሮች : ተነጋግረናል ፤ እንደ : ነገርም : በጥብቅ : ተገንዝበናል ። እሱም : ከእንግዶቻችን : በብዛት : የኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የአካዳሚክ : ነጥብ : አሰጣጥ : ዘዴ : ነክ : የሆኑ : ሁለት : የተለመዱ : ነገሮች : መቃወማቸው : ነው ። መጀመሪያ : የነጥብ : አሰጣጥ : ዘዴ : ማለት : ኤ. ቢ. ሲ. ዲ. ኤፍ : አስደሳች : ወይም : አጥጋቢ : ዘዴ : አይደለም : ምክንያቱም : በችሎታቸው : ለተለያዩ : ተማሪዎች : ተመሳሳይ : ዋጋ : መስጠት : ስለሚያስከትል : ነው ። ሲሉ : ተናግረዋል ። ሲ. የተባለ : ነጥብ(የአንድ : ተማሪ : ማለፉን : የሚያመለክት) : የሚይዘው : የነጥብ : ርዝመት : ረጅም : መሆኑና : የተማሪዎችን : ችሎታ : ለይቶ : የማያሳይ : መሆኑን : ለምሳሌ : ያህል : ጠቅሰዋል ። ሁለተኛ : የዩኒቨርሲቲው : የአካዳሚክ : ማዕረግ : (ከፍ : ያለ : ማዕረግና : በጣም : ከፍ : ያለ : ማዕረግ) አሰጣጥ : ዘዴ : ማለት : ማዕረጉ : በአምስት : ዓመታት : ውስጥ : በተደረገው : የተማሪው : ክንውን : ስለሚመሠርተው : በኃይል : ተቃውመውታል ። ምክንያቱም : ያልተቋረጠ : የተማሪን : መከታተል : ጠልተነው : ሳይሆን : የዩኒቨርሲቲው : ዘዴ : ተማሪው : በዩኒቨርሲቲው : በኖረበት : ዓመታት : የሚያሳየውን : እድገትና : በመጨረሻም : ልዩ : ችሎታ : አሳይቶ : የሚጨርስ : ተማሪ : ትንሽ : ዋጋ : በመስጠቱ : ነው ። ሲሉ : አመልክተዋል ። ይልቅ : የመጀመሪያዎቹ : ሁለት : ወይም : ሶስት : ዓመታት : ከፍተኛ : ደረጃዎች : የሚጠይቁ : አጠቃላይ : የትምህርት : ጥናቶች : የሚሰጡ : ሆነው : የማዕረጉ : ነገር : ግን : በመጨረሻ : ያሉት : ሁለት : ወይም : ሶስት : ዓመታት : ውስጥ : በተመረጠው : የጥናት : ክፍል : በሚሠሩ : ሥራዎች : እንዲመሠረት : ይገባል ። ሲሉ : አስተያየታቸውን : ሰጥተዋል ።

እንግዶቻችን : ያቀረቧቸውን : ሐሳቦች : የጻፍኩት : ልክ : ናቸው : ብዬ : ሳይሆን ለቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ዩኒቨርሲቲ : የሚያነቃቁና : የሚያሳስቡ : ናቸው : በማለት : ነው ። በተጨማሪም : ሌሎች : አቋማችንን : ሲመለከቱ : እንዲታሰብበት : ከሚያደርጉ : ነገሮች : ምሳሌ : በመሆኑ : ነው ።

እንደገና : በዚህ : ዓመት : ውስጥ : ወደ : ሌላ : ዩኒቨርሲቲዎች : በውጭ : ፈታኝ ነት : መልክ : በጥሪ : ሄጃለሁ ። ከጅጂ : በላይ : የፈተና : ጽሑፎችን : ጅ : ልዩ : ልዩ : የትምህርት : ዓይነቶችን : የያዙ : አርሚያለሁ ። በተጨማሪም : ጥቂት : የመጨረሻ : ዓመት : ተማሪዎችን : የጥናትና : የምርምር : ጽሑፎችና : ሁለት : የኤል. ኤል. ኤም.

ጽሑፎችንም ፡ አርሚያላሁ ፡ ጉብኝቱ ፡ የሌሎች ፡ ፋክልቲዎችን ፡ ሥራ ፡ አይቶ ፡ ለመፍረድ ፡ ስላስቻለኝ ፡ ትልቅ ፡ ዕድል ፡ ነበረ ፡ እላለሁ ፡ ፋክልቲዎቼም ፡ ከፍተኛ ፡ የትምህርት ፡ ደረጃዎች ፡ ይዘዋል ፡ ብዬም ፡ አምናለሁ ።

ጄሰፕ ፡ የመለማመጃ ፡ ክርክር ፡ ውድድር ።

የፕሮግራሙ ፡ ተባባሪ ፡ ዲረክተሮች ፡ ሮን ፡ እስክላርና ፡ ሐጉስ ፡ ኃይሌ ፡ ነበሩ ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በፕሮግራሙ ፡ ጉዳይ ፡ መሳተፍ ፡ ለሮን ፡ ሶስተኛው ፡ ጊዜ ፡ ነበር ። ለሐጉስ ፡ ግን ፡ ሁለተኛው ፡ ጊዜ ፡ ነው ። በመጀመሪያው ፡ ግን ፡ ሐጉስ ፡ በተወዳዳሪነት ፡ መልክ ፡ ነበር ። በመግቢያው ፡ እንደተገለጸው ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ አስገኝቷል ። አንደኛው ፡ ጥብቅ ፡ ምርምር ፡ ስለሚጠይቅ ፡ ሁለተኛ ፡ ሐሳቦች ፡ በሕዝብ ፡ ፊት ፡ ቀርቦው እንዲፈተኑ ፡ በማስቻሉ ፡ ነው ። ቡድኖችን ፡ ከሌሎች ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ ሲወዳደር ከፍተኛ ፡ ችሎታ ፡ አሳይቷል ። የሚቀጥሉ ፡ ዝርዝሮች ፡ በውድድሩ ፡ የተገኙ ፡ አንዳንድ ፡ ውጤቶችን ፡ ያሳያሉ ። የተማሪዎችን ፡ የማሳጠር ፡ ጽሑፍ ፡ የኢንተርናሽናል ፡ ውድድር ፡ አሸናፊ ፡ ከሆነው ፡ የእንግሊዝ ፡ ቡድን ፡ ጽሑፍ ፡ የበለጠ ፡ መሆኑን ፡ በመጨረሻ ፡ የደረጃ ፡ ውጤት ፡ ፍርድ ፡ ታይቷል ። ከብርሃኔ ፡ ጊላ ፡ በዓለም ፡ አቀፍ ፡ ውድድር ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ የንግግር ፡ ስጦታ ፡ ላሳየው ፡ ተናጋሪ ፡ ጉዳይ ፡ የበለጠ ፡ ምርጫ ፡ ያገኘው ፡ አንድ ፡ ከሕንድ ፡ አገር ፡ የመጣችው ፡ ሴት ፡ ተማሪ ፡ ብቻ ፡ ነበረች ። ሴትየዋ ፡ ሁለት ፡ ሰው ፡ ከያዘው ፡ ቡድን ፡ ቀሪዎችን ፡ ብቻ ፡ ስለነበረች ፡ እንድትከራከር ፡ በመጨረሻ ፡ በርሀራሄ ፡ መልክ ፡ ተፈቅዶላታል ።

ለማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ።

ፋክልቲው ፡ ሥራውን ፡ ሲጀምር ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ለወጡት ፡ ሕጎች ፡ ለማጥናት ፡ የሚጠቅሙ ፡ ጽሑፎች ፡ ባስቸኳይ ፡ እንዲዘጋጁ ፡ ተፈልገው ፡ ነበር ። ይህንንም ፡ ከፍጻሜ ፡ ማድረሱ ፡ ትልቅ ፡ ሥራ ፡ ነበር ። መጀመሪያ ፡ አስተማሪዎች ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ አገር ፡ ሕጎች ፡ አነጻጽረው ፡ የሚያሳዩ ፡ ጽሑፎችን ፡ እየተከታተሉ ፡ ነበር ። የሚያስተምሩት ፡ ምክንያቱም ፡ ጠቃሚዎች ፡ ስለሆኑ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ ለምሳሌ ፡ ፍርዶችና ፡ የአስተዳደር ፡ መግለጫዎች ፡ ለመስብሰብ ፡ ስለሚያግዙ ፡ ነው ። የኢትዮጵያን ፡ ጽሑፎች ፡ በጥናት ፡ ለመጨመር ፡ የተደረገው ፡ ጥረት ፡ ድል ፡ ተገናኝቷል ። እየቀጠለም ፡ ይሄዳል ።

ቢሆንም ፡ ለማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ ታትመው ፡ በሚወጡበት ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ጉድለት ፡ ተገንዝቤአለሁ ። እሱም ፡ የስተንሲሎቹና ፡ የባሰም ፡ የመጀመሪያ ፡ ጽሑፎች ፡ በሚገባ ፡ አኳኝን ፡ ስላልተያዙ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እያገለገሉ ፡ ሲሄዱ ፡ ስለሚጠፉ ፡ ነው ። ባልታወቀ ፡ አደጋም ፡ ወዲያው ፡ ሊጠፉ ፡ ይችላሉ ።

ሌሎች ፡ የዩኑቨርሲቲ ፡ ፋክልቲዎች ፡ በሚሚያግራፍ ፡ መልክ ፡ በሚታተሙ ፡ የማስተማሪያ ፡ ጽሑፎች ፡ የሚጠቀሙ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ችግር ፡ አጋጥሟቸዋል ። የጽሑፎችን ፡ መጥፋት ፡ የሚከላከሉ ፡ ብዙ ፡ ዘዴዎች ፡ ለመፍጠር ፡ ሲቻል ፡ አልተደረገም ። ችግሩ ፡ ከዘዴዎቹ ፡ አንዱን ፡ መርጠ ፡ ወደ ፡ ማሠሪያ ፡ ፕሮግራም ፡ መለወጥ ፡ ነው ። ባለፉት ፡ አራት ፡ ዓመታት ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ፕሮግራም ፡ እንዲከፍቱ ፡ ችሎታ ፡ ያላቸውን ፡ ካስተማሪዎች ፡ ብዙዎች ፡ መርጨው ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ ስለሚጠይቅና ፡ አስተማሪዎች ፡ ጊዜያቸውን ፡ በሙሉ ፡ ለሱ ፡ ብቻ ፡ ለማጥፋት ፡ ስለማይችሉ ፡ ነገሩ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ።

የኢትዮጵያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ አገልግሎት ፡ ለመፈጸም ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ ለተመለሱት ፡ ለአሌክሳንድራ ፡ ሐማዊ ፡ ከሰጠላቸው ፡ ግዴታዎች ፡ አንዱ ፡ ፕሮግራሙን ፡ ከፍጻሜ ፡ እንዲያደርሱ ፡ ነበር ። ዕቅዱም ፡ ትዕግሥትን ፡ የቋንቋ ፡ ችሎታን ፡ ማለት ፡ እንግሊዘኛ ፡ አማርኛ ፡ ፈረንሳይኛ ፡ የአስተዳደር ፡ ችሎታንና ፡ የሕግ ፡ ትምህርትን ፡ የሚጠይቅ ፡ ነው። አሌክሳንድራም ፡ በብዙ ፡ ሺህ ፡ የሚቆጠሩ ፡ ያልተጠረዙና ፡ የተጠረዙ ፡ ገጾች ፡ ከሦስት ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ሕንፃዎች ፡ ማለት ፡ ከየቢሮዎችና ፡ ከየመጋዘኖች ፡ እንዲሁም ፡ ከየድብቅ ፡ ቦታዎች ፡ ሰብስባ ፡ በሚገባ ፡ ባንድነት ፡ አደረገቻቸው ታዲያ ባለፉት ፡ አስር ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ አንዳንድ ፡ ጽሕፎች ፡ መጥፋታቸው ፡ የማይካድ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ቢሆንም ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ እቅድ ፡ ባይደረግ ፡ ኖሮ ፡ የጽሑፎቹ ፡ መጥፋት ፡ ይበዛ ፡ ነበር ።

ጃፂ ፡ ለኤል. ኤል. ቢ. ፕሮግራም ፡ ማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ አራት ፡ የአማርኛ ፡ ከዲግሪ ፡ በታች ፡ ማለት ፡ ዲፕሎማና ፡ ሰርቲፊኬት ፡ ስለሚያስገኘው ፡ ፕሮግራም ፡ ማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎችና ፡ የአማርኛ ፡ እስቴንሰሎች ፡ ለስምንት ፡ ተጨማሪ ፡ የትምህርት ፡ ዓይነቶች ፡ ማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ አሉ ። የጽሑፎቹ ፡ የመለያ ፡ ቁጥር ፡ ተሰጥቷቸው ፡ በቤተ ፡ መጻሕፍቱ ፡ አርካይቭ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። እንደዚሁም ፡ እስቴንሰሎች ፡ የመለያ ፡ ቁጥር ፡ ተሰጥቷቸው ፡ በሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ ቤት ፡ ተይዘዋል ። አወጣጣቸውም ፡ መጽሐፍ ፡ እንደሚወጣው ፡ ነው ።

ለማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ “የዕቅድ ፡ ሥራ ፡ ጓድ” ፡ ባወጣው ፡ መግለጫ ፡ ተዘርዝረዋል ። ቢሆንም ፡ ስለ ፡ ጽሑፎቹ ፡ መሰብሰብ ፡ የተሰጠው ፡ ሥራ ፡ ፍጻሜ ፡ በይበልጥ ፡ ጉልቶ ፡ የሚታየው ፡ አሌክሳንድራ ፡ በሚሚዮግራፍ ፡ መልክ ፡ ያወጡትን ፡ “በሕግ ፡ ፋክልቲ ፡ አስተማሪዎች ፡ የተዘጋጀው ፡ ለማስተማሪያ ፡ የሚሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ ከ፲፱፻፳፫ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፸፪ ።” በሚል ፡ መግለጫ ፡ ነው ። መግለጫው ፡ ጃገጾች ፡ አሉት ። ይኸውም ፡ የታተሙትን ፡ ሳይጨምር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የማስተማሪያ ፡ ጽሑፎች ፡ መፍትሔ ፡ ተገኘለት ፡ ብዬ ፡ አምናለሁ ። በዚህ ፡ የተነሳም ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ ቤት ፡ እንደሌሎቹ ፡ መጻሕፍት ፡ አያያዝ ፡ የማያቋርጥ ፡ አገልግሎት ፡ ይሰጣል ።

ስለ ፡ ፋክልቲው ፡ የማስተማር ፡ አቋም ፡ አስተያየት ።

በ፲፱፻፸፩ ፡ በሁለተኛው ፡ ሰሚስተር ፡ ተማሪዎች ፡ ስለአስተማሪዎች ፡ ችሎታ ፡ ያላቸውን ፡ አስተያየት ፡ የሚያሳይ ፡ ምርምር ፡ አድርጌ ፡ ነበር ። ምርምሩ ፡ የሚቀጥሉ ፡ ነገሮችን ፡ አጠቃላይ ፡ እነሱም ፡ ሊነበቡ ፡ የሚገባቸው ፡ መጻሕፍትን ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ፡ የያንዳንዱ ፡ ጥናት ፡ መግለጫ ፡ እና ፡ ሌሎችንም ፡ ተመሳሳይ ፡ ነገሮች ፡ ይይዛል ። ፩ ፡ ጥያቄዎችን ፡ የሚይዝ ፡ አዲስ ፡ አስተያየት ፡ መስጫ ፡ በዶክተር ፡ ጆንስ ፡ ከዩኒቨርሲቲ ፡ ፈተና ፡ ክፍል ፡ አጋዥነት ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ነበር ። በተጨማሪም ፡ ያገኘ ነው ፡ ጥቅም ፡ አዲሱ ፡ የአስተያየት ፡ መስጫ ፡ በመኪና ፡ ስለመታረም ፡ ነው ፡ ከዚያም ፡ በኮምፒተር ፡ የያንዳንዱ ፡ ጥያቄ ፡ ውጤት ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ በደንብ ፡ ይታያል ።

የዚህ ፡ ዓመት ፡ ውጤቶች ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ የሚያሰኙ ፡ ነበሩ ። ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያገለገሉ ፡ መምህሮች ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ ውጤት ፡ አምጥተዋል ። ይህንንም ፡ ስንል ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያገለገለ ፡ መምህር ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ጥሩ ፡ ውጤት ፡ ያገኛል ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ከሁሉም ፡ ደስ ፡ የሚያሰኘው ፡ ደግሞ ፡ ከቀንና ፡ ከማታ ፡ ተማሪዎች ፡ ከተሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ሁለት ፡ አዲስ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ አስተማሪዎች ፡ ውጤታቸው ፡ እጅግ በጣም ፡ ጥሩ ፡ መሆኑና ፡ በጣም ፡ ጥሩ ፡ ከተባሉ ፡ አስተማሪዎች ፡ ጋር ፡ በመመደባቸው

ነው ። የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ለሚመጣው ፡ ጊዜ ፡ እየተሻለ ፡ እንደሚሄድ ፡ ከማም
ንበት ፡ ምክንያቶች ፡ አንዱ ፡ ይህ ፡ ነው ።

ቢሆንም ፡ ስለ ፡ ሁለት ፡ አስተማሪዎች ፡ የተሰጠ ፡ አስተያየት ፡ በጣም ፡ ለሚያሳ
ስብ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሊሆን ፡ የቻለው ፡ አንዳንድ ፡ ተማሪዎች ፡ ከአስተማሪዎቹ ፡
ባለመግባባታቸው ፡ ሳይሆን ፡ ተማሪዎቹ ፡ በሙሉ ፡ ስላልተደሰቱ ፡ ነው ። ሆኖም ፡
ውጤቱ ፡ ለወደፊት ፡ መሻሻል ፡ ለማድረግ ፡ የሚያበረታታ ፡ ነው ። እንጂ ፡ ተስፋ ፡ የሚ
ያስቆርጥ ፡ አይደለም ።

የሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ ጥበቅ ፡ ምርምራ ።

ቢልልኝ ፡ ማንደፍሮ ፡— የፋክልቲው ፡ አባል ፡ የሆኑት ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡
ነው። ስለ ፡ ሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ ጉዳይ ፡ ብዙ ፡ አሳብ ፡ ስለነበራቸው ፡ የሥርዓተ ፡
ትምህርትና ፡ የአካዳሚክ ፡ ደረጃዎች ፡ ኮሚቴ ፡ ሊቀ ፡ መንበር ፡ እንዲሆኑ ፡ ጠየቅኳ
ቸው። አቶ ፡ ቢልልኝ ፡ ከመረጧቸው ፡ የኮሚቴ ፡ አባሎች ፡ ጋር ፡ ሆነው ፡ እያዳንዳን
ዳቸው ፡ መግለጫ ፡ የመስጠትን ፡ ሥራ ፡ ተካፍለው ፡ ስለ ፡ ማስተማር ፡ ዘዴ ፡ ስለ ፡
ሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ እና ፡ ስለ ፡ ሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ፊሎዞፊ (ፊሎዞፊው ስላ
ለፉ ፡ ስለአሁንና ፡ ስለሚመጣው ፡ ጊዜ ፡ የሚመለከት ፡ ነው።) ስለ ፡ ዲግሪ ፡ በታችና ፡
በዲጊሪ ፡ ደረጃ ፡ በሚገኘው ፡ የማታ ፡ ትምህርት ፡ ፕሮግራሞች ፡ ጊዜያዊ ፡ መግለጫ ፡
ጽፈዋል ። ሥርዓተ ፡ ትምህርቱም ፡ የሚይዛቸው ፡ ትምህርቶች ፡ ለሕዝቡ ፡ ምን ፡ ዓይ
ነት ፡ ጥቅም ፡ እንደሚያስገኙ ፡ ለማወቅ ፡ እያንዳንዱን ፡ ኮርስ ፡ ምርምራ ፡ ጀምረዋል ።

እንዲህ ፡ በማድረጋቸው ፡ የሙሉ ፡ ጊዜ ፡ መምህራን ፡ ሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ እን
ዲመረመር ፡ አንቃቅተዋል ። ይህም ፡ ለፋክልቲው ፡ ጠቃሚ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነገር ፡
ነው ። የመሪ ፡ ሐሳቦች ፡ የፕሮግራም ፡ መልክ ፡ ማስያዝ ፡ ለሚመጣው ፡ ዓመትም ፡ የሚ
ቀጥል ፡ ሥራ ፡ ነው ።

የዲፕሎማና ፡ የሰርቲፊኬት ፡ ፕሮግራም ።

የዲፕሎማና ፡ የሰርቲፊኬት ፡ ፕሮግራም ፡ በኢትዮጵያ ፡ አስተማሪዎች ፡ ሥር ፡
መሆን ፡ እንዳለበት ፡ አስተማሪዎቹ ፡ ማቀዳቸው ፡ ጥሩ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ የትምህ
ርት ፡ መስጫ ፡ ጽሑፎችና ፡ ትምህርቱ ፡ የሚካሄደው ፡ በአማርኛ ፡ ስለሆነ ፡ ፕሮግ
ራሙ ፡ ሊካሄድ ፡ የሚችለው ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለፓርላማ ፡ ምክር ፡
ቤት ፡ አባሎች ፡ የሚሆን ፡ አንድ ፡ ተመሳሳይ ፡ ፕሮግራም ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡
ተዘጋጅቷል ። ይህም ፡ ሊሆን ፡ የቻለው ፡ አቶ ፡ ሰላሙ ፡ በቀለ ፡ ባለፈው ፡ ዓመት ፡ ከዶ
ክተር ፡ ኑነዝ ፡ (ኒዮርክ ፡ ካለው ፡ ስቴት ፡ ዩኒቨርሲቲ) ጋር ፡ ተባብረው ፡ የሰብሰባ
ቸው ፡ የትምህርት ፡ መስጫ ፡ ጽሑፎች ፡ በአማርኛ ፡ ስላዘጋጁ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡
ተመሳሳይ ፡ ለዳኞች ፡ ፕሮግራም ፡ ጠቅላላ ፡ አቋሙ ፡ እንዴት ፡ መሆን ፡ እንዳለበት ፡
የሚያሳይ ፡ ሐተታ ፡ (ሐሳብ) ሮን ስክላር ፡ ጽፈዋል ። እንዲሁም ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ
ሕግ ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ እንዴት ፡ መከናወን ፡ እንዳለበት ፡ የሚያስረዳ ፡ ኮርስ ፡
ለፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ አቅርበዋል ።

ቢሆንም ፡ የሚሠራባቸው ፡ ተከታታይ ፡ ፕሮግራሞችና ፡ ከዲግሪ ፡ በታች ፡ ለሚሰ
ጡት ፡ ጥናቶች ፡ የሚያገለግሉ ፡ የትምህርት ፡ ጽሑፎች ፡ ሳይቋረጡ ፡ እየታተሙ ፡ ለማ
ውጣት ፡ ከተፈለገ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ አስተማሪዎች ፡ ፕሮግራሞችና ፡ ጽሑፎች ፡ ከአ
ዲሱ ፡ የሥርዓተ ፡ ትምህርት ፡ መሪ ፡ ሐሳቦች ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ እንደሚይዙ ፡ አድር
ገው ፡ ትልቅ ፡ ጥረት ፡ ካደረጉ ፡ ነው ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በፋክልቲው ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙ፡

መምህራን : አብዛኞቹ : ኢትዮጵያውያን : በመሆናቸው : ይህንን : ዓለማ : በሥራ : ለማ
 ዋል : የሚቻል : ነው ። ባለፉት : ዓመታት : ውስጥ : በኢትዮጵያውያን : መምህራኖች :
 በተለይም : በዶክተር : ብርሃን : ገብራይ : የተሠራው : ሥራ : ለወደፊቱ : ሥራውን :
 ያፋጥናል ። በአማርኛ : የተጻፉ : የትምህርት : ጽሑፎች : ስለተፈለጉ : አራት : የሚ
 ሆኑ : ጽሑፎች : ወጥተዋል ። ድሮ : አንድም : ጽሑፍ : አልነበረም ። በተጨማሪም :
 በዚህ : ዓመት : ውስጥ : የዲግሪ : በታች : ክፍል : አስተዳደር : ከማታ : ትምህርት :
 ፋክልቲ : ለማስተባበር : የሚያስችሉን : የመጨረሻ : ዝርዝሮች : ጨርሰን : አብቅቶ
 ናል።

ሁለቱ : የዲፕሎማ : ክፍሎች : ከማታ : ትምህርት : ክፍል : በፋሲል : ናሆም :
 ተባብረዋል ። የታወቁ : የክፍለ : ጊዜ : መምህራን : አገልግሎት : በማግኘታችንም :
 በጣም : ዕድለኛ : ነን ። እነርሱም : የሚከተሉት : ናቸው ። አቶ : አበበ : ወርቁ : ሻላቃ
 አበበ : ንጉሳ : ዶክተር : አሰፋ : ሀብተማርያም : አቶ : ሕዝቅያስ : አሰፋ : ጭፍተና
 ንት : ከሎኔል : ለገሠ : ወልደማርያም : ሻላቃ : ታደሰ : አብዲ : ዶክተር : ወርቁ : ፈ
 ረደ : አቶ : ያዕቆብ : ኃይለማርያም : እና : አቶ : ዘገየ : አሰፋው ።

የፋክልቲው : ጉብኝቶች ።

አስቀድመው : የተጠቀሱት : በአስተያየት : ከረዱን : እንግዶች : ሌላ : ብዙዎች :
 ሌሎች : በጣም : የታወቁና : ጠቃሚ : ምክር : የሰጡን : ጉብኝቶች : ነበሩን ። እነር
 ሱም : በዓመቱ : ውስጥ : እንዳመጣጣቸው : ልክ : ስማቸው : እንደሚከተለው : ተዘ
 ርዝሯል ። ዴቪድ : ኩሽን : ጊው : ዮርክ : ውስጥ : ከሚገኘው : የግል : ሀብታሞች :
 ከሆነ : ማተሚያ : ቤት : ኩባንያ : የመጡ : የመክሲኮ : አምባሳደር : ክቡር : ዶክተር :
 ሮበርት : ሞሊና : ፓስከዋል ። እሳቸውም : የመክሲኮን : የሕግ : አቋም : የሚመለከት :
 ንግግር : አድርገዋል ። ፖውል : ብሪትዝኪ : ከማላዊ : የሕግ : ፋክልቲ : ሚስተር :
 ፕሮካሊያ : ከባለቤታቸው : ጋር : እርሳቸውም : በቅርብ : ጊዜ : በፔንሲልቫኒያ : ዩኒ
 ቨርሲቲ : ከፍ : ያለ : የሕግ : ጥናት : ጨርሰዋል ። ፕሮፌሰር : አር : ስክላር : ከኡክላ :
 (UCLA) የፖለቲካል : ሳይንስ : ክፍል : ሚስተር : ውድ : ከኢንተርናሽናል :
 (ዓለም : አቀፍ) : የሕግ : ድርጅት : ጠቃሚ : በሆነ : ጉዳይ : መጥተው : ነበር : እርሳ
 ቸውም : እንደገና : በዓመቱ : መጨረሻ : ላይ : ጉብኝተውናል ። ሲኞር : ማሪዛ : ራን
 ዛቶ : በአሥመራ : ዩኒቨርሲቲ : የሕግ : ክፍል : ኃላፊ : እርሳቸውም : ልዩ : ልዩ : የሕግ
 ትምህርትን : በሚመለከቱ : ጉዳዮች : ላይ : ተወያይተዋል ። ፕሮፌሰር : ጄ. ሲ. ኤን.
 ፖውል : የቀድሞው : የፋክልቲው : ዲን : ፕሬዚዳንቱን : በሚመለከት : ልዩ : ዓይ
 ነት : ጉዳይ : ተጠርተው : ነበር : እርሳቸውም : ምንም : እንኳን : ከየቦታው : እንኳን :
 ደህና : መጡ : የማለት : ግብዣ : ቢበዛባቸው : እኛን : ለመገባቸው : ጊዜ : በማግኘ
 ታቸው : ልዩ : ችሎታ : እንዳላቸው : የሚያሳይ : ነው : ሚስተር : ዴቪድ : አንደርስ
 ንና : ዶክተር : ዊል : ለሜል : ከምሥራቅ : አፍሪካ : ፎርድ : ፋውንዴሽን : ጽሕፈት :
 ቤት : እንደገናም : ዊል : ወካይ : ሆነው : ወደ : ቱኒዝያ : በሕዳበት : ጊዜ : ከሚስታ
 ቸው : ጋር : ጉብኝተውናል ። ሚስ : ሚልድሬድ : ራስል : በዚህ : መግለጫ : በምር
 ምር : ክፍል : ስማቸው : የተጠቀሱት : የሚስተር : ኤፍ. ኤፍ. ራስል : ልጅ : ፕሮፌ
 ሰር : ኮሰው : ከጆርጅ : ታውን : ዩኒቨርሲቲ : እርሳቸውንም : ከመስከረም : ወር : ጀምሮ :
 እንደ : መምህር : ሆነው : እንዲሠሩ : ተቀብለናቸዋል ። ሚስተር : ገርድ : እስፕሪን : ህም
 በርግ : ላይ : በሚገኘው : በማክስ : ፕላንክ : የጥናት : ድርጅት : የአፍሪካ : ክፍል : ዲረ
 ክተር : እርሳቸውም : ለብዙ : ዓመታት : ፋክልቲውን : የረዱ : የቅርብ : ንደኛ : ነበሩ :
 ፕሮፌሰር : ዛኪ : ሱንድስቶሮም : ድሮ : በፋክልቲያችን : የነበሩ : በሊቦቶ : ጥብቅ :
 የሆነ : የሕግ : አማካሪነት : ሥራ : ለመስራት : በመጨረሻም : ፕሮፌሰር : ሪቻርድ :

ጋርድነር : በኮሎምቢያ : የኒቨርሲቲ : ፕሮፌሰር : የአሜሪካን : መንግሥት : የቀድሞ : ከፍተኛ : ባለ : ሥልጣን : ከፋክልቲው : መምህራንና : ተማሪዎች : ጋር : ስለ : ኢንተር ናሽናል : ሕግ : የሚመለከት : ጉዳይ : መልካም : የሆነ : የሐሳብ : መለዋወጥ : አድርገዋል ።

ወደ : ፊት : ስንመለከት ።

ዲን : ፖልና : ዲን : ጆንስን : በመጨረሻ : መግለጫቸው : ላይ : ፋክልቲው : ለወደፊቱ : የሚያጋጥመው : ችግርና : እንደዚሁም : የሚያስፈልጉትን : ነገሮች : በዝርዝር : ሰጥተዋል ። ማንኛውም : ሰው : የዲኖቹን : ዓመታዊ : መግለጫዎች : እየተከታተለ : ፋክልቲው : ለተነገሩት : ግዳጆች : በመፈጸም : በኩል : ጥሩ : ውጤት : ያስገኘ : መሆኑን : ይገነዘባል ።

ለወደፊቱ : ፋክልቲው : በቂ : ገንዘብ : ይኖረዋል : ይኸውም : ለሱ : የተመደበ በው : የዩኒቨርሲቲ : ባጀት : በይበልጥ : ጨምሮ : አስቀድሞ : ከውጭ : በሚያገኘው : እርዳታ : ይካሄድ : የነበረውን : ሥራ : አጠቃሎ : ይዟል ። ከዚህም : ሌላ : መጠነኛና : አስፈላጊ : የሆነው : ድርሻ : ከፎርድ : ፋውንዴሽን : ስለሚያገኝ : ነው ። ይኸውም : የገንዘብ : ድርሻ : የዩኒቨርሲቲው : አስተዳደር : ተቀብሎ : በተገቢ : መንገድ : ያስተላልፋል ። ለምሳሌ : ያህል : እኛ : ከ : USAID በዕርዳታ : መልክ : አዳዲስ : ዕቃዎችን : መቀበል : ጀምረናል ። የኛ : ፋክልቲም : ባለፉት : ሶስት : ዓመታት : ያገኘው : ከነበረው : የዕቃዎች : ዋጋ : በሃያ : (፳) ሺ : ብር : ዋጋ : የሚበልጡ : ዕቃዎች : ተቀብሏል ። እነዚህን : ልዩ : ልዩ : የገንዘብ : እርዳታዎች : ለመጠየቅ : የሚያስፈልገው : ሥነ : ሥርዓት : በጣም : የተሳሰረ : ነው ። ከዚህ : የተነሳም : ባለፉት : ዓመታት : ውስጥ : ከሚገባቸው : በላይ : ጊዜ : ወስደውብኛል ። አዲሱ : ዲን : ባመቱ : መጨረሻ : የሚመረጥ : መሆኑ : ስለማይቀር : ስለገንዘብ : እርዳታዎቹ : አስተዳደር : የነበረኝን : ኃላፊነት : ወደ : ፕሮፌሰር : ሀሪሰን : ማስተላለፍ : ጀመርኩ ። ምክንያቱም : ፕሮፌሰሩ : በሚቀጥለው : ዓመት : እዚህ : በመኖራቸው : አዲሱ : ዲን : በቀላል : መንገድ : ኃላፊነቱን : እንዲረከቡ : ተብሎ : ነው ።

በተጨማሪ : ደግሞ : አቶ : ወርቁ : አዲሱ : ዲን : ስለሆኑ : ኃላፊነቱን : በሚረከቡበት : ጊዜ : በአካዳሚክ : ነክ : ነገሮች : ምንም : ችግር : አይኖርም ። ምክንያቱም : እርሳቸው : ላንድ : ዓመት : እንደ : ምክትል : ዲን : ሆነው : በመሥራታቸው : ደግሞም : በፋክልቲው : የሦስት : ዓመታት : ልምድ : ስላላቸው : እነዚህን : ነገሮች : አጠናቀው : ስለሚያውቁ : ነው ።

TENTH ANNUAL REPORT FROM THE DEAN
1965 E. C. (1972-73)

Cliff F. Thompson, Professor and Dean

Faculty of Law
Haile Sellassie I University

MAJOR DEVELOPMENTS 1965 E. C. (1972-73)

This is my fourth and final report as Dean.

Because of the finality, many emotions are in my mind, but none is so strong as my heartfelt thanks to all my colleagues and students who helped this Law Faculty to maintain the high standards of academic training and research which are so essential for Ethiopian national development. But I am also aware of the many improvements which must be made in our programs for preparing effective public servants. In this sense, there is nothing final about my report. The great task of making the Law Faculty responsive to national needs continues, and it is my conviction that the future will be greater than the past.

Ethiopianization

One reason for my belief in the promise of the future is that the process of Ethiopianization of the Faculty is substantially complete. Ten years ago there was no law school and fewer than 10 Ethiopians with university legal education. There has been a smooth transition during the past four years in which a majority of the Faculty has become Ethiopian, and for the first time there has been this year an Ethiopian Assistant Dean, and the first Ethiopian Editor-in-Chief of the *Journal of Ethiopian Law*. These Ethiopian teachers and administrators are extremely able and talented. In addition, they have a national orientation and ability for research into national problems that foreigners can only begin to have. It was a pleasure for me to assist in securing deserved promotions for three of our Ethiopian teachers.

Another reason for my certainty about the continued progress of the Law Faculty is the fact that the transition from a large foreign staff to a local staff has been smooth. I emphasize the smoothness of the transition, because the pattern in other law schools in Africa in the recent past has been turbulent, often to the extent of upsetting the operation of the faculty for months and years after the initial transitional difficulties. We were fortunate in being aware of and planning for such potential difficulties, and we have been blessed by a majority of Ethiopians and expatriates who were able to put the Faculty's larger educational objectives ahead of all else.

Although our past experience indicates that not all of the Ethiopians who join the Faculty will remain with us, it is nevertheless true that the membership of the Faculty will become more settled in the future than it has been in the past as various expatriates arrived and departed. There will be several advantages arising from

increased staffing stability, including the elimination of a problem I identified three years ago. From year to year we had a carry-over of institutional tasks combined with a large turn-over of staff. People who started projects left them to be finished by newly arrived staff, whose morale was roughly tested as they sacrificed their own research and ideas.

Completion of Consolidated Laws

But perhaps the late-comers are adequately compensated when they receive the applause owed to all of the contributors. The *Consolidated Laws of Ethiopia*, formally presented this year to His Imperial Majesty in a well-publicized ceremony, was such a project: Compiled in cooperation with the office of the Prime Minister, the *Laws* are tremendously important, and have occupied the attention of the Faculty since it began ten years ago. Two volumes in Amharic and two volumes in English provide systematic access to all of the non-Codified legislation of Ethiopia. We wish that *Bill Ewing*, the Editor, and many other former members of the Faculty might have been here to share the many congratulations we, and Assistant Editor Beyene Abdi, have received.

The *Consolidated Laws of Ethiopia* is an essential contribution to Ethiopian legal literature. It is also a symbol of the kind of sustained institutional effort for the nation that our Law Faculty can achieve.

Other major events of the year are also representative of our efforts, as well as interesting of themselves. I will summarize them, and provide further details later.

Research and Documentation Programs

The Research Committee published two books this year. The Journal Editors completed the printing process for one issue of the JEL, sent to the printers the completed texts for two more issues, and largely completed the editorial work for yet another issue. The summary of activities for each teacher, below, shows the Faculty's emphasis upon research relevant to Ethiopia.

The encouraging and dramatic improvement which occurred last year in the business management for publication program continued this year, and for the first time in several years we had considerable income. This development is essential to the Faculty, for it provides the key to the phaseout of the publication funds from the Ford Foundation.

We also continued to strengthen our comparative law center, the Center for African Legal Development, which completed publication of *African Law Bibliography 1947-1966* by Professor Vanderlinden. The book is a significant to comparative legal scholarship. The central library began the difficult process of procuring the gazettes and journals as part of the program for starting the *African Law Digest* at the Faculty.

We achieved substantial progress this year in several areas of basic documentation which had been started in earlier years but had faltered. Most importantly, students under Faculty supervision completed an index to the Collection of Ethiopian Judgements, so that more than 5000 cases can now be more easily utilized for research and teaching materials. An indirect but essential step reviving the Amharic-English-French Lexicon was taken by starting and half completing an index to the Civil Code. We also completed a program to secure as far as possible the Facul-

ty's teaching materials against loss; copies and stencils are now indexed and held in the Faculty of Law's Archive.

Academic Standards

Our new Senior Thesis requirement, consisting of six rather than three hours and requiring the writer to defend his paper to panel of three Faculty members, provided the students the opportunity for deeper analysis into Ethiopian problems. Although there is still the need to provide a better writing program as precursor to the Senior Thesis, the new challenge was well handled by the students. We were gratified to be told by academic visitors-evaluators from five neighboring law schools that the standard of the papers was outstandingly high.

Another indicator of the maintenance of high academic standards was the performance of our moot court team in the international competition in Washington D. C. Our team *Berhane Gila* and *Assefa Chabo*, with *Elias Nour* as alternate, did not do so sensationally as last year's team, when we captured many first prizes—but they were among the top in all categories. The overall final standings placed us fourth out of 10 foreign teams competing; we had the third best written memorial; and *Berhane Gilla* scored as the second best oralist from the some 20 competitors.

We feel that the best benefit of this curriculum program, which is only one of many, is the intensive training given to our competitors in the competition at HSIU. But we have found that our competitive success during the past three years, against leading law schools from Africa, Asia, Europe, and the United States, has been a welcome confirmation of the confidence we feel about our law school, and a boost to the *esprit de corps* a thriving school must have.

Students, Alumni, and Law House

We had social occasions for some but not all of the law classes (the students were not in full number until the second semester, after the University-readmission of students who had withdrawn the preceding year) and two major functions for our alumni. But the most useful development was the activity of a group of alumni on a Law House Assistance Committee, which aided the students by formulating solutions to unsettled aspects about Law House. Although no major problems had been encountered about Law House, it was felt advisable to work out with the Dean of Students and the Business Vice President formulae for future use, before any difficulties might arise. Without the formulae, any such difficulties would be exaggerated by the absence of settled rules to govern the unique status of Law House. This work was substantially completed, and we are grateful to our alumni and to our students and central administration for their cooperation. We feel that an active alumni association will arise from continuous contact and involvement between the Faculty and its alumni. One small but interesting innovation was our design and approval of a Law Faculty tie, based on a multi-crested Balance and Sword motif, combined with the HSIU letters.

Planning Ahead — Law's Five Years Plan Task Force

In accordance with University planning, the Law Faculty organized a Task Force which, in cooperation with the Ministry of Justice and other government departments, devised on the basis of needs and capacities for the absorption of graduates

a plan for the development of legal education in Ethiopia over the next five years and beyond.

The report speaks for itself. It is fully documented and persuasively argued. I recommend it to anyone seriously concerned about the future of legal developments in Ethiopia. The emphasis is upon quality and not quantity. The Report recommends an increase in the number of law graduates, but only a modest one. The real need is to guarantee the excellence of graduates from the degree and sub-degree programmes so they are able to be the social engineers needed in a changing nation.

Distinguished legal scholars visited us from the law school in Kenya, Sudan, Tanzania, Uganda, and Zambia. The visits were one of the highlights of the year. Both we as hosts and our guests felt we had benefited from the exchange; in particular, the evaluation given by our visitors on our academic programs will be helpful in the future.

A very favorable aspects of our planning has been the willingness of the President and central administration to undertake the financing of our programs which have benefited in the past by funding from the Ford Foundation. Because of large grants from the Foundation during the past four years, we would in any event have no immediate problems. But our plan has been to create a reserve of capital which would guarantee the Journal of Ethiopian Law a future unclouded by financial concerns. The cooperation and understanding of the University's Officers has given the Law Faculty a firm base for future planning.

I will now provide details about the major developments of the year, as well as providing important information about activities not mentioned above.

GENERAL INFORMATION ON THE FACULTY

Academic Commission

For the first time the Academic Commission had a majority of Ethiopians. Many meetings were spent in a healthy reassessment of procedures and policies. Outgoing Assistant Dean Eddy coordinated the passing-over of his duties, including those as Secretary to the Commission, to Assistant Dean Wörku Tafara. At the end of the year Jon Eddy prepared handing-over notes on the calendar of events for the Assistant Dean and Academic Commission practices which, subject to revision, should be useful in the future.

On major decisions, the Commission continued to follow decisions reached by the Full-Faculty.

Students

In 1965 E. C. (1972-73) our student enrollment in the LL. B. program was as follows:

1st Semester 1965

Day: 75 Evening: 88

2nd Semester 1965

Day: 144 Evening: 74

The rise in the second semester of day enrollment was due to the return of the students who had withdrawn as a political gesture a year earlier. At the end of

the first semester, 40 students out of 163 qualified for the Dean's Honour List; 4 were placed on warning; 2 on probation; and 10 were dismissed. Most of the dismissals were from the second year evening class. At the end of the second semester, 35 students qualified for the Dean's Honour List; 36 went on warning 6 on probation; and 4 were dismissed. Seven students who had been in academic trouble returned to good standing. We were happy to graduate 34 students with the degree of Bachelor of Law, two of them with Distinction.

The Faculty had 225 students in the Diploma program in both semesters, and 182 graduated with Diplomas in Law at the June ceremony. These students held a successful celebration party and presented the Faculty with a large chiming clock which is already displayed in the Senior Seminar room.

Due to the return of the withdrawn students, an extra large number—some 45 qualified to go on Ethiopian University Service, but the cooperation of the various Ministries made it appear that there would be no difficulty in placing everyone in a legal job.

Staff-Student Relations

For at least five years in a row there has been a University-wide irregularity in the academic programs caused by political withdrawals of the students and the consequent difficulties resulting from their later readmission. This year in the Law Faculty we were without nearly half of our full-time students until the start of the second semester. In the circumstances, and given the strong emotions which surround such events, the establishment of good staff-student rapport which can enhance the effectiveness of the academic program is not easy. The willingness of the staff and all but a few students to achieve as much as possible from the academic opportunity offered by the University has been encouraging.

I have emphasized a number of thoughts to this end, and since I will not be here to repeat them yet another time, I take this opportunity to state briefly two fundamental points.

The first point, like many important fundamentals, was stressed centuries ago by the Roman poet Seneca. He observed that the difficulty was not that we have insufficient time, but that we make such bad use of the time we have. When our students have reflected seriously upon their own use of the hours of the day, they have often realized that they could accomplish more than they have, including having more time to master the law.

The second thought is that the arduous effort to master the law is worthwhile. Sir Edward Coke wrote: "the known certainty of the law is the great safety of the law" This means that where there are known laws, where there are established rules, we are freed from the arbitrary whim of men in position of authority, who are bound only by their own fancy if they are not limited by rules. But this does not mean that the law is necessarily just. Anatole France wrote:

"The law, in its majestic equality, forbids the rich as well as the poor to sleep under bridges, to beg in the streets and to steal bread."

This sentiment is also profound; that there is a system of rules does not mean that the system cannot be made fairer and more just.

Unfortunately, some students forget that the development of a legal system has two parts; the creation and operation of a working system of rules, and the concurrent need to improve the rules and make sure they are applied. Some students point to a defect in the law, or to a failure in the application of the law, and declare that there is no use in studying the law. This is a sadly confused viewpoint and is not much better than saying that it is not worthwhile to learn mathematical skills because some people who cheat others do so by using mathematics. Legal skills are not easily acquired and the students have a very limited time to acquire them. A good lawyer must also have knowledge of the social conditions in which the law operates and a motive to make changes for the better. But the person who dreams of greater justice should be able to implement his ideals if the opportunity comes to him. If he has not acquired legal skills, he will awaken from his dream and find himself powerless.

The staff joined in the student famine relief campaign, and I am gratified to report that the University Ad Hoc Committee several times mentioned the Law Faculty, organized by *Fikre Merid*, as one of the foremost contributors.

During the year we discovered that the reluctance of our final year full-time students to accept various versions of a class schedule was based upon their own part-time work schedules in various ministries, particularly the Ministry of Justice. The Full-Faculty considered this, and concluded that on the whole we approve of practical work alongside the academic schedule, and that as with the Ethiopian University Service, we should make more efforts to coordinate it with the course work. But we also concluded that we would not accept such work as an excuse for less work, or for considering the day students as part-time. The same exacting academic standards would apply as before.

Many students and former students sought the support of Faculty members in the application for foreign scholarships and, a large number were successful. I would say the result was remarkable except for the obvious fact that the applicants themselves were remarkably qualified: *Andargatchew Tiruneh*—British Council Scholarship; *Daniel Haile*—to Harvard; *Dawit Wolde Giorgis*—to Columbia; *Getachew Sharew*—to McGill; *Goshu Wolde*—to Yale; *Haile Kebede*—to Yale; *Hizkias Assefa*—to Northwestern; *Selamu Bekele*—HSIU-AID Scholarship, most probably to Stanford; *Shiferaw Wolde Michael*—to Columbia.

I and other members of the Faculty gave parties for some but not all of the day and evening classes, and the Faculty with the assistance of the University's Officers had a farewell party for the graduating seniors. At the year's end, I gave an extra-curricular program on exam writing techniques for the students, and about 30 participated.

Teaching Staff

We had 21 full-time teachers in residence at the beginning of the academic year as well as two French Government Volunteers. Five of the new staff members were Ethiopians, and virtually each of them had special considerations regarding his contract which required considerably additional negotiations with the central Administration. Fortunately, these negotiations were concluded successfully. At the beginning of the second semester, three teachers ended their contractual obligations: Dr. Lang returned to Germany; Semerab Michael went into private practice; and Dr. Verhelst was under the terms of the Belgian grant free to go elsewhere, but he remained to continue work on projects of the Center for African Legal Development.

The Faculty proposed four promotions. I was certain that each was fully qualified on the merits, but we encountered numerous procedural difficulties before having the four confirmed: Daniel Haile from Assistant Lecturer to Lecturer; Fasil Nahum, Worku Tafara, and Thierry Verhelst all from Lecturer to Assistant Professor.

Staff Studying Abroad and New Ethiopian Staff

Abiyu Geleta successfully completed the Master of Laws program at Harvard University, and he will return to the Faculty. I regret that I will not be here to welcome him. During my first year here I shared part of the property course with him and found him one of the best teachers I have known.

The Faculty proposed four new Ethiopian teachers to begin for 1966 E. C. (73-74): Alexandra Hamawi; Tesfaye Wolde Tsadik; Yewondwessen Mekbib; and Andargatchew Tirunch. All of them graduated from our Faculty with cumulative averages over 3, and we believe each has a special contribution to make to the Faculty.

The New Ethiopian Dean and Ethiopian Staff-Selection Methods

The new Dean will be *Ato Worku Tafara*, and I believe his experience on the Faculty, his often demonstrated wisdom and humor, and his administrative abilities will serve the University and Faculty well. His excellent record at Northwestern University, where he received the Master of Laws, and his recent promotion at Assistant Professor also confirm his scholarly talents.

Before the end of the preceding academic year, I had publicly made known my conviction that 1966 E. C. (1973-74) would be appropriate time to have the first Ethiopian Dean. At the beginning of this year, a majority of the Faculty concurred in this view, but there was considerable opposition from outside, particularly from senior Ethiopian officials at the Ministry of Justice, and some reluctance from the University officials. I asked the Faculty, and others as well, for suggestions for an Ethiopian Dean. Every suggestion, and a few more, were pursued. There were several suggestions of senior officials outside of the University, and one suggestion of a Faculty member. The need to choose between an outside senior official, and a member of our own Faculty, did not arise, however, because the result of months of enquiry was that none of the outside officials was available to come full-time to the University. Faculty members had suggested only one Ethiopian from within the Faculty—Ato Worku, and the Faculty in June confirmed its willingness to have him as Dean. The University Administration had come to agree that the time was right for an Ethiopian Dean, and the President agreed on the suitability of Ato Worku and submitted his name to the Board of Governors.

The very long selection process for new Ethiopian teachers which I described in last year's report continued this year, but with a formalized election added at the end. Complete files are created for each candidate, and are examined by all interested staff, who are asked to vote for the candidates in an order of priority. Most staff did vote, and I believe the result is not only four excellent choices, but also teachers who enjoy the support of their colleagues.

The selection of the few expatriates for next year was more informal, but also took into account full-Faculty feelings. Since the expatriates are not available for interview except to the Dean, it is more difficult for teachers to make judgments solely from the files. However, about half of the staff took the opportunity to study the files and offer suggestions, which I in fact followed.

Activities of the Full-Time Teaching Staff

In addition to taking their regular teaching duties, members of staff engaged in many important activities.

Bilillign Mandefro— Chairman of Faculty Curriculum Committee and member, Faculty Academic Commission, and University Purchasing Committee. Provided legal advice to University.

Brun - Otto Bryde— Editor-in-Chief of the Journal of Ethiopian Law and member, Faculty Research and Publications Committee. Completed annual reports about Ethiopian legal development (1971 and 1972) for "Annual Survey of African Law," London; completed "Tanzanian Constitution" for Blaustein Flanz "Constitutions of the Countries of the World"; published review of Zaki Mustafa's book, "The Common Law in the Sudan," in "Verfassung und Recht in Uebersee" (Hamburg); prepared two volumes of teaching materials (Insurance Law, and Supplementary Materials for Law and Economic Regulation); served as a corresponding editor for German scholarly quarterly on law and development ("Verfassung und Recht in Uebersee"); was invited to give lectures on civil law systems in the University of Khartoum.

Alain Chedal— Preparing material for Government Contracts course; continuing comparative research on problem of conservation of natural resources (Doctorate thesis); submitted article to German law review.

Daniel Haile— Case Editor Journal of Ethiopian Law; completed a preliminary edition of teaching materials for Natural Resources Course, completed article on Law and Development, for Law and Development Conference in Uganda, to be published in conference proceedings and accepted by JEL for Volume 9/2. Supervisor, the Judgment Index Project, which was completed to date. Member, University Faculty Council and Law Faculty 5 Year-Plan Task Force. Member, Research and Publication Committee, Acting Chairman Law House Alumni Assistance Committee which prepared the Law House Charter and Law House Regulations. Due to leave to Harvard Law School at the end of the academic year.

Jon Eddy— Completed article, "Subrogation under the Ethiopian Civil Code" for JEL, Volume 9/1; continued research for and completed in draft portions of introductory manual on Title XII of the Civil Code; served the Faculty in a number of formal and informal administrative capacities; including Assistant Dean to hand-over duties to Assistant Dean Worku, and Secretary, Law Faculty 5-year Plan Task Force.

Fasil Nahum— Article, "The Enigma of Eriteran Legislation" accepted for publication in JEL, volume 9/2. Chairman, University Discipline and Grievance Committee; Member, University Personnel Committee; Co-ordinator of Law Extension program and member, Editorial Board, Journal of Ethiopian Law.

Fikre Merid— Member, Faculty Curriculum Committee. Supervisor, Ethiopian Civil Code Index Project. Continued research on Ethiopian Family Law (Doctorate thesis).

Fisseha Yimer— Member, University Faculty Council; Articles Editor, Journal of Ethiopian Law; Member Faculty Curriculum Committee; and Member of the Law Faculty 5-Years Plan Task Force and reposition. Prepared supplementary teaching materials on International Organizations and Public International Law.

Girma Wolde Selassie— Compiled a detailed course outline and three volumes of comparative source materials, and a fourth volume consisting mainly of Ethiopian

cases, for the teaching of Administrative Law. Completed draft, short article on "Controverted Elections" Member, the African Law Digest Committee. Assisted the drafting of Provincial Administration Order, and advised officials of the Ministry of Interior on administrative and electoral matters.

Hagos Haile—Co-Director of the Jessup International Moot Court Competition, Member, Faculty Academic Commission, and the African Law Digest Committee. Assisted in special program for graduating diploma students. Continued research on criminal procedure and taxation.

Jeremy T. Harrison—Director, Faculty Research and Publications Program; member, Editorial Board of the Journal of Ethiopian Law. Co-ordinator, External Evaluators Visitations from African Law Schools. Conference on Civil Procedure, Nairobi, Kenya, April, 1973, sponsored by Max Planck Institute. Continued research on co-ordinating Civil and Civil Procedure Codes of Ethiopia.

George Krzeczunowicz—Published monograph *An Introductory Theory of Laws in the Context of the Ethiopian Legal System* (JEL Occasional Paper No. 3); "Answers to Quizzes in Ethiopian Family Law", JEL Volume 9-1; "New Quizzes in Ethiopian Family Law", JEL Volume 9/1. Researched and wrote draft notes on Legal Aspects of Religious Marriage in Ethiopia. Continued research on Formation & Effect of Contracts in Ethiopia. Supplemented teaching materials for Obligations II. Member of several Law Faculty and University Committees; draftsman for SDPC; ad hoc member of JEL Board. Chairman of Committee of Rapporteurs to International Academy of Comparative Law; personally preparing two reports for the Academy's next Congress. Continued workshop meetings with former law students in legal practice. Produced the first two installments approved by the Faculty Research and Publication Committee—of his projected treatise on *The Ethiopian Law of Compensation for Damage*. Selected by Law Faculty and the University Faculty Council for the Distinguished Merit Award, presented at the 1972 Graduation by His Imperial Majesty, Chancellor.

Franz Lang—Chairman, Interdisciplinary Administration Seminar of Department of Public Administration, continuing preparation of teaching materials for Administrative Law. Completed article on local government for Afrikaforum. Member, Faculty Library Committee; Arbiter, German School Association. Departed February, 1973.

Heinrich Scholler—Published book, "Special Administrative Law" including methods of legal writing (in German, editor: C. F. Muller, Karlsruhe 1973) translating into English the legal writing part for Introduction to Public Law course. Participant, Law and Development Conference in Kampala, Uganda, presenting a paper "The Training of Lawyers for Organizing Development Administration," to be published with the conference proceedings. Continuing a study on the development, organization, and jurisdiction of the special court of Addis Ababa (1920-1935). Public lecture on "Aspects of the German Revolution 1848," showing the role of law in nation-building.

Selamu Bekele—Member, Faculty Academic Commission. Continued research on Ethiopian constitutional law and completed teaching material for parliamentary Program. Supervised the archives of the Law Library.

Ron Sklar—Co-director of the Jessup International Law Moot Court Competition for the Law Faculty. Published article on "intention" under the Ethiopian Penal

Code, in JEL, volume 8/2. Comment on negligent homicide case accepted for publication in the JEL. Completing four chapters of teaching materials on the "Function of Criminal Law in Society", and preparing an article on "Causation under the Ethiopian Penal Code." Member, Faculty Research and Publications Committee.

B. J. Tennery—Supervisor, new Senior Thesis program, member, Faculty 5-Year Plan Task Force; and participant, Comparative Procedural Law Conference, Nairobi, Kenya. Assisted students and staff in scholarship and job placement, and co-ordinated the Faculty's EUS program. Collected research material on Ethiopian employment law. Member, Show Jumping Committee, Imperial Racing Club; assisted with constitution and by-laws of other organizations. Continued Faculty contacts with Ministerial officials.

Worku Tafara—Assistant Dean. Submitted to Journal of African Law article on the Judicial Administration in Ethiopia. Secretary, Faculty Academic Commission. Secretary, University Faculty Council and the Executive Committee of the Faculty Council. Member, Law School 5 Year - Plan Task Force. Participant, Procedural Law Conference, Nairobi, Kenya preparing article, "Survey of legal profession in Ethiopia."

Thierry G. Verhelst—Co-Director, Center for African Legal Development; preparing for transition to direction by Ethiopian Faculty member, and preparing for starting of the *African Law Digest* at HISU. Completed "Rwanda Constitution" and "Burundi Constitution" for Blaustein and Flanz, *Constitutions of the Countries of the World*—published "Legislation on the Judiciary in Africa; 'fantasy law' or programmed expectation" in *Verfassung und Recht in Ubersee*, vol VI, no. 2 and *La legislation rwandaise en dix annees d'indpendance nationale*, Brussels, Center National de Formation Judiciaire, 1973.

Zaki Mustafa—Published, "The position of Islamic Law in Ethiopia" JEL, Volume 9/1; published report in German legal periodical on the Center of Islamic Legal Studies at A. B. U., Zaria, Northern Nigeria; article, "Opting Out of the Common Law," accepted but not yet published by Journal of African Law; completed drafts on Sudan for Blaustein's *Constitutions of the World* and University of Brussels, *Bibliographical Introduction to legal History and Ethnology* Chairman, Faculty 5-Year Plan Task Force. Chairman, Faculty Library Committee and Member, University Library Committee. Completed additional materials for Islamic Law course. Appointed Attorney General (with Cabinet Status) and Commissioner of Law Reform, Democratic Republic of the Sudan.

In addition, the Faculty had the benefit of the services of *Dominque Pierson*, who taught French to law students.

I would like to add to the preceding resumes a few words about the ten members of our staff who this year completed their contracts with the Faculty.

Brun-Otto Bryde has received a further leave of absence from his university in Germany to become a Fellow next year at Yale. This is a great honor as well as a fine opportunity for Brun to work on his book without distractions, which he fully deserves, after two busy years in Addis where he quietly but competently carried out many duties, especially as Editor-in-Chief of the JEL.

Alain Chedal will have a scholarship to work on his environmental doctorate at the University of California at Berkeley; Alain more than any other French Government Volunteer integrated himself into the scholarly life of the Law Faculty.

Jon Eddy will become Assistant Professor at the University of North Carolina. In previous reports I emphasized the excellent work Jon had done as Assistant Dean, and this contributed greatly to the smooth passage of authority this year to the new Assistant Dean. This year I would emphasize the equally excellent work he did as Secretary of our Planning Task Force, particularly in the final drafting. Despite heavy administrative duties, he published an important article on Ethiopian law. When Jon undertakes a task, there are few who can begin to match his effectiveness.

Franz Lang worked mostly for the Department of Public Administration, and the head of the Department was very warm in his praise. I will remember Franz best for the enthusiasm he had for all of his duties.

Zaki Mustafa was to have remained on the Faculty for at least another year, but his own nation has thrust upon him a high responsibility and high honor. I have known Zaki closely for 12 years as his colleague and his friend (probably all the closer because we had some amazing disagreements in the early years), and I take this public opportunity to wish him well, and to reveal some small portion of the enormous regard and sentiment I feel for him. He is a first class scholar and administrator.

Dominique Pierson, who taught French to our students, I did not know well, but in part that was because he was so self-reliant, and did not require special attention — which is uncommon. For this and his gentlemanly demeanor, I am grateful.

Semereab Michael left the Faculty to become a private lawyer, the Faculty lost a keen analytical mind, and I regret this loss. But Semereab's mind is not only keen, it is very much his own, and he must work out his direction in his own way. I will remember the enjoyable visits with him while he was studying in Brussels.

Ron Sklar will become Associate Professor at McGill University in Canada, so that another Ethiopian link is forged with that fine institution. Ron has been with the Faculty for five years, and has been known throughout as one of our finest teachers. Anyone who knows Ron knows the tremendous size of his heart. Freshly organized last year, he has been productive of scholarly writing and new teaching materials. He is clearly a strong finisher, something I had already learned with a jolt in our chess competition.

Bill Tennery will be returning as professor to American University Law School. We were fortunate that he was able to get a third year leave of absence. He is deeply experienced in legal education, and I often benefited from his counsel. He was also one of our top teachers.

Thierry Verhelst will be going to the University of Brussels to teach comparative law. Thierry was with the Faculty four years, by imagination and industry he kept the Center for African Legal Development active and useful, both to Ethiopia and to a number of other African nations. I also admired his ability regularly to complete new articles.

George Krzeczumowicz is not leaving the Faculty, but I wish to add a word about his award which came too late for mention in last year's report. Distinguished members of the University are sometimes given the University's Distinguished Merit Award when they leave the University to go home, or when they retire. It seemed to me and the Law Faculty that George's twenty years of superlative service to legal education and scholarship merited the award without the need for George to leave or retire! The University Faculty Council unanimously agreed, and at the Graduation

Ceremony the award and medal were presented by His Imperial Majesty. We are all proud and pleased by the recognition given to "Professor George."

Alumni and Outside Contacts

The first major function for alumni this year was a party in honor of Professor Krzeczunowicz for the award just mentioned. Virtually all of our LL. B. alumni came to the party, which also allowed discussion between our teachers and alumni on common legal concerns. We also had a smaller gathering of alumni for our farewell function for departing staff and graduating students.

But undoubtedly the most effective step we took this year toward building a sense of professional community was the successful conclusion of the work of the Law House Assistance Committee, which is discussed in my introduction. I would particularly like to thank the following alumni who gave much of their time and skill: *Girma Dessalegn; Hiskias Assefa; and Tesfaye Berhane*. They worked steadily throughout most of the year. No one worked more than alumni Daniel Haile of our teaching staff; he served as Acting Chairman of the Committee, and did an excellent job.

One very important event further united the Faculty and alumni this year. The charming and efficient secretary to the Dean, Menbere Zena, married alumnus Makonnen Demissie — I wish them a long and happy life together.

Last year Jon Eddy and Bill Tennery took the initiative for the Faculty with the Ministry of Justice regarding the possibility of improving the Codes, but it was left for the Ministry to decide if the improvements should be limited to useful technical amendments or would also include more substantive changes. This year the Ministry was reorganizing its departments, and the project has been in abeyance. Also, Professor Tennery, who has handled contacts with the Ministry on many matters, felt that it would be artificial for foreign teachers to stimulate new projects which would fall for completion to Ethiopian colleagues who are still in the process of formulating their own attitude toward many possible service projects.

The Ministry of Justice was quite helpful in freeing Major Tadesse Abdi for service on the Planning Task Force, and the Major made many useful contributions.

RESEARCH AND PUBLICATIONS

As already described, a highpoint of the year was the completion and presentation to His Imperial Majesty the Amharic and English versions of the *Consolidated Laws of Ethiopia*.

We also published Kindred's English translation of David's *Commentaries on the civil Code, Title XII, Contracts*. At several full-Faculty meeting, it was clear that there is a concensus that during the next ten years there must be more commentaries on the Ethiopian codes. To write a comprehensive commentary is, generally, considerably more time consuming than preparing edited collections of teaching materials or writing a brief article. Yet the Faculty must find the time to improve and expand its collection of teaching materials, produce useful articles for the legal profession, and engage in the longterm effort to produce the commentaries which are essential in any modern code system. I am therefore pleased to report that Professor Krzeczunowicz is continuing work on *Compensation for Damages*, and that the evaluation of the preliminary installments was very favourable.

The Faculty also encourages research into the realities behind the rules, as evidenced in the result of the two Northwestern-HSIU projects at the Law Faculty. This year Hoben's *Land Tenure Among the Amhara of Ethiopia: The Dynamics of Cognatic Descent* was published by the University of Chicago Press, with joint credit to us for the assistance we provided Dr. Hoben during his research. The book is the fourth volume in our Ethiopian Land Tenure Series.

After full consultation with the proper authorities, the Faculty at the end of the academic year was able to send the valuable *Background Materials on the Commercial Code* by Peter Winship to the printers. Professor Jacomy-Millette's *Draft List of Treaties and Other International Agreements of Ethiopia, 1889-1971* will be published in September 1973 in the same form at the JEL's Occasional paper series. It is the first comprehensive effort to catalogue these international agreements. Paul & Claham's first volume of *Ethiopian Constitutional Development*, second printing, was completed.

Several institutional projects made tremendous progress this year. In addition to the completion of the Consolidated Laws, the *Case Index* and *Code Index* projects were revived as described in my introduction to this report. Daniel Haile supervised the Case Index, and we all give him our praise for completing what had been started many times without being finished. In several projects, Daniel has proved himself a remarkable administrator. Our staff is now busy using the 30 bound year-book volumes of cases. *Fikre Merid* supervised the Code Index work of *Tekle Gerz*, who has a unique combination of linguistic and legal skills for the task. His progress was good, and we welcomed this revival of work aiming at an Amharic-French-English Lexicon.

The Faculty kept close contact with the new Institute for Development Studies, both formally (I served on its Board) and informally (we invited Dr. Assefa Mehretu, the Director, to meet with the Faculty). We also proposed that the Institute coordinate a University effort to establish an Index of Parliamentary Debates, a project which was originally proposed to us. We discovered that our announcement that we would not hold this project tightly to ourselves resulted in a few other members of the University attempting to gather it to themselves, rather than in cooperating with the Institute. But some progress was achieved, including the likelihood that the debates will be included in the University's microfilm project.

Another interesting project involving University cooperation is the collection of *F. F. Russel* who was Legal Advisor and Attorney General in Eritrea during the Federation. He was for many years also a distinguished Professor of Law in the United States, and is now retired over 80 years of age, yet fully fit, and fascinating in his memories of Ethiopia. I was fortunate enough to make contact with him nearly four years ago. He has many interesting papers from his days of service in Eritrea. The most interesting, perhaps, are his journals — he kept a daily record of his observations and activities, and there is a goldmine of legal and social information which will be invaluable to researchers. After a personal visit to his home this year, and with the help of *Mrs. Wood* at the International Legal Center, we are now in the process of acquiring and preserving all of his papers. Both the Central Library and the Institute of Ethiopian Studies are enthusiastic to ensure that this project is completed.

Individual research projects continued to flourish, and this may be seen best in the summary of the teachers' activities.

It is to the credit of Professor Jeremy Harrison, the Director of our Research and Publications program, that the Faculty can report the above progress, and at the same time report that our business management continues to improve amazingly. This year we had an income of some Ethiopian \$25,000. If these measure of success continues for several more years, our estimates indicate that we will be near to the University goal of providing a secured basis for the University's legal publications, which are essential building stones in the foundation of the nation's legal system.

At the beginning of the year Jerry Harrison had to face the problem that Woz. Elleni Assaye, who had so carefully mastered the problems of sales of publications, was unable to remain with the Faculty. But we were fortunate that W/t. Yewinishet Debebe joined us, and like her predecessor came to manage the work of Publication Assistant with skill. There were many similar difficulties which had to be overcome, but I will not give the details. It is because such difficulties were not overcome at all times in the past that we cannot take success for granted, and we must give warm thanks to Jerry and his group.

The Journal of Ethiopian Law

It is characteristic of Dr. Brun-Otto Bryde, the Editor-in-Chief, that he would prepare a very thorough final report, and I recommend it to all persons involved in the operation of the Journal.

He and his editorial staff saw Volume 8/2 through the printers and, sent 9/1 and 9/2 to the press, and did the bulk of the editorial preparations for Volume 10/1. The teachers serving on the Journal are recorded in the personal reports, and the Student Editors were: *Andargatchew Tiruneh*, case editor; *Haile Kebede*, articles editor; *Goshu Wolde*, managing editor; and *Kine Tibebe*, *Sahlu Wolde Giorgis* and *Fikre Sellassie Gebre Michael* were junior editors.

Since last year, full-Faculty participation in the JEL has been increasingly organized as well as encouraged, and it was the full-Faculty which had the choice of the new Editor-in-Chief, *Fasil Nahum*. His own scholarly contributions to JEL as well as his participation in its management for three years as a Faculty member, and before that as a student editor, give us full confidence that the Journal will prosper in all ways. This year the Research and Publications took over the bulk of the promotion, sales and distribution activities of the JEL, and it is expected that this will continue. The Journal's editors also took the major decision of standardizing the size of the issues of the JEL in order to solve budgetary projections, and provided a practical system for achieving it.

Brun reports that a positive development of the past two years is the growing eagerness of Faculty members to contribute to the Journal. As a member of the Editorial Board, I would add that there has been no diminishing of quality with the increased quantity.

The events of this year indicate that for the future there are two major issues: 1) the relationship with the Ministry of Justice, with whom the Faculty has cooperatively published nearly 20 issues of the JEL; 2) the funding of the Journal's yearly expenses.

On the first issue, my own view is that it should be remembered that before the Journal there was no such legal publication in Ethiopia and that as a public-

ation it has made a unique and sustained contribution. It is easy for me to imagine the Journal saying more of the kinds of things I would like said; it is also easy for me to imagine the Journal disappearing. Throughout this nation for nearly 10 years people have been reading about the law of Ethiopia—they have been reading helpful analysis and, very often helpful criticism. This should not end. The contribution of the Journal has been possibly by ignoring the advice of those who think it should be official propaganda, but also by moderating those who want instant application of their original discovery of the philosophy of John Stuart Mill. The relationship with the ministry has not been easy, but it has been successful. It is for those who will be here to forge the policies for the future, and I earnestly hope that the consequence of their decisions will be the ability, ten years from now, to report an even greater contribution by the Journal.

The issue of financial support does not seem to be a basic problem. There are many details to be clarified, but the President's strong support of our efforts and his assurances that continued funding can be provided for the next 3 or 4 years dovetails with the Faculty's original projections for the use of outside funding. Our reserves are already extremely strong, and we are near the goal of an endowment sufficient to support the Journal in perpetuity.

The Center for African Legal Development has as one of its major premises the belief that comparative study of legal developments in Africa is not only scholarly interesting, but also potentially useful. It is also based upon the conviction that persons interested in comparative legal developments in Africa should not be required to go outside of Africa in order to study them. In accordance with this conviction, the Faculty became engaged last year in the possibility of taking over the *African Law Digest* from Columbia University, with some assistance from the Ford Foundation. The Director of the Digest at Columbia had indentified our Faculty and University as being the most appropriate recipient in Africa of this publication.

It was not at all clear, however, at the beginning of this year that there was a consensus in our Faculty that we should make the effort to publish the ALD, and without such a consensus, longterm success seemed to me unlikely. We therefore spent two full-Faculty meetings on this issue, as well as having many informal discussions. The Faculty in the end confirmed that the effort was worthwhile, and Dr. Verhelst, the Co-Director of the Center and the Central Library spent many months on the incredibly involved details of securing subscriptions to all of the gazettes and journals of the African governments. In late June, Wayne Herrington arrived; he is provided to us for two years as a fellow of the International Legal Center, to help establish the ALD in Addis. He has edited the ALD at Columbia, but he will need the support of the Faculty in developing the procedures here, and in assisting the Faculty to intergrate it fully into its normal operations.

In addition to the publication of Dr. Vanderlinden's *Bibliography*, the Center also continued to accumulate the collection of all African legislation since 1947.

The Law Library, under the direction of Mr. Festus Akhigbe, made many basic improvements in support of Faculty research. We now have nearly 24,000 volumes, with an additional 2,300 on order presently. Festus has clearly demonstrated the advantage to the University in having a librarian trained in both library science and law. He cooperated fully and knowledgeably with projects such as the Code Index and improvement of the Archive. He also provided better organization of materials and better physical accommodations which any library reader will have noticed and appreciated.

CURRICULUM AND ACADEMIC STANDARDS

Two major curriculum events for the year, the new Senior Thesis requirement and the Jessup Moot Court program, are summarized in the introduction. *Bill Tenney* ably supervised the Senior Paper, and handled the unanticipated problems which every new program brings. Since the papers were effectively six hours of credit, the topics were more difficult to identify, but Bill made sure that everyone got a viable subject. The Faculty decided that the students would be responsible for meeting a deadline, and they were responsible. Only one student failed to submit his paper and one student was penalized for a technical breach of procedure.

Evaluation

There is still much to accomplish in the practical improvement of the writing program, but we were pleased with the improvement in the Senior papers, which were already at a high level in earlier years. We appreciated the compliments and criticisms of the distinguished academic guests we had from neighboring countries. A Ford Foundation grant of several years ago had provided some funds for visitors to the Faculty, and I have primarily utilized the money for guests from neighboring nations rather than from further abroad. In many cases we have been able to invite guests while they have been in transit to other places, and thus have had the benefit of their advice in exchange for only a modest per diem.

Our official guests were:

Kenya: Dean Sam Munoru, who also gave a public lecture; Mr. George Rukwaro; Mr. Ray Hodgkin, and Dr. Unche (on leave from the University of London).

Sudan: Dean Saeed Mohamed El Mahdi, who also gave a public lecture on his nation's legal developments; Dr. Mohamed El Fatih Mohamed; and Dr. Mohamed Ibrahim El Tahir.

Tanzania: Professor P. L. U. Cross, Dean; Mr. Joe Kanywany; and Mr. Tunguru Hauraka.

Uganda: Acting Dean Joseph Kakooza; Mr. Fred Sempebwa; and Mr. Francis Seskendi, the Director of the Law and Development Center in Uganda.

Zambia: Professor Ben Nwabueze, Dean; Mr. Muna Ndulo, who is a former student of mine who came as a colleague!

In addition to detailed conversations regarding on writing program, we and our guests discussed two points of academic concern which are worth recording. The amazing conclusion was that the guests were unanimous in being strongly disposed against two established aspects of the HSIU academic marking system. First, they felt the grading system of A, B, C, D, F, used at HSIU was too blunt, in that it gave identical credit, for example within the range of the C(pass) mark to students who were quite different in ability. Second, they were directly opposed to the HISU system of basing academic honors (Distinction and High Distinction) on the entire five year record, not because they were opposed to continuous evaluation of the student, but basically because the HSIU system gave too little credit to the student who developed in his University years and ended as a distinguished student. They felt that the first two or three years should be qualifying years, in which high standards would be applied, but that "honors" would be based on the final two or three years of work by the student in his chosen discipline.

I record their suggestions not because I necessarily accept them as correct, but I find them definitely stimulating and worth considering at HSIU, and because it is an example of the kind of rethinking which can be inspired by having others take a close look at us.

This year I again was invited to serve as an external examiner in several universities in Africa; I marked over 500 exam papers in a total of 8 different subjects, as well as several senior papers and two LL. M. theses. It was a good opportunity to judge the work of other faculties, which are in my belief maintaining strong academic standards.

The Jessup Competition

Ron Sklar and *Hagos Haile* were Co-Directors of the program. This was Ron's third consecutive association with the administration of this useful program, and Hagos' second, his first being as a competitor who made the HSIU team. As indicated in the introduction, the competition again had value both substantively, because of the need for research in depth, and practically, because of the public testing of ideas; and our team again did extremely well in competition against other schools. Further details of that achievement include the following facts: the student's memorial (written brief) was better in the final standings than the memorial of the United Kingdom team which won. The only person who scored more votes than *Berhane Gila* for Best Oralist in the international competition was a woman student from India, who at the last moment was sympathetically allowed to compete as the sole representative of what should have been a two person team.

Teaching Materials

When the Faculty began, there was the immediate necessity to create teaching materials for the newly promulgated Codes. That this was done was a major achievement. At first, teachers relied heavily upon comparative materials, because of their value and because of the need to collect Ethiopian materials such as cases and administrative reports, which could be used for teaching purposes. There has been an increasingly successful effort to incorporate Ethiopian materials.

But it occurred to me that a fatal flaw in the production of teaching materials was that there was no systematic retention of the stencils, and much worse— of the originals, which would slowly disappear with use over the years, or suddenly disappear in some inexplicable accident.

This is a problem which has plagued other university faculties which use mimeographed teaching materials. The fact that any number of systems can be designed which in theory will preserve the materials does not seem to prevent the loss. The difficulty is turning one of the plans into a working program. During the past four years I have assigned several able members of staff to inaugurate such a program, but the vast amount which had to be done defeated all part-time efforts.

One of the obligations I assigned to Alexandra Hamawi, who returned this year to conclude her Ethiopian University Service, was the completion of the task. What a task it was! It took persistence, linguistic ability in English-Amharic-French, considerable administrative skill, and legal training. From all offices, storerooms and hidden corners of the three law school buildings, Alexandra brought hundreds of thousands of loose and bound pages, and began to put it all together sensibly. There

has been some loss over the past 10 years of materials created, but there is no doubt that the loss would have been enormous without a project such as this.

There are 42 sets of teaching materials for the LL. B. program, and four sets of Amharic teaching materials for the sub-degree program, and Amharic stencils for 8 additional subjects. Sets of the materials are now catalogued and held in the Law Faculty Archive, and the stencils are catalogued and held in the Law Library, which will release them only as it would library books.

The teaching materials are listed in the Report of the Planning Task Force, but a better idea of the scope of the completed task is Alexandra's mimeographed "Draft List of Teaching Materials prepared by Law Faculty Lecturers 1963-1972," which itself is a 40 page document, although it excludes materials in printed form!

My hope is that the problem of the loss of teaching materials is basically solved, and that the use of the Law Library as in the institutional center will provide continuity.

Evaluation of Teaching

My first systematic survey of the students' evaluation of their teachers was in the second semester of 1971, which was in addition to the reading lists, course reports, and other techniques which had been in force for some time. With the help of Dr. Jones of the University Testing Center, a more comprehensive test, covering 20 questions, was designed. Another advantage is that the new test is machine scored, and a computer provides a thorough analysis of the responses to each question.

The results this year were generally very good. All of our experienced teachers scored quite well, which is not always the case simply because a teacher is experienced. Most encouraging, two of the new Ethiopian teachers had outstanding results from both the day and evening students which placed them among the very best teachers. This is one of the many reasons for my faith in the future progress of the law school.

Unfortunately there were also two teachers whose general evaluation pattern was definitely disturbing, a result which is not caused by one or two or even several students 'failing' the teacher, but by general class dissatisfaction. Hopefully, the results can be the basis for future improvement.

Critical Assessment of the Curriculum

Bilillign Mandefro joined the Faculty this year and, because he had many forceful ideas about the curriculum, I asked him to become Chairman of the Curriculum and Academic Standards Committee. He and the committee members he selected divided responsibility among themselves for reports on Teaching Methods; Curriculum; Law School Philosophy—Past, Present, and Future; and the Evening Sub-Degree and LL. B. Programs. They completed tentative reports on each of these subjects, and began a course-by-course study of the curriculum with a view to evaluating its contributions to the larger community.

Members of the permanent teaching staff thus initiated the serious rethinking about curriculum which I believe is both inevitable and valuable for the Faculty. The formulation of policy and implementation into new or improved programs will now carry-over to next year.

Diploma Program and Sub-Degree Programs

I feel that the planning by the Ethiopian staff for the sub-degree programs is particularly important, because they are the ones who are capable of assuming the responsibility for the teaching and teaching materials, both in Amharic. One such program, for members of Parliament, was completed this year when *Selamu Bekele* did the Amharic portions of materials assembled by himself and Dr. Nunez of the State University of New York last year. Another sub-degree program for a specific group (judges) was outlined by Ron Sklar, who suggested to the Ministry of Justice a course in practical aspects of the Penal Code.

But a truly effective *series* of programs, and a continuous production of teaching materials for sub-degree courses, will require a commitment by the Ethiopian teachers as part of the new curriculum policies which they are developing. Now that there is a majority of Ethiopians on the Faculty, it is certainly a feasible goal. The work by our Ethiopian teachers, particularly Dr. Berhane Ghebray, during the past years provided a number of advances which will facilitate work in the future. The incentive system for Amharic teaching materials resulted in four sets where none existed before, and this year we completed the final details of the complicated integration of our sub-degree administrative structure into that of the Extension Faculty.

The two Diploma Classes were coordinated by Fasil Nahum with the Extension Department. We were very fortunate to again have the services of distinguished part-time teachers: *Ato Abebe Workie*; *Major Abebe Guangul*; *Dr. Assefa Habte Mariam*; *Ato Hizkias Assefa*; *Lt. Colonel Legesse Wolde Mariam*; *Major Tadesse Abdi*; *Dr. Worku Ferede*; *Ato Yacob Haile Mariam*; and *Ato Zegeye Asfaw*.

VISITORS TO THE FACULTY: In addition to the previously-mentioned guests to the Faculty who assisted us in evaluation, we had many other interesting, distinguished, and helpful visitors. They are listed in the sequence of their appearance during the year: David Cohen, of his N. Y. publishing company; the Mexican Ambassador, H. E. Dr. Roberto Molina Pasquel, who gave lectures on aspects of the Mexican legal system; Paul Brietzke, of Malawi's Law Faculty; Mr. and Mrs. Procaccia, who had just completed advanced legal studies at the University of Pennsylvania; Professor R. L. Sklar of the Political Science Department at UCLA; Mrs. Terry Wood of the International Legal Center on helpful official business - she also visited again at the end of the year; Sr. Marisa Ranzato, the Head of the law department at the University of Asmara, who discussed various aspects of legal education; Professor J. C. N. Paul, our former Dean, who was called for a special job for the President—it was typical that Jim could find time to do it despite the rush of welcoming parties; Mr. David Anderson and Dr. Wil LeMelle of the East African Ford Foundation Office—Wil and his wife visited again on their way to Tunisia, where Wil becomes the Representative; Miss Mildred Russell, daughter of Mr. F. F. Russel, who is noted in the Research section of this report; Professor Kossow of Georgetown University, whom we welcomed as a colleague to begin in September; Mr. Gerd Spreen, Director of the African Division of the Max Planck Institute in Hamburg, who has been a helpful friend of the Faculty for several years; Professor Zaki Sundstrom, formerly of our Faculty, who was on his way to demanding job as legal advisor to Lesotho; and Professor Richard Gardner, Professor at Columbia University, and Former high U. S. government official, who joined in a quite lively exchange about international law with faculty members and students.

LOOKING AHEAD

Both Dean Paul and Dean Johnstone in their final reports outlined needs and problems which the Faculty had to face. Anyone who has followed the Dean's Annual Reports will appreciate that the Faculty has been responsive to the defined challenges, and also to the many unpredicted contingencies.

For the future, the Faculty is financially sound, both in terms of the University budget which has steadily increased and has absorbed many of the operations previously carried by foreign funding, and in terms of receiving the fair and necessary share of Ford Foundation funding which is now rightly funneled through the University's central administration. On a smaller scale, we are, for example, beginning to receive new equipment under an USAID grant, of which our Faculty secured some E \$20,000 worth more than three years ago. The procedural perplexities of the various financial sources are bewildering, and have over the years occupied more than a reasonable share of my time. When it became clear that the new Dean would probably be selected only at the year's end, I began passing responsibility for the administration of the grants to Professor Harrison, who will be here next year so that there could be an easy and thorough transition to the new Dean.

Beacuse Ato Worku will be the new Dean, there will also be no difficulty about the transition of academic matters, since he has already spent a year as Assistant Dean mastering them, as well as having three years of experience on the Faculty.